

**YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**İSTANBUL TARİHİ YARIMADA'DA BULUNAN
HAN YAPILARI
VE
AVLULU HANLARIN KORUMA SORUNLARI**

Yük. Mimar Restoratör Gülhan BENLİ

**FBE Mimarlık Anabilim Dalı Rölöve-Restorasyon Programında
Hazırlanan**

DOKTORA TEZİ

Tez Savunma Tarihi : 09 Ekim 2007
Tez Danışmanı : Prof. Dr. Reha GÜNAY (YTÜ)
Jüri Üyeleri : Prof. Dr. Füsun ALİOĞLU (YTÜ)
: Prof. Dr. Oğuz CEYLAN (MSÜ)
: Prof. Dr. Nur AKIN (İTÜ)
: Doç. Dr. Berrin ALPER (YTÜ)

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
FOTOĞRAF LİSTESİ.....	v
GRAFİK LİSTESİ.....	viii
HARİTA LİSTESİ.....	ix
KESİT LİSTESİ	xi
PLAN LİSTESİ	xii
ŞEKİL LİSTESİ	xiii
TABLO LİSTESİ	xiv
ÖNSÖZ.....	xv
ÖZET	xvi
ABSTRACT	xvii
1. GİRİŞ.....	1
2. HAN MİMARİSİNİN GELİŞİMİ	6
2.1 İlk Müslüman Türk Devletlerinde Kervansaray Yapıları.....	6
2.2 Büyük Selçuklularda Kervansaray Yapıları	8
2.3 Anadolu Selçuklularında Kervansaray Yapıları	9
2.4 Osmanlı Döneminde Han Yapıları	10
3. TARİHİ YARIMADA HANLAR BÖLGESİNİN TARİHSEL GELİŞİMİ	21
3.1 İstanbul'un Fethine Kadar Olan Gelişim.....	21
3.1.1 Byzantion.....	21
3.1.2 Konstantinopolis.....	23
3.1.3 Fetih Öncesi Liman ve İskeleler	28
3.1.4 Fetih Öncesi Çarşı Bölgesi	32
3.2 İstanbul'un Fethinden Günümüze Kadar Olan Gelişim	33
3.2.1 XV. Yüzyılda Tarihi Yarımada Hanlar Bölgesi	33
3.2.2 XVI. Yüzyılda Tarihi Yarımada Hanlar Bölgesi.....	34
3.2.3 XVII. Yüzyılda Tarihi Yarımada Hanlar Bölgesi.....	40
3.2.4 XVIII. Yüzyılda Tarihi Yarımada Hanlar Bölgesi	41
3.2.5 XIX. Yüzyıldan Günümüze Kadar Tarihi Yarımada Hanlar Bölgesi.....	45
3.2.6 Fetih Sonrası Liman ve İskeleler	54
3.2.7 Fetih Sonrası Çarşı Bölgesi Ticaret Yapıları	57
3.2.8 Hanlar Bölgesi İş Kolları.....	61
3.2.9 Esnaf ve Zanaatkarlar	64

4.	TARİHİ YARIMADA'DAKİ HANLAR.....	68
4.1	Hanların Yoğun Olarak Bulundukları Alanlar	68
4.2	Mevcut Hanlar ve Özgünlüğünü Tümüyle Kaybetmiş ya da Yok Olmuş Hanlar ..	74
4.3	Hanların Sayısal Analizi	99
5.	AVLULU HANLAR	107
5.1	Mevcut Avlulu Hanlar	107
5.2	Özgünlüğünü Tümüyle Kaybetmiş ya da Yok Olmuş Avlulu Hanlar.....	110
5.3	Örnek Olarak İncelenen Avlulu Hanlar	114
5.4	Avlulu Hanların Mimari Analizi (Kütle: Plan / Cephe / Kesit).....	117
5.5	Strüktür ve Malzeme	140
5.6	Mimari Detaylar	154
6.	KORUMA SORUNLARI.....	176
6.1	Kentsel Dokuda Bozulmalar	176
6.1.1	Kent Merkezinin Yer Değişimi	176
6.1.2	Plansız Gelişme	177
6.1.3	İşlev Değişikliği.....	179
6.1.4	Geleneksel Fiziki Yapıda Eskime.....	179
6.1.5	Tarihi Çevre Bilinçsizliği	180
6.1.6	Motorlu Taşıt Trafığı	181
6.1.7	Tarihi Alanda Yüksek Yapılaşma.....	183
6.1.8	Çoklu Mülkiyet.....	184
6.2	Tek Yapı Ölçeğinde Bozulmalar	185
6.2.1	Strüktür Bozulmaları	185
6.2.2	Malzeme Bozulmaları.....	190
7.	ÇALIŞMA BÖLGESİNE YÖNELİK KORUMA ÖNERİLERİ	210
7.1	Mevcut 1/5000 ölçekli Tarihi Yarımada Koruma Amaçlı Nazım İmar Planının Değerlendirilmesi	210
7.2	Bölgeye Yönelik Koruma Önerileri	212
7.2.1	Kentsel Yenileme	213
7.3	Tek Yapı Ölçeğinde Koruma Önerileri	218
7.4	Örnek yapı: Cebeci Han (Beyazıd Mahallesi, 2812 ada)	219
8.	SONUÇ.....	241
	KAYNAKLAR.....	253
	EKLER	258
	Ek 1 26.01.2005 onay tarihli 1/5000 ölçekli Tarihi Yarımada Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı.....	259
	Ek 2 Konu ile ilgili yararlanılan kanun maddeleri	263
	Ek 3 Cebeci Han Mülkiyet Listesi.....	271
	Ek 4 Cebeci Han Günümüz Fotoğrafları	279
	Ek 5 Cebeci Han Fotoğraf Çekim Yerleri	291
	Ek 6 Genel Katalog Çalışması Yapılan Avlulu Hanlar	292
	Ek 7 Hanlar Bölgesindeki Avlulu Hanlar	392

ÖZGEÇMİŞ.....	394
---------------	-----

FOTOĞRAF LİSTESİ

Fotoğraf 2.1 Balkapanı Hanı (Encümen arşivi, 1937).....	14
Fotoğraf 2.2 Valide Han'ın içindeki Saint İrene Kulesi (Encümen arşivi, 1937)	17
Fotoğraf 2.3 Beyazıd Kulesi'nden Valide Han'ın avlusu (Encümen arşivi, 1937).....	18
Fotoğraf 3.1 Unkapanı - Eminönü yolu açılırken Balık Pazarı ve çevresindeki yıkımlar,1955. (İstanbul'un Kitabı, İstanbul Vilayeti Neşriyat ve Turizm Müd. yay., s. 59)...	51
Fotoğraf 4.1 Sümbüllü Han (X: almaşık duvar tekniği).....	100
Fotoğraf 4.2 Büyük Ticaret Han 1840 (Y: kesme taşlı cephe).....	101
Fotoğraf 4.3 398 ada 6 parsel (Z: sıvalı cephe)	101
Fotoğraf 4.4 Camili Han dış cephesi (kagir duvar) (K: karışık yapım tekniği)	102
Fotoğraf 4.5 Camili Han iç cephesi (ahşap kolon ve döşemeleri) (K: karışık yapım tekniği).....	102
Fotoğraf 4.6 Demirtaş Han dış cephesi (kagir duvar) (K: karışık yapım tekniği).....	103
Fotoğraf 4.7 Demirtaş Han iç cephe (ahşap kolon ve döşemeleri) (K: karışık yapım tekniği).....	103
Fotoğraf 5.1 Kürkçü Han 1. avlusu (15. yy.).....	121
Fotoğraf 5.2 Balkapanı Han 1. avlusu (16. yy)	121
Fotoğraf 5.3 Kızıl Han (16. yy.)	121
Fotoğraf 5.4 Küçük Çukur Han (16. yy.)	122
Fotoğraf 5.5 Leblebici Han (16. yy.)	122
Fotoğraf 5.6 Valide Han 2. avlusu (17. yy.).....	123
Fotoğraf 5.7 Valide Han 3. avlusu (17. yy.).....	123
Fotoğraf 5.8 Kilit Han (17. yy.).....	124
Fotoğraf 5.9 Vezir Han 2. avlusu (17. yy.).....	124
Fotoğraf 5.10 Çinili Han (18.yy.).....	125
Fotoğraf 5.11 Çuhacı Han (18. yy.).....	125
Fotoğraf 5.12 Çukur Han (18. yy.).....	126
Fotoğraf 5.13 Kaşıkçı Han (18. yy.).....	126
Fotoğraf 5.14 Kızlarağası Han (18. yy.).....	127
Fotoğraf 5.15 Büyük Yıldız Han (19. yy.)	127
Fotoğraf 5.16 Cebeci Han revak payesi.....	142
Fotoğraf 5.17 Vezir Han	143
Fotoğraf 5.18 Düşey yükün yatay yönde açılması istemini durdurmak için kullanılan gergi demirleri (Büyük Yeni Han)	143
Fotoğraf 5.19 Büyük Yeni Han hafifletme kemeri.....	144
Fotoğraf 5.20 Cebeci Han (18. yy), kubbeye geçiş elemanı; pendentif	147

Fotoğraf 5.21 Valide Han (17. yy.) kubbe birleşim noktasına ait detay.....	147
Fotoğraf 5.22 Büyük Yeni Han	148
Fotoğraf 5.23 Köşenin taş malzeme ile oluşturulması.	149
Fotoğraf 5.24 Büyük Yeni Han ana girişi.	149
Fotoğraf 5.25 Dış cephe duvar örgüsünün görüldüğü han örnekleri.....	150
Fotoğraf 5.26 Valide Han giriş kapısındaki kuzuluk kapısı	154
Fotoğraf 5.27 Avlulu hanların giriş kapılarına örnekler.....	155
Fotoğraf 5.28 Avlulu hanların oda kapılarına örnekler	157
Fotoğraf 5.29 Dış cepheye açılan oda pencerelerinin yüzyıllarına göre örnekleri.....	160
Fotoğraf 5.30 Revaklara açılan oda pencerelerinin yüzyıllarına göre örnekleri	164
Fotoğraf 5.31 Avlulu hanlarda çıkma örnekleri	166
Fotoğraf 5.32 Avlulu hanlarda iç mekan süsleme örnekleri.....	168
Fotoğraf 5.33 Avlulu Hanlarda Mimari Elemanlardaki Süslemeler.....	170
Fotoğraf 6.1 Kapalıçarşı ve Hanlar Bölgesinin genel görünümü (İ.B.B. Tarihi Yarımada Şefliği arşivi).....	177
Fotoğraf 6.2 Kapalıçarşı bölgesinin günümüzdeki durumu	177
Fotoğraf 6.3 Değirmen Han.....	178
Fotoğraf 6.4 Değirmen Han'ın (Fotoğraf 6.3) deniz tarafında yer alan bir binanın Pervititch haritasındaki yeri ve günümüzdeki fotoğrafı.	178
Fotoğraf 6.5 Sümbüllü Han avlusundaki dönüşüm, yeni yapılaşmadan dolayı han görülememektedir	181
Fotoğraf 6.6 Büyük Yeni Hanın avlusundan bir görünüş.....	182
Fotoğraf 6.7 Kapı sövesinde çarpımlar sonucu oluşmuş oyulmalar	182
Fotoğraf 6.8 Balkapanı Han avludan görünüş	184
Fotoğraf 6.9 Solda Valide Han, ortada Büyük Yeni Han, sağda Kürkçü Han görülmektedir.184	
Fotoğraf 6.10 Ara katın cepheden algılanışı (Büyük Yeni Han).....	186
Fotoğraf 6.11 Balkapanı Han'da ara katlar eklenerek, revaklar kısmi kapatılmıştır.....	187
Fotoğraf 6.12 Kalcılar Han'daki zemin kat revakları kapatılmıştır.....	187
Fotoğraf 6.13 Büyük Yeni Han'ın ikinci kat revakına yapılan ek	188
Fotoğraf 6.14 Vezir Han'daki revak kubbelerinde oluşmuş çatlamalar	189
Fotoğraf 6.15 Büyük Yeni Han'ın birinci katındaki odaların günümüz malzemeleriyle ıslak hacime (wc) dönüştürülmesi	189
Fotoğraf 6.16 Taş konsollardaki kabuklanma ve kirlenme	191
Fotoğraf 6.17 Korozyon sonucunda taş malzemede görülen kopmalar	191
Fotoğraf 6.18 Cephenin boyanması, asılan afişler, reklam tabelaları da cephe malzemesine	

neden olan tahribatlar.....	192
Fotoğraf 6.19 Yağmur suyu ve kirli havanın neden olduğu kirlenme.....	192
Fotoğraf 6.20 Büyük Yeni Han'ın cephesindeki kuş evinde görülen dökülmeler.	193
Fotoğraf 6.21 Büyük Yeni Han'ın duvarlarında sonraki dönemlerde yapılan sıvaların, dökülmesi.....	194
Fotoğraf 6.22 Büyük Yeni Han giriş kapısı.....	196
Fotoğraf 6.23 Büyük Yeni Han oda giriş kapısı.....	196
Fotoğraf 6.24 Çukur Han'ın sonraki dönemde yapılmış sıvasındaki dökülmeler.....	197
Fotoğraf 6.25 Çukur Han'ın sonraki dönemde yapılmış tonoz sıvasındaki dökülmeler.....	198
Fotoğraf 6.26 Nem ve yoğuşmadan dolayı oluşan bozulma (Yıldız Han).....	198
Fotoğraf 6.27 Nemin oluşturduğu tahribatlar (Kumrulu Han).....	199
Fotoğraf 6.28 Yağcı Han'da nemin oluşturduğu tahribatlar.....	200
Fotoğraf 6.29 Vezir Han'ın bodrum katında nemin oluşturduğu tahribatlar.....	200
Fotoğraf 6.30 Nemin oluşturduğu tahribatlar (Vezir Han).....	201
Fotoğraf 6.31 Çiçeklenme ve kabuk oluşturma (Zincirli Han).....	202
Fotoğraf 6.32 Nemin neden olduğu malzeme bozulmaları (Vezir Han revak kubbesi).....	202
Fotoğraf 6.33 Kar ve yağmur suları (Vezir Han).....	203
Fotoğraf 6.34 Leblebici Han'ın cephesinde malzeme yüzeyinde kopmuş küçük parçalar	203
Fotoğraf 6.35 Rüzgarın cephe yüzeyine etkisi (Varakçı Han).....	204
Fotoğraf 6.36 Bitkilerden kaynaklanan zararlar (Kızıl Han).....	205
Fotoğraf 6.37 Bitkinin ağaç olmuş durumu (Büyük Yeni Han).....	205
Fotoğraf 6.38 Büyük Yeni Han'ın avlu duvarlarında, çatıdan sızan su ve nemden dolayı yosunlanma ve görülen bitki üremesi.....	206
Fotoğraf 6.39 Büyük Yeni Han çatı örtüsündeki tahribatlar.....	207
Fotoğraf 6.40 Balkapanı Han restitüsyon çalışması.....	208
Fotoğraf 6.41 Büyük Yeni Han restitüsyon çalışması.....	209
Fotoğraf 7.1 Cebeci Han'ın revaklarının kapalı görüldüğü fotoğraf. (Engin Özendes, Osmanlı'nın Son Başkenti, Yem yay., İstanbul, 1999, s. 32.).....	224
Fotoğraf 7.2 Cebeci Han'ın revaklarının açık olarak görüldüğü fotoğraf. (Renate Schile ve Wolfgang Wiener Müller, 19. yüzyılda İstanbul Hayatı, İstanbul, 1988, s. 203.).....	225
Fotoğraf 7.3 1940 yılı Roger Martin'e ait fotoğraf, Atatürk Kütüphanesi arşivi.....	226
Fotoğraf 7.4 Cebeci Han avlusunun günümüzdeki durumu, 2006.....	226
Fotoğraf 7.5 1918 yılı hava fotoğrafı (Alman Arkeoloji Enstitüsü).....	234

GRAFİK LİSTESİ

Grafik 5.1 15. ve 16. yüzyıllara göre revak kesitleri	129
Grafik 5.2 17. ve 18. yüzyıllara göre revak kesitleri	130
Grafik 5.3 Revak kesitleri.....	131
Grafik 5.4 15. ve 16. yüzyıllara göre 23 adet örnek odada uygulanan genişlik ve derinlikler	133
Grafik 5.5 17. ve 18. yüzyıllara göre 23 adet örnek odada uygulanan genişlik ve derinlikler	134
Grafik 5.6 23 adet örnek odada uygulanan genişlik ve derinlikler.....	135

HARİTA LİSTESİ

Harita 1.1 Hanlar Bölgesi hava fotoğrafı (Kasım, 2006) üzerinde gösterilen çalışma alanı	5
Harita 3.1 Byzantion yerleşimi (Kuban, 2000).....	22
Harita 3.2 Konstantinopolis kentinin D. Kuban’a göre tahmini planı (Kuban, 2000)	24
Harita 3.3 Konstantinus kentinin 4-7.yy’da önemli yapı ve konumlarını gösteren plan (Wiener, 1998)	26
Harita 3.4 Mese’nin başlangıcını gösteren çalışma (Kuban, 2000).....	27
Harita 3.5 Haliç’teki şehre giriş kapıları (W. M. Wiener ve E. Mamboury’den faydalanılarak hazırlanmıştır)	28
Harita 3.6 Limanların kentteki dağılımları. (Wiener, 1998).....	30
Harita 3.7 Matrakçı Nasuh, 1535	36
Harita 3.8 İstanbul’daki (15-16. yy.) önemli yapıların adları ve konumları (Wiener, 1998) ..	37
Harita 3.9 İstanbul’un ilk sistematik planı, F. Kauffer – Le Chevalier, 1776-1786.....	43
Harita 3.10 F. Kauffer – Le Chevalier, 1807.....	43
Harita 3.11 F. Kauffer – Le Chevalier haritasında gösterilen hanlar bölgesi, 1807.....	44
Harita 3.12 C. Stolpe, 1863	47
Harita 3.13 Necip Bey, 1914 -1918.....	48
Harita 3.14 Tarihi aksların Ayverdi haritası üzerinde gösterilmesi (Ayverdi, 1958).....	52
Harita 3.15 Tarihi aksların günümüz haritası üzerinde gösterilmesi.....	53
Harita 3.16 1940 tarihli Pervitich haritalarında IV. Vakıf Han’ın kuzeyindeki antrepo	56
Harita 4.1 Kapalıçarşı planı, 1887	70
Harita 4.2 Kapalıçarşı ve çevresi, Alpaslan Koyunlu, 1978.....	72
Harita 4.3 15. yüzyıl ile 19. yüzyıl arasında Kapalıçarşı dışındaki çarşı bölgelerinde bulunan avlulu hanlar.....	73
Harita 4.4 İstanbul hanları	97
Harita 4.5 Hanların bir arada bulunduğu Eminönü-Beyazıd arasındaki bölge.....	98
Harita 4.6 Han yapılarının özgünlük durumu.....	106
Harita 5.1 Yüzyıllara göre mevcut ya da yok olmuş avlulu hanlar	113
Harita 5.2 Katalog çalışması yapılan avlulu hanlar	116
Harita 7.1 1/5000 Ölçekli tarihi yarımada koruma amaçlı nazım imar planı ile belirlenen koruma bölgeleri	210
Harita 7.2 1998 yılı mülkiyet analizi (İstanbul Büyükşehir Belediyesi Tarihi Çevre Koruma Müd. arşivi).....	232
Harita 7.3 2006 yılı mülkiyet analizi (İstanbul Büyükşehir Belediyesi Tarihi Çevre Koruma	

Müd. arşivi).....	232
Harita 7.4 1905 tarihli Goad haritasında görülen Cebeci Han Kupedji Han olarak isimlendirilmiştir.....	233

KESİT LİSTESİ

Kesit 5.1 Oda ve revak kesitlerine örnekler	139
---	-----

PLAN LİSTESİ

Plan 2.1 Day Hatun Kervansarayı (Aslanapa, 1984) Ribatı Mahi Planı (Aslanapa, 1984).....	7
Plan 5.1 Tek avlulu hanlar	119
Plan 5.2 İki ve üç avlulu hanlar	120
Plan 5.3 Oda ve revak planlarına örnekler	138
Plan 7.1 Cebeci Han sınırı içinde bulunan bina oturum alanları; günümüzde Cebeci Handa mevcut bulunan yapıların işgal ettikleri alanlar	227
Plan 7.2 Cebeci Han sınırı içindeki kadastral parseller	228
Plan 7.3 Cebeci Han kadastral parselleri ile bina oturum alanlarının çakıştırılması	229
Plan 7.4 Cebeci Han'da 170 no'lu parsel sahibinden temin edilmiş olan çizim, zemin kat planı olup; Oğuz Ceylan'ın çizimini tadilen Aydın Yüksel'in 2003 yılında yaptığı 1/200 ölçekli çizimden küçültülmüş kopyasıdır.	230
Plan 7.5 Cebeci Han'da 170 no'lu parsel sahibinden temin edilmiş olan çizim, üst kat planı olup; Oğuz Ceylan'ın çizimini tadilen Aydın Yüksel'in 2003 yılında yaptığı 1/200 ölçekli çizimden küçültülmüş kopyasıdır.	231
Plan 7.7.6 Cebeci Han 1. kat plan restitüsyonu	240

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 2.1 Melchior Lorichs'in 1557-1561 yıllarında Haliç Limanı'nı tasvir eden gravüründe Valide Han'daki Bizans kulesi (İrene Kulesi) (Wiener, İstanbul'un Tarihsel Topografyası, 1998).....	16
Şekil 5.1 Üst örtü biçimlenişleri.....	145
Şekil 5.2 Üst örtüde görülen kesit tipleri.....	146

TABLO LİSTESİ

Tablo 2.1 İstanbul Hanları mimarisi ve gelişimine dair değerlendirme çalışması	20
Tablo 4.1 Evliya Çelebi'ye göre hacegan hanlarının listesi	74
Tablo 4.2 Evliya Çelebi'ye göre kervansarayların listesi.....	76
Tablo 4.3 W. M. Wiener'e göre hanların listesi	78
Tablo 4.4 E. H. Ayverdi'ye göre hanların listesi.....	79
Tablo 4.5 C. Güran'a göre hanların listesi	81
Tablo 4.6 N. Akbayar ve N. Sakaoğlu'na göre hanların listesi	89
Tablo 4.7 Çalışma alanı içindeki mevcut (siyah renkli) ve özgünlüğünü tümüyle kaybetmiş ya da yok olmuş (mavi renkli) hanlar	91
Tablo 4.8 Mülkiyet durumu.....	99
Tablo 4.9 Çalışma alanı içindeki hanların yapım sistemleri	100
Tablo 4.10 Çalışma alanı içindeki hanların kat adetleri	104
Tablo 4.11 Çalışma alanı içindeki hanların özgünlük durumu.....	104
Tablo 4.12 Çalışma alanı içindeki avlulu hanlar	105
Tablo 4.13 Çalışma alanı içindeki avlulu hanların özgünlük durumu.....	105
Tablo 5.1 Çalışma alanı içinde günümüze ulaşan avlulu hanlar (yüzyıllara göre alfabetik listedir).....	108
Tablo 5.2 Çalışma alanı içinde kalan özgünlüğünü tümüyle kaybetmiş ve yok olmuş avlulu hanlar (alfabetik listedir).....	111
Tablo 5.3 Katalog çalışması yapılan ve örnek olarak incelenen avlulu hanlar	115
Tablo 5.4 Revaklarda uygulanan max. ve min. boyutlar ile en çok uygulanan ölçüler	136
Tablo 5.5 Odalarda uygulanan max. ve min. boyutlar ile en çok uygulanan ölçüler	136
Tablo 5.6 Katalog çalışmasındaki hanların düşey taşıyıcıları (döneme göre sıralıdır)	141
Tablo 5.7 Katalog çalışmasındaki hanlarda uygulanan düşey taşıyıcı oranları.....	142
Tablo 5.8 Hanlarda kullanılan malzemeler ve kullanıldığı yerler	148
Tablo 7.1 Hanlar Bölgesi Desantralizasyon Kararları (1/5000 ölçekli Nazım İmar Plan Raporundan yararlanılmıştır).....	211
Tablo 7.2 Cebeci Han ortalama m ² birim fiyatı	236
Tablo 8.1 Bölge Ölçeğinde Koruma Uygulama Çalışmalarını Gerektiren Sorunlar.....	247

ÖNSÖZ

Bedesten, hanlar, arastalar ve dükkanlar Türk şehirlerinde çarşı dokusunu meydana getiren tipik ticaret yapılarıdır. İstanbul şehir içinde yapılmış ticaret amacını ön planda tutan hanların bir çoğu ortadan kalmış olmakla beraber yine de günümüze pek çok han kalmıştır. Bölgede bulunan Balkapanı Hanı (4080 m2), Büyük Yeni Han (5180 m2), Kürkçü Han (7310 m2), Valide Han (13230 m2), Vezir Han (8500 m2) gibi örnekler İstanbul'daki kapladıkları alanın ölçüleri bakımından çok önemlidir. Sahip olduğumuz bu kültür varlıklarının gelecek yüzyıllara sağlıklı olarak aktarılabilmesi için incelenmesi son derece önemlidir.

İstanbul Tarihi Yarımada'da bulunan tarihi ticaret hanları hakkında ayrı yüzyıllara ait araştırmalar olmakla birlikte, hazırlanan bu çalışma ile günümüzde mevcut bulunan avlulu hanların hepsinin listesinin yapılmasıyla çalışmaya başlanılmıştır. Esas amacımız, han mimarisini tam olarak temsil eden avlulu hanların günümüzdeki korunmuşluk durumlarını tespit etmek ve mimari özelliklerini ortaya koymaktır.

Vakıflar Genel Müdürlüğü yayınlarından olan, Ceyhan Güran'ın **Türk Hanlarının Gelişimi ve İstanbul Hanları Mimarisi** (1976) adlı kitap, çalışmamın en önemli kaynağını oluşturmuştur. Tezin gelişimi boyunca olumlu katkıları ve sabrı ile benim için destek ve cesaret kaynağı olan doktora tez yürütücüm sayın Prof. Dr. Reha Günay'a en içten teşekkürlerimi sunuyorum. Çalışmaya ilişkin düşünce ve yönlendirmeleri ile değerli katkıları olan tez izleme jüri üyeleri sayın Prof. Dr. Neslihan Sönmez ve sayın Prof. Dr. Oğuz Ceylan'a ayrıca teşekkürlerimi belirtirim. Ancak tezin son döneminde elim bir rahatsızlık nedeniyle aramızdan çok ani olarak ayrılan sayın Prof. Dr. Neslihan Sönmez'e Allahtan rahmet diliyorum. Onun yerine benim jüri üyeliğimi üslenme nezaketini gösteren sayın Prof Dr. Füsun Alioğlu'na sonsuz şükranlarımı sunuyorum.

Düşünce, bilgi birikimi ve zamanlarını benimle paylaşan Tarihi Yarımada Kentsel Tasarım Proje grubundaki çalışma arkadaşlarıma yardımlarından dolayı teşekkürlerimi iletiyorum.

Akademik eğitim süreci boyunca, beni desteklemekten yılmayan fedakar anneme; birlikte geçireceğimiz zamanlarını çaldığım canım oğlum Vehbihan ile canım kızım Zeynep'e; hayatımda aldığım her doğru kararı ve mutluluğumu borçlu olduğum canım eşim Atilla'ya minnettarlığımı sunuyorum. Çalışmanın, koruma bilincini ve eğitiminin kitlelere yayarak, kültür varlıklarımızın değerini bilecek ve gelecek nesillere aktaracak genç arkadaşlara bir rehber olabilmesini temenni ediyorum.

ÖZET

Günümüz toplumlarında ekonomide, teknolojiye, fiziksel ve sosyo-kültürel alanlardaki geçmişten farklı olarak yaşanan değişimler, ticaret ve alışveriş alışkanlıklarında da kendini göstermektedir. Kapalıçarşı bölgesini de içine alan Eminönü - Unkapanı - Beyazıd üçgeninde yer alan tarihi ticaret hanları, taşımış olduğu tarihi ve ticari kimlik ile Tarihi Yarımada'nın ve İstanbul'un en önemli ve canlı ticaret merkezlerinden biridir. Ancak bölge denetimsiz olarak kullanımının yanı sıra, yapısal, fiziksel ve sosyo- kültürel farklılaşmalardan kaynaklanan bir çok olumsuz etkeni de içinde barındırmaktadır.

Son 25-30 yılda toplu alışveriş imkanı sunan büyük ölçekli işletmelerin ortaya çıkması, sanayicilerin yönetimde ve planlamada söz sahibi olması, modern teknolojinin imkanlarından daha fazla faydalanabilme, kişilerin daha iyi bir çevrede bulunma isteği gibi daha sayılabilecek pek çok gelişmelerden etkilenen “ticaret fonksiyonu” şehrsel mekanda biçim değiştirerek farklı bir boyut kazanmış ve büyük ölçekli plazalar ile alışveriş merkezlerine taşınmıştır. İstanbul'un önemli bir ticaret bölgesi olan Kapalıçarşı ve çevresindeki hanlar oluşmaya başladığı günden bu yana her dönemde önemini korusa da, çağımızın üretim, satış ve müşteri bağlantılarından olumsuz yönde etkilenmektedir. Kentteki ticaret odaklarının, üretim şekillerinin ve alışveriş merkezlerinin yer değiştirmesi, alışverişin biçim değiştirmesi, bahsi geçen bu ticaret bölgesinde önemli değişimlere neden olmuştur.

Bölgede bulunan tarihi hanlar, zaman içerisinde dokuya uygun olmayan fonksiyonların, özellikle imalatın buralarda yer almasıyla fiziki eskimeye maruz kalmıştır. Hanların bir çoğu kenarlarına ya da avlularına yapılan eklerle (betonarme v.b.) özgün mimarilerini kaybetmişlerdir.

Hanlardaki geleneksel plan ve mekan anlayışının korunması, sahip olunan mimari yapı ve detaylarının sürdürülebilmesi, sağlıklı yaşanabilir ortamlara dönüşmesi gibi amaçlarla, anıt eserlerin korunmaya değer olmayan eklentilerinden arındırılması, tarihi kimliği ile uyumlayan fonksiyonların belirlenerek kaldırılması gereklidir. Hanların avlu sistemi korunarak, özgün mimarisinde bulunan ancak günümüzde kayıp olan kısımlarının aslına uygun şekilde tamamlanması, bölgenin özgün sokak dokusu ile kaplamasının korunması ve yaya ağırlıklı düzenlenmesi uygun olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Hanlar Bölgesi, Avlulu hanlar, koruma ve kullanma sorunları, koruma yasaları

ABSTRACT

The changes experienced differently from the past in economics, technology, physical and socio-cultural fields in our modern society show itself in trade and shopping habits, too. The historical commercial buildings in Eminönü-Unkapanı-Beyazıt triangle including Covered Bazaar area are located in the very active area in terms of trade activity. However, it also contains negative factors that spring from structural, physical and socio-cultural differentiation along with the use of the area without inspection.

“Trade function” that has been affected by the appearing of large scale enterprises presenting integrated shopping opportunity for the past 25-30 years, manufacturers’ being closely involved with the decisions on management and planning, taking the advantages of modern technology facilities more, and people’s desire of being in a better circumstances and so on, has gained a different dimension in urban life by changing style and moved to large scale plazas and shopping centers. Although Covered Bazaar and surrounding city hans located in an important commercial area of İstanbul have always kept their importance since the early beginning of their formation, they have been badly affected by the production, sales and customer relations of our modern times. Trade points in the city, moving of production methods and shopping centers, and the changes in shopping style has caused important changes in the trade area mentioned above.

As time passes historic hans in the region physically worn out because of the functions that are not appropriate to the historic structure of the area and the location of manufacture field. Majority of the hans lost their unique architectonic features due to concrete additions built by their sides and courtyards.

It is necessary to decentralize the monumental constructions as determining the functions are not appropriate to historic identity and remove the additions do not worth to preserve in order to conserve traditional plan and space conception and increase the visual quality in hans rebuilt their lost parts in accordance with the original construction, conserve the unique street cover of the area and arrange it mostly for the pedestrian usage.

Keywords: Area of hans, hans with courtyards, the problems of conservation and usage, conservation laws.

1. GİRİŞ

İçinde yaşamakta olduğumuz kültürel çevre ve tarihi zenginliklerimiz, planlama hataları, yanlış yatırım politikaları ve hızlı kalkınma çabaları neticesinde gerektiği gibi korunamamaktadır. Korunması gerekli önemli kültür varlıklarımızdan olan ve asırlar boyunca ticari merkez hüviyetiyle kültürümüzde önemli yer teşkil eden İstanbul tarihi hanlarının yoğun olarak bulunduğu “Hanlar Bölgesi” özenli bir koruma çalışması gerektiren konu olarak dikkat çekmektedir.

Tarihi Yarımada’nın Eminönü ve Beyazıt arası uzun yüzyıllar boyunca deniz ve kara yoluyla gelen tüccarların mal ve para değişimini gerçekleştirdiği bir ticaret alanı olması nedeniyle Han ve Kervansaray adıyla inşa edilen yapılar, özellikle bölgeye özel bir kimlik kazandırmıştır. Hanlar Bölgesi’nin dünden bugüne ortaya çıkan kimliğinin esas ögesi ticaret olup, bu özelliği belirleyen hanlar olmuştur. Günümüzde Hanlar Bölgesi olarak isimlendirilen coğrafi alan Haliç liman bölgesinden güneye Kapalıçarşı’ya kadar uzanan bir alandır. Geçen yüzyılın ilk çeyreğinde Tarihi Yarımada’da geçerli olan mahalle yapılanmasına göre Hanlar Bölgesi toplam 27 mahalleden oluştuğu halde günümüzde süreç içinde yaşanan mahalle birleştirme sonucunda 9 mahalleye indirgenmiştir. Bu mahalle tümleşmeleri Hanlar Bölgesi özelinde her üç mahallenin bir mahalleye dönüşmesi şeklinde oluşmuştur. Bu mahalleler sırasıyla; Beyazıt, Daye Hatun, Hocapaşa, Hobbyar, Mercan, Molla Fenari, Rüstempaşa, Sururi ve Tahtakale’dir.¹

Konu ile ilgili kaynaklar incelendiğinde, yarım yüzyıl gibi kısa bir zaman diliminde, hanlar bölgesinin kent merkezi olma konumundan çıktığı, fiziksel ve sosyal köhnemeye uğramış bir bölge olma konumuna geçtiği gözlenmektedir. Bu nedenle, hanlar bölgesinin geleneksel mimari kimliğini ve bölge dokusunu oluşturan “han yapıları” çalışmanın konusu olarak seçilmiştir.

Çalışmanın birinci amacı; Tarihi Yarımada olarak adlandırılan eski İstanbul Suriçi’nde “tarihi

¹ Günümüzde Hanlar Bölgesinde adları geçen 9 mahalle, listesi verilen mahalleler arasındaki birleşmeler neticesinde ortaya çıkmıştır: İbrahim Paşa-yı Atik, Saman Viran-ı Evvel, Bezzaz-ı Cedit Mahalleleri Mercan Mahallesini; Gazi Atik Ali Paşa, Molla Fenari ve Hüseyin Ağa Mahalleleri Molla Fenari Mahallesini; Karaki Hüseyin Çelebi, Sahaf Süleyman Ağa, Hocapaşa, Daye Hatun ve Elvan mahalleleri Hocapaşa Mahallesini; Hoca Kasım Günani, Hobbyar ve Şeyh Mahmut Geylani Mahalleleri Hobbyar Mahallesini; Rüstempaşa, Çelebi oğlu Alâeddin Mahalleleri Rüstempaşa Mahallesini; Daye Hatun, Ferhad Ağa, Hüsam Bey, Mercan Ağa ve Sururi mahalleleri Daya Hatun Mahallesini; Yavaşca Şahin Mehmet Paşa Mahallesi Tahtakale Mahallesini; Hacı Küçük Ahmed Çelebi, Mahmut Paşa-yı Veli Mahalleleri Sururi mahallesini; Sultan Bayezid Han-ı Veli Mahallesi Beyazıt mahallesini ortaya çıkarmıştır. **İstanbul Beldesi İhsaiyyat Mecmuası**, İstanbul Şehremaneti İstatistik Müdüriyeti, İstanbul, 1912, s. 15–30.

ticaret merkezi” kimliğine sahip “Hanlar Bölgesi”nin, tarihsel süreç içindeki oluşumu, gelişimi ve değişimini tespit etmek, bölgenin fiziksel dokusunu ortaya çıkartmak, işlevlerini yitirmekte olan ve yanlış kullanımlarla eskime hızları artarak yakın gelecekte yok olma tehlikesi ile karşı karşıya kalan günümüze ulaşabilmiş hanları belirlemektir. İkinci amacı ise; bu yapıların içinde avlulu olmaları ile farklılık gösteren hanların mimari, estetik ve tarihsel değerlerini ortaya koymak, bölgedeki değişime sebep olan etkenleri belirlemek ve bu etkenlere karşı yapısal ve bölgesel ölçekte koruma önerileri getirmektir.

Bu amaçlar çerçevesinde çalışma, sekiz kısım halinde bölümlendirilmiş olup birinci giriş bölümünün ardından ikinci bölüm, yaklaşık dört asırlık dönem içinde oluşmuş Osmanlı han mimarisinin ve kendinden önceki han mimarisinin gelişimine genel bir bakışı kapsamaktadır. Üçüncü bölüm, hanlar bölgesinin tarihsel süreç içindeki gelişimi üzerine temellendirilmiştir. Bu bölüm başlığında İstanbul’un bir ticaret şehri olarak ortaya çıkışı ve bu oluşum sürecinde Byzantion ve Konstantinopolis döneminde ticaret bölgesi olarak adlandırılan coğrafi alanın önemi ve belirleyici etkisi açıklanmıştır. Haliç’te limanın önemine değinilerek, iskele ve kapılar aracılığı ile bölgeye denizden ulaşım tarif edilmeye çalışılmıştır. Bölgenin yüzyıllar boyunca kullanım süreci, gelişimi ve geçirdiği değişimler kısaca açıklanmıştır.

Dördüncü bölümde hanlar bölgesinin gerçek mimari kimliğini oluşturan han ve kervansaray türü yapıların kaynaklardan listeleri temin edilerek, günümüzde bölgede mevcut ve özgünlüğünü kaybeden ya da yok olan hanlar belirlenmiştir. Bu bölümde İstanbul Büyükşehir Belediyesi’nin 1998 onay tarihli bilgisayar ortamında hazırlanmış halihazır haritası çalışmamızın zeminini oluşturmuştur. Vakıflar Bölge Müdürlüğü, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Tarihi Yarımada Şefliği ve Tarihi Çevre Koruma Müdürlüğü, Eminönü Belediyesi, Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu gibi ilgili resmi birimler ile devlet ve üniversite kütüphanelerine gidilerek konu hakkında tarihsel bilgi ve belgeye ulaşmaya çalışılmıştır. Bölge üzerinde daha önce yapılmış eski çalışmalar, eski haritalar, eski fotoğraflar, gravürler, rölöveler, kitap, süreli yayın, tez gibi yazılı kaynaklardan kayıp veya mevcut bilgisine ulaşılabilen tüm hanların E. H. Ayverdi, Goad, Alman Mavileri ve Pervititch sigorta haritaları kullanılarak bu hanların yerleri yerinde incelenerek harita üzerinde belirlenmiştir.

Beşinci bölümde araştırma kapsamında “avlulu hanlar” detaylı olarak çalışılmış ve büyük oranda özgün mimari özelliklerini devam ettiren 23² adet avlulu han seçilerek, kataloglar

² Seçim kriterleri daha detaylı olarak 5.3 başlığı altında açıklanmıştır.

hazırlanmıştır. Belirlenen bu hanların mimari biçimleniş özellikleri, şemalar ile belirlenmiş, günümüzdeki özgünlük durumları tespit edilmeye çalışılmıştır. Mimari analizleri yapılarak revak kesitlerinde ve oda planlarında en çok kullanılan boyutlar tespit edilmiştir. Ayrıca bu hanların strüktürleri incelenerek yatayda ve düşeyde kullanılan taşıyıcılar malzeme ve ölçüleri bakımından tespit edilmiş, mekan örtü sistemleri biçimlerine göre gruplandırılmıştır. Avlulu hanlarda mimari detaylar olarak adlandırılabilir ana girişler, oda kapıları, pencereler, çıkımlar ve süslemeler fotoğraflar ile örneklendirilmiştir.

Altıncı bölümde bölgedeki koruma sorunları ele alınmıştır. İki alt bölümde incelenen konunun ilk bölümünde bölge ölçeğindeki sorunlar tespit edilmiştir. İkinci alt bölümde ise tek yapı ölçeğindeki sorunlar strüktür bozulmaları ve malzeme bozulmaları ana başlıkları altında incelenmiştir.

Yedinci bölümde Haziran 2003 yılında onaylanan 1/5000 ölçekli Tarihi Yarımada Eminönü-Fatih İlçeleri Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı ile Şubat 2005 tarihinde yürürlüğe giren 1/1000 ölçekli Eminönü Koruma Amaçlı Uygulama İmar Planı Hanlar Bölgesinin korunması bakımından irdelenmiştir. Geleneksel ticari kimlik ekseninde kentsel tasarıma yönelik, bölge genelinde ve tek yapı ölçeğinde koruma önerileri geliştirilmeye çalışılmıştır. Tek yapı ölçeğinde örnek avlulu bir han seçilerek sorunları ve koruma kriterleri tartışılmıştır.

Sekizinci bölümde ise sonuç ve değerlendirme kısmı bulunmaktadır. Bu bölümde konunun özeti olarak Hanlar Bölgesinin tipolojik özellikleri, plan, cephe ve strüktür olarak en çok görülen bozulma türleri maddeler haline belirtilmiştir. Bölge genelinde koruma yapılabilmesi, sahip olunan fiziki ve sosyal dokunun yaşatılabilmesi için yapılması gerekli finansal, yasal, sosyal ve teknik analiz çalışmaları açıklanmıştır.

Hanlar Bölgesi olarak bilinen bölge yaklaşık 80 hektarlık bir alandır. Bu alanda Kapalıçarşı ve bedestenler hariç 150 adet kadar han yapısı bulunmaktadır. Bunlardan 60 adeti 19. yüzyıl başına kadar yapılmış olan avlulu, az katlı (çoğunluğu 2 katlı) ve kargir hanlar olup, geri kalanı 19. yy. sonrası avlusuz, çok katlı (çoğunluğu 4 katlı) ve büyük oranda kargirdir. Bölge, hanların yanı sıra tescilli³ pek çok mescid, cami, hamam ve sivil mimarlık örneğini de içinde barındırmakta olduğundan İstanbul sınırları içinde tescilli eserlerin bu kadar yoğun olarak bir arada bulunduğu tek bölgedir.

³ İstanbul Büyük Şehir Belediyesi Tarihi Yarımada Şefliği'nin 2002 yılında yaptığı tespite göre bölgede 880 adet korunması gerekli kültür varlığı bulunmaktadır.

Yüzyıllarca Akdeniz ve Ortadoğu havzalarının en işlek limanı olmuş, mükemmel ticaret organizasyonlarına sahip böylesi bir kentin detaylı irdelemeler ve araştırmalara ihtiyacı vardır. Üç tarafı deniz ile çevrili bir başkent olma özelliğine sahip Tarihi Yarımada'nın, Osmanlı İmparatorluğu'nun aynı zamanda ticaret başkenti olması nedeniyle de bu hanların mümkünse özgün durumlarına getirilmesi, sağlıklılaştırılması, bütünlüğünün sağlanması, çevrelerinin uyumlu hale getirilmesi İstanbul'un tarihte nasıl bir dünya ticaret merkezi olduğu konusuna ışık tutacağı düşünülmektedir.

Harita 1.1 Hanlar Bölgesi hava fotoğrafı (Kasım, 2006) üzerinde gösterilen çalışma alanı

2. HAN MİMARİSİNİN GELİŞİMİ

Han ve kervansarayların plan şemalarına ilişkin ilk özgün örnekleri “Ribat” adı verilen yapılarda görmek mümkündür⁴. Ribat Arapça “rıt” kökünden türemiştir. Ribat, önceleri din mücahitlerinin sonra da ordunun, savaşlarda ikmal merkezleri ve korunma yerleri olarak kullanılmışlardır. İlk örnek olarak, Abbasiler devri Harun Reşit döneminde (789 – 809) Kuzey Afrika Valisi olan Harşamal’ın Tunus’da 795’de yaptırmış olduğu ribat gösterilir⁵. Bazı kaynaklarda Şam yakınında Kasrül – Hayrül – Garbi civarında yine 8. yy.’a ait, planı Harşamal’ın ribatına benzeyen, bir ribatın daha olduğu bildirilmektedir.

2.1 İlk Müslüman Türk Devletlerinde Kervansaray Yapıları

Türk mimarisinde en eski kervansaraylar Karahanlılar ve Gazneliler zamanından kalanlardır⁶. “Ribat” adı verilen bu kervansarayların mimarisi ve planları, daha sonra Büyük Selçuklular ve Anadolu Selçukluları döneminde geliştirilmiştir. Karahanlılar’dan kalan iki önemli kervansaraydan biri Buhara-Semerkant yolu üzerinde (1078-1079) Ribat-ı Melik olup, diğeri de Semerkant-Hocend yolu üzerindedir⁷.

Oktay Aslanapa **Türk Sanatı I** adlı kitabında, Ribat-ı Melik Kervansarayı için kerpiçten yapıpı üzeri tuğla kaplanmış bu yapının kalan izlerinden 86x86 m. boyutlarında ve iki katlı olup, avlusunun etrafında birbirine benzeyen tonozlu odaların sıralandığından bahseder. Tus-Serahs yolu üzerinde Gazneli Sultan Mahmud tarafından yaptırılmış olan Ribat-ı Çähe (ya da bir diğeri adıyla Ribat-ı Mahi) (Plan 2.1) adlı kervansaray ise Gazneliler’den kalma bir örnektir⁸. Ayrıca Karahanlılar’dan kalan Amu Derya kıyısında Amul’dan Harzem’e giden eski yol üzerinde XI. yy. sonu veya XII. yy. başında yapılmış olan Day Hatun Kervansarayı⁹ (Plan 2.1) köşelerde kule ve yanlarda silindirik payeleri olup kare planlıdır, revaklı avlusuna 4 eyvan açılmaktadır. Meşhed’in 100 km. kadar doğusunda bulunan eser yaklaşık 70x71 m. ölçülerinde olup Karahanlılar’ın daha sonraki Day Hatun (XI. yy. sonu) Kervansaray’ına

⁴ O. Aslanapa, **Türk Sanatı I - II**, Kervan yay., İstanbul, 1984, s. 32., C. Güran, **Türk Hanlarının Gelişimi ve İstanbul Hanları Mimarisi**, Vakıflar Gen. Müd. yay., İstanbul, 1976, s. 1.

⁵ S. K. Yetkin, **İslam Mimarisi**, Ankara, 1965, s. 75.

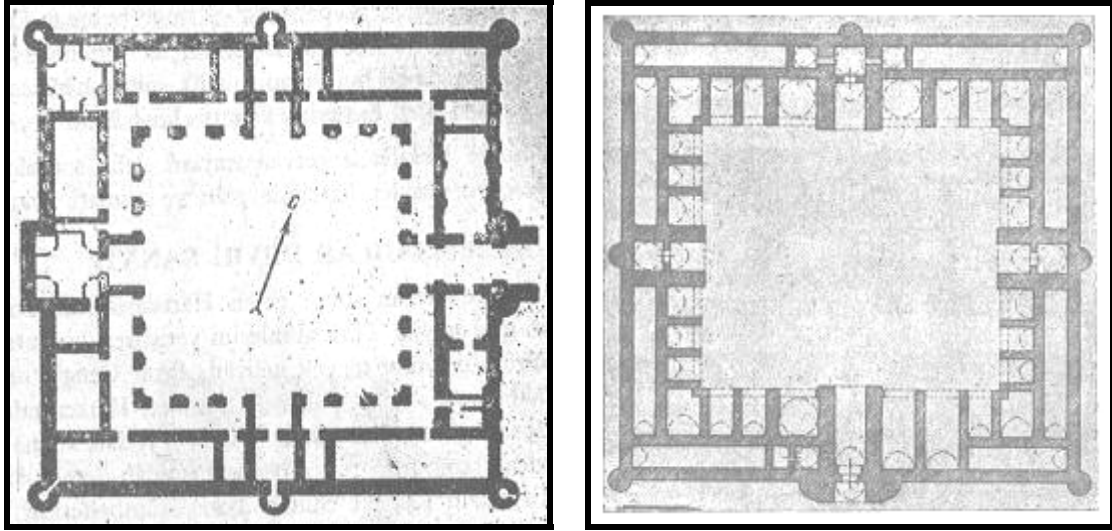
⁶ Aslanapa, A.g.e., s. 32.

⁷ Aslanapa, A.g.e.

⁸ Aslanapa, A.g.e., s. 92.

⁹ Aslanapa, A.g.e., s. 35, 94.

(Plan 2.1) benzer bir plana sahiptir. 4 eyvanlı avlu şeması ve eyvan – kubbe birleşmesinin Selçuklu’lardan önce bu eserle Gazneliler’de uygulandığı görülür¹⁰. Yine bir XI. yy. Gazneli eseri olan Sengbest Ribatı (1028) ise Nişapur-Merv ve Tus-Herat yolları kavşağında Gazneli Mahmud’un Tus Valisi Arslan Cazip tarafından yaptırılmıştır¹¹.

Plan 2.1 Day Hatun Kervansarayı (Aslanapa, 1984) Ribatı Mahi Planı (Aslanapa, 1984)

XI. yy.’da Karahanlılar’a ait Dehistan Kervansarayı (Plan 2.2) ise 37 x 36 m.lik cepheleriyle kare bir yapı olup köşelerinde kuleleri, ortada avluyu çevreleyen revakları vardır¹². O. Aslanapa kitabında, tek eyvanlı bu yapının Büyük Selçuklu döneminde 4 eyvanlı olarak (Melihşah tarafından) yaptırılmış olan Ribat-ı Zarfarani ve (Tuğrul Bey zamanında yapılmış olan) Ribat-ı Anuşirvan’a (Plan 2.2) plan olarak öncülük eder. XI. yy’ın ikinci yarısına ait Akçakale Kervansarayı¹³ ise Merv-Amul yolu üzerindedir. Yapı malzemesi tuğla kerpiç karışımı olup, plan şeması olarak iki avlulu ve her avlusuna bakan eyvanlar bulunmaktadır. Yine Karahanlılar dönemi XI. yy’ın ikinci yarısına ait Başane¹⁴ (Kurtlu Tepe) Kervansarayı önde açık arkada kapalı kısmı ile Sultan hanların ana şemasına öncü olarak karşımıza çıkar.

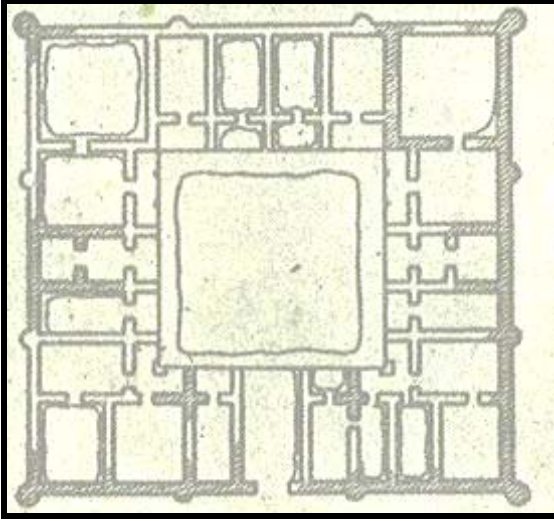
¹⁰Aslanapa, A.g.e., s. 93.

¹¹ Yetkin, A.g.e., s. 77.

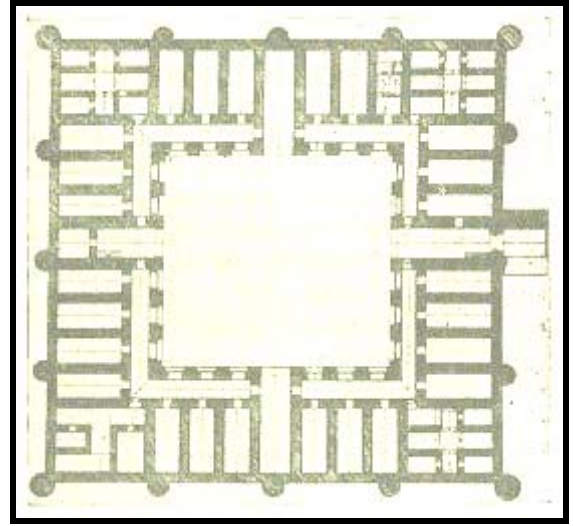
¹² Aslanapa, A.g.e., s. 34, 93.

¹³ Yetkin, A.g.e., s. 82.

¹⁴ Aslanapa, A.g.e., s. 36.

Plan 2.2 Dehistan Kervansarayı

Ribat-ı Anuşirvan Kervansarayı planı (Aslanapa, 1984)

2.2 Büyük Selçuklularda Kervansaray Yapıları

İmparatorluğun 1040'da kurulmasının ardından XI. ve XII. yy.'larda İran'da kültür birliği kuran Büyük Selçuklular, kendilerinden önce Karahanlı ve Gazneliler'in kullandıkları kubbe, tonoz, eyvan, niş, kemerli portal gibi mimari öğeleri, inşa ettikleri mimari eserlerinde tekrarlamışlardır. Geçmiş Asurlulara¹⁵ kadar inen, eyvanlı avlu düzeni Türkistan'daki ilk İslam Türk Devletleri mimarisinin vazgeçilmez bir unsuru olmuş, Karahanlı ve Gazneliler'in bütün kervansaraylarında ve diğer bazı eserlerinde (sarayları gibi)¹⁶ kullanmış ve Büyük Selçuklular'ın mimari eserlerinde de yerini almıştır.

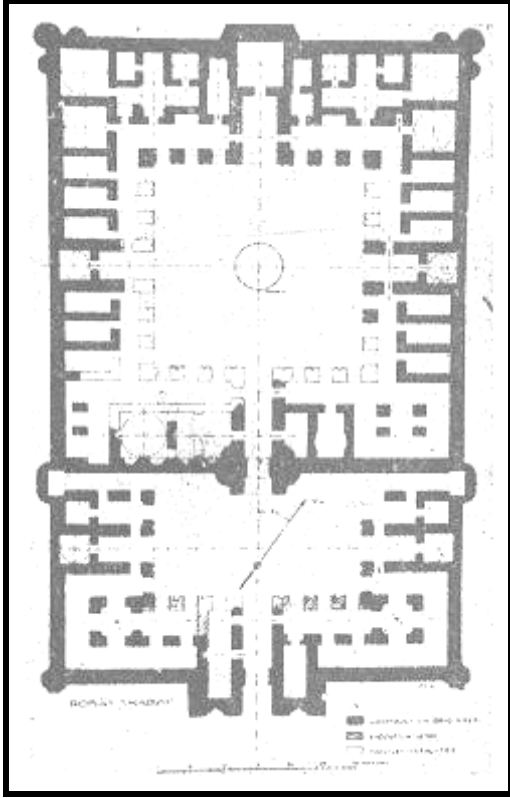
XI. yy'da Melihşah döneminde yapılmış olan Nişabur-Sebzevar arasında bulunan Rıbat-ı Zarfarani, 75x75 m.lik kare bir plana ve 4 eyvanlı bir avluya sahiptir. XI. yy.'ın ikinci yarısında, Simnan-Şahrud yolunda Ehvân'daki Tuğrul Bey zamanında yapılmış olan Rıbat-ı Anuşirvan 72x72 m. (Plan 2.2) kare planlı, köşelerde tam silindire yakın, kenarlarda yarım silindir kulelerle takviyelidir.

Kervansaray dört eyvanın açıldığı avlu ve bunların arasında uzun dikdörtgen biçiminde, yanyana birbirine benzer olarak sıralanmış odalardan ibarettir. Selçukluların en önemli eserleri arasında Meşhed ve Serahs arasında 1115 yılında yapılmış olan Rıbat-ı Şerif de (Plan 2.3) bulunur. Ribat-ı Şerif Kervansarayı, dikdörtgen planlı ön kısım ve buna bitişik kareye yakın planlı esas yapı olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır. Her iki bölümde de odalar

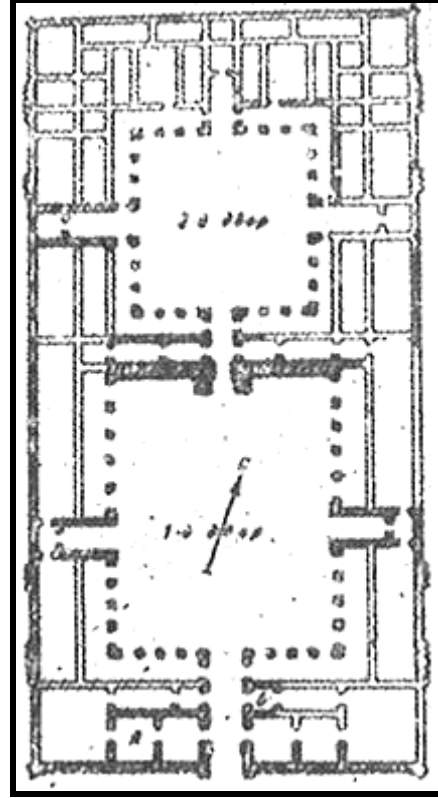
¹⁵ B. Ünsal, **Mimari Tarihi I**, İstanbul, s. 80.

¹⁶ daha geniş bilgi için O. Aslanapa'nın **Türk Sanatı I - II** kitabı incelenebilir.

avluya açılan eyvanlar arasında sıralanmıştır. Köşelerde kuleler bulunmaktadır. Plan tipi olarak Merv-Amul yolundaki Akçakale Kervansaray'ına benzemektedir (Plan 2.3).

Plan 2.3 Ribat-ı Şerif (Büyük Selçuklular)

Akçakale Kervansarayı planı (Karahanlılar) (Aslanapa, 1984)

2.3 Anadolu Selçuklularında Kervansaray Yapıları

Orta Asya ve Batı Türkistan'da Uygur, Karahanlı, Gazneli ve Büyük Selçuklular'la devam edip gelişen Türk sanatı, Anadolu Selçuklu Hükümdarlığı'nın Süleyman Şah tarafından 1077'de kurulmasının ardından, Anadolu'da yayılma imkanı bulmuştur. Anadolu'da önemli Selçuklu şehirleri önceleri Konya, Kayseri, Sivas, Amasya ve Malatya olmuş, bunlara sonradan Sinop, Antalya ve Alanya katılmıştır¹⁷. Anadolu Selçukluları, hem güvenlik nedeniyle hem de Anadolu'nun coğrafi şartları nedeniyle olsa gerek kendilerinden önceki devirlerde kullanılan tuğla ve kerpiç malzemeye karşılık, kervansaraylarını taş malzeme ile üretmişlerdir. Dolayısıyla sağlam görünümlü kervansaraylar ortaya çıkmıştır.

Selçuklu Hükümdarları, devlet büyükleri ve zengin hayır sahipleri tarafından kurulup, hizmete açılan bu kervansaraylarda 3 gün süreyle bedava olarak misafir kabul edilir, kervanların bakım ve ihtiyaçları da buralarda bedava sağlanırdı. Kervansaraylar ahır, depo,

hamam, mescid gibi mekanları da barındırırdı. Böylece baytarları ve tamirci ustalarıyla bir sosyal topluluk meydana getiren bu yapılar, avlulu plan şemaları ile de Büyük Selçuklu geleneklerini devam ettirir.

Ancak Anadolu Selçukluları dönemine kadar, ribat ve kervansaraylarda görülen eyvanlı ve üstü açık avlulu plan tipinin dışında, bu dönemde sadece Anadolu’da ortaya çıkmış bir plan tipi daha vardır ki: avlusuz ve üstü örtülü hanlar. Bu tipe örnek vermek gerekirse; Alanya’ya 15 km. mesafede II. Gıyaseddin Keyhüsrev (1236–1246) tarafından yaptırılmış olan Şerefza Hanı’dır. Dikdörtgen planlı, tek nefli, tek tonozlu bir yapıdır. Antalya – Burdur yolu üzerindeki İncir Han (1239) ve Susuz Han (1246), Antalya – Alanya arası Alara Han ile Konya – Ankara yolu üzerindeki Horozlu Han (1330), nef sayısı 1 ila 5 arasında olan dikdörtgen planlı hanlara birkaç örnektir.

2.4 Osmanlı Döneminde Han Yapıları

Osmanlı devri kervansarayları, Anadolu Selçuklu kervansaraylarından, mimari hacimler, oran, inşaat tekniği ve cephe mimarisi açısından farklıdır. Hacimler daha küçük ve sade tutulmuş, cephe mimarisindeki büyüklük ve monümental kale görünüşü terk edilmiş, portallerin büyüklüğü kaybolmuş, malzeme olarak taş ile birlikte tuğla da kullanılmaya başlanmış, boyutlar insan ölçeğine daha çok yaklaşmış, her yönden sadelik tercih edilmiştir¹⁸. Gebze Çoban Mustafa Paşa (16. yy.), Büyük Çekmece Kanuni Sultan Süleyman (16.yy.), Lüleburgaz Sokullu (16.yy.), Diyarbakır Hüsrev Paşa (16.yy.), Erzurum Rüstem Paşa (16. yy.), Kuşadası Öküz Mehmet Paşa (17.yy.), Ankara Nallıhan Öküz Mehmet Paşa (17.yy.) Kervansarayları, önemli Osmanlı kervansaraylarından sadece birkaçıdır.

Yaygın işleviyle dönemsel konaklama yapısı olan kervansaraylardan farklı olarak Osmanlı döneminde büyük kentlerde, bir yandan konaklama diğer yandan yapım ve üretim işlerine sahip “şehiriçi hanları” ortaya çıkmıştır. Osmanlılar döneminde şehiriçinde yapılan hanlar, şehirlerin önemli merkezleri haline gelirler. Bu yapılar tacirin¹⁹ kervanı ile birlikte gelerek gece konaklama yapabileceği yerler olmasının yanı sıra, getirdiği ürünü bir süre depolayabildiği, hatta büro işlerini de yürütebildiği yerler olarak kullanılmaya başlanır.

¹⁷ İ. İltir, **Tarihi Türk Hanları**, Ankara, 1969, s. 25.

¹⁸ Güran, A.g.e., s. 13.

¹⁹ Tacir, tüccar kelimesinin çoğuludur. “Tacir” , **Meydan Larousse**, Meydan yay., İstanbul, 1973, cilt 11, s. 826.

Şehiriçi hanlarının bir kısmında ise sadece belirli zenaatlerin ya da ticaretle uğraşan esnaf kesimleri bulunur. Buralar yapım – üretim hanlarıdır²⁰. Plan şemaları benzer olsa da işlevleri ve iç düzenleriyle yol ve konaklama hanlarından farklı yapılarıdır. Örneğin işlevlerine göre geçmişte Kürkçüler Hanı, İplikçiler Hanı, Tuz Hanı, Koza Hanı gibi adlar verilmiştir.

Bursa:

İlk Osmanlı şehiriçi hanları Osmanlı Devrinin ilk büyük başkenti olan Bursa’da yapılmıştır²¹. Bu hanlara örnek olarak; Orhan Gazi döneminde Lala Şahin Paşa’nın yaptırdığı Bezir Hanı, Orhan Gazi’nin 1336’da yaptırdığı 35 odalı mahzenli Emir Hanı (ya da Bey Hanı) (Plan 2.4), Çelebi Mehmed’in (1413-1421) yaptırdığı 70 odalı İpek Hanı²² gösterilebilir. Bursa’da Orhan Gazi tarafından çarşı binaları ile birlikte yaptırılan Emir Hanı kare bir avluya açılan, iki katlı, sivri kemerli ve tonoz örtülü revaklar ile bunlar arkasında sıralanan tonozlu odalardan meydana gelmiştir²³. Zemin kattaki mekanlar penceresiz iken üst kat odaları pencere ve ocaklıdır. Arka tarafında ahır bulunmaktadır. Yapı malzemesi olarak kesmetaş ve tuğla kullanılan bu hanın, alt katında penceresi olmayan depo amaçlı mekanlar bulunmaktadır. Esas katta ise pencere ve ocaklı odalar yer almaktadır. Dükkanlar iki yanda dışarı bakan beşik tonozlu gözlerden ibarettir. E. H. Ayverdi’nin bu yapı ile ilgili olarak “devrine göre inanılmaz bir gelişme ile Osmanlı’da daha sonra yapılan bütün hanlara esas olduğunu”²⁴ belirtmiştir. O. Aslanapa ise Emir Hanı’nın Selçuklu devrindeki büyük kervansarayların Osmanlı üslubunda bir karşılığı olduğunu ifade etmiştir²⁵. İpek Hanı ise alt ve üstte olmak üzere 78 odalı, mescidli ve şadırvanlıdır. Ayrıca bir ahır da bulunmaktadır. Demirtaşpaşazade Mahmud Çelebi’nin yaptırdığı Eski Han, mimar Abdul Ali bin Pulatşah’ın eseri olan Koza Hanı (Sırmakeş Hanı), mimar Yakupşah’la Ali bin Ali’nin eseri olan Pirinç Hanı, Çukur Han, Katır Hanı da Bursa’da ticaret yaşamının hızla geliştiğinin göstergesi olan hanlardır. Ayrıca O. Aslanapa’nın tespitine göre Osmanlılar’da ilk bedesten Yıldırım Beyazıd tarafından yine Bursa’da yaptırılmış ve bütün sonraki Osmanlı bedestenleri için örnek olmuştur. Bahsi geçen

²⁰ Daha geniş bilgi için 3.2.7 bölümüne bakılabilir.

²¹ C. Güran, **Türk Hanlarının Gelişimi ve İstanbul Hanları Mimarisi**, Vakıflar Genel Müdürlüğü yay., İstanbul, 1976, s. 10.

²² N. Sakaoglu, N. Akbayan, **Osmanlı’da Zenaatten Sanata**, İstanbul, 1999, s. 231.

²³ M. Cezar, **Tipik Yapılarıyla Osmanlı Şehirliğinde Çarşı ve Klasik Dönem İmar Sistemi**, İş Bankası yay., İstanbul, 1985, s. 90.

²⁴ E. H. Ayverdi, **Fatih Devri Mimarisi**, İstanbul, 1953, s. 71.

²⁵ O. Aslanapa, **Osmanlı Devri Mimarisi**, İnkılap yay., İstanbul, s. 80.

bu bedesten kare paye üzerine 14 kubbeli orta bölüm, tonoz örtülü 32 depo, 4 kapı ve dışa bakan tonozlu 68 dükkanla çevrilmiş olup, duvarları bir sıra kesme taş, üç sıra tuğla örgülüdür²⁶. Bu yapının bir benzeri ve planı daha gelişmiş olan Edirne Bedesteni ise, Eski Cami'ye vakıf olarak Çelebi Sultan Mehmet tarafından yaptırılmış olup, 14 kubbeli orta bölüm, tonoz örtülü depolar ve her kenarın ortasından açılan tonozlu giriş yerleri ile dıştan dükkanları olan bir yapıdır²⁷. Ayverdi'nin ifadesine göre, yine planları Bursa'dakine benzemekle beraber Tekirdağ ve Gelibolu bedestenleri daha küçük, İstanbul bedestenleri ise daha toplu ve daha büyük ölçüdedir.

Edirne:

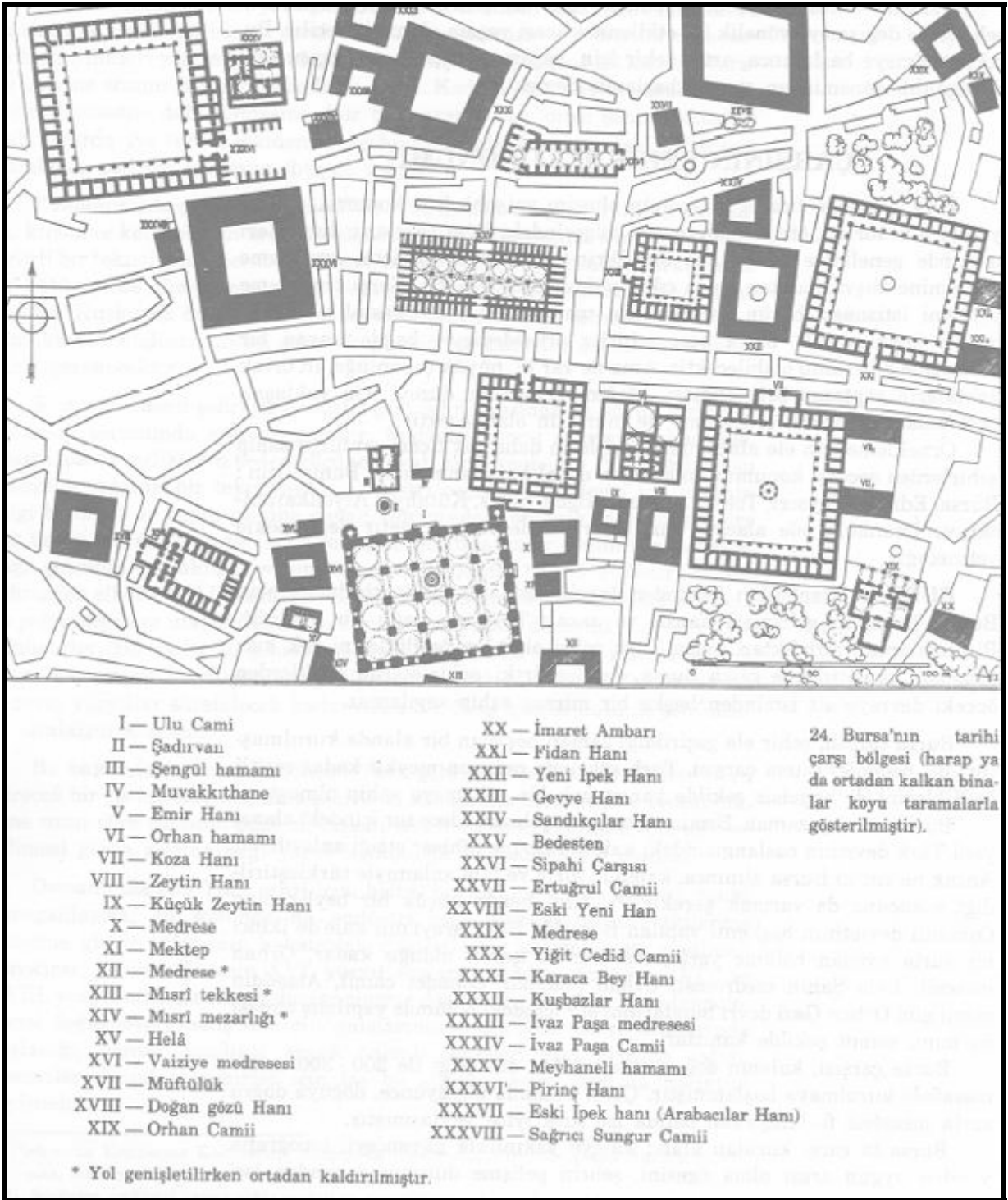
Edirne gibi önemli şehirlerin belirmeye başlamasıyla aynı nitelikteki hanlar burada da inşa edilmiştir. Edirne çarşısı, eski şehri sınırlayan surun doğusunda ve surun hemen önlerinde kurulmuştur. Çelebi Sultan Mehmed zamanında yapılan bedesten, Edirne'de çarşı alanı içinde odak noktasında olup, hanların inşası Çelebi Sultan Mehmed zamanında başlamış ve 17. yüzyıla kadar devam etmiştir²⁸. Çarşıdaki eski hanların bir kısmı bugün ortadan kalmıştır. Halen Edirne çarşı bölgesinde Rüstem Paşa Hanı, Taş Han, Ekmekçioğlu Ahmed Paşa Hanı yaşamını sürdürmektedir. Eski kale suruna paralel biçimde yer alan 300 m uzunluğundaki Ali Paşa çarşısı, Edirne'nin Kapalıçarşısı durumundaki yapısıdır. Edirne'de ayakta kalan örnekler arasında II. Murad devrine ait Kurşunlu Han, Büyük ve Küçük Han sayılabilir²⁹.

²⁶ Aslanapa, **Osmanlı Devri Mimarisi**, s. 80.

²⁷ Aslanapa, A.g.e., s. 81.

²⁸ M. Cezar, "XIV-XVI Yüzyıllar Türk Şehrinde Çarşının Konumu ve Çarşıların En Tipik Yapısı", **Akademi 10 Mimarlık ve Sanat**, İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi Yayın No 82, İstanbul 1981, s. 16, 17.

²⁹ Cezar, **Tipik Yapılarıyla Osmanlı Şehirliğinde Çarşı ve Klasik Dönem İmar Sistemi**, A.g.e., s. 90.

Plan 2.4 Bursa çarşı bölgesi (Cezar, 1985)

İstanbul:

İstanbul'daki ticaret ve zenaat amaçlı hanların yapımı ise, 15. yüzyılın ikinci yarısında başlayarak Osmanlı Devleti'nin yıkılışına kadar sürmüştür. Bu örnekler çoğunlukla iki ya da üç katlı, revaklı, açık orta avlulu ve kargir yapılardır.

Fotoğraf 2.1 Balkapanı Hanı (Encümen arşivi, 1937), arkada Rüstem Paşa Camisi

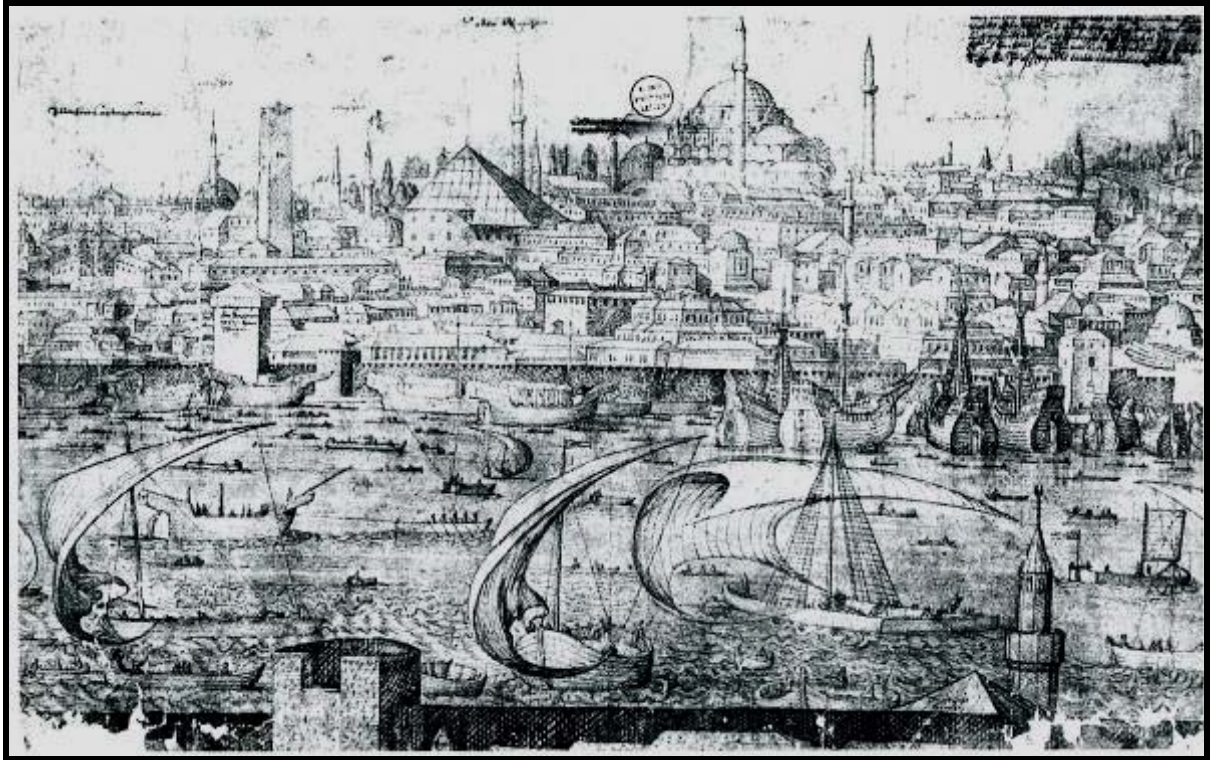
İstanbul'un Bizans döneminde Venedikliler'in ticaret yaptıkları bölgede bulunan **Balkapanı Hanı** (Fotoğraf 2.1), bodrum katını (mahzende) oluşturan Bizans dönemine ait duvar ve tonozlarından dolayı, bölgedeki han yapılarının en eskisi sayılır³⁰. Mahzene, avlunun ortasındaki yeni, tek katlı küçük binadan girilir. Bu bölümde kemerli koridora açılan odaların olduğu görülür ancak mekanlar depo olarak kullanıldığından günümüzde içerisi eşya doludur. Balkapanı Hanı'nın üst katları ise Osmanlı dönemine aittir. Eskiden ülkenin çeşitli yerlerinden gelen ballar burada stoklanıp, buradan satılırdı³¹. 15. yy'dan günümüze ulaşmış tek han ise Fatih döneminden kalan 1461 tarihli **Kürkçüler Hanı**'dır (Plan 5.2'de Cezar'ın çiziminde görülmektedir). Mahmud Paşa Külliyesi'nin parçası olarak yapılmış iki avlulu bir handır³².

³⁰ Güran, A.g.e.

³¹ M. Belge, **İstanbul'u Gezerken**, Tarih Vakfı Yurt yay., İstanbul, 1998, s. 123.

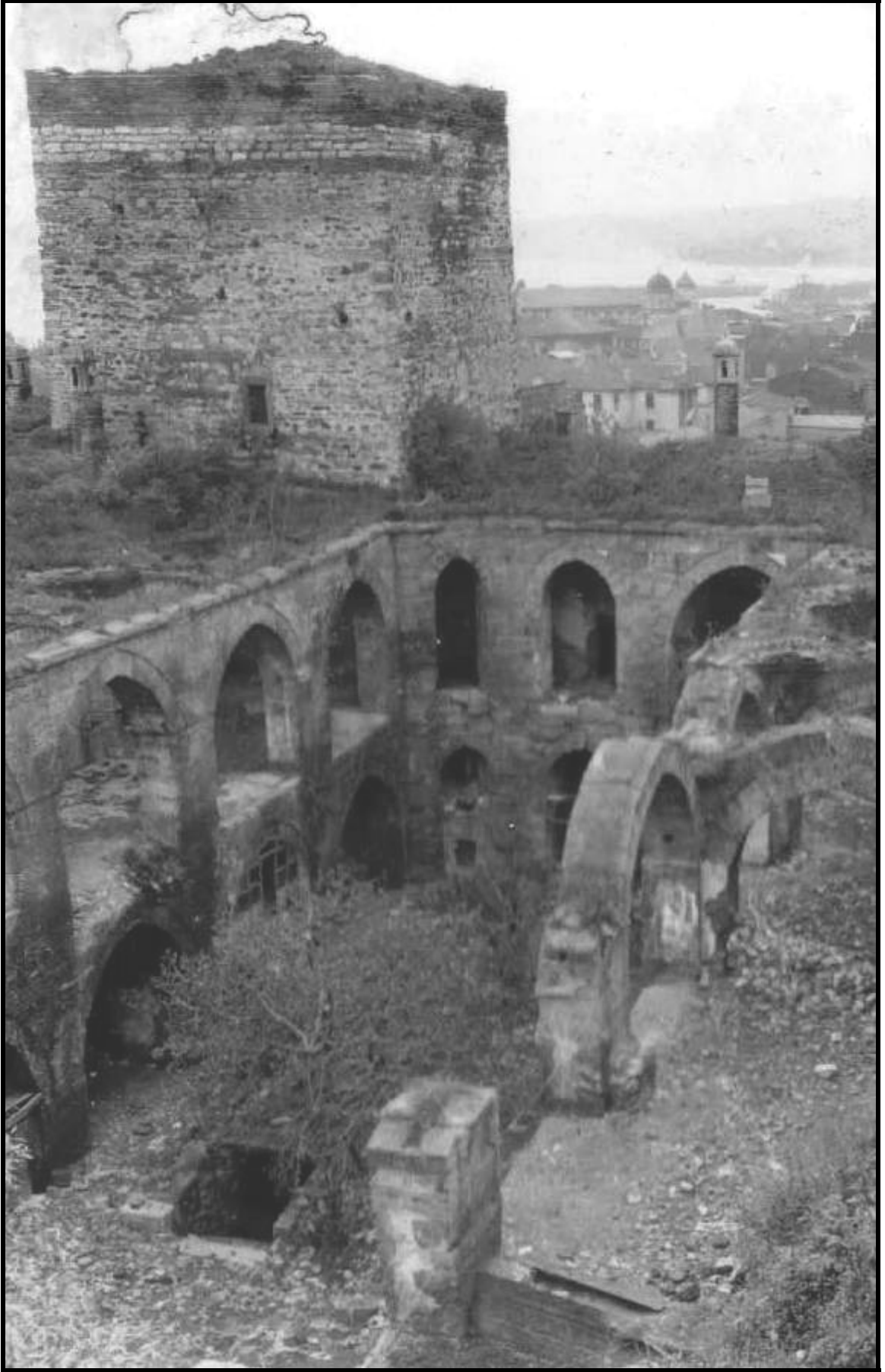
³² Eyice, **İstanbul**, s. 133.

Mahiyeşker Sultan tarafından 17. yy.'ın ilk yarısında kurduğu vakıflara ve Üşküdar'da inşa ettirdiği Çinili Cami'ye gelir sağlamak için Cerrah Mehmed Paşa Sarayı'nın yerine yaptırılan (1651) **Valide Hanı**, birbirini takip eden 3 avlusu, bunların etrafında sıralanan hücreleri ile İstanbul'daki hanların en büyüğüdür. Sahipleri tarafından dükkanların çoğunun mimarileri bozularak içlerine bir çok olumsuz ekler yapılmış ve avlusundaki mescid yandıktan sonra betonarme olarak yeniden yapılmıştır. Kentin daha eski gravürlerinde yer alan ve (Şekil 2.1 ve Fotoğraf 2.2) P. Gyllius'un "...*quadratam Hyrenenem etiam nunc vulgo appellatam*..." olarak adlandırdığı Valide Han'ın kuzeydoğu köşesinde bulunan kule, Orta Bizans dönemindedir³⁴. Bu kulenin bir benzeri de Vezir Han'da bulunmaktadır.

Şekil 2.1 Melchior Lorichs'in 1557-1561 yıllarında Haliç Limanı'nı tasvir eden gravüründe Valide Han'daki Bizans kulesi (İrene Kulesi) (Wiener, İstanbul'un Tarihsel Topografyası, 1998)

³⁴ W. M. Wiener, **İstanbul'un Tarihsel Topografyası**, Yapı Kredi yay., İstanbul, 1998, s. 45.

Fotoğraf 2.2 Valide Han'ın içindeki Saint İrene Kulesi (Encümen arşivi, 1937)

Fotoğraf 2.3 Beyazıt Kulesi'nden Valide Han'ın avlusu (Encümen arşivi, 1937)

Valide Han'ın karşısında 1764'te Sultan III. Mustafa tarafından inşa ettirilen **Büyük Yeni Han** bulunmaktadır. Üç katlı olan Büyük Yeni Han, Valide Han'dan sonra İstanbul'un en geniş alanına yayılan han yapısıdır. Avlunun ortasında iki yan kanatı birleştiren bir ara bina vardır. Günümüzde dokuma tezgahlarının halen bulunduğu bir handır. Büyük Yeni Han, eğimli bir arazide inşa edildiği için en üst katın arka çıkışından arka sokağa çıkabilmektedir. Her tüccar, her esnaf ve sanatkar belirli hanlarda toplandığından esircilerin de bir hanı bulunmaktaydı. **Esircihani**, Kapalıçarşı'nın yanında Nur-u Osmaniye tarafındaki Kürkçüler kapısına komşu bulunmaktaydı. Bu han 19.yy'da yıkıldığından günümüzde yapıdan hiç bir iz kalmamıştır. İstanbul'un Eminönü-Unkapanı-Beyazıt üçgeni içinde klasik tipteki bu hanların arasında 19.yy. içinde çok sayıda batı mimari üsluplarındaki yerli azınlık Rum, Ermeni ve Levanten mimar ve kalfalar yada Batı'dan gelmiş genellikle İtalyan mimarlar tarafından işhanları yapılmıştır. Bunların çoğunda Batı'nın Neo-klasik üslubunun hakim olduğu görülür. Aynı mimaride büyük modern işhanları Galata'nın Karaköy'e yakın kısmında (eski adı Voyvoda yeni adı Bankalar Caddesi) inşa edilmiştir. Bu türden iş hanlarından Eminönü'nde

Zindanhanı ile yakınındaki **Değirmenhanı** bulunmaktadır.

18. yy. İstanbulu’nu kitabında anlatan C. Carbognano, etrafı kemerlerle süslü, kare ya da uzun avlusu olan, revaklı yapıları “han” olarak belirtir ve bu yapılarla ilgili olarak tarifi şöyledir³⁵:
“.....Kemerlerin arkasında, her birinde yemek hazırlamak için ocak bulunan birbirinin aynı birçok oda bulunur ve yine bu kemerler, ikinci bir kemerli yapıyı, yani başka odaların bulunduğu galeriyi taşırlar. Bunlar da, alt sıradaki odalar gibi ülke tüccarları için ayrılmışlardır. Çünkü yabancı ülke tüccarlarının mağazaları Galata’da, kendi ülkelerinin temsilcilerinin koruması altındadır. Bu hanların hemen hepsi taştan yapılmış sağlam yapılardır. Büyüklüğü bakımından özellikle kayda değer olanlar ise, Valide Han, Vezir Han ve III. Mustafa tarafından yapılmış olan Yeni Han’dır...”

Ayrıca sabit yerlerde ya da panayır gibi haftanın belli günlerinde kentin değişik yerlerinde kurulan pazarlar da mevcuttu. Carbognano’nun kitabında 18.yy.’ın sonunda İstanbul’da bulunan sabit pazarları ise şöyle sıralar³⁶; Bit pazarı, At pazarı, Tavuk pazarı, Balık pazarı, Küçük Bedestenin yanında yer alan Esir pazarı’dır. Bedestenler ile ilgili olarak ise şunları yazmıştır: *“... Değerli taş, Hint kumaşı ve başka değerli eşyaların satıldığı büyük bedesten yangına karşı sağlam taşlardan yapılmış, yüksek ve kalın duvarlı, kare biçimli büyük bir salondur. Ortasında ve yanlarında tüccarlara ait dükkanlar sıralanır. Bu tüccarların hepsi Müslümandır, bu yüzden Hristiyan ve Musevilerin simsarlık gelirinden başka bir karları yoktur. Yapının, geceleyin kimse kalmadığı için, kilitlenen dört demir kapısı vardır, bunun sonucu akşamları dükkanların sahiplerince kapanması yeterlidir. Yakınlarda bulunan ve daha küçük olmakla birlikte aynı yapıda olan diğer bedesten, Sakızlıların bedesteni olarak bilinir çünkü Sakız’ın Yunan ve Latin tüccarları, daha çok ipek kumaştan oluşan mallarını burada satarlar.....”*

³⁵ C. C. Carbognano, **18. yüzyılın Sonunda İstanbul**, İstanbul, 1973, s. 190.

³⁶ Carbognano, A.g.e., s. 214.

[illegible]

Tablo 2.1 İstanbul Hanları mimarisi ve gelişimine dair değerlendirme çalışması

3. TARİHİ YARIMADA HANLAR BÖLGESİNİN TARİHSEL GELİŞİMİ

İstanbul'un kuruluşundan günümüze kadar yaşanan tarihi süreçte, ticaret fonksiyonunun aynı bölgede devamlılık göstermesi ve günümüzde de şehir dokusunda halen önemini sürdürüyor olması, bölgenin tarihi gelişmesine kısaca değinilmesini gerekli kılmıştır.

3.1 İstanbul'un Fethine Kadar Olan Gelişim

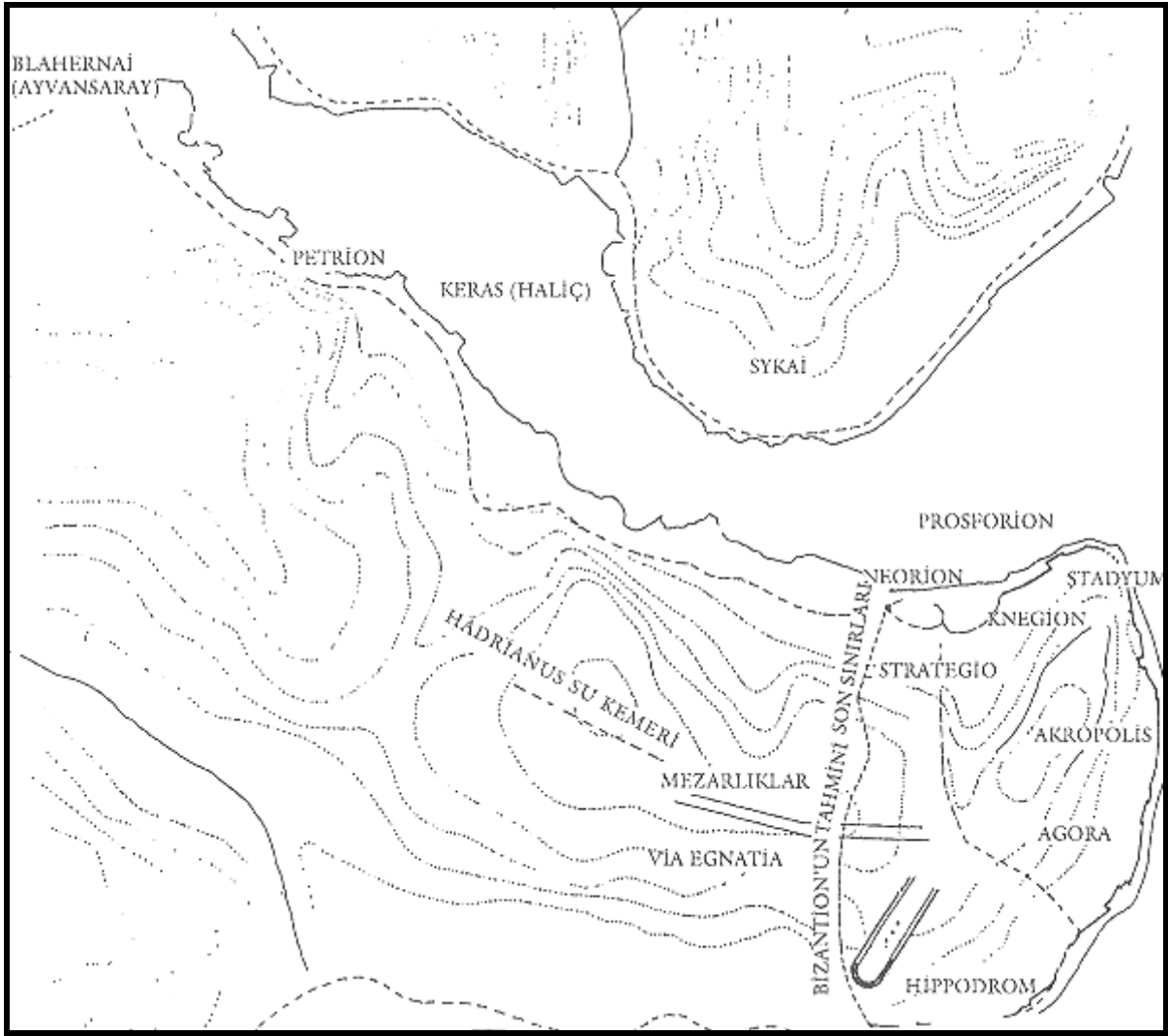
3.1.1 Byzantion

Dor kökenli Megara'dan gelen kolonistlerin Khalkedon'u (Kadıköy) M.Ö. 660–658 yıllarında kurmalarının ardından, Megaralılar ve kente adını veren diğer Yunan şehirlerinin halkları Byzas'ın önderliğinde bugünkü Sarayburnu'nda bir yerleşim bölgesi kurarlar. İlk grup Megaralıların önderi kente adını veren Byzas olur. Byzantionlu Dionisios'a göre kent M.Ö. 695'te kurulmuştur³⁷. Yaklaşık 7.5 km. uzunluğunda doğal bir koy olan Haliç (Keras)³⁸ bütün kuzey Ege Denizi'nde güney rüzgarlarından en korunaklı liman olması nedeniyle Yunan denizcileri ve Megaralı kolonicileri buraya çekmiştir. Başlangıcından içeriye doğru yaklaşık 4 km. kadar, büyük gemilerin girişine imkan tanıyacak uzunluğa sahip olan Haliç'de, tarih boyunca surlar, dalgakıranlar ve zincirlerle çevrelenmiş bir çok koy ve liman olduğu bilinmektedir. Bu limanlar, M.Ö. 6.-5. yüzyılda yüksek refah seviyesine sahip olan Byzantion'un ticaret merkezlerini oluşturmuşlardır. Ege için hayati önem taşıyan tahıl (başlıcası buğday) ticareti Pontus bölgesi için de çok önemlidir. Byzantion'un (Harita 3.1) kurulmasının ardından Ege ve Akdeniz kıyılarında birçok yeni ticaret kolonileri oluşup deniz ticaretinin genişlemesine sebep olmuştur. O dönemde, Doğu'nun ipekli kumaşları ve süs eşyaları, Ege'nin şarapları, Adalar'ın balıkları, İspanya ve Galya'nın buğdayı, şarabı, zeytinyağı ve kurşunu başlıca değişim eşyasını teşkil etmiştir³⁹.

³⁷ D. Kuban, **İstanbul Bir Kent Tarihi, Byzantion, Konstantinopolis, İstanbul**, Tarih Vakfı Yurt yay., No:98, İstanbul, 1996 , s. 17.

³⁸ “Haliç” Arapça'da koy veya körfez anlamına gelir. Yunanca “Keras” ise boynuz demektir. D. Kuban'ın kitabında ise Prokopios'a göre bu ad Bizantion'un kurucusu Byzas'ın annesi Keroessa'dan kaynaklandığı belirtilmektedir.

³⁹ H. S. Selen, **Ticaret Tarihi**, Devlet Basımevi, İstanbul, 1938, s. 42.

Harita 3.1 Byzantion yerleşimi (Kuban, 2000)

Lübnan bölgesinden bina içlerini süslemeye yarayan sedir gibi kıymetli ağaçlar, Ege ve Pirene'den renkli mermerler, Suriye'den beyaz mermer, Mısır'dan siyenit ve diyorit gibi sert taşlar ve kıymetli vazolar, Yunan Yarımadası'ndan mermer ve bronz heykeller ile mozaik ve kuyumcu işi süs eşyaları, çanak ve çömlekler, Baltık kıyılarından elmas, zümrüt, akik gibi değerli taşlar Byzantion'a getirtilen ithal mallardı⁴⁰. M.Ö. 5. yy.'da Spartalı komutan Pausanias'ın egemenliği döneminde Byzantion'da çeşitli ticaret yapılmaktaydı ve kullanılan altın sikkeler de bütün Akdeniz bölgesinde geçerliydi⁴¹. Megara kolonisinin Haliç'in girişinde kurduğu Byzantion kenti klasik antik çağ tarihinde önemli bir yer tutmakla birlikte yalnızca yazılı tarihte yaşamaktadır. İlk Megara yerleşmesinin sınırları bile tam olarak

⁴⁰ Selen, A.g.e., s. 43.

⁴¹ Kuban, A.g.e., s. 18.

bilinmemektedir. Anıtların adlarından başka bir şey kalmamış olup, hayali bir rekonstrüksiyona olanak verecek yeterli arkeolojik veri de bulunmamaktadır.

3.1.2 Konstantinopolis

Constantinus 324 yılında Byzantion kentinin adını Konstantinopolis olarak değiştirir ve kentte 328 yılından itibaren görkemli bir yapılanma süreci başlar⁴². Doğu ile Batı, Akdeniz ile Karadeniz arasındaki ticaret yolları üzerinde bir kavşak noktası durumundaki Konstantinopolis, bulunduğu yeri itibariyle en canlı ticaret merkezlerinden biri olma özelliğine sahip olur. Ancak başkent niteliği, ekonomik yapısı, coğrafi konumu ve en çok da yüksek nüfusu nedeniyle gıda üretimi kendi nüfusunu doyurmaya yeterli olmaz. Bu nedenle Konstantinopolis büyük ölçüde dış ticarete bağımlı bir kent haline gelir.

Constantinus yeni başkentine, çoğunluğu Balkanlar'dan olmak üzere çok sayıda insan yerleştirmiştir. Kentin nüfusu sürekli artmış ve 5.yy'da Konstantinopolis, batının başkenti Roma'dan bile daha kalabalık bir kent olmuştur⁴³. Hızla artan nüfus ise büyük limanları ve ambarları gerekli kılar. Bunlar da kısmen Haliç'te eski limanda, kısmen de Marmara sahilinde yeni inşa edilmiş Eleutherios⁴⁴ Limanı'nın (Harita 3.2) çevresinde, yani güney kıyılarında inşa edilir. Mısır'dan gelen tahıl için büyük ambarlar yapılır, Kuban bu dönemde 20 halk fırını ve 117 dağıtım merkezi bulunduğunu belirtmektedir⁴⁵. Yeni kentin surları eskisinden yaklaşık 2.5 km. daha batıda inşa edilmişti⁴⁶ (Harita 3.2). Kuruluşunu izleyen yüzyıl içinde hem sanayi üretimi, hem de ticareti, Akdeniz havzasındaki öbür kentlerle rekabet edebilecek duruma gelmiştir⁴⁷. Yeni kent içinde Byzantion, anıtları, limanları, Hippodrom'u ve Sarayburnu'na egemen konumuyla yönetim merkezi ve kutsal saray alanı olarak önemini korumuştur⁴⁸.

⁴² W.M. Wiener, **İstanbul'un Tarihsel Topografyası**, Yapı Kredi yay., İstanbul, 1998, s. 19.

⁴³ Kuban, A.g.e., s. 30.

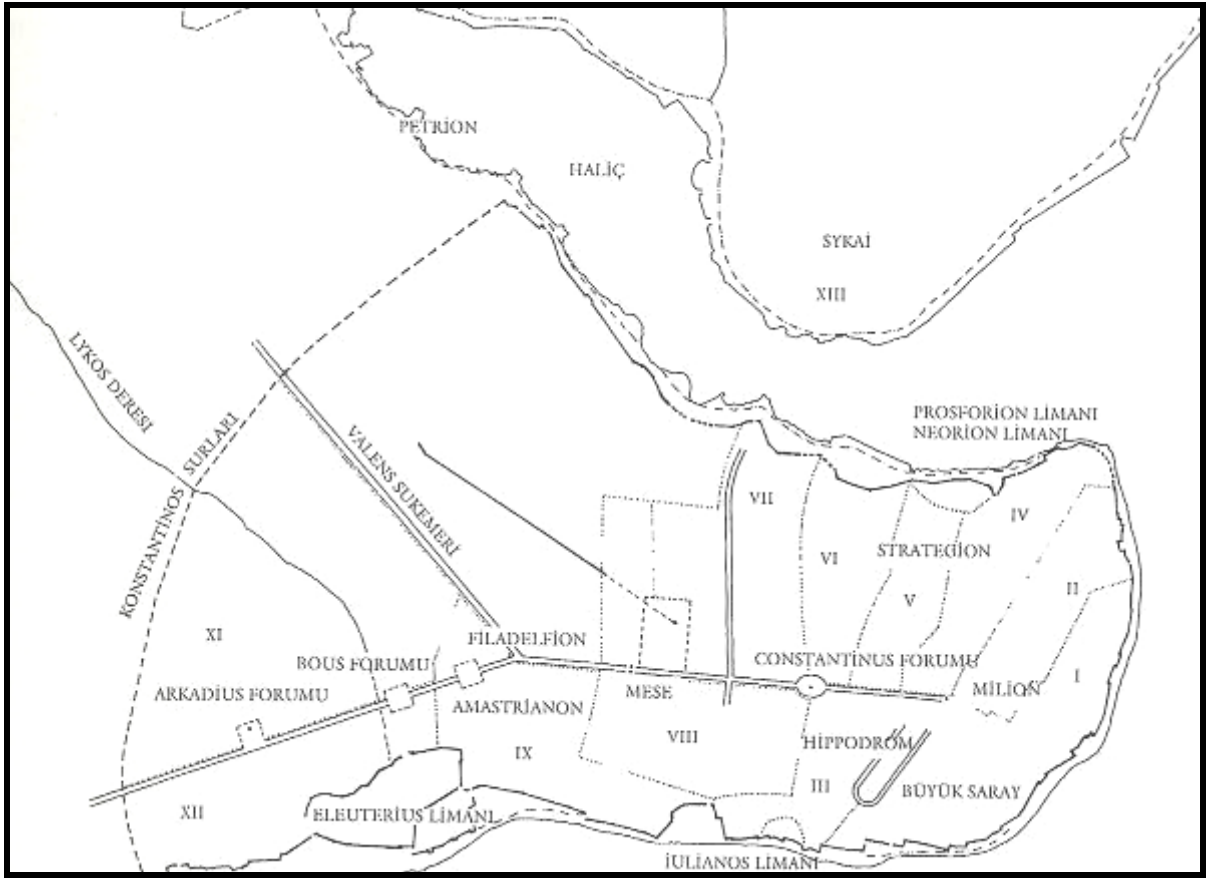
⁴⁴ Wiener, A.g.e., s. 22.

⁴⁵ Kuban, A.g.e., s. 30.

⁴⁶ Kuban, A.g.e., s. 31.

⁴⁷ Kuban, A.g.e., s. 30.

⁴⁸ Kuban, A.g.e., s. 31.

Harita 3.2 Konstantinopolis kentinin D. Kuban'a göre tahmini planı (Kuban, 2000)

Constantinus döneminde sur dışında bulunan tek mahalle, kuzeybatıdaki Blahernai⁴⁹ idi (Harita 3.3). Sur dışında başka yerleşmeler de var olmuş olabilir, ancak bunların yerleri belli değildir.

Siyasi, iktisadi ve sosyal gelişmelere paralel olarak, Konstantinopolis'te ticari faaliyetlerin bazı dönemlerde değişimlere uğradığı da görülmektedir. Örneğin, ipek ticaretinin özellikle ön planda yer aldığı ve 5.-6. yy'ların ticari açıdan çok parlak ve faal bir dönem olduğu çeşitli kaynaklarda anlatılmaktadır. Bizans İmparatorluğu'nun tüm kentlerinde olduğu gibi kara ve deniz ticaret yollarında güvenliğin nispeten azaldığı ve gerek Doğu, gerekse Batı Akdeniz kentlerinde bir gerileme ve çöküş devri sayılan 7.-8. yy'larda, Konstantinopolis'te de ticari faaliyetlerde ciddi bir azalma olsa da, ticaretin yine de varlığını koruduğu bilinmektedir⁵⁰. Veba gibi salgın hastalıklar, yangın ve depremler, Arap, Bulgar saldırıları, iç savaşlar, İkonakırıncılık gibi kentte büyük yıkımlara neden olmuş olayların ardından

⁴⁹ Kuban, A.g.e., s. 44.

⁵⁰ Wiener, A.g.e., s. 13.

Konstantinopolis'in yöneticilerinden VI. Leon'un (866–912) ekonomik yaşamın düzenlenmesi ile yiyecek maddelerinin temini ve kentteki zanaatla ilgili uğraşları anlatılan Eparhos (Eparhos tes Poleos) adlı kitabı⁵¹ Konstantinopolis için önemli bir kaynaktır.

D. Kuban **İstanbul Bir Kent Tarihi** adlı kitabında Konstantinopolis kenti hakkında, *“.....etkinliklerin merkezi Haliç ve Mese arasındaki bölgeye kayar. Bu arada kullanılmayan eski büyük meydanlar giderek ticari amaçlarla kullanıma açılır. Zanaatkarların etkinlik gösterdikleri sahalara ise genelde yerleşim yerleri olarak kullanılmaz. Ekonomik ve kısmen politik hayatın taşıyıcıları, çok sayıdaki loncalardır.....”* şeklinde bilgi verir. Kaynaklar, 10.yy'dan itibaren ticari yaşamda yeniden bir canlanma görüldüğünü ve bu devirde kentte Suriyeli, İtalyan, Rus, Bulgar ve Müslüman tüccarların varlığından sık sık söz ederler. Erken yüzyıllarda yabancı tüccarların sadece mal alışverişleri için kendilerine uğrak yeri yaptıkları ve geçici bir süre için kaldıkları Konstantinopolis'te, zamanla yabancı ticaret kolonileri oluşmuş ve varlıklarını sürdürmüştür. Bu gelişmede rol oynayan önemli etkenlerden biri Bizans Devleti'nin 10. yy'dan itibaren yabancı devletlerle imzalamaya başladığı ticaret anlaşmaları olabilir. Bilinen ilk ticaret anlaşması İmparator VI. Leon döneminde (866–912) Ruslarla imzalanan ve Konstantinopolis'e ticaret amacıyla gelen Rusların azami 6 ay süreyle Hagios Mamas Mahallesi'nde (Beşiktaş civarı) oturmalarına izin veren, aynı zamanda da onlara gümrük vergilerinden muafiyet tanıyan 907 tarihli anlaşmadır⁵².

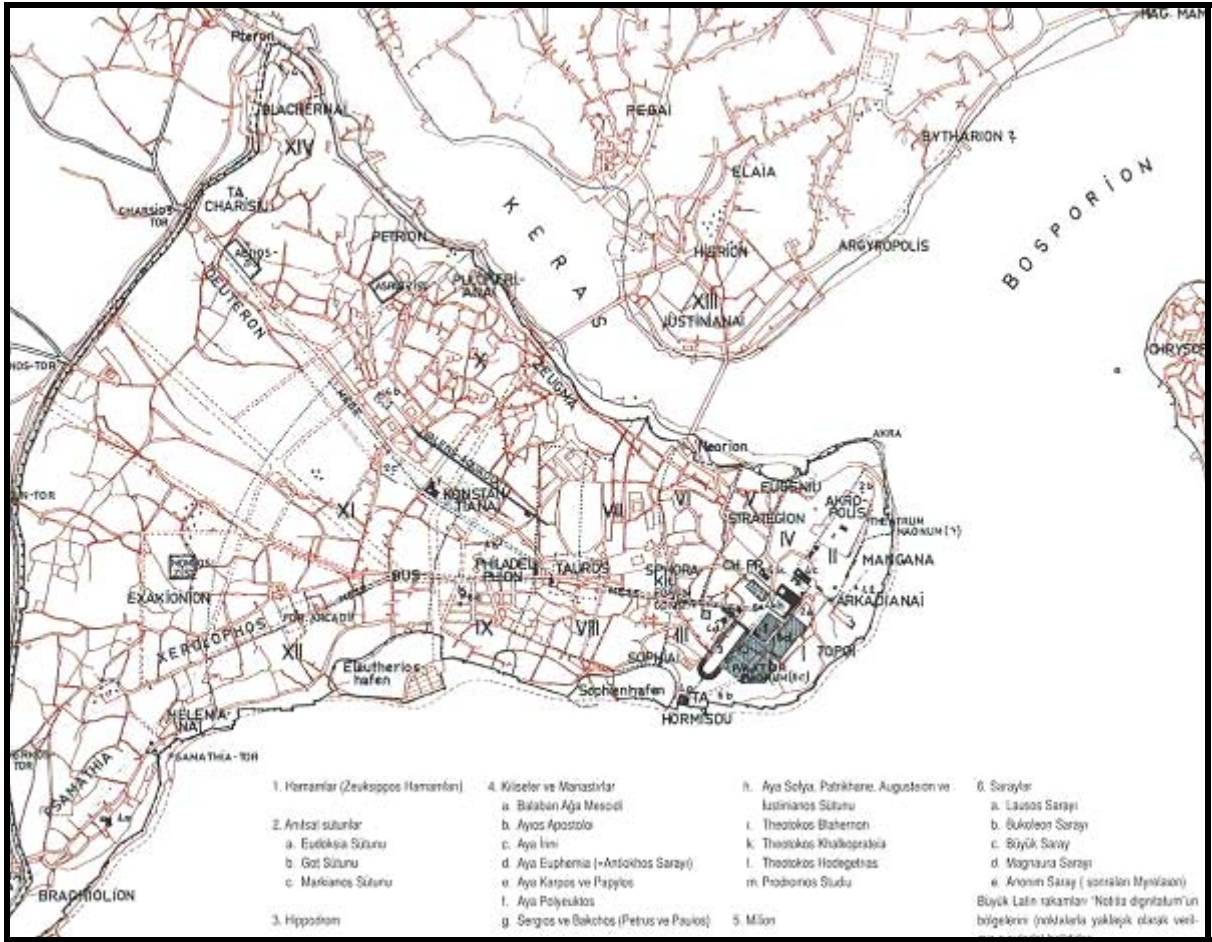
Yine 10.yy'da (992'de) Venedik'le ilk ticaret anlaşmasını yapan Bizans devleti, 11. yy'dan itibaren, başta Venedik'liler olmak üzere, İtalyan tüccarlarına çeşitli imtiyazlar tanımıştır⁵³. Sırasıyla Komnenos, Angelos ve Paleologos hanedanından imparatorların tanıdıkları bu imtiyazlarla, İtalyanlar, Bizans pazarlarına serbestçe girip çıkma hakkı kazanmışlardır. Konstantinopolis'te ise gerek Haliç kıyısında, gerek Pera / Galata'da çeşitli Latin kolonileri kurulmuştur⁵⁴.

⁵¹ Wiener, A.g.e., s. 24.

⁵² N. Necipoğlu, “Ticaret”, **Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi**, Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı yay., İstanbul, c. 7, s. 266.

⁵³ A.g.e.

⁵⁴ A.g.e.

Harita 3.3 Konstantinus kentinin 4-7.yy'da önemli yapı ve konumlarını gösteren plan (Wiener, 1998)

12 yy.'da liman bölgesinde, batıda, Drungarios ve Perama kapısı arasında Venedik kolonileri, içinde kendi kiliseleri, ambarları ve konutlarıyla bir yerleşim merkezi oluştururlar. Doğuda ise Amalfililer ve Pisalılar oturur. 1155'de Cenovalı'lar Neorion Limanı'nın çevresinde bulunurlar (Harita 3.5). Rus tüccarları bugünkü Beşiktaş'a tekabül eden Mamas varoşuna yerleşirler, Yahudiler ise Galata'nın batısında otururlar⁵⁵. Kente gelen ziyaretçiler, Konstantinopolis'in 12. yüzyıl ortalarındaki nüfusunu 60.000 kişi olarak tahmin etmişlerdir. Bu, ekonomik hayatın yoğunluğu açısından belirleyici bir sayıdır. Angeloslar döneminde imparatorluğun çöküş sürecine girmesi nedeniyle bir yandan ortaya çıkan gerginlikler, öte yandan İtalyan donanmasının büyüme arzusu, 4. Haçlı seferine çıkan ordunun Konstantinopolis'e yönelmesiyle sonuçlanır. Galata kuşatıldıktan ve Haliç'teki emniyet zinciri yok edildikten sonra kent 1203'te ilk kez işgal edilir ve 1204 yılında ise ikinci kez ele geçirilir.

⁵⁵ Wiener, A.g.e., s. 24.

Hanı) dışında⁶¹, Bizans Dönemi'nde ticaret ya da depolama işlevlerini barındıran yapı ya da ambarlardan bugün bilinen bir kalıntı yoktur. 5. yy'a ait gıda maddeleri sağlanması ile ilgili kısmen devlete ait kuruluşların varlığından, 9. yy sonunda ise Mese ve Haliç arasında yer alan binaların büyük meydanlardaki konumlarından⁶² bazı kaynaklarda dağınık bilgiler bulunmasına rağmen yapı biçimleri hakkında hiçbir şey bilinmemektedir. Yalnızca kentin limanları, konumları hakkında somut bilgiler bulunmaktadır. 717'den⁶³ beri zincirle kapatılabilen Haliç'in tümü günümüze kadar liman işlevi görmektedir. Haliç'in düşman gemilerine karşı kapatılmasını sağlayan zincirin bağlı olduğu Konstantinopolis tarafında bulunan ucu; bugünkü Sarayburnu'na çok yakın bir yerde, limanın girişinde bulunan Eugenius Kapısı'nın yanındaki Kentenarion Kulesi'nde, Galata'daki ucu ise; Porta Catena'nın⁶⁴ yanındaki Kastellion ton Galaton olarak anılan kalenin kulesine bağlı idi⁶⁵ (Harita 3.6). Oysa antik ve ortaçağlarda kısmen dalgakıranlarla emniyete alınmış ya da kentin her iki kıyı şeridinde surlarla sınırlandırılmış pek çok liman bulunmaktaydı. Eski ve ekonomik açıdan önemli olup Haliç'in kıyısında yer alan limanlar;

Prosphorianos Limanı (Portus Prosforianus) (Harita 3.6)

Antik dönemden kalan bu liman, dalgakıranlar ve üstündeki duvarlar ile korunmakta, sağlam yapısıyla Eugenios Kulesi, limana girişi emniyet altına almaktadır. Eski Yalıkapı'daki deniz surlarının birdenbire yoğunlaşması nedeniyle limanın, bugünkü istasyonun doğusunda yani Sepetçiler Köşkü'nün güneyinde bulunduğu tahmin edilmektedir. Limanın yakınında bir de Bosforos olarak bilinen ve Konstantinos V Kopronimos (741-775) döneminde Tauri Forumu'na nakledilen bir sığır pazarı, (sığırların Asya'ya gönderilmek üzere gemilere yüklendiği alan) vardı⁶⁶. Ticari bir liman olan Prosphorianos Limanı ve etrafındaki bölge daha 5. yüzyılda kentteki önemli antrepo işlevini gören yerlerden biri idi. Limanda buğday ve yağ için yapılmış olan ambarlar (*horrea*), (*horrea Olearia*, *horrea Troadensia*, *horrea Valentiaca*,

⁶¹ Rüstempaşa bölgesinde bulunan Balkapanı Hanı'nın üst katları Türk yapısı olmakla beraber altındaki bodur payelere dayanan tuğla tonozlu mahzenler daha eski bir devrin işaretidir. İstanbul hanları içinde esas Bizans devrine kadar indiği kabul edilen tek örnektir. S. Eyice, **Tarih Boyunca İstanbul**, Etkileşim yay., İstanbul, 2006, s. 185.

⁶² Wiener, **İstanbul'un Tarihsel Topografyası**, s. 56.

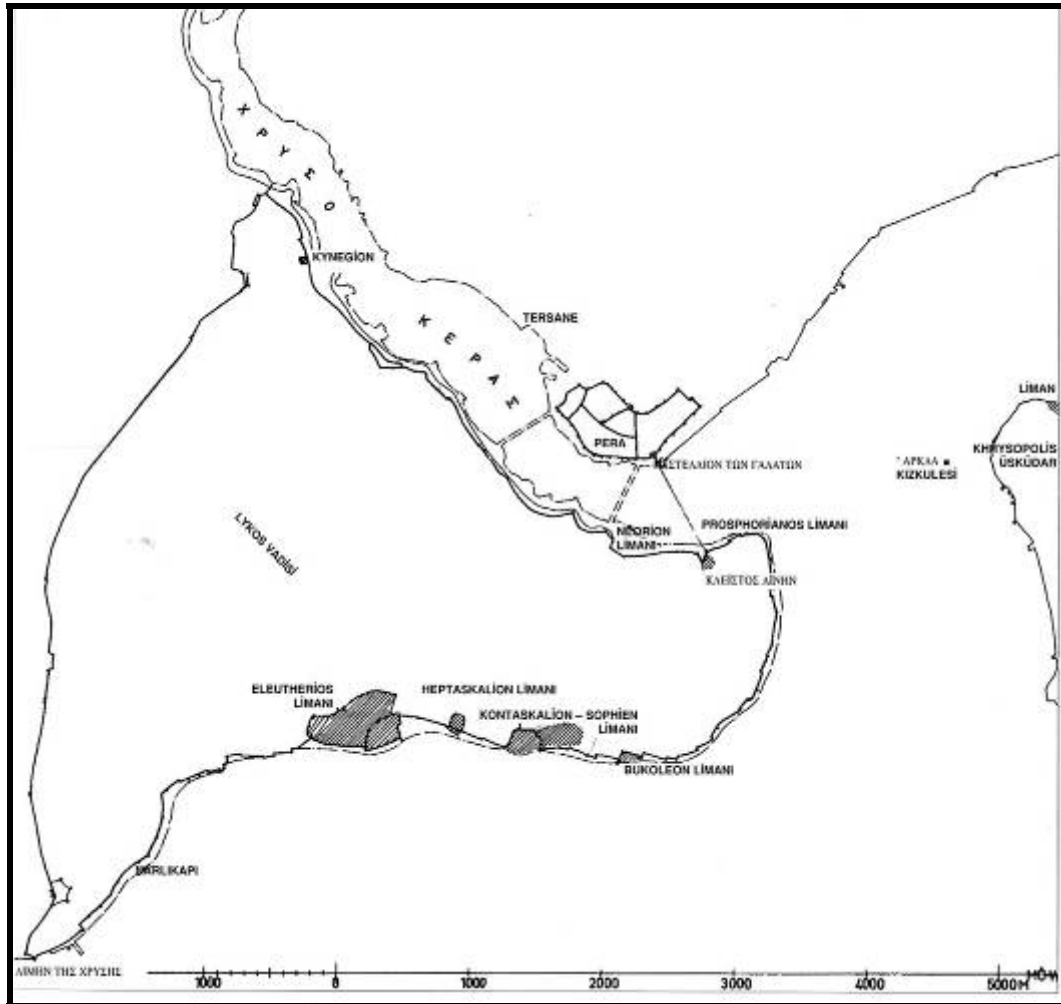
⁶³ A.g.e.

⁶⁴ S. Eyice, **İstanbul**, Kültür Bak. yay., No:1554, s. 46-47. (Eyice, 578-582 yıllarında Tiberios tarafından inşa edilen bu kalenin bodrumunda yer altı camisi bulunduğu belirtir).

⁶⁵ Kuban, **İstanbul Bir Kent Tarihi, Byzantion, Konstantinopolis, İstanbul**, s. 55.

⁶⁶ Kuban, A.g.e., s. 56.

horrea Constantiaca)⁶⁷ içinde hücrelerin bulunduğu yüksek dikdörtgen yapılarıdır. Bunlardan üçünü Constantinus, diğerlerini sırasıyla Valens ve I. Teodosius inşa ettirmiştir⁶⁸. Büyük yangınların çoğu bu limanlardan başlamış, rıhtım 462 yangınında bütünüyle yok olmuştur. Ancak zamanla bataklığa dönüşmüş ve 1000. yılın sonunda artık liman olarak kullanılmaz hale gelmiştir.

Harita 3.6 Limanların kentteki dağılımları. (Wiener, 1998)

Neorion Limanı (Portus Neori) (Harita 3.6)

Prophorianos Limanı'nın batısında 6. bölgenin (Harita 3.2) ikinci koyundaki Neorion Limanı, antik çağdan beri kullanılmaktadır. Severus tarafından genişletilmiş ve Konstantinopolis döneminde hem ticari liman, hem de tersane (eksartesis) işlevi görmüştür.

⁶⁷ Wiener, **Bizans'tan Osmanlı'ya İstanbul Limanı**, s. 6.

⁶⁸ Kuban, A.g.e., s. 56.

Küreklerin (koparia) yapıldığı atölyeleri de içeren bu liman imparatorluk donanmasının limanıydı. Limanın günümüzde Bahçekapı diye adlandırılan yerde, yani Yeni Cami'nin doğusunda, gümrük halleri ve Abdülhamid Medresesi arasında bulunduğu tahmin edilmektedir. Limanın ekonomik önemi kuşkusuz 5. bölgede (Harita 3.2) olan depolarla bağlantılı oluşudur. 453 ve 559 yıllarındaki yangınlar bu depoları büyük ölçüde tahrip eder⁶⁹. Limanın kent içindeki önemini vurgulayan bir başka gösterge de; önce Amalfililer, sonra Venediklilerin limanın batısına, 11.yy.'dan itibaren Pisalıların limanın batısına, 1155'ten sonra Cenevizlilerin limanın güney ve doğusunda kalan bölgelere yerleşme hakkının verilmiş olmasıdır⁷⁰.

İskele ve kapılar:

Haliç

Çeşitli kaynaklarda yer almış Neorion'un batısındaki limanların, Blakhernai (günümüzdeki adıyla Ayvansaray) bölgesinin güneyindeki Kynegion (Harita 3.6) Limanı hariç, tahta köprüleriyle, mütevazı yapılarıyla basit iskeleler oldukları bilinmektedir⁷¹. 12.yy.'da Venedik'lilere verilen bölgede iki kapı vardı: Bir tanesi Venedik'liler tarafından açılan Porta S. Marco, öbürü de adını bu kapı yanında yaşayan saray askerlerinden (Hicanati) alan, Porta tis İkanititus'du. 12. yy.'dan sonra Ragusalılar, Provansalılar, Ankonalıları ve İspanyollar gibi başka Akdenizli tüccarlar ile surların arkasında yaşayan Almanlar, limanı tam bir Akdeniz ticaret ortamı haline getirmişlerdir⁷².

Neorion Kapısı çevresinde 16. yüzyıla kadar varlık gösteren bir Yahudi cemaati yaşamaktaydı. Dolayısıyla Türk döneminde bu kapı Yahudi kapısı (Çıfıt Kapı)⁷³ (Harita 3.5) olarak da bilinirdi. Proosphorion Limanı'nda kenti Halkedon'a bağlayan Scala Chalcedonensisadlı bir iskele olduğu ve Karadeniz ile Anadolu'dan gelen malların burada indirildiği bilinmektedir⁷⁴.

⁶⁹ Wiener, **İstanbul'un Tarihsel Topografyası**, s. 58.

⁷⁰ Wiener, A.g.e., s. 59., daha geniş bilgi için bakınız: W. M. Wiener, **Bizans'tan Osmanlı'ya İstanbul Limanları**, s. 6-41.

⁷¹ Wiener, **İstanbul'un Tarihsel Topografyası**, s. 59.

⁷² Kuban, A.g.e.

⁷³ Kuban, **İstanbul Bir Kent Tarihi, Byzantion, Konstantinopolis, İstanbul**, s. 56-57.

⁷⁴ Kuban, A.g.e., s. 57.

Marmara

Kentin güneyinde yer alan limanların tümü kentin kurulduğu Constantinus dönemine aittir. Ancak bu görkemli limanlar, Marmara Denizi'ndeki rüzgar ve fırtınanın etkisiyle korunamamıştır. Üç büyük kapalı limanın; Eleutherios Limanı, Heptaskalion Limanı ve Kontaskalion Limanı yanısıra kıyı boyunca farklı amaçlara hizmet eden pek çok küçük iskeleler de vardı. Eugenios Kapısı'nın önündeki limandan ise, Palaiologos'lar döneminde imparatorlar Blahernai'den Aya Sofya'ya giderken hala iskele olarak yararlanmaktaydılar ve 1457'den sonra bu alan yapılmakta olan yeni sultan sarayının çevre duvarları içine dahil edilmiştir⁷⁵. Mermerkule'deki imparatorlar tarafından Studios Manastırı'na giderken kullanılan bugünkü Narlı Kapı'nın önündeki iskelenin de böyle bir iskele olduğu düşünülmektedir.

3.1.4 Fetih Öncesi Çarşı Bölgesi

Bizans devri İstanbul'unda çarşı merkezi ile ilgili araştırmalarda; ilk çarşıların Ayasofya ve Yerebatan dolaylarında bulunduğunu ve Mese boyunca devam ettiği belirtilmekte, bu caddenin iki tarafında revaklar ve arkasında da dükkân birimleri yer aldığı tasvir edilmektedir. Zamanla bu güzergâh bir ticaret aksı haline gelerek “embolos” adı verilen çarşı kurgusu oluşmuştur. Buradan Beyazıt ve Şehzadebaşı'na doğru devam eden yol aksının Aksaray civarında son bulduğu sanılmaktadır. Bu çarşılar arasında Mese'den sonra en önemli çarşı, Beyazıt'tan Eminönü'ne inen “Makros Embolos'tur”. Bu yol günümüzde gerek adı gerekse mahiyeti bakımından Uzun Çarşı Caddesi ile yaşamaya devam etmektedir. Ancak revaklarından her hangi bir iz kalmamıştır. Makros Embolos'un en önemli özelliği Bizans'ın ana ticaret aksı olan Mese ile liman bölgesi olan Eminönü arasındaki doğrudan bağlantıyı sağlamasıdır.

Bizans'ın ilk döneminde “agora” (çarşı) Constantinus Forumu'nun yakınında olmalıdır. O dönemde de ticari ürünlerin cinsleri için kentin belli yerleri veya merkezi çarşının belli bölümleri ayrılmıştır. Bizans semt adları bu konuda ipuçları vermektedir. Tauri Forumu'nun hemen yanında, doğudaki “Artopoleia” semtinin (günümüzde Beyazıt) adı “ekmekçiler” anlamına gelmektedir. Bu doku Osmanlı döneminde devam etmiştir. Beyazıt Meydanı çevresinde “horos” (Atdeğirmeni) denen küçük değirmenler ve bunların fırınları yer almıştır.

⁷⁵ Wiener, A.g.e., s. 57.

Hayvan ve et pazarları da bu civardadır⁷⁶. Ayasofya çevresinde bakırcılar, balmumcu ve mumcuların çarşıları vardır. Makros Embolos'un bir bölümünde kumaşçılardan, derici ve fırınlara kadar çeşit çeşit dükkân içeren bir çarşıdan söz edilmektedir. Bugünkü Kapalıçarşı'nın bulunduğu bölgede de çeşitli dükkânlardan oluşan benzer bir çarşı bulunmaktadır. Saray kapısından Million'a kadar olan alana parfüm satıcıları yerleşmiştir. Million ile Constantin Forumu arasında ise gümüşçü dükkânları yer almıştır. Kuyumcular ve diğer sanat erbabı da Mese'nin çevresine yerleşmiştir⁷⁷. Kentteki ana ticaret ve çarşı-pazar merkezleri yüzyıllar boyunca hemen hemen aynı yerlerde kalmıştır. Saray çevresinde ve Mese boyunca dükkânlar dışında bugünkü Çemberlitaş çevresindeki Constantinus Forumu, domuz pazarı olarak kullanılan Theodosios Forumu (bugünkü Beyazıd), eski Bizantion Agorasının yerindeki başlıca köle satış yeri olan Tetrastoon (Sur-i Sultani içinde kalan Mangana olarak bilinen bölge), koyun ve hayvan pazarı olarak da Strategion (bugünkü Sirkeci tren garı ve civarı) mevkileri yüzyıllar boyunca benzer amaçlara hizmet etmiştir.

3.2 İstanbul'un Fethinden Günümüze Kadar Olan Gelişim

3.2.1 XV. Yüzyılda Tarihi Yarımada Hanlar Bölgesi

Fatih Sultan Mehmet'in 1453'te kente girmesinin ardından, ilerleyen dönemlerde kent hala Kostantiniya adıyla anılmaya devam etse de İstanbul – İslambol olarak da adlandırılmaya başlanır. Kentin merkezinde ve 1453'te hala kalabalık olan Forum Tauri'de Fatih, yüksek duvarlarla çevrili sarayının (Beyazıd'da günümüzde İstanbul Üniversitesi'nin bulunduğu alan) inşasını 1457'de başlatır. Sarayın hemen güneyinde ise sonraki yıllarda Sırmakeş Hanı olarak adlandırılan yapının yerinde darphane vardır. Daha batıya doğru gidildiğinde eski ana caddenin güneyinde Yeniçeri ve Acemioğlanları'nın kaldıkları yapılar bulunur. Sarayın doğusunda, Forum Tauri'de ve şimdiki Uzun Çarşı'nın her iki tarafındaki ticaret merkezi, işlevini yeni iktidarın hakimiyeti altında devam ettirir. Burada 1455–1456'da “Bezzazistan-ı Cedit” (Yeni Bedesten – günümüzdeki adı Cevahir Bedesteni), değerli eşya ve kumaş çarşısı olarak inşasına başlanır⁷⁸. Kurucusu Fatih Sultan Mehmed olan Kapalıçarşı, sonraki eklentileriyle Osmanlı kapalıçarşılarının en büyüğü aynı zamanda da en mükemmel

⁷⁶ C. Kafadar, “Yeniçeriler”, **Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi**, Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı yay., İstanbul, 1994, c. 9., s. 475.

⁷⁷ A.g.e.

⁷⁸ Wiener, **İstanbul'un Tarihsel Topografyası**, s. 345.

organizasyona sahip olanıdır. Yazılı belgelerde “Çarşı-yı Kebir” (Büyük Çarşı) adıyla anılan ve 30.700 m²’lik örtü alanıyla büyük bir mahalleyi andıran bu çarşının çekirdeğini iki bedesten ile bunların dış cephelerindeki dükkanlar oluşturmuştur.

Kapalıçarşı’nın tüm dükkanları, Ayasofya Camisi’ne vakfedilmiştir. İlk dönemlerde bu dükkanların üzeri ahşap çatılarla örtülü iken bedestenlerin esnafı, İstanbul’u sık sık kasıp kavuran yangınlara karşı kendi dükkan sıralarını tonozlar içine alma yoluna gittiklerinden Kapalıçarşı’nın kargir tonozlarla örtülmesi ve yeni sokak eklentileriyle genişlemesi 18.yy. başına kadar sürmüştür. Kapalıçarşı 1701’deki Bedesten yangınından sonra III.Ahmed’in buyruğu ile Hassa mimarlarının hazırladığı projeye göre gerçek anlamda bir kapalıçarşıya dönüştürülmüştür.

Fatih’in kuruluş döneminden sonra göç ettirme yöntemiyle oluşturduğu iskan sahaları, gündelik hayatın ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde çarşı, han gibi iktisadi kurum ve cami, tekke gibi manevi kültür sembollerinin sınırladığı merkez etrafında oluşmuştur. Çakırağa Mahallesi’nde (günümüzdeki adı Beyazıd Mahallesi) 1456’da yapılan ilk bedesten 15 kubbenin örttüğü kapalı bir mekanda 126 sandık (dükkan) ve 14 küçük sergi yerini kapsıyordu⁷⁹. Bölgenin Bizans döneminde de bir ticaret merkezi özelliği taşıdığı ve Forum Konstantinos ile Forum Tauri arasındaki kesimin esnaf loncaları⁸⁰ tarafından kullanıldığı düşünülürse, Osmanlının yer seçiminde mevcuda uyduğu düşünülebilir. Bizans devrinde olduğu gibi Unkapanı, Odunpazarı ve Balıkpazarı gibi depolama yerleri Fatih Devrinde de fonksiyonlarını devam ettirmişlerdir.

3.2.2 XVI. Yüzyılda Tarihi Yarımada Hanlar Bölgesi

16. yy.’ın başında ticaret bölgesi yine Haliç kıyıları ile Divanyolu arasındadır. Haliç kıyısında Sirkeci ile Unkapanı arası iskeleler ve depolarla dolmuştur⁸¹. 16. yy’da (1545-1550 civarında)⁸² ikinci Bedesten (Sandal Bedesteni) yapılır. Çarşının sıralar halinde dizilmiş ahşap dükkanları bu bedestenler arasında, loncalara ve satılan eşyanın türüne göre düzenlenmiş sokaklar oluşturmuşlardır. Merkezi çarşı bölgesi Cevahir Bedesteni, Sandal Bedesteni ve çevresindeki çeşitli loncaların dükkanlarından oluşmaktadır. Matrakçı Nasuh’un Şehzade

⁷⁹ E. H. Ayverdi, **Fatih Devri Mimarisi**, s. 398, Wiener, A.g.e., s. 345.

⁸⁰ E. Işın, **İstanbul İçin Şehr-Engiz**, Yapı Kredi yay., İstanbul, 1991, s. 63.

⁸¹ D. Kuban, “Kentin Gelişmesi”, **Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi**, c. 4, s. 532.

⁸² “İstanbul”, **Yurt Ansiklopedisi**, c. 5, s. 3824.

Külliyesi'nden önceki İstanbul'a ait minyatüründe, o dönemin şehrine ait büyük yapı toplulukları ve şehrin gelişmesi hakkında fikir verecek ipuçlarına rastlanır (Harita 3.7). Minyatürde iki büyük saray, çevrelerindeki duvarlarla şehir dokusundan ayrılmaktadır. Eski Saray'la Ayasofya arası, çarşıları ifade eden arkat dizilerinin sokaklar boyunca sıralandıkları görülmektedir. Kentin ana ticaret merkezi bu çarşı bölgesi olmakla birlikte, Fatih döneminde sayılarının 3667'ye⁸³ vardıgı söylenen tek katlı ahşap dükkanlar bu çarşıdan kıyılara doğru inerek, Haliç kıyıları boyunca büyük depolama alanlarının bulunduğu bölgelerde bulunurdu. Bu tarihsel aks günümüzde halen aktif olarak izlenmektedir.

Esnaf ve zanaatkarların yerleştikleri hanlar, İstanbul'daki ticari merkezlerin oluşumunda en az çarşılar kadar belirleyici bir öneme sahiptirler. E. Işın bu konu ile ilgili olarak “...Çarşı ile han arasındaki organik ilişki bir bakıma, pazar ile onu besleyen iktisadi kültür arasındaki ilişkidir...”⁸⁴ der. Hanlarda farklı cemaatlere mensup esnaf grupları birbirlerine kendilerine özgü meslek kültürlerini aktarmada hazır bir ortam bulabilmişlerdir. Gündelik hayatın temel ihtiyaçlarını karşılayan esnaf ve tüccar kesim başlıca iki ana sektörde etkinlik göstermektedir: Bunlardan birincisi gıda ve yakacaktır ki, deniz ticaretini de elinde tutan azınlıklar bu alanda egemen durumundaydılar. Deniz yolu ile gelen hububat Eminönü'deki kapanlarda⁸⁵ toplanıp, çoğunluğunu Rumların oluşturduđu⁸⁶ araçlarla perakendeci esnafa dağıtılmaktaydı. İkinci önemli sektör ise giyim-kuşam ve mefruşat dalında odaklanmıştı.

Sandal Bedesteni'nin yapıldığı ilk dönemde bu sektörü temsil eden 23 terlikçi, 44 takkeci, 50 terzi ve çuhacı bulunmaktaydı⁸⁷. Bu ticaret kolunun hammadde ihtiyacı azınlık tüccarları, dokuma ürünleri ve ev araç gereçleri de büyük ölçüde müslüman zanaatkarlar tarafından imal

⁸³ **Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi**, c. 4, s. 532.

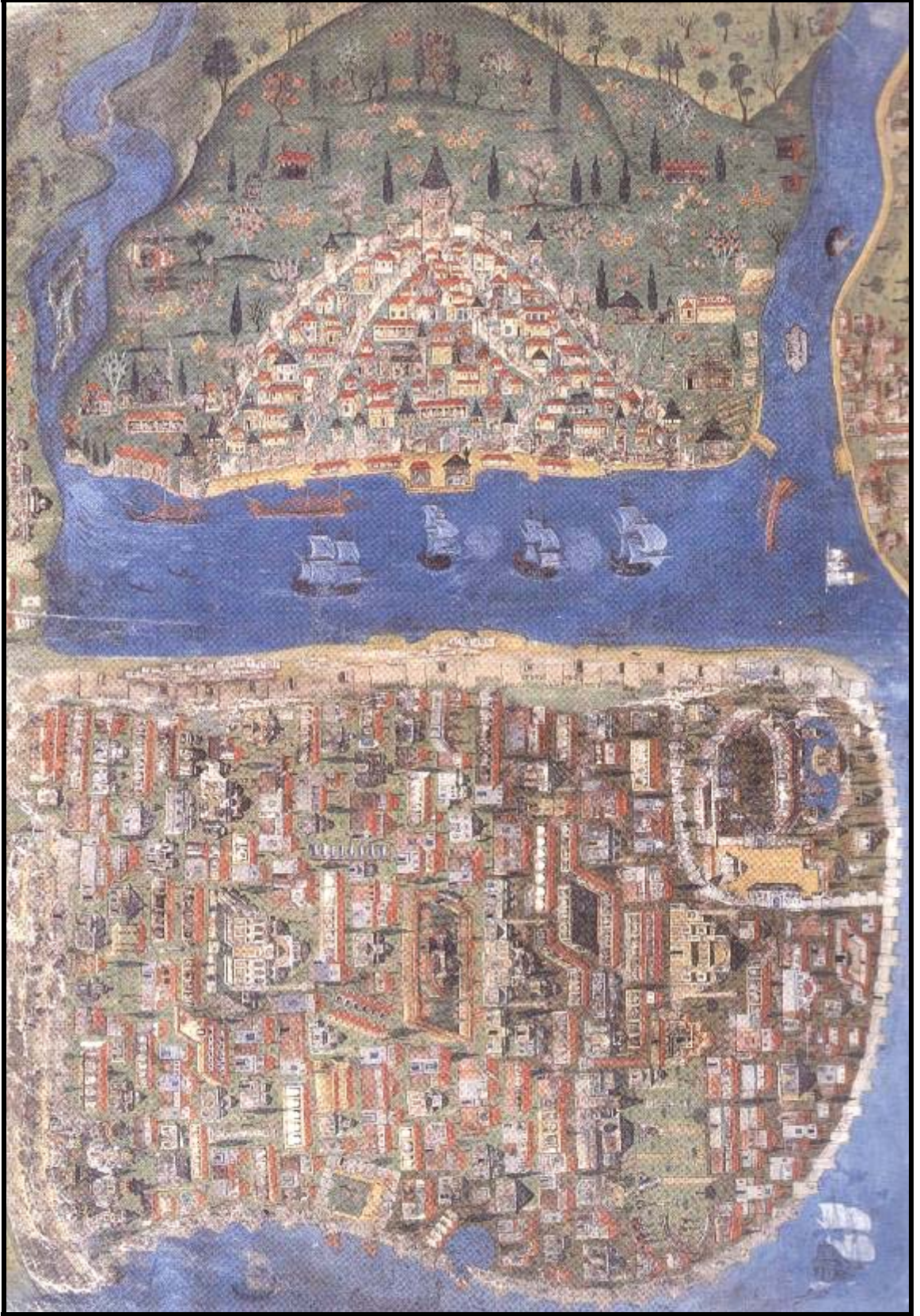
⁸⁴ A.g.e.

⁸⁵ Kapan: İstanbul'a gelen yiyecek ve ihtiyaç maddelerinin, kalitesini denetlemek, ölçü birimlerine göre tartılarını kontrol etmek, fiatlandırmak ve kentin nüfus yoğunluğu farklı semtlerine dengeli biçimde toptan dağıtımı sağlamak gibi işlemleri içinde barındıran yapılar, bunlar Haliç girişinde ayrı birer iş ve ticaret merkezi konumundaydı. Bunların en büyükleri Yağ Kapanı, Bal Kapanı, Un Kapanı ve İpek Kapanı'ydı. Arapça “kaban” (büyük kantar) sözcüğünden Türkçeleşen “kapan” deyiimi, İstanbul'un alınışından önce de Bursa'da ticaret ortamında kullanılıyordu. Bursa Ulu Cami'nin batısında olup, günümüzde ancak izleri kalan Kapan Hanı'nda ve Emir Hanı'nda kapan işlemleri yapılmaktaydı. Buradan anlaşıldığına göre Osmanlı Devleti'nin kuruluşundan başlayarak kapan düzeni yerleşmiş bulunuyordu. İstanbul'daki kapanlar eski Bizans ticaret sistemlerinden de etkilenecek bir tür emtia pazarı ve borsa niteliğinde uzun bir gelişme süreci geçirmiştir. Günümüzde bu gelişimin uygulanış biçimini İstanbul'un “hal”lerinde görmek mümkündür. Buna karşılık İstanbul'a özgü tarihsel kapanlar oldukları yerden kaldırılmış bulunmaktadır. “Kapanlar”, **Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi**, c. 4, s. 430.

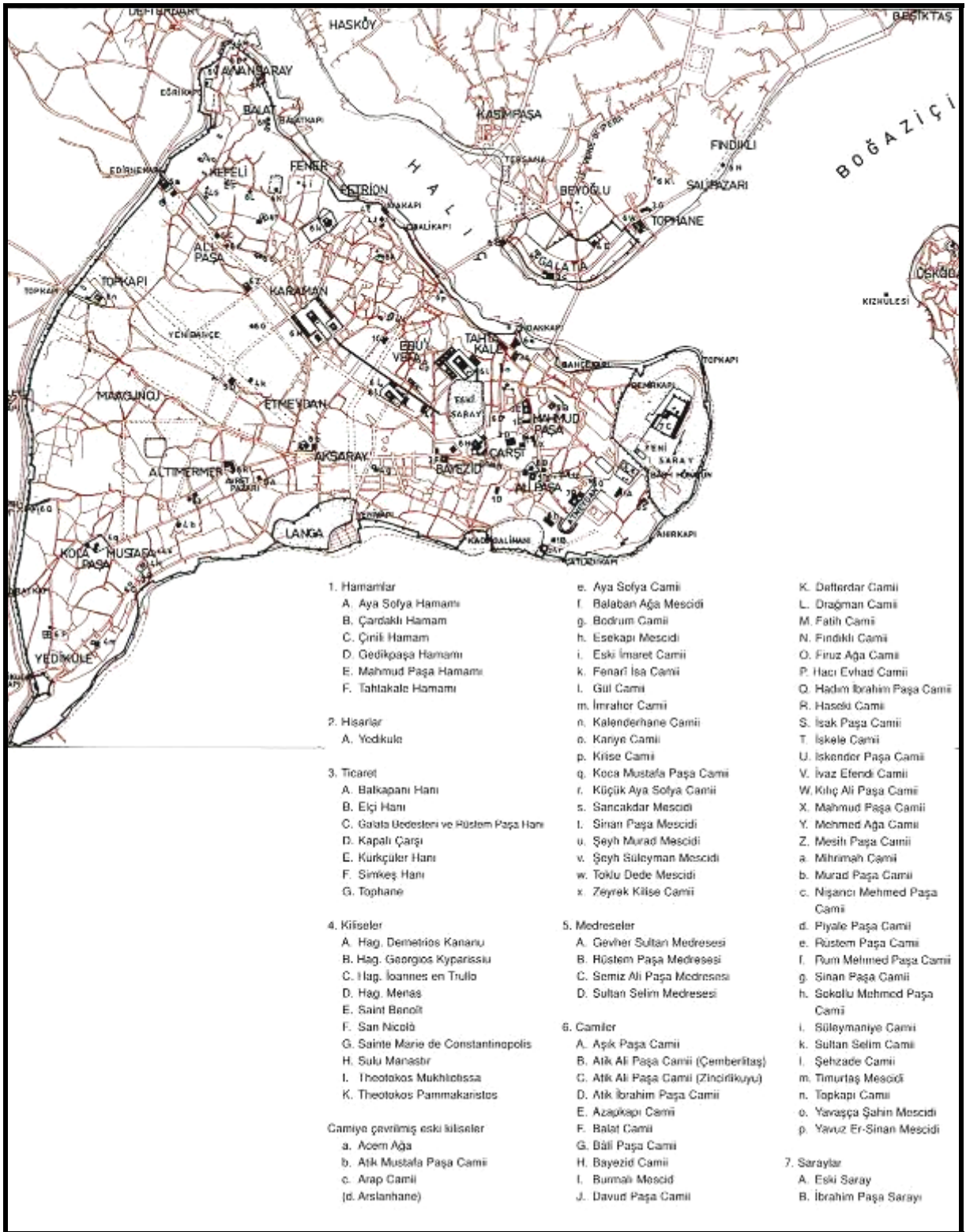
⁸⁶ Işın, A.g.e., s. 65.

⁸⁷ Işın, A.g.e.

edilmekteydi. Gemi taşımacılığında Rumların, değerli madenleri işlemede ise Ermeni ve Yahudilerin belirli bir üstünlükleri bulunmakta idi.

Harita 3.7 Matrakçı Nasuh, 1535

Harita 3.8 İstanbul'daki (15-16. yy.) önemli yapıların adları ve konumları (Wiener, 1998)

Osmanlı döneminde İstanbul'un nüfusu sürekli arttığı için, hanların kapladığı alanlar da gittikçe genişlemiştir. İstanbul'da üretim olmasına rağmen, tüketim üretimden fazladır ve halkı doyurmak, hoşnutsuzluktan çıkacak kargaşalığa meydan vermemek için gerekli malları

üreten bütün bölgeler her yıl ürünlerinin belli bir bölümünü İstanbul'a göndermekle yükümlü idi⁸⁸. 1480'lerde nüfus 65.000 – 80.000⁸⁹ arasında iken 1550'lere gelindiğinde nüfus 400.000 – 500.000 civarındadır⁹⁰. Fatih sefer yaptığı ülkelerden Anadolu, Sırbistan, Makedonya, Mora ve Ege adalarından çok sayıda insanı, savaş esirini İstanbul'a göçe zorlamasının ardından, bu çok kültürlü toplumun 16.yy.'da %58'i Türk, %23'ü Rum, %19'u Frenk, Ermeni ve Yahudi olarak tespit edilmiştir. Ermeniler; Sulumanastır ve Kumkapı'da, Rumlar; Haliç'in kıyı bölgelerinde, Fener, Balat civarı ile güneydeki Samatya'da, Yahudiler ise; Balat, Çıfıt kapısında (bugünkü Yeni Cami civarı) Galata ve Hasköy'de yaşamaktaydılar⁹¹. Bu 3 grup zanaatkar ve tüccar olarak, kentin ekonomisinde büyük rol oynamaktaydılar.

Bizans dönemi ile Türk dönemi arasında kıyıların kullanılışı açısından bir fark vardır. İstanbul artık sur içinde hapsolma gereği kalmayan bir kent olarak, biraz da Türklerin denizyollarını kullanışının, oransal olarak karayollarının kullanılışına göre daha sınırlı olmasının sonucunda, liman faaliyeti daha çok Haliç'te yoğunlaşmıştır. Ancak Bizans döneminde aktif olan eski Kontaskalion (Kadırga) Limanı bir süre daha yaşamaya devam etmiştir.

Fatih Sultan Mehmed'in yerleştirme politikasını hem II. Beyazıd (1481–1512), hem de I. Selim sürdürmüştür. Eski Saray ve Kapalıçarşı arasındaki kent merkezi, Beyazıd'ın vakıf külliyesi sayesinde yeni bir merkez oluşturur. 1509'daki deprem kente büyük zarar verir. Pek çok yapının yanı sıra surların büyük bir kısmı da yıkılır. I. Selim (1512–1520) Suriye ve Mısır'ı aldıktan sonra İstanbul halifeliğin merkezi ve tüm İslam dünyasının başkenti olur. Ganimetleriyle birlikte I. Selim Kahire'den zanaatçılar, sanatçılar getirir ve bunların etkisi yeni yapı tarzında ve donanımında kendini gösterir. I. Selim döneminde 1514'ten sonra Pera'nın batısında, Haliç'in derin bir koyunda tersane kurulur. Bu koy, bugünkü Kasımpaşa, giderek güney kıyısındaki Kadırga Limanı'nın ve Kontaskalion Limanı'nın yerine geçer. Arkasından Tophane Limanı'nın yapılması ile kent kuzeye doğru genişlemeye başlar. Diğer bir çarşı, Fatih Külliyesi ile Beyazıd arasında Saraçhane Çarşısı idi. Burada saraç⁹² ve demirci esnafı bulunmaktaydı. Saraçhane çarşısından başka Fatih çevresinde yeni çarşı alanları ortaya çıkmıştır. Ticaretini daha çok denizyolu ile yapan kentin Haliç üzerindeki iskeleleri değişik

⁸⁸ Işın, A.g.e.

⁸⁹ Wiener, **İstanbul'un Tarihsel Topografyası**, s. 29.

⁹⁰ Wiener, A.g.e., s. 33.

⁹¹ Wiener, A.g.e.

⁹² Saraçhane: eğer gibi at takımları, araba koşumları, meşinden eşya yapılan ve satılan yer.

mallara göre sıralanmıştır. Bunların bir bölümü, Bizans dönemindeki yerlerini korumaktadır. Örneğin Mısır'dan gelen gemilerin mal indirdikleri alan, günümüzde Mısır Çarşısı'nın bulunduğu alandır. XVI. yüzyılda dünyada söz sahibi olan Akdeniz liman şehirlerinin İstanbul'a olan ticari bağlantıları, giderek büyüyen bir tüketici pazar yaratmıştır. İstanbul'un nüfusunun ve sınırlarının sürekli büyüme göstermesi, merkezdeki ticaret potansiyelindeki artışa neden olmuştur. Talep neticesinde doğan bu potansiyel kendi içinde ürünlerin miktarında ve çeşitliliğinde artışı da beraberinde getirmiştir. Ürünlerde ortaya çıkan bu çeşitlilik faktörü, İstanbul'daki yaşam biçimlerinin giderek birbirinden bağımsızlaşmasıyla paralellik sağlamıştır. Çünkü geleneksellikten ayrılan her farklı yaşam biçimi, iktisadi pazara yeni gereksinimlerin ticari meta⁹³ olarak dönmesine neden olmuştur.

Doğal bir liman olan Haliç ve çevresindeki yerleşim bölgelerine, XVI ve XVII. yüzyıllarda Galata'dan Pera'ya doğru alanların da eklendiği ve Boğaziçi köylerinin giderek şehir dokusuna katıldıkları görülmektedir⁹⁴. Ticari açıdan Akdeniz ve Balkanlar'ın kalbi sayılan İstanbul, XV. yüzyılda güney kıyıları boyunca yoğun bir nüfus potansiyeline sahipken, XVI. yüzyılda aynı demografik hareket kuzey kıyılarına da yansır. Haliç'te bulunan ticari amaçlı iskeleler, Bahçekapı'dan Balat'a kadar uzanan antrepolar ve Eminönü - Beyazıt arası oluşan ticari trafik Haliç'in güney kıyısındaki hareketliliği oluştururken, kuzey kıyıda da başta Galata olmak üzere Tophane ve Salıpazarı'na uzanan diğer bir ticari bölge meydana gelmiştir (Harita 3.8'de Galata ile Fındıklı arasındaki yapılar Wiener'in haritasında görülebilmektedir). Galata'nın yakınında Kasımpaşa'da, II. Mehmed döneminde başlayıp, Yavuz Sultan Selim döneminde tamamlanan tersane ise, sonraki dönemlerde bu bölgenin canlanmasında ayrıca büyük rol oynamıştır.

Deniz gümrüğü, eski adıyla gümrük emininin bulunduğu yer, bugünkü Eminönü'dür. Fakat bu temel deniz ulaşımının yanı sıra, son Bizans döneminde olmayan yeni bir kara ulaşımı da geliştiği için, kenti besleyen karayolları da vardır. Trakya'dan gelen malların girişi Edirnekapı'dan olmaktadır. Buraya bir kara gümrüğü kurulmuştur. Kuşkusuz bu yeni ticaret yolunun kente girdiği noktada küçük pazarlar oluşmuş, ahşap hanlar⁹⁵ yapılmıştır.

İstanbul'a 1608'de gelen Simeon'a göre “... kemerli ve şehir kapısı kadar büyük demir kapılı muazzam bir çok kagir hamam ve hanlar vardır. Yüz, iki yüz ve üç yüz oda ihtiva eden hanlar

⁹³ Işın, A.g.e., s. 71.

⁹⁴ N. Akın, **19.yy'ın İkinci Yarısında Galata ve Pera**, s. 15 - 21.

her birinde tatlı su şadırvanları bulunur...” ve ayrıca “...pek çok sayıda mescit, misafirhane, vakıflar, medreseler, tembelhaneler, aşhaneler, mutbaklar, bezestenler, hastahaneler, saraçhaneler, ahırlar, meydanlar, hamamlar, hanlar, çarşılar vardır...”⁹⁶ diyen seyyahın anıları Osmanlı’da imara verilen önemi göstermesi ve şehrin imarında temel oluşturan özelliklerin neler olduğunu vurgulaması açısından oldukça önemlidir.

3.2.3 XVII. Yüzyılda Tarihi Yarımada Hanlar Bölgesi

XVII. yüzyılda, İngiltere, Fransa, Hollanda gibi batılı büyük uluslar, siyasi ve ticari hayatta güçlenirken, Osmanlı dünyasına karşı düşünsel ve kültürel bir ilgi doğmaya ve İstanbul da bu ilginin merkezi olmaya başlamıştır. Batılı güçlerle Osmanlı İmparatorluğu arasındaki diplomatik ve ticari ilişkilerinin gelişmesi ve aynı zamanda da doğu uygarlıklarına duyulan ilginin artması, İstanbul’da yabancı nüfusun artmasına yol açmıştır. Kent nüfusunun %40 oranında gayrimüslimlerden oluştuğu bu yüzyılda 1601’de Rum Patrikliği’nin Fener’e yerleşmesi, Haliç’te özellikle Rum nüfusun artmasına neden olmuştur. Haliç bu dönemde de önemli bir liman, dolayısıyla ticaret ve sanayi alanlarının yerleşim bölgesi olmuştur. Önce Venedik, ardından Fransa, Hollanda, İngiltere, İsveç, Avusturya daha sonra da Rusya elçiliklerinin Galata-Pera’da yer almasıyla bu bölge hareketlilik kazanmaya başlamıştır. Elçilikler yakınına aynı ulustan olan kişiler, aynı zamanda da önde gelen Rum ve Ermeniler yerleşmişlerdir. Bu dönemde Galata, büyük bir uluslararası ticaret merkezi, ticari ve mali faaliyetlerin odağı haline gelmiştir. Bu faaliyetlere yabancıların yanı sıra Rumlar, Yahudiler, Ermeniler, Türkler ve bir süre sonra “Levanten” diye anılacak olan kişiler de katılır.

Kendi içinde köy topluluklarını barındıran Boğaziçi, XVII. yüzyıldan itibaren İstanbul’un önemli sayfiyesi durumundadır. Boğaziçi’nde başta balıkçılık, ardından bağ ve bahçe tarımı, İstanbul pazarını besleyen kaynaklardan biri olmuştur. İç pazarın meyve ve sebze ihtiyacını bir ölçüde karşılayan Boğaziçi köylerinde, özellikle tarıma dayalı meslek kolları ön plana çıkmış, avcılık ve balıkçılık da iş gücüne sahip alanlar olarak belirmiştir⁹⁷. Her yönüyle geleneksel kalıplar içinde yaşanan Klasik dönemde İstanbul, tarihsel kimliğini tümüyle kazanmıştır. İstanbul’un 16. yy. sonu ve 17.yy’ın başında, dış görünüşüyle dünyanın en anıtsal yerleşmelerinden biri olduğu düşünülmektedir. Ancak, kolay inşa edilen ve ucuz olan

⁹⁵ **Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi**, c. 4, s. 532.

⁹⁶ D. Andreasyan, **Polonyalı Simeon’un Seyahatnamesi**, İstanbul, 1964, s. 10-13.

⁹⁷ Işın, A.g.e., s. 77.

temel yapım sistemi olan ahşap konstrüksiyonun saray, ev ve hanlarda dahi kullanımının yaygın olması İstanbul'un felaketi olmuştur. Bütün Divan kararlarına karşın, önüne geçilemeyen bu yapım sistemi neticesinde, büyük yangınlar yüzyıllarca kentin bütün mahallelerini birkaç kez ortadan kaldırmıştır. 17.yy'da kent çok büyük yangınlar geçirmiştir. Cibali'de çıkan bir tek yangınla şehrin %20'si, 1645'de Beyazıd'taki bir yangında şehirdeki bir çok mimari yapı, 1665'te Topkapı Sarayı'nın büyük bir kısmı, 1679 Fener yangınında yaklaşık 1500 ev ve 1690'da Eyüp ve Mısır Çarşısı yanmıştır⁹⁸.

İstanbul'da yüzyıllardır inşaat malzemesi olarak ahşabın kullanılması yeni felaketleri önlemek amacıyla, yöneticileri bir takım önlemler almaya zorlamıştır. 1693 Eylül'ünde çıkan yangın şehrin dörtte üçünü yok edince⁹⁹, Sultan II. Mustafa 1696 yılında "İstanbul çarşısı ve etrafında yeniden yapılacak binalarda yapı malzemesi olarak taş, kireç ve çamur kullanılmasına",¹⁰⁰ 1701 yılında eski bedestende çıkan yangın üzerine "dükkanların kagir yapılması, çatıların tonoz ve kemerle örtülmesi"¹⁰¹ şeklindeki Hatt-ı Hümayun'lar ile bölgedeki ahşap malzemeyi kaldırarak, tümüyle taş ve tuğla malzeme kullanılmasını zorunlu hale getirmiştir. Bazı yazılı kaynaklarda İstanbul nüfusunun 17. ve 18. yy.'larda sürekli arttırdığı belirtilirken, bunun nedenlerinden biri olarak; Anadolu'daki Celali İsyanları'ndan dolayı merkeze olan göç olduğu gösterilir. İmparatorluğun Avrupa'daki durumunun sarsılması da başkentte göç eylemini arttırmış olabilir. Devletin, İstanbul'a gelen nüfusu kontrol etmesi gerekliliği, sürekli yangınlar ve bunun doğurduğu konut bunalımı, gıda gereksiniminin büyüklüğü ve kent içindeki kargaşalıklar gibi birçok uğraşı alanı bulunuyordu. Bu nüfus artışına paralel olarak da 17 yy.'da yerleşme alanları giderek büyümüştür. Bu dönemde sahilsarayları, kasır ve köşkler önemli bir kompleks oluşturmaya başlamış, Boğaz'a doğru yalı ve bahçeler artmıştır.

3.2.4 XVIII. Yüzyılda Tarihi Yarımada Hanlar Bölgesi

Şehrin XVIII. yüzyıldaki genel yerleşimi, özellikle Boğaziçi ve Haliç'le organik bütünleşmesidir. Bu yüzyılda Boğaz'daki yoğunlaşma dikkat çekicidir. 18. yüzyılın II. yarısı Osmanlı İmparatorluğu'nun batıya açılma dönemidir. Yapılan antlaşmalar, kaybedilen topraklar, bu zamana kadar savaş ve fetih kavramlarına dayanan Osmanlı siyasetinin ve dünya

⁹⁸ Z. Çelik, **19. Yüzyılda Osmanlı Başkenti Değişen İstanbul**, Tarih Vakfı Yurt yay., İstanbul, 1998, s. 20.

⁹⁹ Ğ. İncicyan, **XVIII. Asırda İstanbul**, İstanbul Enstitüsü yay.:43, İstanbul, 1976, s. 85

¹⁰⁰ S. Genim, **İstanbul'un İskanı**, Yurt yay., İstanbul, 1999, s. 241.

¹⁰¹ Genim, A.g.e., s. 243.

görüşünün değişmesine neden olmuştur. Barış yanlısı yaklaşım ile öncelikle Viyana ve Paris’e elçiler göndererek, daimi elçilikler kurulmaya başlanmıştır¹⁰². Tüm bu ilişkiler, batı ve batılı ile yakın temaslar sonucu batı tarzı yaşam biçimi, batı felsefesi ve modası, ülkede ve özellikle İstanbul’da kendini göstermeye başlamıştır. Batılılaşmanın sonuçları olan eylemler (eğlence, giyim biçimi, v.b.) mekan olarak İstanbul’u ve İstanbul’da da elçiliklerin, elçilik yakınında yer alan ve genellikle gayrimüslimlerin yaşadığı, çalıştığı Galata – Pera bölgesini tercih etmiştir.

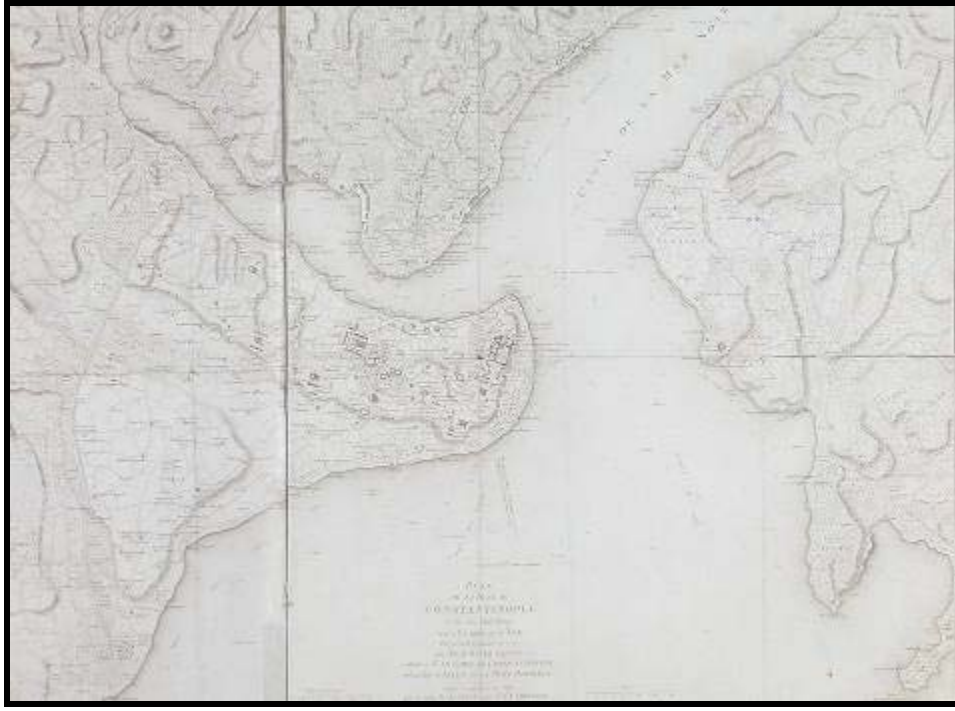
18. yüzyılda ülke bir yandan kapılarını yabancı ürünlere açarken, diğer yandan da sanayileşmeyi denemeye çalışmıştır. İstanbul’da bir yünü, bir de ipekli kumaş fabrikası (54 tezgahlı) kurulur, ardından 1729 yılında bez dokuyan 42 atölye daha açılır¹⁰³. Bu yüzyılda devlet, yün, pamuk, ipek, boya hammaddesi, hububat ihraç ederken, Almanya’dan demir; Rusya’dan kürk; Fransa’dan çuha, altın-gümüş işlemeli kumaş alan bir ülke haline gelmiştir¹⁰⁴.

Artan ticaret kapasitesi, fazla miktarda tüketim, depolamayı ve ticaret trafiğini idare edecek ofis talebinin artışı da beraberinde getirdiği içindir ki, bu yüzyılda öncesine göre İstanbul’un alış-veriş merkezinde yapılan ticaret hanı sayısı da geçmişe oranla oldukça büyük bir artış göstermiştir. Bu çalışma kapsamındaki tespiti göre, bir önceki yüzyıldan günümüze ulaşan 3 adet avlulu han (Valide Han, Vezir Han, Kızıl Han) yapısı bulunurken 18. yy.’dan yaklaşık 25 adeti günümüze ulaşmıştır. Bu yüzyılda ayrıca F. Kauffer ve Le Chevalier tarafından (1776–1786 yılları arasında) İstanbul’un planı yapılmıştır (Harita 3.9). Bu çalışma aynı kişiler tarafından 1807’de revize edilmiştir (Harita 3.10 ve 3.11).

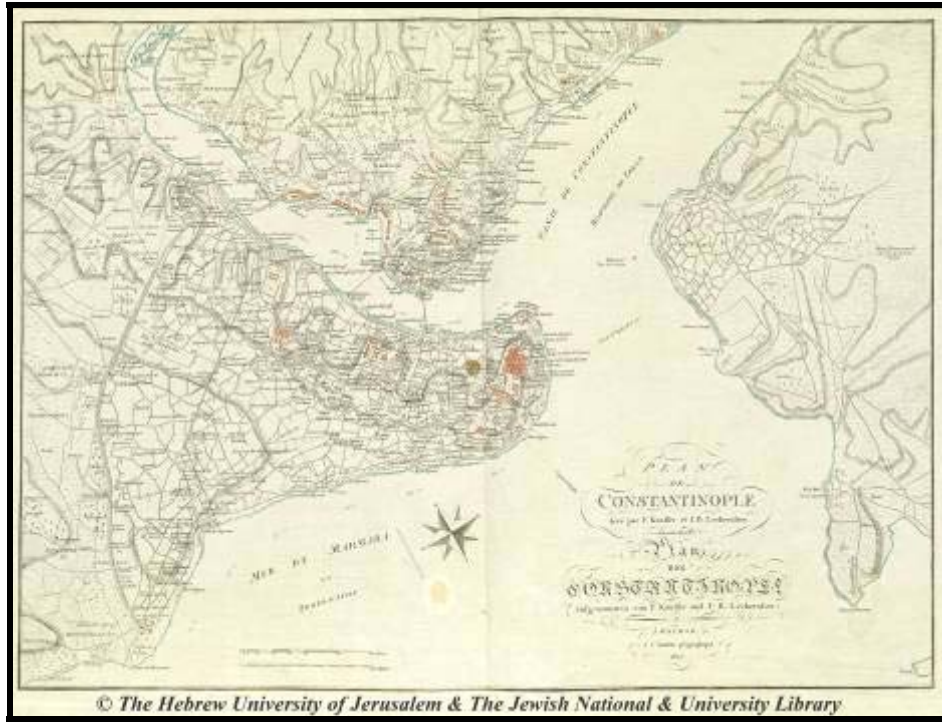
¹⁰² E. Eldem, “Osmanlı Dönemi İstanbul’u”, **İstanbul Armağanı 3 Gündelik Hayatın Renkleri**, s. 72.

¹⁰³ E. Çelebi, **Günümüz Türkçesiyle Evliya Çelebi Seyahatnamesi: İstanbul**, Yapı Kredi yay., İstanbul, 2003, cilt 2, s. 200.

¹⁰⁴ İnciyan, A.g.e., s. 37.

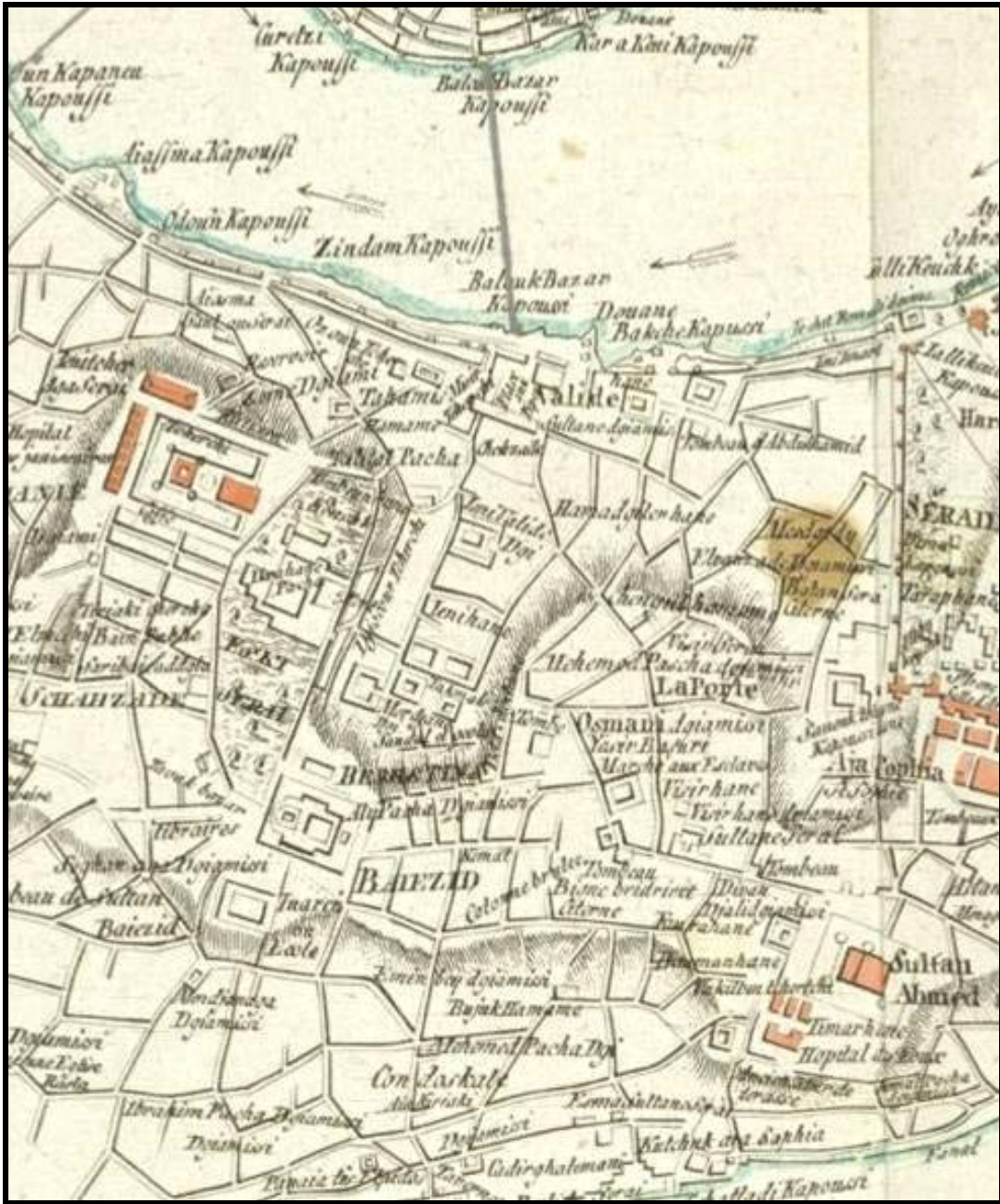
Harita 3.9 İstanbul'un ilk sistematik planı, F. Kauffer – Le Chevalier, 1776-1786¹⁰⁵.

Harita 3.10 F. Kauffer – Le Chevalier, 1807¹⁰⁶ (Yerleşmenin Tarihi Yarımada, Galata ve Üsküdar merkezlerinde yoğunlaştıkları, dış bölgelerin tarım ve bostan alanları olarak kullanıldıkları görülmektedir)

¹⁰⁵ C. Kayra, *İstanbul Mekanlar ve Zamanlar*, Ak yay., İstanbul, s. 141.

¹⁰⁶ Kayra, A.g.e., s. 163.

Harita 3.11 F. Kauffer – Le Chevalier haritasında gösterilen hanlar bölgesi, 1807. (Büyütülerek incelendiğinde haritada Beyazıd Camisi, Vezirhan, Cebeci Han, Valide Han, Büyük Yeni Han, Mısır Çarşısı, Tahtakale Hamamı seçilebilmektedir. Eminönü Camisi'nin batı yönünde ise 2 adet avlulu kare planlı yapı görülmektedir, ancak bu yapıların mahiyeti tespit edilememiştir. 1807 yılındaki haritada 1776-86 yılları arasında oluşturulmuş haritanın altlık olarak kullanıldığı görülmektedir)

R. Mantran, bu yüzyılda İstanbul'un temelde bir ithalat limanı olduğunu ve imparatorluk içinden gelen ürünlerin İstanbul Limanı'na, Avrupa'dan gelenlerin ise Galata Limanı'na boşaltıldığını belirtir¹⁰⁷. Ayrıca, döneme ilişkin "...İran üzerinden gelip Avrupa'ya gidecek

¹⁰⁷ R. Mantran, *İstanbul Tarihi*, İletişim yay., İstanbul, 2001, s. 229.

transit ticaret de Galata'dan yapılırdı. Bu ticaret Levantenlerin, Yahudilerin ve Rumların elindeydi. Özellikle 18.yy.'dan sonra Avrupalı'lar da bu ticarete ortak olmuşlar, fakat aracı olarak yerli azınlıkları kullanmışlardır..."¹⁰⁸ şeklinde bilgi verir.

Mantran dış ticaret bakımından İstanbul'un İzmir, İskenderiye, Trablusşam gibi limanlara göre daha az bir ticaret hacmine sahip olduğunu anımsatır. Ticareti uluslararası büyüklükte olmasa da liman, İstanbul'un yaşamını birinci derecede etkiler. Ticaret alanlarının yeri de kentin bütün tarihi boyunca, ona bağlı olarak belirlenmiştir. Fakat kent nüfusu arttıkça bazı alt ticaret bölgeleri ortaya çıkmıştır. Beyazıd'tan Aksaray'a ve Saraçhanebaşı'na uzanan iki anayol üzerinde bir ticaret aksı oluşsa da kentin avlulu hanları Haliç ve Divanyolu arasında yoğun olarak yapılmışlardır.

18. yüzyılda Avrupa ile artan siyasi ve ekonomik ilişkiler Türk mimarisine batı etkilerini beraberinde getirmiştir. Yüzyılın başlarında Lale Devri'nde başlayan imar hareketleri ile pek çok yalı, köşk, çeşme ve sebil yapılmış;¹⁰⁹ ayrıca bu dönemde yapılmaya başlanan Sadabad Sarayı, 28. Mehmet Çelebi'nin elçi olarak Fransa'da bulunduğu sırada edindiği izlenimleri ve gördüklerini aktarmasının da bir örneği olmuştur¹¹⁰. Ancak bu dönem yapılarında yabancı etkiler genellikle dış cephede, süslemede ve bahçede kalmış, iç planlamaya aykırı düşmedikçe kullanılmıştır¹¹¹. 18. yüzyıl süresince çeşitli yapılarda görülen bu etkilenme; birbirine komşu olan Nur-u Osmaniye Camisi barok çizgilerinin yanında mütevazi çizgilere sahip Çuhacı Han'ında olduğu gibi, şehrin ticaret bölgesinde kendini pek fazla hissettirmemiştir.

3.2.5 XIX. Yüzyıldan Günümüze Kadar Tarihi Yarımada Hanlar Bölgesi

XIX. yüzyılda batılılaşmanın hız kazanmasında en önemli etken 3 Kasım 1839 Tanzimat Fermanı'dır. Bu ferman ile çağdaş bir devlet ve toplum yapısı kurulması amaçlanırken, kanun devleti olma yolunda önemli bir adım atılmıştır¹¹². Tanzimat'ın ilanı, gayrimüslimlerin, yabancı tüccarların ticari üstünlükler elde etmesi, müslüman tüccarların geri plana çekilmeleri, yabancı ve gayrimüslimlerin geleneksel yapı dışında, yabancıların ağırlıkta

¹⁰⁸ Mantran, A.g.e.

¹⁰⁹ Mantran, A.g.e., s. 10.

¹¹⁰ S. Eyice, **18. Yüzyıl Türk Sanatı ve Türk Mimarisinde Avrupa Neo-Klasik Üslubu**, İ.Ü.E.F.San.Tar.Ens. Sanat Yılığ, sayı IX, İstanbul, 1981, s. 168.

¹¹¹ A. Arel, **18. Yüzyıl İstanbul Mimarisinde Batılılaşma Süreci**, İ.T.Ü. Mim. Fak. yay., İstanbul, 1975, s. 106.

¹¹² A.g.e., s. 401.

olduğu, Galata bölgesinde yer seçmelerine neden olmuştur. Yeni eğlence mekanları tiyatro, sinema, konser, pastahane gibi, büyük ve renkli batı dünyasını yansıtan mağazalar bu süreç içinde yeni zenginleşen, batılılaşma hareketlerini benimseyen müslümanları bu bölgeye doğru çeker.

Tanzimat dönemi ile getirilmeye çalışılan batılılaşma hareketleri sonucunda, Tanzimat Fermanı ile azınlıklara verilen imtiyaz ve ayrıcalıklara paralel olarak; yeni limanlar, istasyon, banka, antrepo, otel, posta idaresi, finans kurumları, yazıhane türü fonksiyonlar için yapılara ve bürokratik örgütlenme için yeni devlet dairelerine ihtiyaç duyulmaya başlanmıştır. Bu dönemde; Hanlar Bölgesi ticari faaliyetleri açısından önemini korumuştur. Perakende ticaretle uğraşan esnaf ve zanaatkarlar, eski ticaret merkezinde ve daha çok Bahçekapı, Tahtakale, Unkapanı tarafında yoğunlaşmışlar, kuyumcular ise Kapalıçarşı ve çevresine yerleşmişlerdir.

Tanzimat sonrası hanlar bölgesinin mekansal yapısını ulaşım ilişkilerinde değışen koşullar ve yeni teknolojiler etkilemiştir. Tünel, tramvay, vapur gibi ulaşım araçları ile kentin mekansal yapısı genişlerken, kent bu kitle ulaşım araçları sonucu ortaya çıkan ilişkiler ağı içinde biçimlenmekteydi¹¹³. Ulaşım bağlantıları ile hareketlenen kentte, 1836'da Unkapanı ve Azapkapı arasında Haliç üzerindeki ahşap köprü, 1845 Eminönü ve Karaköy arasındaki ilk köprü (Bezmialem) yapıldı. 1837'de Boğaz'da ilk buharlı gemi çalışmaya başladı. 1863'te Eminönü – Karaköy köprüsü yeniden inşa edildi ve “Yol ve Yapı Kuralları” çıkartıldı. Yine 1863'te Sultan Abdülaziz sarayın surlarını ve İncili Köşkü yıkarak demiryolunu Sirkeci'ye uzattı.

¹¹³ İ. Tekeli, İslam Mimari Mirasını Koruma Konferansı, s. 170.

Harita 3.13 Necip Bey, 1914 -1918¹¹⁵ (Eminönü ve Karaköy arasındaki köprü ile demiryolu hattı haritada görülebilmektedir)

1870’de Edirne – İstanbul arasındaki demiryolu, şehri Avrupa’ya bağladı. 1880’de ilk Doğu Ekspresi çalışmaya başladı. 1869’da tramvayın kurulması Galata-Beyoğlu semtlerinin artan iş hacmi ve nüfus nedeniyle, 1874’de tünelin açılması, 1952’de Şirket-i Hayriye’nin kurulması, Eminönü-Üsküdar, Üsküdar-Boğaz seferlerinin başlaması ile bu üç ayrı yerleşme arasındaki ilişkiler kuvvetlenmiştir. 19. yüzyıl Anadolu nüfusunun artış gösterdiği bir dönemdir. İmparatorluğun sürekli olarak toprak kaybetmesi, kaybettiği topraklardan büyük sayılarda göç olmasına neden olmaktaydı. Örneğin; 1856-1913 yılları arasında Kırım’dan 232.000 Kırımlı, 755.000 Çerkez, 1877-1913’de Balkanlardan 465.000 kişi gelmiştir. 19. yüzyıl başında 350.000 olan İstanbul nüfusu, 19. yüzyıl sonunda 1.000.000’a çıkmıştır¹¹⁶. Göçle gelen bu nüfus, sur dışına özellikle Eyüp ve Üsküdar bölgelerine yerleşir. 1919’da savaş döneminde nüfusu 1.203.000’e ulaşan İstanbul’a 19.yüzyıldaki teknolojik gelişmenin devamı olarak

¹¹⁵ İstanbul Büyük Şehir Belediyesi Tarihi Yarımada Şefliği arşivi, 1999.

¹¹⁶ **Tarihi Yarımada 1/5000 Ölçekli Koruma Amaçlı Nazım İmar Plan Raporu**, İ.B.B. Planlama Müd. yay., İstanbul, 2003, s. 342.

1911’de elektrikli tramvaylar gelir ve Karaköy – Eminönü arasında yeni köprü inşaa edilir. Batıya ve onun kültürel, ekonomik değerlerine açılan kentin Müslüman, Rum, Ermeni, Yahudi aileleri bu açılmanın göstergesi olarak sur içindeki geleneksel mahallelerini bırakarak Balat, Fener, Galata, Kasımpaşa ve Tophane semtlerine yerleşmişlerdir.

Değişen dünya konjonktürü Batı Avrupa ülkelerini kapitalist ekonomiye geçmeye zorlarken Osmanlı İmparatorluğu bu tür baskıları çok daha geç hissetti. Sistemde temel bir aksama olmaması ve imparatorluğun güçlü olmasından dolayı, kapitalizmin gelişmesinin yarattığı sancılar, örneğin sınıfsal uçurumlar ve kutuplaşmalar ülkede çok geç yaşandı. Batı ülkeleri kapitülasyonların da yardımıyla, Osmanlı İmparatorluğu’nu pazar haline getirirken, ülkede üretimin artmasını da ayrıca geciktirdiler. Öyle ki, 19. yüzyılda durumun kötü olduğu ve böyle yürümeyeceği iyice anlaşıldığında, büyük ölçüde geç kalınmıştı.

Bozulan dengeleri düzeltmek, dünyada kabul gören sistemi uygulamak için bir çok çabaya girildi, ancak beklenen sonuçlar elde edilemedi. Ayrıca, bu yeni sistemin Osmanlı toplumuna gelişi, ortaya yeni bir sınıf çıkardı: Galata ve Beyoğlu tarafındaki gayrimüslim tüccarlar, bankerler, sarraflar gibi. Başka bir deyişle, ağırlıklı Tarihî Yarımada’da yaşayan ve çalışan Osmanlı iş çevreleri bu yeni sistemle çok çabuk ve doğrudan bağdaşamadı çünkü yapısı buna müsait değildi.

20. yüzyılın ilk çeyreğinin sonunda Cumhuriyet’in kurulmasıyla kozmopolit İmparatorluktan ulus-devlete geçiş süreci başladı. Gayrimüslim burjuvazinin büyük kısmı çeşitli zamanlarda ve çeşitli nedenlerle İstanbul’u ve Türkiye’yi terkederken bir yerli burjuvazi de gelişti. Bu yeni koşullarda İstanbul Türkiye’nin başlıca sanayi merkezi haline geldi. Yalnız mal alan değil, ulusal ve uluslar arası pazara da mal gönderme aşamasına geçildi. Bu sanayileşme şehrin her zaman kalabalık olan nüfusunun daha da büyümesine neden oldu. Kısa zamanda İstanbul’un merkezi yerleşimi olduğundan çok daha fazla genişledi.

Bu dönemde girişimciler, bankerlikten, gemi acentalığı, demiryolu, sigorta şirketi temsilciliğine kadar çeşitli alanlarda faaliyet göstermişler ve bir çok şirket kurmuşlardır. Batı ülkeleriyle artan ilişkiler sonucu tüketim mallarına ait kalemler çeşit ve hacim olarak fazlalaşmış, ithalat ve ihracatçı tüccarların sayısı artmıştır. Bu gelişmeler modern ve büro olarak kullanılabilecek işyerleri gereksinimi de beraberinde getirmiş, teknolojik ilerlemenin yeni gelişmelerle paralel gitmesi neticesinde yine “han” olarak tabir edilen, oda oda ya da kat kat kiraya verilen, bazen tek bir şirketin kullanımı için düşünülen işyerleri bölgede hızla yapılmaya başlanmıştır. Avlulu hanlardan büro tipi hanlara geçişte, mekan anlayışında çok

fazla değişiklik olmamış, sadece arsa değerlerinin artması ve sıkışıklık sebebiyle nisbeten küçük ve yüksek hanlar yapılmıştır. Bunun dışında, inşaatlarda cam, demir ve çeliğin kullanılmaya başlanması, avlunun üzerinin örtülmesine imkan vermiş ve ışıklık amaçlı boşluklar yaratılarak odaların ışık alınması sağlanmıştır. Avlusuz büro hanlarında odaların, ortadaki ışıklığın etrafını çeviren galeri ya da koridorlara açıldığı plan tipin yanısıra, apartman dairelerinde olduğu gibi doğrudan merdiven sahanlığına açıldığı hanlar da vardır ki, bu plan tipinin klasik Osmanlı hanlarıyla bir ilgisi yoktur.

Cephelerde yığma tuğla duvar üzerine yapılan rölyefli bezemeler, avlunun örtülmesi, inşaat malzemesinin değişmesi, revakların yerini demir korkuluklu galerilerin, koridorların ya da hollerin alması, döşemelerin kubbe ya da tonoz örtü yerine demir putrelli volta döşeme oluşu, mekanların nispeten küçüklüğü, tavan yüksekliğinin azlığı, bazı hanlarda asansör ve kalorifer faktörünün eklenmesi, genel olarak mimaride farkları meydana getirmiştir.

Aksaklıkları olan bu “modernleşme” süreci, araştırma konumuzun çerçevesi olan “Hanlar Bölgesi”ndeki geleneksel iş hayatını silemedi ve eski ile yeni aynı alanda kendine özgü bir biçimde aynı sisteme eklenildi.

Eminönü Bölgesinde özellikle Sirkeci Garı, Büyük Dördüncü Vakıf Han ve Büyük Postane gibi yapıların yapılmasıyla bölgenin karakteri oldukça değişir. Fakat Eminönü’nün 19.yy. çehresi asıl Cumhuriyet’in onuncu yılından sonra değişmeye başlamıştır. 1955-1956 yılında; Unkapanı-Eminönü yolu açılırken Balık Pazarı (Fotoğraf 3.1) yıktırılmış, bununla beraber Yemiş İskelesinden Unkapanı’na kadar olan eski doku bir ölçüde 1986’ya kadar korunmuştur.

1984-1989 yıllarında Haliç uygulamasında, Yemiş İskelesi ve çevresi tamamen ortadan kaldırılmış, Zindan Han, Ahi Çelebi Cami, Değirmen Hanı ve küçük bir sur parçası dışında bütün kıyı yeşil alana dönüştürülmüştür.

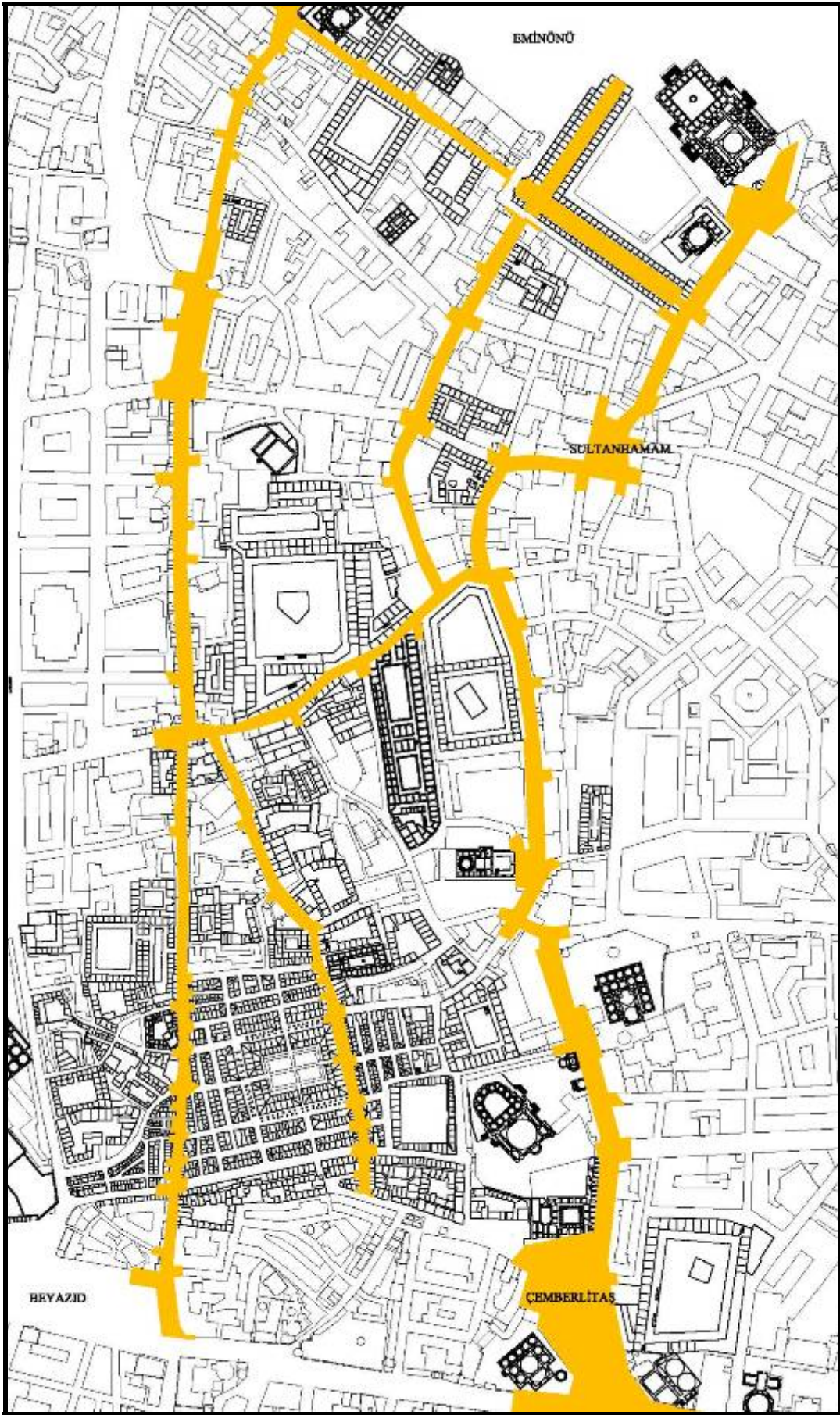

Fotoğraf 3.1 Unkapanı - Eminönü yolu açılırken Balık Pazarı ve çevresindeki yıkımlar,1955. (İstanbul'un Kitabı, İstanbul Vilayeti Neşriyat ve Turizm Müd. yay., s. 59)

Sirkeci-Eminönü-Beyazıd arasında kalan ticari merkezin diğer şehirler ve ülkelerle ilişkileri çoğunlukla denizyolu ile sağlanmaktaydı. Türklerin İstanbul'u alması ile bu tarihi şehre yeni bir düzen, yeni bir sanat ve yeni bir yaşama anlayışı da girmiş olmaktadır. Fatih II. Mehmet şehrin canlanması için çeşitli yerlerden halklar getirip İstanbul'a yerleştirmiş ve yeni bir anlayışa göre de imar faaliyetlerine başlanmıştır. İstanbul'un Türkleşmesi için yapılan çalışmalar arasında vakıf sisteminin payı büyüktür. Şehrin çeşitli yerlerinde vezirlerin adlarına inşa edilen camiler, bunların yanlarında veya başka yerde kurulan medreseler, sıbyan mektepleri ya da hamam, çarşı, han yapıları ile zengin tüccarların yaptırdıkları mahalle mescitleri şehrin görünümünü hızla değiştirmiştir. Konu ile ilgili yardımcı kaynaklarda, liman dışında, bölgeye kuzey-batıdan gelen malların kervanlar ile Edirnekapı gümrüğünü geçerek ulaştıkları belirtilmektedir. Daha önceleri güvensiz olan karayolları sonraki yüzyıllarda önem kazanmaya başladığından, kente karayoluyla mal girişi de artmış, Trakya'dan gelen malların girdiği Edirne Kapısı'nın çevresinde bir Karagümrüğü kurulmuştur¹¹⁷. Mühendislerin çizdiği 1875 öncesi durumu gösteren haritayı altlık olarak kullanıp geliştiren E. H. Ayverdi'nin hazırladığı haritaya göre birçok yolun izi günümüz ile aynıdır. Beyazıd ile limanı birbirine bağlayan, Kapalıçarşı ve etrafındaki ticari bölgeden geçerek denize ulaşan tarihsel akslar harita 3.14'de vurgulanmıştır. Aynı yol güzergahı günümüzde de yoğun olarak kullanılmaktadır (Harita 3.15).

¹¹⁷ Heyet, **İstanbul**, İstanbul Ticaret Odası yay., İstanbul, 2003, s. 119.

Harita 3.14 Tarihi aksların Ayverdi haritası üzerinde gösterilmesi (Ayverdi, 1958)

Harita 3.15 Tarihi aksların günümüz haritası üzerinde gösterilmesi

3.2.6 Fetih Sonrası Liman ve İskeleler

Yazılı kaynaklarda rahat, geniş ve güvenli bir liman olarak tarif edilen Haliç, içinde barındırdığı faaliyetler açısından kentin gelişimini yüzyıllar boyunca kalıcı şekilde belirleyen ve İstanbul'un her döneminde ayakta durmasını sağlayan başlıca unsur olarak göze çarpmaktadır. Liman bu anlamda kentin en yaşamsal noktalarından birini oluşturmaktadır. Bir yandan kentin ticaret ve iâşesinin büyük bölümü buraya akmakta, öte yandan askeri yapı için çok büyük önemi olan tersane burada bulunmaktadır. Ayrıca liman bölgesi Osmanlı topraklarının ve Avrupa'nın her yanından gelen mal, insan, dil ve kültürlerin karıştığı bir merkez özelliği taşımaktadır. Bu bölgede yoğunlaşan mal, emek ve sermaye pazarı¹¹⁸, ticaret yoluyla kentin diğer bölgelerine yayılan bir dağılım şebekesiyle en küçük tüketiciye kadar ulaşmaktadır. Sahil boyunca sıralanan kapanlar (dipnot 85), bugünkü Mahmutpaşa ve Mercan'daki hanlar, Bedesten ve çevresi, bu dağıtım ağının şeması olarak karşımıza çıkmaktadır.

Osmanlı Dönemi Limanları:

Bizans'ın son döneminde Haliç, savaş çıktığında girişi kapatılabilen ve kıyılarından çeşitli ticari ulaşım için yararlanılan, geniş bir ticaret limanı haline gelmişti; ayrıca şehrin güneyinde donanma için kullanılan Kontaskalion (Harita 3.6) limanı bulunmaktaydı¹¹⁹. Konstantinopolis'in Mayıs 1453'te fethinin ardından başlayan yeni dönem, liman ve liman faaliyetlerinde kendini gösterir. Gümrük işlemleri, İstanbul'a gelen malların Gümrük Emni'nin gözetimindeki iki gümrük yerinden birinde boşaltılmasıyla başlıyordu. Gümrük Emni'nin birinci binası, günümüzdeki Eminönü Meydanı'nda eski deniz surlarının önündeydi. W. M. Wiener **Bizans'tan Osmanlı'ya İstanbul Limanı** adlı kitabında, 1559 Lorichs Panorama'sına bakarak bu yapıyı; ortasındaki bir yükseltide tavan penceresi bulunan kare biçimli tek katlı ahşap olarak tarif eder¹²⁰. Wiener ayrıca bu yapının, 1820'de köhne bir görünüm arz ettiğini ve yerine ancak 19. yy. ortasında yeni bir taş bina yapıldığını ifade eder. İkinci gümrük yeri 1863'teki bir yangınla büyük hasara uğrayan Galata'daki Kurşunlu Han'da bulunmaktaydı¹²¹.

¹¹⁸ E. Eldem, "Osmanlı Dönemi İstanbul'u", **İstanbul Armağanı 3 Gündelik Hayatın Renkleri**, s.17.

¹¹⁹ Wiener, **İstanbul'un Tarihsel Topografyası**, s. 42.

¹²⁰ Wiener, A.g.e., s. 56.

¹²¹ Wiener, A.g.e., s. 57.

Malların türüne göre farklı farklı yerlerde yük indiriliyordu. Kentin ihtiyacı için getirilmiş erzak, gümrük ile Unkapanı arasındaki kıyı bölgesine indiriliyordu; burada Odunkapı'da, inşaat kerestesi için büyük bir depolama yeri vardı¹²². Tahıl, Unkapanı'ndaki ambarlara gidiyordu (daha sonraları bir kısmı tersane bölgesinde kurulan depolara aktarılmıştır). İlgili denetim mercilerinin ve tacirlerin makam ve dükkanları ya kıyıya yakındı ya da yakın çevredeki hanlardan birindeydi. Avrupa'dan gelen ithal mallar ise, Galata'da boşaltılıyor, buradan da alıcıların mahzenlerine taşınıyordu. Hamallar da tacirler gibi ayrı loncalarda örgütlüydü; ayrıca bazı tacirlerin yük hayvanları bulunmaktaydı¹²³.

16. ve 17. yy.'larda yüzlerce orta ve küçük büyüklükte gemi devlet denetimi altında Karadeniz'den tahıl ticareti yapmaktaydı. En önemli tahıl ambarları Unkapanı kapısının çevresindeydi. Bunun yanında, zamanla büyük tüccarlara ait özel ambarlar da yapılmıştır¹²⁴. 17. yy.'da nüfusun daha da artmasıyla Unkapanı'ndaki depolar yetmemeye başladığından, Sultan III. Ahmet tersane civarında birkaç mahzen inşa ettirir, ve bunlara Sultan III. Mustafa döneminde 1758'de üç yeni ambar daha eklenir, ancak kısa zamanda bunların yıkılmasıyla yerlerine Üsküdar Paşalimanı'nda iki tahıl ambarı inşa edilmiştir¹²⁵. Gümrük binalarında, gümrüğe tabi olan mallar için depolama yerleri bulunmaktayken, yakacak odun, inşaat kerestesi, kiremit ve çömlek gibi mallar daha çok açık havada depolanmaktaydı¹²⁶. Eminönü bölgesindeki malların depolandığı antrepolardan bazıları 1940 tarihli Pervitich haritalarında görülmektedir (Harita 3.16) ancak bu yapılar günümüzde mevcut değildir.

Adını Osmanlı Dönemi'nde bu bölgede bulunan Gümrük Eminliği'nden alan Eminönü Bölgesi, günümüzde liman ve gümrük özelliğini yitirmiş ise de merkez fonksiyonunu devam ettirmektedir. Bizans Döneminin Neorion ve Drungari Limanları, Osmanlı Döneminde de Bahçekapısı ile Odun Kapısı arasındaki bu kıyı ve liman bölgesindeki Balıkpazarı Kapısı ve Galata İskelesi (Yemiş İskelesi), yanı sıra Zindan Kapısı ve Hasır İskelesi kentin her dönem karşı kıyı ve dünya ile ilişkisinin kurulduğu liman ve kapılar olmuştur.

¹²² Wiener, A.g.e., s. 58.

¹²³ Sakaoğlu, Akbayer, A.g.e., s. 230-240.

¹²⁴ Wiener, **İstanbul'un Tarihsel Topografyası**, s. 58.

¹²⁵ Wiener, A.g.e., s. 58.

¹²⁶ Wiener, A.g.e., s. 58.

cam tozu, üstübeç, meyankökü odunu, hıyarşember, çiğdem maddesi, sedef, mercan, balina dişi, kaplumbağa, zift, katran, reçine, mermer, kurşun, kalay, teneke, demir, çelik, hasır, bez, Halep, Şam, Sakız kumaşları, hareli canfes, tafta, saten, Şam ipeklisi, keten ve pamuklu bez, kadife, İngiliz ve Fransız çuhaları, kağıt, iğne, ayna, cam levhalar, çini tabak, saat, altın ve gümüş tel, altın ve gümüş tel işlemeli kumaşlar, baskılı pamuklular, altın ve gümüş yaldızlı kağıt, bakır yaprak, demir ve tunç tel, muşamba...

İngiltere, Fransa ve Venedik'ten; hırdavat, beyaz ve renkli mendil, baskı bezler, altın ve gümüş şerit, makas, Mauritania'dan köle,

Asya'nın iç bölümlerinden kervanlar aracılığıyla Üsküdar'a pamuk, balmumu, ipek, Ankara keçisi yünü, Kayseri maroken derileri gibi mallar boşaltılır, buradan gemilerle İstanbul'a gönderilmektedir.

İskele ve Kapılar:

Osmanlı döneminin Balık Pazarı Kapısı'na (sonraki adı Yemiş iskelesi) denk düşen Porta Perama Kapısı (Peramatos) (Harita 3.5) önüne iskele eklenerek Galata ile Konstantinopolis arasındaki hat oluşturulmuştur¹²⁸. 1980'lere kadar aynı yerde aynı işlevi sürdüren bir balık pazarı ile baharat pazarı bulunmaktaydı. Eminönü'den Unkapanı'na doğru iki kapı daha vardı: Zindan Kapı (adını Bizans döneminde yakınındaki Ayios Ioannes Kilisesi'nden almıştır) ve Vigla olarak da bilinen Drungari Kapısı (Odun Kapısı)¹²⁹ (Harita 3.5).

Genellikle her kapıda aynı adla bir de iskele (scala) bulunmaktaydı. Kıyı boyunca surlarla deniz arasında geniş olmayan bir alan vardı. Burada limanlara ulaşan yolun adı Drungaria Yolu'ydu. Kereste nakliyatı ve depolaması için kullanılan Drungari'deki iskele bu işlevini aynı adla Türk döneminde de sürdürmüştür ve Drungari Kapısı çevresindeki alan Bizans Dönemi'nde Zeugma olarak da bilinmekteydi¹³⁰.

3.2.7 Fetih Sonrası Çarşı Bölgesi Ticaret Yapıları

Osmanlı kentinde ticaret ve zanaat işlevlerinin, konutları mutlak bir biçimde dışta bırakarak,

¹²⁸ D. Kuban, **İstanbul Bir Kent Tarihi, Byzantion, Konstantinopolis, İstanbul**, s. 56-57. (Limanda ya da Boğaz'da taşıma yapan büyük teknelere "pereme" denilirdi.)

¹²⁹ Kuban, A.g.e., s. 56. (Drungarios polis gücünün başıydı ve bu kapının yanında bir polis karakolu, yani Vigla bulunuyordu.)

¹³⁰ Kuban, A.g.e., s. 57.

dükkân ve atölyelerin sıralandığı bir veya birden fazla sokaktan oluşan tek bir alanda yoğunlaştıkları görülür. Pazar ise açık havada yer alan haftalık çarşı veya panayır biçimindedir¹³¹.

İstanbul merkez ticaret bölgesini meydana getiren ticaret yapıları, diğer Türk şehirlerinde olduğu gibi, bedesteni odak noktası olarak gelişen dükkânlar ve ticaret hanlarıdır. Ayrıca, bunların yanında çarşı dokusunu meydana getiren destek yapılar ise; cami, hamam, mahkeme ve çarşıya alışveriş etmeye gelenlere hizmet etmeye yönelik, çeşme, sebil, şadırvan gibi su yapılarıdır. Türk şehrinde hareket yönü çarşıya yöneliktir çünkü şehirdeki gündelik yaşamda hareket sağlayıp insan çeken alan daha ziyade çarşıdır. Ancak İslam toplumunda öğle ve ikinci vakitleri, iş saatleri içinde bulunduğundan, bu vakitlere ait ibadetin iş yerinin pek yakınında yerine getirilmesi, çarşı ile camiye iç içe sayılacak derecede birbirinin yakınında konumlanmasına neden olmuştur. Eş zamanlı olarak 15. yy.'da inşa edilen cami, hamam ve handan oluşan Mahmut Paşa Külliyesi, İstanbul çarşı dokusu içinde yer alan önemli bir örnektir. Osmanlı hanlarının çoğunda günlük perakende alış verişin yapıldığı dükkânlar bulunduğu gibi, bazı bölümleri de imalathane şeklinde kullanılmıştır. Bu nedenle Osmanlı ticaret hanları çarşının yoğun yerinde bedesten yakınında toplanmıştır¹³².

Bedesten:

Bedestenler, Osmanlılar döneminde kentin ticari ve sosyal yaşamında belirleyici rol oynamıştır. Bedestenlerde dolap ya da mahzen denilen odalarda kira karşılığında tahsis edilen kasa niteliğinde yerler bulunmakta olup, kent ölçeğinde en pahalı alışverişlerin yapıldığı, değerli malların ve antikaların pazarlandığı çarşılardı. Dış duvarları boyunca sıralanan küçük odalardan başka kalın duvarların içinde mahzen denen daha korumalı bölümleri kapsamaktaydı. Bina tümüyle büyük bir banka kasası gibiydi. Her esnafın dolap ve sandık denen küçük dükkanları ve tezgahları vardı. Esnaf, kendi mallarını pazarlamak, gelen malları almanın yanısıra, İstanbulluların ağız mühürlü sandıklar ve çekmecelerle getirdikleri değerli eşya ve paralarını da mahzenlerde belirli bir ücret karşılığında saklamaktaydı.

Hanlar:

Anadolu Türk-Selçuklu mimari ve ticari yapılarının başlıcalarından olan han-kervansaray ve

¹³¹ Maurice M. Cerası, **Osmanlı Kenti; Osmanlı İmparatorluğu'nda 18. ve 19.Yüzyıllarda Kent Uygarlığı ve Mimarisi**, Çev. Aslı Ataöv, Yapı Kredi yay., İstanbul, 2001, s. 119.

¹³² G., Biricik, "Fetihten Sonra İstanbul'da Ticaret Yapılarının Gelişimi", **Türkler Ansiklopedisi**, Ankara, 2002,

sultanhanlarının, Uzakdoğu'dan Türkistan ve İran yönlerinden gelerek, İpekyolu ağındaki ribatlar zincirinin devamı olarak Anadolu'nun doğu – batı, kuzey - güney yol ağları üzerinde sıralanan görkemli abideleri oldukları ve ilgili örnekleri tezin ikinci bölümünde bahsedilmiştir. Bu muhteşem konaklama yapılarından, Malatya- Sivas- Tokat- Samsun; Sivas-Kayseri-Aksaray-Konya-Antalya kervanyolları üzerine sıralanan, en bilinenleri Alacahan, Karatay Hanı, Sultanhanı, Lalahanı, Hatun Hanı, Alara, Sultanhanı, Evdir, Kırkgöz, Susuz, İncir, Ertokuş, Şerefzâ'dır. Bu cüsseli yapılarda, sultan saraylarının ölçüleri ya da bazı özellikleri görülebildiği gibi, işlevleri arasında her ulustan ticaret erbabının buluştukları; takas, çek, senet, ticari anlaşma işlemleri yaptıkları, çevrelerindeki köy ve kasabalarla birlikte, kendi çağlarının birer panayırı olduğu da bilinmektedir¹³³.

Hanların avlularında, müzayede, mezat, takas, toptan satış işlemleri yapılır; dünyanın dört bucağından gelen tüccarlar, buralarda buluşurlardı. Çin gibi uzak ülkelerden gelen oyuncuların, çalgıcıların, hünerebazların marifetlerine; Türkistanlı, Tibetli hekimlerin muayene ve ayakta tedavilerine mekânlık eden han avluları da vardı¹³⁴. Bu yapıların zemin katları depo, ahır, tamirhane gibi servis kısımlarına, üst katları ise münferit odalar halinde yolcuların ikametne ayrılmıştır. Bölgede zaman içinde ikamet edilmeyen hanlar oluşmuş ve bu hanlar daha büyük toptancılar tarafından kullanılmışlardır. Perakendeciler ise birçok mal için toptancı piyasası olan bu hanlara gelerek ihtiyaçlarını karşılamışlardır. Bu hanların üst katlarında toptancılara ait büro mahiyetindeki odalar, alt katlarında ise malların depolandığı dükkânlar yer almaktadır. Ayrıca çeşitli mallar bedel ödemek şartıyla buralarda depolanmışlardır. Bu tip hanların dışında, perakende alışveriş yapılan dükkânların bulunduğu ve bazı bölümleri imâlathane olarak kullanılan pek çok han bulunmaktadır. Bazı hanlar ise ticari hayata yön vermesi yanında içinde bulundukları yerleşime gelen çeşitli yerli ve yabancı nüfusu da barındırmaktaydı. Burada yolculara verilen hizmet, ayrılan odalar ve bu odalardaki barınma şekli hakkında bilgilerimiz gezginlerin verdikleri bilgilerle sınırlıdır.

Kentteki hanlarda kalmak isteyenlerin, han odabaşısına başvurduğunu, bütün odaların anahtarlarını yanında bulunduran odabaşına, çeyrek kuruş veya yarım kuruş, “oda açma parası” denen bir bahşiş vererek anahtar alıp odalarına yerleştiklerini, oda kiralalarının kalınan gün sayısına göre hesaplandığını, hanın konforuna göre gecelik ücretin bir veya iki akçe

c. 10, s. 764.

¹³³ O., Turan, “Selçuk Kervansarayları”, **Belleten**, Ankara, 1949, c. 10, sayı 39, s. 471-496.

¹³⁴ Turan, A.g.e.

olduğu yazılır¹³⁵. 16. yy. ortalarında yatakların eyerde taşınan kilimin üzerine bir cübbe sererek ve eyeri de yastık yerine koyarak hazırlandığını, yolcuların yatarken gündüz giydikleri ayak bileğine kadar uzanan kürk astarlı cübbelere sarındıkları¹³⁶, 1764-65 yıllarında hana yolcu geldiğinde bir uşağın yerin tozunu alarak odanın tek mobilyası olan döşeği yere serdiği¹³⁷, 1836-39 yıllarında ise hanlarda yolcunun bulabileceği tek eşyanın bir hasırdan ibaret olduğu, ne hizmet eden bir kimsenin ne de yiyecek olduğu ve herkesin gerekli şeyleri yanında getirdiği söylenmektedir.

Şehir dışından gelen yolcuların geçici olarak kaldıkları hanların barındırma işlevi yanı sıra o şehirdeki güvenliğin sağlanması ve yabancıların gözetiminde bulundurulması şeklinde yüklendikleri önemli bir roller vardı. Handa kalan yolcular kaldıkları süre için kendilerine halktan bir kefil bulmakla yükümlüydüler. Hanlarda kalanlara “hancılar”, han işletenlere “hancılar kethüdası” kefil ediliyordu. Buralarda kalanların isimleri düzenli şekilde han defterine geçiriliyor, defter nazırı istediğinde kendisine gerekli bilgi veriliyordu. Böylece, istendiği an şehrin bütün hanlarında kimlerin kaldıklarını saptama olanağı vardı. Hanlardan ayrılanlar isimlerini sildirdiklerine dair kaldıkları yerin görevlisinden pusula aldıktan sonra hancılar kethüdasına gidip pusulalarını imzalattıyorlar, daha sonra defter nazırına başvurarak onun defterinden de silinip mürur tezkerelerini alabiliyorlardı¹³⁸. Böylece devlet yerli olmayan nüfus üzerinde denetimi kolayca sağlayabilmekteydi

Arasta:

Arasta Osmanlı mimarisinde üstü açık ya da kapalı, bir eksen üzerine dizilmiş, aynı yükseklikte ve boyutta dükkan sıralarından oluşan ticaret yapısı türüdür. Yapım özelliği bir seferde yapılması olup zaman içerisinde dükkan ilavesi yapılmayan yapılardır¹³⁹. Bazı arastaların bağımsız olarak planlandıkları, bazılarının ise külliye ile birlikte çözümlendiği görülmektedir. Edirne’de Selimiye ve İstanbul’daki Sultanahmet arastası bu yapı gruplarına örnektir.

¹³⁵ G. D. Busbecq, **Kanuni Devrinde Bir Sefirin Hatıratı (Türk Mektupları)**, Ankara, 1953, s. 25.

¹³⁶ Busbecq, A.g.e.

¹³⁷ H. V. Moltke, **Moltke’nin Türkiye Mektupları**, İstanbul, 1969, s. 57.

¹³⁸ M. Çadırcı, **Tanzimat Döneminde Anadolu Kentleri’nin Sosyal ve Ekonomik Yapıları**, Ankara, 1991, s. 410.

¹³⁹ O. Ceylan, **Geleneksel Türk Osmanlı Çarşı Yapılarının Oluşumu, Gelişimi ve Yakın Doğu Kültürleri ile Olan Etkileşimleri**, M.S.Ü. Fen Bilimleri, yayınlanmamış doktora tezi, İstanbul, 1989, s. 7.

Dükkanlar:

İçlerinde günlük alışverişin yapıldığı, sayıca en fazla olanı, yapısı en basit, inşa malzemesi en çok çeşitlilik gösteren ticaret birimi dükkanlardır. Ahşap dükkânlar merkez çarşının temel ögesi olmuştur. Kümeler halinde bulunan küçük dükkanlara, sonraki yüzyıllarda vakıf müdahaleleri akılcı yaklaşımlar getirmiş, sıralanmaları düzenlemiş daha kalıcı ve geometrik olarak daha düzgün bir mimari ile inşa edilmiştir.

Dükkanlar üstü açık bir sokakta olabileceği gibi, üstü kapalı bir çarşı bölümünde, arastada, handa ve bedestende de olabilir. Kapalıçarşı ve arastadaki dükkanlar kargirdir. Buradaki köşeye denk gelen dükkân diagonal olarak bir duvar tarafından ikiye bölünmüş, böylece tek bir dükkâna iki taraftan ışık gelmesi engellenmiştir. Perakende satılan eşyanın teşhir edildiği yer olan sıra dükkanların hanlar bölgesindeki örnekleri Fincancılar Yokuşu, Mahmutpaşa Caddesi ve Uzunçarşı Caddesinde bulunmaktadır. Dükkanlar genellikle 1 tam + 1 yarım kat olarak yapılmış ve üzeri ahşap kırma çatı ile örtülüdür. Dükkanların üzerinde bulunan alçak katlı mekan, (günümüzde bu alanlar depo olarak kullanılmaktadır) geçmişte bekar odası olup dükkanda çalışan çırak ya da kalfaların yattıkları yerdir¹⁴⁰. R. Ekrem Koçu aynı zamanda konu ile ilgili olarak; kahvehane ve kasapların dışında tüm dükkanlara sokaktan 2-3 basamakla girildiğini, dolayısıyla dükkanların yol ile aynı seviyede olmadığını, dükkan zemininin tahta kaplı olup, tahtanın üzerine kilim, hasır benzeri örtü serilerek, dükkan sahibi, çırak ya da kalfanın yer minderinde oturduğunu, sokak pabucu ile dükkanlara girilmeyip kendilerinden başka misafirlerin de pabucunu eşikte çıkardığını, sadece alışveriş için gelenlerin ise dükkanın içine alınmadığını, tezgah önünde alışveriş edildiğini, yazar¹⁴¹. Dükkanları bir kanadı aşağıda ve diğeri yukarı doğru açıldığında, üstte saçak, altta malları sergilemek için tezgah haline gelen ahşap panjurları bulunmaktaydı.

3.2.8 Hanlar Bölgesi İş Kolları

Osmanlı Dönemi'nde Eminönü, hem kentin ithal ettiği malların boşaltılıp saklandığı, hem de denizci ve tüccarlara hizmet veren işkollarının bir arda bulunduğu bir iş merkezi olup, liman ve gerisinde bulunan bir çok han ve çarşı binası ile yoğunlaşmıştır. Bu yapılarda mal ve eşyanın depolanması, satılması yanında yolcuların, hayvanların barınması, çeşitli büro

¹⁴⁰ R. E. Koçu ve M. A. Akbay, "Dükkan", **İstanbul Ansiklopedisi ve Neşriyat Kolektif Şirketi**, İstanbul, 1963, c. 9, s. 4807.

¹⁴¹ A.g.e., s. 4807-4810.

hizmetlerinin yerine getirilmesi gibi işlevleri bulunmaktaydı. Bu konuda 17. yüzyıldan 20. yüzyılın başına kadar mevcut bulunan esnaf gruplarının tespiti ve bu esnaf kesiminin tarihsel süreç içinde yaşadığı değişim, kendinden önce gelen dönemdeki vakıf-lonca ilişkisi ile birlikte irdelenmesi, hanların, Osmanlı'daki ekonomik ve siyasi yaşantısı içindeki rolünü açıklayabilir. Ancak bu çalışma kapsamında uzmanlık alanı farklı olduğundan bölgede tespit edilen esnaf gruplarına liste bazında değinilecektir.

Esnaf loncaları, belirli bir mesleği karşılıklı kontrol ve yardım esasları çerçevesinde, hiyerarşik bir işbölümüne dayalı olarak gerçekleştiren kesimlerin bir araya gelip oluşturdukları kentsel üretim örgütleridir. Osmanlı topraklarındaki esnaf loncalarının ilk defa ortaya çıktıkları yer ve zaman kesin olarak bilinmemekle beraber, 16. yüzyıldan itibaren tüm büyük kasaba ve şehirlerde var olduğu belgelenmiştir. Başta sermayenin niteliğindeki değişiklikler olmak üzere, kredinin yaygınlaşması, devletin belli alanlarda fabrikalaşma girişimleri (özellikle 18. ve 19. yüzyılda), merkez ve taşradaki yeni mali kurum ve uygulamalar, farklı siyasi güçlerin ortaya çıkışı, enflasyon, teknolojik değişiklikler, savaşlar, şirketleşme çabaları gibi kimi içsel kimi de dışsal kaynaklı birçok gelişme, esnafın durumunun şekillenmesinde çok önemli rol oynamıştır. Hanları ve bekâr odalarını dolduran göçmenlerin zanaat üretimine girmeleri örneğinde olduğu gibi, şüphesiz dikkate alınması gereken en önemli nokta, esnaf loncalarının iç işleyişine yön veren temel ilkelerdir. Mesleklerin kendilerine has özellikleri, bu ilkelerin belirlenmesinde önemli bir rol oynamıştır. Esnaf loncaları, hiyerarşik temelde örgütlenmiş yapılar olduklarından dışarıdan gelen vasıfsız birinin istediği bir zanaata rastgele girebilmesi zor, fakat imkânsız değildi. Öte yandan, kuyumculuk ve simkeşlik gibi çoğunlukla aile çevreleriyle sınırlı zanaatlar da yapı itibarıyla oldukça katı ilkelerle donatılmışlardı. 1742 yılına ait bir hükümde nizam karşı çıkarak destgâh (tezgah) açmaya çalışan İstanbul'daki kadifeci esnafının çırakları ve onlara hamilik eden bazı esnaf usta ve yöneticileri de aynı şekilde bu eylemlerinden engellenmiştir¹⁴².

Lonca nizamnamelerinin katı kurallarına takılıp esnaf saflarına giremeyen göçmenler, İstanbul'da önceleri ipek benzeri kumaşların ve 18. yüzyıl sonundan itibaren de özellikle İngiliz dokuması kumaşların mahalle aralarında satışına (koltukçuluk) yönelmişlerdir. Öte yandan, işgücünün devletin inşaat etkinlikleri için ihtiyaç duyulan büyük kısmı yeni göçmenlerin çoğunun işe alınmak için bekledikleri amele pazarlarından sağlanmaktaydı.

¹⁴² Sakaoğlu, Akbayar, A.g.e., s. 330.

Esnaf loncalarının modern tarihinde önemli bir rol oynayan “gedik”, 19. yüzyılın ikinci yarısına kadar geçirdiği değişim sırasında zanaatkârların loncalardan koparak zanaatlarını bireysel olarak sürdürmelerini daha çekici bir hale getirmiştir. Ustanın öncelikle belli bir zanaattaki yetkinliğini onayan gedik, bunun yanında ustaya içinde zanaatını icra ettiği atölye veya dükkânda var olan sabit sermayenin (çıkırık, tezgâh vb.) miras ve satış yoluyla devredilmesi de dahil olmak üzere bütün tasarruf haklarını sağlamıştır. Bu hakları eline geçiren usta, gerektiğinde başka mahallere taşınıp müstakil işyerini açarak, Osmanlı loncalarının temel özelliklerinden birisi olan "bir zanaatın aynı sokak ve mahalde icra edilmesi" ilkesini uygulamada sona erdirmiştir. 16. yüzyıl sonlarından itibaren imparatorluğun hemen hemen önde gelen bütün şehirlerinde kendini gösteren yeniçerilerin loncalarla yakınlaşması, Yeniçeri Ocağı'nın 1826 yılında feshedilmesine değin yoğun bir biçimde sürmüştür. Şehirden şehre benzerlikler ve farklılıklar gösteren bu yakınlaşma, yeniçerilerin zamanla esnaflaşmasına yol açmıştır.

Tanzimat reformlarıyla her alanda kendini gösteren modern devlete geçiş sürecinde, büyük ölçüde bağımsız bir üretim biçimine dönüşecek şekilde parçalanmış bulunan esnaf loncaları, o zamana kadar devletin onlara sağladığı hammadde alımındaki önceliklerinden, vergi ödemedeki kolaylıklara kadar ayrıcalıklarının birçoğunu yitirmiştir. 19. yüzyılın ikinci yarısına gelindiğinde, Islah-ı Sanayi Komisyonu deneyimi çerçevesinde loncaların yeniden canlandırılması yönünde bir girişim söz konusu olmuşsa da bu, ancak sınırlı bir başarıyla sonuçlanmıştır. Böylece, esnaf loncalarının 16. yüzyılda başlayan serüvenleri, 19. yüzyılda büyük ölçüde sona ermiştir.

Gedik senedine sahip ustalar, kira bedelini karşılayamayacak durumdaysalar başka bir yere taşınarak, müstakil iş yerlerini açabiliyorlardı. Gedik senedi almaya hak kazanmış bir ustaya hâlihazırda çalışmalarını sürdüreceği bir yer verilmekteydi. Başlangıçta atölye ve dükkânların bulunduğu ticari mahalde işini sürdüren usta, herhangi bir zorunluluk durumunda bulunduğu yeri terk edebilir hale geldi. Çünkü, alet ve edevatın mülkiyetini gedik vasıtasıyla ele geçiren usta, en uygun gördüğü yerde gidip atölye veya dükkân açma potansiyeline haiz oluyordu, ki bu gelişme, İstanbul'da uzun vadede mekânsal birliği parçalayarak, loncaların bozulmasındaki en kritik rollerden birini oynamıştır. Gediklerin Bursa ve İstanbul gibi büyük şehirlerde alınır satılır hale gelmesi, loncaların geleneksel işleyiş kurallarına ve özellikle hiyerarşik ilkelerine büyük bir darbe vurmuştur. Gediklerin sınırlı sayıda olması loncaların ustalığa terfilerine kısıtlamalar koymasına yol açmış, bu da hemen ardından kalfa ve çıraklık kademesinde birikmelere yol açmıştır. Gediğin veraset yoluyla devredilebilmesi, ustanın ölümünde yerine

erkek çocuklarından veya yakın akrabalarından birinin geçmesine olanak tanımış bu da geleneksel terfi sistemini zayıflatmıştır. Gedikle ilgili gelişmeler esnafın durumunda büyük değişikliklere meydan vermiştir. Zanaatkârlara zanaatlarını istedikleri mahallede açtıkları müstakil bir atölye veya dükkânda sürdürebilmeleri için fırsat sağlayarak, uygulamada daha önce belirttiğimiz gibi lonca üyelerinin zanaatlarını aynı yerde, aynı bedestende yürütmek zorunda olması ilkesinden büyük bir sapmaya yol açmıştır. Bursa ve Musul gibi kentlerde görülen bir eğilim olarak bir zanaatın icra edildiği yer dışında tek tek dükkânlar açılması ya da üretimin evde yürütülmesi, 18. yüzyılda İstanbul'da da yaygınlaşmıştır.

3.2.9 Esnaf ve Zanaatkarlar

Önemini yitirip unutulmuş kimi zanaatların adları bir zamanlar arastalarının bulunduğu yerlerde, örneğin, Kalpakçılar, Örücüler, Terlikçiler, Okçular gibi sokak adı olarak yaşamaktadır. Tahtakale, Mercan, Uzunçarşı'da pirinççiler, nahılbentçiler, tesbihçiler, zilciler, kehribarcılar bölgede örnek verilebilecek esnaf ve zanaatkarlardır. N. Akbayer ve N. Sakaoğlu'nun bu konudaki çalışmalarından derlenen bölgedeki esnaf ve zanaatkarların listesi aşağıda belirtilmiştir¹⁴³;

İÇ BEDESTEN TÜCCARLARI: Burası bir banka gibi işlerdi. Halk kıymetli eşyalarını, altınlarını, mücevherlerini rehin olarak buraya bırakır, bırakılan eşya, altın ve paralar, buradaki zengin ve güvenilir esnaf tarafından muhafaza edilir ya da rehin tutulurdu. Çoğu esnaf bu paraları işletir, sahipleri de faizden faydalandırılırdı. Bu dükkânların sahiplerine "Hacegiler" de denirdi olağanüstü durumlarda, hükümet bile bunlardan para alırdı. Tarihler, bazı padişahların, sultanların, paşaların bu zengin esnaftan para aldıklarını yazar. Bu çarşıda dünyanın en kıymetli mücevherleri, altın, gümüş eşyalar alınır, satılır, mezada çıkarılırdı¹⁴⁴.

DÖKÜMCÜLER: İstanbul'da Osmanlı döneminde inşa edilen çarşı ve atölyeler arasında bakırcıların yanında "dökümcüler" ya da "dökmeciler" de önemli bir yer tutmuşlardır. Halkın ihtiyaç duyduğu kap kacak ve çeşitli eşyayı üreten döküm atölyeleri Süleymaniye ve Mercan civarındaydı. Osmanlı döneminde tüm imparatorlukta ün kazanan ve yabancı seyyahlarında dikkatini çeken döküm atölyelerinde geleneksel olarak, daha çok kum kalıplarda bronz ve pirinçten çeşitli eşya üretilmiştir. Döküm tekniğiyle yapılan bu eşyalar arasında şamdan, havan, kandil, kapaklı sahan, divit, kapı tokmakları, cami ve tekke alemleri, çanlar çoğunluğu

¹⁴³ Sakaoğlu, Akbayer, A.g.e., s. 265-315.

¹⁴⁴ Sakaoğlu, Akbayer, A.g.e, s. 275.

oluşturmaktaydı. Bu eşyaların büyük bir kısmı İstanbul halkının ihtiyacını karşılamış, bir kısmı da Anadolu ve Avrupa şehirlerine ihraç edilmiştir. Bu geleneksel üretim 1970'e kadar Süleymaniye ve Mercan semtinde bulunan atölyelerde devam etmiştir. Döküm atölyeleri 1970'ten itibaren Rami'de sanayiciler sitesi'ndeki dükkanlara taşınmıştır.

TELCİLER: Gümüştan ve sırmalı tel işleyen sanatkârlardır.

BİÇAKÇILAR: Bıçak vb. kesici araçlar yapan veya satan esnaktır.

KAFESÇİLER: Gümüş tellerden kafesler, türlü bıçaklar, kuşaklar yapar ve satarlardı. 17. yüzyılın ikinci yarısı Beyazıt Camii çevresinde 100 dükkân ve 300 kafesçi vardı¹⁴⁵.

BAKIRCILAR: Bizans döneminde Bakırcılar Ayasofya'nın doğu kapısının civarındaki Halkoprateia mevkiinde yerleşmişler, Osmanlı dönemi ilk Bakırcılar çarşısı ise Fatih devrinde suk-u Nuhasın (Nuhas'ın Çarşısı) adıyla Eminönü Yeni Camii yerindeydi¹⁴⁶. Bakır levhalar üzerine işlemler yapan diğer bir adıyla Bakırcı hakkakı olarak ta bilinen bu esnaf daha sonraları günümüzdeki İşyerleri şimdiki Üniversite merkez binası bahçesinin doğu ve kuzey duvarları altında sıralı dükkanlar olarak bilinen Bakırcılar çarşısında olup günümüzde de burada devam etmektedir.

KILIÇÇILAR: Mahmut Paşa Camii yanında yokuş, bir boydan bir boya Kılıççı Çarşısı olup, burada kılıç, kama, hançer, pala, kargı, mızrak, süngü gibi kesici savaş aletleri yapılırdı. Çifte su verilmiş¹⁴⁷ Türk kılıçlarının burada yapıldığı ve Anadolu'nun, Rumeli'nin hatta Avrupa'nın birçok yerlerine buradan gönderildiği söylenmektedir.

KAŞIKÇILAR: Beyazıt Camii'nin, Sahafklar çarşısı yanında "Kaşıkçı Çarşısı" diye anılan yerde sıra sıra dükkânlar olup, burada özellikle şimşir, abanoz, acı elma gibi sert ağaçlardan, fildişi, manda boynuzundan yapılan yemek kaşıkları, hoşaf kaşıkları, süs kaşıkları yapılırdı.

KALPAKÇILAR: Günümüzde de "Kalpakçılar Çarşısı" olarak bilinen bölgede toplanmış esnaf, eskiden samurdan ve Buhara kuzu derisinden kalpak yaptıkları bilinmektedir.

KUTUCULAR: Uzun saplı fırın kürekleri, yemek tablaları, helvacı, yufkacı, lokmacı tablaları, tokaçlar, küp kapakları, irili ufaklı kutular burada yapılırdı. Bugün Tahtakale'de bu

¹⁴⁵ E. Çelebi, **Günümüz Türkçesiyle Evliya Çelebi Seyahatnamesi: İstanbul**, Yapı Kredi yay., 2003, c. 1, s. 588.

¹⁴⁶ Z. Toprak, "Esnaf" **Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi**, c. 3, s. 212.

¹⁴⁷ Kılıçlar arasında, kızdırılmış demirin, özel bir muameleye tabi tutulmasıdır.

eşyadan bazılarını yapıp satan birkaç dükkan kalmıştır.

KUYUMCULAR: Kapalıçarşı'da bugün de her çeşit mücevher, altını gümüş, süs ve takı eşyalarının satıldığı sıra sıra dükkanlar, eski parlaklığı ile devam etmektedir. Yıldızcılar, parlaticılar, savaçlılar da bu çarşıda bulunmaktadır. Yüzük, küpe, altın tabaka, enfiye kutusu, muskalık, hamaylı, bozubent, barutluk gibi eskinin süs ve uğur eşyaları, bugün antikacı dükkanlarında bile ender rastlanan değerli eşyalardandır.

KÜRKÇÜLER: Kürkçü Han'da samur, sarı samur, kakım, tilki, sansar, vaşak gibi hayvanlarının kürklerinin satıldığı yerd. Burada kürk satılır, Kapalıçarşı yakınındaki dükkanlarda manto, palto, biniş, içleri kürkle kaplı cübbe gibi ısmarlama işler yapılmaktaydı. Bugün de aynı yerde ve daha çok Kapalıçarşı'nın içinde bu işi yürüten esnaf bulunmaktadır.

MARPUÇÇULAR: Mahmutpaşa'nın kuzey yönünde günümüzde de "Marpuççular" diye anılan yerde, nargile içiminde kullanılan renk renk marpuçlar asılı dükkanlar bulunmaktaydı. Burada meşin kaplı, üstü ince parlak tellerle sınırlı marpuçların, meraklılar için ayrı, kahvehaneler için ayrı, nargile dolduran yerler için ayrı çeşitleri üretilmekteydi. Bugün'de Mahmutpaşa'da marpuç yapan birkaç dükkan bulunmaktadır.

MERCAN TERLİKÇİLERİ: Günümüzde Mercan Yokuşu olarak bilinen yerde, baştan başa terlikçi esnaflarının dükkanları vardı. Beyazıt'dan Bakırcılar'a inen yolda ve Kapalıçarşı'da Mercan Terlikçiliği sürdürülmektedir.

NALBURIYE: Rüstem Paşa Cami'nin güneybatı yönüne yerleşmiş dükkan ve hanlarda her çeşit nalbur eşyasından başka, sac levhadan yapılmış mangallar, sobalar, kürekler, kahve kavurma dolapları, silindir biçimli döner tavaları, ızgaralar, faraş, kestane-mısır patlatma mangalları, yufka ve gözleme sacları, demir çubuk ızgara ve şiş gibi eşyalar yapıp satılmaktaydı. Günümüzde de aynı yerde bu eşyaların satıldıkları görülmektedir.

ÖRÜCÜLER: Örselenmiş ve yırtılmış kumaşları, şalları, urbaları, eklerini belli etmeyecek şekilde ören yerler Kapalıçarşı'nın yukarısında bulunduğu bilinmekle beraber günümüzde bu sanatın çok az ustası kalmıştır.

SAHHAFLIK: Eskiden Sahaflar, hemen her konuda kitap, yazma, cönk, supara gibi isteyenin aradığı kitabı bulabildiği, aynı zamanda birer kütüphane durumunda idiler. Günümüzde Kitapçılar Çarşısı durumunda olan sahhaflar, bir iki tanesi eski halini muhafaza etmekte ise de bu dükkanlar da vitrinlerini yeni kitaplar ile süslemektedir.

SORGUÇÇULAR: Mercan'da nadide kuş tüylerinden, mücevher işlemeli, padişah, şehzade

ve sultan sorguları, vezirlerin rütbelerine göre tuğların yapıldığı yerler olduğu bilinmektedir. Bugün de Mercan’da bu isimde bir han bulunmaktadır.

TABAKACILAR, TAKATUKACILAR: Tahtakale bölgesinde, sarı pirinç ya da bakırdan yapılan ve zengin işi gümüş ya da altından tütün küllükleri yapan yerler bulunmaktaydı. Çubuk keyfi sürenlerin “takatuka” dedikleri, kase biçiminde tütün tablaları; cepte, kuşak arasında taşınabilecek kiraz ağacından, yaseminden, abanozdan, kehribar başlı, altın kakmalı sigara ağızlıkları da buralarda yapılırdı. Ancak bölgede ağızlıkların imalatına rastlanamamıştır.

TARAKÇILAR: Mahmutpaşa’da, kadın ve erkek için fildişi üzerine işlemeli, sık veya seyrek, tek veya çift taraflı saç, sakal, bıyık tarakları, fildişinden yapılmış bıçak biçiminde kağıt kesme araçları, kamış kalem makta’ları, arka kaşımak için el biçimi insan kaşağıları yapılmış.

TESBİHÇİLER: Tahtakale – Mercan arasında gergedan boynuzu, mercani akik, yeşim, sedef, pelesenk, gül, kuka, ödağacı, zeytin çekirdeğı, siyah ya da siyah kehribar, anber, sandal ağacından yapılan tespihler yapılmaktaydı. Bugünde Mercan’da tespih satışı devam etmektedir.

UZUNÇARŞI’DA PARMAKLIK, ZURNA, ÇİĞİRTMA, DÜDÜK, ÖREKE, ÇIKRIK, TAVLA VE PUL YAPANLAR: Hamur açmak için merdane, oklava, hamur tahtası, hamur teknesi, nakış gergef ve kasnakları, sırma – ipek ibrişim yumakları, tahta hayvanlar ve oyuncaklar, dokuma mekikleri, kamış, şimşir masuraları, geçme nakışlı sofra iskemleleri, süslü çocuk beşikleri, oturaklar, salıncaklar, topaçlar, şeker kutuları, acı elma, abanoz, erik, ardıçtan yapılan zurna ve kavallar, satranç, tavla gibi tahta işleri de Uzunçarşı’da yapılırdı.

YAĞLIKÇILAR: “Yağlık” denilen ter mendilleri, terlik, havlu, hamam takımları, uçkurluk – iç çamaşırları gibi giyim eşyası, Trabzon bezi, Şile bezi, Kastamonu keten bezleri, pamuklu – keten yatak arşafırları gibi bez ve dokuma eşyaları Kapalıçarşı’nın kuzey tarafında üretilirmiş.

4. TARİHİ YARIMADA'DAKİ HANLAR

15. yy.'ın başından itibaren yapımına başlanan Osmanlı hanlarının Eminönü-Sirkeci-Beyazıd üçgeni içinde yoğunlaştığı ve Haliç Liman'ı ile şehrin ticaret merkezi olan Kapalıçarşı-Bedesten'in bağlantısını sağlayan yollar (Mahmutpaşa, Çakmacılar yokuşu) üzerinde inşa edildiği görülmektedir.

Günümüzde Hanlar Bölgesi olarak isimlendirilen coğrafi alan geçen yüzyılın ilk çeyreğinde Tarihi Yarımada geçerli olan mahalle yapılanmasına göre toplam 27 mahalleden oluşmuş ise de, süreç içinde yaşanan mahalle birleştirme sonucunda bu sayı 9'a indirgenmiştir (Dipnot 1). Bu mahalleler sırasıyla; Bayezid, Daye Hatun, Hocapaşa, Mercan, Molla Fenari, Rüstempaşa, Sururi ve Tahtakale'dir¹⁴⁸ (Harita 4.3). Hanlar Bölgesi Bizans ve Osmanlı Dönemi gelişim süreci içinde her zaman üretim, tüketim ve dağıtım merkezi olmuştur. Bölgeyi, kuzeyde Haliç-Boğaz-Marmara denizi gibi üç farklı suyun kesişimi, doğuda imparatorlukların yönetildiği alan olan Topkapı Sarayı ve Sultanahmet Meydanı, güneyde hem gelenekselliği hem de turistik merkez olma özelliği olan "Kapalıçarşı", batıda ise Bizans döneminde sarayların Tauri Forumu'nun, Osmanlı'da Eski Saray'ın, günümüzdeki İstanbul Üniversitesi'nin yer aldığı Süleymaniye bölgesi çevrelemektedir. Çalışma alanı içerisinde kalan hanların 3 alt bölgede yoğunlaştıkları görülür.

4.1 Hanların Yoğun Olarak Bulundukları Alanlar

Tahtakale:

Mısır Çarşısı'nın güneybatısında, Mercan ile Rüstempaşa Cami arasında kalan semt, Bizans Döneminde Galata ile İstanbul arasında bağlantıyı sağlayan Porto Perama (Balıkpazarı Kapısı) arkasında bir ticaret bölgesi ve Venedik kolonisiydi. Bu dönemde balık ve baharat pazarı olan bölgede konut fonksiyonu da yer almaktaydı. Osmanlı Döneminde Haliç kesimindeki iskeleler işlevlerini sürdürdükleri için bölge ticaret fonksiyonunu geliştirerek sürdürdü. Günümüzde Tahtakale konut işlevinden arınarak, tümüyle ticaret, depolama işleviyle yüklenmiştir. 1980 öncesinde bölgedeki gayri resmi döviz işlemleri nedeniyle "Tahtakale Borsası" teriminin doğmasına neden olan faaliyet ise 1980 sonrasında bu konuda yapılan düzenlemeler ile bölgeden yavaş yavaş uzaklaşmıştır.

¹⁴⁸ İstanbul Beldesi İhsaiyyat Mecmuası, İstanbul Şehremaneti İstatistik Müdüriyeti, İstanbul, 1925, s. 15-30.

Tahtakale Hamamı, Timurtaş Mescidi, Mimar Sinan'ın eseri olan Rüstempaşa Camisi¹⁴⁹ bölgenin simgesel yapıları olarak 16. yüzyılda yapılmıştır. Bodrum katı Bizans, üst yapısı 16. yüzyıl olduğu bilinen bölgenin en büyük hanı olan Balkapanı Hanı, Büyük Çukur Han, Küçük Çukur Han, Kızıl Han ve Sabuncu Hanı günümüzde de varlıklarını ve ticaret işlevlerini sürdürmektedirler .

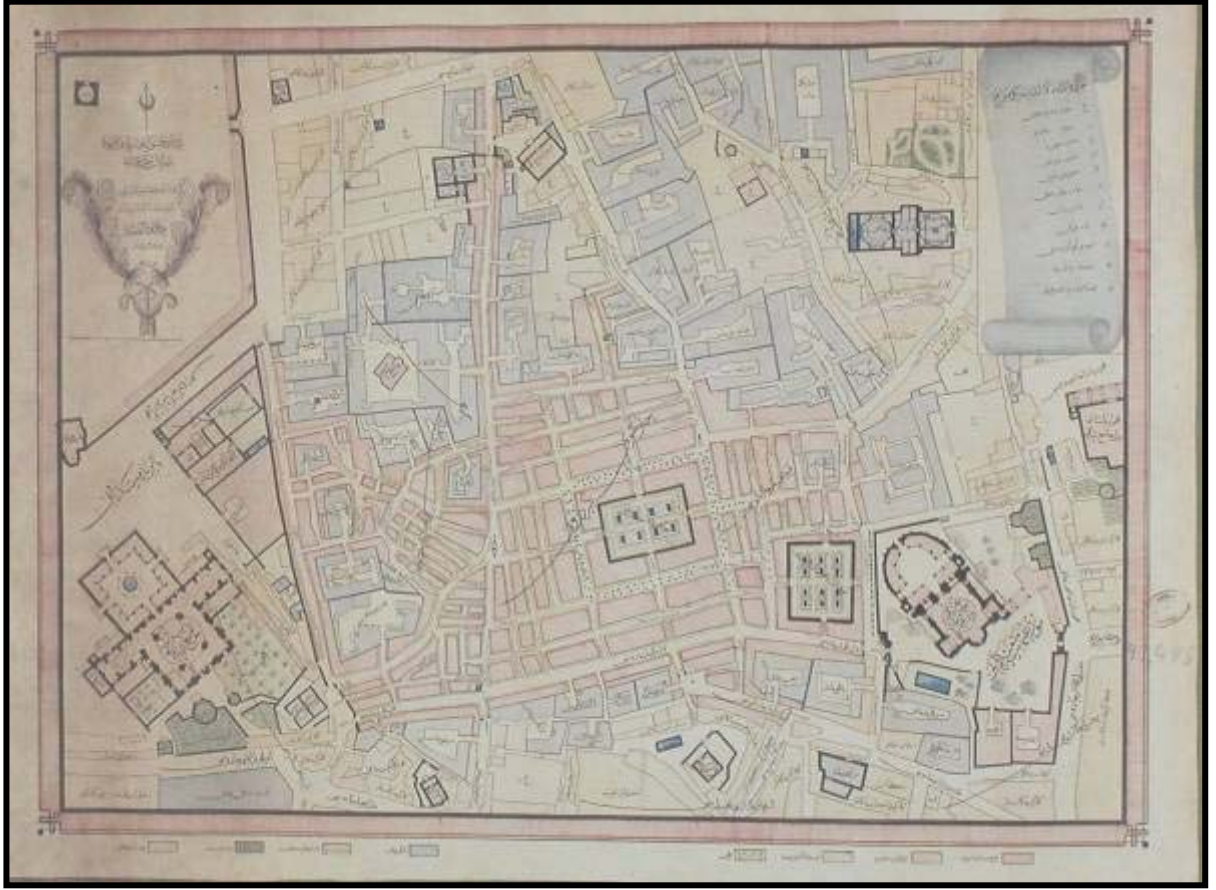
Mercan:

Tahtakale, Kapalıçarşı, Mahmutpaşa, İstanbul Üniversitesi arasında kalan semtin kuruluşunun ve adının Fatih Dönemi'ne aynı zamanda dönemde yaptırılan Mercan Ağa Cami'ne dayandığı tahmin edilmektedir. Semtteki cadde, sokak ve mescid adları bölgenin geçmişteki ticari niteliğini ortaya çıkarmaktadır. Örücüler Cami, Terlikçiler Mescidi, Çakmakçılar Yokuşu, Yağlıkçılar Caddesi, Örücüler Caddesi, Ağızlıkçı Sokak, Hamamcı Sokak, Şamdancı Sokak, Dökmeciler Sokak, Çarıkçılar Sokak, Sandalyeciler Sokak, Fincancılar Yokuşu gibi isimler, ağırlıklı olarak bölgede daha önce var olan küçük zenaatlerde uzmanlaşmış yapıya işaret etmektedir. Günümüzde konut fonksiyonunun olmadığı Mercan, Fatih Dönemi'nden başlayarak 1970'li yıllara kadar İstanbul'da pabuç ve terlikçiliğin merkezi olarak tanınmıştır. Fatih Dönemi'nde yaptırılan ayakkabıcı ve terlikçi bekar esnafın kaldığı Mercan odalarının günümüze gelemediği düşünülmektedir. Valide Han, Büyük Yeni Han, Kumrulu Han, Sünbüllü Han, Kilit Hanları bölgede bir arada bulunmaktadır.

Kapalıçarşı ve Çevresi:

Yaklaşık 400 yıl süren gelişiminin ardından Cevahir ve Sandal Bedestenleri Kapalıçarşı'nın bugünkü karakterini kazanmasında temel yapılardır. Zaman içinde birbirine eklemlenerek bütünleşen ve perakende ticaretin, ağırlıklı olarak da kuyumculuğun devam ettirildiği hanlar bölgesinin içinde oldukça büyük bir alanı kaplayan Kapalıçarşı ve çevresi ise, bölgede belirli bir odak noktası oluşturarak turistik açıdan da çok önemli bir merkez konumundadır.

¹⁴⁹ 16.yy.'ın ortalarında ticari hayatın yoğun olduğu önemli bir deniz gümrüğü olan Eminönü'den Uzunçarşı'ya uzanan alanda inşa edilen Rüstem Paşa Külliyesi'nde, kareye yakın bir avlu etrafında çok katlı plan kuruluşuyla, önemli bir ticaret sitesi oluşturulmuştur.

Harita 4.1 Kapalıçarşı planı, 1887¹⁵⁰ (Kapalıçarşı etrafındaki hanlar açık mavi renk ile gösterilmektedir)

Ağa Han, Ali Paşa Hanı¹⁵¹, Astarıcı Han, Bodrum Hanı, Büyük Safran Han, Cebeci Han¹⁵², Çukur Han, Evliya Han, Hatip Emin Hanı, Küçük Safran Han, Perdahçı Han, Rabia Han, Safran Han, Sorguçlu Han, Varakçı Han, Yarımtaş Han ve Zincirli Han gibi bazı hanlar Kapalıçarşı sınırlarının oluşumunda önemli yer teşkil etmişlerdir (Harita 4.1). Bu yapıların kimileri Kapalıçarşı'ya komşu bulunurken kimilerinin girişleri sadece Kapalıçarşı'nın

¹⁵⁰ Kayra, A.g.e., s. 144.

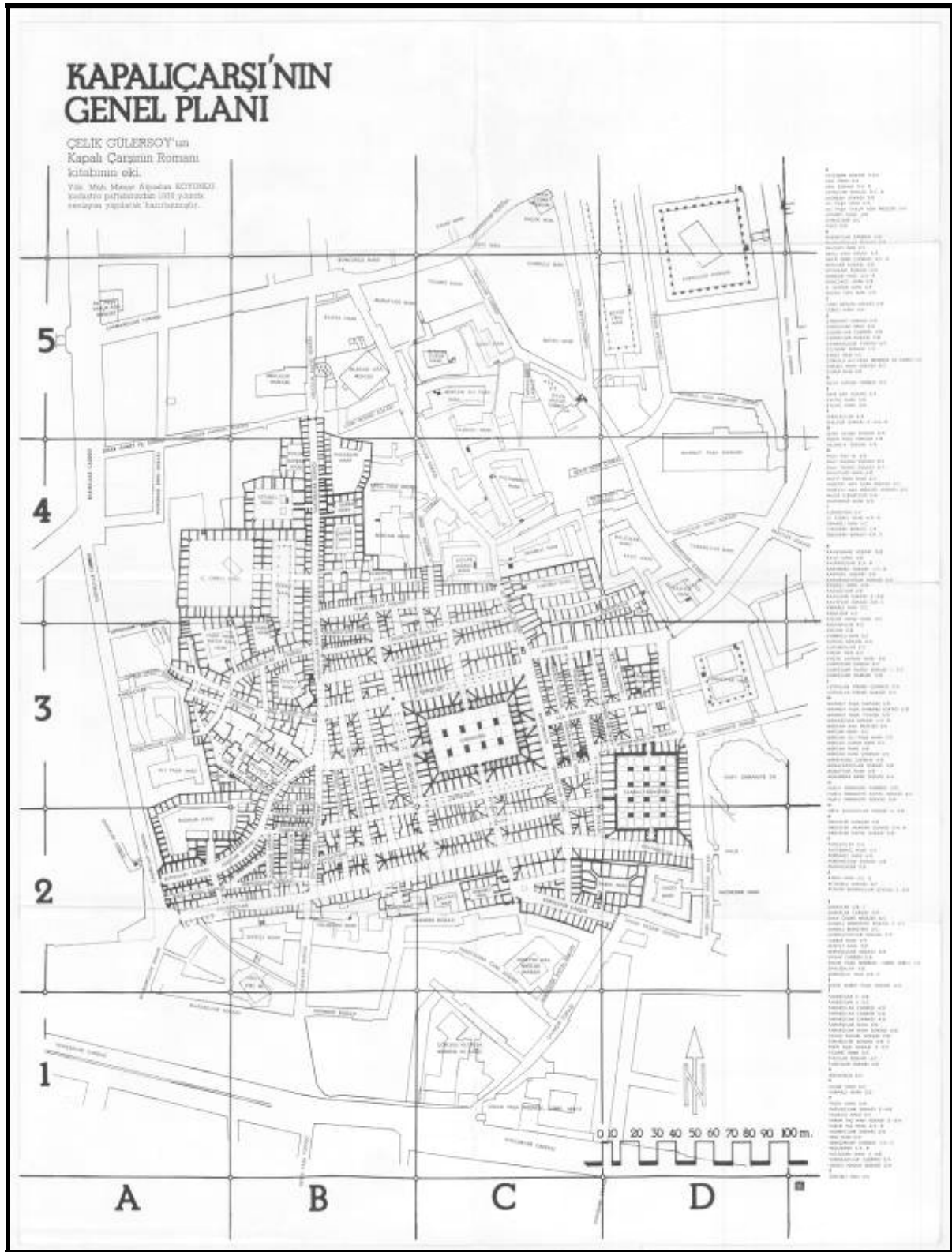
¹⁵¹ Ali Paşa Hanı (III) olarak bilinen yapının, Semiz Ali Paşa Kervansaray'ı (Hanı) olduğu tahmin edilmektedir. A. Kuran, yerini İstanbul Bitpazarı, yaptıranı veziriazam Semiz Ali Paşa olarak belirten hanın açıklamasında; "Çadırcılar cad. üzerindedir. Kapısı Yorgancılar Kapısı sokağına açılır. Avlulu, iki katlı olan han XIX. yy. sonlarında büyük bir onarım geçirmiş, bu onarımda dış cepheleri zamanın mimari üslubuna uygun biçimde yenilenmiş, fakat iç mimarisine fazla müdahale edilmediği için plan kuruluşu bozulmamıştır. Özellikle üst katı Sinan'a özgü düzenlenmesi ile dikkati çeker" şeklinde bilgi verir. A. Kuran, **Mimar Sinan**, Hürriyet Vakfı yay., 1986, s. 372.

¹⁵² A. Kuran, Cebeci Hanın adını Rüstem Paşa Kervansaray'ı, yerini İstanbul Bitpazarı, yaptıranı veziriazam Semiz Ali Paşa olarak belirten hanın açıklamasında; "...kapısı Yağlıkçılar sokağına açılan ve Kebeciler Hanı denilen iç içe çifte avlulu han XVIII. yy. başlarında yanmış, 1894 depreminden büyük hasar görmüştür.." şeklinde bilgi verir. Kuran, A.g.e., s. 369.

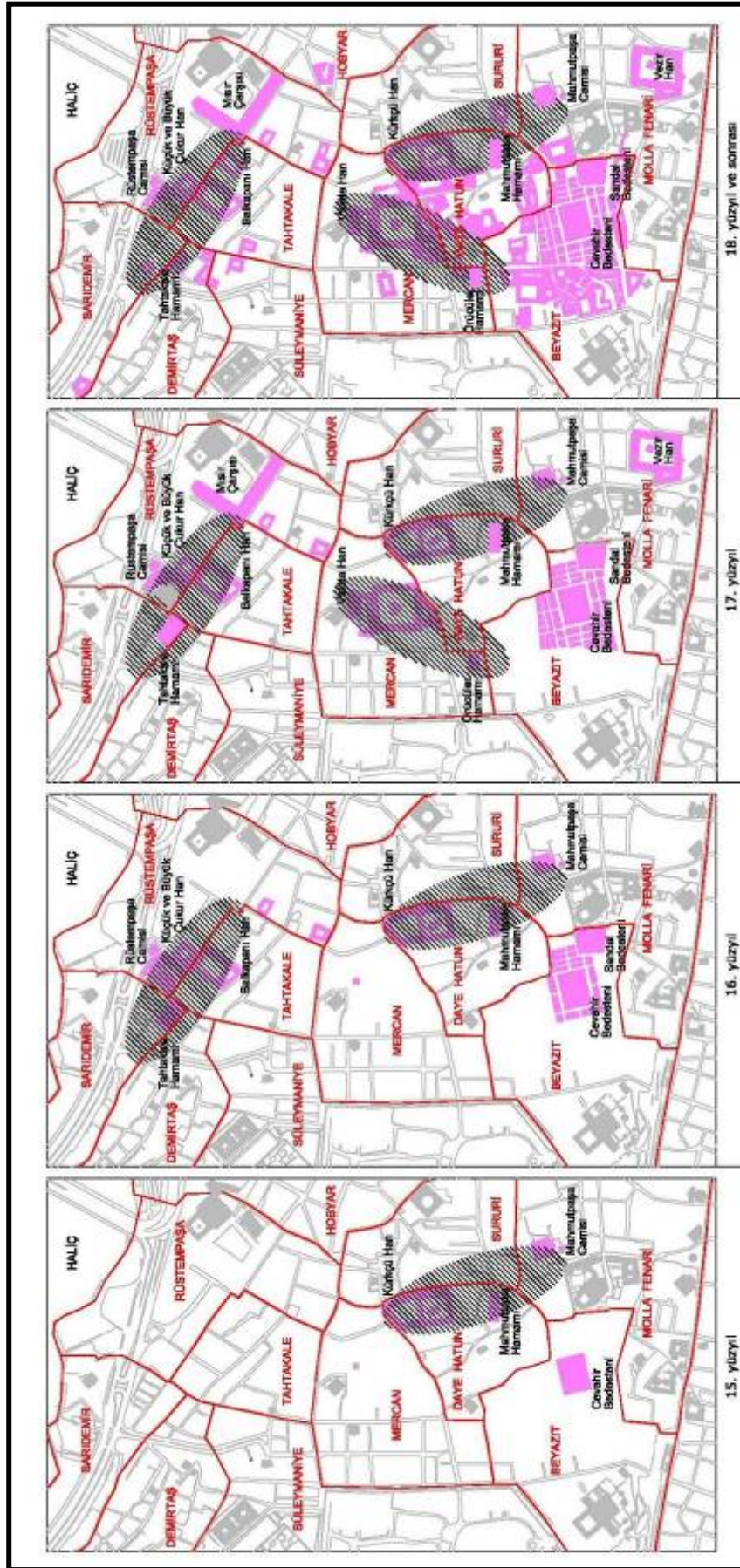
içindendir. Deprem, yangın ve benzeri olumsuzluklara rağmen Kapalıçarşı'ya bitişik bulunan hanlar günümüzde de çarşının işleyişiyle ve çarşı dokusuyla yakından ilişkilidir. Kapalıçarşı'nın içinde parekende satışı çevresinde hanlarda yapılan imalat, toptan satış ve depolama fonksiyonları desteklemektedir. Ramat (altın arıtma), ocakçı, dökümcü, sadekar, cilacı, mihlayıcı (birbirine sabit hale getirme) gibi kendi aralarında ihtisaslaşmış altın ve gümüş imalatçıları özellikle çarşı çevresindeki hanlarda yoğunlaşmaktadır.

Günümüzde Kapalıçarşı'nın içindeki hanlar üretimi tamamlayan yada küçük ölçekli ürünlerin yani; halı, kilim, bakır, pirinç, gümüş benzeri eşyaların üretim ve tamirlerinin yapıldığı yerler olarak kullanılmaktadır. Örneğin İç Cebeci Han'ın üst katlarında basit deri boyama ve üretim işleri, halı tamiri, bakır ve pirinçten çeşitli eşyaların üretim ve tamirati yapılmaktadır. Bazı hanların zemin katları satışın yanısıra lokanta ve kahvehane olarak da değerlendirilmektedir.

Kapalıçarşı'nın yakın çevresinde bulunup yine çarşı ile yakın ilişkide olan hanlar ise şunlardır: Ali Paşa Hanı, Baltacı Hanı, Bekçi Hanı, Çuhacı Hanı, Halıcılar Hanı, İmam Ali Hanı, Kalcılar Hanı, Kaşıkçılar Hanı, Kızlar Ağası Hanı, Mercan Ali Paşa Hanı, Pastırmacı Han, Sepetçi Han, Yağcı Han, Yıldızlı Han, Yolgeçen Hanı.

Harita 4.2 Kapalıçarşı ve çevresi, Alpaslan Koyunlu, 1978. Hazırlanan bu haritada Kapalıçarşı ve etrafındaki bazı hanların plan şemaları görülebilmektedir.

Harita 4.3 15. yüzyıl ile 19. yüzyıl arasında Kapalıçarşı dışındaki çarşı bölgelerinde bulunan avlulu hanlar

4.2 Mevcut Hanlar ve Özgünlüğünü Tümüyle Kaybetmiş ya da Yok Olmuş Hanlar

Konu ile ilgili yazılı kaynaklar araştırılarak bölgede adı geçen hanlar tespit edilmeye çalışıldığında, hanları isim ve liste olarak belirten en eski kaynağın Evliya Çelebi olduğu dikkat çeker. Bölgede günümüze ulaşmış ya da yok olmuş hanların listesi oluşturulurken aşağıda adı geçen kaynaklar kullanılarak hanların adlarını ve yerlerini karşılaştırma ve tespit etme çalışması yapılmıştır;

- E. Çelebi'nin, **Günümüz Türkçesiyle Evliya Çelebi Seyahatnamesi: İstanbul**¹⁵³,
- W.M. Wiener'in **İstanbul'un Tarihsel Topografyası**¹⁵⁴,
- E. H. Ayverdi'nin **19. Asırda İstanbul Haritası**¹⁵⁵,
- C. Güran'ın **Türk Hanlarının Gelişimi ve İstanbul Hanları Mimarisi**¹⁵⁶,
- K. Pamukciyan "1868'de Mevcut İstanbul Hanları" **Tarih ve Toplum** dergisi sayı 128¹⁵⁷,
- N. Akbayer, Sakaoğlu'nun **Osmanlı'da Zenaattan Sanata**¹⁵⁸,

Suriçi İstanbul'unun 1640-1645 yıllarına ait tasvirini detaylı (yapı, sokak, meydan kapsamında) olarak yapabilen yazar Evliya Çelebi'ye göre hanların listesi¹⁵⁹;

Tablo 4.1 Evliya Çelebi'ye göre hacegan hanlarının listesi

HACEGAN HANLARI			
Sıra No	Han adı	Kitaptaki açıklama	Günümüzdeki mevcudiyeti
1.	BALKAPANI HANI (16.yy.)	Bu büyük handa Mısır tüccarları eğleşirlerdi (kısaca bir süre kalırlardı).	var
2.	CEDİD HANI ¹⁶⁰ (1623-1640)	IV. Murad'ın vezirlerinden (1623-1640) Kemankuş Mustafa Paşa'nın yaptırdığı han Hocapaşa yakınında olup, küçük ise de binası	yok

¹⁵³ E. Çelebi, **Günümüz Türkçesiyle Evliya Çelebi Seyahatnamesi: İstanbul**, Yapı Kredi yay., İstanbul, 2003, c. 1., s. 250-254.

¹⁵⁴ W. M. Wiener, **İstanbul'un Tarihsel Topografyası**, Yapı Kredi yay., İstanbul, 1998, ek haritası.

¹⁵⁵ E. H. Ayverdi, **19. Asırda İstanbul Haritası**, Fetih Cemiyeti Yay., İstanbul, 1958, s. 10-27, ve ek haritaları.

¹⁵⁶ C. Güran, **Türk Hanlarının Gelişimi ve İstanbul Hanları Mimarisi**, Vakıflar Genel Müdürlüğü yay., İstanbul, 1976, s. 27-31.

¹⁵⁷ K. Pamukciyan, "1868'de Mevcut İstanbul Hanları", **Tarih ve Toplum**, sayı 128, İstanbul, 1994, s.32-38.

¹⁵⁸ N. Akbayer, N. Sakaoğlu, **Osmanlı'da Zenaattan Sanata**, Körfezbank yay., İstanbul, 1999, s. 150-173.

¹⁵⁹ E. Çelebi, A.g.e. c. 2, s. 476.

¹⁶⁰ Günümüzde "Cedid Hanı" isminde Tahtakale 373 no'lu adada bulunan han ile sadece isim benzerliği bulunmaktadır.

		sağlamdır.	
3.	CİVAN KAPUCU BAŞI HANI (17.yy. ya da öncesi)	Uzunçarşı'nın ortasında kalabalık bir handır.	yok
4.	ENGÜRÜ HAN ¹⁶¹ (17.yy. ya da öncesi)	100 hücrelidir.	yok
5.	ESKİ YUSUF PAŞA HANI (17.yy. ya da öncesi)		yok
6.	HOCA HANI (17.yy. ya da öncesi)	Mahmutpaşa'da, 70 hücreli, İranlı tacirlerin konakladığı dolayısı ile İran mallarının pazarlandığı metin bir handır.	yok
7.	KAĞIT HANI (17.yy. ya da öncesi)	Mahmudpaşa hanının kurbündedir (yakınındadır).	yok
8.	KATIR HANI (17.yy. ya da öncesi)	Tahtakale yakınındadır.	yok
9.	KEBECİLER HANI ¹⁶² (16.yy.)	100 ocaklı olup, Bosna ve Belgrad'ın anka (varlıklı, zengin) tüccarlarının gelip, oturdukları handır.	var
10.	KETEN HANI (17.yy. ya da öncesi)		yok
11.	KINA HANI (17.yy. ya da öncesi)		yok
12.	KİLİT HANI (17.yy. ya da öncesi)	Uzunçarşı'da, 200 hücrelidir.	var
13.	MAHMUTPAŞA HANI (15.yy.)	120 ocaktır (Günümüzde Kürkü Hanı olarak bilinmektedir) ¹⁶³ .	var
14.	NERDÜBANLI HAN ¹⁶⁴ (17.yy. ya da öncesi)		yok
15.	PİRİ PAŞA HANI (16.yy.)	Banisi Murad Paşa vezirlerinden Bayram Paşa ¹⁶⁵ 'dir. Hallaçlar Çarşısı içinde, 80	yok

¹⁶¹ E. Çelebi, han için açıklama getirmemektedir. Ancak “Engürü” kelimesi antikçağda adı “angora” olan Ankara ilinin Türkçeleştirilmiş biçimidir. Ankara “Sofu” olarak adlandırılan tiftik dokumanın Anadolu’da üretim pazarının büyük miktarını karşılamaktadır. Büyük olasılıkla Engürü hanında da tiftik, sof, yapağı v.b. tekstil satışı bulunmaktaydı. “Sof” aynı zamanda yaz mevsiminde müderrislerin cübbe olarak giydiği resmi kıyafet olarak da bilinmektedir.

¹⁶² Cebeci Han büyük olasılıkla Mimar Sinan’ın eseri olup, A. Kuran’da adı geçen Rüstem Paşa Kervansaray’dır. A. Kuran, **Mimar Sinan**, Hürriyet Vakfı yay., İstanbul, 1986, s. 369.

¹⁶³ Mahmutpaşa Hanı’nın da içinde bulunduğu alan Fatih döneminde kullanılan ilk çarşı bölgesidir. Fatih Döneminde çarşı bölgesi cami, çeşme, mahkeme, hamam ve han yapısı gibi yapı birimlerinden oluşmaktadır.

¹⁶⁴ Nerdübanlı; merdivenli anlamındadır. İç atmosferinde hakim ögenin merdiven olduğu han yapısı olabilir.

¹⁶⁵ Bayram Paşa; aynı zamanda IV. Murad’ın eniştesi ve Ayşe Sultan’ın kocası olup Hırvat asıllıdır. Suriçi İstanbul’unda yıkım operasyonları gerçekleştiren, surların iç ve dış cephelerine bağlı bütün yapıları yıkan, sur bandını istilacılardan kurtaran ilk yöneticidir.

		hücrelidir. Esirlerin alınıp satıldığı anda kamuya ait (miri) pençikhane ¹⁶⁶ bulunmakta idi.	
16.	RÜSTEMPAŞA HANI ¹⁶⁷ (16.yy.)		
17.	TAHTALI HAN (17.yy. ya da öncesi)	Mahmudpaşa yakınında 70 hücreli bir handır.	yok
18.	VALİDE HANI (1640)	Develiği ve ahır 1000 (bin) adet at ve katır alan Kösem Valide Sultan'ın yaptırdığı hanın yerinde daha önce Cerrah Mehmet Paşa'nın sarayı olup, Kösem Valide bu sarayın yerine tahtani ve fevkani (alt ve üst katı bulunan) 300 hücreli şeddadi ¹⁶⁸ bir han yaptırmıştır. E. Çelebi bu yapı ile ilgili "...bir tarafında çar köşe (dört köşe) bir cihannüma köşesi vardır ki eflake ser çekmiş (gökyüzüne yükselmiştir)..." ¹⁶⁹ şeklinde açıklama yapar.	var
19.	VEZİR HANI (1656-1661)	IV. Mehmed'in veziri Köprülü Mehmet Paşa (1656-1661) yaptırmış olup, sağlamlıkta Valide Han'a eşittir. Fevkani ve tahtani olarak 220 odalıdır.	var
20.	ZİNDAN KAPUSU HANI (17.yy. ya da öncesi)	Tahtakale tarafında büyük ve kargirdir.	yok

Tablo 4.2 Evliya Çelebi'ye göre kervansarayların listesi

MİHMANHANE-İ MİSAFİRİN ¹⁷⁰ ve KERVANSARAYLAR			
Sıra No	Kervansaray adı	Kitaptaki açıklama	Günümüzdeki mevcudiyeti
1.	ELÇİ HANI (15.yy. öncesi)	Tavukpazarı'nda olup, Keferi (Bizans) zamanında han imiş. 860'da (1456'da) tarz-ı İslam üzere bina olmuştur ¹⁷¹ . Yekyal Paşa'nın hayratıdır.	yok
2.	KERVANSARAY-I AHMET HAN ¹⁷² (17.yy. ya da öncesi)	Şam tacirlerinin geldiği ve şama ait işlerin (kılıç, kalkan, kağıt, ipek işleme, yazma kitap) satıldığı han.	yok

¹⁶⁶ Pençik; Esirlerin alım satımında alınan şer-i vergidir. Beşte bir anlamındadır. Satılan her beş esire karşılık bir esirin ya da bir esir bedelinin devlete verilmesidir.

¹⁶⁷ Rüstem Paşa Camisi yanında olup, günümüzde Büyük Çukur Han olduğu düşünülmektedir.

¹⁶⁸ Şeddadi; heybetli, azman

¹⁶⁹ E. Çelebi'nin tanımladığı alanın hanın içindeki Saint İrene olarak bilinen Bizans'tan kalan kule olduğu tahmin edilmektedir.

¹⁷⁰ Mihmanhane-i Misafirin; yolcuların konakladığı evdir.

¹⁷¹ Büyük olasılıkla Osmanlı Döneminde yeniden yapılmıştır.

¹⁷² Günümüzde Sultan Ahmet Arastası'nın yerinde olduğu düşünülmektedir.

3.	KERVANSARAY-I ALİ PAŞA-I ATİK ¹⁷³ (17.yy.)	Bat (bit) pazarına yakındır.	yok
4.	KERVANSARAY-I AT PAZARI HANI ¹⁷⁴ (17.yy.)	Banisi Pertev Paşa olup, Mimar Sinan eseridir.	yok
5.	KERVANSARAY-I BAKLALI HAN (17.yy. ya da öncesi))		yok
6.	KERVANSARAY-I BEYAZID HAN (17.yy.)		yok
7.	KERVANSARAY-I EBÜLFETH MEHMET HAN ¹⁷⁵ (17.yy. ya da öncesi)		yok
8.	KERVANSARAY-I HASEKİ SULTAN ¹⁷⁶ (17.yy.)		yok
9.	KUYUCULAR HANI (17.yy. ya da öncesi)	Ayasofya yakınındadır.	yok
10.	KERVANSARAY-I KOCA MEHMET PAŞA (Sokollu) (17.yy.)		yok
11.	KERVANSARAY-I KURŞUNLU MEYDAN HANI (17.yy. ya da öncesi)		yok
12.	KERVANSARAY-I SELİM HAN-I EVVEL (17.yy. ya da öncesi)		yok
13.	KERVANSARAY-I SİNAN PAŞA(17.yy.)	Melek Ahmet Paşa'nın ¹⁷⁷ sarayının cenbinde (hizasında) olup, Mimar Sinan'ın eseridir.	yok

E. Çelebi 20 adet Hacegi hanı, 13 adet kervansaraydan bahseder. Mahmutpaşa Hanı, Kilit Hanı, Valide Hanı, Balkapanı Hanı, Rüstempaşa Hanı, Vezir Hanı olmak üzere günümüze bu yapılardan 6 adeti ulaşabilmiştir.

¹⁷³ Kervansaray-ı Ali Paşa-ı Atik, Semiz Ali Paşa Kervansaray'ı (Hanı), günümüzdeki adıyla Ali Paşa Hanı (II) olarak bilinen yapı olduğu tahmin edilmektedir. Kuran, A.g.e., s. 372.

¹⁷⁴ Günümüzde Sultanahmet bölgesine denk gelmektedir.

¹⁷⁵ Fatih Sultan Mehmet ismine yaptırılmış olabilir.

¹⁷⁶ Mimar Sinan'ın eserlerinde adı geçmektedir.

¹⁷⁷ Fatma Sultan'ın kocası olup, 1651'de sadrazamlık yapmıştır.

Wolfgang Müller Wiener'in 1956 yılına dayanan çalışmalarının sonucu olarak 1977'de basılan ve 2001 yılında ise dilimize çevrilerek yayınlanan **İstanbul'un Tarihsel Topoğrafyası** adlı kitabına göre tespit edilmiş İstanbul hanları;

Tablo 4.3 W. M. Wiener'e göre hanların listesi

ç.a.d.: çalışma alanı dışında kalan hanlar.

Sıra No	Han adı	Kendi haritası üzerinde gösterilen kod numarasıdır	Günümüzdeki mevcudiyeti
1.	AŞİR EFENDİ HANI	F.6/4	var
2.	BALKAPANI HANI	F.5/8	var
3.	BÜYÜK YENİ HANI	F.6/22	var
4.	ÇUHACILAR HANI	F.6/28	var
5.	ÇUKUR HANI	F.5/6	var
6.	HASAN PAŞA HANI	E.7/9	var
7.	KARAMAN HANI	D /5.4	ç.a.d.
8.	KEBECİ HANI	F.6/26	ç.a.d.
9.	KİLİT HANI	F.6/9	var
10.	KİRAZ HANI	F.5/6	var
11.	KÜRKÇÜLER HANI	F.6/21	var
12.	PAPAZOĞLU HANI	F.5/9	var
13.	PEŞTEMALCILAR HANI	D /5.13	ç.a.d.
14.	SİMKEŞHANE HANI	E.7/10	var
15.	ŞEKERCİ HANI	D /5.4	var
16.	VALİDE HANI	F.6/10	var
17.	VEZİR HANI	F.7/12	var

W.M. Wiener, Tarihi Yarımada'da 17 adet, Galata Bölgesi'nde ise Rüstempaşa Hanı ve Yeni Han olmak üzere 2 adet han belirtmiştir. Çalışma alanı dışında kalan hanlar hariç, listede bulunan 14 han günümüzde mevcuttur.

Ekrem Hakkı Ayverdi'nin 1958 yılında hazırladığı **19. Asırda İstanbul Haritası** adlı kitaptaki listeye göre;

Tablo 4.4 E. H. Ayverdi'ye göre hanların listesi

ç.a.d.: çalışma alanı dışında kalan hanlar.

Sıra No	Han adı	Kendi haritası üzerinde gösterilen kod numarasıdır	Günümüzdeki Mevcudiyeti
1.	ARABLAR HANI	C.4	ç.a.d.
2.	AŞİR EFENDİ HANI	B.4	var
3.	BALKAPANI HANI	B.4	var
4.	BALTACI HANI	B.4	yok
5.	BEZCİ YENİ HAN	B.4	yok
6.	BODRUM HANI	B.4	var
7.	BÜYÜK YENİ HAN	B.4	var
8.	BÜYÜK YILDIZ HANI	B.4	var
9.	BÜYÜK YILDIZ HANI	C.4	ç.a.d.
10.	CAFER AĞA HANI	B.4	yok
11.	ÇADIRCI HANI	B.3	yok
12.	ÇORAPÇI HANI	B.4	var
13.	ÇUKUR HAN	B.4	var
14.	ÇUHACI HAN	B.4	var
15.	ÇUKUR ÇEŞME HANI	C.4	ç.a.d.
16.	DEVE HANI	C.4	ç.a.d.
17.	DİBEK HANI	B.3	yok
18.	FİNCANCI HANI	B.4	yok
19.	HAZİNEDAR HANI	B.3	yok
20.	HOCA HANI	B.4	yok
21.	HOCAPAŞA HANI	B.4	yok
22.	HOCAPULO HANI	B.4	var
23.	İĞNE HANI	B.4	yok
24.	İMARET HANI	C.4	ç.a.d.
25.	KAMANTO HANI	B.4	var
26.	KEBAPCI HANI	B.4	yok
27.	KERESTECİ HANI	C.5	ç.a.d.
28.	KİLİD HANI	B.4	var
29.	KUŞAKÇI HANI	B.4	var

30.	KUTUCULAR HANI	B.4	yok
31.	KÜRKÇÜLER HANI	B.4	var
32.	LEBLEBİCİ HANI	B.4	var
33.	MUHSİNOĞLU HANI	B.4	yok
34.	MUSTAFA PAŞA HANI	B.4	var
35.	NASUH AĞA HANI	B.4	yok
36.	PAPAZOĞLU HANI	B.4	var
37.	PEŞTEMALCILAR HANI	C.4	ç.a.d.
38.	RABİA HAN	B.4	var
39.	RIZA PAŞA HANI	B.4	yok
40.	SABUNCU HANI	C.4	ç.a.d.
41.	SOFCULAR HANI	B.4	var
42.	SORGUÇLU HANI	B.3	yok
43.	SULTAN ODALARI HANI	B.4	yok
44.	SÜLEYMAN PAŞA HANI	B.3	yok
45.	SÜMBÜLLÜ HANI	B.4	var
46.	ŞEKERCİ HANI	D.5	ç.a.d.
47.	ŞEYH DAVUD HANI	B.4	var
48.	TAHTA HAN	B.4	yok
49.	VALDE ¹⁷⁸ HANI	B.4	var
50.	VEZİR HANI	B.3	var
51.	YAĞCI HANI	B.4	var
52.	YALDIZLI HAN	B.4	var
53.	YOL GEÇEN HANI	B.3	yok

E. H. Ayverdi Tarihi Yarımada'da 53 adet han belirtmiştir. Bu hanlardan 9 adeti çalışma alanı dışındadır. 24 adeti ise günümüzde mevcut olup, 20 adeti yok olmuştur. Yok olma kriteri belirlenirken; hanın özgün planı, strüktürü ve malzemesine ait kalıntıların %80'lik bölümünün yok olması olarak ele alınmıştır. Belirtilen 20 adet hanın oturma izi ya da avlu izi gibi bazı verileri bulunsa da yapının özgün planı, strüktürü ve malzemesine ilişkin veri bulunmayıp yerinde çok parçalı, çok katlı yeni yapı toplulukları yapılmıştır.

C. Güran'ın **Türk Hanlarının Gelişimi ve İstanbul Hanları Mimarisi** adlı 1975 yılında yayınlanan kitabına göre hazırlanan Galata ve Tarihi Yarımada'daki hanlar;

Tablo 4.5 C. Güran'a göre hanların listesi

ç.a.d.: çalışma alanı dışında kalan hanlar.

y.t.e.: çalışma alanı içinde olduğu tahmin edilip, yeri tespit edilememiş hanlar.

Sıra No	Han adı	Günümüzdeki Mevcudiyeti
1.	AĞA HANI	var
2.	AKTARBAŞI HANI	y.t.e.
3.	ALİ BEY HANI	ç.a.d.
4.	ALİ PAŞA HANI(1)	var
5.	ALİ PAŞA HANI(2)	var
6.	ALİ PAŞA HANI(3)	yok
7.	ARPACI HANI	ç.a.d.
8.	ASTARCI HANI	var
9.	BAHÇELİ HANI	ç.a.d.
10.	BAKLALI HANI	y.t.e.
11.	BALABAN HANI	ç.a.d.
12.	BALKAPANI HANI	var
13.	BALTACI MÜNHEDDİN HANI	yok
14.	BALTACI HANI	yok
15.	BEŞİKTAŞ KERVANSARAYI	ç.a.d.
16.	BEY KERVANSARAYI	y.t.e.
17.	BODRUM HANI	var
18.	BODRUM KERVANSARAYI	y.t.e.
19.	BURMALI HANI	var
20.	BÜYÜK ÇORAPÇI HANI	var
21.	ÇORAPÇI HANI	var
22.	BÜYÜK SAFRAN HANI	var
23.	BÜYÜK ŞİŞECİ HANI	var
24.	BÜYÜK VALİDE HANI	var

¹⁷⁸ Han isimleri kitapta yazdığı biçimiyle nakledilmiştir.

25.	BÜYÜK YENİ HAN	var
26.	BÜYÜK YOLGEÇEN HANI	yok
27.	CAMİLİ HANI	var
28.	CEBECİ HANI	var
29.	ÇUHACI HANI	var
30.	ÇUKUR HANI	var
31.	DARBHANE HANI	y.t.e.
32.	DAVUD PAŞA HANI	ç.a.d.
33.	DEVE HANI	ç.a.d.
34.	ELÇİ HANI	yok
35.	ESİR PAZARI HANI	yok
36.	ESİR HANI	yok
37.	EVLİYA HANI (1)	var
38.	EVLİYA HANI (2)	var
39.	GÜLLEKEŞ HANI	yok
40.	HACI ABİDİN HANI	ç.a.d.
41.	HASAN PAŞA HANI	var
42.	HAZNEDAR HANI	yok
43.	HOCA HAYRÜDDİN HANI	ç.a.d.
44.	HÜSEYİN BEY HANI	ç.a.d.
45.	İBRAHİM PAŞA HANI	y.t.e.
46.	İĞNECİ HANI	yok
47.	İMAMELİ HANI	yok
48.	İPLİKÇİ HANI	yok
49.	KADI KUMRULU HANI	yok
50.	KALCILAR HANI	var
51.	KAŞIKÇI HANI	var
52.	KEBAPÇI HANI	yok
53.	KIZIL HAN	var
54.	KİLİT HANI	var
55.	KIZLAR AĞASI HANI	var
56.	KUMRULU HANI	var
57.	KURŞUNLU HANI	ç.a.d.

58.	KUŞAKÇI HANI	var
59.	KÜÇÜK HAN	var
60.	KÜÇÜK ÇUKUR HAN	var
61.	KÜÇÜK YENİ HANI	var
62.	KÜRKÇÜ HANI	var
63.	LEBLEBİCİ HANI	var
64.	LÜTFULLAH HAN	yok
65.	MEHMET PAŞA HANI	ç.a.d.
66.	MERCAN AĞA HANI	var
67.	MERCAN ÇUKUR HANI	var
68.	MOLLA GÜRANİ HANI	y.t.e.
69.	MUAZZAF MUTAF HANI	ç.a.d.
70.	MURAD PAŞA HANI	y.t.e.
71.	NASUHIYE HANI	yok
72.	ODUN KAPISI HANI	y.t.e.
73.	PASTIRMACI HANI	yok
74.	PERDAHÇILAR HANI	yok
75.	RABİA (RUBİYE) HANI	var
76.	RÜSTEM PAŞA HANI	var
77.	SABUNCU HANI	var
78.	SAKSI HANI	ç.a.d.
79.	SAMAN VİRAN HANI	ç.a.d.
80.	SARNIÇLI HANI	var
81.	SARRAF HANI	var
82.	SEPETÇİ HANI	var
83.	SERPUŞ HANI	ç.a.d.
84.	SİLAHTAR HANI	yok
85.	SİMKEŞHANE	var
86.	SOFCU HANI	var
87.	SORGUÇLU HANI	yok
88.	SÜLEYMANİYE HANI	ç.a.d.
89.	SÜMBÜLLÜ HANI	var
90.	ŞEKERCİ HANI	var

91.	ŞEYH DAVUD HANI	var
92.	TAŞ HAN	var
93.	VEZİR HANI	var
94.	YAĞCI HANI	var
95.	ÜSKÜDAR KERVANSARAYI	ç.a.d.
96.	YAĞHANE HANI	ç.a.d.
97.	YALDIZLI HANI	var
98.	YELKENCİLER HANI	ç.a.d.
99.	YEMİŞKAPANI HANI	y.t.e.
100.	YILDIZ HANI	var
101.	YOLGEÇEN HANI (2)	yok
102.	ZİNCİRLİ HANI	var

C. Güran tespit edebildiği hanların sayısını 102 olarak belirtmektedir. Listedeki 20 adet han çalışma alanı dışında olup, 10 adetinin yeri tespit edilememiştir. 19 adeti yok olan hanlardan 53 adeti günümüzde mevcuttur. İstanbul hanları yalnız ticari yönden değil, kültür bakımından da şehrin tarihinde önemli rol oynamışlardır. Yazılı kaynaklarda matbaaların büyük bir kısmının hanlarda faaliyet gösterdiğini, bazı Ermeni aydınlarının okula gidememiş gençlere hanlarda muhtelif dallarda ders verdikleri öğrenilmektedir. Örneğin Kevork Pamukciyan 1830'da Fizika Boğos Melikşahyan'ın (1788-1855) Çukur Han'da zanaatkar çocuklara özel dersler verdiği, musikişinas Zenne Boğos Sargavak'ın (1746-1826) Zincirli Han'da açtığı dershanede ise dini musiki öğrettiğinden bahseder¹⁷⁹. K. Pamukciyan 1868'de İstanbul'da Rupen Kürkciyan (1825-1870) matbaasında basılan Gürünlü Muallim Manuk'un **Hamarod Askharhakrutyun** (Muhtasar Coğrafya) adlı kitabının sonunda bulunan İstanbul hanlarının listesini Türkçe alfabetik sıraya göre düzenleyerek, bazılarına notlar ilave ederek ve Ermeni harfli imlayı değiştirmeyerek aşağıdaki listeyi yayınlamıştır¹⁸⁰. Bu listede 197 adet han yapısından bahsedilir. Bunların 33 adeti Galata bölgesinde olup, 164 adeti Tarihi Yarımada'dadır. 143 adeti ise Hanlar Bölgesi olarak tanımlanan bölgede bulunmaktadır.

¹⁷⁹ K. Pamukciyan, "1868'de Mevcut İstanbul Hanları", **Tarih ve Toplum**, sayı 128, s. 69.

¹⁸⁰ Pamukciyan, A.g.e.

AĞA HANI - Asmaaltı, Tahmiz sokağında, No. 22.

AĞA HANI - Yorgancılar içinde, 26.

ALACA HAN, (yıkık) - Marpuccular sokağında, 52.

Ali BEĞ HANI - Çukurçeşme'de, 69.

Ali PAŞA HANI - Mercan Çarşısı'nda, 37.

Ali PAŞA HANI - Yorgancılar başında, 65.

ARAB HANI - Sultan Muhammed'de (bugün Fatih), Deve Hanı sokağı'nda, 18.

ARABACI HANI - Sultan Muhammed'de, Arabacı meydanı, 9.

ASDARCI HANI - Çarşı (Kapalı) içinde, 70.

AŞİR EFENDİ HANI - Gömrük caddesinde, Sultanhamam sokağı'nda, 23.

AYNALI HANI - Unkapan'da, Zeyrek Cami karşısında, 166.

AYNALI HANI - Uzunçarşı'da, Çıkmakçılar içinde, 4.

BALTACI HANI - Alaca Han caddesi'nde, 28.

BALTACI HANI - Kalpakçılar başında, 3 (Kapalıçarşı'da).

BALTACI HANI - Mahmudpaşa'da, Mahkeme sokağı'nda, 7.

BALTACI HANLARI, yan yana - Galata'da banka altında, 69-73.

BANKA HANI - Perşembe'de (Galata'da, Perşembepazarı'nda), 1.

BASMA HANI - Asmaaltı, Piriççiler içinde, 15.

BEZCI HANI - Mahmudpaşa'da, Bezçiler sokağı'nda, 16.

BODURUM HANI - Kalpakçılar başında (Kapalıçarşı'da), 51.

BONCUKCU HANI - Sakaçeşmesi yokuşunda, 102.

BOSDANCI HANI - Asmaaltı'nda, 14.

BURSAN HANI - Galata'da, Maltez sokağı'nda, 8.

CAMBAZ HANI - Asmaaltı, Şeytan Çarşısı'nda, 22.

CAMLI HAN - Yorgancılar başında.

CELEBCİ HANI - Unkapan'da, Zeyrek Camisi'nin karşısında, 172.

CEFER (Cafer) AGA HANI - Mahmudpaşa'da, Mahkeme sokağı'nda, 2.

CEVAYIRCI HANI - Hasircılar caddesi'nde, 41.

ÇADIRCİ HANI - Tavukbazarı'nda, Çilingirler içinde, 39.

ÇAVUŞBAŞI HANI - Asmaaltı'nda, 10.

ÇİNİLİ HANI - Tarakçılar sokağı'nda, 16.

ÇORABCI HANLARI - Yan yana, Mahmudpaşa'da, 40-52.

ÇUHACI HANI - Çarşı'da, Sahatçılar içinde, 12.

ÇUKUR HANI - Çarşı içinde, 69.

~u ifu. n'os

ԱՇԻՐԵՖԵՆԴԻ ԿԱՆԻ

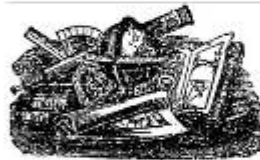
իւլ. ք իլ ~ U S (J) J. B ի ղ

~n, ift 1. r

— — — — —

ՅՈՐԴԱՆԻ

իւլ. ք իլ ~ U S (J) J. B ի ղ

4

իւլ. ք իլ ~ U S (J) J. B ի ղ

իւլ. ք իլ ~ U S (J) J. B ի ղ

Muhtasar
Coğrafya

ÇUKUR HANI - Mercan Çarşısı'nda, 5.
ÇUKUR HANLAR - Karşı karşıya, Asmaaltı'nda, Şeytan Çarşısı'nda, 1-4.

DAŞ (TAŞ) HAN - Bahçekapusu'nda, 14.

DEMİR HANI - Tahdakale'de, Kantarcılar caddesi'nde, 7.

DEMİR HANLARI - Yan yana, Galata'da, Kürekçiler sokağı'nda, 21.

DEVE HANI - Sultan Muhammed'de, Deve Han sokağı'nda, 42.

DEYİRMEN HANI - Galata'da, doğru yolda, 3.

DÜLBENDCİ HANI - Gedikpaşa'da,

iki sene ewel yandı harap oldu.

ELÇİ HANI - Çemberlitaş'da.

Not: Avrupa devletlerinin elçilerin genellikle eskiçlen burada ikamet etmekteydiler.

EMİR HANI - Çakmakçılar Yokuşu'nda, 96.

EMİR HANI - Sultan Muhammed'de, Çörekçiler Kapusu'nda, 16.

EMİRLER HANI - Sultan Muhammed'de, Malta Çarşısı'nda, 38.

EMİRLER HANI - Unkapan'da, doğru yolda.

ENFİYECİ HANI - Balıkbaşı'nda, 4.

ESET (ESAD) EFENDİ HANI - Gömrük caddesi'nde, Sultanhamam sokağı'nda, 1.

EVLYA HANI - Uzunçarşı başında, 3.

EVLYA HANI - Yorgancılar'da (Kapalıçarşı'da), 13.

FİLCANCI HANI - Fincancılar Yokuşu'nda.

GIRALI HANI - Galata'da, Balıkbaşı'nda, 12.

GINARTA HANI - Galata'da, Perşembepazarı'nda, 10.

GÜRCİ HANI - Asmaaltı'nda, 75.

ĞAYSERLİ HANI - Galata'da, Kürekçiler başında, 55.

GOCA PAŞA HANI - Goca Paşa sokağı'nda.

HALICI HANI - Mahmudpaşa başında, 282.

HALİL EFENDİ HANI - Tahtakale'de, Şekerçi sokağı'nda, 23.

HALİL PAŞA HANI - Galata'da, köprü başında, 6.

HAN'I HALİL - Ketenciler (Kapalıçarşı'da) başında, çıkmaz sokak içinde.

HARACCI HANI - Asmaaltı, Tahmiz sokağı'nda, 11.

HARACCILAR MAGAZASI - Yeni Cami sokağı'nda, 5.

HASAN PAŞA HANI - Divanyolu'nda, 135.

Not: Apraham Amira Terziyan'ın (1767-1827) matbaası, 1824-1826 yılları arasında burada faaliyette bulunmuştur.

HAVYAR HANI - Galata'da, köprü başında, 23.

HAZNADAR HANI - Tavukbazarı'nda, 34.

HÜSEYİN BEĞ HANI - Unkapanı'nda, Yeniçeşme sokağı'nda, 3.

IBRIKCI HANI - Ayazmakapusu'nda,

Vezir Hanı

Sepetçiler içinde. 76.

İMAMELİ HANI - Mercan çarşısı'nda, 79.

İMARET HANI - Bahçekapusu'nda, imaret meydanı'nda, 17.

İPLİKÇİ HANI - İrgad pazarı'nda, 64.

Not: 1657'de, Eremya Çelebi Kömürçüyan'ın Ruzname'sinde zikredilmiştir.

İSBETÇİ HANI - Galata'da, Perşembe pazarı'nda, 29.

KADİ - KUMRU HANI - Mercan'da, 61.

KAMANTO HANI - Mahmudpaşa'da.

KAMANTO HANI - İki kapulu, Galata'da, Yenicami sokağı'nda, 37-20.

KAMANTO HANI - Galata'da, Perşembe'de, banka altında.

KAMANTO HANI - Küçük, Galata'da, Tekhoroz yerinde.

KAMANTO HANI - Galata'da, Balık pazarı'nda, 5.

KAMANTO HANI - Galata'da, Perşembe'de, banka karşısında, 19.

KAMANTO HANI - Galata'da, Yorgançılar içinde.

KARGIR HANI - Çukurçeşme'de, 15.

KAŞIKÇI HANI - Mahmudpaşa'da, 268.

KATIR HANI - Uzunçarşı'da, 138.

KEBABCİ HANI - Kürkciler çarşısı'nda, 12.

KEBABCİ HANI - Tahtakale'de, Şekerci sokağı'nda, 2.

KEBECİ HANI - Çarşı içinde (Örücüler kapısında, 104.

Not: 1652'de, Eremya Çelebi Kömürçüyan'ın Ruzname'sinde adı geçmektedir.

KEHRİBARCI HANI - Eski Saray önünde (Beyazıt'da).

KELLE KESEN HANI - Çadırcılar içinde 29.

KERPİÇ HANI - İrgad Bazarı'nda.

KEVORK BEY HANI - Galata'da, Kürekçiler sokağı'nda.

Not: işbu Kevork Bey'in, Apraham Paşa Eramyan'ın (1833-1918) pederi, Mısır Hıdivi'nin sarrafı, Kevork Bey Eramyan'ın (1816-1900) olması çok muhtemeldir.

KIZLAR AĞASI HANI - Mercan'da, 102.

KILID HANI - Gömrük caddesi'nde, Aşır Efendi Han'ın karşısında, 28.

KILID HANI - Uzunçarşı'da, 350.

KOMİSYON HANI - Galata'da, köprü başında.

KÖMÜRCÜ HANI - Galata'da, Perşembe'de, 9.

KUMRU HANI - Çakmakçılar yokuşunda, Sakçeşmesi sokağı'nda, 14.

KUNDAKCI HANI - Tahtakale'de, Kantarcılar

caddesi'nde, 9.

KURŞUNLU HANI - Galata'da, Perşembe'de.

Not: Eskiden Kurşunlu Mahzen denilen işbu hanın kubbesi, 11/22 Mayıs 1766'da vuku bulan depremde yıkılmıştır.

KUŞAKCI HANI - Uzunçarşı başında, Örücüler içinde, 22.

KUTUCU HANLARI - Karşı karşıya, Tahtakale'de Kutucular içinde, 43-44.

KÜRKÇÜ HANI - Mahmudpaşa'da, 138.

Not: Geçen yüzyılın ilk çeyreğinde, Arabyan matbaası bir müddet burada faaliyette bulunmuştur. Tarihçi Avedis Berberyan'a (1798-1873) göre de, 27 Haziran 1854'de tamamen yanmıştır.

LEBLEBİCİ HANI - Ketenciler başında, 79.

LONCA HANI - Tahtakale'de, Şekerci sokağı'nda, 17.

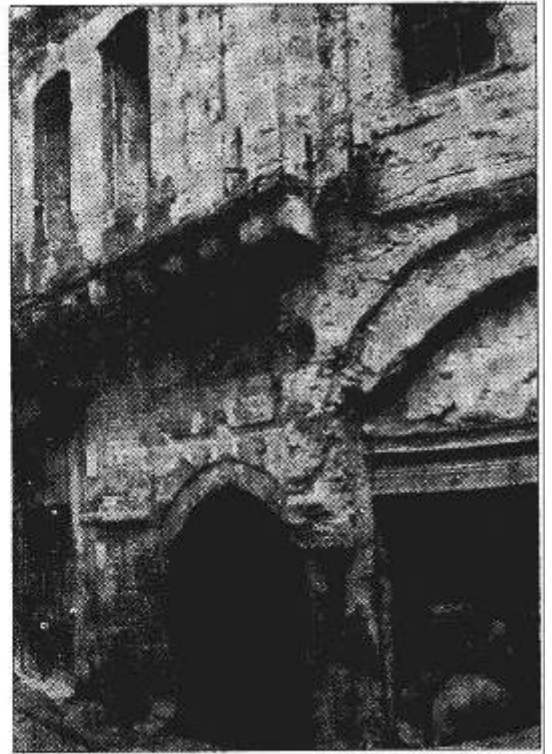
MAFA HANI - Mafa meydanında.

Not: Mafa, veya doğru şekli Mefa, Vefa'nın eski adıdır.

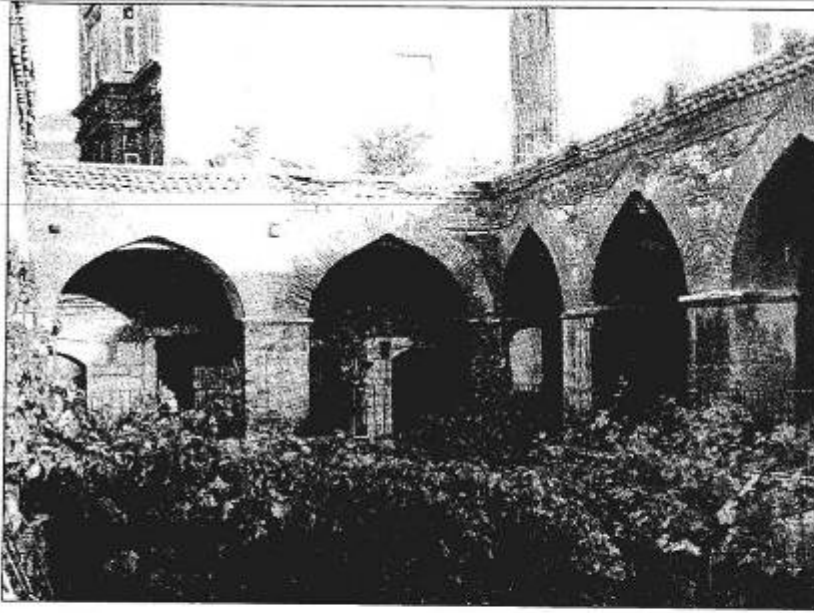
MATEYO HANI - Tarakçı sokağı'nda.

MEHANELİ HAN - Sultan Muhammed'de, Sarraf sokağı'nda, 8.

MERCAN HANI - Mercan çarşısı, 12.

Ali Paşa Hanı

Kurşunlu Hanı

MESDİCİ HANI - Langa'da,
 MUHAMMED ALİ PAŞA HANI(I) - Galata'da, Köprü başında, 130.
 MUSDİFA PAŞA HANI - Tahdakale'de, Paçacı sokağı'nda, 9.
 MUSDİFA PAŞA HANI-ZARİF - Sultan Muhammed'de, 7.
 MUSDİFA PAŞA HANLARI - Karşı karşıya, Fincancı sokağı'nda, 50-47.
 MÜFDÜ HANI - Tahdakale'de, Paçacı sokağı'nda, 4.
 MÜRSÜL OĞLU HANI - Bab-ı Zabtiye sokağı'nda, 28.
 MUSİRİZ HANI - Beyoğlu'nda, Yüksekaldırım'da, 12.
 NAKİB HANI - Sultan Muhammed'de, Malta çarşısı'nda, 67.
 NASİF AĞA HANI - Fincancılar'da, 13.
 ÖLÜ ÇIKMAZ HANI - Mercan çarşısı'nda, 64.
 PAMBUKCUOĞLU HANI - Mahmudpaşa'da.
 PAPAZOĞLU HANI- Asmaaltı'nda, 9.
 PARTAL PAŞA HANI - Fincancılar yokuşu'nda, 16.
 PASDIRMACI HANI - Mercan çarşısı'nda, 71.
 PAŞA HANI- Galata'da, köprü başında, 138.
 PERDAHCI HANI - Çarşı içinde, Döbenciler sokağı'nda, 38.
 PEŞDİMALCI HANI - Galata'da, Gömrük kurbinde, 5.

PEŞDİMALCI HANLARI - Yan yana, Etmeydanı yokuşu'nda, 1-6.
 RİZA PAŞA HANI - Fincancılar Yokuşu'nda, 8.
 RİZA PAŞA HANI- Tahdakale'de, 27.
 RUBİYE HANI - Kırkcılar başında, 32 (Kapalıçarşı'da).
 SABON HANI - Ketençiler başında, 21 (Kapalıçarşı'da).
 SABON HANI - Uzunçarşı'da, 159.
 SAHATÇI HANLARI - Yan yana, Perşembebaşı'nda, 32-38.
 SALEBCİ HANI - Asmaaltı, Şeytan çarşısı'nda.
 SAMANCI HANI - Perşembe'de, 176.
 SARI AHMED OĞLU HANI - Unkapan'da, Papazoğlu mahallesinde, 13.
 SARRAF HANI - Yorgancılar'da (Kapalıçarşı'da), 13.
 SAYILAR HANI - Uzunçarşı'da, Tomrukcu sokağı'nda, 33.
 SEGPOS HANI - Perşembe'de, 15.

Not: işbu han, Eğinli sarraf ve bazirganbaşı, Seğpos veya Seğpesdros (1680-1754) tarafından inşa ettirilmiştir.

SELANİK HANI- Galata'da, Selanik sokağı'nda, 11.

SEPETÇİ HANI - Asmaaltı, Tahmiz sokağı'nda, 12.

SEPETÇİ HANI - Kalpakçılar başında (Kapalıçarşı), 45.

SEYİD HANI - Uzunçarşı'da, Tomrukcu sokağı'nda, 20.

SIRMAKEŞ HANI - Divanyolu'nda, 89.
Not: 1660 yangınına kadar, Darphane burada bulunmuştur.

SOFCU HANI - Tavukbazan'nda, 15.

SORGUNCCU HANI - Kalpakçılar başında, 135.

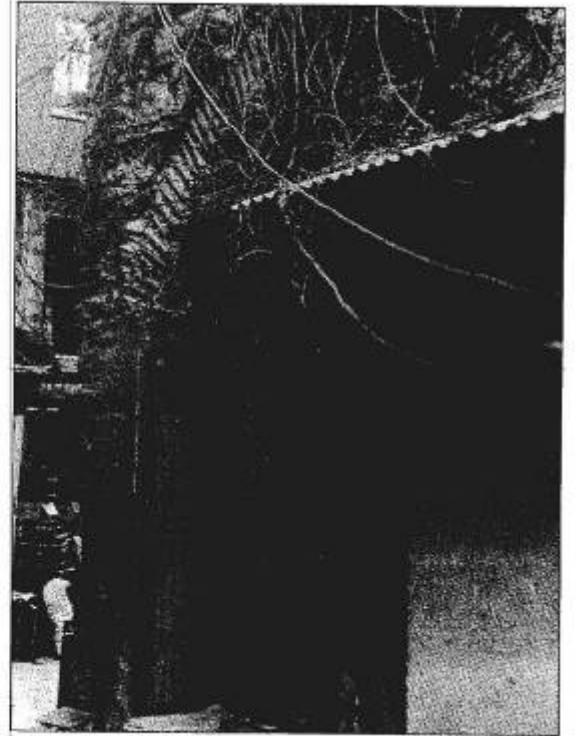
SULTAN HANI - Mercan çarşısı, 62.

SULTAN ODALARI - Mahmudpaşa'da, Mahkeme sokağı'nda, 21.

SULU HAN - Sultan Muhammed'de, Doğru yolda, 8.

Not: Mağakya Çelebi Cevahirciyan'a (1665-1733'den sonra) göre, 1688'de yanmıştır.

SÜLEYMAN PAŞA HANI - Divanyolu'nda, Sultan Mahmud Türbesi'nin karşısında.

Zindan Hanı

SÜMBÜLLÜ HAN - Çakmakcılar yokuşu'nda, 24.

ŞEKERCİ HANI - Asmaaltı, Pırneciler içinde, 13.

ŞERİF PAŞA HANI - Uzunçarşı başında.

ŞEYH DAVUT HAN (küçük) - Tahdakale'de, Kantarcılar'da, 36.

ŞEYH DAVUT HAN (büyük) - Tahdakale'de, Şekerel sokağı'nda, 3.

ŞİŞECİ HANI - Marpuccular başında, 44.

TABAKO HANI - Galata'da, Balıkbaşı'nda, 167.

TAHDA HAN - Mahmudpaşa'da, Bezel sokağı'nda, 27.

Not: 1656'da, Eremya Çelebi Kömürcüyan'ın Ruzname'sinde zikredilmiştir.

TAHDA HAN - Galata'da, Kurkçiler sokağı'nda.

TAKKECİ HANI - Kalpakçılar başında, 8.

TİCARET HANLARI - Karşı karşıya, Çakmakcılar yokuşunda, Tarakçılar sokağı'nda, 2-2.

UTUCU HANI - Hasırcılar caddesinde, 44.

VARAKCI HANI - Çarşıda, Sarraflar sokağı'nda, 141.

VEZİR HANI - Tavukbaşı'nda.

Not: Mağakya Çelebi Cevahirciyan'a göre, 1661'de inşa edilmiştir, 1766 depreminde tamamen yıkılmıştır.

YAGCI HANI - Asmaaltı, Balkapanı'nda, 13.

YAGCI HANI - Tavukbaşı'nda, 13.

YALIKCI HANI - Tavukbaşı'nda.

YALDIZLI HAN - Mercan çarşısı'nda, 47.

Not: Kazaz Artin'in (1771-1834) yazıhanesi burada bulunmakta idi. Duvarları altın yaldızla müzehheb olduğu için, önce Yaldızlı, sonra da Yıldız Han adını almıştır.

YAREZ HANI - Asmaaltı'nda, 66.

YARIM HANI - Marpuccular başında, 39.

YARIM HANI - Yorgancılar'da (Kapalıçarşı), 45.

YARIM TAŞ HANI - Mahmudpaşa'da, Bezel sokağı'nda, 17.

YARIM TAŞ HANI - Mısır çarşısı'nın kurbinde.

YEMİŞ HANI - Uzunçarşı'da, 126.

YENİ HAN - Galata'da, Yeniciami sokağı'nda, 8.

YENİ HAN (büyük) - Çakmakcılar yokuşu'nda, 33.

Not: inciciyan'a göre 1761'de inşa edilmiştir.

YENİ HAN (küçük) - Çakmakcılar yokuşu'nda, Sakaçesmesi sokağı'nda, 8.

YENİ HAN - Hasırcılar caddesinde, 25.

YENİ HAN - Sultan Muhammed'de, Çilingirler sokağı'nda, 7.

YENİ HAN - Sultan Muhammed'de, Çörekci kapusu'nda.

YENİ HAN - Sultan Muhammed'de, Sarraflar sokağı'nda, 2.

YENİ HAN - Unkapanı'nda, Papazoğlu mahallesinde, 4.

YILDIZ HAN (büyük) - Mahmudpaşa'da, 275.

YILDIZ HAN (küçük) - Mahmudpaşa'da, Bezel sokağı'nda, 1.

YILDIZ HAN - Ketenciler (Kapalıçarşı) başında, 30.

YOL GEÇEN HANI - Bitpazarı'nda, 12.

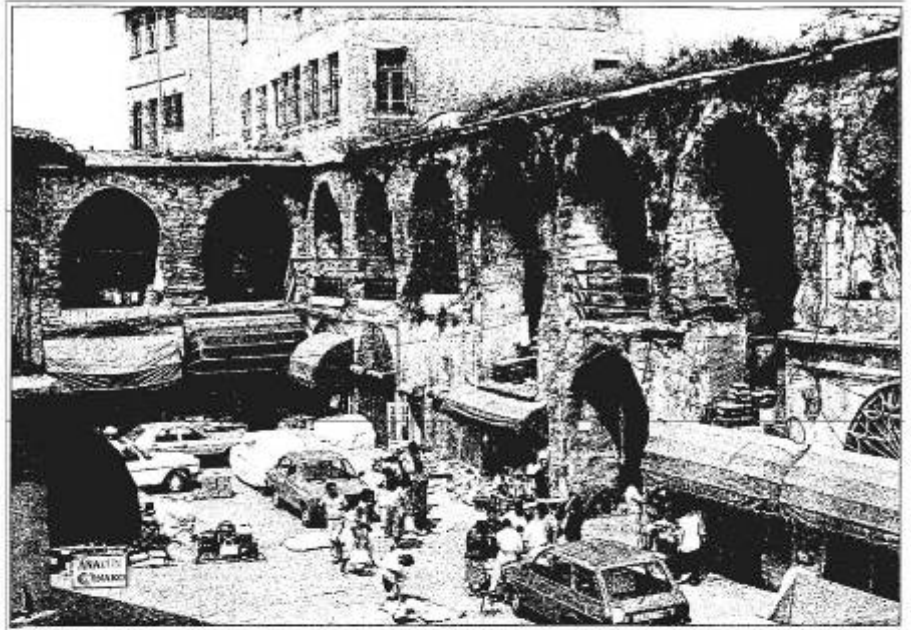
YOL GEÇEN HANI - Çarşı içinde, 51.

YOL GEÇEN HANI - Kalpakçılar (Kapalıçarşı) başında.

YUNCU HANI - Yorgancılar (kapalıçarşı) başında, 3.

YUSUFYAN HANI - Fineaneı yokuşunda, 11.

Not: İşbu ailenin atası, Saatçibaşı Yusuf veya Hovsep Çelebi (1680-1750) olmuştur.

Kürkçü Han

ZAFRAN HAN (büyük) - Çarşı içinde, 63.

Not: 28 Haziran / 10 Temmuz 1894 depreminde büyük hasar gördüğünden, yıktırılmıştır.

ZAFRAN HAN (küçük) - Çarşı içinde, 48.

Not: 28 Haziran / 10 Temmuz 1894 depreminde büyük hasar gördüğünden, yıktırılmıştır. Her iki han da, Örücüler Kapısı'nda yanyana bulunmuştur.

ZENCİRLİ HANI - Çarşı içinde, Çuhacılar sırasında, 26.

ZENCİRCİ HANI - Unkapanı'nda, 7.

ZENCİRCİ HANI - Galata'da, doğruyolda.

ZINDAN HANI - Zindankapu, iç tarafında, 13.

ZİLİFDAR AGA HANI - Uzunçarşı'da, 156.

Görüldüğü üzere, İşbu liste, yalnız İstanbul hanlarının tarihçesi bakımından değil, aynı zamanda semtlerinin, caddelerinin ve bilhassa sokaklarının topografik tarihi bakımından da önemlidir.

Parantez içindeki isimler ve notlar tarafımızdan eklenmiştir. Diğer taraftan, hanların kapı numaralarının, orijinal metinde başta kaydedilmiş olduğunu da açıklamak istiyoruz.

K. Pamukciyan

Bir diğerkaynak olarak kullanılan N. Akbayer ve N. Sakaoğlu'nun, **Osmanlı'da Zenaatten Sanata**¹⁸¹ adlı kitaplarında 19. yy. ortalarında, Kapalıçarşı'nın eklentileri olarak kayıtlara geçen hanların listesini ise şu şekilde sıralanmıştır:

Tablo 4.6 N. Akbayer ve N. Sakaoğlu'na göre hanların listesi

Sıra No	Han adı	Açıklama	Günümüzdeki mevcudiyeti
1.	ALİ PAŞA HANI	98 oda	var
2.	ASDARCI HAN	65 oda, 1 kuyu	var
3.	BODRUM HANI	101 oda, 1 kuyu	var
4.	BÜYÜK SAFRAN HANI	26 oda	var
5.	CAMİLİ HAN	28 oda, 1 mescid, 1 çeşme, 1 türbe	var
6.	ÇUHACI HAN	140 oda, 1 mescid	var
7.	ÇUKUR HAN	62 oda	var
8.	EVLİYA HANI	33 oda, 1 mescid, 2 çeşme	var
9.	HATAB EMİNİ HANI	44 oda, 1 şadırvan	yok
10.	KEBAPÇI HAN	37 oda	var
11.	KEBECİ HANI	181 oda, 1 mekteb, 1 mescid, 1 şadırvan, 2 kuyu	var
12.	KELLE KESEN HANI	54 oda, 1 mescid, 1 çeşme	yok
13.	KÜÇÜK SAFRAN HANI	28 oda	var
14.	PERDAHÇI HAN	43 oda, 1 çeşme	yok
15.	RUBİYE HANI	39 oda, 1 kuyu	var
16.	SIRA ODALAR HANI	40 oda	yok
17.	SORGUÇLU HAN	47 oda ve 1 kuyu	yok
18.	VARAKÇI HAN	18 oda	var
19.	YARIM TAŞHAN	16 oda, 1 çeşme	var
20.	YOLGEÇEN HANI	42 oda	yok
21.	YONTUCU HANI	44 oda	yok
22.	ZİNCİRLİ HAN	53 oda, 1 kuyu	var

¹⁸¹ N. Akbayer, N. Sakaoğlu, **Osmanlı'da Zenaattan Sanata**, İstanbul, 1999.

Çalışma alanı içinde kalan yok olmuş hanlar ile belirlenen günümüzdeki mevcut hanlar Tablo 4.7’de belirtildiği şekilde listelenmiştir. Oluşturulan bu listeye seçilen hanların dahil edilme kriterleri olarak; Tabiat ve Kültür Varlıklarını Koruma Kurulları tarafından eski eser olarak tescil edilmiş olması, tescilli olmasa bile günümüzde özgün özelliklerini büyük ölçüde koruyarak mevcut olması, kargir yapım sistemi ile inşa edilmesi, plan ve cephe biçimlenişi ile bezemeleri bakımında korunması gerekli mimari özellikleri taşıması, plan tipi olarak merkezde açık avlu ya da merkezde avlu izlenimi verecek geniş merdiven holü ve onu çevreleyen odaların bulunması, sayılabilir. Tespit edilen bu hanlar harita 4.6.’da belirtilmiştir.

Çeşitli kaynaklardan tespit edilen hanlar harita üzerine yerleştirildiğinde Kapalıçarşı etrafında ve buradan kuzeye Haliç’e doğru yoğunlaştıkları görülmektedir (Harita 4.4 ve 4.5). Ancak günümüzde arazide yapılan tespitlerde 39 adetinin yok olduğu, yıkılıp yerine betonarme iş hanlarının yapıldığı hatta bir çoğunun farklı isimler aldığı tespit edilmiştir. Örneğin; listede (Tablo 4.7) 145 no ile gösterilen 2748 adada adı geçen Yolgeçen Hanı günümüzde yerinde yoktur. Han tümüyle yıkılmış olup arazisi boş durmaktadır. Tablo 4.7’de 16 ve 17 numaralı gösterilen Baltacı Han’ın özgün durumuna ilişkin veri bulunamamıştır. Pervitich haritasında yeri gösterilmekte olup, günümüzde yerinde 5 katlı betonarme yapı bulunmaktadır. Harita 4.5’de 48 numaralı gösterilen Elçi Hanı¹⁸² 1945 yılında yıkılıp, içinde Çemberlitaş sinemasının bulunduğu betonarme iş hanı yapılmıştır. Aynı haritada 61 numaralı gösterilen İğneci Hanı, Uzunçarşı Caddesi’nin köşesinde bulunmakta olup, günümüzde yerinde yoktur, arsası yola gitmiştir. Haritada 99 numara ile gösterilen Milas (Fincancılar) Han’ın yerinde 5 katlı betonarme iş hanı bulunmaktadır. Bu listedeki 150 han ayrıca yapım yılları, mülkiyet durumu, yapım sistemi, kat adetleri, günümüzdeki özgünlük durumu, mevcut olma durumu, avlu-avlusuz olma durumu bakımından aşağıda incelenmiş, sayısal analizleri yapılmıştır. Bölge içindeki yerleri Harita 4.4 ve 4.5’de belirtilmiştir.

¹⁸² Atık Ali Paşa Külliyesi’nin bir parçası olarak 1510-1511 yıllarında inşa edilen Elçi Hanı, ülke dışından gelen elçilerin konakladığı kare planı, 2 katlı, avlulu han yapısı olduğu bilinmektedir. 1650’lerden sonra elçilerin Galata’da kalmalarına izin verilmesi ile önemini kaybetmiştir. 1660 yılında üç gün süren yangında harap olmuş, 1766 depreminde ise büyük bölümü yıkılmıştır. S. Eyice, “Elçi Hanı”, **Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi**, Tarih Vakfı Yurt yay., İstanbul, 1994, c. 3, s. 148.

Tablo 4.7 Çalışma alanı içindeki mevcut (siyah renkli) ve özgünlüğünü tümüyle kaybetmiş ya da yok olmuş (mavi renkli) hanlar

(çalışma alanı Ek 7’de bütünleşik haritada görülebilir. K, X, Y, Z açıklaması için bkz. s. 99, A, B, C açıklaması için bkz. s. 104)

SIRA NO	HAN ADI	YAPIM TARİHİ	MAHALLESİ	ADA NO	GÜNÜMÜZDEKİ MÜLKİYET DURUMU	KAT ADETİ	AVLU SAYISI	YAPIM SİSTEMİ	ÖZGÜNLÜK DURUMU
1.	ABUD EFENDİ HAN	19.yy.	Rüstempaşa	393	Özel	4	-	Z	A
2.	ABUD EFENDİ HAN	19.yy.	Dayahatun	257	Özel	2	-	Z	A
3.	AGOPYAN HAN	19.yy.	Mercan	338	Özel	4	-	X	B
4.	AĞA (HATİP EMİN) HANI	18.yy.	Beyazıd	2812	Kısmen vakıf	2	1	X	C
5.	AKTARBAŞI HANI		Beyazıd		-	C. Güran, hanın Beyazıd Sultan Mektebi Sokakta olduğu belirtmiştir.			
6.	ALİ PAŞA HANI 1	18. yy.	Süleymaniye	485	Özel	2	1	X	A
7.	ALİ PAŞA HANI 2	18. yy.	Beyazıd	640	Kısmen vakıf	2	1	Z	B
8.	ALİ PAŞA HANI 3		Dayahatun	630	Özel				
9.	ALTIPARMAK (MATARACI) HAN	19.yy.	Rüstempaşa	393	Özel	4	-	Z	A
10.	AMERİKAN HAN	19.yy.	Mercan	350	Vakıf	4	-	Y	A
11.	ANKARA (RIZA BEY) HANI	19.yy.	Hobyar	397	Özel	4	-	Z	A
12.	ASTARCI HAN	18. yy.	Beyazıd	2812	Özel	2	1	X	C
13.	AŞİR EFENDİ HANI	18.yy.	Hobyar	397	Özel	2	1	X	B
14.	BAKLALI HAN				-	E. Çelebi Seyahatnamesinde adı geçmektedir. R. E. Koçu, Tavuk Pazarında olabileceğini belirtmiştir.			
15.	BALKAPANI HANI	16. yy.	Tahtakale	285	Kısmen vakıf	2	2	X	B
16.	BALTACI HAN		Tahtakale	373	Özel	C. Güran’da ve Pervititch haritasında adı geçmektedir.			
17.	BALTACI HANI		Sururi	321	-	E. H. Ayverdi’de Büyük Yıldız Han’ın arkasında tariflenmektedir.			
18.	BALTACI MÜNHEDDİN HANI		Molla Fenari	254	Özel	C. Güran’da ve Pervititch haritasında Kalpakçılar cad. adı geçmektedir.			
19.	BEZCİ YENİ HAN		Sururi	222	-	E. H. Ayverdi’de adı geçmektedir.			
20.	BEY KERVANSARAYI				-	E. H. Ayverdi, Mahmut Paşa Hamamı yakınında olduğunu ve E. Çelebi’deki Kervansaray-ı Ebülfeth Mehmet Han olabileceğini belirtmiştir.			
21.	BODRUM HANI	18. yy.	Beyazıd	2792	Özel	2	1	K	C
22.	BODRUM KERVANSARAYI				-	E. H. Ayverdi, Nur-u Osmaniye Cami avlusunun yerinde olduğunu belirtmiştir.			
23.	BONCUKÇU HAN		Mercan	339	Özel	K. Pamukciyan listesinde adı geçmektedir.			

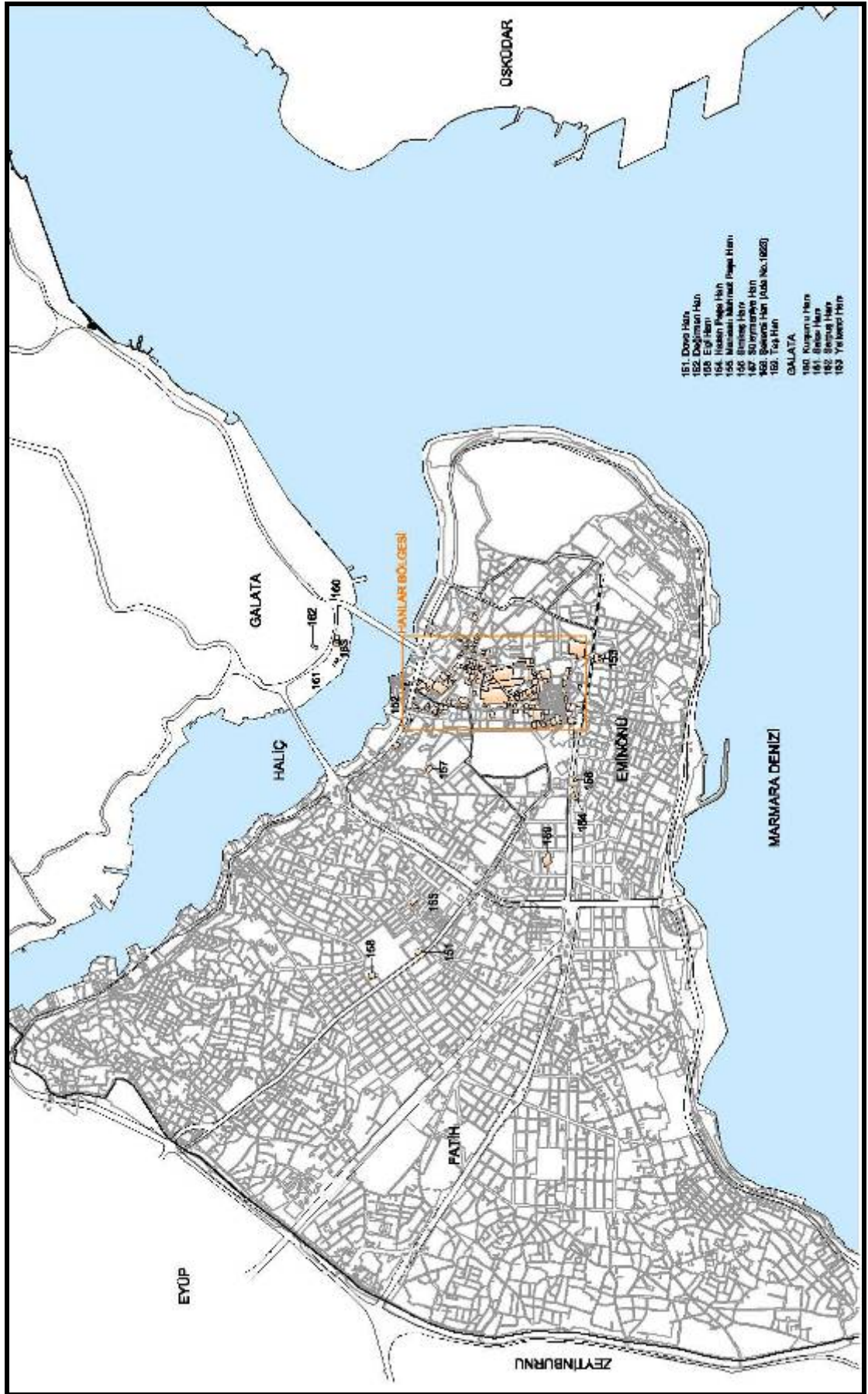
24.	BOYACI HAN	19. yy. ve sonrası	Rüstempaşa	395	Özel	3	-	Z	A
25.	BÜYÜK ÇORAPÇI HAN	16. yy.	Mercan	338	Özel	2	1	X	B
26.	BÜYÜK ÇUKUR HAN	16. yy.	Rüstempaşa	430	Kısmen vakıf	2	1	X	B
27.	BÜYÜK KUTUCU HANI		Sarıdemir	348	Özel	E. H. Ayverdi'de adı geçmektedir.			
28.	BÜYÜK SAFRAN HAN	18. yy.	Beyazıd	2748	Kısmen kamu	2	1	X	B
29.	BÜYÜK TİCARET HAN	19. yy.	Dayahatun	630	Özel	3	1	Y	A
30.	BÜYÜK YENİ HAN	18. yy.	Dayahatun	259	Kısmen vakıf	3	2	X	A
31.	BÜYÜK YOLGEÇEN HAN		Beyazıd	648	-	E. H. Ayverdi'de adı geçmektedir.			
32.	CAFER AĞA HAN		Sururi	314	-	E. H. Ayverdi'de Sultan Odaları Han'ın arkasında tariflenmektedir.			
33.	CAMCIBAŞI HAN	19. yy. ve sonrası	Rüstempaşa	392	Özel	3	-	Y	A
34.	CAMİLİ HAN		Beyazıd	2814	Kısmen vakıf	2	1	K	B
35.	CEBECİ HAN (KEBECİ HANI)	16. yy.	Beyazıd	2812	Özel	2	3	X	C
36.	CEDİD HAN	19. yy. ve sonrası	Tahtakale	373	Özel	3	-	Z	A
37.	ÇADIRCI HAN		Molla Fenari	271	-	E. H. Ayverdi'de adı geçmektedir.			
38.	ÇİNİLİ HAN	18. yy.	Dayahatun	630	Özel	2	1	X	C
39.	ÇUHACI HAN	18. yy.	Sururi	325	Özel	2	1	X	A
40.	ÇUKUR HAN	18. yy.	Beyazıd	2748	Kısmen vakıf	2	1	X	B
41.	DARBHANE				-	E. H. Ayverdi, Ayasofya Vakıf Tahrir defterlerinde yapının adının geçtiğini belirtir.			
42.	DEMİRTAŞ HANI		Demirtaş	341	Kamu	3	1	K	C
43.	DİKRANİYAN HAN		Sururi	309	Özel	4	-	Z	A
44.	DİLSİZZADE HANI		Hobyar	398	Özel	4	-	Y	A
45.	EKMEKÇİ HAN		Rüstempaşa	394	Özel	4	-	Z	A
46.	EMİN (YENİ) HAN	19. yy.	Tahtakale	373	Hazine	Pervititch haritasında görülmektedir.			
47.	EMİR (HOBYAR) HANI		Hobyar	398	Özel	4	-	Y	A
48.	EMİROĞLU HAN	18. yy.	Rüstempaşa	394	Özel	4	-	Y	A
49.	EVLİYA HAN	18. yy.	Beyazıd	632	Özel	2	1	X	A
50.	EVLİYA HAN	18. yy.	Beyazıd	2805	---	2	1	X	C
51.	FINDIKLIYAN HAN		Rüstempaşa	392	Özel	4	-	Y	A
52.	FRESKO HAN		Mercan	339	Özel	4	-	Z	A
53.	GERMANİA HANI		Hobyar	397	Özel	6	-	Y	A

54.	GÜLLEKEŞ HAN		Beyazıd	647	-	C. Güran'da yok olmuş hanlar listesindedir.			
55.	HALİL AĞA HANI	18.yy.	Demirtaş	282	Belediye	2	1	X	C
56.	HAMDİ BEY GEÇİDİ HAN		Sururi	309	Özel	Pervititch haritasında görülmektedir.			
57.	HAZİNEDAR HAN		Molla Fenari	299		E. H. Ayverdi'de adı geçmektedir.			
58.	HOCAPULO HAN		Sururi	337	Özel	4	-	Y	B
59.	HÜDAVENDİ HAN		Sururi	337	Özel	4	-	Z	B
60.	İBRAHİM PAŞA HANI				-	Gurlitt'e göre Beyazıd Caminin doğu kısmındadır.			
61.	İĞNECİ HAN		Süleymaniye	770	-	E. H. Ayverdi'de adı geçmektedir.			
62.	İMAMELİ (İMAM ALİ) HAN	18. yy.	Dayahatun	630	Kısmen vakıf	C. Güran'da ve Pervititch haritasında adı geçmektedir.			
63.	İPLİKÇİ HAN	18. yy.	Mollafenari	250	Özel	C. Güran'da ve Pervititch haritasında adı geçmektedir.			
64.	İZMİRLİOĞLU HAN		Mercan	338	Özel	3	-	Z	C
65.	(KADI) KUMRULU HAN		Dayahatun	630	Kısmen vakıf	C. Güran'da ve Pervititch haritasında adı geçmektedir. Tiğcılar sok. Yıldızlı Han bitişiğindedir.			
66.	KALCILAR HANI	18. yy.	Dayahatun	630	Kısmen vakıf	2	1	X	A
67.	KAŞIKÇI HAN	18. yy.	Dayahatun	630	Özel	2	1	X	A
68.	KEBAPÇI HANI		Demirtaş	282	Özel	Pervititch haritasında görülmektedir.			
69.	KEBAPÇI HAN	18. yy.	Molla Fenari	254	Özel	2	1	X	C
70.	KEFELİ (KAMONDO) HAN		Sururi	329	Özel	4	-	Z	B
71.	KEFELİ TEVFİK HANI		Hobyar	391	Özel	4	-	Z	B
72.	KIZIL (PAPAZOĞLU) HAN	16. yy.	Rüstempaşa	399	Kısmen vakıf	2	1	X	A
73.	KIZLARAĞASI HAN	18. yy.	Beyazıd	631	Kısmen vakıf	2	1	X	B
74.	KIZILAY HAN	18.yy	Mercan	339	Özel	2	1	X	C
75.	KİLİT HAN	17. yy.	Mercan	267	Vakıf	2	1	X	B
76.	KİLİT (TANBURACI – İRFANİYE) HAN		Demirtaş	282	Özel	2	1	X	C
77.	KİRAZ HAN	15. yy. öncesi	Rüstempaşa	387	Kamu	Alt katı Bizans, üst katları Osmanlı dönemidir.			
78.	KUMRULU HAN	18. yy.	Dayahatun	260	Kısmen kamu	2	1	X	C
79.	KUNDAKÇI HANI		Demirtaş	341	Özel	2	-	Z	B
80.	KURU KAHVECİ HAN		Tahtakale	373	Özel	4	-	Z	A
81.	KUŞAKÇI HAN	18. yy.	Beyazıd	261	Kısmen kamu	2	1	X	A
82.	KUYUMCİYAN HAN		Sururi	337	Özel	4	-	Z	A
83.	KÜÇÜK ÇORAPÇI HAN		Mercan	338	Özel	E. H. Ayverdi'de adı geçmektedir.			

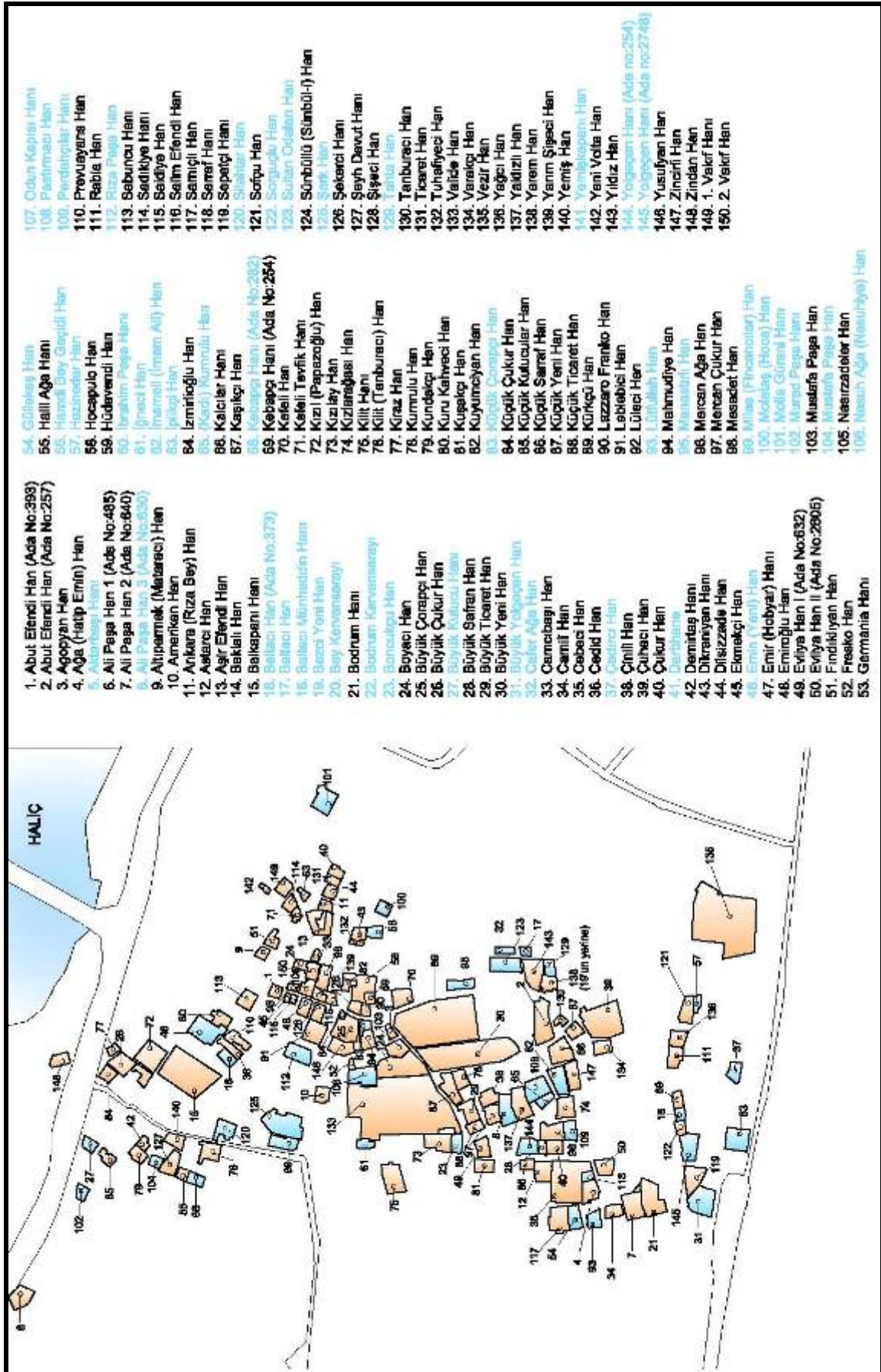
84.	KÜÇÜK ÇUKUR HAN	16. yy.	Rüstempaşa	430	Kısmen vakıf	2	1	X	A
85.	KÜÇÜK KUTUCULAR HANI		Sarıdemir	346	Özel	2	1	X	C
86.	KÜÇÜK SARRAF HANI		Beyazıd	2812	Kısmen kamu	2	1	X	C
87.	KÜÇÜK YENİ HAN	18. yy.	Dayahatun	260	Kısmen kamu	3	1	X	A
88.	KÜÇÜK TİCARET HAN	18. yy.	Dayahatun	630	Özel	2	1	Y	A
89.	KÜRKÇÜ HAN	15. yy.	Dayahatun	258	Kısmen vakıf	2	2	X	A
90.	LAZZARO FRANKO HAN		Sururi	337	Özel	4	-	Z	B
91.	LEBLEBİCİ HAN	16. yy.	Rüstempaşa	394	Özel	2	1	X	B
92.	LÜLECİ HAN		Rüstempaşa	395	Özel	3	-	Z	B
93.	LÜTFULLAH HAN		Beyazıd	641	-	C. Gûran'da ve Pervititch haritasında adı geçmektedir.			
94.	MAHMUDİYE HAN		Mercan	338	Özel	4	-	Z	A
95.	MANASTIRLI HAN		Sururi	315	Özel	4	-	Z	B
96.	MERCAN AĞA HAN	18. yy.	Beyazıd	2748	Özel	2	1	X	C
97.	MERCAN ÇUKUR HAN	18. yy.	Dayahatun	630	Kısmen vakıf	2	1	K	B
98.	MESADET HAN		Rüstempaşa	395	Özel	4	-	Z	B
99.	MİLAS (FİNCANCILAR) HANI		Tahtakale	277	Özel	E. H. Ayverdi'de adı geçmektedir.			
100.	MOLATAŞ (HOCA) HANI		Sururi	311	Özel	E. H. Ayverdi'de adı geçmektedir.			
101.	MOLLA GÜRANİ HANI				-	C. Gûran'da adı geçmektedir.			
102.	MURAD PAŞA HANI				-	E. H. Ayverdi'de Küçükpazar, Bakırcılar Cad'de belirtilmiştir.			
103.	MUSTAFA PAŞA HAN		Mercan	339	Özel	3	-	Z	C
104.	MUSTAFA PAŞA HAN			281	-	E. H. Ayverdi'de Şeyh Darend Han'ın arkasında tariflenmektedir.			
105.	NASIRZADELER HAN		Rüstempaşa	395	Özel	4	-	Z	B
106.	NASUH AĞA (NASUHİYE) HAN		Mercan	339	Özel	E. H. Ayverdi'de adı geçmektedir.			
107.	ODUN KAPISI HANI				-	C. Gûran'da Unkapı civarında olduğu belirtilmiştir.			
108.	PASTIRMACI HAN		Dayahatun	630	Kısmen vakıf	C. Gûran'da ve Pervititch haritasında adı geçmektedir.			
109.	PERDAHÇILAR HANI		Beyazıd	2748	-	C. Gûran'da ve Pervititch haritasında adı geçmektedir.			
110.	PREVUAYANS HAN	19. yy. ve sonrası	Tahtakale	373	Özel	5	-	Z	A
111.	RABİA HAN	18. yy.	Beyazıd	2718	Kısmen vakıf	3	1	K	B
112.	RIZA PAŞA HAN		Tahtakale	277	Özel	E. H. Ayverdi'de adı geçmektedir.			

113.	SABUNCU HAN	18. yy.	Rüstempaşa	393	Özel	2	2	K	C
114.	SADIKİYE HANI		Hobyar	391	Özel	2	2	Z	C
115.	SAİDİYE HAN		Rüstempaşa	395	Özel	3	-	Z	C
116.	SALİM EFENDİ HAN		Rüstempaşa	394	Özel	4	-	Z	A
117.	SARNIÇLI HAN		Beyazıd	647	Özel	2	1	K	B
118.	SARRAF HAN	18. yy.	Beyazıd	2812	Kısmen vakıf	2	1	X	C
119.	SEPETÇİ HAN	19. yy.	Beyazıd	648	Özel	2	1	Z	B
120.	SİLAHTAR HAN		Tahtakale	279	Özel	C. Guran'da adı geçmektedir.			
121.	SOFÇU HAN	18. yy.	Molla Fenari	299	Özel	2	1	X	C
122.	SORGUÇLU (MUHSİNOĞLU) HAN		Beyazıd	254	-	C. Guran'da adı geçmektedir.			
123.	SULTAN ODALARI HAN		Sururi	315	Özel	E. H. Ayverdi'de adı geçmektedir.			
124.	SÜNBÜLLÜ (SÜNBÜL-İ) HAN	18. yy.	Mercan	339	Özel	3	1	X	C
125.	ŞARK HAN		Tahtakale	277	Özel	Pervititch haritasında görülmektedir.			
126.	ŞEKERCİ HAN		Sururi	337	Özel	4	-	Z	B
127.	ŞEYH DAVUD (ŞEYH DAREND) HANI		Demirtaş	281	Kısmen vakıf	2	1	X	C
128.	ŞİŞECİ HAN		Rüstempaşa	394	Özel	2	1	X	C
129.	TAHTA HAN		Sururi	322	Özel	E. H. Ayverdi'de adı geçmektedir.			
130.	TANBURACI HAN		Demirtaş	282	Özel	4	-	Z	C
131.	TİCARET HAN		Hobyar	398	Özel	4	-	Z	A
132.	TUHAFİYECİ HAN		Sururi	309	Özel	4	-	Z	A
133.	VALİDE HAN	17. yy.	Mercan	339	Kısmen vakıf	2	3	X	A
134.	VARAKÇI HAN		Beyazıd	2745	Özel	2	1	X	B
135.	VEZİR HAN	17. yy.	Molla Fenari	296	Kısmen vakıf	2	2	X	A
136.	YAĞCI HAN	18. yy.	Beyazıd	2718	Kısmen vakıf	2	1	Y	B
137.	YALDIZLI HAN		Dayahatun	630	Kısmen vakıf	2	1	X	A
138.	YAREM HAN		Sururi	322	Özel	3	-	Z	A
139.	YARIM ŞİŞECİ HAN		Rüstempaşa	395	Özel	2	-	Z	C
140.	YEMİŞ HANI		Demirtaş	280	Özel	2	1	X	C
141.	YEMİŞKAPANI HANI				-	C. Guran'da adı geçmektedir.			
142.	YENİ VOLTA HANI		Hobyar	389	Özel	4	-	Y	A
143.	YILDIZ HAN	19. yy.	Sururi	322	Özel	3	1	X	A
144.	YOLGEÇEN HAN		Molla Fenari	254	-	K. Pamukciyan listesinde adı geçmektedir.			
145.	YOLGEÇEN HANI		Beyazıd	2748	-	K. Pamukciyan listesinde adı geçmektedir.			

146.	YUSUFYAN HAN		Mercan	338	Özel	3	-	Z	B
147.	ZİNCİRLİ HAN	18. yy.	Dayahatun	2746	Özel	2	1	X	A
148.	ZİNDAN HAN		Rüstempaşa	347	Özel	2	-		A
149.	VI. VAKIF HAN		Hobyar	969	-	6	-	Z	A
150.	II. VAKIF HAN		Rüstempaşa	395	-	5	-	Z	A

Harita 4.4 İstanbul hanları (Hanlar Bölgesi harita 4.5’de detaylandırılmıştır) W.M.Wiener, E.H.Ayverdi, J. Pervititch, Goad, Alman Mavileri haritaları kullanılarak hazırlanmıştır.

Harita 4.5 Hanların bir arada bulunduğu Eminönü-Beyazıt arasındaki bölge (Mavi renk ile belirtilen hanlar, özgünlüğünü kaybetmiş ya da yok olmuşlardır)

4.3 Hanların Sayısal Analizi

MÜLKİYET DURUMU

Çalışma alanı içinde kalan incelenen 150 adet han yapısının mülkiyet durumuna ilişkin veriler İstanbul Büyükşehir Belediyesi Tarihi Yarımada Şefliği'nin "Mülkiyet Analizi" çalışmasından alınarak uyarlanmıştır. Tablo 4.8'de "vakıf" olarak ifade edilen tanım, özel ve tüzel vakıfların genel adı olarak kullanılmıştır. Sıbyan mektebi, aşevi, medrese, cami gibi herkesin yararlanabileceği yerlere gelir getirmesi amaçlı inşa edilen yapılara sahip olan tüzel kişilikler "vakıf" olarak adlandırılır. Tarihimizde kamunun yararına kurulan vakıflar da "Vakfı alel amme" olarak tanımlanmışlardır. Ticari amaçlarla yapılan bu hanlar da bu vakıflara bağlanırdı. Ancak zaman içerisinde pek çok nedenden dolayı hanların mülkiyeti vakıflardan çıkarak parçalanmış ve çoğu şahıslara geçmiştir. 150 adet hanın 60%'ının özel mülkiyete geçtiği, hazine, kamu ve vakıfların elinde ise 0.02% gibi çok az oranda yapının kaldığı görülmektedir.

Tablo 4.8 Mülkiyet durumu

Özel	Hazine	Vakıf	Kısmen vakıf	Kamu	Kısmen kamu	Belediye	Bilinmeyen
90	1	2	23	1	5	1	25

YAPIM TEKNIĞI

Çalışma alanı içinde kalan 150 adet han yapım sistemi ve malzemeleri bakımından incelendiğinde 3 ana gruba ayrıldıkları görülür.

X: Almaşık duvar tekniği kullanılarak taş ve tuğla sıraları ile yapılmış, duvar kalınlığı en az 50 cm. ve üzeri olan, çoğu 2 katlı (zemin +1 kat) hanlar,

Y: Dolu (pres) tuğla kullanılarak duvar kalınlığı 40 cm.'yi geçmeyen cepheleri kesme taş¹⁸³ kaplı, döşeme, merdiven holündeki kolon, korkuluk gibi elemanlarında dövme demir gibi hazır prekast eleman kullanılan hanlar,

¹⁸³ Bu örneklerde esas belirleyici öge cephede derzli kullanılan Malta taşıdır. Yaklaşık boyutları; 40x90 ya da 50x110 cm. gibidir. Cephe bezemesi olarak Malta taşının derzli kullanımı dikkat çeker, başka süsleme elemanına rastlanmaz. Merdiven korkuluğu, basamaklar, merdiven holündeki kolonlar hazır prekast elemanlardır.

Z: Dolu (pres) tuğla kullanılarak duvar kalınlığı 40 cm.'yi geçmeyen cepheleri tüm cepheleri sıvalı olup, cephede bol miktarda bezeme uygulanmış volta döşemeli hanlar.

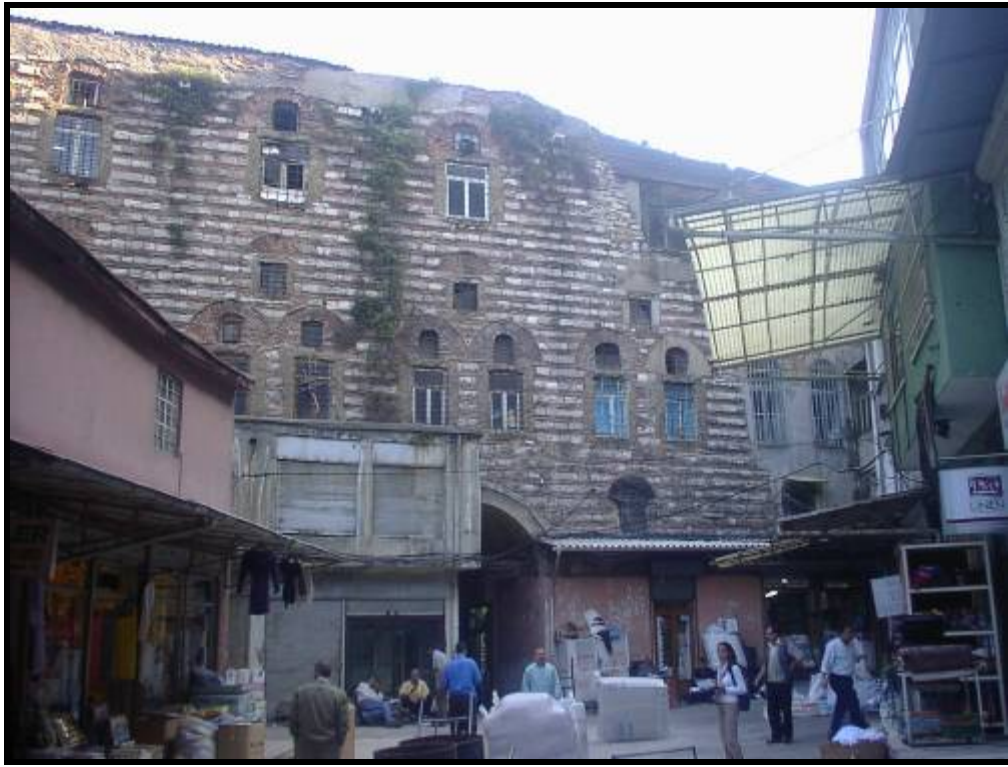
İlk yapıldıklarında planlandıkları biçimi ya da dönem içinde onarım sonrasında değişmiş biçimi ile bölgede, yukarıda bahsi geçen 3 ana gruptan farklılık gösteren yapılar için ayrıca “K” (karışık yapım tekniği) kategorisi belirlenmiştir.

K: Karışık yapım tekniği, birden fazla yapım tekniğinin birarada uygulandığı hanları ifade eder. Örneğin; dışı kargir / içi ahşap ya da alt katı moloz taş duvar / üst katı pres tuğla duvar.

Bu durumda çalışma alanı içindeki hanların yapım tekniklerine göre ayrımı yapıldığında; almaşık duvar tekniğinin uygulandığı 45 adet, kesme taş kaplı 12 adet ve tümüyle sıvalı 36 adet han olduğu tespit edilmiştir (Tablo 4.9).

Tablo 4.9 Çalışma alanı içindeki hanların yapım sistemleri

X	Y	Z	K
45 adet	12 adet	36 adet	7 adet

Fotoğraf 4.1 Sümbüllü Han (X: almaşık duvar tekniği)

Fotoğraf 4.2 Büyük Ticaret Han 1840 (Y: kesme taşlı cephe)

Fotoğraf 4.3 398 ada 6 parsel (Z: sıvalı cephe)

Fotoğraf 4.4 Camili Han dış cephesi (kagir duvar) (K: karışık yapım tekniği)

Fotoğraf 4.5 Camili Han iç cephesi (ahşap kolon ve döşemeleri) (K: karışık yapım tekniği)

Fotoğraf 4.6 Demirtaş Han dış cephesi (kagir duvar) (K: karışık yapım tekniği)

Fotoğraf 4.7 Demirtaş Han iç cephe (ahşap kolon ve döşemeleri) (K: karışık yapım tekniği)

Çalışma alanı içindeki karışık yapım tekniğindeki hanlara örnekler;

2814 ada numaralı Camili Han; (dışı kagir, içi ahşap) zemin kat duvar kalınlığı ~ 60 cm. olup, moloz taş duvar üzeri sıvalıdır. Birinci kat revakları ahşap konsol ve ahşap dikmeli olup, oda ara duvarları bağdadi sıvalı ahşap konstrüksiyonludur. Birinci kat döşemesi kagir, çatı döşemesi ahşap olup, kırma çatılıdır.

341 ada numaralı Demirtaş Han; (dışı kagir, içi ahşap) dış duvar ~ 50 cm. kalınlığında kagir

üzeri sıvalıdır. Yapının içindeki kat ve revak döşemeleri ile revak dikmeleri ahşaptır. Oda ara duvarları ahşap kontrüksiyon üzeri bağdadi sıvalıdır.

KAT ADETLERİ

Çalışma alanı içinde kalan 150 adet han kat adetleri bakımından incelendiğinde 54 adetinin 2 katlı, 16 adetinin 3 katlı, 29 adetinin ise 4 katlı olarak yapıldıkları görülür. 5 ve 6 katlı hanların ise bölgede sayıca çok az örneği görülür. 16 adet tespit edilen 3 katlı hanların 4 adeti tablo 4.7’de **X** ile belirtilen almaşık duvar tekniğinde ve avlulu olarak yapılmıştır. 29 adet tespit edilen 4 katlı hanların bezemeli sıvalı cepheye sahip ve tablo 4.7’de **Z** ile belirtilen yapım sisteminde yapıldıkları görülür.

Tablo 4.10 Çalışma alanı içindeki hanların kat adetleri

2 katlı	3 katlı	4 katlı	5 katlı	6 katlı
54 adet	16 adet	29 adet	1 adet	1 adet

ÖZGÜNLÜK DURUMU

Çalışma alanı içinde kalan 150 adet han yapısının koruma durumları incelenirken günümüzde sahip olduğu plan biçimlenişi, cephe özellikleri, yapı malzemeleri, sonraki dönem eklentileri gibi mimari verileri göz önünde tutularak, bu yapılar aşağıda belirtilen 3 ana grupta ele alınmıştır:

A: özgünlüğünü koruyan yapılar

B: özgünlüğünü kısmen yitirmiş yapılar

C: özgünlüğünü önemli oranda yitirmiş yapılar

43 adet han özgünlüğünü koruyan yapılar grubunda olup, 29 adet han özgünlüğünü kısmen yitirmiş, 28 adeti ise özgünlüğünü önemli oranda yitirmiştir (Tablo 4.11 ve Harita 4.6).

Tablo 4.11 Çalışma alanı içindeki hanların özgünlük durumu

A	B	C
43 adet	29 adet	28 adet

AVLULU HANLAR

Çalışma alanı içinde kalan 150 adet hanın, özgünlüğünü tümüyle kaybetmiş ya da yok olmuş olanları (Tablo 4.7’de mavi renk kullanılarak belirtmiş olanları) 46 adet olarak tespit edilmiştir. Geriye kalan 104 adeti günümüzde mevcuttur. Tespit edilen tüm hanlar 2 katagoride incelenebilir.

- yapının ortasında üzeri açık avlu bulunan hanlar ve
- avlusu olmayan hanlar.

Mevcut 104 adet hanın 57 adeti avlulu olup, 47’si avlusuz olarak tasarlanmıştır (Harita 4.8). Günümüzde avlulu olan hanın eğer avlusu yapıldığı dönemden sonra kapatılmış ise, bu durumdaki hanlar da özgün durumunda avlularının açık aldıkları bilindiklerinden “avlulu” olarak tanımlanmıştır. Bu durumda çalışma alanı içinde kalan avlulu hanların 51 adeti bir avlulu, 4 adeti iki avlulu ve 2 adeti de üç avluludur (Tablo 4.12).

Tablo 4.12 Çalışma alanı içindeki avlulu hanlar

1 avlulu	2 avlulu	3 avlulu
51 adet	4 adet	2 adet

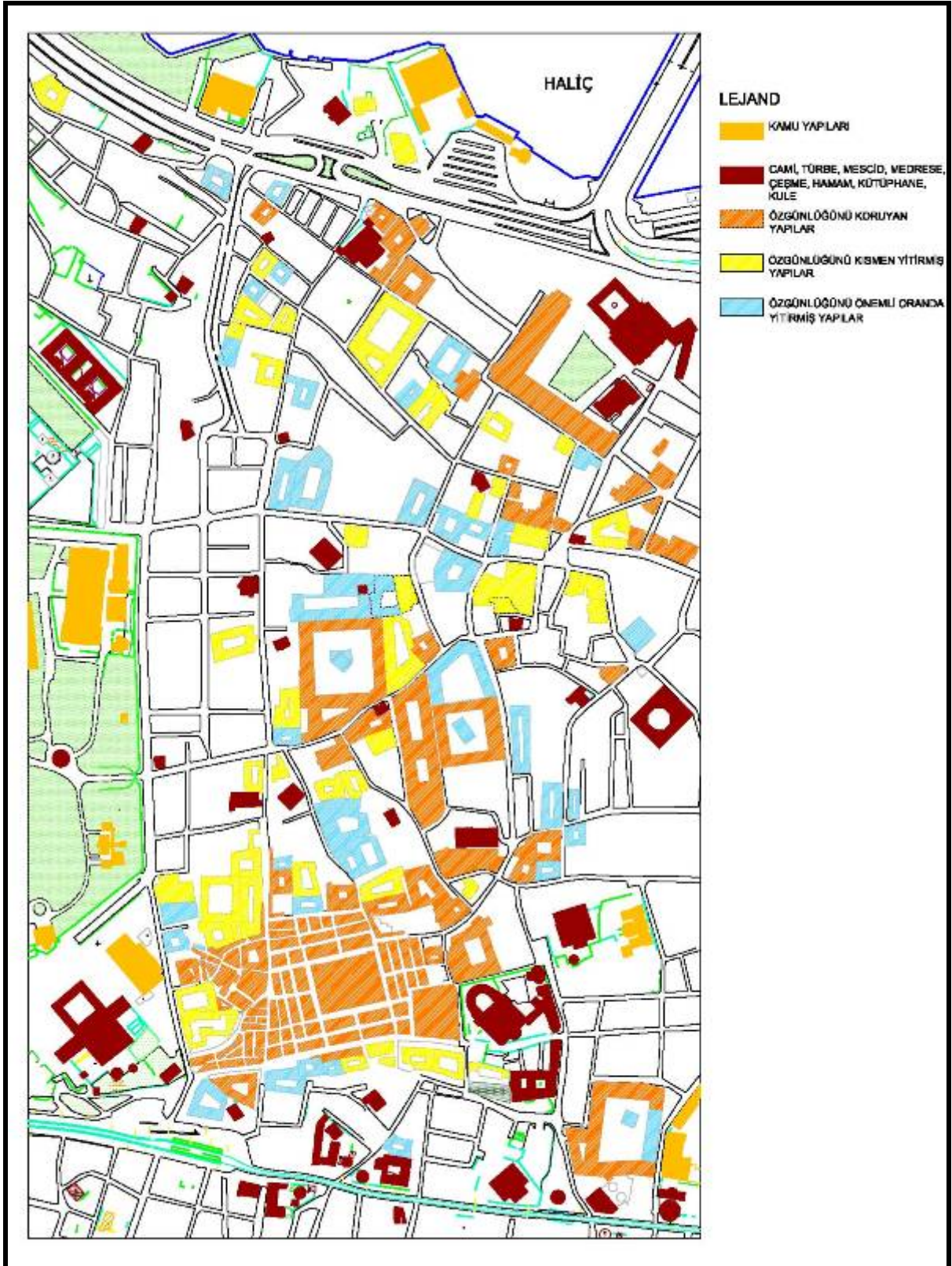
Çalışma alanı içinde kalan avlulu hanların özgünlük durumu ise;

Tablo 4.13 Çalışma alanı içindeki avlulu hanların özgünlük durumu

	A	B	C
1 avlulu	14 adet	16 adet	21 adet
2 avlulu	3 adet	1 adet	-
3 avlulu	1 adet	-	1 adet

Sonuç olarak çalışma alanı içinde kalan 150 adet handa;

- 1 avlulu olan hanlardan, 51 adeti 2 katlı, 4 adeti 3 katlıdır. 3 kattan daha yüksek katlı avlulu han yoktur ve bu hanların tümü almaşık duvar sisteminde yapılmıştır.
- 2 avlulu olan hanlardan, 3 adeti 2 katlı, 1 adeti 3 katlıdır, bu örnek Büyük Yeni Han’dır ve tümü almaşık duvar sisteminde yapılmıştır.
- 3 avlulu olan tek han Valide Han’dır ve almaşık duvar sisteminde yapılmıştır.

Harita 4.6 Han yapılarının özgünlük durumu

5. AVLULU HANLAR

Osmanlıda kamusal mekanlardan birisi yapılar arasında düzenlenen külliye avlusu, diğeri ise yapı içinde düzenlenen avludur. Ticaretin yanında günlük yaşam ve (han odalarının bazı musikişinasların dersliği olarak kullanılması gibi) dünyevi ihtiyaçların bu avluları dönem dönem renklendirdikleri bilinmektedir.

Hanlar bulundukları yerin topografyasına ve parsel durumuna uygun yapılar olarak şekillenmiştir. Han yapılarının yola göre dik ya da paralel olarak konumlanması yapının arazi üzerindeki yerini tanımlamıştır. Yoldan daima avluya girilir, oradan revaklara, revaklardan da odalara geçilir. Odaların yoldan girişi yoktur. Yol cephesindeki dükkanların sadece yoldan girişi olup, yapının içinden (yani avludan) girişi yoktur. Yapı dışı bir duvar ile, içe yani avluya da bir revak ile açılır. Avlu dış dünyadan (yani sokaktan) ayrılmış bir iç dünyadır. Han duvarları bazı durumlarda tüm ada alanına oturmakta ya da adanın uzun cephesini işgal etmektedir. Bu durum uzun sokak cephelerinin oluşmasına neden olmuş ve bölgenin kentsel kimlik kazanmasına yol açmıştır.

Örnekleri günümüze ulaşan han yapıları; bir avlu etrafında yer alan revakların gerisinde, pencereci odaların (bazılarında içinde ocak ve niş bulunmaktadır) bulunduğu, birden fazla kat düzenlemesi (büyük çoğunluğu 2 katlı) biçiminde gelişmiştir.

Yapının sokakla ilişkisini sağlayan cephelerinde ise dükkan sıraları yer almaktadır. 16. yy. hanları, tek avlulu, iki katlı, bodrum katı olan yapılardır. Üst katta her mekanda iki pencere yer alır. Pencereci taş söveli ve üstleri sivri kemerlidir. Bu hanların önemli bir grubu, yapım-üretim hanlarıdır. Lonca sisteminin gereğine göre çalışılan bu hanlar, Mahmutpaşa-Unkapanı arasında yer almaktadır. 18.yy.'dan itibaren, bu tip hanlar yoğun olarak inşa edilmemiştir.

5.1 Mevcut Avlulu Hanlar

Çalışma alanı içinde günümüze ulaşan 150 adet han yapısı incelendiğinde avlulu plan şemasına sahip olmaları iki katlı yapılmış olmaları ve almaşık duvar sistemi ile yapılmış olmalarından dolayı 57 adet han, bölgede farklılık göstermektedir. 57 adet avlulu hanın çeşitli kaynaklardan 1 adetinin 15.yy., 6 adetinin 16.yy., 3 adetinin 17.yy., 41 adetinin 18.yy. ve kalan 6 adetinin ise 19. yy.'da inşa edildikleri öğrenilmektedir. Bölge içindeki yerleri için Harita 5.1 ve 5.2 ile Ek 7'ye bakılabilir.

Tablo 5.1 Çalışma alanı içinde günümüze ulaşan avlulu hanlar (yüzyıllara göre alfabetik listedir)

Sıra No	Han no ¹⁸⁴	Dönemi	Han adı	Ada no	Kat adeti	Avlu adeti
1.	89	15.yüzyıl	Kürkçü Hanı (1451-1481)	258	2	2
2.	15	16.yüzyıl	Balkapanı Hanı (bodrum katı Bizans üst yapısı 16.yy.)	285	2	2
3.	25		Büyük Çorapçı Hanı	338	2	1
4.	26		Büyük Çukur Hanı	430	2	1
5.	72		Kızıl (Papazoğlu) Hanı	339	2	1
6.	84		Küçük Çukur Han	430	2	1
7.	91		Leblebici Hanı	394	2	1
8.	76	17.yüzyıl	Kilit Hanı (E. Çelebi'de adı geçip, 17.yy.'da yenilendiği düşünülmektedir)	267	2	1
9.	133		Valide Hanı (1623-1640)	339	2	3
10.	135		Vezir Hanı (1659-1660)	296	2	2
11.	4	18.yüzyıl	Ağa (Hatip Emin) Hanı	2812	2	1
12.	6		Ali Paşa Hanı I	485	2	1
13.	7		Ali Paşa Hanı II (Mimar Sinan eseri olup, 18.yy'da yenilenmiştir)	640	2	1
14.	12		Astarıcı Han	2812	2	1
15.	13		Aşir Efendi Han	397	2	1
16.	21		Bodrum Han (kısmi zemin katı 16.yy. üst yapısı 18.yy.)	2792	2	1
17.	28		Büyük Safran Hanı	2748	2	1
18.	30		Büyük Yeni Han (1763-1764)	259	3	2
19.	35		Cebeci Hanı (Mimar Sinan eseri olup, 18.yy'da yenilenmiştir)	2812	2	2
20.	38		Çinili Han	630	2	1

¹⁸⁴ Han no; Tablo 4.7'de hanlara verilen numaraları ifade etmektedir.

21.	39	18.yüzyıl	Çuhacı Hanı (1718-1730)	325	2	1
22.	40		Çukur Han	2748	2	1
23.	49		Evliya Hanı I	632	2	1
24.	50		Evliya Hanı II	2805	2	1
25.	55		Halil Ağa Hanı	282	2	1
26.	66		Kalcılar Hanı	630	2	1
27.	67		Kaşıkcı Hanı	630	2	1
28.	69		Kebapçı Han	254	2	1
29.	73		Kızlarağası Hanı	631	2	1
30.	74		Kızılay Han	339	2	1
31.	75		Kilit (Tanburacı) Han	282	2	1
32.	78.		Kumrulu Han	260	2	1
33.	81		Kuşakçı Han	261	2	1
34.	85		Küçük Kutucular Hanı	346	2	1
35.	86		Küçük Sarraf Hanı	2812	2	1
36.	87		Küçük Yeni Han	260	3	1
37.	88		Küçük Ticaret Hanı	630	2	1
38.	96		Mercan Ağa Hanı	2748	2	1
39.	97		Mercan Çukur Han	630	2	1
40.	111		Rabia Han	2718	2	1
41.	113		Sabuncu Han	393	2	2
42.	117		Sarnıçlı Han (kısmi bodrum katı 18.yy. üst yapısı 20.yy.)	647	2	1
43.	118		Sarraf Hanı	2812	2	1
44.	121		Sofçu Hanı	299	2	1
45.	124		Sünbüllü (Sünbül-i) Han			
46.	128		Şişeci Han	394	2	1
47.	134		Varakçı Han	2745	2	1

48.	136	18.yüzyıl	Yağcı Hanı	2718	2	1
49.	137		Yaldızlı Han	630	2	1
50.	140		Yemiş Han	280	2	1
51.	147		Zincirli Han	2746	2	1
52.	29	19. yüzyıl	Büyük Ticaret Han	630	3	1
53.	34		Camili Han	2814	2	1
54.	42		Demirtaş Hanı	341	2	1
55.	119		Sepetçi Han	648	3	1
56.	127		Şeyh Davud (Şeyh Darend) Han (kısmi bodrum katı 15.yy. olabilir ancak üst yapısı 19.yy.)	281	2	1
57.	143		Yıldız Han (19.yy.)	322	3	1

5.2 Özgünlüğünü Tümüyle Kaybetmiş ya da Yok Olmuş Avlulu Hanlar

Tezin 4.2 no'lu bölümünde belirtilen kaynaklar ile konu ile ilişkili diğer ansiklopediler taranarak edinilen bilgilere göre, çalışma alanı içinde kalan ve farklı dönemlerde yapılmış, ancak günümüzde özgünlüğünü tümüyle kaybetmiş ya da yıkılarak yerinde betonarme yapı bulunan 46 adet avlulu han tespit edilmiştir. Bu hanlar yerinde incelenmiştir. Hemen hepsinin mülkiyetleri farklı olduğundan dönem içerisinde ayrı ayrı bakım ve onarımlar geçirmiştir. Her bir katın, her bir cephenin hatta her bir oda modülünün kendi içinde ve cephesinde farklılaştığı görülür. Bazıları geçirdikleri bu onarımlar sonrasında tümüyle yenilendiğinden avlu konturu dışında hiçbir ize sahip değildir. Bazıları ise cephe bakımından yenilendiğinden bir miktar oda konturlarını korumaktadır.

Ancak pek çoğunun eski isimlerini devam ettirdikleri görülür. Bu durumda notlama sistemine gidilerek her bir han hem kendi içinde hem de diğerleri ile birlikte değerlendirilmiştir. Bu hanların bölge içindeki yerleri için Harita 5.1 ve 5.2 ile Ek 7'ye (bütün alanı gösteren pafta) bakılabilir. Han no 8 ile Ali Paşa Hanı 3 (günümüz hanın yerinde betonarme işhanı olup, yeni adı Rokoko Han'dır), han no 17 ile Baltacı Han (günümüzde hanın yerinde betonarme iş hanı olup, yeni adı Tahtakale işhanıdır), han no 19 ile Bezci Yeni Han (günümüzde hanın yerinde yine korunması gerekli Yarem Han bulunmaktadır), han no 27 ile Büyük Kutucu Han (günümüzde hanın yerinde adı olmayan betonarme iş hanı vardır), han no 32 ile Cafer Ağa Hanı (günümüzde hanın yerinde ayrı ayrı betonarme iş hanları vardır), han no 99 ile Milas

Han (günümüzde yerinde Vakıfbank’a ait bölge müdürlüğü vardır) gibi örneklerde isimlerinin sadece kaynaklarda kaldığı tamamen yok olmuş avlulu hanlardır (Tablo 5.2).

Tablo 5.2 Çalışma alanı içinde kalan özgünlüğünü tümüyle kaybetmiş ve yok olmuş avlulu hanlar
(alfabetik listedir)

SIRA NO	HAN ADI	YAPIM TARİHİ	MAHALLESİ	ADA NO	GÜNÜMÜZDEKİ MÜLKİYET DURUMU	KAT ADETİ	AVLU SAYISI	YAPIM SİSTEMİ	ÖZGÜNLÜK DURUMU
1.	AKTARBAŞI HANI		Beyazıd		-				C. Güran, hanın Beyazıd Sultan Mektebi Sokakta olduğu belirtmiştir.
2.	ALİ PAŞA HANI 3		Dayahatun	630	Özel				
3.	BAKLALI HAN				-				E. Çelebi Seyahatnamesinde adı geçmektedir. R. E. Koçu, Tavuk Pazarında olabileceğini belirtmiştir.
4.	BALTACI HAN		Tahtakale	373	Özel				C. Güran’da ve Pervititch haritasında adı geçmektedir.
5.	BALTACI HANI		Sururi	321	-				E. H. Ayverdi’de Büyük Yıldız Han’ın arkasında tariflenmektedir.
6.	BALTACI MÜNHEDDİN HANI		Molla Fenari	254	Özel				C. Güran’da ve Pervititch haritasında Kalpakçılar cad. adı geçmektedir.
7.	BEZCİ YENİ HAN		Sururi	222	-				E. H. Ayverdi’de adı geçmektedir.
8.	BEY KERVANSARAYI				-				E. H. Ayverdi, Mahmut Paşa Hamamı yakınında olduğunu ve E. Çelebi’deki Kervansaray-ı Ebülfeth Mehmet Han olabileceğini belirtmiştir.
9.	BODRUM KERVANSARAYI				-				E. H. Ayverdi, Nur-u Osmaniye Cami avlusunun yerinde olduğunu belirtmiştir.
10.	BONCUKÇU HAN		Mercan	339	Özel				K. Pamukciyan listesinde adı geçmektedir.
11.	BÜYÜK KUTUCU HANI		Sarıdemir	348	Özel				E. H. Ayverdi’de adı geçmektedir.
12.	BÜYÜK YOLGEÇEN HAN		Beyazıd	648	-				E. H. Ayverdi’de adı geçmektedir.
13.	CAFER AĞA HAN		Sururi	314	-				E. H. Ayverdi’de Sultan Odaları Han’ın arkasında tariflenmektedir.
14.	ÇADIRCI HAN		Molla Fenari	271	-				E. H. Ayverdi’de adı geçmektedir.
15.	DARBHANE				-				E. H. Ayverdi, Ayasofya Vakıf Tahrir defterlerinde yapının adının geçtiğini belirtir.
16.	EMİN (YENİ) HAN	19. yy.	Tahtakale	373	Hazine				Pervititch haritasında görülmektedir.
17.	GÜLLEKEŞ HAN		Beyazıd	647	-				C. Güran’da yok olmuş hanlar listesinde.
18.	HAMDİ BEY GEÇİDİ HAN		Sururi	309	Özel				Pervititch haritasında görülmektedir.
19.	HAZİNEDAR HAN		Molla Fenari	299					E. H. Ayverdi’de adı geçmektedir.
20.	İBRAHİM PAŞA HANI				-				Gurlitt’e göre Beyazıd Caminin doğu kısmındadır.
21.	İĞNECİ HAN		Süleymaniye	770	-				E. H. Ayverdi’de adı geçmektedir.
22.	İMAMELİ (İMAM ALİ)	18. yy.	Dayahatun	630	Kısmen vakıf				C. Güran’da ve Pervititch haritasında adı

	HAN					geçmektedir.
23.	İPLİKÇİ HAN	18. yy.	Mollafenari	250	Özel	C. Güran'da ve Pervititch haritasında adı geçmektedir.
24.	(KADI) KUMRULU HAN		Dayahatun	630	Kısmen vakıf	C. Güran'da ve Pervititch haritasında adı geçmektedir. Tığcılar sok. Yıldızlı Han bitişiğindedir.
25.	KEBAPÇI HANI		Demirtaş	282	Özel	Pervititch haritasında görülmektedir.
26.	KÜÇÜK ÇORAPÇI HAN		Mercan	338	Özel	E. H. Ayverdi'de adı geçmektedir.
27.	LÜTFULLAH HAN		Beyazıd	641	-	C. Güran'da ve Pervititch haritasında adı geçmektedir.
28.	MANASTIRLI HAN		Sururi	315	Özel	4 - Z B
29.	MİLAS (FİNCANCILAR) HANI		Tahtakale	277	Özel	E. H. Ayverdi'de adı geçmektedir.
30.	MOLATAŞ (HOCA) HANI		Sururi	311	Özel	E. H. Ayverdi'de adı geçmektedir.
31.	MOLLA GÜRANİ HANI				-	C. Güran'da adı geçmektedir.
32.	MURAD PAŞA HANI				-	E. H. Ayverdi'de Küçükpazar, Bakırcılar Cad'de belirtilmiştir.
33.	MUSTAFA PAŞA HAN			281	-	E. H. Ayverdi'de Şeyh Darend Han'ın arkasında tariflenmektedir.
34.	NASUH AĞA (NASUHİYE) HAN		Mercan	339	Özel	E. H. Ayverdi'de adı geçmektedir.
35.	ODUN KAPISI HANI				-	C. Güran'da Unkapanı civarında olduğu belirtilmiştir.
36.	PASTIRMACI HAN		Dayahatun	630	Kısmen vakıf	C. Güran'da ve Pervititch haritasında adı geçmektedir.
37.	PERDAHÇILAR HANI		Beyazıd	2748	-	C. Güran'da ve Pervititch haritasında adı geçmektedir.
38.	RIZA PAŞA HAN		Tahtakale	277	Özel	E. H. Ayverdi'de adı geçmektedir.
39.	SİLAHTAR HAN		Tahtakale	279	Özel	C. Güran'da adı geçmektedir.
40.	SORGUÇLU (MUHSİNOĞLU) HAN		Beyazıd	254	-	C. Güran'da adı geçmektedir.
41.	SULTAN ODALARI HAN		Sururi	315	Özel	E. H. Ayverdi'de adı geçmektedir.
42.	ŞARK HAN		Tahtakale	277	Özel	Pervititch haritasında görülmektedir.
43.	TAHTA HAN		Sururi	322	Özel	E. H. Ayverdi'de adı geçmektedir.
44.	YEMİŞKAPANI HANI				-	C. Güran'da adı geçmektedir.
45.	YOLGEÇEN HAN		Molla Fenari	254	-	K. Pamukciyan listesinde adı geçmektedir.
46.	YOLGEÇEN HANI		Beyazıd	2748	-	K. Pamukciyan listesinde adı geçmektedir.

Harita 5.1 Yüzyıllara göre mevcut ya da yok olmuş avlulu hanlar (Han numaraları Tablo 4.7’de kullanılan numaralar ile aynıdır) (1988 yılı onaylı halihazır harita altlık olarak kullanılmıştır)

5.3 Örnek Olarak İncelenen Avlulu Hanlar

Hanlar bölgesinde günümüze ulaşmış korunması gerekli 58 adet avlulu han yapısından büyük oranda kimliğini devam ettiren 23 adet bulunmaktadır (Tablo 5.3). Bu ayırım yapılırken özgün mimari özellikler olarak sayılabilecek,

- Avlusunun açık olması,
- Özgün planının kolayca anlaşılması,
- Yapının ada üzerindeki özgün sınırlarını koruması,
- Yapının özgün yüksekliğini koruması (özgün kat adeti),
- Özgün cephe biçimlenişini koruması,
- Özgün cephe malzemesi ve boyutlarına sahip olması,
- Özgün oda boyut ve adetlerinin sayıca çok olması,
- Özgün mekan örtülerini koruması,
- Özgün kapı ve pencere sayısının çokluğu
- Ana giriş kapısının mevcut olması,
- Çatı üst örtüsünün mevcut durumu ve özgünlüğü
- Revak, paye, kemer ve üst örtülerinin mevcut olması,
- Merdivenlerin mevcut durumu ve özgünlüğü
- Eklentilerinin az olması,

gibi kriterler esas alınarak eleme yapılmış ve 23 adeti üzerinde detaylı çalışma yapılması kararı alınmıştır. Bu hanlara ait detaylı genel katalog çalışmaları Ek 6 bölümünde bulunmaktadır. Detaylı çalışma yapılan 23 adet yapının hemen hepsinin 2 katlı ve tek avlulu olarak yapıldığı görülmektedir. İncelenen yapıların hepsi açık avlu düzenindedir. 1 adeti 15.yy., 8 adeti 16.yy., 3 adeti 17.yy., ve 11 adeti 18. yy. yapısıdır (Harita 5.1). İncelenen yapılardan Vezir Han, Kürkçü Han, Valide Han, Balkapanı Han ve Leblebici Han yapı kütesi olarak bir bölümünü kaybetmiştir. Ancak geriye kalan bölümleri yapının yüzde olarak büyük bölümünü temsil ettiğinden ve kalan kısımları özgün özelliklerini koruduğu düşünülerek katalog çalışmasına dahil edilmiştir.

Tablo 5.3 Katalog çalışması yapılan ve örnek olarak incelenen avlulu hanlar (alfabetik sıradır)

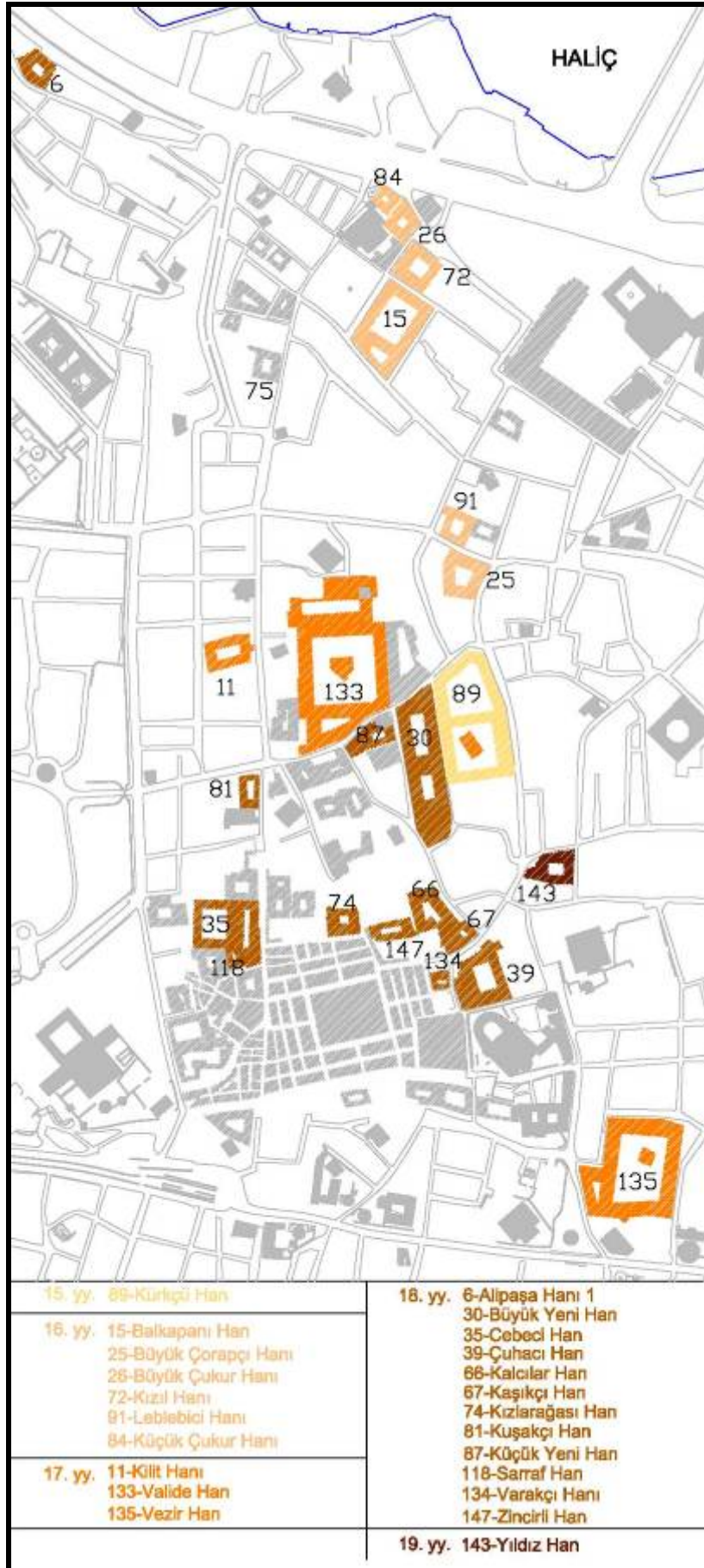
Sıra no	Han no ¹⁸⁵	Han adı	Ada no	Dönemi	Koruma durumu	Avlu boyutu	Esas kat		Ocak durumu
							Revak örtüsü	Oda örtüsü	
1.	6	ALİ PAŞA HANI I	485	18.yy.	B		Beşik tonoz	Beşik tonoz	var
2.	15	BALKAPANI HANI	285	16.yy.	B	42X31	Kubbe	Beşik tonoz	yok
3.	25	BÜYÜK ÇORAPÇI HAN	338	16.yy.	C		Beşik tonoz	Beşik tonoz	-
4.	26	BÜYÜK ÇUKUR HAN	430	16.yy.	A	38x28	Çapraz tonoz	Beşik tonoz	yok
5.	30	BÜYÜK YENİ HAN	259	18.yy.	A	12x42	Beşik tonoz	Kubbe	var
6.	35	CEBECİ HAN	2812	18.yy.	C	37x37	Kubbe	Çapraz tonoz	---
7.	39	ÇUHACI HAN	325	18.yy.	A	21x28	Çapraz tonoz	Çapraz tonoz	var
8.	66	KALCILAR HANI	2746	18.yy.	A	16x44	Beşik tonoz	Kubbe	yok
9.	67	KAŞIKÇI HAN	2746	18.yy.	A	10x10	Beşik tonoz	Beşik tonoz	var
10.	74	KIZLARAĞASI HAN	631	18.yy.	A	9x12	Çapraz tonoz	Çapraz tonoz	var
11.	72	KIZIL (PAPAZOĞLU) HAN	399	16.yy.	A	37x38	Çapraz tonoz	Kubbe	yok
12.	11	KİLİT HAN	267	17.yy.	A		Çapraz tonoz	Kubbe	yok
13.	81	KUŞAKÇI HAN	261	18.yy.	B	36x19	Çapraz tonoz	Kubbe	yok
14.	84	KÜÇÜK ÇUKUR HAN	430	16.yy.	A	6x8	Çapraz tonoz	Kubbe	yok
15.	89	KÜRKÇÜ HAN	258	15.yy.	A	41X45	Kubbe	Beşik tonoz	var
16.	87	KÜÇÜK YENİ HAN	260	18.yy.	A		Beşik tonoz	Beşik tonoz	var
17.	91	LEBLEBİCİ HAN	394	16.yy.	C	13X17	Çapraz tonoz	Çapraz tonoz	yok
18.	118	SARRAF HANI	2812	18.yy.	C		Beşik tonoz	Beşik tonoz	
19.	133	VALİDE HAN	339	17.yy.	A	63X66	Beşik tonoz	Kubbe	var
20.	134	VARAKÇI HAN	2745	18.yy.	A	8X4	Beşik tonoz	Beşik tonoz	yok
21.	135	VEZİR HAN	296	17.yy.	A	47X70	Kubbe	Beşik tonoz	var
22.	143	YILDIZ HAN	322	19.yy.	B	44x30	Beşik tonoz	Beşik tonoz	
23.	147	ZİNCİRLİ HAN	2746	18.yy.	A		Çapraz tonoz	Çapraz tonoz	var

A: özgünlüğünü koruyan yapılar

B: özgünlüğünü kısmen yitirmiş yapılar

C: özgünlüğünü önemli oranda yitirmiş yapılar

¹⁸⁵ Han no; Tablo 4.7’de hanlara verilen numaraları ifade etmektedir.

Harita 5.2 Katalog çalışması yapılan avlulu hanlar

5.4 Avlulu Hanların Mimari Analizi (Kütle: Plan / Cephe / Kesit)

Ana Giriş¹⁸⁶ :

Avlulu han yapılarına giriş ve çıkışı sağlayan tac kapılar, ulaşım düzeninde hanın yaşamasını sağlayan bir doğrulukta planlanmışlardır. Tac kapılar ulaşım ağındaki ana yollara açılmaktadır. Ticari işlev yüklenmiş İstanbul avlulu han yapılarında kendilerinden önceki örneklerde görülen girişin tek olması nedeninden dolayı kontrollü avlu kullanımının, 18. yüzyıl ile birlikte değişerek avluların dışa açıldığı tespit edilmiştir. Ancak bu duruma topoğrafyanın da hizmet ettiği düşünülmektedir. Bu dönemde yapılmış Büyük Yeni Han, Küçük Yeni Han, Çuhacı Han gibi yapı adalarının tümünü kaplayan bazı han yapılarında birden çok giriş görülür. Seçilen avlulu hanların içinden Büyük Yeni Han ve Küçük Yeni Han topoğrafyaya göre biçimlendiklerinden, kot farkı olan iki ayrı yolu birleştirir, bu iki ayrı yoldan da girişleri bulunmaktadır.

Kızlarağası Han örneğinde girişin yanında bulunan kitabeli çeşme girişi kuvvetlendiren bir öge durumundadır¹⁸⁷. Vezir Handa girişin her iki yanında küçük nişler bulunmaktadır. Ancak yapı 1894 depreminden sonra büyük çaplı onarım geçirdiği için, özgün tasarımında olup olmadığı kesin değildir. Bazı örneklerde, girişin üstlerinde derinliği 50 cm.'yi geçmeyen ve konsollar üzerine yapılmış çıkmalı odalar vardır. Çuhacı Han, Valide Han, Kürkçü Han, Kaşıkçı Han örneklerinde girişin üzerinde çıkmalı odalar görülür. Vezir Handa da girişin üzerinde konsollu çıkma olmasına rağmen, üst kısım yerinde yoktur. Han girişlerine ait üst örtülerde çoğunlukla tonoz örtü biçimi kullanılmıştır. Girişlerin birçoğunda girişe bakan odalar bulunur. Hancı başı odasının avluya girişte yer alan bu odalardan birinde yer aldığı düşünülmektedir.

Avlu: (Plan 5.1, 5.2 ve 5.3)

Hanlarda avlu giriş ekseni en önemli biçim üreten eleman olarak göze çarpar ve çoğunlukla kısa cepheden giriş yapılarak avluya ulaşıldığı görülür. İstanbul şehiriçi hanlarından Fatih döneminden günümüze ulaşan en eski han olan Kürkçü Han, 2 katlı 2 avlulu plan şeması ile dönemin tek örneğidir. Ahır önceleri 2. avluda, 17. yüzyıl sonrasında yapılan Valide Han

¹⁸⁶ Konu içinde adı geçen han örnekleri için katalog çalışmasına bakılabilir.

¹⁸⁷ Avlulu olup, onarım sonrasında özgünlüğünü büyük oranda kaybeden ve bu nedenle listeye dahil edilmeyen Halil Ağa Han girişinin yanında da çeşme bulunur.

(17.yy) Cebeci Han (18.yy.) ve Büyük Yeni Han (18.yy.) gibi örneklerde 3. avlu eklenince ahır 3. avluda yer alır. Plan 5.1 ve 5.2’de hanlar bölgesinde avlu tipolojisine yönelik olarak yapılan tasnifin belirleyici etkeni yapıların avlu sayısı ve kat adetleri olmuştur. Ancak sıralama yüzyıllara göredir.

17. yy.’da nüfusun artması ile çarşı bölgesinde pek çok mescid yapılır. 15. ve 16. yüzyıl hanlarının avlusundaki mescidlerin 17. yy.’da eklendikleri düşünülmektedir. Yaya yolları taş kaplı olmakla birlikte avlular toprak zemindir. Günümüzde bazı avlularda (Cebeci Han, Zincirli Han, İmameli Han, Büyük Yıldız Han, Vezir Han) görülen ağaçların bulundukları konum olarak bilinçli değil, zaman içinde tesadüfi olarak büyüdükları düşünülmektedir. Avluda şadırvan yoktur, ancak mescid bulunmaktadır. Bölgede avlusunda mescid bulunan örnekler; Kürkçü Han, Valide Han, Vezir Han, Cebeci Han’dır. Ancak bu mescidlerden Cebeci Han’daki günümüzde mevcut değildir, diğerleri ise özgün durumlarına göre çok bozulmuşlardır. Örneğin Vezir Han içindeki mescid günümüzde lokanta olarak işlev görmektedir.

Genel planlama ilkeleri

Avlulu hanların planlamasına bakıldığında genel olarak iki ana planlama ilkesi görülür.

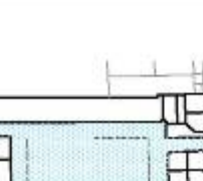
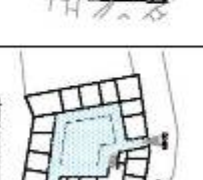
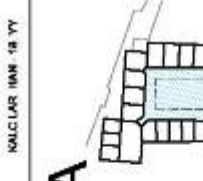
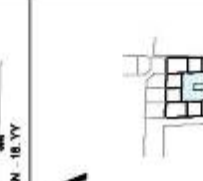
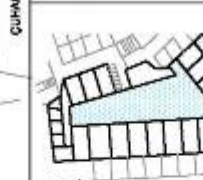
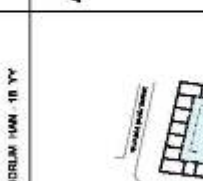
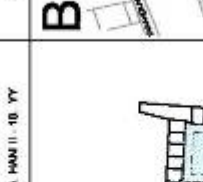
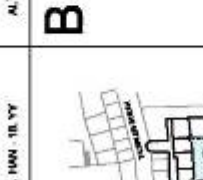
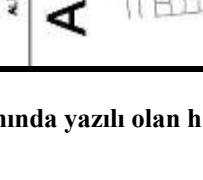
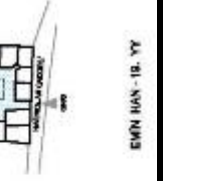
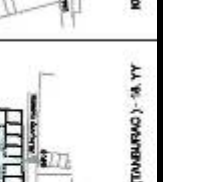
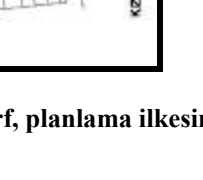
Avlulu hanlarda;

a) Oda derinlikleri sabit tutulup avlunun parsel biçimine uyması,

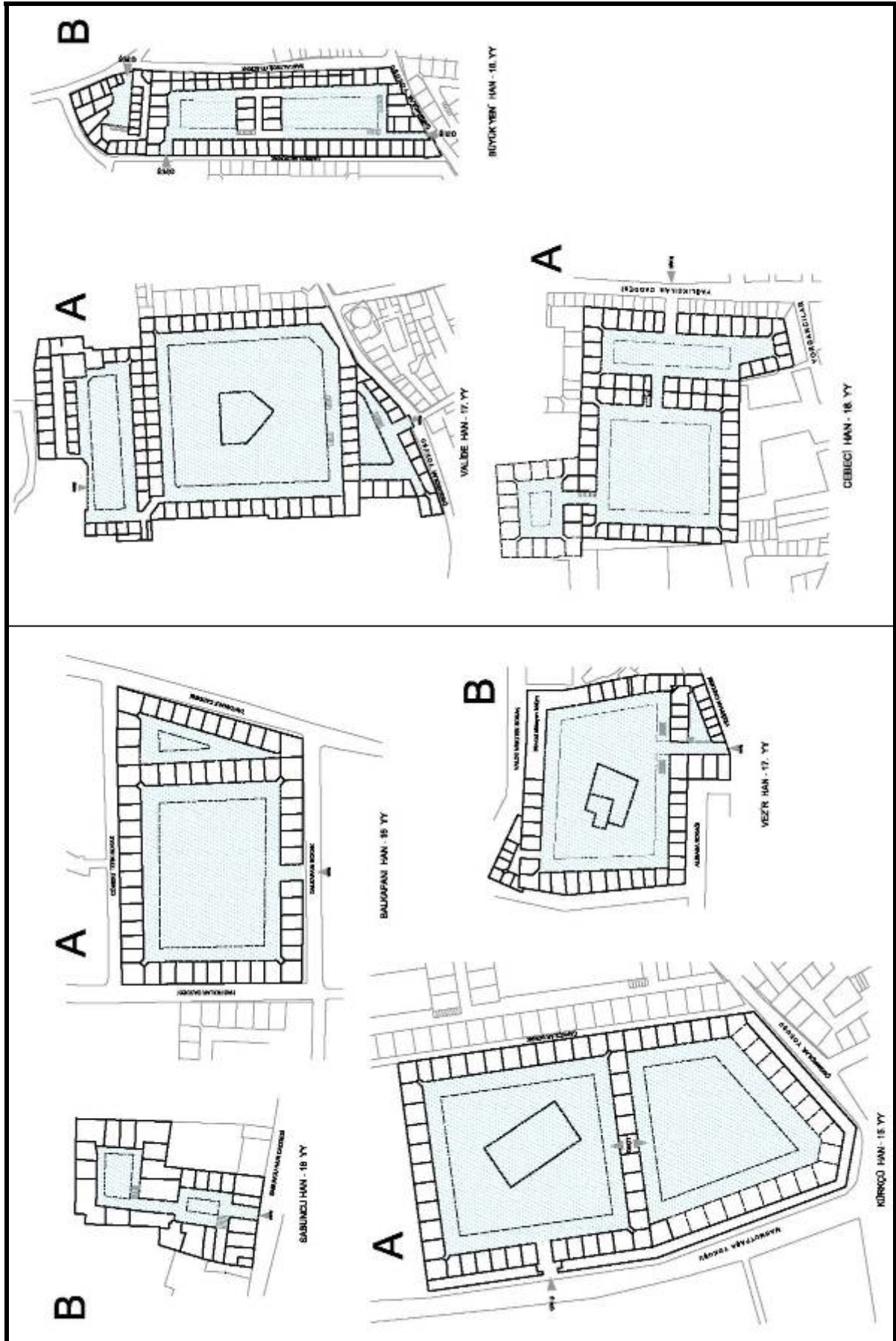
28 adet plan krokisi incelenen hanların (Plan 5.1 ve 5.2) 17 adetinin “a” ilkesine uygun olduğu görülmüştür. “a” ilkesindeki örnek hanlar; Alipaşa Hanı I ve II, Balkapanı Han, Bodrum Han, Büyük Çorapçı Han, Büyük Çukur Han, Cebeci Han, Emin Han, İmameli Han, Kalcılar Han, Kızlarağası Han, Kilit Han, Kürkçü Han, Silahtar Han, Sünbül-i Han, Şişeci Han, Valide Han’dır.

b) Oda derinlikleri farklı olup avlunun dik açılı olarak tasarlanması,

11 adet hanın ise “b” ilkesine uygun olduğu görülmüştür. “b” ilkesindeki örnek hanlar; Astarıcı Han, Büyük Yeni Han, Çuhacı Han, Kilit (Tanburacı) Han, Küçük Çukur Han, Küçük Yeni Han, Leblebici Han, Kızıl Han, Sabuncu Han, Zincirli Han, Vezir Han’dır.

Plan 5.1 Tek avlulu hanlar (planlar aynı ölçektedir ve ismin yanında yazılı olan harf, planlama ilkesini temsil etmektedir)

Plan 5.2 İki ve üç avlulu hanlar (planlar aynı ölçektir ve ismin yanında yazılı olan harf, planlama ilkesini temsil etmektedir)

Avlu fotoğraflarından örnekler:

Fotoğraf 5.1 Kırkcı Han 1. avlusu (15. yy.)

Fotoğraf 5.2 Balkapanı Han 1. avlusu (16. yy)

Fotoğraf 5.3 Kızıl Han (16. yy.)

Fotoğraf 5.4 Küçük Çukur Han (16. yy.)

Fotoğraf 5.5 Leblebici Han (16. yy.)

Fotoğraf 5.6 Valide Han 2. avlusu (17. yy.)

Fotoğraf 5.7 Valide Han 3. avlusu (17. yy.)

Fotoğraf 5.8 Kilit Han (17. yy.)

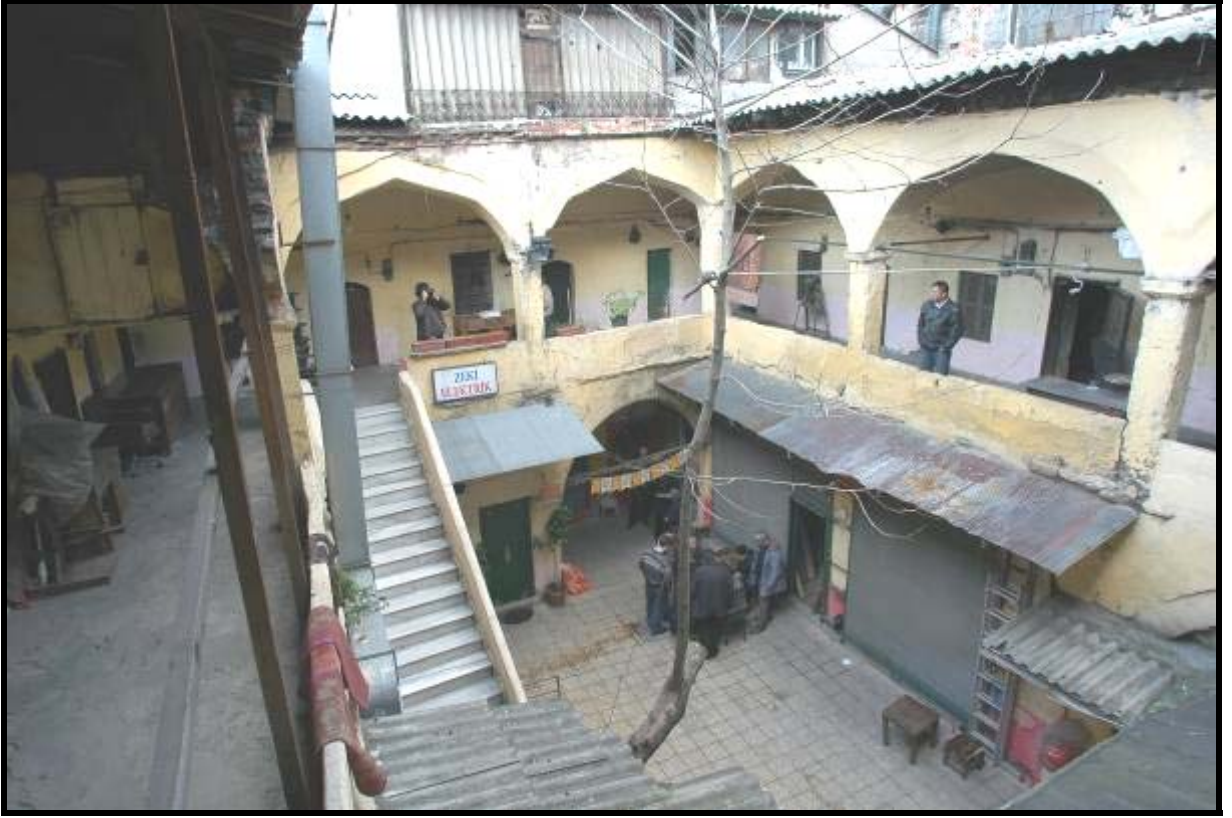
Fotoğraf 5.9 Vezir Han 2. avlusu (17. yy.)

Fotoğraf 5.10 Çinili Han (18.yy.)

Fotoğraf 5.11 Çuhacı Han (18. yy.)

Fotoğraf 5.12 Çukur Han (18. yy.)

Fotoğraf 5.13 Kaşıkçı Han (18. yy.)

Fotoğraf 5.14 Kızlarağası Han (18. yy.)

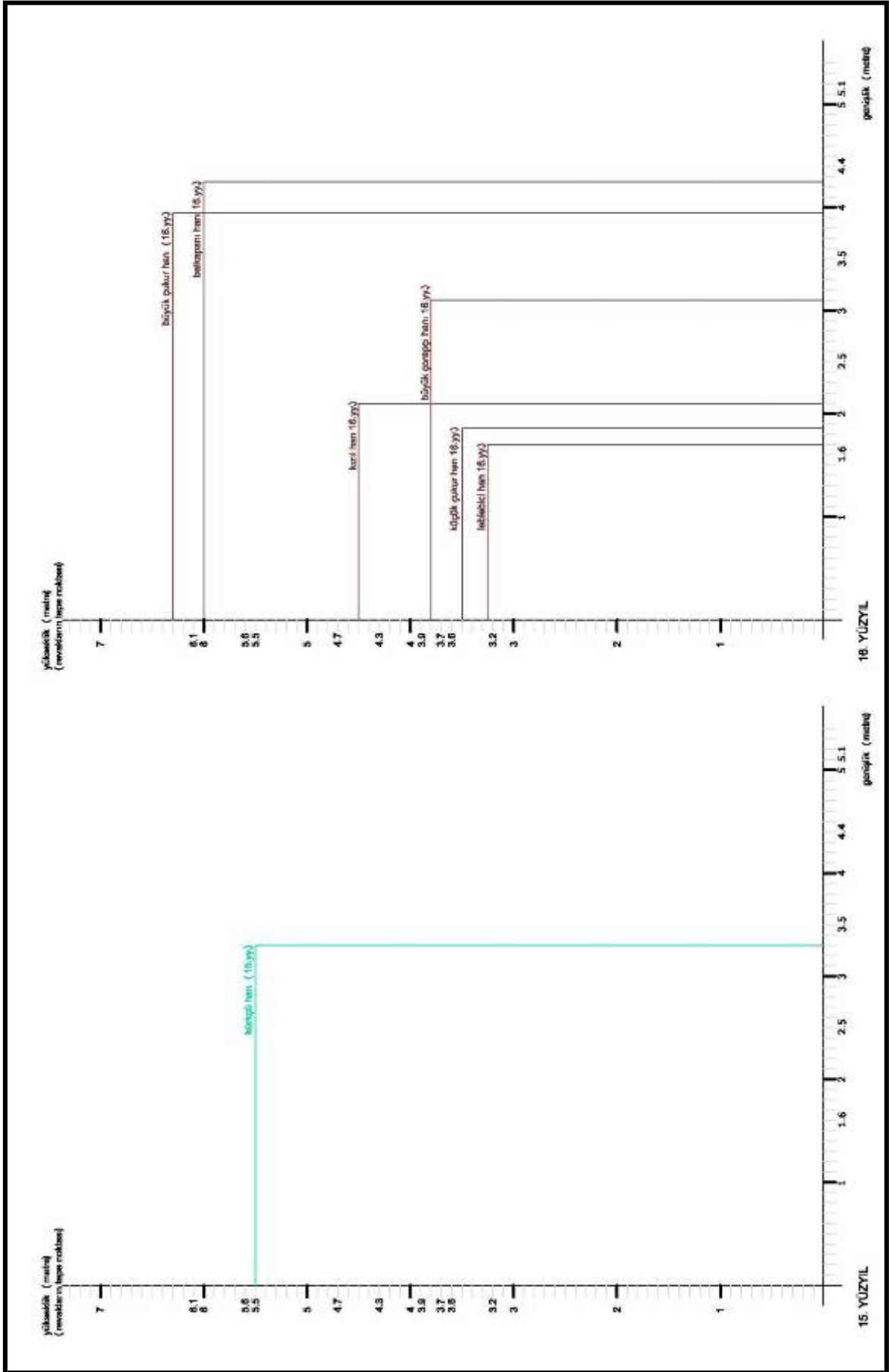

Fotoğraf 5.15 Büyük Yıldız Han (19. yy.)

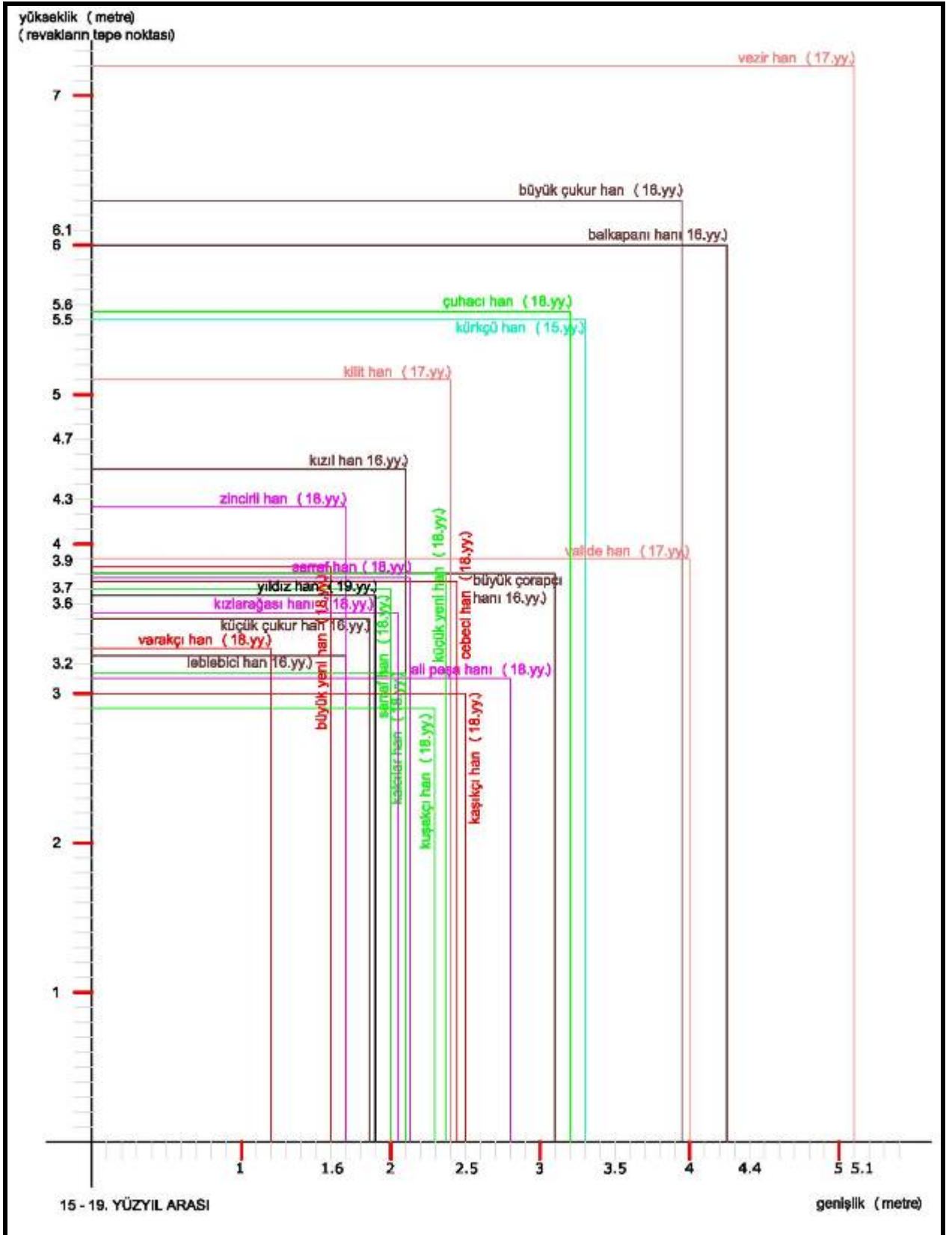
Revak Kesiti: (Kesit 5.1 ve 5.2 ile Grafik 5.1 ve 5.2)

23 adet hana ait alınan detaylı kesitlerden revaklara ait yükseklik ve genişlik hakkında yüzyıllara göre bilgi sahibi olunabilmektedir. Grafik 5.1’de yüzyıllara göre revak kesitleri ayrı ayrı gösterilmiş olup, grafik 5.2’de incelenen 23 adet hanın revak kesitlerinin tümü grafik gösterim ile bir arada gösterilmiştir.

- Yapım tarihi en eski olan Kürkçü Han (15.yy.) revak kesitindeki 3.3 m genişlik ve 5.5 m yükseklik boyutlarına sahip olup, ilk hanların revak ölçüleri hakkında bilgi vermektedir.
- 16.yy. yapısı olan Büyük Çukur Han ile Balkapanı Hanı yaklaşık 4x6 m genişlik/yükseklik oranının farkıyla diğer hanlardan ayrılır.
- 17. yy. yapısı Vezir Han, diğer hanların revaklarına oranla 5.1x7.2 m boyutlarındaki oranlarıyla diğerlerinden ayrılır.
- Yükseklik bakımından 2.9 m ile en alçak revak, 18.yy. yapısı olan Kuşakçı Han’a aittir.
- Genişlik bakımından 1.2 m ile en dar revak, 18.yy. yapısı olan Varakçı Han’a aittir.
- 16.yy.’da yapılmış hanlar arasında Küçük Çukur Han ile Leblebici Han, 18.yy.’da yapılmış hanlar arasında ise Kızlarağası Hanı ve Sarraf Han birbirlerine yaklaşan revak kesitlerindeki oranlarıyla (3.5x2 m) dikkat çekicidir.

Grafik 5.1 15. ve 16. yüzyıllara göre revak kesitleri

Grafik 5.3 Revak kesitleri (23 adet örnek üzerinden revakta uygulanan genişlik ve tepe noktasını gösteren yüksekliklerin bir arada gösterilmesi)

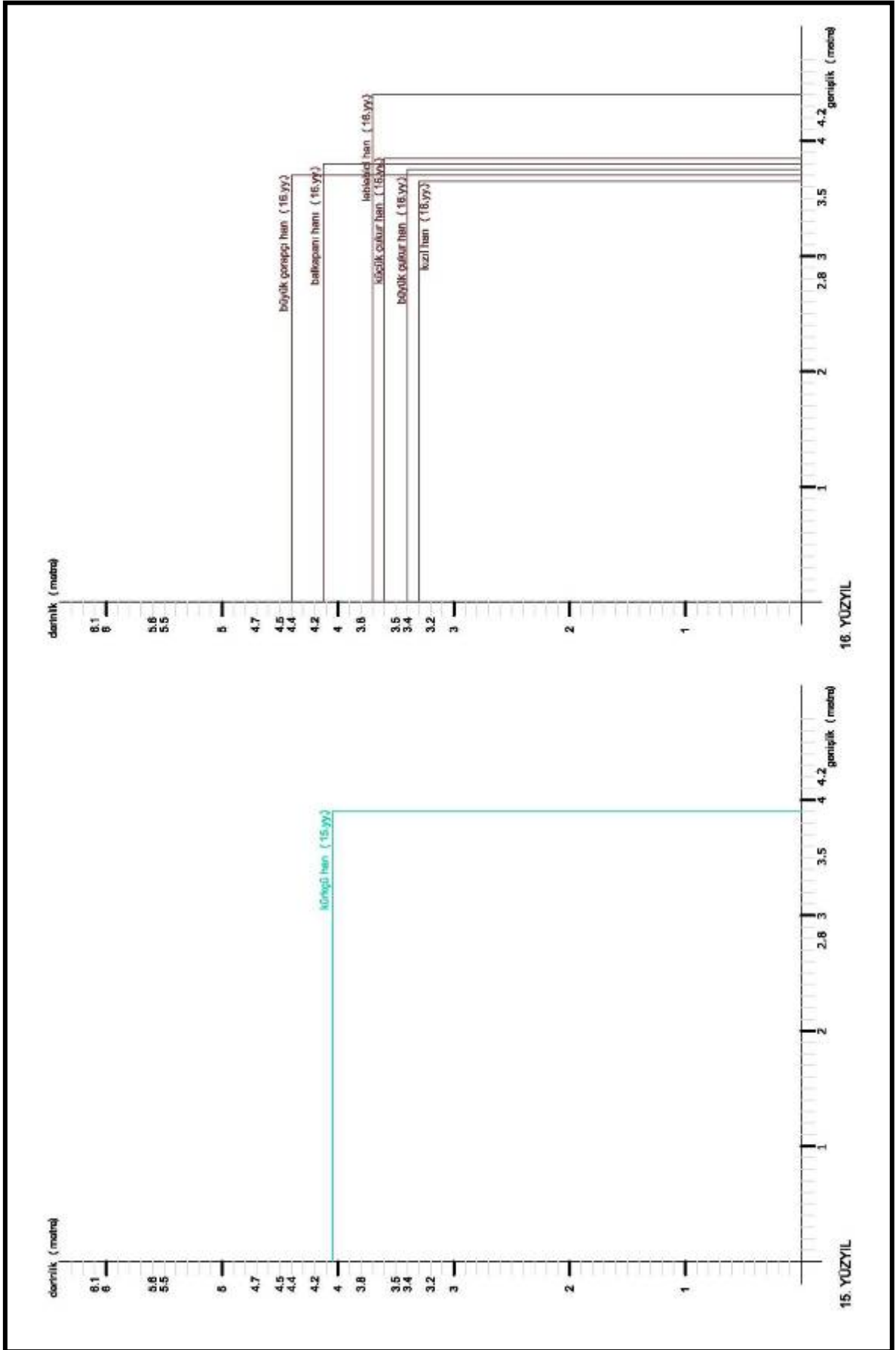
Oda:

Hanların büyük çoğunluğunda plan dikdörtgen olmasına rağmen, odalarının geometrik biçimi büyük oranda karedir. Bazı örneklerde arsanın durumuna göre yamuk ya da paralel kenar plan da (Büyük Çorapçı Han, Bodrum Han, Ali Paşa Han gibi) görülmektedir. Odalarda en çok uygulanan boyut 4.00 m ile 5.00 m arasındaki ölçüdür.

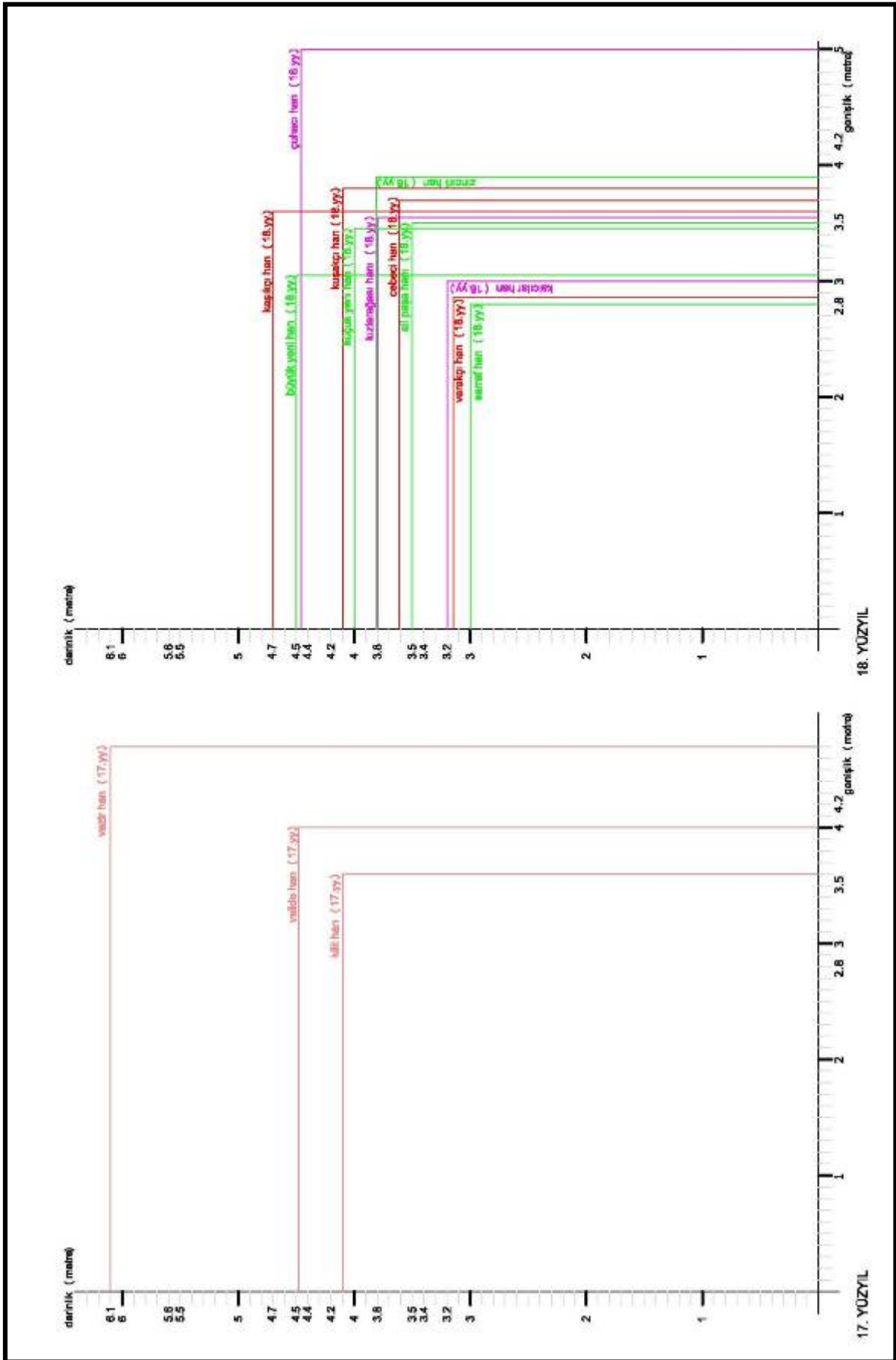
23 adet handa alınan detaylı rölövelerden odalara ait derinlik ve genişlik hakkında bilgi sahibi olunabilmektedir;

- Yapım tarihi en eski olan 15.yy. yapısı Kürkcü Han, 4.05x3.9 m boyutlarıyla kareye yakın oda düzenine sahiptir. Grafik 5.5’de görüldüğü üzere Kürkcü Han (15.yy.) ile Balkapanı Hanın¹⁸⁸ (16.yy.) oda boyutları olarak birbirine çok yakın yapıldıkları dikkat çekicidir.
- Genişlik bakımından; en dar oda 2.8 m ile Büyük Sarraf Han (yapım tarihi kesin bilinmemekle birlikte 18. yy. olduğu tahmin edilmektedir), en geniş oda ise 4.2 m ile Zincirli Han’a (18.yy.) aittir.
- Derinlik bakımından, en kısa oda 3 m ile yine Sarraf Han’a (18.yy.), en uzun oda ise 6.1 m ile Vezir Han’a (17.yy.) aittir.
- İncelenen 23 handa, Vezir Han (17.yy), Çukur Han (18.yy.) ve Yıldız Han (19.yy.) dışındakilerin genel olarak oda boyutları dikdörtgen değil kare ya da kareye yakın geometrik biçimdedir. Leblebici Han ise (3.7x4.4) enine dikdörtgen boyutlarıyla diğerlerinden ayrılır.
- 23 handa uygulanan oda derinliklerin 3 m ile 6.1 m arasında, genişliklerinin ise 2.8 m ile 5 m arasında en çok rastlanan oda boyutu oldukları görülmektedir.
- Günümüzde ocak yarıya yakın handa mevcuttur.
- Odalarda kubbeden çok beşik ve çapraz tonoz kullanıldığı, revaklarda ise eşit ağırlıklı olarak yine beşik ve çapraz tonoz kullanıldığı, kubbenin ise 18. yy. hanlarında hiç kullanılmadığı görülmektedir.

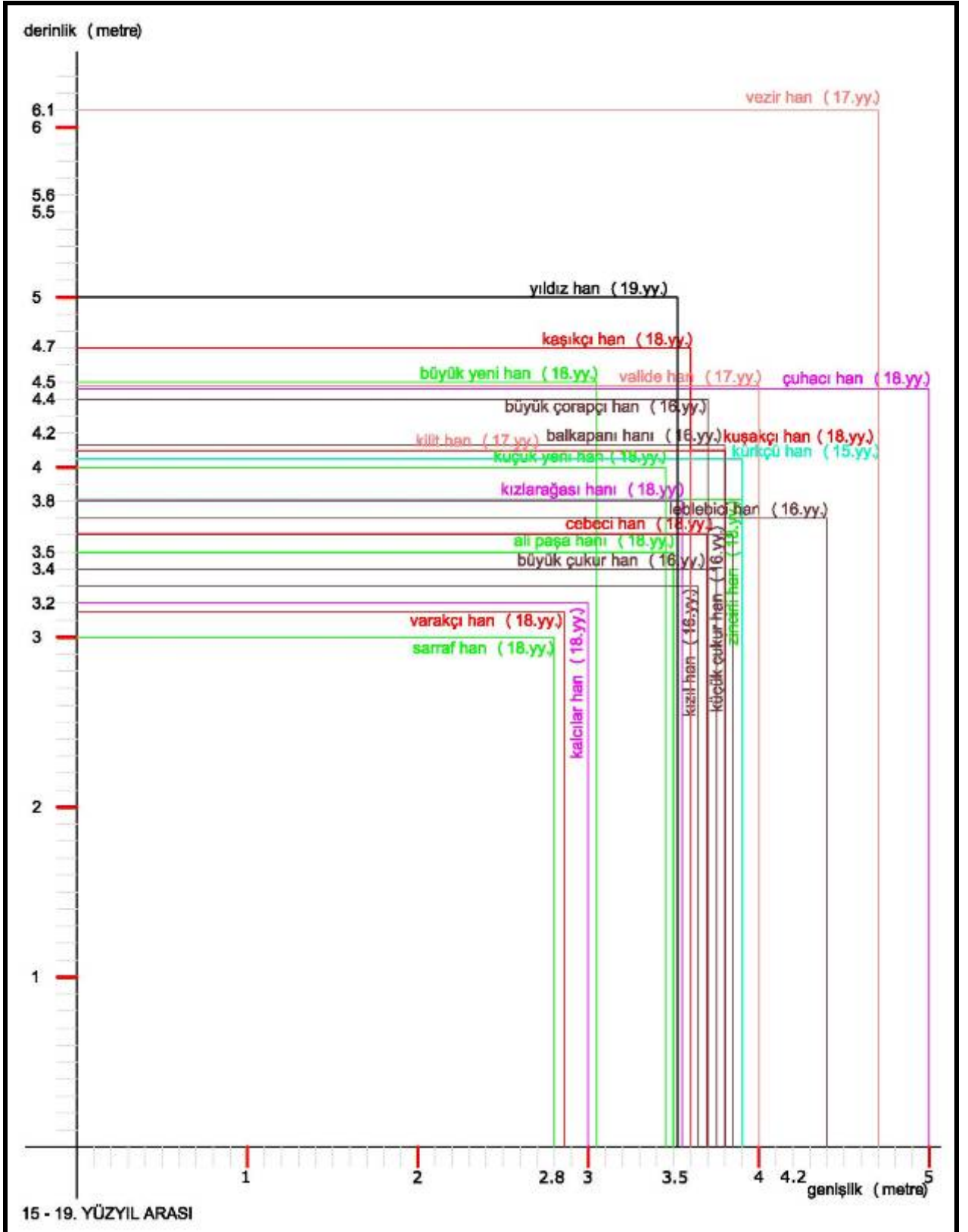
¹⁸⁸ Balkapanı Han’ın bodrum katının Bizans döneminden kaldığı, üst katların Osmanlı döneminde tamamlandığı bilindiğinden, Kürkcü Han’da uygulanan ölçülerin kendinden önceki Balkapanı Han’dan örnek alındığı düşünülebilir.

Grafik 5.4 15. ve 16. yüzyıllara göre 23 adet örnek odada uygulanan genişlik ve derinlikler (oda planını vermektedir)

Grafik 5.5 17. ve 18. yüzyıllara göre 23 adet örnek odada uygulanan genişlik ve derinlikler (oda planını vermektedir)

Grafik 5.6 23 adet örnek odada uygulanan genişlik ve derinlikler (oda planını vermektedir)

İki grafik karşılaştırıldığında, revak genişliklerinin oda genişlikleri ile aynı olmadığı görülür. Yapım sistemi olarak revak genişliklerinin oda genişliklerine eşit yapılmasına bir engel olmamasına rağmen, avludan bakışta revak genişliklerinin büyük çoğunlukla ritmik düzende uygulandığı, bu durumun algılamada düzen hissi verme kaygısından oluştuğu düşünülmektedir. Benzer kaygı ile oda ve revak yüksekliklerinin de birbirine eşit olmadığı, üst örtüde kot farkı oluşturulduğu görülmektedir.

Tablo 5.4 Revaklarda uygulanan max. ve min. boyutlar ile en çok uygulanan ölçüler

Dönem	Revaklarda uygulanan max. ve min. boyutlar	Revaklarda en çok uygulanan ölçüler
15. yy.	Genişlik 330, yükseklik 550 cm	Tek örnek mevcuttur
16. yy.	Genişlik max. 440, min. 365 cm Yükseklik max. 440, min. 330 cm	170-210 x 325-450 cm.
17. yy.	Genişlik max. 470, min. 360 cm Yükseklik max. 610, min. 410 cm	Örnek sayısı yeterli değildir
18. yy.	Genişlik max. 320, min. 120 cm Yükseklik max. 555, min. 290 cm	200-245 x 355-380 cm.
19. yy.	Genişlik 190, yükseklik 365 cm	Tek örnek mevcuttur

Tablo 5.5 Odalarda uygulanan max. ve min. boyutlar ile en çok uygulanan ölçüler

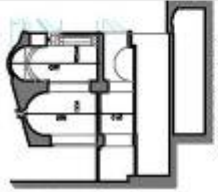
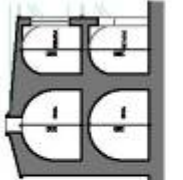
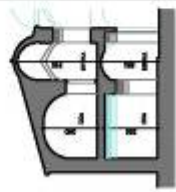
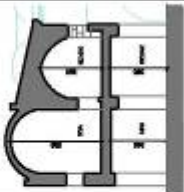
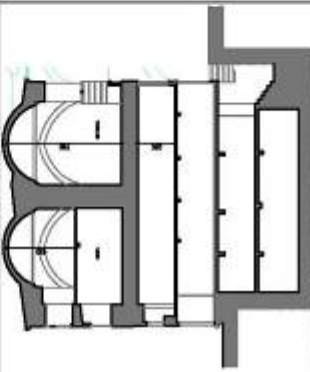
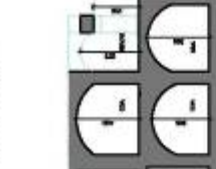
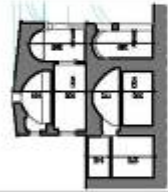
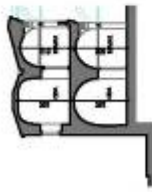
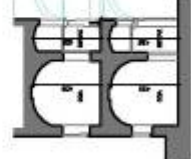
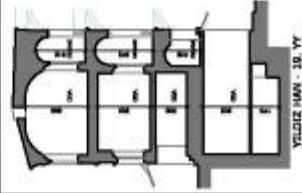
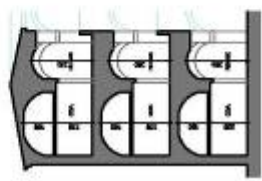
Dönem	Odalarda uygulanan max. ve min. boyutlar	Odalarda en çok uygulanan ölçüler
15. yy.	Genişlik 390, derinlik 405 cm	Tek örnek mevcuttur
16. yy.	Genişlik max. 425, min. 170 cm Derinlik max. 630, min. 325 cm	365-385 x 330-360 cm.
17. yy.	Genişlik max. 510, min. 240 cm Derinlik max. 720, min. 390 cm	Örnek sayısı yeterli değildir
18. yy.	Genişlik max. 500, min. 280 cm Derinlik max. 470, min. 300 cm	350-390 x 350-380 cm.
19. yy.	Genişlik 352, derinlik 500 cm	Tek örnek mevcuttur

Merdivenler:

Üst kata çıkış merdivenleri avluya giriş mekanının bir yanında; eğer alan imkan vermiş ise her iki yanında yer almaktadır. Avluya girişin her iki yanında merdivenin yer aldığı örnekler; Zincirli Han, Kızlarağası Han, Vezir Han, Kürkçü Han'dır. Basamakların ve korkulukların özgün durumunda tek parça mermer oldukları görülür. Ancak çoğu merdiven günümüz malzemeleri kullanılarak yenilenmiştir.

Helalar:

Bazı örneklerde avlunun dip köşesinde 4-5 adet helanın yanyana sıralandığı ya da 2. avluda yer aldığı görülmektedir. Bu mekanların tümü tek bir tonoz ile örtülüdür. Ancak günümüze ulaşmış hela mekanlarının hemen hepsi çağdaş yaşamın gereksinimleri karşısında, özgünlüğünü biçim, boyut ve malzeme açısından yitirmiştir.

	KORKU HAN - 15. YY		BALÇIK HAN - 15. YY		BÜYÜK ÇINKAR HAN - 15. YY		BÜYÜK ÇORAPÇI HAN - 15. YY		KEZELİ HAN - 15. YY		KÜÇÜK ÇINKAR HAN - 15. YY		LEFTERİCİ HAN - 15. YY
	KILIT HAN - 17. YY		VALİDE HAN - 17. YY				ÇINCİ HAN - 18. YY		KASECİ HAN - 18. YY		KIZILHANQASE HAN - 18. YY		KUŞAKÇI HAN - 18. YY
	ALPASHA HAN - 18. YY		BUTUK YENGE HAN - 18. YY		VARGACI HAN - 18. YY		ZİNCİRLİ HAN - 18. YY		YILDIZ HAN - 18. YY				
	KÜÇÜK YENİ HAN - 18. YY		SARRAF HAN - 18. YY										

Kesit 5.1 Oda ve revak kesitlerine örnekler (kesitler aynı ölçektedir)

5.5 Strüktür ve Malzeme

Strüktür:

Bir yapının taşıyıcı bölümüdür.

Düşey Taşıyıcılar

Duvarlar, genellikle mekânı çevreleyen mimari unsurlar olarak kullanılmasına karşın, strüktürel sistemin vazgeçilmez elemanlarıdır. Kagir yapılarda duvarlar taşıyıcı olmakla beraber aynı zamanda düşey bölme elemanlarıdır. Düşeydeki yükler duvarlarla temele aktarılır. Duvarlar dış kabuk itibarıyla de yapıyı tamamlayan veya fiziki çevreyi belirleyen elemanlardır. Kagir yapılarda duvarlar kerpiç, taş ve tuğladan yapılmış olup, taş duvarlarda oluşacak düzensiz oturmaları önlemek amacıyla ahşap hatıllar kullanılmaktadır.

Hanların cephesinde kesme taş malzemenin kullanımı, görsel algıda kendini yatay çizgiler halinde hissettirir. Bu yataylık duvar örgüsünde belli bir yükseklikten sonra bir sıra taş, iki ile üç sıra tuğla kullanılarak vurgulanır. Bağlayıcı malzeme olarak kireç ve tuğla kırığı karışımı olan horasan harcı kullanılmıştır. Bölgede incelenen avlulu han yapılarının dış duvarlarında zemin kat üzeri almalı duvar tekniği, 1 sıra taş+2 sıra tuğla, 1 sıra taş+3 sıra tuğla olarak görülebilir.

Zemin katlarda ise kesme taş duvar örgüsü izlenir. Bazı örneklerde (çoğunlukla 18.yy. öncesi örneklerinde) tümüyle kesme taş, bazı örneklerde ise moloz taş üzeri kesme taş kaplama (çoğunlukla 18. yy. sonrası örneklerinde) biçiminde gerçekleşmiştir. Bunun nedeni dönemin getirdiği inşa tekniği, malzeme bolluğu, strüktürel amaçlı dayanıklılık, görsel amaçlı kaygı ya da zemin kat duvar yüzeyinin dışta dükkanlar, içte (avluda) ise revaklar ile sık sık bölünmesi gösterilebilir. Dükkanlar arasında kalan duvar yüzeyi sadece duvar kalınlığından ibarettir. Hanların avluya bakan duvarlarının hemen hepsinde moloz taş duvar örgüsü üzerine sıva uygulandığı görülür.

Tablo 5.6 Katalog çalışmasındaki hanların düşey taşıyıcıları (döneme göre sıralıdır)

Han no ¹⁸⁹	Han adı	Dönemi	Düşey taşıyıcılar			
			Dış cephe duvarları		Ayaklar	
			STRÜKTÜR (örgü ve malzeme)	ÖLÇÜ (yaklaşık kalınlık cm)	STRÜKTÜR (örgü ve malzeme)	ÖLÇÜ (yaklaşık kalınlık cm)
89	KÜRKÇÜ HAN	15.yy.	1 sıra taş + 2 sıra tuğla	95	Kesme taş	130X130
15	BALKAPANI HAN	16.yy.	1 sıra taş + 3 sıra tuğla	80	Kesme taş	75X75
25	BÜYÜK ÇORAPÇI HAN	16.yy.	1 sıra taş + 3 sıra tuğla	65	Kesme taş	50X50
26	BÜYÜK ÇUKUR HAN	16.yy.	1 sıra taş + 3 sıra tuğla	70	Kesme taş	50X50
72	KIZIL (PAPAZOĞLU) HAN	16.yy.	1 sıra taş + 3 sıra tuğla	70	Kesme taş	50X50
84	KÜÇÜK ÇUKUR HAN	16.yy.	1 sıra taş + 3 sıra tuğla	70	Kesme taş	50x50
91	LEBLEBİCİ HAN	16.yy.	1 sıra taş + 2 sıra tuğla	65	Kesme taş	40X40
11	KİLİT HAN	17.yy.	1 sıra taş + 2 sıra tuğla	65	Kesme taş	50X50
133	VALİDE HAN	17.yy.	Kesme taş	110	Kesme taş	110X95
135	VEZİR HAN	17.yy.	1 sıra taş + 2 sıra tuğla	95	Kesme taş	140X140
6	ALİ PAŞA HANI I	18.yy.	1 sıra taş + 2 sıra tuğla	50	Kesme taş	40X40
30	BÜYÜK YENİ HAN	18.yy.	1 sıra taş + 2 sıra tuğla	50	Kesme taş	70X70
35	CEBECİ HAN	18.yy.	1 sıra taş + 3 sıra tuğla	80	Kesme taş	110X110
39	ÇUHACI HAN	18.yy.	1 sıra taş + 2 sıra tuğla	65	Kesme taş	50X50
66	KALCILAR HANI	18.yy.	1 sıra taş + 2 sıra tuğla	70	Kesme taş	70X70
67	KAŞIKÇI HAN	18.yy.	1 sıra taş + 2 sıra tuğla	50	Kesme taş	50X50
74	KIZLARAĞASI HAN	18.yy	1 sıra taş + 2 sıra tuğla	60	Kesme taş	30X30
81	KUŞAKÇI HAN	18.yy	1 sıra taş + 2 sıra tuğla	55	Kesme taş	40x40
87	KÜÇÜK YENİ HAN	18.yy	1 sıra taş + 2 sıra tuğla	70	Kesme taş	50x50
118	SARRAF HANI	18.yy.	1 sıra taş + 2 sıra tuğla	70	Kesme taş	50X50
143	YILDIZ HAN	18.yy.	1 sıra taş + 2 sıra tuğla	60	Kesme taş	50X50
134	VARAKÇI HAN	18.yy	1 sıra taş + 2 sıra tuğla	60	Kesme taş	40X40
147	ZİNCİRLİ HAN	18.yy	1 sıra taş + 2 sıra tuğla	65	Kesme taş	40X40

¹⁸⁹ Han no; Tablo 4.7’de hanlara verilen numaraları ifade etmektedir.

Tablo 5.7 Katalog çalışmasındaki hanlarda uygulanan düşey taşıyıcı oranları

	DIŞ CEPHE DUVARLARI			AYAKLAR
DÖNEMİ	1 sıra taş+2 sıra tuğla	1 sıra taş+3 sıra tuğla	Kesme taş	Kesme taş
15. yy.	1 han	-	-	1 han
16. yy.	1 han	5 han	-	6 han
17. yy.	1 han	1 han	1 han	3 han
18. yy.	13 han	-	-	13 han

Çalışma alanı içine detaylı incelenen 23 adet hanın 15. yüzyılda yapılmış olan Kürkçü Han dış cephe duvarlarının 1 sıra taş+2 sıra tuğla ile, 16. yüzyıl örneklerinden 1 adetinin 1 sıra taş+2 sıra tuğla iken, 5 adetinin 1 sıra taş+3 sıra tuğla kullanılarak uygulandığı görülmektedir. Seçilen örnekler arasında 18. yüzyıla olanlarının tümünde 1 sıra taş+2 sıra tuğla kullanıldığı görülmektedir.

Revaklarda tek parça yani sütun biçiminde ya da örme taş paye biçiminde yapıldıkları görülmektedir. Tek parça sütunlar zemine kaide ile, örme taş ayaklar ise zemine hemyüz (kaidesiz) birleşir (Fotoğraf 5.1). İncelenen örneklerde tüm ayakların kesme taş malzeme ile oluşturulduğu görülmektedir.

Fotoğraf 5.16 Cebeci Han revak payesi

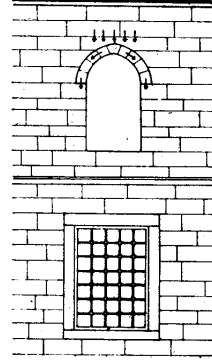
Yatay Taşıyıcılar

Revak payelerini birbirlerine bağlayan kemerler tuğla ile oluşturulmuştur. Revak kemerlerinde 1 sıra ya da en fazla 1.5 sıra tuğla kemer genişliği kullanılmıştır. Kemerlerin

üzeri saçak silmesine kadar çoğunlukla almasıık duvar örgüdür. Revak kemerlerini birbirine ya da revakları hanın beden duvarına bağlayan demir gergiler mevcuttur.

Fotoğraf 5.17 Vezir Han

Taş Lento

Fotoğraf 5.18 Düşey yükün yatay yönde açılması istemini durdurmak için kullanılan gergi demirleri (Büyük Yeni Han)

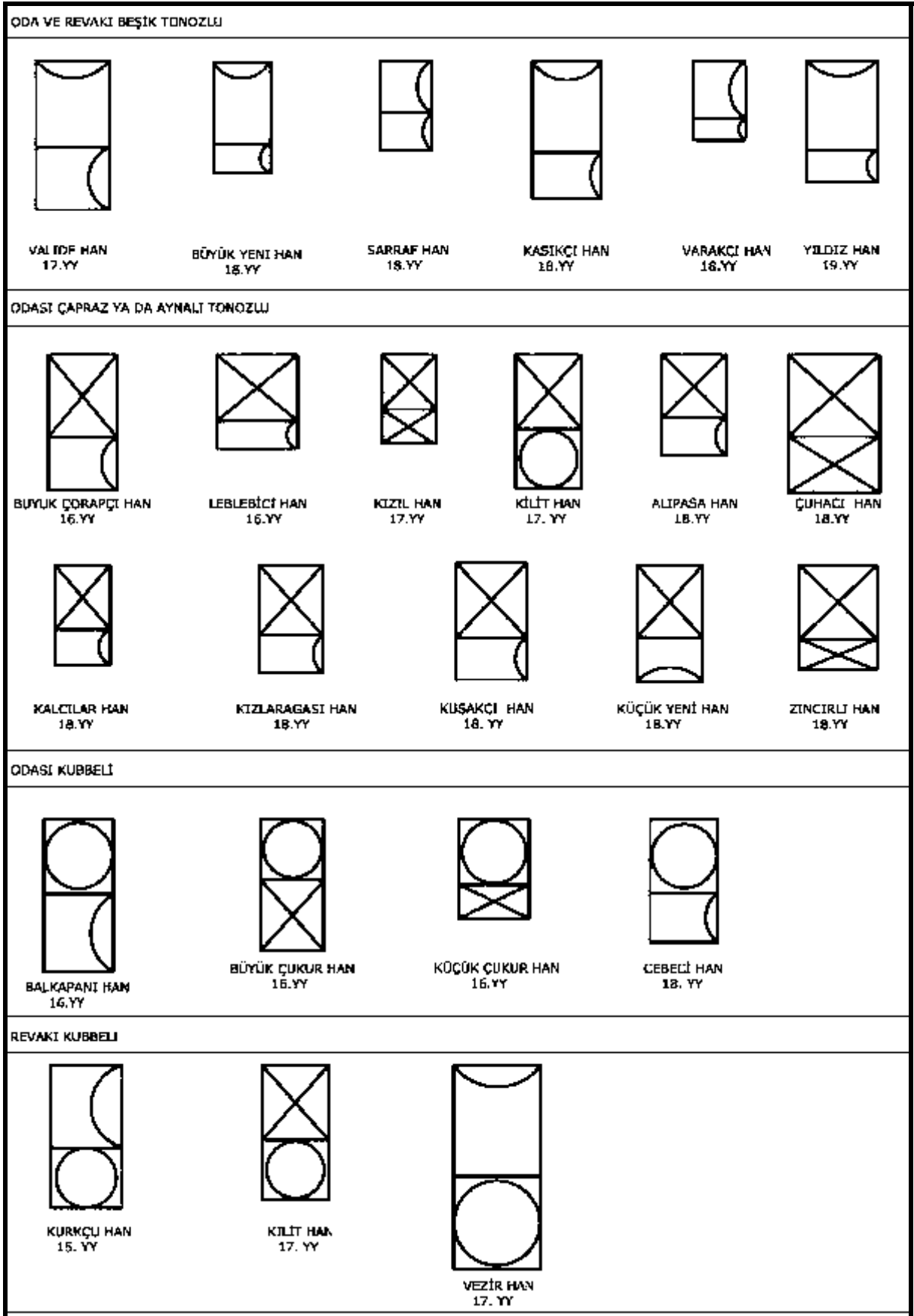
Tarih boyunca taş, tuğla ve kerpiç gibi küçük bloklarla oluşturulan yapı duvarlarında kapı ya da pencere boşluklarını oluşturmak ve boşluk üzerindeki duvarın desteklenmesi için boşluk açıklığının büyüklüğüne bağlı olarak; taş blok ya da ahşap lento ve kemer kullanılması bölgedeki hanlarda da izlenmektedir. Pencere ve kapı boşlukları üzerindeki duvarın yükünü, lentoların taşıdığı kabul edilir. Bu nedenle lentoların duvarlara oturan kısımlarının her birinin uzunluğu bu yükü aktaracak şekilde düzenlenir. Avlulu hanların pencerelerindeki lento üzerindeki duvar ağırlığını azaltmak için hafifletme kemerleri de yapılmıştır (Fotoğraf 5.19).

Fotoğraf 5.19 Büyük Yeni Han hafifletme kemeri. Kapı ya da pencere boşluklarını oluşturmak ve boşluk üzerindeki duvarın desteklenmesi için boşluk açıklığının büyüklüğüne bağlı olarak; taş lento ve hafifletme kemeri kullanılmıştır

Örtü Sistemi (Şekil 5.1)

Avlulu hanların örtü sisteminin ana malzemesi tuğla olup, günümüze ulaşanlar arasında ahşap çatılı ve kiremit örtüye sahip örneğe rastlanmamıştır. Oda ve revaklarda beşik tonoz, çapraz tonoz, aynalı tonoz ve kubbe örtüsü uygulanmıştır. İncelenen yapılarda örtü sistemi olarak kubbeden çok tonoz çeşitlerinin kullanıldığı görülmektedir. Odaların en çok çapraz tonoz (aynalı tonoz, çapraz tonoz grubunda değerlendirilmiştir) ile örtüldüğü görülmektedir. İncelenen 23 adet hanın 11'inde oda örtüsü olarak aynalı ve çapraz tonoz, 8'inde beşik tonoz, 4'ünde ise kubbe uygulanmıştır. Odaların önündeki revak sıralarında ise 15'inde beşik tonoz, 3'ünde kubbe, 5'inde çapraz ya da aynalı tonoz çeşitleri kullanılmıştır. Revak köşe birimlerde ise çoğunlukla çapraz tonoz kullanılmıştır. Alttaki kare mekandan dairesel örtü olan kubbeye geçişte pendentif (Fotoğraf 5.20) ve tromp uygulanmış, incelenen örneklerde Türk üçgenine rastlanmamıştır. Hanlardaki odaların üstünü kapatan örtü içte belli olduğu gibi dıştan da rahatlıkla algılanmaktadır. Oda ve revaklardaki dairesel örtü biçimi çatı kesiti olarak incelendiğinde 4 ana tip görülmektedir (Şekil 5.2) Çatı kaplamasında da kurşun kullanılmıştır.

Şekil 5.1 Üst örtü biçimlenişleri

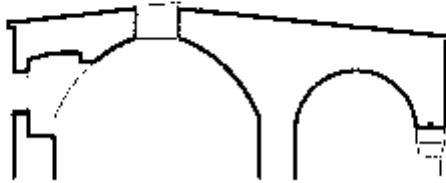
Tip 1: Kubbe ya da tonoz ile birleşen kıрма çatı

ÖRNEK: KÜRKÇÜ HAN - 15.YY
 BALKAPANI HAN - 16.YY
 LEBLEBİCİ HAN - 16.YY
 KİLİT HAN - 17.YY
 VALİDE HAN - 17.YY

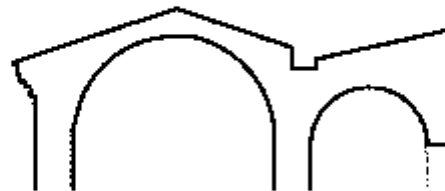
Tip 2: Kubbe ya da tonoz ile birleşen üst örtü

ÖRNEK: BÜYÜK ÇUKUR HAN - 16. YY
 KIZIL HAN - 16. YY
 VEZİR HAN - 17. YY
 ÇUKUR HAN - 18. YY
 KALCILAR HAN - 18. YY

Tip 3: Üst örtü üzerinde çift kıрма çatı

ÖRNEK: BÜYÜK ÇORAPÇI HAN - 16. YY
 BÜYÜK YENİ HAN - 18.YY
 KIZLARAĞASI HAN - 18. YY
 KÜÇÜK YENİ HAN - 18. YY
 ZİNCİRLİ HAN - 18.YY
 YILDIZ HAN - 19. YY

Tip 4: Üst örtü üzerinde çok eğimli kıрма çatı

ÖRNEK: ALİPAŞA HAN - 18.YY
 KAŞIKÇI HAN - 18.YY

Şekil 5.2 Üst örtüde görülen kesit tipleri

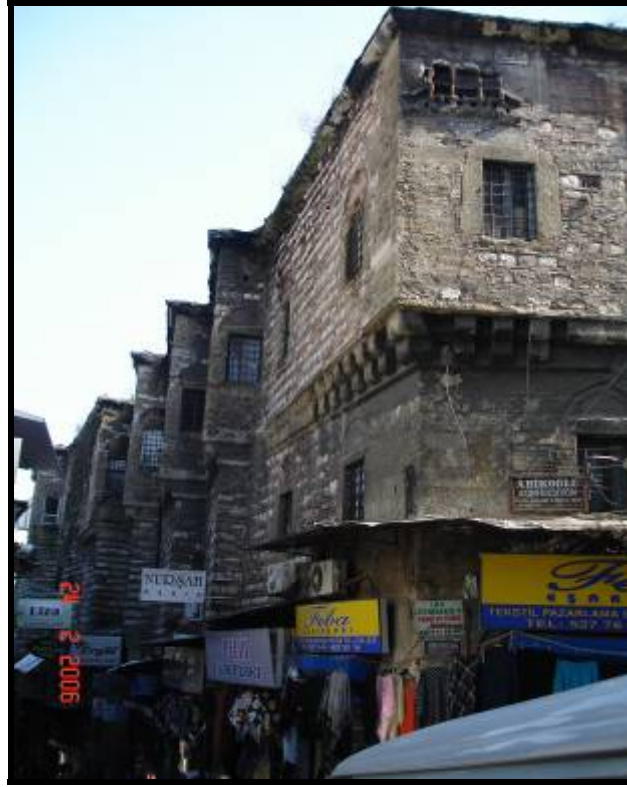
Fotoğraf 5.20 Cebeci Han (18. yy), kubbeye geçiş elemanı; pandantif

Fotoğraf 5.21 Valide Han (17. yy.) kubbe birleşim noktasına ait detay

Malzeme:

Bizans devrinden itibaren yaygınlaşmış olan küfeki taşı, Osmanlı klasik döneminde en çok kullanılan taşıyıcı malzeme hüviyetini kazanmıştır. Anıtsal yapıların bir çoğunda Bakırköy taşlarının, Hereke pudinglerinin, Lefke kumtaşlarının ve Marmara mermerlerinin yaygın olarak kullanıldığı izlenmektedir.

Fotoğraf 5.22 Büyük Yeni Han

Tablo 5.8 Hanlarda kullanılan malzemeler ve kullanıldığı yerler

MALZEME	KULLANILDIĞI YERLER
TAŞ	Dış cephe kaplaması, duvar örgüsü, revak sütunları, revak parapetleri, revak döşeme kaplaması, avlu döşeme kaplaması, portal kemerlerinde, kapı ve pencere söveleri, lentolar, merdiven basamakları
TUĞLA	duvar örgüsü, revak kemerleri, üst örtü (tromp, kubbe, tonoz), pencere hafifletme kemeri, pencere üst arması
DEMİR	Ana giriş kapısı, gergi, oda giriş kapıları, pencere önü lokmalık parmaklık,
KURŞUN	Çatı örtüsü, kenetler
AHŞAP	Ana giriş kapısı içi, pencere, kapı doğraması
HARÇ	Duvar örgüsü, kemerler
SIVA	Duvar örgüsü

Fotoğrafta örneği gösterilen Büyük Yeni Han'ın zemin katının tümü kesme taş malzeme ile yapılmış olup, Çakmakçılar Yokuşu'na bakan cephenin her iki köşesinde zeminden son kata kadar kısmi olarak taş örgü kullanıldığı görülmektedir (Fotoğraf 5.6 ve 5.7). Han yapılarında en çok kullanılan taş cinsi küfekidir. Hanlarda kullanılan küfeki taşı yalnız örgü ve dışta

cephe kaplama malzemesi olarak değil, iç mekan duvarlarında, revak sütunları gibi taşıyıcı öğelerde, kenetle birleştirilerek revak parapetlerinde, döşeme kaplamalarında, portal kemerlerinde (Fotoğraf 5.8) ve kapı ve pencere sövelerinde kullanılmıştır. Büyük Yeni Han'ın cephede kullanılan kesme taş boyutları, yaklaşık 80-110 cm arası uzunluğunda, 29-32 cm arası yüksekliğindedir. Bu örnekte olduğu gibi taş işçiliğinde malzeme olanaklarından olabildiğince yararlanılarak, yapıya ayrıca sanatsal bir bütünlük kazandırılmıştır.

Fotoğraf 5.23 Köşenin taş malzeme ile oluşturulması. Büyük Yeni Han Çakmakçılar Yokuşu köşesinin zeminden saçak altına kadar taş malzeme ile oluşturulduğu görülmektedir

Fotoğraf 5.24 Büyük Yeni Han ana girişi. Çakmakçılar Yokuşu ana girişi sade yuvarlak bir taş kemerle oluşturulmuş ve avluya tonozlu bir mekanla birleşmektedir

Dış cephe duvar örgüsü

Taş malzeme özenli olarak cephelerde kullanılırken, iç mekân duvarlarının moloz taş örgüsünde kullanıldığı görülür. Avlulu hanların dış duvarları sıvalı olmayıp, almaşık duvar örgüsü görülmektedir. Odaların avluya bakan cepheler ise hep sıvalıdır. Bu nedenle iç duvarların moloz taş olduğu düşünülse de duvar örgüsü net bilinmemektedir. Ancak revakların içi sıvalı olup, avluya bakan cepheleri sıvasızdır, almaşık duvar burada da görülmektedir. Cephelerde yatay hatlar duvar örgüsü ile elde edilmiş, özellikle taş sıralar arasındaki tuğla hatıllar bu görüntüyü kuvvetlendirmiştir. Tuğlanın cephelerde süsleme motifleri olmayıp fonksiyonel olarak taşla birlikte hatıllar veya kemerler şeklinde kullanılmış olması malzeme yönünden karakteristik bir özellik sergiler. Bağlayıcı harç olarak da horasan harcı kullanıldığı yapılardaki bütün ilave ve bozulmalara rağmen tespit edilebilmektedir.

Fotoğraf 5.25 Dış cephe duvar örgüsünün görüldüğü han örnekleri

Kürkcü Han (15. yy.) kirpi saçak kat silmesi altında kalan duvar örgüsü

Küçük Çukur Han (16. yy.) (1 sıra taş + 3 sıra tuğla)

Leblebici Han (16.yy.) (1 sıra taş + 2 sıra tuğla)

Büyük Çukur Han (16. yy.) (1 sıra taş + 2 sıra tuğla)

Büyük Yeni Han (17. yy.) (1 sıra taş + 2 sıra tuğla)

İmam Ali Han (18. yy.) (1 sıra taş + 2 sıra tuğla)

Sümbüllü Han (18. yy.) (1 sıra taş + 2 sıra tuğla)

Çuhacı Han (18. yy.) (1 sıra taş + 2 sıra tuğla)

Kızlarağası Han (18. yy.) (1 sıra taş + 2 sıra tuğla)

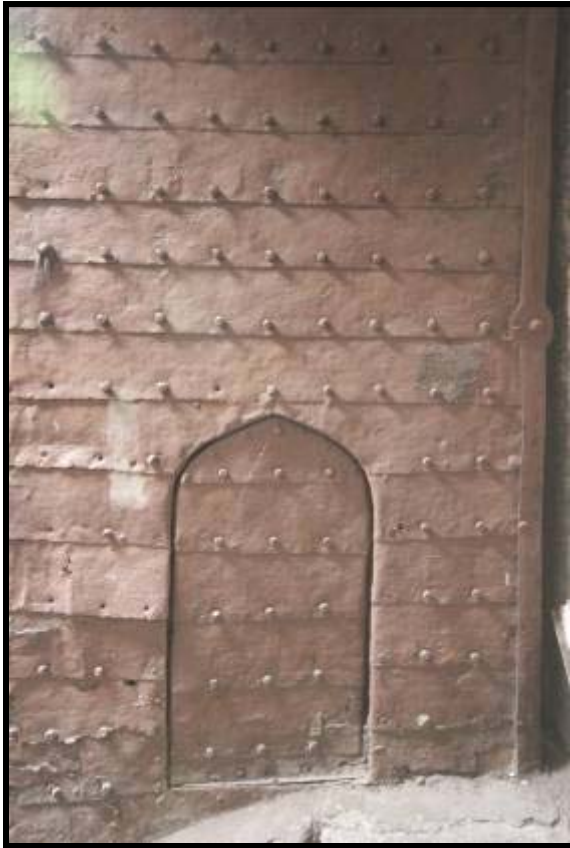

Küçük Yeni Han (18. yy.) (1 sıra taş + 2 sıra tuğla)

5.6 Mimari Detaylar

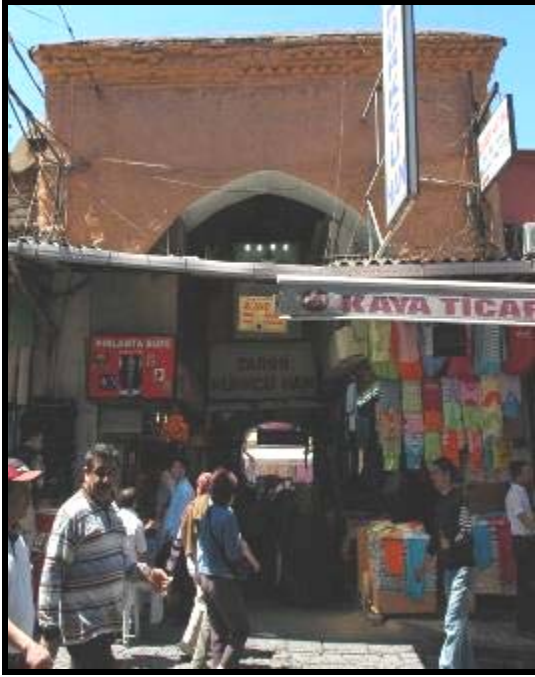
Han Giriş Kapıları:

Hanların girişleri oldukça anıtsal bir etkiye sahip olup basık ya da yuvarlak kemerli kesme taş cepheye sahiptir. Girişten avluya geçmek için üstteki oda genişliğince ve üzeri genellikle beşik tonoz nadiren de çapraz tonoz örtülü bir geçiş mekânıyla bağlanırlar. Han giriş kapıları çift kanatlı ve ahşap olup, üzeri dövme demir ile kaplıdır. Birçok handa görülebileceği gibi sol kanatın üzerinde “kuzuluk kapısı” adı verilen ve han kapıları kapalı iken sadece insanların girebileceği ayrıca küçük kanatlar bulunmaktadır. Yuvarlak kemerli giriş kapılarının dışında düz atkılı giriş örnekleri de mevcut olup, bunların üzerinde genellikle yuvarlak kemerli tepe penceresine rastlanmaktadır. Çok az sayıdaki örneğin cephesinde kitabe ya da kitabe yeri bulunmaktadır.

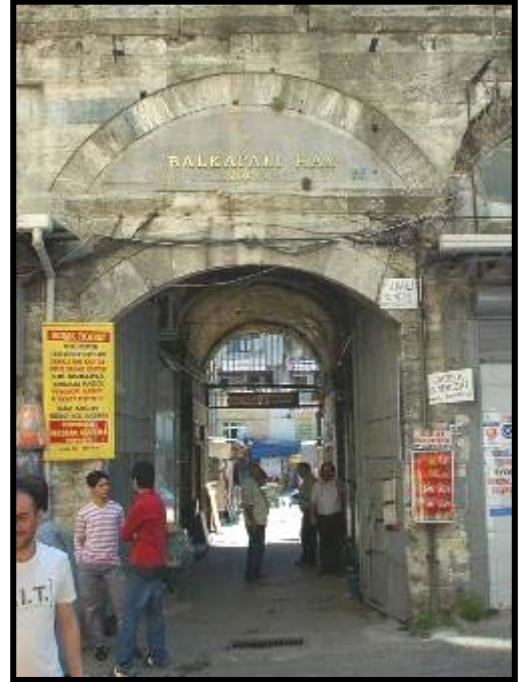

Fotoğraf 5.26 Valide Han giriş kapısındaki kuzuluk kapısı

Fotoğraf 5.27 Avlulu hanların giriş kapılarına örnekler

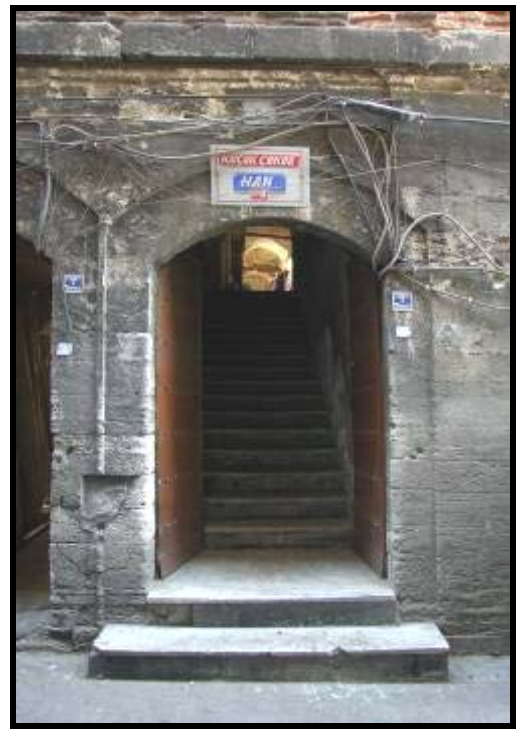
Kırkçü Han (15. yy.)

Balkapın Han (16. yy.)

Büyük Çukur Han (16. yy.)

Küçük Çukur Han (16. yy.)

Vezir Han (17. yy.)

Kızlarağası Han (18. yy.)

Varakçı Han (18. yy)

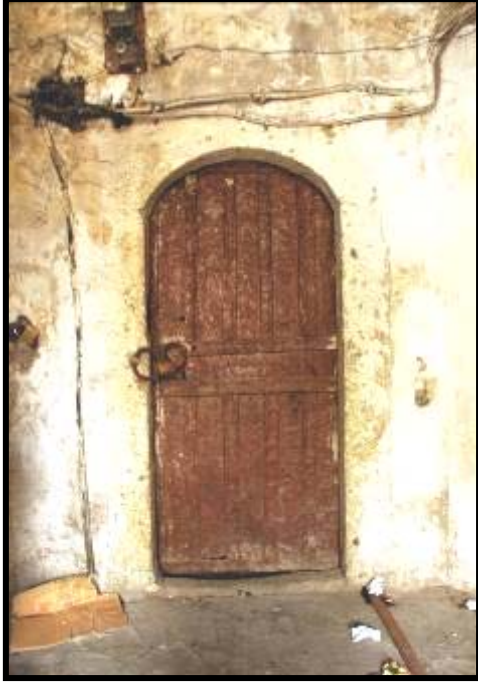

Büyük Ticaret Han (19. yy.)

Oda Kapıları:

Avlulu hanların oda kapıları düz atkılı veya kemerli bir forma sahip olup taş sövelidirler. Birçoğu dövme demirden tek kanatlıdır, az sayıdaki örnekte çift kanat da görülür.

Fotoğraf 5.28 Avlulu hanların oda kapılarına örnekler

Kızıl Han (17. yy.) Oda kapısı

Büyük Valide Han (17.yy.) İki kanatlı oda kapısı

Kızıl Han (17.yy.) Köşe oda kapısı

Büyük Valide Han (17.yy.) Avluya açılan geçitteki oda kapısı

Çuhacı Han (18. yy.)

Kızlarağası Han (18.yy.)

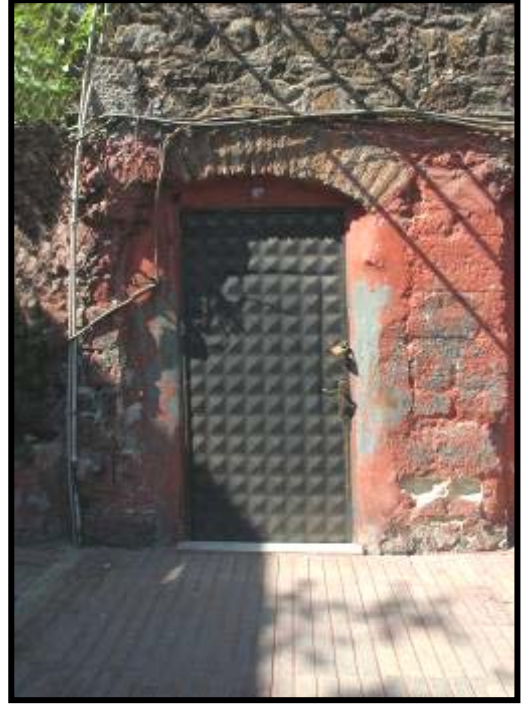
Büyük Safran Han (18.yy.)

Zincirli Han (18.yy.)

Büyük Yeni Han (18.yy.)

Cebeci Han (18.yy.)

Büyük Yıldız Han (19.yy.)

Büyük Ticaret Han (19.yy.)

Pencereler:

Dış cepheye açılan oda pencereleri

Han odalarının dış cepheye açılan pencereleri genellikle birbirine yakın olarak konumlanmış olup, çoğunlukla 2 adettir. Dikdörtgen forma sahip olan pencerelerin hemen hepsi taş sövelidirler. Günümüzde mevcut olan özgün pencere örnekleri düz atkılı ya da kemerlidir. Özellikle 18. yüzyıla kadar düz atkılı sivri kemerlere sahip pencereler yaygındır. Han pencereleri her dönemde madeni bir şebekeye sahip olmuşlardır. 18. yüzyıldan sonra hanlarda gözlenen mimari değişim, pencere formlarına da yansiyarak pencere açıklıklarının genişlediği ve barok eğrilerin tercih edildiği pencere formları görülür.

Fotoğraflar ile örnekleri verilen, günümüzde mevcut olup, özgün özelliklerini devam ettirildiği düşünülen pencerelerdir.

Fotoğraf 5.29 Dış cepheye açılan oda pencerelerinin yüzyıllarına göre örnekleri

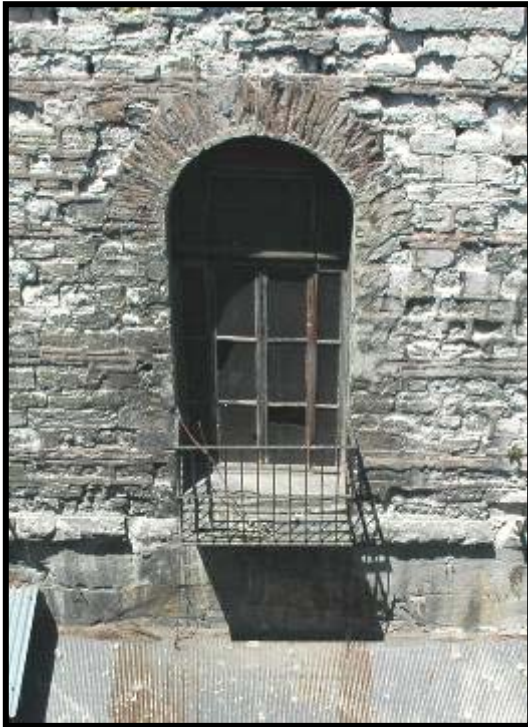
Balkapanı Han (16.yy.)

Küçük Çukur Han (16.yy.)

Büyük Çukur Han (16.yy.)

Büyük Valide Han (17.yy.)

Pastırmacı Han (18.yy.)

Sümbüllü Han (18.yy.)

Büyük Yeni Han (18.yy.)

Çuhacı Han (18.yy.) (Onarım sonrası durumu)

Kaşıkçı Han (18.yy.)

Revaklara açılan oda pencereleri

Han odalarının revaklara açılan pencereleri oda kapısının yanında yer alır ve 1 adettir. Odaların revaklara (aynı zamanda avluya) açılan bu cephelerinde, bazı örneklerde üst kotta

küçük havalanma pencereleri (tepe penceresi) görülür. Dikdörtgen forma sahip olan pencerelerin taş söveli yapıldıkları düşünülmektedir, ancak örneklerin büyük çoğu sıvalı olduğundan söveleri net olarak algılanamamaktadır.

Fotoğraflar ile örnekleri verilen, günümüzde mevcut olup, özgün özelliklerini devam ettirildiği düşünülen pencerelerdir.

Fotoğraf 5.30 Revaklara açılan oda pencerelerinin yüzyıllarına göre örnekleri

Kızıl Han (16.yy.)

Büyük Valide Han (17.yy.)

Zincirli Han (18.yy.)

Kumrulu Han (18.yy.)

Büyük Yeni Han (18.yy.)

Büyük Ticaret Han (19.yy.)

Çıkmalar:

Avlulu hanlardaki çıkmaların genellikle kemerli giriş kapılarının üzerinde iki ya da üç basamaklı taş konsollar ile uygulandıkları görülür. Bu durum hafif bir çıkma yaparak cepheye bir yandan ayrı bir hareket getirirken öte yandan girişi ön plana çıkarır. Çıkmalar aynı zamanda bulunduğu odaları da içeriden dikdörtgen biçime sahip olmasını sağlar.

Fotoğraf 5.31 Avlulu hanlarda çıkma örnekleri

Leblebici Han (16. yy.)

Büyük Yeni Han (17. yy.)

Valide Han (17. yy.)

Çuhacı Han (18. yy.)

Çuhacı Han (18. yy.)

Küçük Ticaret Han (18. yy.)

Küçük Ticaret Han (18. yy.)

Çuhacı Han (18. yy.)

Kaşıkçı Han (18. yy.)

Süsleme Özellikleri

Hanların cephe mimarisinde belirgin süslemelere rastlanmaz, ancak cephede kullanılan yapı malzemelerinin kendi içindeki uyumu, kullanılış oranları, düşey ve yatay hatların dengelenmesi basit ve güzel cepheler yaratmıştır. İç mekanlarda en çok uygulanan süslemeler avluya açılan geçitte görülür. Geçitlerin üst örtülerinde kalem işi bezemeler ya da geçit kemerinin formu dikkati çeker. Hanların yapıldıkları yüzyılı takip eden dönemlerde geçirdikleri onarımlar düşünülürse hanlardaki bazı süslemelerin özgün değil, sonraki dönem eki olduğu anlaşılır. Örneğin Kızıl Han (17. yy.) ve Kilit Hanın (17. yy.) avluya açılan geçitinde bulunan barok kemerin, yapıldığı döneme ait olmadığı, sonradan eklendiği düşünülmektedir (Fotoğraf 5.32).

Fotoğraf 5.32 Avlulu hanlarda iç mekan süsleme örnekleri

Büyük Çukur Han (16.yy.) (Dua kubbesi olduğu düşünülen kubbe)

Cebeci Han (18.yy.) (Avluya açılan geçit üzerindeki tonoz süslemeleri)

Vezir Han (17.yy.) (Avluya açılan geçit üzerindeki çapraz tonoz süslemeleri)

Çuhacı Han (18.yy.) (Avluya açılan geçit üzerindeki, restorasyon sırasında özgününe benzeterek yapılan çapraz tonoz süslemeleri)

Büyük Yıldız Han (18.yy.) (Batı cephesindeki revakların orta modülünde, oda giriş kapısı üzerindeki Yıldız Han'ı gösteren duvar resmi)

Vezir Han (17.yy.) (Han giriş kapısı üzerindeki tamir kitabesi ve özgün olduğu düşünülen bezeme)

Fotoğraf 5.33 Avlulu Hanlarda Mimari Elemanlardaki Süslemeler

Kızıl Han (17.yy.) (Avluya açılan çapraz tonoz örtülü geçitteki barok kemer)

Kilit Han (17.yy.) (Avluya açılan tekne tonoz örtülü geçitteki barok kemer)

Büyük Yıldız (19.yy.) (İkinci avlunun giriş kapısı üzerindeki süsleme)

Büyük Yeni Han (18.yy.) (Batı cephesindeki pencerelerin üzerindeki bezeme)

Kürkü Han (15. yy) Kirpi Saçak Detayı

Kaşıkçı Han (18. yy.) Kirpi Saçak Detayı

Kalcılar Han (18. yy.) Kirpi Saçak Detayı

Çuhacı Han (18.yy.) (Restorasyon sonrasındaki kirpi saçak ve çörten)

Yıldız Han (19. yy.) iç bükey kavisli saçak detayı

Zincirli Han (18.yy.) (Kavisli saçak silmesi ve köşe çörteni)

Büyük Yeni Han (18.yy.) (Batı cephesindeki kuş evi)

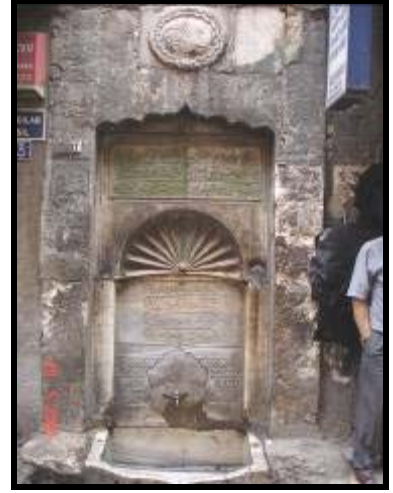
Valide Han'dan baca şapkası örneği

Büyük Yıldız Han (18.yy.) (Birinci kata çıkıştaki ahşap korkuluk ve ahşap sütun)

Çuhacı Han oda kapısına ait kilit detayı, kilitin arka ve ön görünüşü (Kapı bütünü Fotoğraf 5.28'de görülebilir)

Kızlarağası Han (18. yy) girişinde bulunan duvar çeşmesi ve detayı

Zincirli Han avlu döşemesi ve detayı

6. KORUMA SORUNLARI

6.1 Kentsel Dokuda Bozulmalar

6.1.1 Kent Merkezinin Yer Değişimi

Çağımızda üretim, satış ve müşteri bağlantılarında yaşanan değişim kent içerisinde tarihi merkezlerin kullanım şemalarını değiştirmektedir. İstanbul gibi yoğun nüfus artışı ve büyüme yaşayan bir kentte değişimlerin mekanlara etkileri oldukça farklı sonuçlar yaratmaktadır. Kentteki ticaret odaklarının ve alışveriş merkezlerinin yer değiştirmesi, ihtiyaç duyulan pek çok ürünün bulunduğu hanlar bölgesinde önemli değişimlere neden olmuştur.

1845’de açılan Galata Köprüsü, Eminönü Bölgesi’nin sandallarla Galata’ya bağlayan özelliğini değiştirmiş ve kentsel doku bu köprünün getirdiği yeni ilişkiler doğrultusunda değişime uğramıştır. Buharlı gemilerin yapılmaya başlaması, Şirket-i Hayriyye’nin kuruluşu, demiryolunun Sirkeci’ye gelişi, Tramvay ve Tünel’in açılması ile Eminönü Bölgesi geleneksel ve modern ilişkiler ağlarını birlikte yaşayan bir mekan haline gelmiştir. Bu dönemde yapılan yeni ticaret yapıları, hanlar bölgesi kentsel dokusunu değiştiren temel unsurlar olarak ortaya çıkmıştır.

Ancak Eminönü Bölgesi’nin asıl değişimi Cumhuriyet’in ilk döneminde (1938-1950) gerçekleşmiştir. Bu dönemde düzenlenen Eminönü Meydanı’nda, Yeni Cami önündeki kentsel doku tümüyle ortadan kalkmıştır. 1955 yılında ise Unkapanı – Eminönü Meydanı yolu açılırken Balıkpazarı bölgesi ortadan kaldırılmıştır. Haliç uygulamaları kapsamında Yemiş İskelesi ve çevresi birkaç anıtsal yapı dışında tümüyle temizlenmiştir. Bu uygulamalar sonucunda Eminönü, transit trafiğe hizmet eden ulaşım aksı haline gelerek, kıyının iç kesimlerle bağlantısı kesilmiştir. Asırlar boyunca tarihi hanlar bölgesinde yükselen arsa değerleri üzerindeki rant kaygısının neden olduğu olumsuzluklar, bölgenin kent içindeki konumu ve öneminden dolayı artan spekülasyon baskıları, tarihi doku üzerinde yaşayan ticaret fonksiyonunun zamanla biçim değiştirmesi, yerel yönetimlerin idare kaygısı, yükleme, boşaltma ve servis zorlukları gibi trafik sorunları, otopark temini için yapılan istisnalar, geleneksel dokunun üzerinde geri dönüşü zor olan izler bırakmış ve bırakmaya da devam etmektedir. 1980’li yıllardan itibaren İstanbul’da büyük alışveriş merkezlerinin yapılmaya başlaması, son yıllarda bu merkezlerin sayısında görülen hızlı artış, malı alıcıya interaktif ağ üzerinden satmak, malını kapısına kadar teslim etmek gibi ticari faaliyetlerdeki değişiklikler, tarihi han yapılarındaki ticaretin zemin katlara sıkışmasına neden olmuştur.

Fotoğraf 6.1 Kapalıçarşı ve Hanlar Bölgesinin genel görünümü (İ.B.B. Tarihi Yarımada Şefliği arşivi)

Fotoğraf 6.2 Kapalıçarşı bölgesinin günümüzdeki durumu

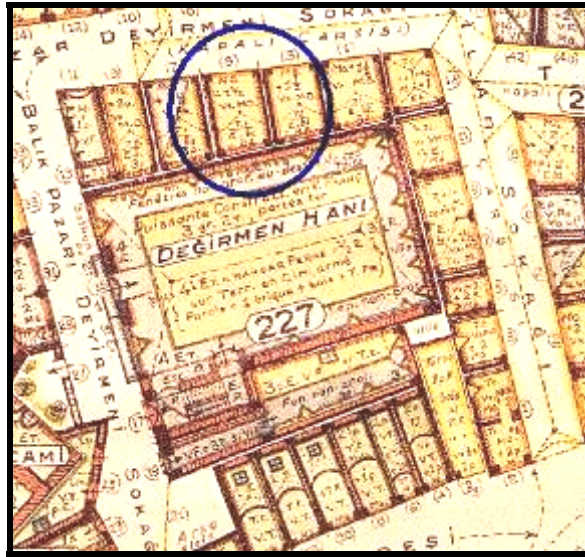
6.1.2 Plansız Gelişme

Kentlerin plansız gelişmesi veya yeni planlarla sağlanan imar haklarıyla kat yüksekliklerinin aşırı artması tarihi yapıları olumsuz etkilemektedir. Hatta algılanmasını olanaksız kılmaktadır. Aşırı yüksek kütlelerle çevrilen han yapılarının siluet etkisi zayıflamakta, yoğunluğun artması tarihi yerleşmelerin dar sokaklarının genişletilmesi için baskı yaratmakta, gürültü ve

istenmeyen yabancı öğelerin girmesiyle tarihi çevre görsel bütünlüğünü, uyumlu çevre etkisini yitirmektedir¹⁹⁰. 1955-1956 yılında; Unkapanı-Eminönü arasındaki Ragıp Gümüşpala Caddesi açılırken Balık Pazarı yıktırılmış, bununla beraber Yemiş İskelesinden Unkapanı'na kadar olan eski doku 1986 yılına kadar kısmen korunmuştur. Ancak 1986 yılında hazırlanan Haliç Planları ile Haliç Havzası'nda yer alan sanayi tesislerinin kaldırılması amaçlanmış ve söz konusu planlar çerçevesinde istimlakler yapılmıştır (Fotoğraf 6.3 ve 6.4).

Fotoğraf 6.3 Değirmen Han

Fotoğraf 6.4 Değirmen Han'ın (Fotoğraf 6.3) deniz tarafında yer alan bir binanın Pervititch haritasındaki yeri ve günümüzdeki fotoğrafı.

Haliç planları kapsamında, Haliç Surları ile kıyı arasında yer alan çeşitli sanayi kuruluşları ile tüm kente hizmet eden kuru gıda ve yaş sebze meyve halleri gibi bazı fonksiyonların sur dışına çıkartılması bölgedeki yoğun mal ve işgücü akımını kısmen engellemesinin yanında çevrenin eski haline getirilmesi için bir takım alt yapı yatırımlarının başlamasına neden

¹⁹⁰ Z. Ahunbay, **Tarihi Çevre Koruma ve Restorasyon**, Yem yay., İstanbul, 1995, s. 56.

olmuştur. Sanayinin sur dışına çıkartılması sadece Haliç kıyıları ile sınırlı kalmamış, özellikle Eminönü’nde kısmen konut alanlarında kısmen ticaret bölgelerinde yer alan çeşitli imalat sanayi birimlerinin sur dışında oluşturulan sanayi bölgelerine gönderilmesine başlanmıştır. Haliç’in sanayi alanlarından temizlenmesi, temelde kültür varlıklarını koruma olarak ortaya çıkmadığından, kültür varlıklarının korunması noktasında önemli sıkıntıların ortaya çıkmasına neden olunmuştur. Planların hazırlanması ve uygulama esnasında herhangi bir araştırma, rölöve ve belgelendirme çalışması yapılmadığından bir çok anıt ve sivil mimarlık örneğinin yok olmasına neden olunmuştur.

6.1.3 İşlev Değişikliği

Eski sakinlerinin konfor koşulları açısından daha iyi imkanlara sahip olan yeni iş alanlarına doğru yönelmelerinin yanı sıra, o güne kadar icra ettikleri ticaret kolundaki sektörel değişimleri sonucunda yerlerini terk ettikleri ve onlardan boşalan yerlere, İstanbul’a yeni gelmiş burada yaşamını sürdürebilmek adına kendilerine küçük ticarethaneler açan kişilerce işgal edildikleri görülmüştür¹⁹¹. Bu durum 1950’li yıllardan itibaren, Hanlar Bölgesinin hayat düzeyinin çökmesini hızlandırmıştır. Hanlar Bölgesi, toptan ve perakende ticaretin, imalat ve depolamanın büyük çapta faaliyet gösterdiği alan olarak geçmişten günümüze gelişimini sürdürmektedir. Hanlar bölgesi, yer seçimi, ürün çeşitliliği, ulaşım kolaylığı, merkezi oluşu gibi birçok sebepten dolayı bu faaliyet sahasını daha uzun yıllar sürdürecektir. Ancak, geleneksel ticaret ile bağdaşmayan türde gelişme gösteren, tarihi ve kültürel değerlerin tahribatına sebep olan çevreye zararlı imalat alanları, kullanımda risk taşıyan (patlayıcı ve yanıcı madde) malzemelerin depolanması, Hanlar Bölgesi’nden başka herhangi bir yerde de faaliyet gösterebilecek özellikteki toptan ticaret alanları ve özellikle tarihi yapıların zamanla yıpranmasına ve metruk hale gelmesine neden olan depolama alanları bölgede oldukça büyük sorunlar teşkil etmektedir. Bu tür zararlı fonksiyonlar, çevresel kaliteyi düşürmekte, eski eserlere zarar vermekte, eski eser yapılar üzerinde baskı oluşturmaktadır.

6.1.4 Geleneksel Fiziki Yapıda Eskime

19. yüzyıla kadar kent merkezi olma özelliği gösteren hanlar bölgesinin endüstri devrimi ile kent içindeki rolü değişmiştir. Bu dönemde İstanbul’da ortaya çıkan hizmetler sektörü, kendi ihtiyaçlarına cevap verebilecek yeni merkezler yaratmıştır. Önce Galata-Pera sonrasında

¹⁹¹ Ticaret faaliyetlerini sürdüren işyeri sahipleri ile bölgede yapılan ikili görüşmeler neticesinde edinilen bilgidir.

Şişli–Mecidiyeköy gibi ortaya çıkan yeni kent merkezlerine karşın hanlar bölgesi geleneksel yapısındaki fiziksel imkansızlıklar itibarıyla bu yapılanmada yer alamamıştır.

Günümüz toplumlarının ekonomide, teknolojiye, bilimsel araştırmalarda, sosyo-kültürel ve politik gelişmelerde gösterdiği farklılaşmanın yansıması ticaret ve alışveriş yapılan mekanlarda çok yoğun olarak yaşanmaktadır. Bölgenin denetimsiz olarak kullanımının yanısıra yapısal, fiziksel ve sosyo- kültürel farklılaşmalardan kaynaklanan olumsuz bir çok etken bulunmaktadır. Şöyleki; günümüzde o bölgede yaşayan esnafın büyük çoğunluğu satış yapabilmek adına zemin katlardaki dükkanlara sıkışmıştır. Kendilerine ½ (yarım) m2 daha fazla yer kazandırabilmek için duvar kalınlıklarını azaltmış, duvarlara geçitler açmış, hatta bazı duvarları tümüyle ortadan kaldırmıştır. Cepheler genişletilmiş, cephelerin sergileme ve reklam amacıyla biçimleri bozulmuş, mekanlara ara katlar eklenmiş, zemin kazılarak ek bodrum katlar kazanılmak istenmiştir. Yapılardaki fiziki şartların yetersizliği nedeniyle cephelere ısıtma – soğutma amaçlı cihazlar takılmış, sobalar kurulmuş, telefon, elektrik tesisatı, su gelir ve gider tesisatları çekilmiştir.

İhtisaslaşmış esnaf ise son dönemde daha iyi teknik donanıma sahip, fiziki ve sosyal imkanların daha fazla olduğu organize sanayi bölgelerine göç etmekte, yazılı-görsel medya veya bilgi – iletişim (interaktif) aracılığı ile malını alıcıya ulaştırmaktadır. Geride kalansa küçük ve aynı zamanda daha az bilinçli esnaf ile tüketim gereksinimlerini buralardan karşılamaya çalışan orta ve dar gelirli kesimdir.

6.1.5 Tarihi Çevre Bilinçsizliği

Büyük kentlere gelip özellikle ticaret yoluyla zenginleşen belli bir grup, üzerinde oturduğu ancak gerçek değerini bilmediği tarihi hanlar bölgesinin ekonomik çıkarlar doğrultusunda tahrip olmasına neden olmaktadır. Mal sahiplerinin sosyo-kültürel değerlerine paralel olarak eski yapıya olan yanlış yaklaşımları; tarihi dokunun, yapı malzemesinin, cephelerin eskiyip köhneleşmesine ya da özelliğini yitirmesine neden olmaktadır. Fotoğraf 6.5’de Sünbüllü Han’ının dış cephe özgünlüğünü korusa bile avlu kısmındaki dönüşüm izlenmektedir. Hanın avlu konturları belli olsa bile oda ve revakların günümüz malzemeleri ile yapılan ekler neticesinde özgünlüğünü devam ettirmediği görülmektedir.

Fotoğraf 6.5 Sümbüllü Han avlusundaki dönüşüm, yeni yapılaşmadan dolayı han görülememektedir

6.1.6 Motorlu Taşıt Trafiği

Sirkeci Bölgesi, demiryolu, denizyolu ve karayolu güzergahlarının kesiştiği ve aynı zamanda son duraklarının yer aldığı ana merkez konumunda olduğundan dolayı, büyük çapta sirkülasyonlara sahne olmakta ve bu yoğunluğun oluşturduğu önemli sorunları da beraberinde getirmektedir.

Eminönü Meydanı ise, mevcut düzenlemeler dikkate alındığında, taşıtlara öncelik tanıyan bir kentsel alan olmakla birlikte, özellikle karşılıklı iki büyük alanda İETT ve özel halk otobüsleri için oluşturulan ana durak yerleri ile büyük bir kent içi terminal niteliğindedir. Bu şekilde, meydanın algılanması, meydana damgasını vuran Yeni Cami, Mısır Çarşısı, Kızıl (Papazoğlu) Han, Kiraz Hanı gibi tarihi yapıların vurgulanması, yayaların hem deniz hem kara tarafıyla birlikte meydanı hissetmesi ve yaya ağırlıklı sirkülasyon önceliği tanınması mümkün olmamaktadır.

Fotoğraf 6.6 Büyük Yeni Hanın avlusundan bir görünüş. Yapının her iki avlusu mekânın uygun olmamasına rağmen han sakinlerinin otoparkı olarak kullanılmakta, yükleme ve boşaltmalar, araçlar avlu içine alınarak yapılmaktadır

Fotoğraf 6.7 Kapı sövesinde çarpmalar sonucu oluşmuş oyulmalar

Bölgede otopark alanının bulunmamasından dolayı avluların büyük bölümünün otopark olarak kullanılması, yapılara gelen ve giden malların sevkiyatı için kullanılan nakliye araçlarının avluların içine kadar girmesi, bu ağır tonajlı arabaların ürettiği titreşim, nakliye yada özel binek araçların avluya girip çıkarken yapıya verdikleri zarar, sokakların dar oluşu, hem yaya hem de araç trafiğini aynı anda kaldıracak genişliğe sahip olmamalarından doğan

olumsuzluklar, yükleme-boşaltma ve depolama gibi faaliyetler sürekli sorun oluşturmakta ve gece yaşanmayan, güvensiz, düzensiz, bakımsız alanlar ortaya çıkmaktadır. Söz konusu fonksiyonların getirmiş olduğu ulaşım, servis, çevre sorunları, tarihi ve kültürel değerlerin tahribatı gibi sıkıntıların yanında, aşırı yoğun yaya ve taşıt trafiğini de içinde barındırmaktadır.

Yapıldığı dönemde bu kadar yoğun araç trafiğine maruz kalacağı düşünülerek inşa edilmemiş olan hanlara, Valide Hanı, Kürkçü Han, Büyük Yeni Han ve Vezir Han gibi yapılar örnek verilebilir. Bu hanlardaki avluların hepsi gün içinde yük indirme-bindirme yeri ve otopark olarak kullanılmaktadır. Yapılardaki bazı bozulmaların zemin titreşiminden kaynaklandığını tespit etmek oldukça zordur. Ancak yoğun trafik titreşimlerinin yapılara önemli zararlar verdiği kesinlikle bilinmektedir. Ağır trafik yükü cadde ve yollarda titreşimler oluşturarak zeminden yapıya ulaşır ve titreşim dalgalarıyla zararlara neden olurlar. Bu titreşim yapılarda geri dönüşü olmayan zararlar verebilir. Strüktürü zayıf bir yapının veya zaman içerisinde strüktüründe problemler olan yapının trafikten dolayı oluşan titreşimler neticesinde bölgesel çökmeler, oturmalar olabilmekte veya çeşitli yapı elemanlarında çatlamlar, sıvalarda dökülmeler, kopmalar gibi sonuçlar ortaya çıkabilmektedir¹⁹².

6.1.7 Tarihi Alanda Yüksek Yapılaşma

Tarihi hanların kendi içinde ya da çevresindeki betonarme ek yapıların özgün kottan daha fazla yükseklikteki olmaları neticesinde yapıların algılanmasını olanaksız kılmaktadır. Fotoğraf 6.8 Balkapanı Han'da görülen hanın oda ve revakları üzerindeki ek yapılardan dolayı yapının özgün plan biçimlenişi algılanamamaktadır. Fotoğraf 6.9'da görülen Valide Han, Büyük Yeni Han ve Kürkçü Han etrafında oluşmuş yüksek yapılaşma nedeniyle bölgedeki avlulu hanlar hava fotoğrafında bile algılanamamaktadır.

¹⁹² Ergun Öner, “Tarihi Yapılarda Strüktür Sağlama Yöntemleri”, İ.T.Ü., (yayınlanmamış) yüksek lisans tezi, 1992, s. 36.

Fotoğraf 6.8 Balkapanı Han avludan görünüş

Fotoğraf 6.9 Solda Valide Han, ortada Büyük Yeni Han, sağda Kürkçü Han görülmektedir.

6.1.8 Çoklu Mülkiyet

20. yy. başına kadar çoğu bağlı bulundukları vakfın elinde olan hanlar yüzyılın ortalarından itibaren bölünerek (oda-oda) şahıslara satılmaya başlanmıştır. Mülkiyetteki bu bölünmeler neticesinde özgün olan avlulu han yapıları büyük oranda bozulmaya başlamıştır. Denetimden yoksun kalan ve şahısların elinde olan han odalarında ara katlar, asma katlar, oda önüne mekan eklenmeleri, revaklarda yeni oda oluşumları, revak kapatmaları, avluda yeni yapı inşa

edilmesi gibi yapının özgününde olmayan eklentiler oluşmuştur. Vakıflara gelir sağlamak için yapılmış olan tarihi ticaret han yapılarının büyük bir çoğunluğu günümüzde özel mülkiyetlerin kontrolü altındadır. Mülkiyet durumlarındaki değişiklik yukarıdaki nedenlerle de birleşince hanlar fiziki olarak eskimeye başlamış, dolayısıyla yapıların kimliklerinin bozulması hız kazanmıştır. Kiracının da kiracısının olması gibi hukuka aykırı durumların varlığı ve bunun sonucu olarak da yapının gerçek tarihi değerini bilmeyerek yapıya karşı bilinçsiz ve vandalizm yönündeki yaklaşımlar.

6.2 Tek Yapı Ölçeğinde Bozulmalar

Han yapılarının kullanımı yatayda ikiye bölünmüş gibidir. Zemin kat dükkanları ile 1. katlar gündelik birebir alışverişe yöneliktir. Perakende satışları olan küçük ticaret birimlerini (kıyafet, iplik, yün, parça kumaş, hac malzemesi, gelinlik, ayakkabı, mefruşat, tül, perde, v.b.) içermektedir. Ancak bu birimlere ait çok miktarda tabela ve afiş cephelere asıldığından bu kotlarda yapı cepheleri hem tahrip olmakta hem de görsel olarak algılanması engellenmektedir. İkinci ve daha üst katlardaki odalar ise toptancıların mallarını (tekstil, tül, perde, kumaş) depoladıkları mekanlar ile küçük imalathaneler (torna, tesviye, demir döküm, nikelaj, kalay, gümüş ve bakır eşya üretimi, terzi, lokanta, matbaa benzeri) olarak kullanılmaktadır. Hanlarda bazı kullanıcılar tarafından yasal olmayan eklemeler yapılmıştır. Hanların ortak alanları olan koridorlara taşarak dükkan alanları büyütülmüş, revak araları kapatılmış hatta dışarıya cumba şeklinde çıkmalar yapılarak ek kullanım alanları oluşturulmuştur. Avluda yapıya bitişik 1 ya da 2 katlı ek dükkan ve imalathaneler bile üretilmiştir. Önceleri geri dönüşümlü malzemelerden (takılıp-sökülebilen) yapılan bu eklemeler sonrasında yerini kalıcı (tuğla, ytong benzeri duvar örgüsü) malzemelere bırakmakta ve zaman aralığında bu eklere yeni üst katlar da eklenmektedir. Böylece avludan bakıldığında, avludaki işgalin ötesinde han yapısı önünde yeni yapılar ortaya çıkmıştır. Han yapılarının üst katlarında daha fazla yer işgal etme arzusu ile mal sahiplerinin odalara ya da revaklara ara katlar eklediği, bazı odaları birleştirdiği, revakları kapatıp koridor içinde ek oda yaptığı, avlu cephesine cumba benzeri çıkmalar ile yapıların mimarisini bozduğu açıkça görülmektedir.

6.2.1 Strüktür Bozulmaları

Ara duvarların kaldırılması ya da geçiş için boşluk açılması

Atölye olarak kullanılan han yapılarının bazı bölümlerinde makinelerin yerleştirilebilmesi için

duvarların kaldırıldığı bilinmekte ve bu makinelerin yarattığı titreşimlerin yapıda artı yük oluşturduğu düşünülmektedir. Bu farklı kullanımlar yapının özgünlüğünü bozmakta ve asli fonksiyonu düşünülmeden yapılan kullanımlar yapı strüktüründe çeşitli bozulmalara (çatlama, ayrışma, çökme, ezilme vb. gibi) sebep olmaktadır

Ara kat eklenmesi

Yeni fonksiyonla yapının yüzyıllar boyunca süregelen statik dengesi bozulmakta (kesit yetersizlikleri, fazlalıklar, yük dağılımı, yüzeyin değişmesi) buna bağlı tahribatlar ortaya çıkmaktadır. Kullanıcıların isteklerine göre gelişigüzel eklenen ara kat, bölme duvarlar, sokak cephesine açılan vitrin, ayrı giriş v.b. öğeler, hanları hızlı bir değişime uğratmaktadır. Hanın ikinci kat revaklarında birçok oda asma kat ilavesi ile büyütülmüş, bu ilaveler revak kemerlerinin gergi demirlerine kadar uzatılarak, bu gergilere taşınmıştır (Fotoğraf 6.10).

Fotoğraf 6.10 Ara katın cepheden algılanışı (Büyük Yeni Han)

Revakların kapatılması

Balkapanı Han'ın zemin kat revak dizileri tuğla duvar ve doğramalar ile kapatılmış, odalar büyütülmüştür (Fotoğraf 6.11), zemin ve 1. katlarda ara katlar eklenerek revak cepheleri kısmi kapatılmıştır. Kalcılar Han'da (Fotoğraf 6.12) ise zemin kattaki revaklar tümüyle kapatılmış ve dükkanların ön cephelerine geniş saçaklar ilave edilerek revakların algılanması bozulmuştur. Bazı kemer açıklıklarında ise odalar tümüyle dış cepheye kadar uzatılmış,

birleştirilerek cumbalı ek mekanlar haline getirilmiştir. Avluya bakan cepheler sıvanmış ve boyanmıştır.

Fotoğraf 6.11 Balkapanı Han'da ara katlar eklenerek, revaklar kısmi kapatılmıştır.

Fotoğraf 6.12 Kalcılar Han'daki zemin kat revakları kapatılmıştır.

Revaklara ek mekan yapılması

Oda boyutlarında değişiklik yapılmasa bile revaklara ek mekan yapılması, arada koridor oluşturulması gibi örnekler revakların algılanmasını engellemektedir (Fotoğraf 6.13).

Fotoğraf 6.13 Büyük Yeni Han'ın ikinci kat revakına yapılan ek

Doğal sebepler

Depremler, toprak kaymaları, fırtına, yangın, su baskını ve zeminden kaynaklanan oturmalar, yapıda bozulmalara neden olan doğal afetler olarak tanımlanabilir. Vezir Han'ın bölgede kapladığı alan yaklaşık 650 m²'dir. Yapının karşılıklı iki kenarının arasında 75 m uzaklık olması ve zaman içerisinde yaşanan depremlerin etkisiyle de zemindeki farklı oturmalar sonucunda anıt eserin taşıyıcı sisteminde çok önemli hasarlar oluşmuştur. Oturmanın olduğu bölgeye yakın olan taşıyıcı duvarlarda çökme, revak taşıyıcılarında ayrılma ve çatlama, duvar ile örtü sisteminin geçişini sağlayan kemerlerde, tromplarda, üst örtü sistemini oluşturan kubbe ve tonoz gibi taşıyıcı elemanlarda çökme, çatlama ve kopmalar görülmektedir (Fotoğraf 6.14).

Fotoğraf 6.14 Vezir Han'daki revak kubbelerinde oluşmuş çatlamlar

Islak hacimler

Han yapılarının özgün durumunda olmayan ek wc mekanları eklenmesi. Büyük Yeni Han'ın birinci katında iki han odasının tuvalet mekanına dönüştürülmesi nedeniyle tüm yüzeyin fayans kaplanması (Fotoğraf 6.15), sıhhi tesisatın yapıya zarar verecek şekilde yapılması ya da ısıtma-soğutma cihazlarına ait ünitelerin duvarlarda sıralanmış olması son derece olumsuz sonuçlar doğurmaktadır.

Fotoğraf 6.15 Büyük Yeni Han'ın birinci katındaki odaların günümüz malzemeleriyle ıslak hacime (wc) dönüştürülmesi

6.2.2 Malzeme Bozulmaları

Taş

Bazı hanlarda kullanılan taşlarda erime şeklinde görülen bozulmalar mevcuttur. Genellikle içerisinde karbonat, klorür, sülfat bileşimi mineral içeren taşlarda, agresif maddeler içeren su, gevşek dokulu bu tür taşları zamanla eritmekte ve büyük boşluklar meydana getirebildiği bilinmektedir. Bu şekildeki tahribat birçok hanın dış cephesindeki taşlarda yoğun olarak gözlenmektedir. Taş malzemedeki gözlenen bozulmaların sebepleri arasında, taşın seçimi, işlenmesi ve hatalı kullanımı da yer almaktadır. Eski eserlerde taşıma kolaylığı göz önünde bulundurularak yakındaki ocaklardan çok kaliteli olmayan taşın kullanımı, yapıdaki tahribatın iç ve dış tesirlerin altında artmasına sebep olduğu düşünülmektedir. Taşların ocaktan çıkarılırken zedelenmesi ve kılcal çatlakların oluşması, tabakalaşmaya uygun kullanılmaması tahribatın büyümesini artıran faktörler olabilir.

Tabakalaşma düzlemine paralel bir dizilme gösteren boşluklar; taşlarda, bağlayıcı harcın ayrışması, kum ve çakılların düşmesi veya küçük boyutlu porların donma-çözülme-yeniden kristalleşme nedeniyle taşlarda oyulma biçiminde bozulmalara neden olmaktadır. İklimin etkisiyle bu tahribatın daha da arttığı düşünülmektedir.

Asit içeren maddelerin, yağmur sularının yardımıyla taşın dış tabakasının küçük-büyük plaklar halinde kopmasına neden olması sonucu hanların cephelerinde kabuklanma şeklinde bozulmanın meydana geldiği görülmektedir (Fotoğraf 6.16). Bu kabuklaşmadan sonra korozyonun artması (özellikle pencere önlerindeki demir parmaklık ile söve birleşim yerleri) ile kumlaşmalar da meydana gelmeye başlamaktadır.

Fotoğraf 6.16 Taş konsollardaki kabuklanma ve kirlenme

Taş elemanları birbirine bağlayan demir kenet elemanların su ile temasıyla oluşan korozyonla meydana gelen hacim artışlarının taş malzemedeki çatlaklarla, özellikle parapet birleşmelerinde ve pencerelerdeki lokmalık parmaklıkların sövelere saplandığı noktalarda görülür (Fotoğraf 6.17).

Fotoğraf 6.17 Korozyon sonucunda taş malzemede görülen kopmalar

Avluların üzerinin açık olması, saçak genişliklerinin dar olması gibi nedenlerle hanların avluya bakan cepheleri dış tesirlere karşı korunmasız kalmaktadır. Bunun yanında revak içlerinde ve odalarda ateş yakılmasından dolayı oluşan kurum ve isler hanlarda kirlenmeye neden olmuştur. Gerek dış cephede gerekse iç cephelerde yapılan boya ve yanlış sıva uygulamaları malzemenin hava ile temasını kesmesine de neden olmaktadır.

Fotoğraf 6.18 Cephenin boyanması, asılan afişler, reklam tabelaları da cephe malzemesine neden olan tahribatlar

Fotoğraf 6.19 Yağmur suyu ve kirli havanın neden olduğu kirlenme

Tuğla

Tuğla, geleneksel mimaride zengin geometrik düzenler içinde kullanılarak önemli bir dekoratif etki aracı da olmuştur. Han yapılarında en çok kullanılan tuğla boyutları; 3x26x13 – 3x26x20 cm civarındadır. Tuğla malzeme iç ve dış duvarlarda, kapı, pencere, baca, revak kemerlerinde, kubbe ve tonozlarda kullanılmıştır. Han yapılarının dış cephelerindeki tuğlalarda özellikle derzleri dolduran harçların dökülmesi ve ayrışması sonucu, rüzgarın, yağmur suyunun vb. etkisiyle de dökülmeler olmuş ve oyuklar oluşmuştur. Tonoz sistemini oluşturan tuğlalarda, üzerindeki sıvanın nemden dolayı dökülmesiyle oluşan tahribatlar da görülmektedir. Aşırı yüklenmeden dolayı tuğla kemerlerde çatlaklar oluşmuştur. Hanların genelinde olduğu gibi malzemede de kirlenme söz konusudur. Bu ise malzemede yer yer tozlaşma ve dökülmelere sebep olmaktadır.

Fotoğraf 6.20 Büyük Yeni Han'ın cephesindeki kuş evinde görülen dökülmeler.

Fotoğraf 6.21 Büyük Yeni Han'ın duvarlarında sonraki dönemlerde yapılan sıvaların, dökülmesi

Ahşap

Taştan sonra, doğadaki haline en yakın kullanılan malzeme ağaçtır. Elde edilmesi, işlenmesi, taşınması kolaydır fakat hava etkilerine taş gibi dayanamaz. Ağacın malzeme olarak taşa olan en büyük üstünlüğü hafifliği, çekme ve eğilmeye dayanmasıdır. Çekmeye karşı dayanıklılığından dolayı kaba duvarlarda bağlayıcı hatıl olarak kullanılmıştır¹⁹³. Bölgedeki incelemelerde 2812 adadaki Camili Han ve 341 adadaki Demirtaş Han'da dış cephelerin kagir, iç strüktürün ahşap olduğu görülmüştür. Her iki yapıda da kısmi bozulma ve betonarme eklere rağmen kat döşemesinin, merdivenin ve oda ara bölmelerinin ahşap olduğu tespit edilmiştir. Ahşap malzemelerin temel bozulma nedenleri; su ve rutubete bağlı olarak mantar ve böcek tahribatlar ile suyun neden olduğu fiziksel ve kimyasal bozulmalar olarak sıralanabilir. Ahşap malzemedede güneşin etkisi sonucu dış yapısında bozulma ve kararmalar meydana gelir. Ahşap malzeme, çevresinde bulunan sıcaklık ve rutubetin derecesine göre uyum sağlar; rutubet miktarı artınca genişler, azalınca çeker. Ani rutubet değişikliklerinin neden olduğu genişleme ve çekme hareketleri başta ahşap tarafında tolere edilse de bir süre

¹⁹³Ahunbay, A.g.e.

sonra bu bozulmaların sonucu çatlama ya da kırılmalar ile sonuçlanır¹⁹⁴.

1848 tarihli Ebniye Nizamnamesi'nde İstanbul'da kagir ve ahşap olmak üzere iki çeşit yapı yapıldığı belirtilerek, kagir yapılar tam kagir ve yarı kagir olmak üzere ikiye, ahşap yapılar ise büyüklüklerine göre, dört gruba ayrılmıştır. Birinci derece yapılarda (üç katlı yapılar) temelin üzerine büyük kaide taşların konması gerektiği belirtilmiştir. Ayrıca her grup yapıda kullanılacak ahşap malzeme tanımlanmış, buna uyulduğunda yapının ömrü hakkında yorumda bulunulmuştur. Yine aynı nizamnamede, ahşap iskelet elemanlarının rutubet nedeniyle çürümelerinin engellenmesi için pencere altına kadar tuğla ile "dolma" yapıp üst kısımların tamamen bağdadi yapılması gibi önerilerde bulunulmuştur. Yapıda kullanılacak ahşabın dayanıklılığı da ağacın zamanında kesilip kesilmemiş olmasına bağlanarak, bu konuda doğru zaman belirtilmemiştir.

Metal

Geleneksel mimarimizde birçok yapı elemanının birlikte kullanımı da söz konusudur. Bu nedenle yapı elemanlarının uygun bir bağlayıcı ve malzemeyele birleştirilmeleri önem taşımaktadır. Kesme taş yapılarda blokları birleştirmek için kullanılan kenet ve mil gibi korozyona uğrayabilecek demir bağlantı elemanlarının iyi izole edilmeleri yapının dayanımı açısından önemlidir. İyi izole edilmemesi sonucunda, derzlerden içeri giren su demir öğelerin paslanmasına neden olmaktadır. Paslanma sırasında hacmi büyüyen kenet ve miller, yarattıkları iç gerilimle birleştirdikleri duvar bloğu yada söve gibi mimari bileşenleri çatlatmaktadır. Bu durum da müdahale edilmez ise bozulma ilerlemekte ve mimari öğe parçalanmaktadır.

Bölgedeki han yapılarında kullanılan demir; kemer, tonoz ve kubbelerin gergilerinde (uygulanan en yaygın boyut 5x7 cm.lik kesittir), pencere önü lokmalı parmaklıklarda, kapı kanatlarında, merdiveni taşıyan kirişlerde, revak taş parapetlerinin birleştirilmesinde kullanılmıştır. Ayrıca bazı örneklerde hanın ana giriş kapısının (Fotoğraf 6.22'deki gibi içi ahşap karkas dışı düğmeli metal kaplama şeklinde) yanında odalardaki pencere ve kapı kanatlarının da demirden imal edildiği görülmektedir (Fotoğraf 6.23). Cephedeki pencere parmaklıklarında korozyon sonucu kabuklanmalar ve incelmeler oluşmuştur. Kapı-pencere kanatlarında ve gergilerde ise nem etkisiyle korozyon ve insan etkisiyle deformasyonlar çok sık görülmektedir.

¹⁹⁴ R. Günay, **Geleneksel Ahşap Yapılar Sorunları ve Çözüm Yolları**, Birsan Yay., İstanbul, 2002, s. 19.

Fotoğraf 6.22 Büyük Yeni Han giriş kapısı

Fotoğraf 6.23 Büyük Yeni Han oda giriş kapısı

Harçlar

Han yapılarında duvarlarda bağlayıcı olarak horasan harcı kullanılmıştır. Harcın ana görevi, taş ve tuğla gibi yığma yapı malzemesinin birim elemanlarını bir arada tutarak birleşik bir yapı elemanı oluşturmaktır. Yığma yapı elemanının bağlanma şekli (düz duvar, kemer ya da kubbe oluşları gibi) ve özellikleri strüktürel güvenilirlik bakımından çok önemlidir. Konu ile ilgili kaynaklarda yığma yapı elemanlarında tuğla veya taş ile harcın birleşim noktasına dik yönde oluşan çekme kuvvetlerine çekmeye karşı dayanımın oluştuğu ve tuğla veya taş ile harcın birleşim noktasına paralel yönde oluşan kuvvete kaymaya karşı dayanımın oluştuğu belirtilmektedir¹⁹⁵. Harçların basınç dayanımı çoğunlukla bağlayıcı malzemenin tipine, kalitesine ve harç karışımını oluşturan malzemelerin özelliklerine bağlı olup, harcın basınç dayanımı bağlayıcı malzemenin ve su miktarının oranına göre değişmektedir¹⁹⁶.

Horasan harcı; horasan (kırılmış, öğütülmüş kiremit, tuğla, çömlek gibi pişmiş kil) ve kireç (hava kireci) ile üretilen harçtır. Bazı uygulamalarda harcın içine kum da katılmıştır. Saçak uzantılarının olmadığı, tamamen dış tesirlere açık bulunan han yapılarında bağlayıcı malzeme olan harcın, aşırı rutubet, rüzgar, yağmur gibi sebeplerle dağılma, ufalanma noktasına geldiği ve mukavemetini kaybetmeye başladığı görülmektedir.

Fotoğraf 6.24 Çukur Han’ın sonraki dönemde yapılmış sıvasındaki dökülmeler

¹⁹⁵ Murat Eriç, “Eski Eserlerimizde Malzeme Sorunları”, **Rölöve ve Restorasyon Dergisi**, Vakıflar Genel Müdürlüğü Yay., sayı: 4, İstanbul, 1987, s. 23.

¹⁹⁶ Eriç, A.g.e.

Fotoğraf 6.25 Çukur Han'ın sonraki dönemde yapılmış tonoz sıvasındaki dökülmeler

Diğer nedenler

Su ve Nem

Kagir yapıların en temel sorunlarından biri “nem” sorunudur. Genel olarak bu problemler yapılarda “yerden yükselen nem” ya da “yağmur suyunun yapıya nüfuz etmesi” şeklinde görülmektedir. Bu nem sorunu, aynı zamanda diğer bozulma etkenlerine de uygun ortamlar hazırlamakta ve bozulmayı artırıcı bir rol oynamaktadır. Fotoğraf 6.26'da Yıldız Han'da nem ve yoğunlaşmadan meydana gelmiş olan bozulmaları görmek mümkündür.

Fotoğraf 6.26 Nem ve yoğunlaşmadan dolayı oluşan bozulma (Yıldız Han)

Kagir yapılardaki nem, kaynağı ne olursa olsun %3 ile %5¹⁹⁷ arasında ise yapı kuru sayılır ve bu oran geçilirse duvarlarda küf ve lekelenmeler, çiçeklenmeler, kabarmalar, çatlamlar, dökülmeler, oyulmalar, erimeler, kabuklanmalar v.b. bozulmalar görülmektedir. Nemli hava taşın gözeneklerinden ve kılcal çatlaklardan içeriye girer. Bu durumda bir malzemede emilmiş nemin miktarı ile havadaki nem karşılaştırılırsa, taştaki nemin fazla olduğu görülür. Taş ve birlikte kullanılan farklı malzemede nem sorunu olduğu zaman, malzemeler içinde bulunan tuzlar hareketlenmekte ve taş üzerinde beyaz çiçeklenmeler, kabuklaşma ve oyuklar şeklinde tahribata yol açmaktadır¹⁹⁸. Nemli bölgeler, bünyesinde az ya da çok çözünür tuz barındırdığından, çözünür tuzlar yapı malzemelerine ve yapı içinde nem aracılığıyla hareket etmektedir. Bu durumda, nem sorunu ortadan kaldırıldığında, tuz problemi gibi bozulmaya neden olan diğer etkenler de kontrol altına alınmış olmaktadır. Nemin oluşturduğu bozulmalara örnek olarak avlusu cam çatı ile kapatılan 260 ada'da bulunan Kumrulu Han'dan Fotoğraf 5.40'da detay verilmiştir. Avlulu olarak tasarlanan han yapısının, avlusunun üzeri kapatılarak içeriye giren nemin çıkış yolu bulamaması nedeniyle iç cephede oluşturduğu tuz lekeleri ve sıva kabartıları fotoğrafta bile gözlenmektedir. Uygulamadaki detay hataları ve sonrasındaki kontrol mekanizmasının çalışır olmaması gibi nedenler yapıdaki bozulmayı hızlandıran faktörlerdendir.

Fotoğraf 6.27 Nemin oluşturduğu tahribatlar (Kumrulu Han)

¹⁹⁷ H. Akıllı, “Taş Eserlerin Tahribatına Neden Olan Etkenler”, **Rölöve ve Restorasyon Dergisi**, Vakıflar Genel Müdürlüğü Yayınları, sayı 6, s. 129.

¹⁹⁸ Akıllı, A.g.e.

Fotoğraf 6.28 Yağcı Han'da nemin oluşturduğu tahribatlar

Fotoğraf 6.29 Vezir Han'ın bodrum katında nemin oluşturduğu tahribatlar

Kapalıçarşı'ya kuzey cephesinden bitişik Yağcı Han'ın giriş tonozunun üzerinde bulunan ve yapının özgün planında olmayan wc mekanından meydana gelen nemin yapıda oluşturduğu tahribat Fotoğraf 6.28'de görülebilmektedir. Sürekli yerden yükselen nemin ve bu nedenle oluşan tuz probleminin varlığına örnek ise Vezir Han'ın bodrum katına ait olan fotoğrafında gözlenebilmektedir (Fotoğraf 6.29 ve 6.30). Suyun zeminden uzaklaştırılması yapı için önemlidir. Zeminden su şayet kesilmemişse, döşemeye ve duvarlara doğru yayılır. Yapıda kullanılan malzemelerin doluluk boşluk oranı ne kadar küçükse zeminden gelen su, duvarlarda o kadar yükselir. Temeldeki suyun yapıyı hareket ettirmesi sonucunda sıva ve harç dökülmelerinin yanı sıra taşıyıcı sistem elemanlarında çatlamlar, kırılmalar, kopmalar, yıkılmalar oluşabilmektedir. Yapıya giren sular beraberlerinde suda eriyebilen tuzları da taşırlar. Tuzlar belli sıcaklıkta buharlaşma sonucu kristalize olup, malzemeye basınç yaparak kırılma ve çatlamalara neden olur. Bu da taşıyıcı sistemin zayıflamasına, zaman içinde sıva ve yapı malzemesinin parça kaybına, dolayısıyla sürekli küf kokusu nedeniyle sağlıklı yaşam koşullarının oluşmasına neden olmaktadır. Ayrıca bu durum Vezir Han, Zincirli Han gibi örneklerde, içinde taşıdığı tuzların duvar yüzeyinde buharlaşması sonucu çiçeklenme ve kabuk oluşmasına sebep olduğu gibi (Fotoğraf 6.31, 6.32), duvarın fiziksel ve kimyasal yapısını da bozucu etkilere neden olabilmektedir¹⁹⁹.

Fotoğraf 6.30 Nemin oluşturduğu tahribatlar (Vezir Han)

¹⁹⁹ Ahunbay, A.g.e., s. 40.

Fotoğraf 6.31 Çiçeklenme ve kabuk oluşturma (Zincirli Han)

Fotoğraf 6.32 Nemin neden olduğu malzeme bozulmaları (Vezir Han revak kubbesi)

Fotoğraf 6.33 Kar ve yağmur suları (Vezir Han)

Yağmur ve kar suları han yapılarının yapı malzemesi olan taş, tuğla ve harçlardaki çatlaklardan veya malzemenin emmesiyle içeri girmekte ve iç – dış sıcaklık farkından dolayı oluşan ısı farkı da yoğuşmaya neden olmaktadır. Malzemenin içerisindeki suyun tahliyesi sağlanmadığı takdirde sıcaklığın aşırı düşmesi yapı içindeki suyun donmasına neden olur. Bu da yapıda oluşum adaptasyon farklılığı oluşturur ki, duvar yüzeylerinden küçük parçacıkların kopmasına, cephede çatlakların ve parçalanmaların oluşmasına neden olur (Fotoğraf 6.34).

Fotoğraf 6.34 Leblebici Han'ın cephesinde malzeme yüzeyinde kopmuş küçük parçalar

Özellikle 3 tarafı denizlerle çevrili Tarihi Yarımada içinde bulunan han yapılarının sudan daha fazla etkilenmeleri kaçınılmazdır. Bu sebeple deniz kıyısında bulunan yapılarda su drenaj sistemi daha önem kazanmaktadır. Su, tahliyesi sağlanmadıkça tarihi eserlerin temelinden itibaren oldukça geri dönüşü olmayan içten içe bir tahribat verir.

Fotoğraf 6.35 Rüzgarın cephe yüzeyine etkisi (Varakçı Han)

Hayvansal ve bitkisel zararlılar

Hayvanların ve bitki cinslerinin taş eserlere olan tahribatı, kimyasal olarak organik asitlerin gizlenmesi ile veya mekanik olarak delerek, kazarak olabilmektedir. Bitkiler ve bunların sirkülasyon ürünleri taşın tahrip olma sürecini büyük oranda hızlandırır. Rüzgarlarla getirilen bitki tohumları taş eserlerin çatlak ve aralıklarına girerek burada çimlenir, büyür, gelişir ve kök saçakları, çatlaklar arasına girerek taş eseri tahrip eder. Ayrıca çıkarttıkları asitler ile de aralıkların genişlemesine yardım ederler. Fotoğraf 6.36'da Kızıl Han cephesinde ve Fotoğraf 6.37'de Büyük Yeni Han cephesinde bitkilerden kaynaklanan zararlara örnek görülmektedir. Yapının yüzeyinde algler, likenler, yosunlar, mantarlar veya kökleriyle duvarı tahrip eden ağaçlar bulunabilir. Yosunlar daha çok kapalı ve esintili olmayan yerlerde oluşursa da esinti olan rutubetli yerlerde de rastlamak mümkündür. Bu olaya daha çok sonbahar sonu ile ilkbahar ortasında rastlanır. Taş yüzeyinde gri-mavi bir tabaka meydana getirirler. İyi ışık alan yerlerde yeşile çalarlar. Taş yüzeyini soldurmakla birlikte, yüzeyde gözeneklenme meydana getirirler. Likenler çıplak taş yüzeyine, destekleyici toprak olmadan da tutunabilirler. Büyük Yeni Han'ın Çarkçılar Sokağı cephesi rüzgar etkisiyle diğer cephelere göre daha çok aşınmakla birlikte yine rüzgarın getirdiği tohumların yapıda kök salmasıyla Fotoğraf 6.38'de görüldüğü gibi duvarda ağaç yetişmiş olup, yapıya zarar verdiği tespit edilmektedir. Bakteriler

toprakta birçok faaliyette bulunarak gruplar halinde gelişir ve yaşarlar. Mantarların bulunduğu yerlerde gelişirler. Amonyakla birlikte taşın içindeki silisi parçalarlar. Bu tür taştan yapılmış eserlerde bakteri tahribatı çok hızlı olur. Mantar ve bakteri, taş eserin tahribatını hızlandırır. Bu nedenle bakterilerin bulunmadığı temiz bir taş eser, çok daha uzun bir süre sağlam kalır. Bakteriler öldükten sonra bile çürüyerek bitkilerin yaşayabileceği bir zemin hazırlarlar. Bu da eserin içine su emme yüzdesini artırır²⁰⁰.

Fotoğraf 6.36 Bitkilerden kaynaklanan zararlar (Kızıl Han)

Fotoğraf 6.37 Bitkinin ağaç olmuş durumu (Büyük Yeni Han)

²⁰⁰ Ahunbay, A.g.e.

Fotoğraf 6.38 Büyük Yeni Han'ın avlu duvarlarında, çatıdan sızan su ve nemden dolayı yosunlanma ve görülen bitki üremesi

Çatı örtüsü tahripleri, diğer hayvanlar

Taş ve toprak içinde yaşayan bazı hayvanlar, taşın ayrışmasını kolaylaştırarak tahribatına neden olurlar. Genellikle koloniler halinde yaşayan sünger, istridye, kurt, deniz kestanesi gibi delici hayvanlar çıkarttıkları zayıf bir asitle veya delerek taş eserlerin tahribatına neden olurlar. Ayrıca hayvanların dışkılarının nitratlı olması taş eser yüzeyinin tahrip olmasına diğer bir nedendir. Güvercinlerin pislikleri asit oranı nedeniyle özellikle kurşunların delinmesine (gagalayarak veya tırnak izleriyle zarar verirler) ve eserin su almasına, dolayısıyla neme sebep olurlar²⁰¹. Yağmur sularının bozulan bir çatı kaplaması veya deresinden dolayı binadan hızla uzaklaştırılamaması yosun ve otların gelişmesine uygun ortamı hazırlar. Bozuk olan ayrıntı çevresinde yosunlar yerleşir, ahşap çatı ve döşemelerde mantarlar gelişir. Ciddi hasarların başlangıcı olabilecek bu hasarların sürekli bakımla giderilmesi gereklidir²⁰². Tahrip olmuş çatı örtüsü, kullanıcılar tarafından özgün durumundaki gibi kurşun çatı olarak onarılamadığından çimento esaslı şap ya da zift benzeri malzeme ile tamir edilmektedir. Bu nedenle özgün kaplama ve konturu zaman içinde kaybolmaktadır.

²⁰¹ Ahunbay, A.g.e., s. 41.

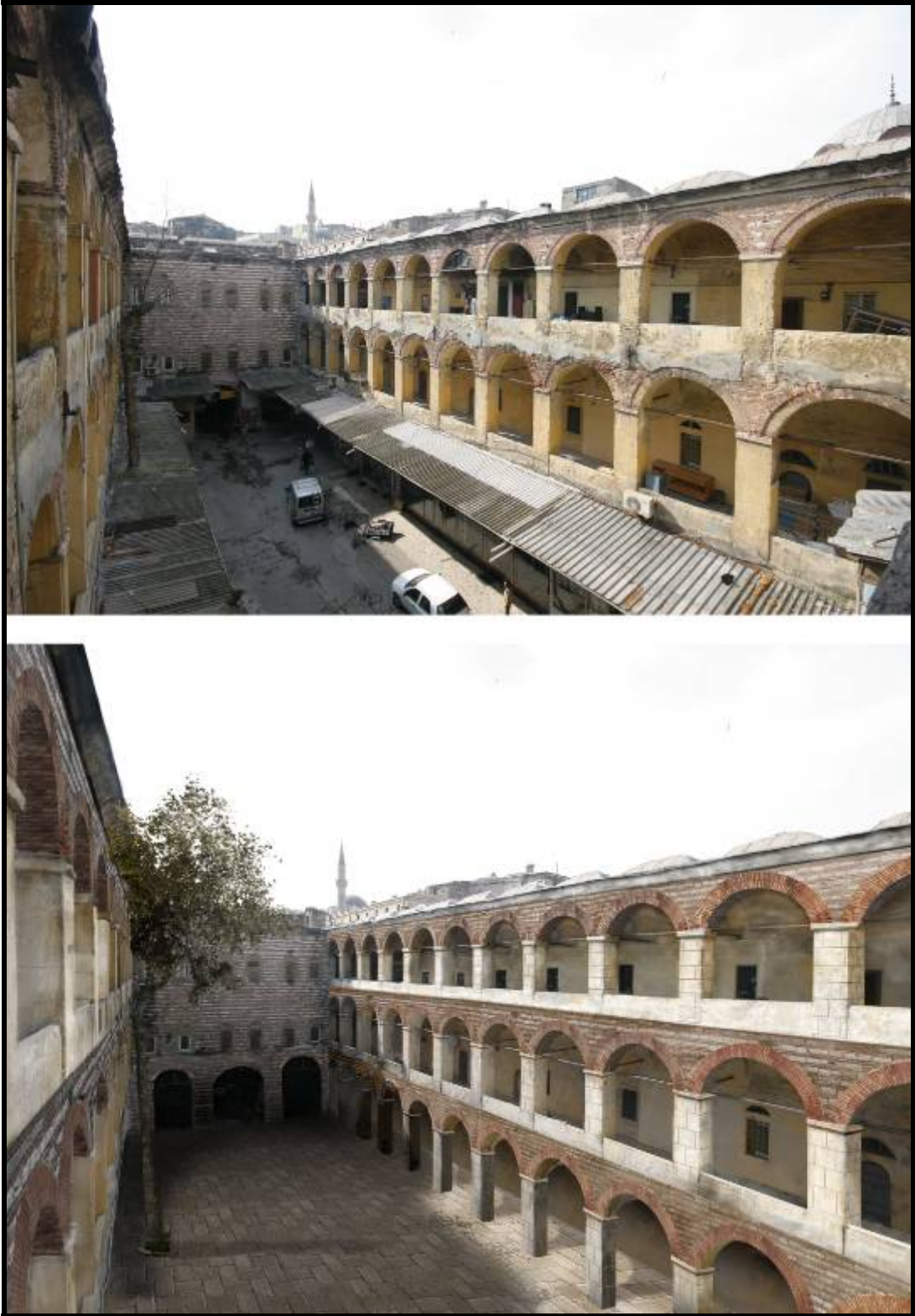
²⁰² Ahunbay, A.g.e., s. 46.

Fotoğraf 6.39 Büyük Yeni Han çatı örtüsündeki tahribatlar

Fotoğraf 6.40 Balkapanı Han restitüsyon çalışması (Gülhan Benli gözetiminde ressam Zekeriya Çakmak'a yaptırılan, revakların özgün durumuna ilişkin çalışma)

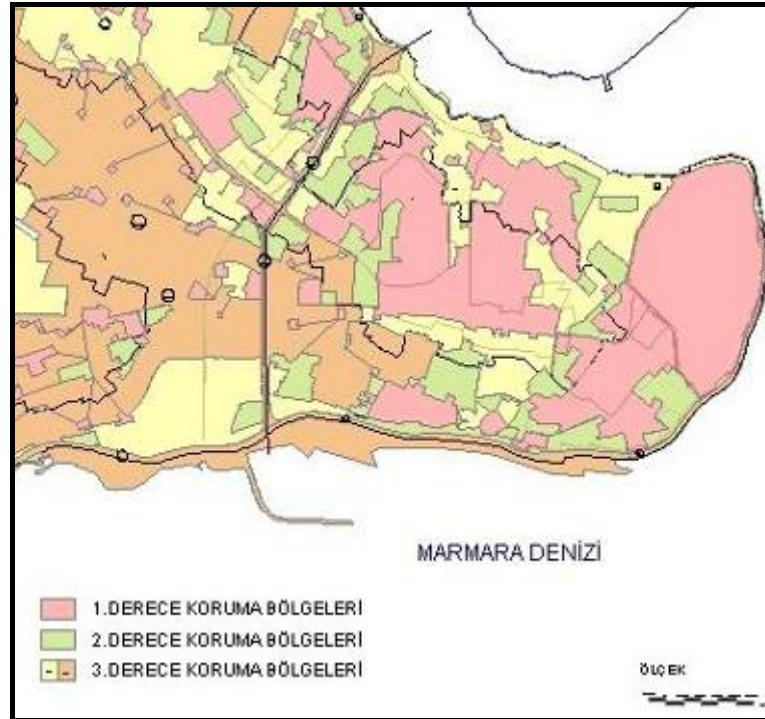

Fotoğraf 6.41 Büyük Yeni Han restitüsyon çalışması (Gülhan Benli gözetiminde ressam Zekeriya Çakmak'a yaptırılan, revakların özgün durumuna ilişkin çalışma)

7. ÇALIŞMA BÖLGESİNE YÖNELİK KORUMA ÖNERİLERİ

7.1 Mevcut 1/5000 ölçekli Tarihi Yarımada Koruma Amaçlı Nazım İmar Planının²⁰³ Değerlendirilmesi

21.07.1983 tarih ve 18113 sayılı 2863 numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu kapsamında belirlenmiş, çeşitli koruma öncelikli yapı ve çevrelerini içeren Hocapaşa, Hobyar, Rüstempaşa, Tahtakale, Mercan, Daya Hatun, Sururi, Beyazıt mahallelerinden oluşan Hanlar Bölgesi, günümüzde Kapalıçarşı'dan Eminönü-Unkapanı yönünde limana inen ve Tarihi Yarımada'nın özgün ticaret merkezi olarak tanımlı alandır. Sur içinde mevcut olumsuzlukları ortadan kaldırmak, farklılığını öne çıkarmak, evrensel düzeydeki tarihi, kültürel, mimari değerlerine sahip çıkmak, özgün kimlik yapısını oluşturmak, geçmiş ile gelecek arasında süreklilik kurmak gibi amaçlar ile 26.01.2005 tarihinde T.K.V.Koruma Kurulu'ndan onaylanmış olan 1/5000 ölçekli Tarihi Yarımada Koruma Amaçlı Nazım İmar Planında, koruma bölgeleri derecelendirilmesine gidilmiştir (Harita 7.1). Koruma bölgelerinin açılımı Ek 1'de verilmiştir.

Harita 7.1 1/5000 Ölçekli tarihi yarımada koruma amaçlı nazım imar planı ile belirlenen koruma bölgeleri

²⁰³ 26.01.2005 onay tarihli Tarihi Yarımada 1/5000 Ölçekli Koruma Amaçlı Nazım İmar Plan Raporu, İ.B.B. Planlama Müd. Yay., İstanbul, 2003.

Planda Belirlenen Desantralizasyon Kararları

Tarihi Yarımada Koruma Amaçlı Nazım İmar Planının ana hedefi, “Tarihi Yarımada’nın kimliği ile uyuşmayan tüm işlevlerin bölgeden çıkarılarak, bu alanlara Tarihi Yarımada’nın kimliği ile özdeş işlevlerin yüklenmesi”dir²⁰⁴. Bu doğrultuda plan kapsamında desantralize edilecek fonksiyonlar belirlenmiş ve yeniden işlevlendirme önerileri getirilmiştir. Bu alanlarla ilgili plan hükümlerinde ayrıntılı açıklamalar da getirilmiştir.

Desantralizasyon kararlarının, kamuya ve özel sektöre ait yapı ve/veya alanları ve çeşitli fonksiyonları kapsadığı görülmektedir. Geleneksel imalat dışındaki tüm imalat ve depolama alanlarının desantralizasyonu, kentsel doku içinde kapsamlı dönüşümü gerektiren süreçlerdir ve bütüncül yaklaşımı gerektirmektedir.

Tablo 7.1 Hanlar Bölgesi²⁰⁵ Desantralizasyon Kararları (1/5000 ölçekli Nazım İmar Plan Raporundan yararlanılmıştır)

Mahalleler	Desantralize edilecek sektörler	Önerilen Fonksiyonlar
Mercan Mahallesi	Metal imalatı, plastik imalatı	Geleneksel ticaret ve 2. derece ticaret
Tahtakale Mahallesi	Kağıt ürünleri imalatı, kimyevi madde imalatı	Geleneksel ticaret ve 2. derece ticaret
Beyazıt Mahallesi	Tamirhane , kaynak	Geleneksel ticaret ve 2. derece ticaret
Dayahatun Mahallesi	Altın, gümüş imalatı (ramatçılar)	Geleneksel ticaret ve 2. derece ticaret
Molla Fenari Mahallesi	Altın, gümüş imalatı (ramatçılar)	Geleneksel ticaret
Rüstem Paşa Mahallesi	Nalburiye, İnşaat malzemeleri	Geleneksel ticaret ve 2. derece ticaret
Hobyar Mahallesi	Kağıt ürünleri imalatı, ambalaj sanayi	Geleneksel ticaret ve 2. derece ticaret

Plan kapsamında, desantralizasyon sürecine ilişkin etaplama önerisi de getirilmiştir; 2’şer yıllık programlar halinde etaplama yapılarak, planın onanmasından itibaren en çok 10 yıllık

²⁰⁴ Tarihi Yarımada 1/5000 Ölçekli Koruma Amaçlı Nazım İmar Plan Raporu, A.g.e., s. 514.

²⁰⁵ Desantralizasyon kararları sadece adı geçen mahalleler için belirlenmiştir.

bir süre içinde 4 etap halinde gerçekleştirilmesi öngörülmüştür²⁰⁶. Planda Hanlar Bölgesinde desantralize edilecek sektörler ile ilgili alınan kararlar ile “Geleneksel Ticaret” ve “2. derece Ticaret” tanımlarının açıklamaları ek 1’de takip edilebilir.

Günümüzde ticaret mallarının biçim, çeşit ve boyutları, geçen yüzyıllardaki ticaret mallarının durumundan hayli farklı olduğu gibi, ticaret binalarının biçim, çeşit ve boyutları da çok büyük değişiklikler göstermektedir. Zamanımızın tüccarı için ticaret binası, artık, eskinin tüccarı için yeterli olan bir dükkan ya da en fazla dükkanla beraber bir de bürodan oluşan iki gözlü odacıktan ibaret değildir. Günümüzde büyük boyutlu mağazalar, dükkanlar, e-marketler, her türlü malın satışının yapıldığı süper market sistemi gibi yeniliklerden başka, günümüzün büyük tüccarı, geniş çapta örgütlenme sorun ve olgusu ile de karşı karşıyadır. Bu olgu, ticaret binalarının mimarilerini yeni ihtiyaca göre biçimlendirdiği gibi, yerlerinin seçim ve tayinini de bütün bunlarla kaynaşık durumdaki bir dinamiğin emrine vermektedir. Kısacası, zamanın akışı ile uyum halinde sürüp giden gelişim ve değişimler, çarşılardaki mallardan ticaret binalarının mimarisine varıncaya kadar her şeye etkide bulunarak, çevreyi de değişikliğe zorlamıştır. 19. yüzyılın ortalarından itibaren, Kapalıçarşı ve çevresi, Tahtakale, Mercan, Sultanhamam, Sirkeci, Bahçekapı, Eminönü’nde eski işlevler yerine günün şartlarına uygun işlevler geliştiği gibi, bu bölgelerde yeni iş hanları da gittikçe yoğunluk kazanmıştır. 19 yy.’ın ikinci yarısından itibaren bölgenin ticari yükünü önce Galata ve Beyoğlu, sonrasında Maslak, Gayrettepe, İkitelli bölgeleri almıştır. Genel olarak bu planla, 1.derece Koruma Bölgesi olarak belirlenen sınırlar içinde, bütün eski yapıların korunacağı öngörülmektedir.

7.2 Bölgeye Yönelik Koruma Önerileri

İstanbul en eski yerleşim alanlarından biri olmakla kalmayıp yüzyıllar boyunca barındırdığı çeşitli kültür ve medeniyetler ile uluslararası bir miras olarak kabul edilmektedir. 1950’lerde başlayıp 1980’li yıllarda kendini hissettiren sosyo-kültürel, ekonomik, teknolojik ve fiziksel değişimler İstanbul metropolünün çekirdeğini oluşturan Tarihi Yarımada’da yoğun bir şekilde görülmeye başlanmıştır.

Geleneksel el imalatı ile yapılan üretimin makinalar ile olan üretime geçiş sürecindeki kademesiz, denetimsiz, sınırsız büyüme gibi etkenler modernleşme çabaları ile birleşince hanlar bölgesinin genelinde kentsel çöküntüye alt zemin oluşturmuştur. Tarihi kent çekirdeği

²⁰⁶ A.g.e., Plan Uygulama Hükümleri, bölüm IV.

diyebileceğimiz bölgenin sahipleri değişmiş, özgün nitelikli alanları köhnemeye bırakılmıştır. Sanayinin getirdiği sosyo-ekonomik dönüşüm, hızlı ve kontrolsüz kentleşme sadece İstanbul kent merkezinde değil, dünyadaki pek çok tarihi şehir merkezinde ciddi kentsel sorunlara neden olmuştur.

II. Dünya Savaşı sonrasında bombalanarak zarar gören, yakılıp yıkılan kentlerin yeniden canlandırılması, rehabilitasyonu gibi konularda odaklanan ilgili çevreler, kentlerin çöküntü alanlarının yenilenerek kentlere kazandırılması amacıyla çeşitli arayışlar içine girmişlerdir. Bu amaçla 1950'lerden başlayarak, Avrupa ülkelerinde çeşitli toplantılar yapılmış; kampanyalar açılmış; böylelikle kentsel yenilemenin ilkeleri saptanmaya çalışılmıştır. Sürdürülebilir kentler yaratmak, toplumları geliştirebilmek ve bunları ekonomik gelişmeye paralel olarak ileriye götürmek bu çabalar arasında yer almaktadır. Bu bölümde kötü koşullarda kullanıldığı için müdahaleye muhtaç olan Hanlar Bölgesi'nde kentsel yenileme politikasının olabilirliği irdelenecektir.

7.2.1 Kentsel Yenileme

Akademik ve mesleki literatür, kentsel yenileme konusunda farklı tanımlar ile doludur. Bunun nedeni, kentsel yenileme sürecinin hedefleri, kapsamı ve amacının zamanla ve ülkeler arasında, değişen politik, ekonomik ve sosyal koşullar altında farklılaşmış olmasıyla kentsel yenileme kavramının devingen bir olgu olduğu belirtilmektedir²⁰⁷.

R. Keleş'e göre kentsel yenileme, *"...kamu girişimi ya da yardımıyla yoksul komşuluklarının temizlenmesi, yapıların iyileştirilmesi, korunması, daha iyi barınma koşulları, tecim ve işleyim olanakları, kamu yapıları sağlanması amacıyla, yerel tasar ve izlenceler uyarınca, şehirleri ve şehir özerklerinin tümünü ya da bir bölümünü günün değişen koşullarına daha iyi yanıt verebilecek duruma getirmektir..."*²⁰⁸. Diğer bir tanıma göre ise kentsel yenileme *"...mevcut şehirleri ve merkezleri düzeltmek ve günün gereklerine uydurmak amacıyla yeniden planlama ve bunu uygulama..."* olarak tanımlanmaktadır²⁰⁹. Başka bir tanım ise *"...zaman süreci içerisinde eskiyen, köhneyen, yıpranan ya da potansiyel arsa değeri üst yapı değerinin üzerinde seyrederek değerlendirilmeyi bekleyen şehir dokusunun, alt yapısının*

²⁰⁷ A. Kocabaş, **Kentsel Dönüşüm (/Yenileş(tir)me): İngiltere Deneyimi ve Türkiye'deki Beklentiler**, Literatür yay.:433, İstanbul, 2006, s. 2.

²⁰⁸ R. Keleş, "İstanbul'da Kentsel Yenileme", Regional Activity Centre Conferences, 2003, s. 1.

²⁰⁹ D. Hasol, "Kentleşme Politikaları ve süreci", **Yapı Dergisi**, sayı 101, s. 44.

sosyal ve ekonomik programlar ile oluşturulduğu bir stratejik yaklaşım içinde, günün sosyo-ekonomik ve fiziksel şartlarına uygun olarak değiştirilmesi, geliştirilmesi, yeniden canlandırılması ve bazen yeniden oluşturulması eylemi...” dir²¹⁰.

İstanbul’da kentsel yenileme kavram ve tanımlarda güncel çözümlemeler yapan akademik çevreler, “...*kentsel yenileştirme(nin), bir kentin tamamı ya da belirli yerleşim alanlarına yönelik, bilinçli, sistematize edilmiş ve planlanmış eylem...*”²¹¹ olduğunu ifade etmektedir.

A. Koçabaş, Avrupa ülkelerinde “kentsel yenileme (urban renewal)” ifadesinin, öncelikli olarak savaşta hasara uğramış kent ve kasabaların yeniden yapılandırılması bağlamında, düşük gelirli vatandaşların yaşadığı köhneleşmekte olan mahallelerdeki kötü kaliteli konutlara çözüm üretmeyi hedefleyen, daha çok devlet müdahalesi esaslı olan konut ağırlıklı süreci olarak tanımlamıştır²¹². A. Kocabaş aynı zamanda “...*çöküntü girdabına girmiş, kalitesiz mahallelerin, yenilenmesi (renewal) ve tarihi dokunun / yerleşim alanlarının korunması (conservation), artık çevresel koruma ve iyileştirme ile birlikte ekonomik ve sosyal yenileştirmeyi de kapsayan, kapsamlı kentsel yenileştirme stratejileri bağlamında bütünleşik (integrated) hale getirildiğini...*” belirtmiştir²¹³. Aynı kitapta bu tür yatayda bütünleştirmenin gerekçesi olarak, “...*sürekli ve dengeli kentsel yenileştirmenin (kalıcı iyileştirmeler üreten sürecin) tüm bileşenleri ile karar ve stratejilerin eylem programları ile ilişkilendirilmesi sonucu gerçekleştirilebilecek olmasıdır...*” ifadesinde bulunulur²¹⁴.

Kentsel Yenileme Eylemleri²¹⁵:

a-Yeniden Canlanma - Canlandırma (Revival - Revitalization): Sosyo-kültürel, ekonomik ya da fiziksel açılardan bir çöküntü süreci yaşamakta olan kentsel alan parçalarının, çöküntüye neden olan faktörlerin ortadan kaldırılması ya da değiştirilmesi sonucu, o alanın tekrar hayata döndürülmesi, canlandırılması,

b- Yenileme - Yenilenme (Renewal - Renovation): Kentsel alanın yenilenmesini konu alan bu eylem türü, içinde, yıkıp yeniden yapma anlamını da barındırmakla birlikte, çevresel koruma

²¹⁰ Kocabaş, A.g.e., s. 22.

²¹¹ Keleş, A.g.e., s. 2.

²¹² Kocabaş, A.g.e., s. 28.

²¹³ Kocabaş, A.g.e., s. 35

²¹⁴ Kocabaş, A.g.e.

²¹⁵ Kocabaş, A.g.e., s. 55.

ve iyileştirme ile ekonomik ve sosyal yenileştirmeyi de kapsayan, kapsamlı kentsel yenileştirme stratejileri bağlamında bütünleşmesi,

c-Yeniden Oluşum (Regeneration): Tümüyle yokolmuş, bozulmuş, köhnemiş, dolayısıyla çöküntü bölgesi haline gelmiş alanlarda yeni bir dokunun yaratılması ya da mevcudun iyileştirilmesi ile bu alanların kente kazandırılması,

d-Soylulaştırma (Gentrification): Sosyo-kültürel açıdan bozulmuş, çöküntüye uğramış, dolayısıyla fiziksel çevresi de bozulmuş alanlarda, özellikle de tarihi kent parçalarında sosyal yapının ıslah edilmesi,

e-Eski Haline Getirme (Rehabilitation): Deformasyonun başladığı, ancak özgün niteliğini henüz kaybetmemiş olan eski kent parçalarının eski haline kavuşturulması, gibi ana başlıklarda tanımlanabilir.

Ülkemizde Kentsel Yenileme:

Ülkemizde kentsel yenileme süreci, Avrupa ülkeleri ve Amerika'ya göre oldukça gerilerde seyretmektedir. Kentsel koruma bilincinin geç de olsa yerleşmeye başladığı ülkemizde, kentsel yenileme kavramı henüz yeni yeni telaffuz edilmeye başlanmaktadır. Adı geçen ülkeler, kentsel yenileme olgusunu çoktan özümsemiş, ilkelerini ortaya koymuş; yasal, kurumsal ve örgütsel bazda formüle ederek uygulamaya geçmişlerdir. Türkiye'de ise kentsel yenilemenin yasal ya da örgütsel-kurumsal bazda yer alması gereken konum henüz belirlenmemiş; hatta bilimsel bir zeminde yeterince tartışılmamıştır. Ülkemizde kentsel yenileme kavramı, son yıllarda ilgili bilimsel çevrelerin söylemlerinde yerini yeni almaya başlamıştır.

Oysa ki hızla gelişen, değişen, yoğunluğu giderek artan ve üstelik kültür mirası açısından da son derece zengin olan büyük kentlerimizde ve özellikle İstanbul'da, mevcut potansiyeli değerlendirerek, eskimeye başlayan kentsel alanları yeniden kentlerimize kazandırmak, onlara yeni fonksiyonlar yükleyerek canlanmalarını, gelişmelerini ve ıslahlarını sağlamak, sosyo-kültürel ve ekonomik açılardan kentlerimiz için büyük bir kazanç anlamına gelecektir. Bu nedenle, öncelikle kentsel yenilemenin ilkelerini tartışıp saptamak ve ardından konunun yasal ve kurumsal çerçevesini ortaya koymak gereklidir. Kentsel yenilemede yetki sorununun netleştirilmesi, uygulamaya geçmede en önemli adımlardan biri olacaktır²¹⁶.

²¹⁶ Kocabaş, A.g.e., s. 63.

Yerel Yönetimlerin Kentsel Yenilemede Üstlenmesi Gereken Roller²¹⁷:

Kentsel yenileme, kentlerin yeniden, yeni bir anlayışla ele alınıp fiziksel çevre kalitesini yükseltmede önemli bir araçtır. Kentsel yenilemenin sürdürülebilir kentlerin oluşumundaki önemi açık olmakla birlikte, bu projeleri oluşturmada, yasalarımızdaki boşluk nedeniyle nasıl bir örgüt şeması kurulması gerektiği henüz net değildir. Kentsel yenileme projelerinin oluşumunda :

- Yerin sakinlerinden oluşan bir komite,
- Şehir plancılar, mimarlar, ekonomistler, sosyologlar, ekologlar ve hukukçulardan oluşan bir komite (Teknik danışman niteliğinde),
- Planların uygulanması ve kontrolü konusunda sorumlulukları olan yerel yönetim temsilcileri,
- Merkezi yönetim temsilcileri,
- Dernekler, vakıflar, birlikler ve özel şahıslar gibi konuyla ilgili olanlar hep birlikte yer almalıdır.

Konunun finansal şeması üzerinde de durularak, banka kredi sistemleri, merkezi-yerel yönetim fonları, dernek, vakıf bütçeleri ve özel bütçelerle finansal sorunlara çözümler aranmalıdır.

H. Kaptan kentsel yenileme projelerini, “...bölgede yaşayan nüfusla, nüfusun sosyo-ekonomik ve kültürel özellikleriyle, yapılan işin ekonomik çerçevesiyle, bölgede çıkan yasal-yönetimsel sorunlarıyla son derece kapsamlı bir proje...” olarak tanımlar²¹⁸. Bu çerçevede şu değerlendirmeler yapılabilmektedir: “...bu durum, şehir yenilemenin çok boyutlu bir olgu olduğu gerçeğini ortaya koymaktadır. Bu boyutlar içinde özellikle sosyal boyut, ekonomik boyut, planlama-teknik boyutu ve yasal-yönetimsel boyut yenilemeyi doğrudan etkileyen dört temel boyut olarak dikkat çekmektedir. Yenileme alanlarında alınacak olan kararlar ve bu doğrultuda oluşturulacak stratejiler, yerel toplumsal özellikler ile sıkı bir ilişki içindedir. Yerel halkın, eğitim durumu, yöreden hoşnutluğu, ekonomik durumu, kültürel özellikleri, gelenekleri ve görenekleri, bilinçlilik düzeyi, kullanıcı türünün çeşitliliği vb. yenileme

²¹⁷ Kocabaş, A.g.e.

²¹⁸ Prof. Dr. Hüseyin Kaptan ile yapılan ikili görüşme, İstanbul Metropolitan Planlama Proje Müdürü, Temmuz, 2006.

uygulamalarının başından itibaren yenileme alanında alınacak kararları etkiler, biçimlendirir ve yönlendirir. Alanın yerel halk ile birlikte korunup korunmayacağı, alana yapılacak yatırımların niteliği ve kapasitesi, doğrudan halkın nitelikleri ile ilintilidir... ²¹⁹

Değerlendirme

16.05.2005 tarih ve 5366 sayı ile yürürlüğe giren “Yıpranan tarihi ve kültürel taşınmaz varlıkların yenilenerek korunması ve yaşatılarak kullanılması” hakkındaki kanunun 1. maddesindeki²²⁰ “...tarihi ve kültürel taşınmaz varlıkların yenilenerek korunması ve yaşatılarak kullanılmasıdır” ibaresi yer almaktadır. Bu kanuna dayandırılarak Ocak 2007 tarihinde TBMM Bakanlar Kurulu Fatih İlçesinde birçok alanı “Yenileme Alanı” ilan etmiştir. Bunu takip eden süre içerisinde İstanbul Büyükşehir Belediyesi Meclisi’nce Hanlar Bölgesinde,

a) Kapalıçarşı ve çevresindeki hanlar,

b) TCDD tren garı, triyaj alanı ve çevresinin yenileme alanı olması konusunda TBMM Bakanlar Kuruluna öneride bulunulmuştur. Önerinin kabulü durumunda aynı kanunun 26. maddesinde²²¹ açıklanan Toplu Konut İdaresi’nin bile uygulama yapacağı alanlarda koruma projelerinin gerçekleştirilmesi şüphe uyandırmaktadır. Yürürlükte olan koruma planının bile sorgulanmasının gerektiği durumda, Hanlar Bölgesi’ndeki yenileme alanlarında farklı uygulamaların gündeme gelmesi durumunda koruma amaçlı imar planının revizyonu gündeme gelecektir.

Yönetmeliğin yenileme alanlarının onaylanması başlıklı 11. maddesinde “Yetkili idarelerin kesinleşen kararları Bakanlar Kurulu onayına sunulmak üzere Bakanlığa gönderilir. Yenileme alanı kararı, Bakanlar Kurulu kararının Resmi Gazete’de yayımlandığı tarihte yürürlüğe girer ve uygulama bir yıl içinde başlatılır” açıklaması yapılmaktadır. Konu bu kapsamda ele alındığında, Bakanlar Kurulu’nca yapılacak onay işlemi öncesinde hiçbir ön incelemenin gündeme gelmeyeceği açıktır. Bunun da yaratacağı olumsuz sonuçlar, kaçınılmaz olacaktır. Yenileme eyleminde temel hedef “özgünlüklerini yitirmeden” ömürlerini uzatmak olmalıdır.

²¹⁹ Ömer Kırıl ve Osman Akyel ile yapılan ikili görüşme, İstanbul Metropolitan Planlama Fatih deprem odaklı kentsel yenileme ve dönüşüm proje danışmanları

²²⁰ Daha detaylı bilgi için EK.2 bölümüne bakılabilir.

²²¹ A.g.e.

7.3 Tek Yapı Ölçeğinde Koruma Önerileri

Korunacak Değerlere İlişkin Genel Kararlar:

Hanlar bölgesinde tescilli kültür varlıkları ile her türlü yapılanma, yıkım, eklenti, bakım, onarım, taşınmazların kullanımlarının değiştirilmesi, yapıların cephe ve dış görünümünün değiştirilmesi, tescilli kültür varlıklarına bitişik parsellerdeki yeni yapılanma istekleri Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıkları Yüksek Kurulu'nun belirlediği ilke kararları çerçevesinde İstanbul 4 numaralı (2006 yılı için geçerlidir) Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nca değerlendirilmelidir.

Hanlar bölgesinde yer alan kültür varlıklarının özgün kontur ve gabarileri korunarak, korumaya değer olmayan eklentilerinden arındırılarak onarılmalıdır. Koruma Amaçlı İmar Planı'nı dahilinde, alandaki tüm yapılar ile birlikte tescilli kültür varlıklarına yönelik uygulanması tavsiye edilen müdahaleler belirlenmelidir. Tescilli yapılar fiziki açıdan kullanılabilirliği değerlendirildiğinde yapıların genellikle kötü ve orta durumda oldukları saptanmalı ve bu yaklaşımdan hareketle geleneksel el sanatları olarak tanımlanan meslekler hanlar bölgesi içinde ihtisaslaşma bölgeleri bağlamında yani geleneksel mekânlarında canlandırılmalıdır. Hanların içinde dernek, vakıf ve sivil toplum örgütleri ile yapılacak işbirliği neticesinde söz konusu sokak ve hanlara özgü mesleklerin canlandırılması esası ile hanların giriş katlarında satış ve sürekli sergi alanları, üst katlarda ise bu mesleklerin yaşatılması için uzman kişiler tarafından organize edilen eğitim birimleri bulunmalıdır.

Bu yeniden organizasyon faaliyeti sponsorluk hukuku işletilerek canlandırılmaya çalışılan mesleklerin günümüzde en yakın benzer üretimi yapan özel teşebbüs kuruluşları ile işbirliği tesis edilebilir. Bu ortak çalışmada, girişimcilerin üretim ve satışını yaptıkları meslek alanlarının geleceğinden pratikte kendilerini sorumlu hissetmek zorunluluğunu ticari açıdan yaşamaları gibi bu mesleklerin geçmişinden yani tarihsel derinliğini korumak zorunluluğunu hissetmeleri için bir hukuki düzenleme yapılabilir. Bu çalışma sadece büyük iş çevreleri ile sınırlı kalmamalı, ticaret ve sanayi odaları, esnaf ve sanatkar odaları, ilgili sivil toplum kuruluşları, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı ve Vakıflar Genel Müdürlüğü ve bazı özel vakıflar da bu işe dahil edilmelidir. Ancak tarihimizde vakıf eserlerine gelir getirmek amaçlı yapılan hanların mülkiyeti günümüzde çok parçalı olduğundan, bu yapıların onarımı ve hayata geçirmeleri oldukça sorunludur.

7.4 Örnek yapı: Cebeci Han (Beyazıd Mahallesi, 2812 ada)

Yıpranan Tarihi ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkında 5366²²² sayılı kanun ile kentsel yenileme alanı ilan edilen alanlarda İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nce hazırlanacak Koruma Amaçlı Uygulama İmar Planına göre uygulama yapılır²²³. 2005 yılı onaylı Tarihi Yarımada Koruma Amaçlı İmar Planında, koruma öncelikli yapıların ve yapı çevrelerinin önem ve yoğunluğuna bağlı olarak, koruma bölgelerinin sınırları ve derecelendirilmeleri belirlenmiştir²²⁴. 1. derece koruma bölgelerindeki tüm uygulamalar ilgili belediyelerce hazırlanacak 1/500 ve 1/200 ölçekli Kentsel Tasarım Projeleri doğrultusunda yapılacaktır. Plan kapsamında desantralize edilecek alan ve fonksiyonlar belirlenmiş, yapılacak Kentsel Tasarım Projeleri doğrultusunda yeniden işlevlendirme önerilerinin getirilmesi kararı alınmıştır. Tez kapsamı içinde ele alınan koruma sorunlarına çözüm önerileri getirebilmek için ve aynı zamanda Belediye'nin belirlediği pilot proje alanında kalan bir han ele alınarak incelenmek istenmiştir. Konuya örnek olması için Cebeci Han (Beyazıd Mahallesi, 2812 ada) seçilmiştir.

Cebeci Han seçim nedenleri;

- Bölgede Cebeci Han desantralize edilecek alan içerisindedir. Bu nedenle yeniden işlevlendirme çalışmaları yapılmalıdır.
- Cebeci Hanın bulunduğu ada 1. derece koruma bölgesinde bulunduğundan pilot proje alanındadır.
- Bölgede detaylı olarak incelenen 23 hanın 22'sinin özgün fiziki yapısı büyük oranda mevcuttur. Cebeci Han incelenen örnekler arasında fiziki yapısı en az mevcut olan handır. Bu durumda, Cebeci Han'ın restitüsyonunun yapılmasına ihtiyacı vardır.
- Çeşitli kaynaklarda²²⁵ iki avlulu olarak tarif edilen Cebeci Han yerinde incelendiğinde üç avlulu olma olasılığı yüksektir. İlgili detaylar Cebeci Han'ın restitüsyon verileri

²²² Kanun no: 5366, kabul tarihi: 16/06/2005, resmi gazete tarihi: 05/07/2005, resmi gazete sayısı: 2586.

²²³ Cebeci Hanın bulunduğu ada ve çevresi Ocak 2007 tarihinde Yenileme Alanı olarak ilan edilmiştir.

²²⁴ Ek 1'de koruma bölgeleri açıklanmıştır.

²²⁵ A. Kuran, **Mimar Sinan**, Hürriyet Vakfı Yayınları, İstanbul, 1986, s. 369., C. Güran, **Türk Hanlarının Gelişimi ve İstanbul Hanları Mimarisi**, Vakıflar Genel Müdürlüğü Yayınları, İstanbul, 1976, s. 116., G. Cantay, "Cebeci Han" maddesi, **Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi**, Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı yay., İstanbul, 1994, c. 2, s. 390., R. E. Koçu ve M. A. Akbay, "Dükkan" maddesi, **İstanbul Ansiklopedisi ve Neşriyat Kollektif Şirketi**, İstanbul, 1963, c. 6, s. 3403-3404.

başlığı altında açıklanmıştır.

- Günümüz ihtiyaçlarına cevap verebilmek için koruma bilinci olmaksızın yapılan müdahaleler ve eklentiler, tarihi yapıya uygun olmayan imalat ve depolama gibi yük getiren faaliyetlerin yer alması ve mülkiyetin giderek daha parçalı bir hale gelmesi gibi sorunlar Cebeci Han örneğinde bir arada bulunmaktadır. Bu sorunlara çözüm önerileri getirilmek amacıyla Cebeci Han örnek yapı olarak seçilmiştir.
- Cebeci Han benzeri bir han özgün durumuna kavuşturulmak istendiğinde, öncelikle hanın rölövesinin çizilmesi, restitüsyon önerilerinin geliştirilmesi, restorasyon projelerinin hazırlanması ve T.K.V. Koruma Kurulu tarafından onaylanması gereklidir. Seçilen örneğin daha detaylı ele alınabilmesi için Cebeci Han'ın restitüsyon çalışmasının yapılması gereklidir. Ancak tez konusu kapsamında hazırlanan Cebeci Han restitüsyonu gerçekte yapılması gereken Cebeci Han restitüsyonuna ışık tutması için hazırlanan bir ön çalışma mahiyetindedir. Tez kapsamında incelenen konuların Cebeci Han örneği üzerinden çözüm önerileri getirilmesi uygun bulunmuştur.

Cebeci Han restitüsyon verileri;

- İstanbul Büyükşehir Belediyesi İmar İşleri Müdürlüğü'nden alınan mülkiyet bilgilerine göre Cebeci Han'ın parsel numaraları:

1, 2, 3, 4, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 161, 162, 165, 166, 167, 168, 169, 170, 171, 172, 173, 174, 175, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 183, 184, 185, 186, 187, 188, 189, 193, 194, 196, 197, 198, 199, 200, 201, 202, 203, 204, 205, 206, 207, 208, 209, 210, 211, 212, 216, 217.

Toplam parsel adeti: 99 (doksan dokuz)

Cebeci Han toplam taban alanı: 4695 m².

- Plan Şeması ve Mekan İlişkileri:

Plan şeması avlulu hanlarda uygulanan klasik plan şeması olup, avlu etrafında sıralanan revak dizisi ve arkasında sıralanan oda dizisi biçimindedir. Kendine bitişik konumda bulunan diğer hanlara rağmen planı düzgün dikdörtgendir. Avlu bazlı plan tipi uygulanarak, avlu dik açılı planlanıp hücreler çevresinde sıralanmıştır. Hana tek giriş Kapalıçarşı'nın içindendir. Sade beşik tonoz ile girilen han, Kapalıçarşı'nın zemin kotundan yaklaşık 50 cm yukarıda

bulunduğundan girişte rampa bulunmaktadır. Üç avlulu olarak planlandığı düşünülen Cebeci Han'ın birinci avlusuna Yağlıkçılar Caddesi'nden girilir. 12.5x50 m boyutlarındaki ince- uzun dikdörtgen olan birinci avlunun ortasında ancak aynı giriş aksında olmayan, beşik tonozlu geçitle ikinci avluya geçilir. 36x35 m kare forma sahip ikinci avlunun bulunduğu bölüm bazı yazılı kaynaklarda “İç Cebeci Han” olarak anılmaktadır. İkinci avlunun en arka ucunda bulunan üçüncü avluya da diğer iki beşik tonozlu geçit gibi beşik tonoz ile geçilir. Üçüncü avlunun 10x16 m boyutlarında olduğu tahmin edilmektedir (Plan 7.7. ve 7.8). Günümüzde de sıvasız olan tüm geçitlerin tuğla örgüsü aynı niteliktedir. Dönem içinde onarım geçirmediği görülebildiği için bu bölümler özgündür (Ek 4). Üç avlunun da etrafı revaklar ile çevrilidir. Ek 4'deki fotoğraflardan da görüldüğü gibi birinci ve ikinci avluyu çevreleyen bölümler iki katlıdır. Ancak üçüncü avlunun günümüzdeki zemin kotu 48.23 m'dir. Batı cephesinde bulunan Mühürdar Eminpaşa Sokağının günümüzdeki zemin kotu 54.85 m'dir. Mühürdar Eminpaşa sokağının bulunduğu kotun zaman içerisinde dolmayıp, bu yol üzerinde de 18.yy. han yapılarının bulunmasından dolayı bu kotun özgün olduğu düşünülmektedir. İki zemin arasındaki fark 6.63 m olduğundan, Mühürdar Eminpaşa sokaktan Cebeci Han'a girilmek istenirse çatı örtüsüne denk gelindiğinden, üçüncü avlunun etrafının üç katlı olduğu düşünülmektedir. Böylece 17. yy. yapım tarihli Büyük Yeni Han örneğindeki gibi, arka sokaktan Cebeci Hana girilebilme imkanı olmaktadır.

- Özgün Kullanımı:

Birinci avluyu çevreleyen odalarda Kapalıçarşı ile direk ilişkide olması nedeniyle imalat ve üretime yönelik esnaf kollarının bulunduğu düşünülmektedir. Birinci avlunun zemin ve üst katındaki odalarda yapılan imalatlar Cebeci Hana bitişik ve Kapalıçarşı Yağlıkçılar Caddesi'ne cepheli dükkanlarda perakende olarak satılmış olabilir. Handa esnaf ve hancıbaşı ile yapılan ikili görüşmeler neticesinde; birinci avludaki yerleşik esnafın yaklaşık 70 yıldır bakır ve kalay işçiliği ile iştigal ettiği belirtilmiştir. Kalay olmasa bile bakır imalat ve satış, günümüzde de hanın bir kısmında devam etmektedir. İkinci avluyu çevreleyen odaların uzaktan gelen tüccarın malını getirip önce depoladığı, sonra pazarlayıp sattığı yerler olarak kullanıldığı düşünülmektedir. Zemin kat, imalatın yanı sıra tüccarların görüşme yerleri, üst katlar ise hem depo hem de şehir içinden ya da şehir dışından gelen tüccarların kısa süreli konakladığı odalar olarak kullanılmış olabilir. Aynı zamanda ikinci avluda günümüzde de halen devam eden özel dokuma kumaş imalatı, tamiri ve ticaretinin yapıldığı düşünülmektedir. Üçüncü avlu ise tüccarların beraberinde getirdiği yük hayvanlarının bağlandığı, beslendiği yer olduğu düşünülmektedir. Üçüncü avlunun zemin katı hayvan

barınağı gibi kullanılırken, üst katlar hem depo hem de hizmetlilerin kaldığı odalar olarak kullanılması ihtimali yüksektir. Böylece üçüncü avludaki hayvanlar hem Kapalıçarşı'ya en yakın mesafeye kadar gelmiş hem de görünürlükten en uzak yerde olmuşlardır.

- Yapı Malzemesi ve Strüktür:

Cebeci Han kuzey, batı ve güney yönlerinden bitişik nizam olduğundan, sadece doğu yönündeki Kapalıçarşı Yağlıkçılar Caddesi'ne cephelidir. Ana cephenin 1 sıra taş+3 sıra tuğla almaşık duvar örgüsü ve odaların dışa açıldığı taş kemer ve söveleri yer yer bozularak günümüze gelebilmiştir.

Cebeci Han'ın revak sistemi kesme taş ile oluşturulmuş kare kesitli payeler, tuğla kemerler ve çapraz tonoz örtüdür. Zemin katta sivri kemerli revaklar ile üst katta yuvarlak kemerli revaklar avlu cephelerini oluşturur. Zemin kattaki bölümlerin büyük bölümü tahrip olduğundan pencere ve kapılar hakkında hüküm geliştirilememiştir. Ancak üst kattaki odaların kapı ve pencereleri yay kemerli olarak yapılmıştır. Üst kat zaman içinde çok değişmiş, hanın avluya açılan revak cepheleri ve üst örtüsü yer yer yeni malzeme ile yenilenmiş ve değiştirilmiştir. Hanın iç bölümleri moloz taş üzeri sıvalıdır. Avlular arası geçitlerdeki beşik tonoz örtüsündeki tuğla örgü ve düzgün derz aralığı dikkat çekecek kadar muntazamdır. Hanın örtü sisteminin bir çok yerde yıkılmış ve değişmiş olmasına rağmen, günümüze ulaşmış kısımlardan, zemin katta oda ve revak örtüsünün beşik tonoz, üst katta oda örtüsünün beşik tonoz, revaklarda ise kubbe olduğu anlaşılmaktadır. Bu durum 1940 tarihine ait Roger Martin fotoğrafında da (Fotoğraf 7.1) görülmektedir. Özellikle revak kemerlerinde, pandantiflerde ve kubbede muntazam tuğla işçiliği göze çarpar.

- Mekan Ölçüleri:

Oda boyutları 370 cm genişlik, 360 cm derinlik ve en üst nokta olarak 400 cm yüksekliğe sahiptir. Oda aralarındaki duvar kalınlığı 80 cm olarak ölçülmüştür. Bazı odalarda ocak yerleri durmaktadır. 245 cm genişliğe sahip revaklar yaklaşık 400 cm yüksekliğe sahip olup, revak payeleri 110x110 cm boyutlarında ve kesme taş malzemedendir. Bazı kaynaklarda hanın ikinci avlusunda 1894 depreminde yıkılmadan önce bir namazgah ve şadırvan olduğunu belirtilmektedir²²⁶. Hanın iç kısımlarının çok değişmiş olması nedeniyle süsleme izine rastlanmaz. İkinci avluya olan geçitin bir cephesinde bir adet 145 cm genişliğinde merdiven

²²⁶ C. Güran, **Türk Hanlarının Gelişimi ve İstanbul Hanları Mimarisi**, Vakıflar Genel Müdürlüğü Yayınları, İstanbul, 1976, s. 116.

mevcuttur. Bu merdiven ile yalnızca ikinci avlunun üst katına çıkılmaktadır. Birinci avluda bulunan merdiven günümüzde mevcut değildir. Han kullanıcıları tarafından birinci avlunun merdiveni, restitüsyon planında çizildiği yerde tarif edilmiştir (Plan 7.7). Günümüzde birinci avlunun üst katına bağımsız olarak çıkılamamaktadır. Zemin kat odalarından bağımsız olan üst kat odalarının bazılarının sadece kendilerine ait demir merdivenleri mevcuttur. Günümüzde mevcut olan bazı modüllerin üzerindeki saçaklar kesme taştan iç bükey formundadır.

- Eklentiler:

Plan 7.4 ve 7.5’de görülen şemada Cebeci Hanın günümüzde mevcut olan yerleri tarama yapılmak suretiyle belirtilmiştir. Birinci avluda bodrum katı tespit edilen 4 adet mekan bulunmaktadır, ancak bodrumların özgünlüğü netlik kazanmamıştır. Birinci avluda bulunan revaklar kapatılarak iç mekanlara dahil edilmiştir, bu nedenle algılanamamaktadır. Ancak bazı zemin kat modüllerinde kapatılmış revak duvarlarına ait kemer izleri mevcuttur, bazı zemin kat odaları üst kat ile birlikte kullanıldığından, döşemede yırtık açılarak içeriden ayrı merdiven yapılmıştır. Birinci avlunun üst katındaki bir çok modül (oda+revak) birbirinden bağımsız olarak kullanılmakta olup, özel mülkiyettir. Bu bölümlere ait demir merdivenler ile ayrı girişler yapılmıştır. Birinci avludaki mekanlara ayrıca ek üst katlar eklenmiştir.

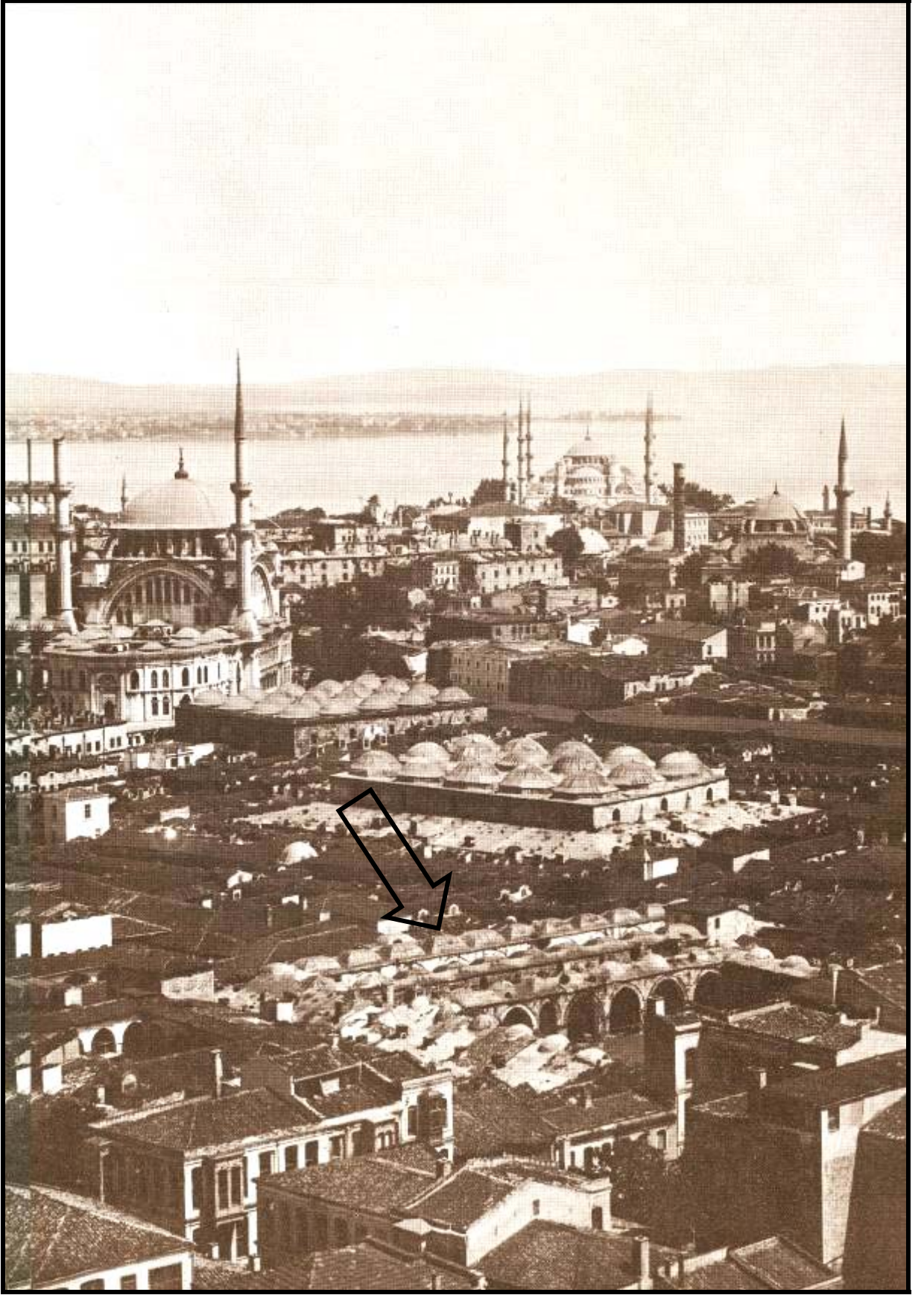
İkinci avluda kuzey cephesi ve kuzeybatı cephesinin bir bölümü en çok özgün kalan kısımdır. Diğer cephelerde hem yıkılmış hem de eklenti yapılmış yerler çoktur. İkinci avluda bodrum katı tespit edilmemiştir. Kuzey, batı ve doğu cephesinin bir kısmında zemin kat revakları kapatılarak odalara dahil edilmiştir. Ancak güney cephesinde tümüyle yeni yapılaşma söz konusudur. İkinci avluda kuzey ve batı cephesinde revak hizaları ve bazı revak payeleri mevcuttur. Güney ve doğu cephesinde ise yatayda ve düşeyde yeni yapılaşma oluşmuştur. İkinci avludan üçüncü avluya olan geçitte bulunan betonarme merdiven sonradan eklenmiştir. Handa özgün revak korkuluğuna rastlanmamıştır. Avluya genel wc amaçlı tek katlı yapı eklenmiştir.

- Cebeci Han günümüzde büyük oranda tahrip olmuş, bir kısmı yeni yapılaşmanın altında kalmıştır. Yapı eklerinden arındırıldığında en azından zemin katının büyük oranda ortaya çıkacağı düşünülmektedir. Kullanıcılar tarafından yasal parsel sınırlarına sadık kalınmadan hanın içinde yeni yapılaşma görülmektedir. Ancak İstanbul Büyükşehir Belediyesi İmar İşleri Müdürlüğü’nden alınan mülkiyet bilgilerine göre, mülkiyetler parsel alanlarına denk gelmektedir. Dolayısı ile parsel

dışına taşmış görünen yapı alanları yasal değildir.

Fotoğraf 7.1 Cebeci Han'ın revaklarının kapalı görüldüğü fotoğraf. (Engin Özendes, Osmanlı'nın Son Başkenti, Yem yay., İstanbul, 1999, s. 32.)

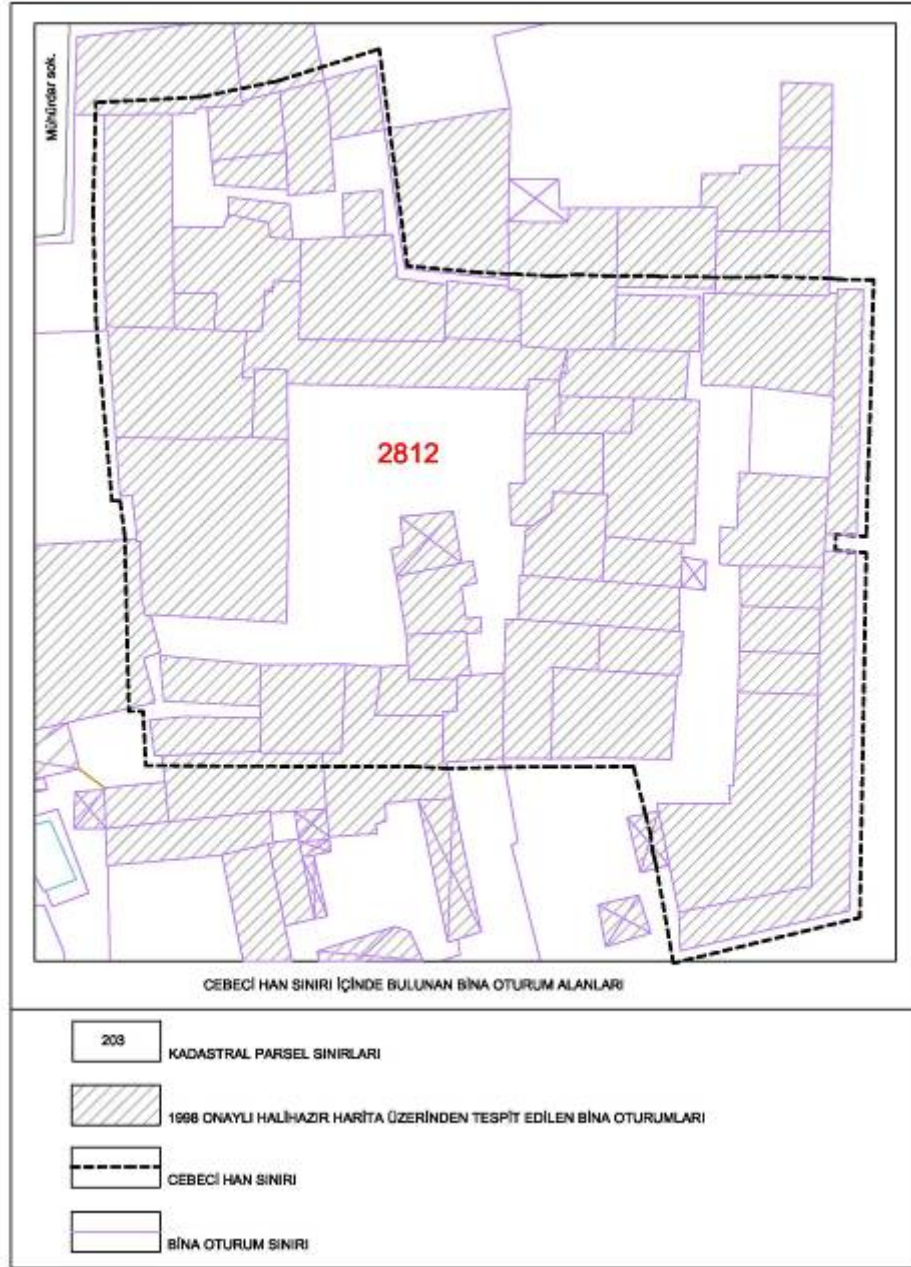
Fotoğraf 7.2 Cebeci Han'ın revaklarının açık olarak görüldüğü fotoğraf. (Renate Schile ve Wolfgang Wiener Müler, 19. yüzyılda İstanbul Hayatı, İstanbul, 1988, s. 203.)

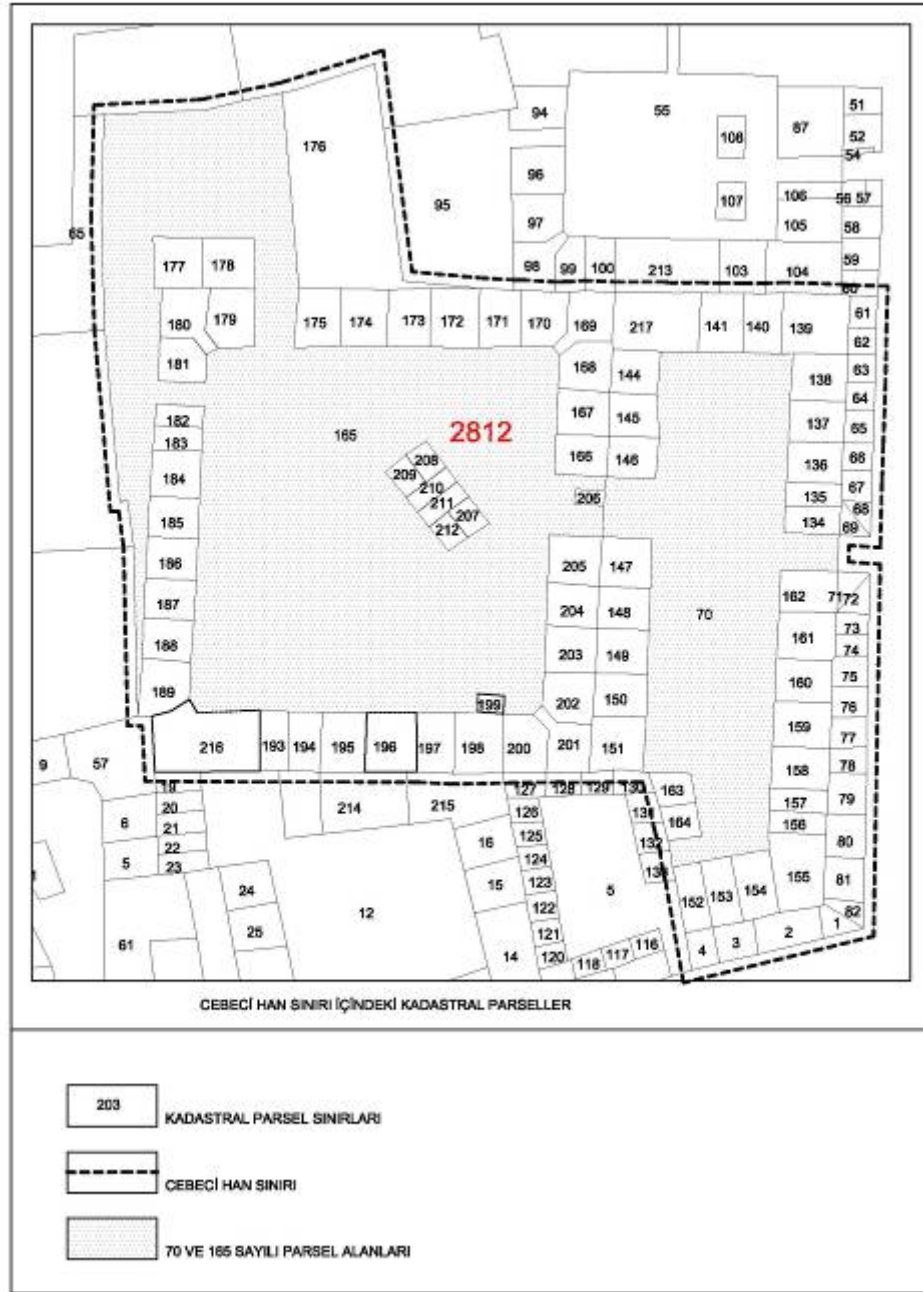
Fotoğraf 7.3 1940 yılı Roger Martin'e ait fotoğraf, Atatürk Kütüphanesi arşivi. İşaret edilen yapı Cebeci Han olup, fotoğraf büyüteç altında incelendiğinde örtü sistemi net olarak görülebilmektedir.

Fotoğraf 7.4 Cebeci Han avlusunun günümüzdeki durumu, 2006

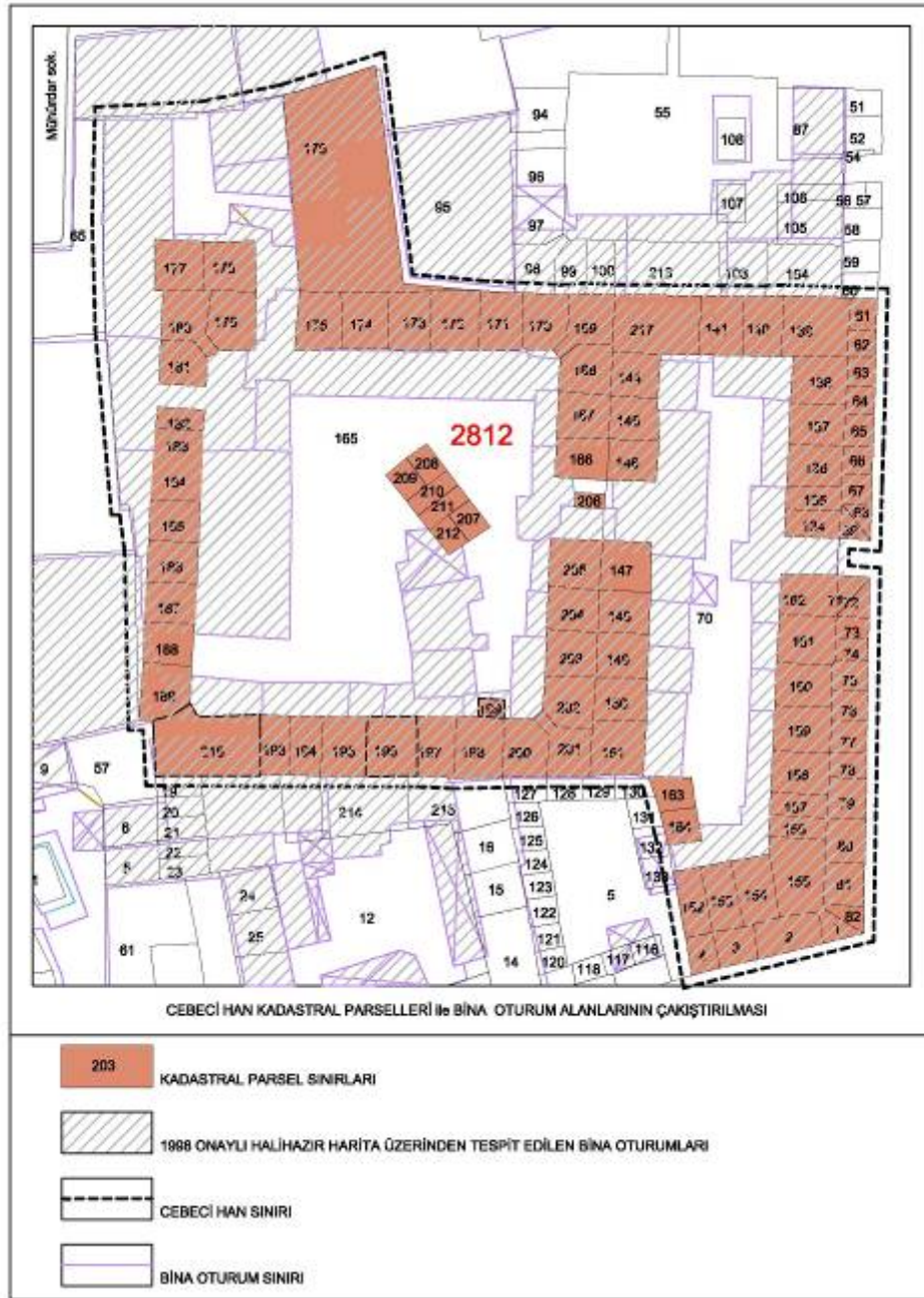

Plan 7.1 Cebeci Han sınırı içinde bulunan bina oturma alanları; günümüzde Cebeci Handa mevcut bulunan yapıların işgal ettikleri alanlar

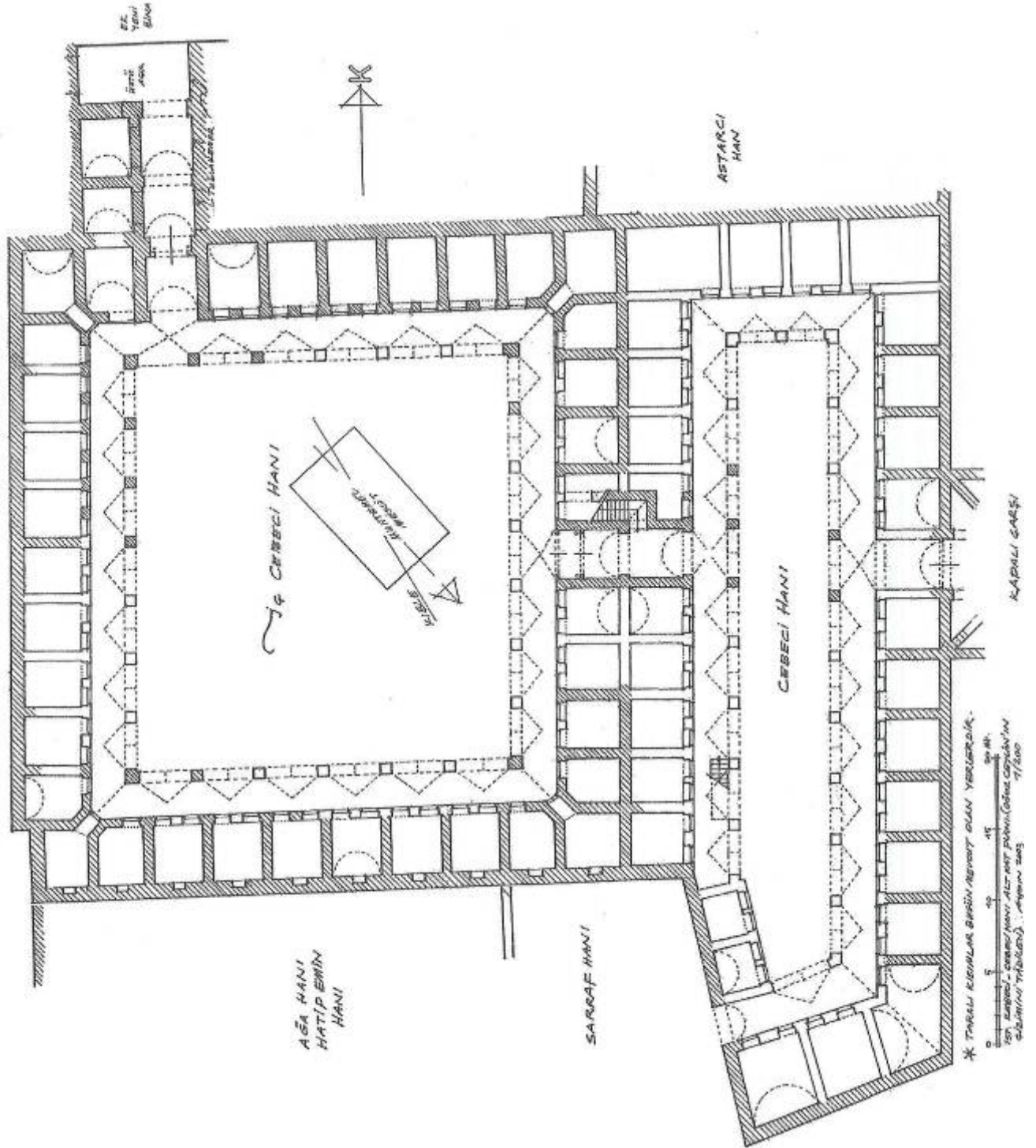
Plan 7.2 Cebeci Han sınırı içindeki kadastral parseller

- Plan 7.1 halihazır harita üzerinde günümüzdeki zemin kat bina oturma alanını göstermektedir. Bu yapı gruplarının Cebeci Han sınırları içinde farklı kat yüksekliklerine sahip bulundukları bilinmektedir. Plan 7.2 ise İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nden temin edilen kadastral parsel bölümlenmesini ifade etmektedir. Elde edilen iki veri üst üste çakıştırıldığında bina oturma alanlarının parsel sınırlarının dışına taştığı görülmektedir (Plan 7.3).

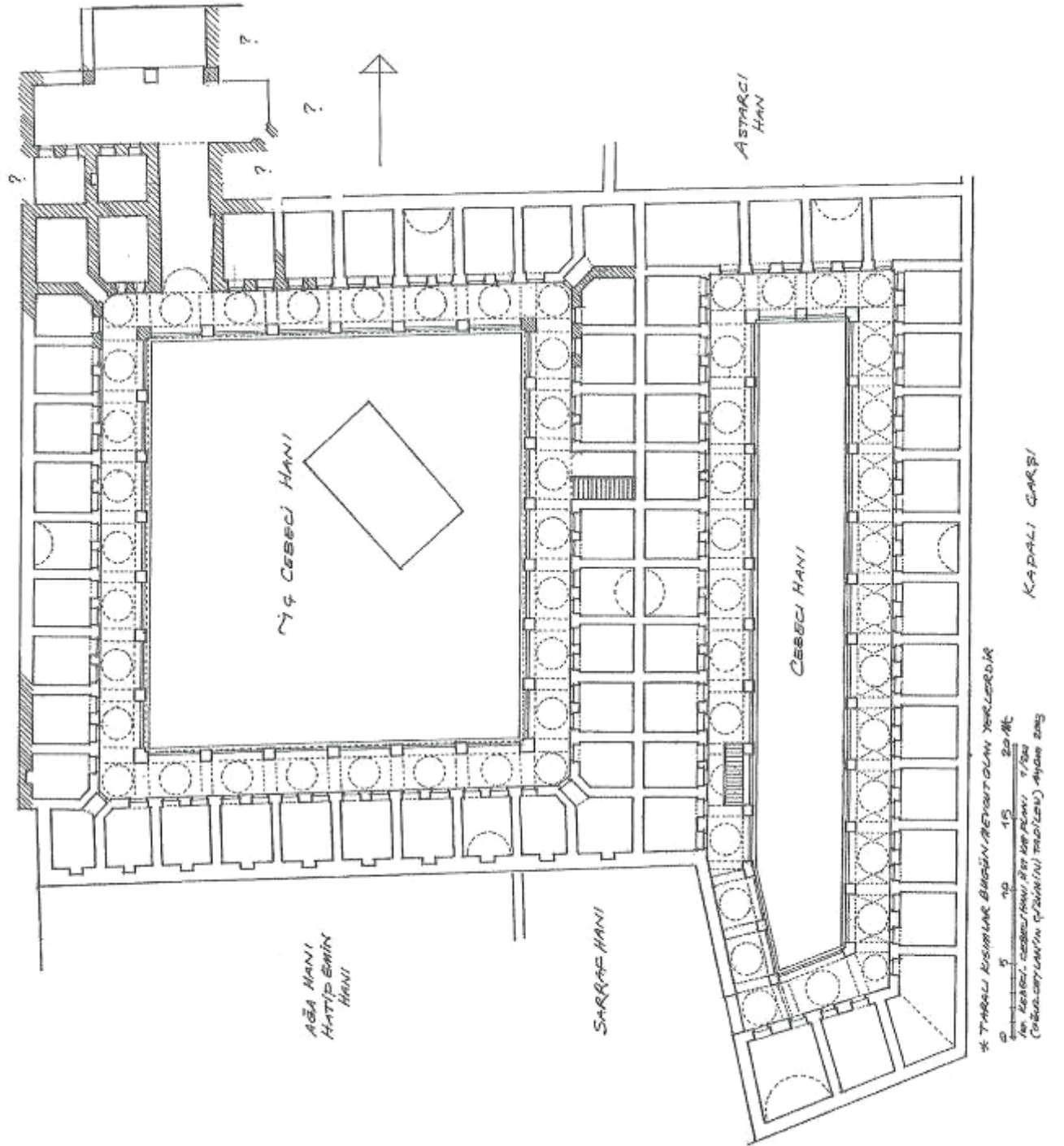

Plan 7.3 Cebeci Han kadastral parselleri ile bina oturma alanlarının çakıştırılması

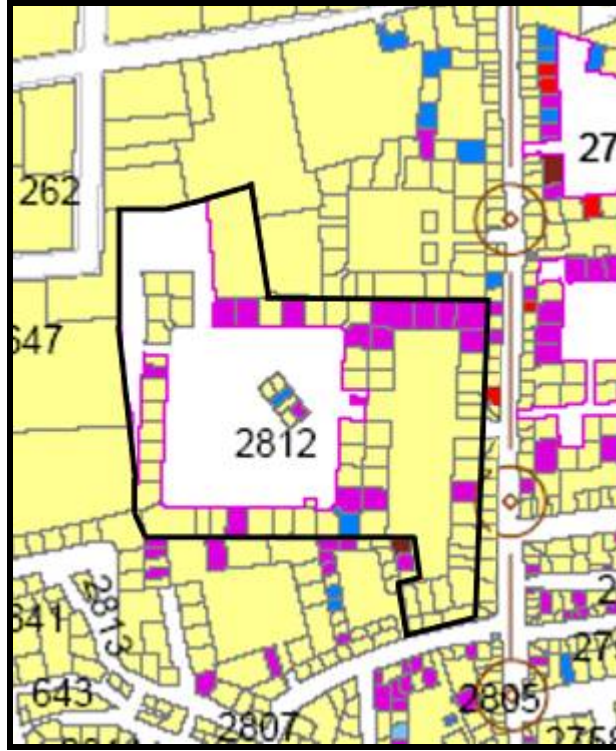
- Mülkiyet hakkı; malikin sahip olduğu yasal kadastral parsel ile sınırlıdır. Yasal 70 ve 165 parseller ortak kullanım alanı olarak görülen avlu ve revak yerlerine denk gelmektedir. Geçmişte Rüstem Paşa Vakfı'na ait olan bu parseller yapılmış olan protokol dahilinde Vakıflar Genel Müdürlüğü'ne devredilmiştir. 217 (142 ve 143 birleşerek) ve 216 (190, 191 ve 192 birleşerek) parsellerde 1938 yılı kadastral haritalarda tevhid olduğu görülmektedir.

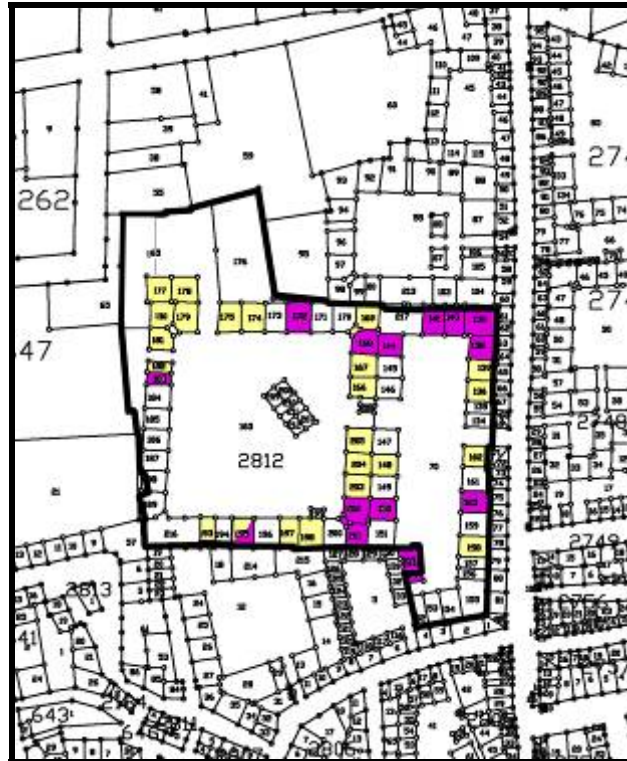
Plan 7.4 Cebeci Han'da 170 no'lu parsel sahibinden temin edilmiş olan çizim, zemin kat planı olup; Oğuz Ceylan'ın çizimini tadilen Aydın Yüksel'in 2003 yılında yaptığı 1/200 ölçekli çizimden küçültülmüş kopyasıdır.

Plan 7.5 Cebeci Han'da 170 no'lu parsel sahibinden temin edilmiş olan çizim, üst kat planı olup; Oğuz Ceylan'ın çizimini tadilen Aydın Yüksel'in 2003 yılında yaptığı 1/200 ölçekli çizimden küçültülmüş kopyasıdır.

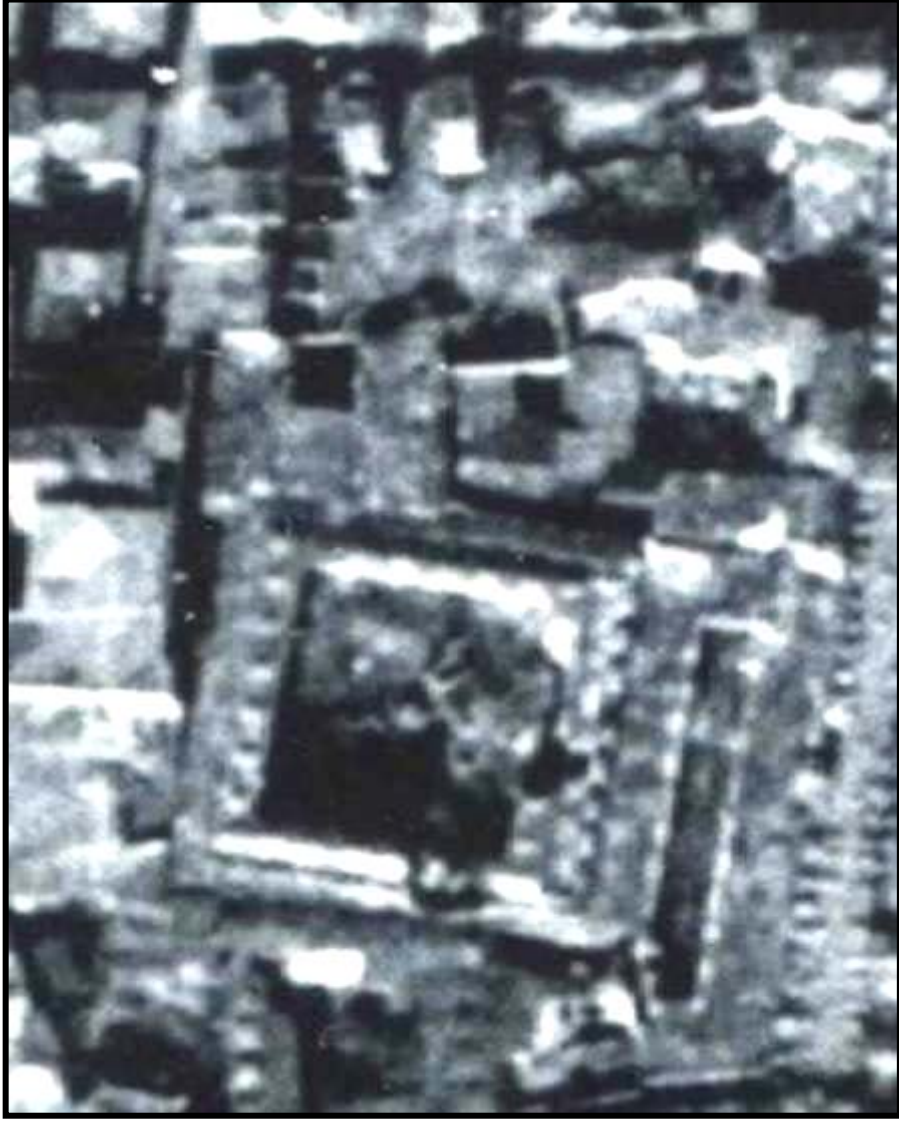

Harita 7.2 1998 yılı mülkiyet analizi (İstanbul Büyükşehir Belediyesi Tarihî Çevre Koruma Müd. arşivi)

Harita 7.3 2006 yılı mülkiyet analizi (İstanbul Büyükşehir Belediyesi Tarihî Çevre Koruma Müd. arşivi)
 Haritanın renkleri; Sarı=şahıs, Mor=özel vakıf, Mavi=vakıf idaresi, Beyaz=mülkiyetine ulaşılamayanlar. 1998 yılına ait tespitlerde 19 adet parsel vakıflara ait olup, geri kalan parseller şahıs malıdır. 2006 yılına ait tespitlerde ise 14 adet parselin vakıflara ait, diğerlerinin ise şahıslara ait olduğu görülmektedir. Bu durumda bazı parsellerin vakıfların elinden çıkıp, şahıslara satıldığı tespit edilmiştir.

Harita 7.4 1905 tarihli Goad haritasında görülen Cebeci Han Kupedji Han olarak isimlendirilmiştir. Avlunun ortasındaki caminin izi görülmekte ancak hakkında başka bir mimari veriye rastlanmamıştır.

Fotoğraf 7.5 1918 yılı hava fotoğrafı (Alman Arkeoloji Enstitüsü). 1918 yıllarına ait fotoğrafta oda üst örtüleri ve 3. avlu kısmen algılanabilmektedir.

Koruma Kriterleri:

Hanın korunmasında ve yaşatılmasında iki ana kriter benimsenmiştir.

- Özgün haliyle yıkmadan köklü onarım: Hanın tüm özgün girişleri, duvar, kapı, pencere, revak, kat döşemesi, merdiven, ocak gibi fiziki ve mimari yapı elemanları hiçbir şekilde zedelenmeden aynen sağlamlaştırılarak bırakılmalıdır. Özgün malzeme, yapım tekniği, strüktür bozulmamalıdır.
- Özgün durumuna uygun işlev verilerek, çağdaş yaşam olanaklarının sağlanması

Cebeci Han ile ilgili restitüsyon önerisi Plan 7.7 ve 7.8’de gösterilmiştir. Restitüsyon önerisi hazırlanırken parsel izleri hanın özgün izine dair ipuçları vermekte olduğundan esas alınmıştır. Hanın korunması ve onarılabilmesi için genel olarak;

- Sağlamlaştırma (zeminin ve taşıyıcı sistemin sağlamlaştırılması, hanın yapıldığı malzemelerin sağlamlaştırılması),
- Temizleme (Hanın mimarisini bozan, tarihi ve estetik değer taşımayan eklerinden arındırılması)
- Bütünleme (hasar görmüş bölümlerin ya da mimari öğelerin, ilk tasarımıındaki bütünlüğe kavuşabilmesi için geleneksel ya da çağdaş malzeme kullanılarak tamamlanması),
- Yeniden yapma (Rekonstrüksiyon) (Yıkılmış, yok olmuş bölümlerin hanın özgün kütle ve mekanlarını biçimsel olarak canlandırılmasına katkıda bulunmak için tamamlanması. Bölgenin mimari dokusunu ve kimliğini tamamlamak amaçlı olacak rekonstrüksiyon tekniği, tarihi değer taşımayacak biçimde uygulanmalıdır)

tekniklerinden yararlanılması düşünülmüştür. Han içinde çok mülkiyet olmasından dolayı aynı zamanda uygulama sorunlarına karşılık iki yol görünmektedir.

- **Anlaşma Yolu**

Bu modelde mülk sahipleri aralarında anlaşarak kooperatif kurarlar. Proje ve uygulama ilgili kooperatif tarafından yürütülür. Ancak mülk sahipleri aralarında anlaşarak bazı kabuller yapmak zorundadırlar.

a) Haksız mülkiyetin (yasallık kazanmamış olan işgalin) geçersiz olduğu mülk sahipleri tarafından kabul edilir,

b) Uygulamayı (restorasyonu) her mülk sahibi kabul eder.

Böyle bir anlaşmada, herkes kendi parseliyle ilgili proje bedellerini ve restorasyon maliyetini öder. Uygulama tek elden yapılır.

- **Kamulaştırma**

(17.6.1987 tarih ve 3386 sayılı Kanun, 14.7.2004 tarih ve 5226 sayılı Kanun ile değişik Taşınmaz kültür varlıkları ve bunların korunma alanlarının kamulaştırılması) Bu modelde kanunun Büyükşehir Belediyesine verdiği yetkiye göre kamulaştırma işlemi uygulanır. Kamulaştırma bedellerinin hesaplanmasında 2 yöntem kullanılmıştır²²⁷.

1. yöntem emlak vergilerine göre: Eminönü Belediyesi Hesap İşleri Müdürlüğü'nden alınan Nisan 2006 tarihli kayıtlara göre Cebeci Han'a ait mülkiyet durumu Ek 3'de gösterildiği gibidir. Buna göre 69 farklı kişi ya da kuruma ait toplam 4242,21 m² lik alanda mevcut bulunan Cebeci Han'ın ödenen emlak vergileri dikkate alınarak oluşturulan kamulaştırma bedeli yaklaşık olarak 2.397.240 YTL'dir. Bu değer Eminönü Belediyesi'nin tahsil etmiş olduğu emlak vergilerinden yola çıkılarak elde edilmiştir. 2812 numaralı ada üzerindeki Cebeci Han'a ait olan parsellerin maliklerinin vermiş oldukları beyannameler sonucu belirlenen rayiç bedeller kamulaştırma bedelini vermektedir. Parsel numarası olmayan hücreler tahmini olarak hesaplamaya katılmıştır.

2. yöntem emlak m² birim fiyatlarına göre: T.C. Maliye Bakanlığı İstanbul Milli Emlak Müdürlüğü tarafından belirlenmiş olan 2006 yılı emlak metrekare birim fiyatları temel alınan yöntemde Cebeci Han çevresindeki sokakların rayiç bedel (Tablo 7.2) rakamları dikkate alınarak ağırlıklı ortalama yöntemi ile Cebeci Han için bir ortalama m² birim fiyatı belirlenmiştir. Buna göre;

Tablo 7.2 Cebeci Han ortalama m² birim fiyatı

	SOKAK/CADDE ADI	RAYİÇ BEDELİ (YTL)
	AĞA	600
	MÜHÜRDAR EMİN PAŞA	1300
	YAĞLIKÇILAR	1375

²²⁷ İstanbul Üniversitesi Ekonometri Uzmanı Doç. Dr. Kutluk Kaan Sümer ile 15.02.2007 tarihli görüşme ile belirlenmiş yöntemlerdir.

	FESÇİLER	1000
	ÇARŞIKAPI	1000
	ÇUHACI HANI	1200
	LÜTFULLAH	375
	YORGANCILAR	625
TOPLAM		
ORTALAMA DEĞER		1305,334728

Cebeci Han için ortalama m² fiyatı olarak 1305 YTL hesaplanmıştır. Bu durumda 4242,21 m² lik han için 5.537.484 YTL. kamulaştırma bedeli olarak hesaplanmaktadır.

Emlak vergileri temel alınarak yapılan hesaplama ile rayiç bedellerden yola çıkılarak yapılan hesaplama arasındaki fark; mülklerin değerinden düşük gösterilerek yüksek vergiden kaçılmasının sonucu kamulaştırma yapılmak istendiğinde düşük bedel çıkmasıdır. Bu durumda ilgili kamu merci düşük bedel ödeyerek hanı kamulaştıracaktır, ancak bedel gerçek değerinden düşük olacağından mülk sahiplerinin bu bedeli kabul etmesi beklenmemektedir. Konunun yargıya yansması durumunda 2. yöntem olarak belirtilen emlak m2 birim fiatları üzerinden hesap yapılarak anlaşma sağlanması öngörülmektedir.

Ayrıca kamulaştırılma yapılan eski eserlerin aslına dönmesi durumu ise, mülk sahipleri tarafından kabul edilebilecek bir durum değildir. İlgili karara göre (aslında vakıf olan tarihi ve mimari kıymeti haiz eski eserlerin Vakıflar Umum Müdürlüğüne devrine dair kanun²²⁸un 1. maddesine göre) “...aslında vakıf yolu ile vücuda gelip de muhtelif kanunlar veya sair suretlerle Hazine, belediyeler veya hususi idarelerin mülkiyetine geçmiş bulunan muhafazası gerekli tarihi veya mimari kıymeti haiz eski eserlerin mülkiyeti tekrar Vakıflar Umum Müdürlüğüne devrolunur...” kamulaştırılan hanların aslına dönmesi yani Vakıflara devr olması söz konusudur.

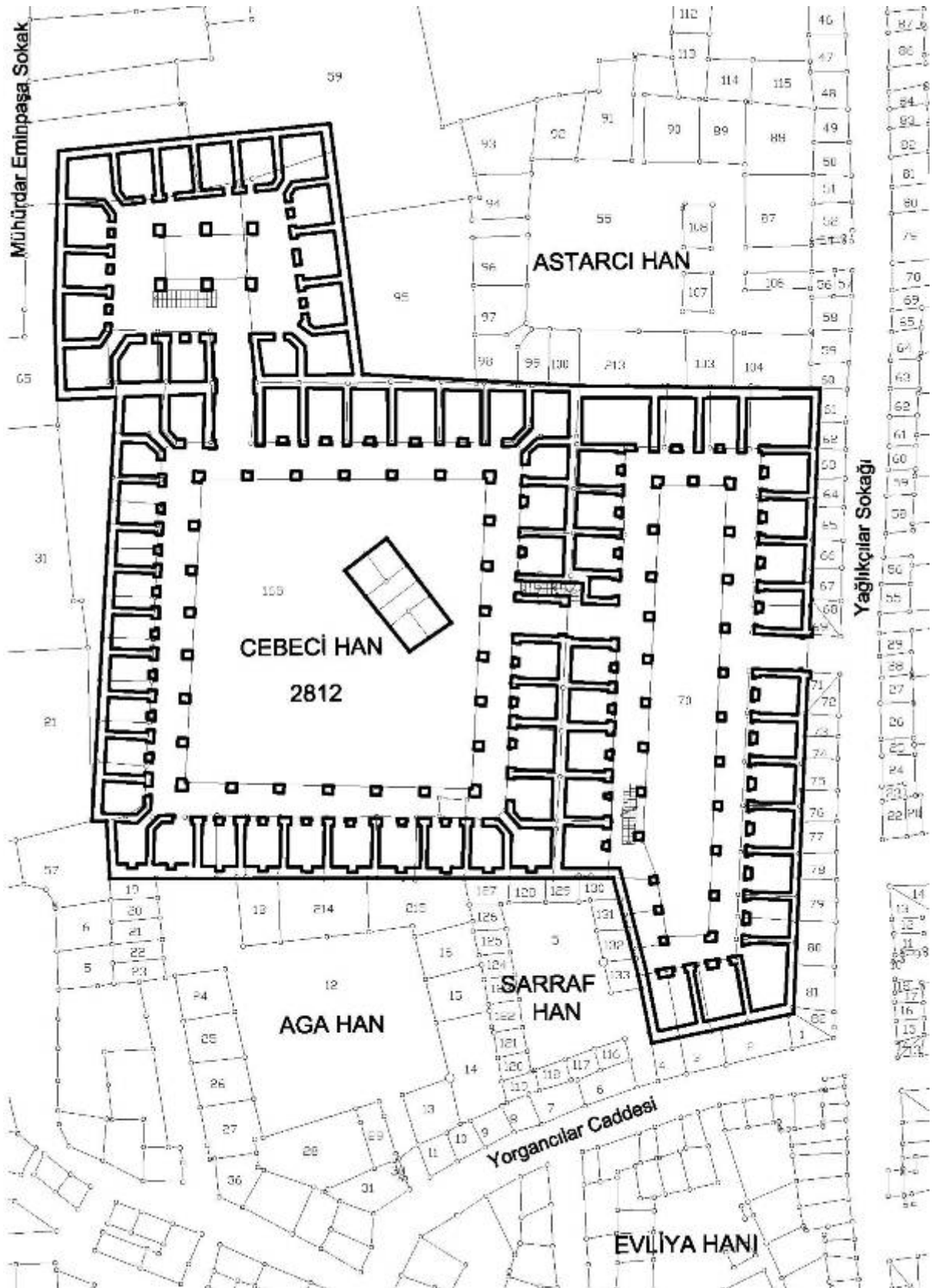
Cebeci Han Örneğinden Yola Çıkılarak Genel Değerlendirme;

- Kamulaştırma modelinde (model önerisi 2), ilgili belediye tarafından yüksek meblağ ödenmesi gerektiği için bölgede bu durumda sayıca çok han bulunması modelin

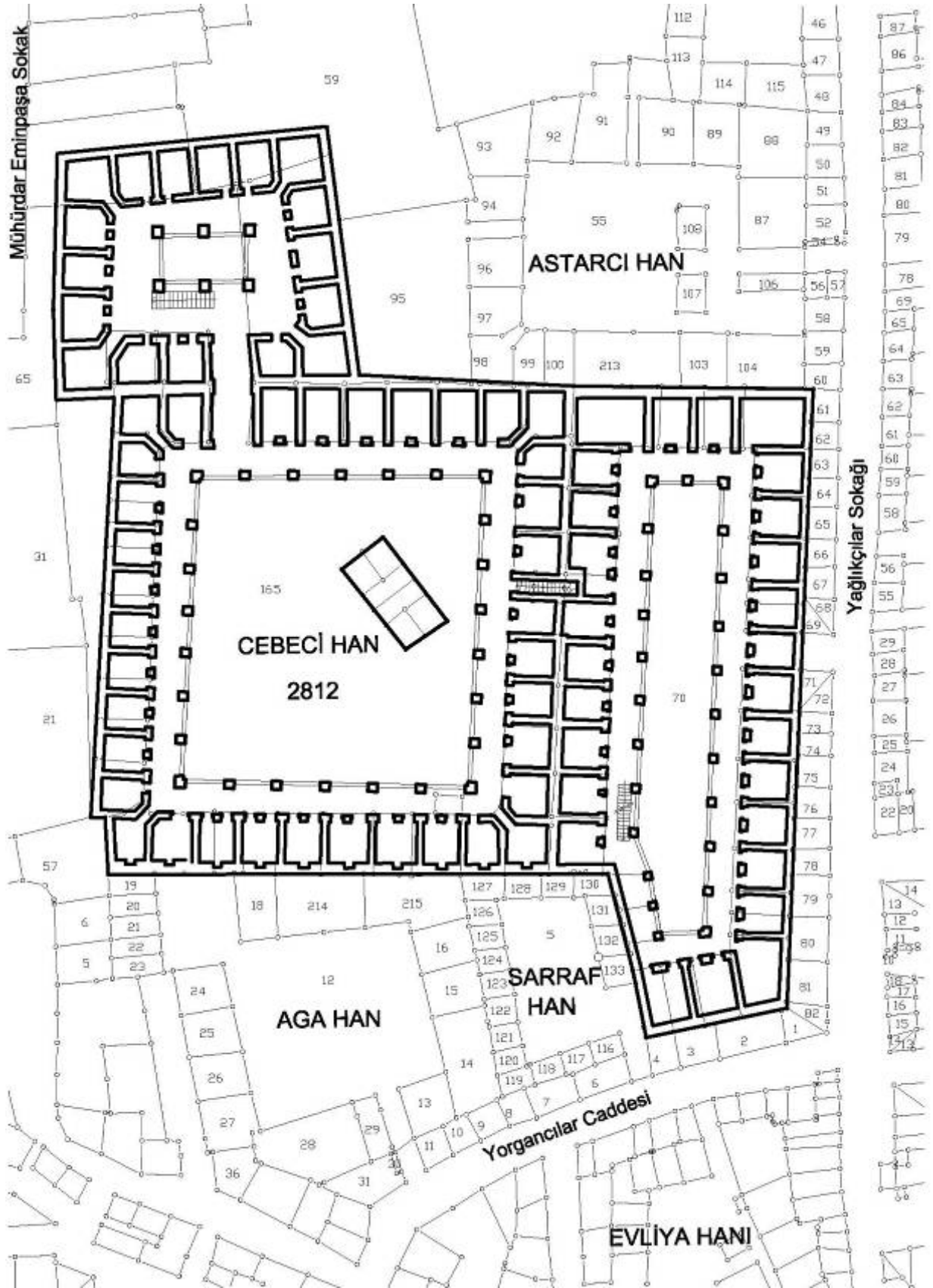
²²⁸ Kanun no: 7044, kabul tarihi: 10/09/1957, resmi gazete tarihi: 13/09/1957, resmi gazete sayısı: 9705.

uygulanabilirliğini zorlaştırmaktadır. Kamulaştırma neticesinde hanın Vakıflar Genel Müdürlüğüne devri de, mülk sahipleri ile yaşanacak hukuki sorunlar, modelin yaşatılabilmesi ve devamlılığının sağlanabilmesinde yaşanacak problemlerden dolayı uygun bulunmamaktadır.

- Anlaşma yolu model önerisinde (model önerisi 1), tüm maliklerin birlikte anlaşarak ve uzlaşarak haklarına razı olmaları, karşılaşılabilecek yasal ve finansal sorunların çözümünde pratik bir yoldur. Bu model ile bölgede uygulaması yapılmış 325 adada bulunan Çuhacı Han örneği bulunmaktadır. Çuhacı Han 2002 yılında maliklerin anlaşması yolu ile 1.5 sene süren onarımı sonrasında günümüzdeki görünümüne kavuşmuştur. Bu örnekte, onarım öncesinde hanın büyük oranda özgün özelliklerinin mevcut olması açısından uygulama kolaylığı getirmiştir. Çuhacı Han 4 etapta ve her bir cephesi yaklaşık 4'er ay süren çalışma ile onarılmıştır. Onarım esnasında o cephede bulunan dükkanlar (alt ve üst kat birlikte) hanı boşaltmış ve bu bölüm kapatılarak onarım yapılmıştır. Takip eden sürelerde aynı sistem Çuhacı Han'ın diğer cepheleri için de uygulanmıştır. Bu nedenle 1. model önerisi uygulanmış örnek olması açısından da önerilen modeldir.

Plan 7.7 Cebeci Han zemin plan restitüsyonu

Plan 7.7.6 Cebeci Han 1. kat plan restitüsyonu

8. SONUÇ

Günümüzde, Hanlar Bölgesi toptan ticaret, perakende ticaret, kamu hizmetleri, bürolar, eğitim hizmetleri ve imalat fonksiyonunun yoğunluk kazandığı bir bölge durumundadır. Aynı zamanda sahip olduğu tarihi eserler ile arkeolojik kalıntılar, değerleri nedeniyle bölgeye turizm merkezi niteliğini de kazandırmaktadır. Hanlar bölgesinde sürdürülebilir kentsel korumanın gerçekleştirilebilmesini sağlayacak en önemli etkenin mülk sahiplerinin yönetime, koruma ve planlama sürecine katılımının sağlanabileceği organizasyonların olması gerektiğidir. Hanlar bölgesinin “kentsel yenileme” kavramı ya da “turistik amaçlı restorasyon” çalışmaları arasında sıkışıp kalmaması, bölgenin yaşayanları ve kullanıcıları ile birlikte yaşam koşullarının iyileştirilerek yine geleneksel ticaret merkezi olmayı sürdürülebilmesi amaçlanmalıdır. Kamu mercileri tarafından uzun süre ihmal edilen bölgenin yeniden ele alınmasını gerçekleştirebilecek aktörler harekete geçirilmelidir. Ancak bu durum mevcut yasal ve kurumsal çerçeve ile gerçekleştiremeyeceğinden, koruma ve yeniden yapılandırmayı içeren yeni oluşumlar gereklidir.

2005 yılında onaylanan ve yürürlükte olan 1/5000 ölçekli Tarihi Yarımada Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı’nda, verilen irtifadan daha yüksek olan iskanlı binalara tadilat ruhsatı ve fonksiyon değişikliği ruhsatı verilemeyeceğine, çatı katı ve çekme katı yapılamayacağına ilişkin hükümlere yer verilmiştir²²⁹. Bu durumda yeni yapılar, bölgenin tarihi dokusuna uygun, geleneksel yapım tarzları ve malzemeleri, özgün plan ve biçimlenişleri, özgün pencere, kapı, söve, konsol gibi öğeleri dikkate alınarak tarihi çevreye saygılı olarak üretilmelidir. Hanlar bölgesi alanı içinde yer alan tescilli yapılar dışında kalan diğer yapılar bütün içinde değerlendirilerek, parselle özgü işlev ve yapılanma kararları getirilmelidir.

Tescilli yapılara bitişik parsellerde önerilen bina yüksekliği tescilli parselin saçak kotunu geçmeyecek şekilde düzenlenmiş, daha önce bu alan için alınmış kurul kararlarına ve 1/5000 ölçekli Tarihi Yarımada Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı’nın öngörülerine bağlı olarak bölgede yapılacak yeni yapılarda yükseklik 4 kat ile sınırlandırılmıştır.

Tarih boyunca önemli bir ticaret merkezi olan Hanlar Bölgesi, Bizans’tan günümüze, zenginliği, çeşitliliği, canlılığı ile korunmuştur. Bedestenler, dükkanlar, arastalar, han ve kervansaraylar hanlar bölgesinin ticari tesisleridir. Çarşının kalbi olan bedestenin çevresine

²²⁹ **Tarihi Yarımada 1/5000 Ölçekli Koruma Amaçlı Nazım İmar Plan Raporu**, İ.B.B. Planlama Müd. Yay., İstanbul, 2003, s. 402.

yerleşen dükkanların belirgin bir sırası vardır. Sattıkları malın değeri ne kadar yüksekse, dükkanların yeri de bedestene o kadar yakın olur. Bu çekirdeğin çevresindeki ilk çember hanlardan oluşur, sonrasında değeri daha az olan dükkanlar, zanaat bölgeleri bulunur. Hanlar çarşı merkezine yakın inşa edilmiştir. Bazı hanlar günümüzdeki otel benzeri işleve sahip olup, yurtdışından gelen elçilerin konaklayabilecekleri yerlerdi. Diğer hanlar belirli bir loncaya ait olup; orada sadece belli bir ürün üretilir ve pazarlanırdı.

Han; zanaatkarlar, tüccarlar ve gezginlerin kullandığı, merkezde avlusu olan, avluyu saran yuvarlak veya sivri kemerli revaklar, revaklara açılan hücreler topluluğundan oluşan sağlam ve güvenli yapıdır. Bölgede yapım tarih aralığı XV. yüzyıldan XX. yüzyıla kadar olan dönemdir. Hanlar çoğunlukla topoğrafya ve arsanın şekline göre yapılmıştır.

İki veya üç katlı revaklarla çevrili avluları saran odalardan meydana gelen hanların yoğun olarak bulunması, hanlar bölgesini kendine özgü alan kılmaktadır. Bölgede temel yapı malzemesi taş ve tuğla olup, hanların büyük çoğunluğu almaşık duvar örgü biçiminde yapılmıştır. Taş malzemenin kullanım yerleri; kapı, pencere söveleri, payeler, konsollar, kat silmesi, saçak profili ve taşıyıcı sistemdedir. Tuğla malzemenin kullanım yerleri; dış cephelerde iki veya üç sıra halinde hatıl, pencere üzerlerinde kemer, revak kemerleri, cephenin bitiminde kirpi saçak, mekan üst örtüleri, gibi yerlerdir. Üst örtüsü kaplama malzemesi kurşun olup, dönem içindeki onarımlarda bu bölümlerin kaplamalarında değişiklikler olmuştur. Portallerin kemerli giriş kapıları üstünde bulunan çıkmalar girişleri özelleştirmektedir.

Avlulu hanlarda plan, cephe ve strüktür olarak en çok görülen bozulma türleri:

Avlulu hanlarda en çok görülen bozulmalar; plan ve cephede biçim, ölçü ve malzeme bozulmaları olarak görülür. Strüktür ve yapısal bozulmalar ise genellikle deprem ve yangın sonrası oluşmuştur. Malzeme bozulmaları ise zaman içerisinde malzemenin eskimesi ile ortaya çıkmıştır. Hanların avlu ve dış cephelerinde konulmuş klima cihazları, tabelalar, açıktaki elektrik kabloları hem olumsuz görüntü hem de tehlike yaratmaktadır.

- Hana bodrum kat eklenmesi,
- Mevcut olan bodrum katın büyütülmesi,
- Beden duvarlarına yapılan sonraki dönem geleneksel ek

- Beden duvarlarına yapılan sonraki dönem betonarme ek
- Han yapısının önüne ek yapı yapılması,
- Hana ek katlar eklenmesi,
- Odaların ara duvarları kaldırılarak birleştirilmesi,
- Oda aralarında geçiş boşluğunun açılması,
- Odaların tahta pano ya da alçıpan benzeri duvarlarla bölünmesi,
- Odalara asma kat eklenmesi,
- Odalara asma tavan eklenmesi,
- Odalardaki ocak ve nişlerin kapatılması,
- Revakta kısmi kapatma,
- Revakta tümüyle kapatma,
- Revaktan avluya doğru çıkma yapma,
- Yangın, deprem benzeri nedenle yıkılan oda ve revak örtü sisteminin değiştirilmesi,
- Revaka asma kat eklenmesi,
- Revaktaki korkulukların sökülmesi ya da değiştirilmesi,
- Avludaki mescidin büyütülmesi ya da yıkılıp yeniden betonarme olarak yapılması
- Oda kapı ve pencerelerinin büyütülmesi, küçültülmesi, yerinin değiştirilmesi,
- Odalara ek pencere açılması,
- Pencere ve kapılardaki sövelerin sökülmesi, doğramalarının değiştirilmesi, demir şebekelerin sökülmesi,
- Cephelerde sıva ve boya dökülmeleri, taş ve tuğla malzemede ayrışma, kopma, harçlarda ufalanma gibi malzemenin yıpranması,
- Reklam tabelası, tente, vitrin, ısıtma-soğutma cihazları, soba borusu, elektrik ve telefon benzeri kabloların cepheye eklenmeleri gibi sorunlar, avlulu yapılarda en çok görülen bozulma türleridir.

Çözüm Önerileri İçin Yapılacak Finansal, Yasal, Sosyal ve Teknik Analiz Çalışmaları

Fiziksel çevre ve altyapıya yönelik olarak çözümlenmesi gereken başlıca konular;

- Ziyaretçileri engellemek için mal yükleme boşaltma, çöp v.b. servislerinin sağlanabilmesi için belirli saatlerin düzenlenmesi,
- Bölgeyi sadece alışveriş mekanı olmaktan çıkartıp, tarihsel çevre içinde dokuyu olumsuz etkilemeyen, hanların özelliklerini ön plana çıkartmaya katkıda bulunacak avlular gibi çekim noktalarının yaratılması,
- Bozulmuş sıvaların, cephe elemanlarının temizlenerek, kötü eklerinden arındırılarak, yüzeysel koşulların iyileştirilmesi,
- Yapı elemanların da sınırlı onarımın yapılması, bütünlüğü bozmayan donanım elemanları ve kentsel mobilyaların eklenmesi gibi çok az bir müdahaleyle çevresel niteliğin yükseltilmesi,
- Tarihi hanların özgün avlu sistemi korunarak, ortak amaçlı açık alan kullanımlarına ayrılması ve üzerilerinin kapatılmaması,
- Avlularda bulunan mescidlerin özgün durumları ile korunması,
- Özgün sokak dokusu ve kaplamasının korunması, farklı yol kaplaması yapılmayıp, yaya ağırlıklı düzenlenmesidir.

Bu nedenle koruma yönteminde genel olarak;

- Özgün olanlar mevcut haliyle olduğu gibi korunarak,
- Özgün cephelerde temizlik yapılarak,
- Basit onarım ve bakım yaparak,
- Cephe düzeltilmesi (rehabilitasyon) yaparak,
- Sağlamlaştırarak,
- Eklentilerden arındırarak,
- Kaybolan bölümleri, yıkılan parçaları bütünleştirerek (renovasyon),
- Aslına uygun olarak yeniden yaparak (rekonstrüksiyon), korumaları ve onarımları

önerilmektedir.

- Kirletici olmayan geleneksel el sanatlarına yönelik üretim, toptan ve perakende pazarlama, sergileme ve eğitim birimleri ile birlikte geleneksel ticaret v.b.yapılabilir.

o **Ekonomik boyut:**

Bölge ölçeğinde koruma çalışmaları büyük maliyetler gerektiren bir konu olsa da başarılı bir koruma, iyileştirme, sağlıklaştırma ve restorasyon uygulamasının sonunda elde edilen rant, bu maliyeti geri kazandırabilmektedir. Bu nedenle, alanın fayda maliyet analizlerinin yapılması, maliyetin kesin hesabını çıkartılması elde edilecek ranta da projeksiyon tutacaktır. Hanlar Bölgesi bütününde yapılacak koruma uygulama çalışmalarında, sahip olunan mimari kimlik sürekliliğinin ve devamlılığının esas kabul edilmesi gerekir. Temel hedeflerinin özel sektöre mi, yoksa kamuya mı yönelik olduğu hükümet programları ve politikaları ile saptanmalı ve kararlar bu doğrultuda alınmalıdır. Koruma uygulama çalışmalarının kişiye getireceği ekonomik fayda, bir yandan yeni bir nitelik ve çehre kazanan alanın, arsa ve yapı değerlerini yükseltmek, diğer yandan da alanda yaşayan yerel halkın ve işgücünün ekonomik durumunun da iyiye doğru gidişini temin etmek şeklinde olmalıdır.

Hanlar Bölgesinde Kullanılabilecek Finansal Olanaklar

- Kentsel Yenileme Programları çerçevesinde, UNESCO destekli koruma uygulama çalışmaları için ayrılan fonlar,
- Avrupa Birliği fonları,
- Kamu kurum ve kuruluşlarının bütçelerinden ayrılacak finansman,
- Banka Kredileri,
- Takas Olanakları,
- Kişisel Olanaklar,
- Vergilendirme ile geri ödeme (düşük bedelli, uzun vadeli).

Tüm bu finansal olanakları bir araya getirip entegre edecek, böylece etkin ve dengeli kaynak dağılımı ile örgütlü ve ekonomik yararları yüksek, koruma uygulamalarına geçit veren ekonomik programlara, gerek yerel yönetim, gerekse merkezi yönetim bazında büyük gereksinim bulunmaktadır. Ancak yerel yönetimin yapacağı uygulamalar ile bu konuya öncülük etmesi gerekir. Yerel yönetim, kaynakların alanın içinde dengeli dağılımını

yapabileceği gibi seçilen pilot proje alanlarına da yönlendirebilir. Pilot proje alanında seçilen bir kamu yapısı ya da bölgede bulunan vakıf eserleri bu konuda örnek teşkil edebilir. Belediyelerin görev alanlarında kalan kültür varlıklarının korunması ve değerlendirilmesi amacıyla kullanılmak üzere 1319 sayılı Emlak Vergisi Kanunu'nun 8. ve 18. maddeleri doğrultusunda yerel emlak vergisinden %10'luk bir artış (koruma payı), kültürel varlıkların olumlu korunması için gösterilecek yeni yaklaşımı finanse etmek üzere ayrılmıştır.

Uygulamalar için onarım kalite standartlarını oluşturup, kentin başka yerlerindeki benzer projeler için destek sağlanacak bir restorasyon merkezi kurulmalıdır. Bölgede doğru yapılan iyileştirme çalışmalarının daha başka projeleri de harekete geçirecek olumlu etkisi anlatılmalıdır. Sürdürülebilir iyileşmenin gerçekleşmesini sağlamak için toplum katılımının sağlanması bir zorunluluktur. Bölge sakinleri için yeni iş olanakları ve becerilerinin yaratılması gereklidir. Bakım ve onarımın teşvik edilmesi için bakım onarım rehber el kitaplarının hazırlanmasının konuya büyük katkısı olacaktır. Restorasyon çalışmaları için planlama onay prosedürlerinin organize edilmesi ayrıca ilgili destek hizmetlerinin sağlanması gereklidir.

o Planlama ve teknik boyut:

Ulaşım, elektrik ve telefon şebekesi, doğalgaz, su ve kanalizasyon, sağlık hizmetleri, emniyet ve güvenli yaşam bölgenin en önemli altyapı konularını oluşturmaktadır. Bütün bunları yapan ya da yaptıran, işleten, organize eden ve geleceğe hazırlayan ana kuruluş ise kent yönetimidir. Hanlar Bölgesi için hazırlanacak altyapı projelerinin, kentsel koruma kararları ve planlama stratejileri ile ortak amaç ve hedefte bulunması gereklidir.

Kültürel mirasın korunması ve devamlılığının sağlanması, koruma planlamasına bütünleşik yaklaşımı gerektirir. Koruma yapılacak alanın planlamasında tasarımın bütüncüllüğü, sürdürülebilirliği, yaşam kalitesini artırıcı tedbirler getirmesi, özgünlüğün korunması ve devamlılığının sağlanması gibi ilkeler önem kazanmaktadır. Fiziki mekan dışında, ayrıca sosyal ve kültürel yapılanmaya da ilişkin koruma planlaması yapılması gereklidir.

En fazla risk altında bulunan eserlerin tespit edilmesi, mevcut kentsel dokunun korunmasına ve iyileştirilmesine öncelik verilmesi, boş arsalara tarihi çevreye uyumlu tasarımlar yapılması vazgeçilmez unsurlardır.

İstanbul Büyükşehir Belediyesi tarafından Hanlar Bölgesini de içeren bir koruma projesi; 1/5000 Ölçekli Tarihi Yarımada Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı ve 1/1000 Ölçekli Fatih ve Eminönü İlçeleri Koruma Amaçlı Uygulama İmar Planı hazırlatılıp, 26.01.2005 tarihinde

onaylanmıştır²³⁰. 1/1000 ölçekli plan gereği olarak 1/500 ve 1/200 ölçekli Kentsel Tasarım Projeleri ilgili birimlerde halen yapılmaktadır. Kentsel Tasarım Projelerinin yapılması sürecinde, Hanlar Bölgesinde 1. ve 2. derece koruma bölgelerine denk gelen yapı adalarında, ancak gereklilik durumlarında²³¹ Tarihi Çevre Koruma Müdürlüğü'nün görüşü alınarak Koruma Kurulu'na başvurulmaktadır. 3. derece koruma bölgeleri için doğrudan 1/1000 ölçekli plan kararları doğrultusunda işlem yapılmaktadır.

Tablo 8.1 Bölge Ölçeğinde Koruma Uygulama Çalışmalarını Gerektiren Sorunlar

Sorunlar	Koruma Uygulama Türleri	Yetki Paylaşımı
İçerdiği fonksiyondan dolayı ticaret, depolama, küçük imalat kullanımlarının yolaştığı fiziksel bozulmalar Boş, terkedilmiş bölümlerin bakımsız kalıp köhnemesi, bu potansiyelin değerlendirilmemesi Tarihi yapıların özgün niteliklerinin sosyal yapının değişmesi nedeniyle kullanıma bağlı olarak bozulmalar Dar ve yetersiz yolların yoğun hizmet sektörüne yanıt verememesi Sıkışık yapı düzeni ve kalitesiz fiziksel çevre Kültür miras gözardı edilerek, çevreye saygısızca oluşan yeni yapılanma	*Bakım, onarım gibi küçük müdahaleler *Kapsamlı onarım ve restorasyonlar *Sağlamlaştırma *Bütünleme *Çağdaş ek *Yeniden yapım	*İlgili Bakanlıklar *İstanbul Büyükşehir Belediyesi *Eminönü Belediyesi *K. ve T.V. Koruma Kurulları *Valilik (İl Özel İdaresi) *İlgili meslek odaları

Plan sonrası uygulama için, program kapsamına alınacak hanların belirlenmesinde kullanılacak seçim kriterleri hazırlanmalı, çoklu mülkiyetin söz konusu olduğu binalarda tüm mülk sahiplerinin katılımının sağlanması, mülk sahiplerinin uzman kişilerce aydınlatılıp mülkiyette olabilecek değişikliklere hazır olmalarının sağlanması, aynı şekilde bölge kullanıcılarının da (kiracılar, çalışanlar, gibi etkilenecek kitlenin) konu hakkında (restorasyonlar sırasında yaşanacak sıkıntılar, süreç, v.b.) bilgi sahibi olmalarının sağlanması ve onların manevi olarak hazırlanması gibi gereklilikler bulunmaktadır. Böyle bir durumda kişiler kendileri için gelecek görerek kendiliğinden uygulama yapmaya istekli olabilirler.

²³⁰ Plan ile ilgili daha geniş bilgi, Ek 1'de takip edilebilir.

²³¹ Sadece sağlamlaştırmaya ihtiyacı olan binalar bu kapsamdadır.

Detaylı rölöve, restorasyon, restitüsyon projelerinin hazırlanarak koruma kuruluna sunulması, hatta sadece bölge ile ilgili çalışacak ayrı bir koruma kurulunun oluşturulması gereklidir. Uygulama sırasında çalışılan mekanlardaki yaşantının devamı için geçici işyerlerinin hazırlanması ve planlanması da unutulmaması gereken bir unsurdur.

o **Yasal boyut:**

Bölgedeki uygulamaların tam anlamıyla hayata geçirilebilmesi için, ilgili yasaların her birinin birbiriyle örtüşür ya da birbirini tamamlar durumda olması gerekmektedir. Özellikle özel mülkiyet hakkından kaynaklanan sorunlar, uygulamaların hayata geçmesinde darboğazlar teşkil ederler. Bunu aşabilmek üzere, yasaların koruma uygulamaları için düzenleyici ve darboğazları giderici maddeler içererek, birbirlerini tamamlayıp bütünlemeleri gerekmektedir.

10.07.2004 tarih ve 5216²³² sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu ile merkezi hükümetin ilgili Büyükşehir Belediyesine yetki devretmesiyle, yerel yönetimlere, daha önce görülmemiş bir güç ve sorumluluk verilmektedir. Yerel yönetimlere tanınan bu yeni yetki, İstanbul Deprem Nazım Planı tarafından öncülüğü yapılan türden bir planlama için daha sağlam bir yasal temel sağlamaktadır. Büyükşehir Belediyeleri artık daha güçlendirilmiş uygulama yetkilerine sahiptir. Özellikle, kendilerine yaşamı tehdit eden deprem hasar riski taşıyan mülkleri kamulaştırıp yıkmak için arttırılmış yetkiler verilmiştir. Ayrıca, yapılaşma şirketleri oluşturmak ya da oluşumuna katılmak, ulusal ya da uluslararası kamu sektörü kuruluşları, özel sektör kuruluşları ya da Sivil Toplum Kuruluşları ile ortak projeler yürütmek için, geniş yetkilerle donatılmışlardır. Bu yeni uygulama yetkileri, Büyükşehir Belediyeleri'nin geniş bir yelpazedeki paydaşlarla çeşitli yenileştirme yatırım ortaklıkları geliştirmek için gereken tüm yetkilere sahip oldukları anlamına gelmektedir.

Belediyeler; döner sermaye işletmesi kurma, birlik kurma, birliğe ve ortaklığa katılma, ayrıcalık verme, Belediye bütçesi içinde, ya da Belediye bütçesi dışında işletme eliyle yönetme vb. örgütleri kurabilir.

Bu örgütlerden özellikle döner sermaye ve işletme örgütlerinden kentsel koruma ve iyileştirme için yararlanılabilir. Bu tür örgütler mevcut yasalarla hemen kurulabilirler ve kentsel koruma ve iyileştirmeye ekonomik bir boyut kazandırabilirler.

²³² Kanun ile ilgili daha geniş bilgi, Ek 2'de takip edilebilir.

Proje tamamı içinde, "Pilot Proje" olarak isimlendirilen özellikli kentsel tasarım ve restorasyon alanlarının tespiti ile bu bölgelerin hazırlanacak projeler uyarınca onarım ve kullanımlarının sağlanması mümkündür. Bu konuda 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'nda değişiklikler getiren 5366 sayılı ve 16.06.2005 tarihli Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkında kanun²³³ onaylanarak yürürlüğe girmiştir.

Önceki bölümlerde anlatılmaya çalışılan Hanlar Bölgesi'nin;

- Bizans'tan beri gelen ticari bölge olma özelliği,
- Osmanlı'nın da bu bölgeyi aynı amaçlar doğrultusunda kullanması ve geliştirmesi,
- İçinde bulunduğumuz yüzyılda bile halen aktif olarak ticari fonksiyonunu devam ettiriyor olması,
- Ağırlıklı tek fonksiyonun (ticaretin) ~80 hektar alanda icra edilmesi,
- Kapalıçarşı gibi tek bir çatı altında birleşen 30.700 m²'lik alana sahip tarihsel çarşı biriminin bu bölgede bulunması,
- Bölgede 880²³⁴ adet tescilli yapının bir arada bulunuyor olması,
- Tescilli yapılardan 20 adetinin 16. yy., 35 adetinin 17. yy., 210 adetinin 18. yüzyıldan günümüze kalmış olması²³⁵,
- Avlulu plan tipine sahip hanların bir arada bulunduğu ülkemizdeki tek ve özellikli alan olması,
- Hanların geçirdiği deprem, yangın gibi doğal afetlere kötü kullanım ve geçirdikleri onarımlara rağmen yapıldıkları dönemin mimarisini günümüzde büyük oranda koruyor olması, gibi sayılabilecek pek çok nedenden ötürü "Hanlar Bölgesi"nin pilot bölge olarak seçilmesi uygun olacaktır.

Bu durumda;

²³³ Kanun ile ilgili daha geniş bilgi, Ek 2'de takip edilebilir.

²³⁴ İstanbul Büyük Şehir Belediyesi Tarihi Yarımada Şefliği'nden alınan rakamdır. Bölgedeki cami, mescid, han, hamam, sivil mimarlık örnekleri gibi tüm korunması gerekli kültür varlıkları toplamıdır.

²³⁵ A.g.e.

- Sürekli, planlı, programlı ve projelere dayalı çalışma gerektiren kent koruma çalışmalarında ve uygulamalarında, merkezi kuruluşlardan (Kültür ve Turizm Bak., Bayındırlık ve İskan Bak., Maliye ve Gümrük Bak., vb.) Belediyelere kaynak aktarılmalı ve koruma geliştirme amaçlı projeler desteklenmelidir.
- Koruma uygulama konularına ağırlık veren Belediye İmar Programları ilgili bakanlıklarca desteklenmeli ve uygulama için kaynak aktarılmalıdır.
- Büyükşehir Belediyeleri bünyesinde etkili, yetki ve sorumlulukları belirlenmiş, ilgili uzmanlık dallarından (restorasyon uzmanı, kentsel – koruma uzmanı, şehir plancıları, mimar, peyzaj mimarları v.b.) oluşturulmuş bir birim kurulmalı, koruma, geliştirme ve çevre düzenleme çalışmalarına hız verilmelidir.
- 1985 yılında yürürlüğe giren 3194 sayılı imar yasasının 18. maddesi (eski 42. madde) uygulanmalı, sosyal donatım için gerekli alanların bir kısmı bu yolla sağlanmalıdır.
- Koruma uygulama alanlarında binasını plan ve programa göre yenileyen ve çevresi ile birlikte düzenleyen ya da tarihi eserleri koruyan özel mülk sahipleri teşvik edilmeli, bu kişilere proje ve maddi yardımda bulunulmalıdır.
- Mülk sahibi bunu belirli bir süre dahilinde yapamadığı ve / veya yapmadığı takdirde Belediye / Kamu bu onarımı üstlenmelidir.

Koruma uygulama aşamasında ortaya çıkacak finansal sorunları çözümlmek üzere, bir “Korumayı İçeren Uygulamalar Fonu” oluşturulmalı. Araştırma ve proje maliyetleri bu fondan karşılanmalıdır. Yenileme alanlarında artan değerler karşılığında mülk sahiplerinden alınacak vergiler yine bu fona aktarılarak fonun devamlılığı ile sağlanmalıdır.

Hanlar Bölgesinde Öngörülen Örgütlenme Şeması

Koruma – İmar Kurulu

Mahalle Temsilcileri

Sivil Toplum Kuruluşları

İl Valiliği

Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulları

Vakıflar Genel Müdürlüğü

Bakanlık Temsilcileri

Meslek Odaları

Yerel Yönetimler

o İşlev Verme:

1/5000 ölçekli Tarihi Yarımada Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı'nda Hanlar bölgesine ağırlıklı fonksiyon olarak “geleneksel ticaret” belirlenmiştir.

Hanlar bölgesi için planın belirlediği geleneksel ticaret ve zenaatin canlandırılması; eskiye ait olan bir yapının günümüze uyarlanabilmesi ve günümüz şartlarında yaşam alanına kavuşabilmesi anlamına gelmektedir. Bu durumda çözüm bekleyen bazı problemler söz konusudur;

- Geleneksel zenaat ürünlerine gösterilen eksik talebin (arz-talep dengesi) günümüz ekonomisi içinde rasyonel temellere oturtulabilmesi,
- Küçük işletme yapılarının küresel ölçekte yaşadığı handikaplar,
- Geleneksel zenaatlerle ilgili eğitim çalışmalarına ihtiyaç olması,
- Hanlar bölgesinde geleneksel olanı canlandırırken mevcut sosyal dokunun duruma uyum gösterip gösteremeyeceği, eğer eş zamanlı başlatılacak bir sosyal proje yok ise mevcut koruma planının uygulanabilirliği ve sürdürülebilirliğini sorgulamak şeklinde sıralanabilir.

Bu problemlerle ilgili öneriler ise şunlardır:

Geleneksel meslekler hanlar bölgesinde konumlandırılırken Osmanlı düzen anlayışında oluşmuş ve halen sokak, mahalle, han isimlerinde görülen ihtisaslaşma bölgeleri ve mesleki alan yakınlığı da bir ölçü olarak kabul edilip buna uygun bir geleneksel esnaf yerleşimi sağlanabilir. Artık bazı üretim kolları ancak turistik olabilir.

Sektörel başlıklar altında sınıflandırılacak geleneksel ticaretin canlandırılması için, ülkede bu sektörlerde kendini ispatlamış büyük firmalar ile görüşülerek bu mesleklerin ticari birimler halinde birer işletme olarak yaşatılması sağlanabilir. Çünkü geleneksel ticaretin ihyası, piyasa koşulları içinde kendine yeterlilik boyutu ile böyle bir çalışmanın uzun dönemli olması amaçlanarak yapılmak istenirse özel sektörle birlikte yapılacak işbirliği, bu amacı mümkün ve sürekli kılar.

Bu geleneksel meslek alanlarının yaşatılmasında ticari bir kaygı dikkate alınmadan tamamen

kamu hizmeti anlayışı da benimsenebilir. Böyle bir yaklaşımın örneği ve günümüzde yaşanan pratiği olarak da “İsmek²³⁶” organizasyonu gösterilebilir. Ancak İsmek çalışmalarının yürütülmesinde kabul edilen belediyenin toplum hizmeti ve sosyal sorumluluk anlayışı hanlar bölgesinde geleneksel mesleklerinin yaşatılmasında esas kabul edilip uygulansa dahi bu çalışma çoğunlukla mesleklerin yeni nesillere öğretilmesi çerçevesinde olacaktır. Bu çerçeveden çıkıp geleneksel İstanbul ürünleri için bir pazar oluşturmak yada piyasaya dönük bir yapı içinde bu geleneksel ürün cinsini bir talep nesnesi yaparak geleneksel ticareti yaşatmak bundan dolayı mümkün olamaz. Bu nedenle kişisel uğraşı alanı olarak zihinlerde yaşayan fakat hayatın içinde olmayan sadece kişiyi tatmin eden bir uğraş şeklinde yaşayan bir gelenek söz konusu olma tehlikesi bulunmaktadır.

Geleneksel meslekler geçimlik ölçüde imalat ve imal edilen ürünün satışı şeklinde perakendeci bir yapıya sahip olup ticari birimler halinde yaşatılması öngörülürse, bu durumda küresel ölçekte küçük işletmelerin yaşadığı handikaplar ortaya çıkmaktadır. Bu sorunu aşmak için küçük ve orta ölçekli işletmelerin büyük perakendecilere karşı korunmasıyla ilgili önlemler alınmalıdır. Büyük perakendeciler hanlar bölgesi içinde sınırlanmalı ya da cirolarına göre belirlenen oranda bir kaynağı “esnaf geliştirme fonu” adı altında toplayıp geleneksel küçük esnafın yeniden yapılandırılması ve yaşatılması önerilmektedir. Geleneksel esnafın ürettiği ürünlerin günümüzdeki muadillerine karşı korunmasının diğer bir şekli ise vergi oranları üzerinden fiyat farklılıkları yaratılarak yapılabilir. Geleneksel esnafın bir süre sıfır vergi veya çok düşük oranlarda vergilendirilmesi ürettikleri ürünlerin fiyat aralıklarını rekabete uygun hale getirebilir. Bu konuda önemli bir problem alanı da geleneksel olanın modern karşılıklarına karşı rekabetidir. Bu sorunu aşmak için kısa vadede devletin geleneksel üretime teşvik uygulaması ve vergi kolaylıkları göstermesi bir gerekliliktir.

Hanlar bölgesinde gerçekleştirilmesi planlanan geleneksel ticaret bağlamındaki yeniden organizasyon faaliyeti sponsorluk hukuku işletilerek, canlandırılmaya çalışılan geleneksel mesleklerin günümüzde en yakın benzer üretimini yapan özel teşebbüs kuruluşları ile işbirliği tesis edilerek yapılabilir. Büyük iş çevrelerinin yanı sıra, esnaf ve sanatkar odaları, ilgili sivil toplum kuruluşları, özel ve tüzel vakıflar, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, Ticaret Odası, küçük sanayi ve el sanatları ile ilgili her türlü araştırma, geliştirme ve eşgüdüm hizmetleri bu çalışmanın koordinasyonunda yer almalıdır.

²³⁶ İsmek; İstanbul Büyükşehir Belediyesi’nin açtığı meslek edindirme kurslarıdır.

KAYNAKLAR

- Ahunbay, Z., **Tarihi Çevre Koruma Ve Restorasyon**, YEM yayınları, İstanbul, 1995.
- Akıllı, H., “Taş Eserlerin Tahribatına Neden Olan Etkenler”, **Rölöve ve Restorasyon Dergisi**, Vakıflar Gen. Müd. Yay., sayı 6, İstanbul, 1987.
- Akın, N., **19.yy’ın İkinci Yarısında Galata ve Pera**, İstanbul, 1994.
- Akozan, F., “Türk Han ve Kervansarayları”, **Türk Sanat Tarihi Araştırma ve İncelemeleri I**, DGSA Yayını, İstanbul, 1963.
- Akozan, F., “İstanbul’un Kapalıçarşı’sı”, **Tarih Dergisi**, 1979.
- Andreasyan, D., **Polonyalı Simeon’un Seyahatnamesi**, İstanbul, 1964.
- Arel, A., **18. Yüzyıl İstanbul Mimarisinde Batılılaşma Süreci**, İ.T.Ü. Mimarlık Fakültesi Yayını, İstanbul, 1975.
- Aslanapa, O., **Türk Sanatı I – II**, İstanbul, 1984.
- Aslanapa, O., **Osmanlı Devri Mimarisi**, İnkılap yayınevi, İstanbul, 1986.
- Ataman, S., Y., **Türk İstanbul**, İ.B.B. Kültür İşleri Daire Bşk. Yay. No:39, İstanbul, 1997.
- Ayverdi, E.H., **19. asırda İstanbul Haritası**, Fetih Cemiyeti Yayını, İstanbul, 1958.
- Ayverdi, E.H., **Fatih Devri Mimarisi**, İstanbul, 1953.
- Ayverdi, E.H., **Fatih Devri Sonlarında İstanbul Mahalleleri, Şehrin İskanı ve Nüfusu**, Vakıflar Umum Müdürlüğü Neşriyatı, Ankara, 1958.
- Belge, M., **İstanbul’u Gezerken**, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, 1998.
- Belge, M., “İstanbul Kapıları”, **Tarih ve Toplum**, İletişim Yayınları, sayı 34, İstanbul, 1986.
- Biricik, G., “Fetihten Sonra İstanbul’da Ticaret Yapılarının Gelişimi”, **Türkler Ansiklopedisi**, Ankara, 2002,
- Busbecq, G. De., **Kanuni Devrinde Bir Sefirin Hatıratı (Türk Mektupları)**, Ankara, 1953.
- Carbognano, C.C., **18.yüzyılın Sonunda İstanbul**, (çev. E. Özbayoğlu), İstanbul, 1973.
- Cerasi, M., M., **Osmanlı Kenti; Osmanlı İmparatorluğu’nda 18. ve 19. Yüzyıllarda Kent Uygarlığı ve Mimari**, Çev. Aslı Ataöv, Yapı Kredi Yayını, İstanbul, 2001.
- Cezar, M., “Osmanlı Devrinde İstanbul’da Yangınlar ve Tabii Afetler”, **Türk Sanatı Tarihi Araştırma ve İncelemeleri**, 1963/1.
- Cezar, M., **Tipik Yapılarıyla Osmanlı Şehirciliğinde Çarşı ve Klasik Dönem İmar Sistemi**, İstanbul, 1985.
- Cezar, M., “XIV-XVI Yüzyıllar Türk Şehrinde Çarşının Konumu ve Çarşıların En Tipik Yapısı”, **Akademi 10 Mimarlık ve Sanat**, İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi Yayın No 82, İstanbul, 1981.
- Çadırcı, M., **Tanzimat Döneminde Anadolu Kentleri’nin Sosyal ve Ekonomik Yapıları**, Ankara, 1991.

Çelebi, E., **Günümüz Türkçesiyle Evliya Çelebi Seyahatnamesi: İstanbul**, haz. Seyit Ali Kahraman, Yücel Dağlı, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2003.

Çelik, Z., **19. Yüzyılda Osmanlı Başkenti Değişen İstanbul**, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, 1998.

Dirimtekin, F., **Ecnebi Seyyahlara Nazaran XVI. yy da İstanbul**, İstanbul, 1964.

Dumont. P., Francois, G., **Modernleşme Sürecinde Osmanlı Kentleri**, Tarih Vakfı, 1996.

Eldem, E., “Osmanlı Dönemi İstanbul’u”, **İstanbul Armağanı 3 Gündelik Hayatın Renkleri**, İstanbul.

-, **Eminönü İlçesi 1/1000 Ölçekli Koruma Amaçlı Uygulama İmar Plan Raporu**, İstanbul Büyükşehir Belediyesi, Planlama Müdürlüğü Yayını, İstanbul, 2005.

Ergin, O.N., **İstanbul’da İmar ve İskan Hareketleri**, Eminönü Halkevi Yayını, İstanbul.

Eriç, M., “Eski Eserlerimizde Malzeme Sorunları”, **Rölöve ve Restorasyon Dergisi**, Vakıflar Gen. Müd. Yay., sayı 4, İstanbul, 1987.

Eyice, S., “Elçi Hanı”, **Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi**, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, cilt 3, İstanbul, 1994.

Eyice, S., “İstanbul’un Mahalle ve Semt Adları”, **Türkiye Mecmuası**, sayı 14, 1965.

Eyice, S., “İstanbul Maddesi”, **İslam Ansiklopedisi**, 1967.

Eyice, S., **İstanbul**, T.C. Kültür Bak. Yay. Dai. Başk., no:1554, Ankara, 1993.

Eyice, S., **18. Yüzyıl Türk Sanatı ve Türk Mimarisinde Avrupa Neo – Klasik Üslubu**, İ.Ü.E.F. Sanat Tarihi Enstitüsü Sanat Yıllığı, sayı IX, İstanbul, 1981.

Eyice, S., “Tarih içinde İstanbul ve Şehrin Gelişimi”, **Atatürk Konferansları VII**, Tarih Kurumu Yayını, Ankara, 1980.

Eyice, S., **Tarih Boyunca İstanbul**, Etkileşim yayınları, İstanbul, 2006.

Fahri, Ç., “Haliç Köprüleri”, **Tarih ve Toplum**, İletişim Yayınları, sayı 8, İstanbul, 1984.

Genim, S., **İstanbul’un İskanı**, Yurt yayınları, İstanbul, 1999.

Goodwin, G.A., **A History of Ottoman Architecture**, Thames and Hudson, London, 1971.

Günay, R., **Geleneksel Ahşap Yapılar Sorunları ve Çözüm Yolları**, Birsan Yayınları, İstanbul, 2002.

Güran C., **Türk Hanlarının Gelişimi ve İstanbul Hanları Mimarisi**, Vakıflar Genel Müdürlüğü Yayınları, İstanbul, 1976.

Gürata, M., **Unutulan Adetlerimiz ve Loncalar**, Tisa Matbaası, Ankara, 1975.

Hasol, D., “Kentleşme Politikaları ve süreci”, **Yapı Dergisi**, sayı 101, İstanbul, 1980.

Heyet, **İstanbul**, İstanbul Ticaret Odası Yayını, İstanbul, 2003.

İşıkoğlu, F., “İstanbul’un Eski Vakıf Hanları”, **Vakıflar Dergisi**, c. X, Ankara, 1973.

İşin, E., “İstanbul’da Modernleşme Öncesi Gündelik Hayat”, **İstanbul İçin Şehr-Engiz**, Yapı

Kredi Yayınları, İstanbul, 1991.

İlter, İ., **Tarihi Türk Hanları**, Ankara, 1969.

İnalcık, H., “XV. Asırda Sanayi ve Ticaret Tarihine Dair Vesikalar”, **Belleten**, c.XXIV, 1960.

İnciyan, Ğ., **XVIII. Asırda İstanbul**, çev. Hrand D.Andreasyan, İstanbul Enstitüsü Yayınları: 43, İstanbul, 1976.

Kafadar, C., “Yeniçeriler”, **Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi**, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, cilt 9, İstanbul, 1994.

Kayra, C., **İstanbul Mekanlar ve Zamanlar**, Ak yay. İstanbul, 1990.

Keleş, R., “İstanbul’da Kentsel Yenileme”, Regional Activity Centre Conferences, Mayıs, 2003.

Kocabaş, A., **Kentsel Dönüşüm (Yenileş(tir)me): İngiltere Deneyimi ve Türkiye’deki Beklentiler**, Literatür Yay.:433, İstanbul, 2006.

Koçu, R.E., **İstanbul Ansiklopedisi**, İstanbul, 1971.

Kömürciyan, E.Ç., **İstanbul Tarihi, XVII. Asırda İstanbul**, çev. H.D.Andreasyan, (yeni bas. hazırlayan K. Pamukciyan), İstanbul, 1988.

Köprülü, F., “Vakıf Müessesesinin Hukuki Mahiyeti ve Tarihi Tekamülü”, **Vakıflar Dergisi**, c.II, 1942.

Kuban, D., **İstanbul Bir Kent Tarihi, Byzantion, Konstantinopolis, İstanbul**, Tarih Vakfı Yurt Yayınları No:98, İstanbul, 1996.

Kuban, D., “Kentin Gelişmesi”, **Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi**, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, cilt 4, İstanbul, 1994.

Kuran, A., **Mimar Sinan**, Hürriyet Vakfı Yayınları, İstanbul, 1986.

Mantran, R., **17.yüzyılın İkinci Yarısında İstanbul**, 2 cilt (çev.M. A. Kılıçbay, E. Özcan), Ankara, 1986.

Mantran, R., **İstanbul Tarihi**, çev. Teoman Tuçdoğan, İletişim Yayınları, İstanbul, 2001.

Mamboury, E., **Les Hiesdes Princes İstanbul**, İstanbul, 1943.

Mamboury, E., **İstanbul Touristique**, İstanbul, 1953.

Moltke, H. Von., **Moltke’nin Türkiye Mektupları**, çev. H. Örs, İstanbul, 1969.

Müller-Wiener, W., **Bizans’tan Osmanlı’ya İstanbul Limanları**, İstanbul, 1998.

Müller-Wiener, W., **İstanbul’un Tarihsel Topografyası**, çev. Ülker Sayın, Yapı Kredi Yayını, İstanbul, 1998.

Necipoğlu, N., “Ticaret”, **Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi**, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, cilt 7, İstanbul, 1994.

Özbakan, F., **İstanbul Pasaj ve Hanları**, Işıl matbaası, İstanbul, 1948.

Özdeş, G., **Türk Çarşıları**, İstanbul, 1954.

- Öztürk, N., **Menşe’i ve Tarihi Gelişimi Açısından Vakıflar**, Vakıflar Genel Müd., Ankara, 1983.
- Pamukciyan, K., “1868’de Mevcut İstanbul Hanları”, **Tarih ve Toplum**, sayı 128, 1994.
- Prost, H., “İstanbul’un Nazım Planını İzah Eden Rapor”, İstanbul Belediyesi Matbaası, 1937.
- Sakaoğlu, N., Akbayan, N., **Osmanlı’da Zenaattan Sanata**, İstanbul, 1999.
- Selen, H., S., **Ticaret Tarihi**, Devlet Basımevi, İstanbul, 1938.
- “Tacir”, **Meydan Larousse**, Meydan Yayınları, cilt 11, İstanbul, 1973
- , **Tarihi Yarımada 1/5000 Ölçekli Koruma Amaçlı Nazım İmar Plan Raporu**, İstanbul Büyükşehir Belediyesi, Planlama Müdürlüğü Yayını, İstanbul, 2003.
- Tekeli, İ., “Osmanlı İmparatorluğu’nda ve Türkiye Cumhuriyeti’nde Kent Planlama Pratiğinin Gelişimi ve Kültürel Mirasın Korunmasındaki Etkileri”, **İslam Mimari Mirasını Koruma Konferansı**, Ankara, 1985.
- Tongur, H., “Türk şehirlerinde Çarşılar ve Kapanlar”, **Belediye Dergisi**, c. 5, 1939.
- Tongur, H., “Türk şehirlerinde Bedestenler ve Hanlar”, **Belediye Dergisi**, c. 5, 1940.
- Toprak, Z., “Esnaf”, **Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi**, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, cilt 3, İstanbul, 1994.
- , **Türk Deniz Ticareti ve Türkiye Denizcilik İşletmeleri Tarihçesi I**, İstanbul, 1988.
- Turan, O., “Selçuk Kervansarayları”, **Belleten**, Ankara, 1949, c. 10, sayı 39.
- Ülken, H.Z., “Vakıf Sistemi ve Türk Şehirciliği”, **Vakıflar Dergisi**, c. IX, 1971.
- Ünsal, B., **Mimari Tarihi I**, İ.D.M.M.A. Yayını, İstanbul, 1973.
- Yetkin, S., K., **İslam Mimarisi**, Ankara, 1965.
- , **İstanbul Beldesi İhsaiyyat Mecmuası**, İstanbul Şehremaneti İstatistik Müdüriyeti, İstanbul, 1925.

TEZLER

- Başer, A., “16.yy. Hanları ve Küçük Çukur Han’ın Değerlendirilmesi”, M.S.Ü. Yayınlanmamış Y.L. Tezi, İstanbul, 2002.
- Cantay, G. G., “Anadolu’da Osmanlı Devri Kervansarayları’nın Gelişmesi”, M.S.Ü. Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul, 1975.
- Ceylan, O., “Geleneksel Türk Osmanlı Çarşı Yapılarının Oluşumu, Gelişimi ve Yakın Doğu Kültürleri ile Olan Etkileşimleri”, M.S.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul, 1989.
- Çakmak, İ., “Mahmutpaşa’da Koruma Amaçlı Plan Çalışması ve Büyük Yeni Han”, Y.T.Ü. Yayınlanmamış Y.L. Tezi, İstanbul, 1997.
- Dökmeciyan, A., “Eminönü Bölgesi Kısmi Koruma ve Değerlendirme Projesi; Kiraz Han ve Çevresi”, Y.T.Ü. Yayınlanmamış Y.L. Tezi, İstanbul, 1990.
- Eriş, C., “İstanbul’da Merkezi Ticaret Bölgesi ve Tahtakale Halil Ağa (Cinci Han) Hanı”,

Y.T.Ü. Yayınlanmamış Y.L. Tezi, İstanbul, 1992.

Erksan, M., "İstanbul Hanları", İ.Ü.E.F. Yayınlanmamış Lisans Tezi, İstanbul, 1956.

Ganpolat, N., "Eski Han Yapılarının Konaklama Amacıyla Yeniden Kullanımı", Y.T.Ü. Yayınlanmamış Y.L. Tezi, İstanbul, 1986.

Genim, S., "İstanbul'un İskanı", İ.Ü.E.F. Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul, 1980.

Gencer, E. A., "Kentsel Koruma Planlarının Uygulanabilirliği:İstanbul Tarihi Yarımada Örneği", M.S.Ü. Yayınlanmamış Y. L. Tezi, İstanbul, 1996.

Gülcan, T., "18.yy. İstanbul Tarihi Yarımada'da Ticaret Hanları", Y.T.Ü. Yayınlanmamış Y.L. Tezi, İstanbul, 1990.

Kara, B., "İstanbul Büyük Çukur Han ve Çevresi Koruma Projesi", Y.T.Ü. Yayınlanmamış Y.L. Tezi, İstanbul, 1987.

Katıtaş, S., "17.yy İstanbul Hanları", Y.T.Ü. Yayınlanmamış Y.L. Tezi, İstanbul, 1990.

Öner, E., "Tarihi Yapılarda Strüktür Sağlamlaştırma Yöntemleri", İ.T.Ü., Yayınlanmamış Y.L. Tezi , 1992, s. 36.

Şen, F., "19.yy İstanbul Hanları", Y.T.Ü. Yayınlanmamış Y.L. Tezi, İstanbul, 1985.

Yıldırım, M., "Diyarbakır Hasan Paşa Hanı Koruma ve Değerlendirilmesi", Y.T.Ü. Yayınlanmamış Y.L. Tezi, İstanbul, 1996.

Zeren, N., "Kentsel Alanlarda Alınan Koruma Kararlarının Uygulanabilirliği", İ.T.Ü. Mimarlık Fakültesi Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul, 1981.

BİLGİ SAĞLANAN ARŞİVLER

İstanbul Büyükşehir Belediyesi Tarihi Çevre Koruma Müdürlüğü Arşivi

İstanbul Büyükşehir Belediyesi Planlama Müdürlüğü, Tarihi Yarımada'ya ilişkin plan raporları

Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu, kurul kararları

Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi, Restorasyon Anabilimdalı Arşivi

Mimar Sinan Üniversitesi Mimarlık Fakültesi, Restorasyon Anabilimdalı Arşivi

EKLER

- Ek 1 26.01.2005 onay tarihli 1/5000 ölçekli Tarihi Yarımada Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı kısmi raporu
- Ek 2 Konu ile ilgili yararlanılan kanun maddeleri
- Ek 3 Cebeci Han mülkiyet listesi
- Ek 4 Cebeci Han günümüz fotoğrafları
- Ek 5 Cebeci Han fotoğraf çekim yerleri
- Ek 6 Genel katalog çalışması yapılan avlulu hanlar
- Ek 7 Hanlar Bölgesindeki avlulu hanlar (Bütünleşik Harita)

Ek 1 26.01.2005 onay tarihli 1/5000 ölçekli Tarihi Yarımada Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı kısmi raporu

Koruma bölgeleri:

1. Derece Koruma Bölgeleri; Sur-u Sultani içi, Hanlar Bölgesi, külliyyeler ve yakın çevreleri, Marmara – Haliç ve Kara Surları, büyük ölçüde korunmuş geleneksel mahalle dokuları, arkeolojik değerleri ile yeraltı eserleri, önemli korunması gerekli kültür varlıklarının yoğun olarak bulunduğu alanlar, tarihsel öneme sahip meydanlar ve tarihi ulaşım arterleri,

2. Derece Koruma Bölgeleri; geleneksel dokunun kısmen korunduğu kentsel alanlar, 1. derece koruma bölgeleri komşuluğundaki korunması gerekli kültür varlıklarının ve sivil mimarlık eserlerinin yoğun olarak bulunduğu alanlar, önemli anıtsal yapılar ve yakın çevreleri, Karasurları İç Koruma Alanı içinde korunmuş bostan alanları, meydanlar ve parklar,

3. Derece Koruma Bölgeleri; yapılaşması büyük ölçüde yenilenmiş olmakla beraber, sivil mimarlık örnekleri ile anıt eserlerin seyrek olarak bulunduğu kentsel alanlar kara surları iç koruma alanındaki doğal niteliğini kaybetmiş, ancak yeni bir düzenleme ile korunabilecek alanlar, bostan alanları ve kara surları iç koruma alanındaki doku özelliğini kısmen korumuş kentsel alanlar ile meydanlar, tarihi Yarımada silüetini etkileyen 1. ve 2. derece Koruma Bölgeleri arasındaki alanlar, Haliç ve Marmara kıyı alanları ve + 50 rakım üstünde kalan alanlardır. (3.A. Derece Koruma Bölgeleri; geleneksel dokunun bozulduğu, + 50 kotu üzerinde yer alan ve silüete giren alanlar, önemli anıtsal yapılar ve yakın çevreleri, Kara Surları İç Koruma Alanı içinde yeşil dokusu bozulmuş ve kentsel yenileme gerektirecek bostan alanları ve 3.B. Derece Koruma Bölgeleri; yapılaşması büyük ölçüde yenilenmiş olmakla birlikte, anıt eser ve sivil mimarlık örneği yapıların seyrek bulunduğu kentsel alanlar, Cumhuriyet Dönemi yapı özellikleri açısından önem arz eden alanlar ve dolgu alanları, olarak belirlenmiştir).

Desantralizasyon kararları

Planda Hanlar Bölgesinde desantralize edilecek sektörler ile ilgili alınan kararlar şu şekilde sıralanmıştır;

Mercan Mahallesi'nde faaliyet gösteren plastik ve metal eşya imalatı ve satışı, Tahtakale Mahallesi'nde faaliyet gösteren kimyevi madde imalatı ve toptan satışı ve Beyazıt Mahallesi'nde rastlanan küçük çaplı tamirhane, metal torna, tesviye ve kaynak işleri ile ilgili faaliyet kolları İkitelli Organize Sanayi Bölgesi'ne desantralize edilecektir.

Hanlar Bölgesi'ndeki depolama alanları; Rüstempaşa ve Tahtakale Mahalleleri'ndeki küçük çaplı nalburiye ve inşaat malzemesi toptan satışı ile gıda imalatı ve toptan satışı İkitelli İstoç Toptancılar Sitesi'ne desantralize edilecektir.

Tahtakale ve Hobyar Mahalleleri'nde yoğunlaşan kağıt ürünleri imalatı ve ambalaj sanayii Bağcılar Matbaacılar ve Ambalajcılar Sanayi Sitesi'ne desantralize edilecektir.

Beyazıt, Dayahatun, Mercan ve Molla Fenari Mahallelerinde yoğunluk gösteren altın ve gümüş imalatının çevreye zararlı alt sektörü olan “ramatçılar” desantralize edilmek suretiyle Yenibosna Kuyumcukent'e gönderilecektir.

Kimyevi madde imalatı ve toptan ticaretinin bulunduğu Tahtakale için “Geleneksel Ticaret”, “2. Derece Ticaret” ve “Konut” fonksiyonları önerilmiştir.

Gıda imalatı ve toptan satışının görüldüğü Tahtakale, Rüstempaşa Mahallelerinde “Geleneksel Ticaret” ve “2. Derece Ticaret” önerilmiştir.

Kâğıt ürünleri imalatı ve ambalaj sanayinin yoğun olarak bulunduğu Tahtakale çevresine “Geleneksel Ticaret” ve “2. Derece Ticaret” önerilmiştir.

Altın, gümüş imalatının (ramatçılar bölümü) yoğun olarak yer aldığı Beyazıt, Dayahatun, Mercan, Molla Fenari Mahallelerinde “Geleneksel Ticaret” ve “2. Derece Ticaret” fonksiyonu önerilmiştir.

Plastik ve metal eşya imalatı ve ticaretinin bulunduğu Mercan Mahallesi için “Geleneksel Ticaret” ve “2. derece ticaret” önerisi getirilmiştir.

Geleneksel ticaret

Koruma Planının arazi kullanım kararları içerisinde **geleneksel ticaret** tanımı şu şekilde yapılmıştır: “... *Geleneksel Ticaret alanları; yerel, metropolitan, ulusal ve uluslararası ölçekte tarihi ve kültürel dokuya bağlı ticaret-pazarlama, hizmet alanlarıdır. Bu alanlarda K.T.V. yeraltı ve yerüstü envanteri ile mevcut ve kayıp eski eser araştırma envanterinde yer alan kültür varlıklarının original kontur ve gabarileri korunmak, korumaya değer olmayan eklentilerinden arındırılmak şartı ile; cam boyama, porselen ve seramik sanatı, el yapımı oyuncak, nakış, kumaş boyama sedef kakma, geleneksel müzik aletleri, altın ve gümüş takı-telkari ve ev eşyaları, soğuk bakır el işçiliği, oltu taşı-lüle taşı v.b. her türlü dupal taş işleme, hat, ebru, tezhip, minyatür, kitap ciltleme ve onarımı, çerçeve, resim, heykel, ahşap el işçiliği, hediyeelik eşya, halı, kilim, el örgüsü, hasır sepet ve kutu, bakırcılık, küçük çaplı matbaaa ve*

baskı işleri, nargile-pipo imalatı v.b. kirletici olmayan geleneksel el sanatları üretimi toptan ve perakende pazarlaması-onarımı-sergileme ve eğitim birimleri, perakende ticaret birimleri, mefruşat-tekstil ve konfeksiyon ürünleri- konfeksiyon model, teknik gelişimi ve eğitim birimleri imalat makineleri ve yedek parçaları hariç tekstil ve konfeksiyon yan ürünlerine ait depolama gerektirmeyen toptan ve perakende ticaret birimleri, iş hanları, yeme-içme faaliyetlerine dönük çayevi, geleneksel ve yöresel mutfak kültürünü yansıtan lokanta, kafeterya, nargile salonları, geleneksel dinlenme salonları ve dinlenme amaçlı hizmet birimleri, resmi kurumlar, banka ve finans kurumları, geleneksel kültürel tesisler, geleneksel müzik çeşitleri, eğitim ve dinletisi yapılacak kültürel birimler, bölgenin karakterine uygun geleneksel kültür öğelerinin korunması, yaşatılması, eğitimi, araştırılması gibi konularda çalışmalar yapılacak dernek, vakıf, sivil toplum örgütleri yer alabilir. Planlarda belirlenen geleneksel ticaret alanları içinde yer alan bölgelerde ve hanlarda; yukarıda belirtilen alt fonksiyonların yer alacağı, ihtisaslaşma bölgeleri-sokakları-hanları kentsel tasarım projeleri ölçeğinde yapılacak çalışmalarda belirlenecektir. Belirlenen ihtisaslaşma doğrultusunda hanların içinde yer alan farklı alt sektörlerle ait işlevlerin desantralizasyonu, uygun işlevlerin yer seçimi için gerekli, kısıtlayıcı ve teşvik edici önlemler ilgili birimlerce alınacaktır.....Bu alanlarda Tarihi Yarımada K.ve T.V.Yeraltı ve Yerüstü Envanteri ile Mevcut ve Kayıp E.E.Araştırma Envanter kaydı bulunmayan parsellerde, yapılaşma şartları bu plan hükümleri ve 1/1000 ölçekli koruma amaçlı imar planlarına aykırı olmamak şartıyla kentsel tasarım projeleri ile düzenlenecektir. Bu alanlarda özgün cephe karakteristiği devam ettirilecek olup bölgenin geleneksel yapım tarzı ve orijinal malzeme-teknik dışında uygulamalara izin verilemez...”²³⁷.

2. Derece ticaret

Koruma Planının arazi kullanım kararları içerisinde **2. derece ticaret** tanımı şu şekilde yapılmıştır: “...2. Derece Ticaret alanları ise geleneksel ticaret alanları çerçevesinde yer alan bölgelerdir. Bu alanlarda; turizme yönelik perakende ticaret alanları ve bu birimlere hizmet eden konaklama tesisleri, oteller, lokanta, kafeterya, çayhane gibi yeme içme faaliyetlerine dönük birimler, turizm acentası, kitapevi gibi hizmet birimleri, depolama faaliyeti gerektirmeyen ticaret türleri, perakende ticaret, hizmet, geleneksel el sanatları üretim-pazarlama-sergileme birimleri, büro iş hanları, resmi kurumlar, banka ve finans

²³⁷ A.g.e., s. 576-575.

Ek 2 Konu ile ilgili yararlanılan kanun maddeleri

3386 sayılı 24.06.1987 tarih ve 19497 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren "2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'nun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi ve Bu Kanuna Bazı Maddeler Eklenmesi Hakkında Kanun"a göre;

o Kültür Ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu

(kanun numarası: 2863, yayımlandığı resmi gazete tarihi: 23/07/1983, yayımlandığı resmi gazete sayısı: 18113)

MADDE 5: "Koruma amaçlı imar planında kültürel amaçlara ayrılan tescilli yapıların, bu amaçla onarılıp değerlendirilmesi kaydıyla koruma kurullarının kararı ve bakanlığın tasdiki ile belediyelerce kamulaştırılması yapılabilir" tanımı ile belediyelere, kentsel sit alanlarındaki kültürel amaçlı yapıları kamulaştırıp onarım olanağı vermektedir.

Ayrıca aynı maddenin (f) bendinde;

MADDE 5 / f: "Sit Alanı olması nedeni ile kesin inşaat yasağı getirilmiş korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının bulunduğu parseller, malikinin başvurusu üzerine bir başka hazine arazisi ile yer değiştirilebilir. Üzerindeki bina, tesis var ise, malikinin başvurusu üzerine rayiç bedeli 2942 sayılı kanunun 11. Maddesi hükümlerine göre belirlenerek ödeme yapılır", hükmü vardır.

Yetki ve yöntem

MADDE 10: (17.6.1987 tarih ve 3386 sayılı Kanun, 14.7.2004 tarih ve 5226 sayılı Kanun ile değişik) Her kimin mülkiyetinde veya idaresinde olursa olsun, taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının korunmasını sağlamak için gerekli tedbirleri almak, aldırarak ve bunların her türlü denetimini yapmak veya kamu kurum ve kuruluşları ile belediyeler ve valiliklere yaptırmak Kültür ve Turizm Bakanlığı'na aittir.

Vakıflar Genel Müdürlüğünün idaresinde veya denetiminde bulunan mazbut ve mülhak vakıflara ait taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları ile gerçek ve tüzelkişilerin mülkiyetinde bulunan cami, türbe, kervansaray, medrese, han, hamam, mescit, zaviye, mevlevihane, çeşme ve benzeri kültür varlıklarının korunması ve değerlendirilmesi koruma bölge kurulları kararı alındıktan sonra, Vakıflar Genel Müdürlüğünce yürütülür.

Hak ve sorumluluk

MADDE 11: (14.7.2004 tarih ve 5226 sayılı Kanun ile değişik) Taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının malikleri bu varlıkların bakım ve onarımlarını Kültür ve Turizm Bakanlığının bu kanun uyarınca bakım ve onarım hususunda vereceği emir ve talimata uygun olarak yerine getirdikleri sürece, bu kanunun bu konuda maliklere tanıdığı hak ve muafiyetlerden yararlanırlar. Ancak, korunması gerekli kültür ve tabiat varlıkları ile bunların korunma alanları, sit alanları zilyedlik yoluyla iktisap edilemez.

Malikler bu varlıkların üzerindeki mülkiyet haklarının tabii icabı olan ve bu kanunun hükümlerine aykırı bulunmayan bütün yetkilerini kullanabilirler.

Bu kanunun belirlediği bakım ve onarım sorumluluklarını yerine getirmekte aczi olanların mülkleri, usulüne göre kamulaştırılır. Mazbut veya mülhak vakıf varlıkları bu hükme tabi değildir.

Kültür ve Turizm Bakanlığının uygun görmesi ile, Vakıflar Genel Müdürlüğü, il özel idareleri, belediyeler ve diğer kamu kurum ve kuruluşları, yukarıda sözü geçen maliklere lüzum görülen hallerde, taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının koruma, bakım ve onarımlarına, teknik eleman ve ödenekleri ile yardımda bulunabilirler.

Taşınmaz Kültür Varlıklarının onarımına yardım sağlanması ve katkı payı

MADDE 12: (21.2.2001 gün ve 4629 sayılı Kanun, 14.7.2004 tarih ve 5226 sayılı Kanun ile değişik) Özel hukuka tabi gerçek ve tüzelkişilerin mülkiyetinde bulunan korunması gerekli kültür ve tabiat varlıklarının; korunması, bakım ve onarımı için Kültür ve Turizm Bakanlığınca ayni, nakdi ve teknik yardım yapılır.

Bu amaçla, Bakanlık bütçesine yeterli ödenek konulur. Bakanlıkça yapılacak yardımlara ilişkin usul ve esaslar yönetmelikle belirlenir.

Belediyelerin görev alanlarında kalan kültür varlıklarının korunması ve değerlendirilmesi amacıyla kullanılmak üzere 1319 sayılı Emlak Vergisi Kanununun 8 inci ve 18 inci maddeleri uyarınca mükellef hakkında tahakkuk eden emlak vergisinin %10'u nispetinde "Taşınmaz Kültür Varlıklarının Korunmasına Katkı Payı" tahakkuk ettirilir ve ilgili belediyesince emlak vergisi ile birlikte tahsil edilir.

Burada ise mal sahipleri ile belediye arsında karşılıklı bir anlaşma yapılması olanağı verilmiştir. Kentsel sit alanlarındaki bazı yapılar, bu şekilde takas yapılarak mülkiyeti belediyeler tarafından elde edilebilir. Belediyelerin koruma ve çevre düzenlemesi

konusundaki, yukarıda bahsedilen bazı yasal olanaklar incelendiğinde mevcut yasal çerçevenin belediyeler koruma uygulaması konusunda geniş olanaklar sağladığı sonucuna varılmaktadır. Bu olanaklar, belediyelerin son bir kaç yıl içinde artan maddi ve teknik gücü ile birleştirilerek kullanılabilir. Konu, sadece koruma olmayıp, sıhhileştirme (rehabilitasyon), yeniden canlandırma (revitalizasyon), koruma (conservation) ve kentsel yenileme (urban reneval) gibi kavramları da içermektedir.

Kamulaştırma

MADDE 15: (17.6.1987 tarih ve 3386 sayılı Kanun, 14.7.2004 tarih ve 5226 sayılı Kanun ile değişik) Taşınmaz kültür varlıkları ve bunların korunma alanları, aşağıda belirlenen esaslara göre kamulaştırılır:

Kısmen veya tamamen gerçek ve tüzelkişilerin mülkiyetine geçmiş olan korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları ile korunma alanları Kültür ve Turizm Bakanlığınca hazırlanacak programlara uygun olarak kamulaştırılır. Bu maksat için, Kültür ve Turizm Bakanlığı bütçesine yeterli ödenek konur. Kamu kurum ve kuruluşları, belediyeler, il özel idareleri ve mahallî idare birlikleri tescilli taşınmaz kültür varlıklarını, koruma bölge kurullarının belirlediği fonksiyonda kullanılmak kaydıyla kamulaştırabilirler.

Menşei vakıf olup da çeşitli sebeplerle kısmen veya tamamen gerçek ve tüzelkişilerin mülkiyetine geçen korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları ve bunların korunma alanlarının kamulaştırılmaları, Vakıflar Genel Müdürlüğünce yapılır. Bu maksat için Vakıflar Genel Müdürlüğü bütçesine yeteri kadar ödenek konur.

Kamulaştırmalarda bedel takdirinde, taşınmaz kültür varlıklarının eksiklik, enderlik ve sanat değeri dikkate alınmaz.

Kamulaştırma işlemleri, bu Kanun hükümleri ile 2942 sayılı Kamulaştırma Kanununun bu Kanuna aykırı olmayan hükümlerine göre yapılır.

Sit alanı olması nedeni ile kesin inşaat yasağı getirilmiş korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının bulunduğu parseller, malikinin başvurusu üzerine bir başka hazine arazisi ile değiştirilebilir. Üzerinde bina, tesis var ise, malikinin başvurusu üzerine rayiç bedeli 2942 sayılı Kanunun 11 inci maddesi hükümlerine göre belirlenerek ödeme yapılır.

- o **2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanununun 10, 11 ve 57'nci maddesine dayanılarak hazırlanan 11.06.2005 tarih ve 25842 sayılı Resmi gazetede yayınlanan yönetmeliğe göre;**

Koruma, uygulama ve denetim bürolarının kuruluşu

MADDE 5: İl özel idareleri, büyükşehir belediyeleri ve Bakanlıkça izin verilen belediyeler bünyesinde taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları ile ilgili işlemler ve uygulamaları yürütmek ve denetimlerini yapmak üzere **KUDEB** kurulur.

KUDEB'ler, İl özel idarelerinde imarla ilgili müdürlük, büyükşehir belediyelerinde imar daire başkanlığı ve diğer belediyelerde imar müdürlüğü bünyesinde görev yapar. Yönetmelik,

Proje bürosu: İl özel idareleri bünyesinde kültür varlıklarının korunmasına yönelik rölöve, restitüsyon ve restorasyon projeleri ile bunları tamamlayan raporları hazırlayacak ve uygulayacak proje bürolarının ve

Eğitim birimi: İl özel idareleri bünyesinde sertifikalı yapı ustalarını yetiştirecek eğitim birimlerinin kurulmasını da içermektedir.

Taşınmaz kültür varlıklarının onarımına yardım sağlanması ve katkı payı

23.7.2004 tarihinde yürürlüğe giren 5216 sayılı yeni “Büyükşehir Belediyesi Kanunu” ile İstanbul Büyükşehir Belediyesi sınırları il sınırına dayanmıştır. Bunun doğal sonucu belde belediyeleri kaldırılmış, büyükşehir belediyesi yönetimi içine alınarak, ilçe belediyeleri yanında “ilk kademe belediyesi” adı altında büyükşehirle “bütünleştirilmiştir”. Bütünleşme, yönetim ve altyapı hizmet bütünleşmesi yanında “nazım plan” bütünleşmesini de getirmiştir. Artık İstanbul il sınırları içindeki tüm alanlar tek bir nazım plan tarafından yönetilecek, yoğunluk, arazi kullanımı kararları ve gelişme politikaları tek merkezden yönlendirilir.

o Yıpranan Tarihi Ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması Ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkında Kanun

(kanun no:5366, kabul tarihi:16/06/2005, resmi gazete tarihi: 05/07/2005, resmi gazete sayısı:2586)

Amaç ve kapsam

MADDE 1: Bu Kanunun amacı, büyükşehir belediyeleri, büyükşehir belediyeleri sınırları içindeki ilçe ve ilk kademe belediyeleri, il, ilçe belediyeleri ve nüfusu 50.000'in üzerindeki belediyelerce ve bu belediyelerin yetki alanı dışında il özel idarelerince, yıpranan ve özelliğini kaybetmeye yüz tutmuş; kültür ve tabiat varlıklarını koruma kurullarınca sit alanı olarak tescil ve ilan edilen bölgeler ile bu bölgelere ait koruma alanlarının, bölgenin gelişimine uygun olarak yeniden inşa ve restore edilerek, bu bölgelerde konut, ticaret, kültür, turizm ve sosyal donatı alanları oluşturulması, tabii afet risklerine karşı tedbirler alınması, tarihi ve kültürel

taşınmaz varlıkların yenilenerek korunması ve yaşatılarak kullanılmasıdır. Bu Kanun, yukarıda belirtilen amaçlar doğrultusunda oluşturulacak olan yenileme alanlarının tespitine, teknik altyapı ve yapısal standartlarının belirlenmesine, projelerinin oluşturulmasına, uygulama, örgütlenme, yönetim, denetim, katılım ve kullanımına ilişkin usûl ve esasları kapsar.

MADDE 3: Yenileme alanları olarak belirlenen bölgelerde il özel idaresi ve belediye tarafından hazırlanan veya hazırlatılan yenileme projeleri ve uygulamaları ilgili il özel idareleri ve belediyeler eliyle yapılır veya kamu kurum ve kuruluşları veya gerçek ve özel hukuk tüzel kişilerine yaptırılarak uygulanır. Bu alanlarda Toplu Konut İdaresi ile ortak uygulama yapılabileceği gibi, Toplu Konut İdaresine de uygulama yaptırılabilir. Büyükşehirlerde, Büyükşehir Belediyeleri tarafından başlatılmayan uygulamalar ilçe ve ilk kademe belediyelerince tek başına veya müşterek olarak yapılır veya yaptırılır. Yenileme alanı içinde yapı parsellerindeki uygulamalarda kendi parseli ve yapısı aynen korunarak yenilenecek yapılar, projenin bütünlüğünü bozmamak şartıyla belediyece kabul edilen projeye bağlı kalmak ve il özel idaresi ve belediyenin belirleyeceği amaçta kullanılmak kaydıyla parsel sahibince yapılabilir. Yenileme projeleri, uygulama alanı içerisinde bulunan taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının rölöve, restitüsyon, restorasyon projeleri ile onarılacak veya yeniden inşa edilecek yapıların imar mevzuatında öngörülen projelerinden oluşur.

Örgütlenme, katılım ve kamuoyunun bilgilendirilmesi

Örgütlenme

MADDE 5: Yenileme projelerinin hazırlık ve uygulama sürecini yürütmek, yönlendirmek, denetim ve koordinasyonunu sağlamak, gelir ve giderlerini takip etmek, planlamasını yapmak amacıyla uygulama birimi oluşturulur. Diğer mahalli idarelerle ortak proje yapılması halinde uygulama birimi bu idareler tarafından müştereken oluşturulur.

Uygulama birimleri, norm kadro esaslarına uygun olarak yetkili organlarının kararları ile kalıcı bir birim olarak da oluşturulabilir.

Yetkili idarelerde, 11/06/2005 tarihli ve 25842 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan “Koruma, Uygulama ve Denetim Büroları, Proje Büroları ile Eğitim Birimlerinin Kuruluş, İzin, Çalışma Usul ve Esaslarına Dair Yönetmelik” hükümlerine göre oluşturulmuş bir birim varsa, bu birim aynı zamanda uygulama birimi olarak da görevlendirilebilir.

Katılım ve kamuoyunun bilgilendirilmesi

MADDE 7: Yetkili idareler tarafından yenileme alanı içinde kalan mülk sahiplerini veya bölge halkını uygulama konusunda bilgilendirmek üzere toplantılar yapılarak görüşleri alınır ve bunların katılımı sağlanır.

Yetkili idare ihtiyaç halinde üniversite, meslek kuruluşları, sivil toplum örgütleri, kamu kurum ve kuruluşları ve muhtarlarla danışma toplantıları düzenleyebilir, projeler hakkında basın ve yayın araçlarıyla bilgilendirme yapabilir.

Yenileme alanının onaylanması

MADDE 11: Yetkili idarelerin kesinleşen kararları Bakanlar Kurulu onayına sunulmak üzere Bakanlığa gönderilir. Yenileme alanı kararı, Bakanlar Kurulu kararının Resmi Gazete'de yayımlandığı tarihte yürürlüğe girer ve uygulama bir yıl içinde başlatılır.

Projeye katılım, anlaşma ve kamulaştırma diğer taşınmazlar

MADDE 21: Yenileme alanında yer alan; Milli Savunma Bakanlığına tahsisli arsa, arazi, yapı ve tesisler, 2565 sayılı Askeri Yasak Bölgeler ve Güvenlik Bölgeleri Kanunu kapsamında bulunan yerler, sivil ve askeri hava alanları ve mania planları kapsamında kalan yerler, mülkiyeti veya tahsisi Milli Eğitim Bakanlığına ait bulunan okullar, mülkiyeti veya idaresi Vakıflar Genel Müdürlüğüne ait bulunan taşınmazlar ile tapu kayıtlarında vakıf şerhi bulunan taşınmazlarla ilgili olarak yetkili idare ile ilgili bakanlık veya Vakıflar Genel Müdürlüğünce varılan mutabakata göre işlem yapılır.

Anlaşma ve satın alma

MADDE 23: Anlaşma, uzlaşılacak bedel üzerinden taşınmazın yetkili idareye satılması, idareye ait bir başka taşınmaz malla takas veya trampa yoluyla devredilmesi veya projenin gereklerine uygun olması halinde bedel karşılığı sınırlı ayni hak tesis edilmesi veya yetkili idarece öngörülecek diğer anlaşma yollarıyla yapılır.

Projelerin uygulanması

MADDE 26: Yenileme alanlarındaki yenileme uygulama projelerinin uygulaması yetkili idareler tarafından yapılabileceği gibi, Toplu Konut İdaresine, diğer kamu kurum ve kuruluşlarına veya gerçek ve tüzel kişilere de yaptırılabilir.

o Aslında Vakıf Olan Tarihi Ve Mimari Kıymeti Haiz Eski Eserlerin Vakıflar Umum Müdürlüğüne Devrine Dair Kanun

(kanun numarası: 7044, kabul tarihi: 10/09/1957, yayımlandığı resmi gazete tarihi: 13/09/1957, yayımlandığı resmi gazete sayısı: 9705)

MADDE 1: Aslında vakıf yolu ile vücuda gelip de muhtelif kanunlar veya sair suretlerle Hazine, belediyeler veya hususi idarelerin mülkiyetine geçmiş bulunan muhafazası gerekli tarihi veya mimari kıymeti haiz eski eserlerin mülkiyeti tekrar Vakıflar Umum Müdürlüğüne devrolunmuştur.

MADDE 3: Devre mevzu gayrimenkullerin intifa hakları lüzum ve zaruret görüldüğü takdirde Vakıflar Umum Müdürlüğüne sair amme idarelerine muayyen müddetlerle devredilebilir. Bu şekilde intifa hakları devredilmiş bulunan gayrimenkullerin lüzumlu tamirlerini devralan idareler Vakıflar Umum Müdürlüğüne nezaret ve murakabesi altında olmak kaydıyla kendi bütçelerinden yaptırmaya yetkilidirler.

MADDE 4: Bu kanunla Vakıflar Umum Müdürlüğüne mülkiyetine geçecek olan eski eserlerin tamir veya bakımları için her yıl Maliye Vekaleti Bütçesine konulacak tahsisattan mezkur Umum Müdürlüğe gerekli yardım yapılır.

o Büyükşehir Belediyesi Kanunu

(kanun no:5216, kabul tarihi:10/07/2004, resmi gazete tarihi:23/07/2004, resmi gazete sayısı: 25531)

MADDE 7: Büyükşehir belediyesinin görev, yetki ve sorumlulukları şunlardır: o) Kültür ve tabiat varlıkları ile tarihi dokunun ve kent tarihi bakımından önem taşıyan mekanların ve işlevlerinin korunmasını sağlamak, bu amaçla bakım ve onarımını yapmak, korunması mümkün olmayanları aslına uygun olarak yeniden inşa etmek. d) Birinci fıkrada belirtilen hizmetlerden; 775 sayılı Gecekondu Kanununda belediyelere verilen yetkileri kullanmak, otopark, spor, dinlenme ve eğlence yerleri ile parkları yapmak; yaşlılar, özürlüler, kadınlar, gençler ve çocuklara yönelik sosyal ve kültürel hizmetler sunmak; mesleki eğitim ve beceri kursları açmak; sağlık, eğitim, kültür tesis ve binalarının yapım, bakım ve onarımı ile kültür ve tabiat varlıkları ve tarihi dokuyu korumak; kent tarihi bakımından önem taşıyan mekanların ve işlevlerinin geliştirilmesine ilişkin hizmetler yapmak.

Yasal Olanaklar / Belediyelerin yetki ve görevleri, kredi olanakları

1580 sayılı, 1930 tarihli Belediye Kanunu' nun,

MADDE 115: "Kapalı Çarşı, han, bedesten, saraçhane, imalathane ve sanathane gibi kültürel ve sanat değeri olan, ortaklaşa kullanılan ve birbirlerine bağlı olan yerlerin korunması, onarılması ve idamesi için, sahiplerine yapılan bildirimden sonra yapılmadığı takdirde, bunların yapımı Belediyelere aittir" maddesi ile Belediyelere koruma ve ıslah konusunda önemli yetkiler vermektedir.

Ek 3 Cebeci Han Mülkiyet Listesi

Eminönü Belediyesi Hesap İşleri Müdürlüğü'nden alınan Nisan 2006 tarihli kayıtlara göre Cebeci Han'a ait mülkiyet durumu aşağıdaki tabloda gösterildiği gibidir:

MALİK NO	ADA NO	PARSEL NO	YÜZÖLÇÜMÜ (m ²)	HİSSESİ	RAYİÇ BEDELİ (ytl)
1	2812	194	26,5	1 / 2	15530
2	2812	193	25	1 / 2	14690
3	2812	135	13	1 / 1	18690
4	2812	197	2,75	1 / 8	4110
5	2812	175	60	1 / 1	42150
6	2812	197	2,75	1 / 8	4110
7	2812	197	11	1 / 4	8950
8	2812	197	2,75	1 / 8	4110
9	2812	197	11	1 / 4	8950
10	2812	215	25	1 / 2	17340
11	2812	173	25	1 / 1	37620
12	2812	147	15	1 / 2	4100
13	2812	147	15	1 / 2	4100
14	2812	147	15	1 / 2	4100
15	2812	147	15	1 / 2	4100
16	2812	147	15	1 / 2	4100
17	2812	147	15	1 / 2	4100
18	2812	147	15	1 / 2	4100
19	2812	147	15	1 / 2	4100
20	2812	147	15	1 / 2	4100
21	2812	147	15	1 / 2	4100
22	2812	166	9,95	1 / 2	4710
23	2812	166	9,95	1 / 2	4710
24	2812	134	14	1 / 2	10540
25	2812	134	14	1 / 2	10720
26	2812	214	26	2 / 4	11500
27	2812	161	75	1 / 1	44910
28	2812		15	1 / 1	11700

29	2812	149	22,8	1 / 1	3150
30	2812	149	22,8	1 / 1	3150
31	2812	149	22,8	1 / 1	3150
32	2812	-	15	1 / 1	7570
33	2812	155	37	1 / 1	16410
34	2812	155	37	1 / 1	16410
35	2812	155	37	1 / 1	16410
36	2812	155	37	1 / 1	16410
37	2812	154	24	1 / 1	10640
38	2812	154	24	1 / 1	10640
39	2812	154	24	1 / 1	10640
40	2812	154	24	1 / 1	10640
41	2812	153	19,7	1 / 1	8740
42	2812	153	19,7	1 / 1	8740
43	2812	153	19,7	1 / 1	8740
44	2812	153	19,7	1 / 1	8740
45	2812	152	19	1 / 1	8430
46	2812	152	19	1 / 1	8430
47	2812	152	19	1 / 1	8430
48	2812	152	19	1 / 1	8430
49	2812	205	2,08	1 / 1	4410
50	2812	205	3	1 / 1	4530
51	2812	205	2,24	1 / 1	4430
52	2812	205	2,6	1 / 1	4480
53	2812	205	1,84	1 / 1	4380
54	2812	205	1,84	1 / 1	4380
55	2812	205	3	1 / 1	4530
56	2812	205	0,76	1 / 1	4240
57	2812	205	2,08	1 / 1	4410
58	2812	205	3	1 / 1	4530
59	2812	205	3	1 / 1	4530
60	2812	205	2,24	1 / 1	4430
61	2812	205	2,6	1 / 1	4480

62	2812	205	1,84	1 / 1	4380
63	2812	205	3	1 / 1	4530
64	2812	205	0,72	1 / 1	4240
65	2812	198	9,17	1 / 1	13800
66	2812	198	9,17	1 / 1	13800
67	2812	216	91	1 / 2	17230
68	2812	205	0,18	1 / 32	160
69	2812	205	0,18	1 / 32	160
70	2812	205	0,18	1 / 32	160
71	2812	205	0,18	1 / 32	160
72	2812	205	0,18	1 / 32	160
73	2812	205	0,18	1 / 32	160
74	2812	205	0,18	1 / 32	160
75	2812	205	0,18	1 / 32	160
76	2812	205	0,19	1 / 32	160
77	2812	205	0,19	1 / 32	160
78	2812	205	0,19	1 / 32	160
79	2812	205	0,19	1 / 32	160
80	2812	205	0,19	1 / 32	160
81	2812	205	0,19	1 / 32	160
82	2812	205	0,19	1 / 32	160
83	2812	205	0,19	1 / 32	160
84	2812	205	0,19	1 / 32	160
85	2812	205	0,19	1 / 32	160
86	2812	205	0,19	1 / 32	160
87	2812	205	0,19	1 / 32	160
88	2812	205	0,19	1 / 32	160
89	2812	205	0,19	1 / 32	160
90	2812	205	0,19	1 / 32	160
91	2812	205	0,19	1 / 32	160
92	2812	205	0,19	1 / 32	160
93	2812	205	0,19	1 / 32	160
94	2812	205	0,19	1 / 32	160

95	2812	205	0,19	1 / 32	160
96	2812	205	0,19	1 / 32	160
97	2812	205	0,19	1 / 32	160
98	2812	205	0,19	1 / 32	160
99	2812	205	0,19	1 / 32	160
100	2812	205	8	12 / 72	1730
101	2812	205	4	12 / 72	1210
102	2812	205	4	12 / 72	1210
103	2812	205	3,5	12 / 72	1150
104	2812	205	2,5	12 / 72	1020
105	2812	205	8	12 / 72	2430
106	2812	205	4	12 / 72	1210
107	2812	205	4,02	12 / 72	1220
108	2812	151	28	1 / 1	18580
109	2812	141	12	1 / 1	14660
110	2812	139	39,25	1 / 1	47940
111	2812	195	26,5	1 / 1	31650
112	2812	167	22	1 / 1	19510
113	2812	189	10	1 / 1	33440
114	2812		13	1 / 1	8000
115	2812		20	1 / 1	8550
116	2812		13	1 / 1	8000
117	2812		20	1 / 1	29450
118	2812		10	1 / 1	5670
119	2812		30	1 / 1	7970
120	2812		15	1 / 1	6250
121	2812		30	1 / 1	7970
122	2812		17	1 / 1	6480
123	2812		17	1 / 1	6480
124	2812		20	1 / 1	29480
125	2812	215	1,58	1 / 1	2380
126	2812	216	91	1 / 2	17230
127	2812	141	12,07	1 / 2	17180

128	2812		26	1 / 2	8380
129	2812		32	1 / 2	9370
130	2812	156	22,5	1 / 1	12230
131	2812	156	22,5	1 / 1	12230
132	2812	156	22,5	1 / 1	12230
133	2812	156	22,5	1 / 1	12230
134	2812	156	25	1 / 1	13580
135	2812	156	25	1 / 1	13580
136	2812	156	25	1 / 1	13580
137	2812	156	25	1 / 1	13580
138	2812		12	1 / 1	4380
139	2812		11	1 / 2	8460
140	2812		11,25	1 / 2	8490
141	2812	193	12,5	1 / 2	2970
142	2812	193	12,5	1 / 2	2970
143	2812	193	12,5	1 / 2	2970
144	2812	195	7	1 / 1	10080
145	2812	193	12,5	1 / 2	2970
146	2812	193	12,5	1 / 2	2970
147	2812	193	12,5	1 / 2	2970
148	2812	193	12,5	1 / 2	2970
149	2812	193	12,5	1 / 2	2970
150	2812		14	1 / 1	10220
151	2812	178	24,65	1 / 1	29910
152	2812	176	209	1 / 1	253580
153	2812	180	24,25	1 / 1	29430
154	2812	175	23,95	1 / 1	29060
155	2812	174	25,45	1 / 1	30880
156	2812		10	1 / 1	15670
157	2812	169	108	1 / 1	1760
158	2812	169	18	1 / 1	1170
159	2812	169	14	1 / 1	910
160	2812	169	17	1 / 1	1100

161	2812	169	20	1 / 1	1300
162	2812	169	16	1 / 1	1040
163	2812	169	20	1 / 1	1300
164	2812	169	23	1 / 1	34610
165	2812	169	24	1 / 1	36110
166	2812		15	1 / 1	6630
167	2812	198	9,17	1 / 1	13800
168	2812	181	36,8	1 / 2	16950
169	2812	177	46	1 / 2	21220
170	2812	182	19	1 / 1	14930
171	2812	213	26	1 / 2	3640
172	2812	213	26	1 / 2	6160
173	2812	213	26	1 / 2	6160
174	2812	213	26	1 / 2	3640
175	2812	213	26	1 / 2	6160
176	2812	213	26	1 / 2	6160
177	2812	213	26	1 / 2	7310
178	2812	213	26	1 / 2	7310
179	2812	213	26	1 / 2	3640
180	2812	213	26	1 / 2	6160
181	2812	213	26	1 / 2	6160
182	2812	213	26	1 / 2	3640
183	2812	213	26	1 / 2	6160
184	2812	213	26	1 / 2	6160
185	2812	213	26	1 / 2	7310
186	2812	213	26	1 / 2	7310
187	2812	166	9,95	1 / 2	4710
188	2812	162	22,5	1 / 1	12560
189	2812	162	22,5	1 / 1	12560
190	2812	162	22,5	1 / 1	12560
191	2812	137-136	42,85	1 / 4	9230
192	2812	137-136	42,85	1 / 4	9230
193	2812	137 -136	42,85	1 / 4	9230

194	2812	137-136	42,85	1 / 4	9230
195	2812	137	12	3 / 4	6060
196	2812	137	14,5	3 / 4	6190
197	2812	137	42,85	3 / 4	13270
198	2812	137	42,85	3 / 4	13270
199	2812	137	42,85	3 / 4	13270
200	2812	137	42,85	3 / 4	13270
201	2812		27	1 / 1	20370
202	2812		21	1 / 1	15850
203	2812	179	5,84	1 / 1	7270
204	2812	178	4,17	1 / 1	6470
205	2812	179	35	1 / 1	43580
206	2812	178	25	3 / 4	30280
207	2812		101	1 / 1	155470
208	2812		23,5	1 / 1	11860
209	2812	148	6,66	20 / 96	6540
210	2812	204	61,5	1 / 16	5760
211	2812	148	1,77	1 / 12	2560
212	2812	159	25	1 / 1	10170
213	2812	159	25	1 / 1	10170
214	2812	159	25	1 / 1	10170
215	2812	159	25	1 / 1	10170
216	2812	159	25	1 / 1	10170
217	2812		20	1 / 1	10090
218	2812	203	23,55	1 / 2	19240
219	2812	203	23,55	1 / 2	19240
220	2812	205	8	12 / 72	1730
221	2812	205	4	12 / 72	1210
222	2812	205	4	12 / 72	1210
223	2812	205	3,5	12 / 72	1150
224	2812	205	2,5	12 / 72	1020
225	2812	205	8	12 / 72	1730
226	2812	205	4	12 / 72	1210

227	2812	205	4,2	12 / 72	1240
228	2812	177	10	1 / 2	4280
229	2812	177	1,5	1 / 2	1180
230	2812	177	1,5	1 / 2	1180
231	2812	181-182	2	1 / 2	930
232	2812	181-182	12	1 / 2	4230
233	2812	177	10	1 / 2	2980
234	2812	181-182	14	1 / 2	3850
235	2812	181-182	14	1 / 2	3200
236	2812	181-182	14	1 / 2	4500
237	2812	167	5,5	1 / 1	8280
238	2812	167	5,5	1 / 1	8280
239	2812	197	2,75	1 / 8	4110
		TOPLAM	4242,21	TOPLAM	2397240

Ek 4 Cebeci Han Günümüz Fotoğrafları

Cebeci Han girişi

Fotoğraf Ek- 1 Kapalıçarşı'dan Cebeci Han'a tonoz örtülü giriş ve kalem işi bezemeler

Birinci Avlu

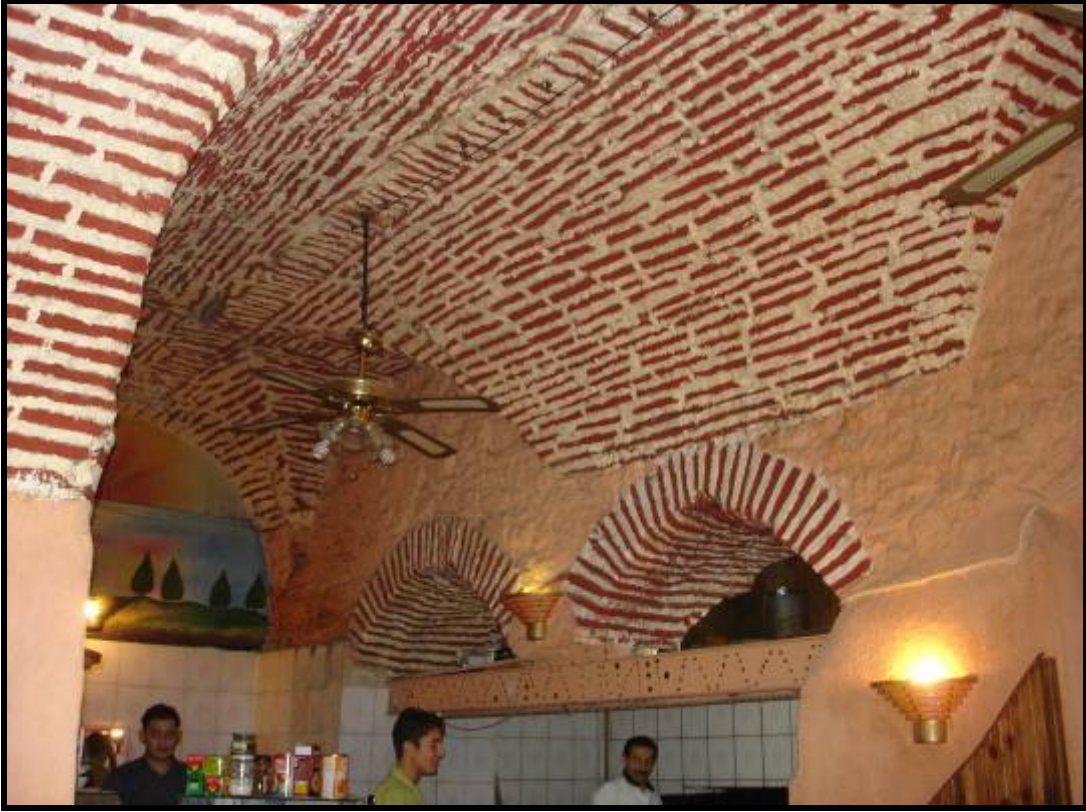
Fotoğraf Ek- 2 Birinci avluda hanın yapıldığı dönemden sonraki bir döneme ait revak modülü

Fotoğraf Ek- 3 Birinci avlu doğu cephesi, özgün zemin kat revakı üzerine yapılmış günümüz dönem eklentisi

Fotoğraf Ek- 4 Önceki fotoğrafta görülen zemin kat revakının özgün tuğla üst örtüsü

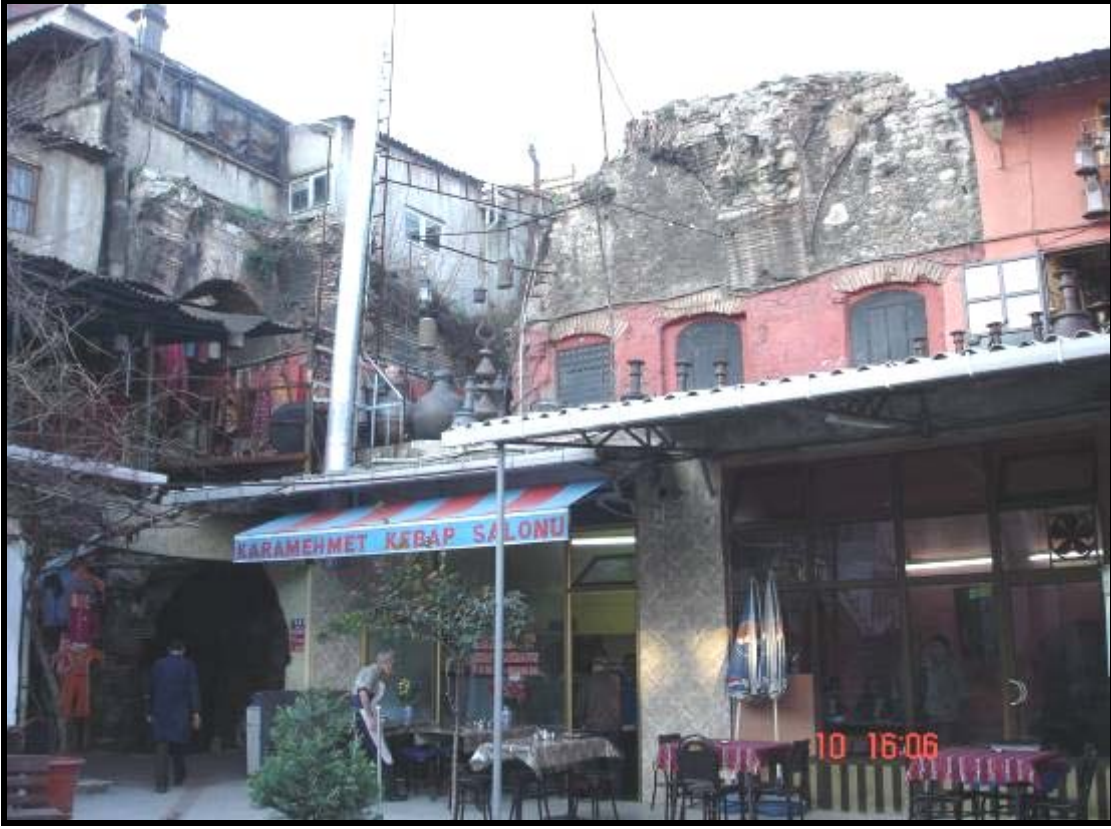

Fotoğraf Ek- 5 Birinci avlu zemin kat revakı. Revaka açılan oda kapı ve pencerelerinin özgün duvarı kaldırılarak altına lento yerleştirilmiştir. Oda günümüzde lokanta olarak kullanılmaktadır.

Fotoğraf Ek- 6 Avludan 2. avluya olan geçit ve tonozu ait tepe noktası detayı

İkinci Avlu

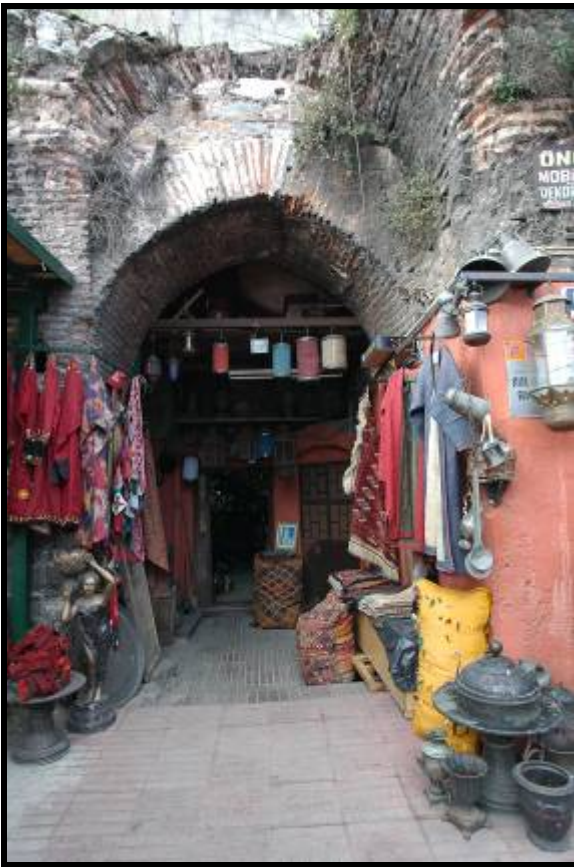
Fotoğraf Ek- 7 İkinci avlu kuzeybatı köşesi (özgün kalan oda duvarı ve köşedeki revak payesi)

Fotoğraf Ek- 8 İkinci avlu kuzeybatı cephesindeki oda duvarı detayı

Fotoğraf Ek- 9 İkinci avlu Kuzeybatı köşesindeki revak payesi ve sergileme ünitesi üst saçağı

Fotoğraf Ek- 10 İkinci avlu kuzeydoğu köşesinde özgün kalan revak köşesine ait kemer ve arkasında özgün kalan köşe modülü

Fotoğraf Ek- 11 İkinci avlu Kuzeydoğu köşesinde kalan revak

Fotoğraf Ek- 12 İkinci avlu kuzeydoğu köşesi ve mevcut olan revak payesi

Fotoğraf Ek- 13 Kuzeydoğu köşesindeki revak detayı

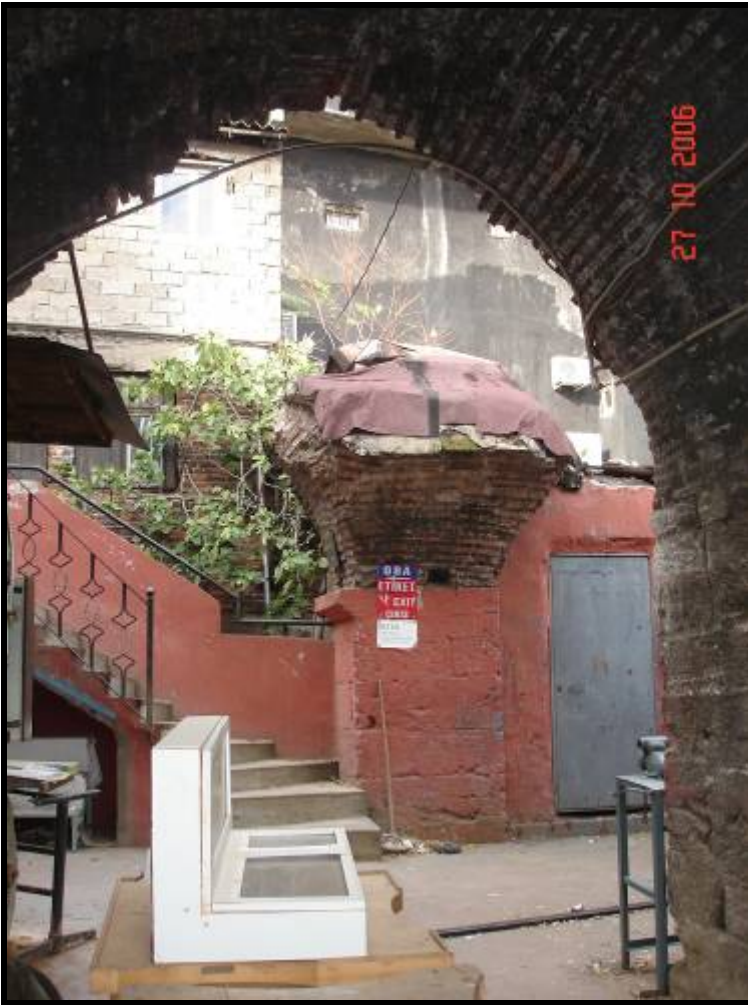
Üçüncü Avlu

Fotoğraf Ek- 14 Birinci katta bulunan ikinci avludan üçüncü avluya olan beşik tonozlu geçit. Geçit duvarında görülen kapı oda duvarında sonradan açılmış kapısıdır

Fotoğraf Ek- 15 İkinci avludan üçüncü avluya olan geçitin başındaki kemer ile aynı zamanda yapıldığı görülebilen ikinci avlunun kuzeybatı köşesindeki revak kemerinin başlangıcı bir arada görülmektedir.

Fotoğraf Ek- 16 Tonoğlu geçitin arkasında görülen üçüncü avludaki revak payesi

Fotoğraf Ek- 17 Üçüncü avluda özgün kalan revak payesi. Payeyi oluşturan kesme taşlar hanın diğer payelerindeki kesme taşlar ile aynı boyuttadır. 4 yöne başlayan tuğla kemer örgüsü malzeme ve boyut bakımından diğer payelerdekiler ile aynıdır. 1. kata ait olan bu revak payesi aynı zamanda zemin katta da devam etmektedir. Fotoğrafta görülen merdiven ise günümüz malzemesi ile yapılmış olup, Mühürdar Lütfüpaşa sokağına çıkan kata ulaşmak için yapılmıştır.

Fotoğraf Ek- 18 Üçüncü avlunun ortasındaki revak payesinin kuzey yönüne devam eden kemer ve üzerindeki kesme taş revak duvarı. Ayrıca hanın üçüncü avlusunun üçüncü katına ait kat silmesi de görülmektedir.

Fotoğraf Ek- 19 Üçüncü avlunun zemin kattaki derinlik ölçüsü görülebilmektedir. ortasındaki revak payesi fotoğrafın sağ köşesindeki kesme taşlar .. revak payesinin zemin kattaki devamını, sol köşesindeki kesme taşlar kuzey yönündeki revak payesine aittir. Alt tarafta görülen blok kesme taşlar ise zemin kat revak kotunu göstermektedir. Birinci avlunun zemin döşemesi hakkında bilgiye henüz ulaşamamış olmamakla birlikte, ikinci ve üçüncü avlu zeminlerinin toprak olduğu düşünülmektedir. Revak duvarı günümüz malzemesi ile örülerek kapatılmıştır.

Fotoğraf Ek- 20 Üçüncü avludaki köşe odaya ait giriş kapısı ve sağ tarafındaki duvarda görülen kapatılmış özgün pencere

Fotoğraf Ek- 21 Zemin katta ikinci avludan üçüncü avluya olan geçitin başlangıcı, kemerden itibaren üçüncü avlu zeminine hafif rampa ile inildiği ve üçüncü avlunun hayvanlara ait olduğu düşünülmektedir.

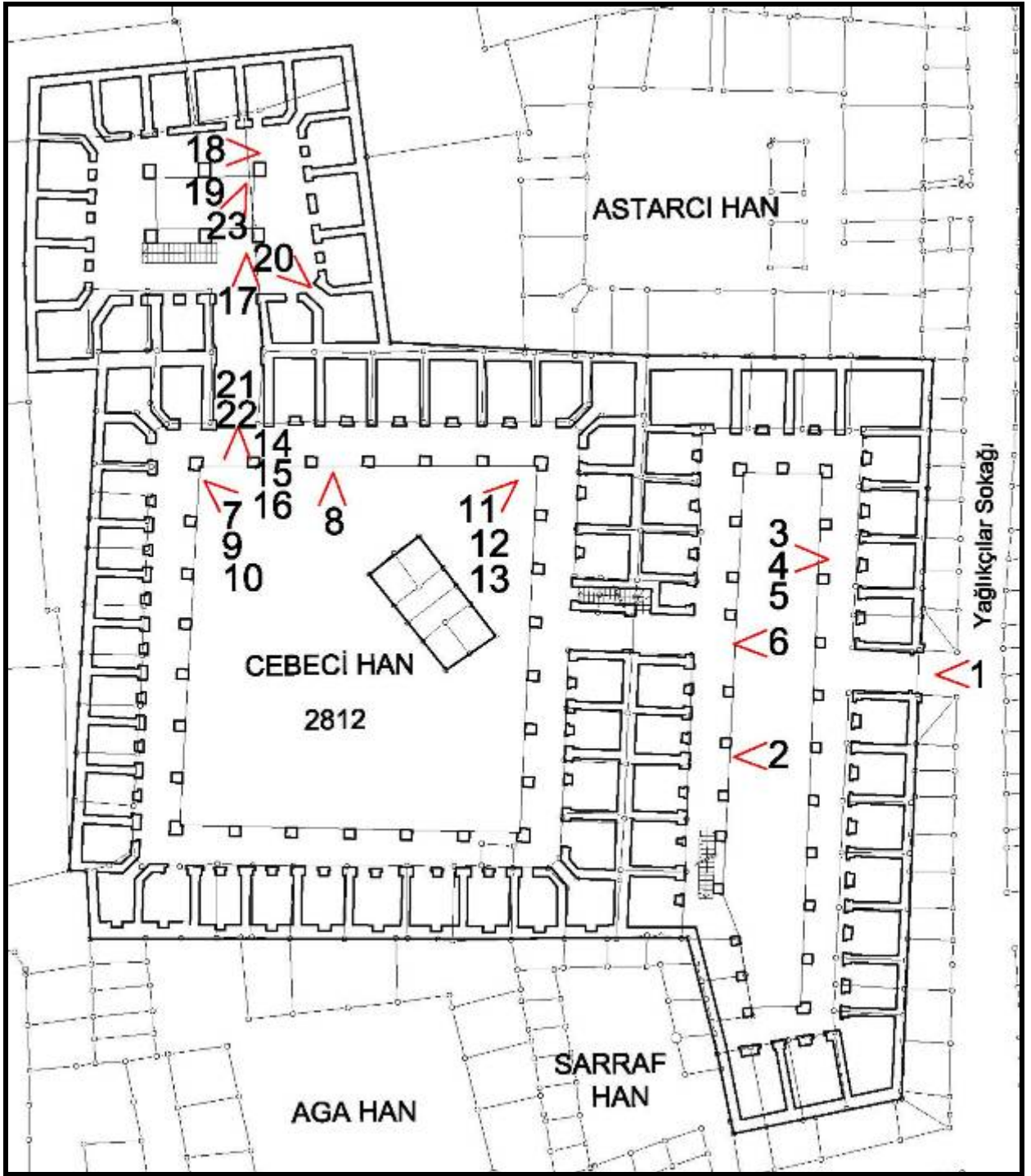

Fotoğraf Ek- 22 Üçüncü avlu girişi kemeri diğer kemerlerden daha alçaktır ve kesme taştan yapılmıştır. Geçiti oluşturan beşik tonozun bir kısmı yıkılarak günümüz malzemesi ile merdiven yapılmıştır. Bu merdivenin yeri ve kendisi özgün değildir. Günümüzde üçüncü avlunun üzeri açıktır ve demir atölyesi olarak kullanılmaktadır.

Fotoğraf Ek- 23 Üçüncü avlunun zemininden yukarıya bakınca 1. kattaki revak payesi ve kemeri görülebilmektedir.

Ek 5 Cebeci Han Fotoğraf Çekim Yerleri

Ek 6 Genel Katalog Çalışması Yapılan Avlulu Hanlar

Alipaşa Hanı II

Balkapanı Han

Büyük Çukur Han

Büyük Çorapçı Han

Büyük Yeni Han

Cebeci Han

Çuhacı Han

Kalcılar Han

Kaşıkcı Han

Kızlarağası Han

Kızıl (Papazoğlu) Han

Kilit Han

Kuşakçı Han

Küçük Çukur Han

Kürkçü Han

Küçük Yeni Han

Leblebici Han

Sarraf Han

Valide Han

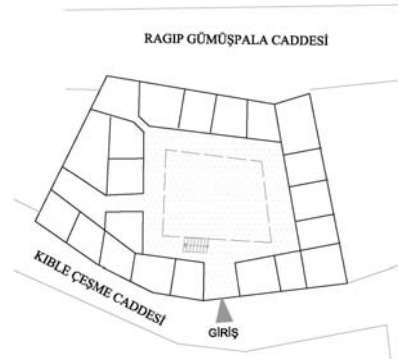
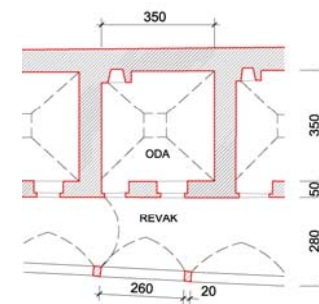
Varakçı Han

Vezir Han

Yıldız Han

Zincirli Han

GENEL TANIM KATALOĞU: ALİPAŞA HAN

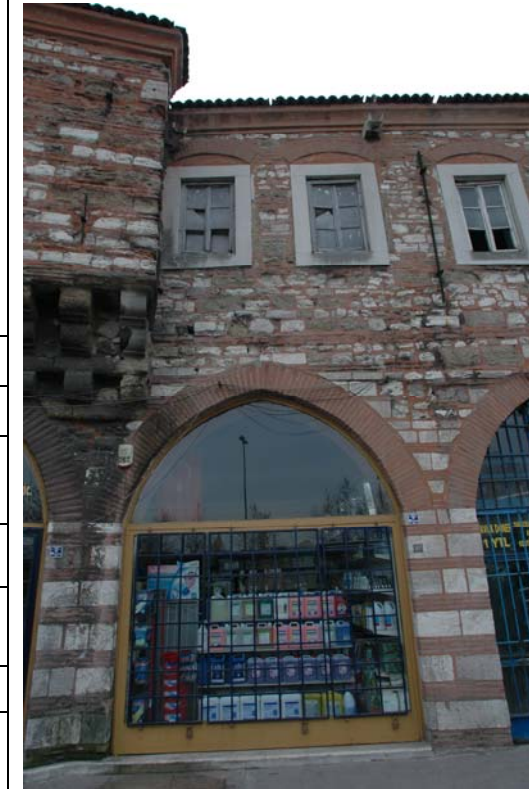
Yapının adı: ALİPAŞA HAN	Envanter no: 6	Adresi: Ragıp Gümüş Pala Cad.No:31 Rüstempaşa	Kadastro (pafta/ada/parsel): 125/485/10..18-22..25- 27..31-34..80-86	Yapının tarihi: 18. yy.	Yaptıran: Bilinmiyor	Kitabe: Mevcut değil
Kat adeti: Zemin + 1	Avlu adeti: 1	Koruma durumu: B	K.V.K.K. Kararları: Tarih:07/11/1965 Sayı:2964 Tarih:15/03/1980 Sayı:11899	Mescit yeri: Yok	Özgün kullanımı: Han	Günümüzdeki kullanımı: Ticaret ve imalat olarak kullanılmakta.
				Bibliyografya : D.B.İ.A..cilt 1, s. 196.		
				Geçirdiği onarımlar:		
				Rölöve: M. Pehlivanoglu		
PLAN						
	GÜNÜMÜZ MEVCUDİYETİ	ADETİ	BOYUTLARI Cephe x derinlik	ÖRTÜ SİSTEMİ ve ÇATI KAPLAMASI	ZEMİN KAPLAMASI	ÖZELLİKLER
GİRİŞ	Var	1	Yaklaşık 300x400 cm.dir	Beşik tonoz	Günümüz malzemesi olarak şap kullanılmış	Kible Çeşme Cad. olan giriş sivri kemerli olup, beşik tonoz örtülü koridorla avluya bağlanır.
AVLU	Var	1	1500x1700 cm.dir.		Kısmi şap, kısmi toprak zemindir.	Han inşa edildiği yıllarda mevcut yol durumuna göre şekillendiği için avlunun biçimi yamuktur.
REVAKLAR	Var	15	260x280 cm.	Beşik tonoz	Her 2 katta günümüz kaplaması kullanılmıştır (çini ve şap).	
ODALAR	Var	44	350x350 cm.	Sıra odalar ve köşe odaları çapraz tonoz örtüye sahiptir. Günümüz malzemesi ile sıvanmış üst örtü özgün kaplamasına uygun değildir. Sıvalarda dökülmeler görülmektedir.	Genellikle şap ve çini ile kaplanmıştır.	
ODABAŞI ODASI	Bilinmiyor					
DÜKKAN	Var	10	320x430 ile 310x380 cm. arasındadır.	Beşik tonoz	Günümüz malzemesidir.	Her dükkanın duvar ve zemini farklı malzeme ile kaplıdır.
BODRUM KAT	Yok					
AHIR	Yok					
MESCİT	Yok					
ŞADIRVAN	Yok					
MERDİVEN	Han girişinde solda 1 adet tek kollu merdiven bulunmaktadır.	1	Yaklaşık 145x18x28 cm.dir.	Beşik tonoz	Tek parça mermer basamaklar	
WC	Yok					

Batı cephesindeki çıkmalı oda

Batı cephesindeki 2 adet pencere modülü

Batı cephesindeki dükkan üzerinde 2 pencereli oda modülü

Batı cephedeki sivri kemerli dükkan modülü

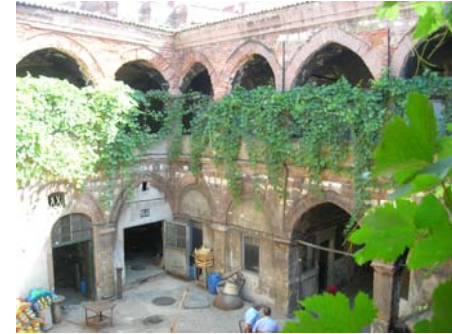
ALİPAŞA HAN

DİŞ CEPHE MEVCUT DURUMU					
		BATI CEPHESİ	KUZEY CEPHESİ	DOĞU CEPHESİ	GÜNEY CEPHESİ
	BİRİMLER	ÖZELLİKLER	ÖZELLİKLER	ÖZELLİKLER	ÖZELLİKLER
ZEMİN KAT	Giriş Kapısı			Kible Çeşme Caddesinden sivri kemerli, beşik tonoz örtülü giriş koridorla avluya açılır	
	Dükkan	6 adet	Bitişik nizam	5 adet	Bitişik nizam
	Duvar Örgüsü	Almaşık duvar	Bitişik nizam	Almaşık duvar	Bitişik nizam
	Eklentiler				
ÜST KATLAR	Duvar Örgüsü	1 sıra taş+2 sıra tuğla düzenindeki almaşık duvar örgüsü. Kısmi onarımlar görülmektedir.	Bitişik nizam	1 sıra taş+2 sıra tuğla düzenindeki almaşık duvar örgüsü. Kısmi onarımlar görülmektedir.	Bitişik nizam
	Pencere	Dikdörtgen söveli pencere boşlukları özgün olup, doğramalar günümüz malzemesi ile yenilenmiştir.		Dikdörtgen söveli pencere boşlukları özgün olup, doğramalar günümüz malzemesi ile yenilenmiştir.	
	Eklentiler	Özgün yapıya uyumsuz yeni yapı bulunmamakta ancak kablolar ve tabelalar cepheye zarar vermektedir.		Özgün yapıya uyumsuz yeni yapı bulunmamaktadır.	

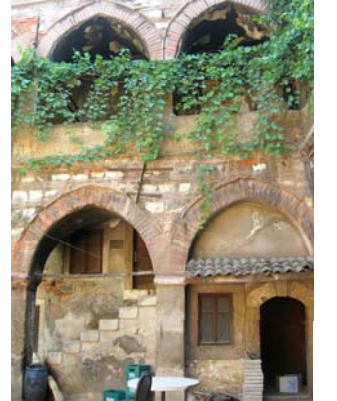

Ragıp Gümüşpala Caddesi cephesi

İÇ CEPHE MEVCUT DURUMU					
		BATI CEPHESİ	KUZEY CEPHESİ	DOĞU CEPHESİ	GÜNEY CEPHESİ
	BİRİMLER	ÖZELLİKLER	ÖZELLİKLER	ÖZELLİKLER	ÖZELLİKLER
ZEMİN KAT	Revak –Oda	Bazı revaklar, duvar örülerek kapatılmış ve odaya dönüştürülmüştür. Mekanlar depo olarak kullanılmaktadır.	Bazı revaklar, duvar örülerek kapatılmış ve odaya dönüştürülmüştür. Mekanlar depo olarak kullanılmaktadır.	Girişin solundaki revaklar, duvar örülerek kapatılmış ve odaya dönüştürülmüştür.	Bazı revaklar, duvar örülerek kapatılmış ve odaya dönüştürülmüştür.
	Merdiven			Girişin solunda tek kollu taş merdiven bulunmaktadır.	
	We	Yok			
	Kat silmesi	İç bükey ve sıvalı saçak silmesi özgün durumundadır.	İç bükey ve sıvalı saçak silmesi özgün durumundadır.	İç bükey ve sıvalı saçak silmesi özgün durumundadır.	İç bükey ve sıvalı saçak silmesi özgün durumundadır.
	Eklentiler	Revakların bazıları duvar örülerek kapatılmış, buralara yeni pencere ve kapılar açılmıştır.	Revakların bazıları duvar örülerek kapatılmış, buralara yeni pencere ve kapılar açılmıştır.	Revakların bazıları duvar örülerek kapatılmış, buralara yeni pencere ve kapılar açılmıştır.	Revakların bazıları duvar örülerek kapatılmış, buralara yeni pencere ve kapılar açılmıştır.

Kuzeydoğu cephesi

Doğu cephesindeki merdiven

Doğu cephesindeki zemin kat revakları

Doğu cephesindeki kapatılmış köşe revakı

ALİPAŞA HAN

İÇ CEPHE MEVCUT DURUMU						
ÜST KATLAR	Oda		BATİ CEPHESİ	KUZEY CEPHESİ	DOĞU CEPHESİ	GÜNEY CEPHESİ
		BİRİMLER	ÖZELLİKLER	ÖZELLİKLER	ÖZELLİKLER	ÖZELLİKLER
		Duvar	Sıvalı olan oda duvarlarında rutubetten dolayı dökülmeler vardır.	Sıvalı olan oda duvarlarında rutubetten dolayı dökülmeler vardır.	Sıvalı olan oda duvarlarında rutubetten dolayı dökülmeler vardır.	Sıvalı olan oda duvarlarında rutubetten dolayı dökülmeler vardır.
		Kapı	Kapılar büyük oranda özgün boyut ve malzemeye sahiptir.	Kapılar büyük oranda özgün boyut ve malzemeye sahiptir.	Kapılar büyük oranda özgün boyut ve malzemeye sahiptir.	Kapılar büyük oranda özgün boyut ve malzemeye sahiptir.
	Pencere	Pencereler büyük oranda özgün boyutlarındadır. Ancak doğramalar günümüz malzemesi ile yenilenmiştir.	Pencereler büyük oranda özgün boyutlarındadır. Ancak doğramalar günümüz malzemesi ile yenilenmiştir.	Pencereler büyük oranda özgün boyutlarındadır. Ancak doğramalar günümüz malzemesi ile yenilenmiştir.	Pencereler büyük oranda özgün boyutlarındadır. Ancak doğramalar günümüz malzemesi ile yenilenmiştir.	
	Revaklar	Paye	Kare kesitli payeler tek parça mermerdendir. Özgün ve iyi durumdadır.	Kare kesitli payeler tek parça mermerdendir. Özgün ve iyi durumdadır.	Kare kesitli payeler tek parça mermerdendir. Özgün ve iyi durumdadır.	Kare kesitli payeler tek parça mermerdendir. Özgün ve iyi durumdadır.
Kemer	Tuğla derz dokulu sivri kemerler özgün ve iyi durumdadır. Yeşillenme ve çiçeklenmeler görülmektedir.	Tuğla derz dokulu sivri kemerler özgün ve iyi durumdadır. Yeşillenme ve çiçeklenmeler görülmektedir.	Tuğla derz dokulu sivri kemerler özgün ve iyi durumdadır. Yeşillenme ve çiçeklenmeler görülmektedir.	Tuğla derz dokulu sivri kemerler özgün ve iyi durumdadır. Yeşillenme ve çiçeklenmeler görülmektedir.		
Korkuluk	Tek parça mermer korkuluk özgün boyut ve malzemesindedir.	Tek parça mermer korkuluk özgün boyut ve malzemesindedir.	Tek parça mermer korkuluk özgün boyut ve malzemesindedir.	Tek parça mermer korkuluk özgün boyut ve malzemesindedir.		
Duvar	1 sıra taş + 2 sıra tuğla ile oluşturulan almalı duvar, özgün boyut ve malzemelerini korumaktadır.	1 sıra taş + 2 sıra tuğla ile oluşturulan almalı duvar, özgün boyut ve malzemelerini korumaktadır.	1 sıra taş + 2 sıra tuğla ile oluşturulan almalı duvar, özgün boyut ve malzemelerini korumaktadır.	1 sıra taş + 2 sıra tuğla ile oluşturulan almalı duvar, özgün boyut ve malzemelerini korumaktadır.		
Metal gergi	Özgün metal gergi demirleri olduğu gibi korunmaktadır.	Özgün metal gergi demirleri olduğu gibi korunmaktadır.	Özgün metal gergi demirleri olduğu gibi korunmaktadır.	Özgün metal gergi demirleri olduğu gibi korunmaktadır.		
Saçak	İçbükey saçak profili sıvalıdır. Sıvalarda dökülmeler görülmektedir. Profilin bütünü mevcuttur.	İçbükey saçak profili sıvalıdır. Sıvalarda dökülmeler görülmektedir. Profilin bütünü mevcuttur.	İçbükey saçak profili sıvalıdır. Sıvalarda dökülmeler görülmektedir. Profilin bütünü mevcuttur.	İçbükey saçak profili sıvalıdır. Sıvalarda dökülmeler görülmektedir. Profilin bütünü mevcuttur.		
Üst örtü	Üst örtü malzemesi günümüz malzemeleri ile yenilenmesine rağmen örtü biçimi özgündür.	Üst örtü malzemesi günümüz malzemeleri ile yenilenmesine rağmen örtü biçimi özgündür.	Üst örtü malzemesi günümüz malzemeleri ile yenilenmesine rağmen örtü biçimi özgündür.	Üst örtü malzemesi günümüz malzemeleri ile yenilenmesine rağmen örtü biçimi özgündür.		

Güney cephesindeki kapatılmış revaklar

Güneydoğu köşesi

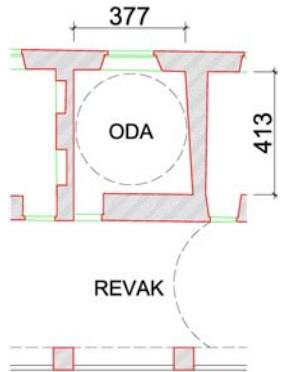

Kuzeydoğu köşesi

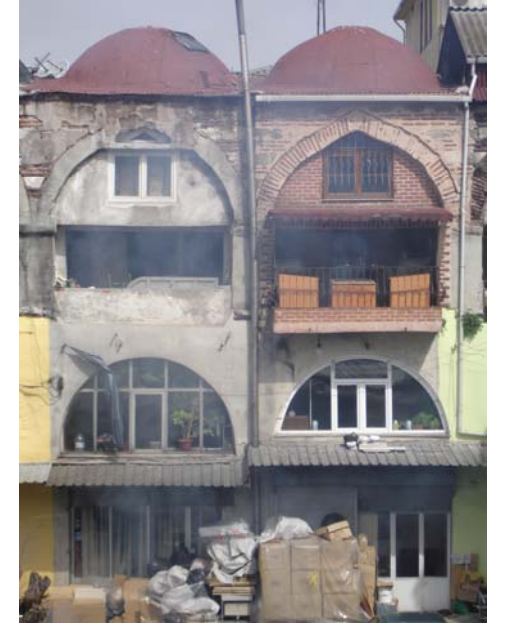
Batı cephesindeki özgün revak ve arkada odalar

GENEL TANIM KATALOĞU: BALKAPANI HAN

Yapının adı: BALKAPANI HAN	Envanter no: 15	Adresi: Balkapanı Sok. No:13 Tahtakale	Kadastro (pafta/ada/parsel): 125/285/10..18-22..25- 27..31-34..80-86	Yapının tarihi: Bodrum kat Osmanlı öncesi Üst katlar 15.yy. sonrası	Yaptıran: Bilinmiyor	Kitabe: Mevcut değil
Kat adeti: Zemin + 1	Avlu adeti: 2	Koruma durumu: B	K.V.K.K. Kararları: Tarih:15/02/1970, Sayı:5250 Tarih:19/04/1988 Sayı:305	Mescit yeri: 20 parsel	Özgün kullanımı:	Günümüzdeki kullanımı: Ticaret ve imalat olarak kullanılmakta.
				Bibliyografya : C. Güran, s. 85 D.B.İ.A..cilt 2, s. 30.		 Pervititch, 1940
				Geçirdiği onarımlar: 1766 yılı depremi sonrası 1952 yılında çıkan yangın sonrası		
				Rölöve: C. Eriş, F. Aksoy, A. Göktaş, M. İnal, S. Ali, T. Çetiner.		
PLAN						
	GÜNÜMÜZ MEVCUDİYETİ	ADETİ	BOYUTLARI Cephe x derinlik	ÖRTÜ SİSTEMİ ve ÇATI KAPLAMASI	ZEMİN KAPLAMASI	ÖZELLİKLER
GİRİŞ	Var	1	Yaklaşık 300x400 cm.dir	Beşik tonoz	Kısmi olarak özgün mermer kaplama, büyük oranda şap	Kesme taş cephe içinde kesme taş yuvarlak kemer ve altında basık kemerli giriş bulunmaktadır. İçi ahşap, dışı yatay ve düşey çıtalı, dövme demir milli, 2 kanatlı kapı ve kuzuluk kapısı bulunmaktadır.
AVLU	Var	2	1. avlu yaklaşık 3200x4200 cm.dir.	Açık	Kısmi özgün taş kaplama, kısmi toprak zemindir.	Dikdörtgen biçimlidir. Avluya girişte sağda bodrum kata giriş kapağı bulunmaktadır.
REVAKLAR	1952 yangınından sonra yıkılan ya da tahrip olan bölümleri özgünlüğüne uygun olarak onarılmamıştır.	Yangın sonrası sayı tam olarak bilinmemekte dir. Günümüzde 35'i mevcuttur.	Yaklaşık 340x425 cm.dir.	Tonoz örtünün özgün durumuna ilişkin kısmi parçalar kalmasına rağmen büyük oranda tahrip oluşmuştur.	Her 2 katta günümüz kaplaması kullanılmıştır (çini ve şap).	
ODALAR	Var	Yangın sonrası sayı tam olarak bilinmemekte dir. Günümüzde 40'ı mevcuttur.	Her oda boyutu farklı olduğundan özgün ölçüleri bilinmiyor. Yaklaşık 380x415cm.dir.	Sıra odalar beşik tonoz örtü sistemine, köşe odaları ise çapraz tonoz örtüye sahiptir. Günümüz malzemesi ile sıvanmış üst örtü özgün kaplamasına uygun değildir.	Genellikle sap ve çini ile kaplanmıştır.	
ODABAŞI ODASI	Bilinmiyor					
DÜKKAN	Var	Günümüzde 58 adettir.	420x460 ile 380x410 cm. arasındadır.	Tonoz	Günümüz malzemesidir.	Her dükkanın duvar ve zeminini farklı malzeme ile kaplıdır.
BODRUM KAT	Var	Tespit edilemedi	Yaklaşık 380x410cm.dir.	Özgün haliyle bulunmakta tuğla derz aralığı yaklaşık 3- 3.5 cm.dir. Tuğla boyutu: 31x16x3.5 cm.dir.	Boyutları tespit edilememekle birlikte tuğla kaplamadır.	Güney-batı ve kuzey-batı yönünde özgün durumuna yakın olarak bulunmaktadır.
AHIR	Yok					Özgün planında bulunup bulunmadığı bilinmemektedir.
MESCİT	Var	1	Yangından sonra özgün haline uygun olmayarak yapılmıştır.	Ahşap kırma çatı	Ahşap	Yazılı kaynaklardan özgün mimarisinin direkler üzerinde olduğu öğrenilmektedir. Ancak yangın sonrasında direkler üzerine yapılmamıştır.
ŞADIRVAN	Yok					
MERDİVEN	Han girişinde sağda ve solda olmak üzere 2 adet bulunmaktadır.	2	Yaklaşık 145x18x28 cm.dir.	Beşik tonoz	Tek parça mermer basamaklar	
WC	Var	2	Özgün boyutlarında değildir.	Özgün örtü sistemi bulunmamaktadır.	Özgün kaplaması bulunmamaktadır.	Yapılan değişiklikler ile malzeme ve plan şeması değişmiştir.

Kuzey-batı cephesindeki han girişi

Kuzey-doğu cephesinden 2 adet revak modülü

Güney-doğu cephesindeki revak modülleri

Güneydoğu cephedeki revaklar

Kuzey-doğu cephesi

Güney-doğu cephesi

BALKAPANI HAN

DİŞ CEPHE MEVCUT DURUMU					
		BATI (giriş) CEPHESİ (kuzeybatı)	KUZEY CEPHESİ (kuzeydoğu)	DOĞU CEPHESİ (güneydoğu)	GÜNEY CEPHESİ (güneybatı)
	BİRİMLER	ÖZELLİKLER	ÖZELLİKLER	ÖZELLİKLER	ÖZELLİKLER
ZEMİN KAT	Giriş Kapısı	Kuzey-batı cephesinde (Balkapanı sok.)			
	Dükkan	Girişin iki yanında toplam 13 adettir.	Kuzey-doğu cephesinde 11 adet olup, bazıları tek dükkan iken 2'ye bölünmüştür.	Güney-doğu cephesinde 19 adet olup, bazıları tek dükkan iken 2'ye bölünmüştür.	Güney-batı cephesinde 10 adettir.
	Duvar Örgüsü	Kesme taş ve kat hizasında kesme taş kat silmesi vardır.	Kesme taş	Kesme taş	Kesme taş
	Eklentiler	Günümüz malzemeleri ile kaplama yapıldığından özgün cephe görülememektedir.	Günümüz malzemeleri ile kaplama yapıldığından özgün cephe görülememektedir.	Günümüz malzemeleri ile kaplama yapıldığından özgün cephe görülememektedir.	Günümüz malzemeleri ile kaplama yapıldığından özgün cephe görülememektedir.
ÜST KATLAR	Duvar Örgüsü	1 sıra taş+3 sıra tuğla düzenindeki almalıık duvar örgüsünde dikine kullanılmış tuğlalar mevcuttur ancak cephe fiziksel eskimeye maruz kalmıştır.	1 sıra taş+3 sıra tuğla almalıık duvara yangın sonrası eklemeler yapılmıştır.	Özgün yapıya uygun olmayan yeni yapılar bulunmaktadır (2-3 katlı).	Özgün yapıya uygun olmayan yeni yapılar bulunmaktadır (2-3 katlı).
	Pencere	1 sıra tuğla sivri kemer altında yuvarlak kesme taş sövelidir.	Özgün boyut ve malzemelerde büyük oranda bozulmalar mevcuttur.	Özgün boyut ve malzemelerde büyük oranda bozulmalar mevcuttur.	Özgün boyut ve malzemelerde büyük oranda bozulmalar mevcuttur.
	Eklentiler	Özgün yapıya uyumsuz yeni yapı bulunmamakta ancak sokak aydınlatmaları ve tabelalar cepheye zarar vermektedir.	Duvar örgüsünde malzeme olarak çok miktarda yeni	Özgün cepheye ait hiç iz bulunmamaktadır. Tüm cephede farklı yüksekliklerde yeni yapılaşma mevcuttur.	Güney-batı cephesinin orta aksından güneyine kadar olan bölümde eklenti yapılar mevcuttur

Güneydoğu cephesine ait dükkan modülü

Kuzeydoğu cephesindeki pencere modülü

İÇ CEPHE MEVCUT DURUMU					
		BATI (giriş) CEPHESİ (kuzeybatı)	KUZEY CEPHESİ (kuzeydoğu)	DOĞU CEPHESİ (güneydoğu)	GÜNEY CEPHESİ (güneybatı)
	BİRİMLER	ÖZELLİKLER	ÖZELLİKLER	ÖZELLİKLER	ÖZELLİKLER
ZEMİN KAT	Revak –Oda	Kuzey-batı cephesinde zemin kat revakları kapatılarak özgün yapıya uygun olmayan eklentiler yapılmış. Revak ve oda hizalarını algılamak oldukça güç olup, bu cephelere yeni pencere ve kapı eklenmiştir. Döşeme kaplamaları çini ve şapdır.	Özgün yapıya uygun olmayan eklentiler bulunmakta. Alt kat revakları ile üst kat revakları aynı hizada olup yapılan yeni eklentiler nedeniyle yapı özgün bölümlenmesini kaybetmiştir. Üst katlara çıkmayı sağlayan merdivenler özgün yerindedir. Mekanlar depo olarak kullanılmaktadır. Özgün yapıya uygun olmayan gölgelikler bulunmaktadır. Avlu içinde uygunsuz yapılar yapılmış ve kuzey-doğu cephesi önu işlevsiz hale getirilmiştir. Döşeme kaplamaları çini ve şapdır.	Revakların arkasındaki duvarların bazı kısımları sıvasızdır, bazıları ise günümüz malzemesi ile sıvanmıştır. Revaklar kapatılarak modül düzeni bozulmuştur. Zemin kat revakları üst kat revakları ile aynı hizada olup revak izi algılanamamaktadır. Wc yangın sonrası tamamen ortadan kaldırılmıştır.	Revak arkasındaki duvarların sivalarında günümüz malzemesi kullanılmıştır. Özgün kat silmeleri bazı yerlerde bulunmaktadır. Dükkan zeminleri ve önleri çini ve şap ile kaplanmıştır.
	Merdiven	Girişten sonra üst katlara bağlantı sağlamak amacıyla hem doğu yönü hem batı yönü olmak üzere 2 adet merdiven bulunmakta olup, boyutları 145x18x28 cm ve 35 mermer basamaktan oluşmaktadır.			
	Wc			Zemin katta yangın sonrası wc iptal edilmiştir.	
	Kat silmesi	Özgün kat silmesine ilişkin veri bulunmamaktadır.	Özgün kat silmesine ilişkin veri bulunmamaktadır.	Özgün kat silmesine ilişkin veri bulunmamaktadır.	Mevcut olan kat silmeleri bazı yerlerde bulunmakta olup, büyük oranda günümüz malzemesi kullanılarak yenilenmiştir.
	Eklentiler	Revaklar tümüyle duvar örülerek kapatılmış, buralara yeni pencere ve kapılar açılmıştır. Önüne ek birimler eklenmiştir.	Revaklar tümüyle duvar örülerek kapatılmış, kuzey-doğu tarafında bazı modüller üzerine özgün yapıya uygun olmayan ek yapılar yapılmıştır.	Yangında yıkılan mescit özgünlüğüne uygun olmayarak ahşaptan yapılmıştır. Revaklar tümüyle duvar örülerek kapatılmış, güney-batı cephesinde bazı modüller üzerine özgün yapıya uygun olmayan ek yapılar yapılmıştır.	Revaklar tümüyle duvar örülerek kapatılmış, buralara yeni pencere ve kapılar açılmıştır.

Güneydoğu cephesi

Kuzeydoğu cephesindeki yeni yapılaşma ve arada kalan modül

Güneybatı dış cephe

Güneybatı cephesi ve avludaki yeni yapılan mescid

BALKAPANI HAN

İÇ CEPHE MEVCUT DURUMU						
	Oda	BİRİMLER	BATİ (giriş) CEPHESİ (kuzeybatı)	KUZEY CEPHESİ (kuzeydoğu)	DOĞU CEPHESİ (güneydoğu)	GÜNEY CEPHESİ (güneybatı)
		Duvar	ÖZELLİKLER	ÖZELLİKLER	ÖZELLİKLER	ÖZELLİKLER
		Kapı	Özgün boyut ve malzemeye sahip örnek kalmamıştır.	Özgün boyut ve malzemeye sahip örnek kalmamıştır.	Özgün boyutta 2 örnek kalmıştır.	Özgün boyutta 2 örnek kalmıştır.
		Pencere	Özgün boyut ve malzemeye sahip örnek kalmamıştır.	Özgün boyut ve malzemeye sahip örnek kalmamıştır.	Özgün boyut ve malzemeye sahip örnek kalmamıştır.	Özgün boyut ve malzemeye sahip örnek kalmamıştır.
ÜST KATLAR	Revaklar	Paye	1952 yangınında sonra payelere ilişkin özgün malzeme ve boyut görülememektedir.	Yangın sonrasında 5 modüle ait payeler sıvanarak, diğerleri tümüyle yeni malzeme ile yenilenmiştir.	Tüm payeler sıvalı olup, kısmi olarak yeni malzeme ile yenilenmiştir.	2 modüle ait payeler sıvalı olup, diğerleri tümüyle yeni malzeme ile yenilenmiştir.
		Kemer	Yeni malzemeler ile sıvandığından, özgün boyut ve malzemeleri tahrip olmuştur.	5 modül haricinde kemerlere ilişkin veri yoktur. 4 modül ise sıvandığından özgün tuğla sıraları görülememektedir ancak sivri kemer sistemi algılanmaktadır.	2 modül haricinde kemerlere ilişkin veri yoktur. 2 modül ise sıvandığından özgün tuğla sıraları görülememektedir.	Özgün kalan 1 adet modülde 1 sıra tuğla ile sivri kemer uygulanmıştır.
		Korkuluk	Özgün boyut ve malzemesine ilişkin herhangi bir iz yok.	Özgün boyut ve malzemesine ilişkin herhangi bir iz yok.	Özgün boyut ve malzemesine ilişkin herhangi bir iz yok.	Özgün boyut ve malzemesine ilişkin herhangi bir iz yok.
		Duvar	Cepheler sıvanıp, yeni malzemeler ile ek yapıldığından, özgün malzeme ve boyut görülebilecek modül yoktur.	Cepheler sıvanıp, yeni malzemeler ile ek yapıldığından, özgün malzeme ve boyut görülebilecek modül yoktur.	Cepheler sıvanıp, yeni malzemeler ile ek yapıldığından, özgün malzeme ve boyut görülebilecek modül yoktur.	1 modülde 1 sıra taş+3 sıra tuğla duvar görülmekte olup, diğer modüllere ilişkin veri yoktur.
		Metal gergi	Gergi demirleri hizasında ara kat eklemeleri mevcuttur.	Özgün gergi demirlerine ait hiçbir iz görülmemektedir.	Özgün gergi demirlerine ait hiçbir iz görülmemektedir.	Bazı modüllerde gergi demirleri hizasında ara kat eklemeleri mevcuttur. Birçoğu görülememektedir.
	Saçak		Özgün saçak profiline ilişkin hiçbir iz görülmemektedir.	5 modülün bir bölümünde taş saçak silmesi görülebilmektedir.	Özgün saçak profiline ilişkin hiçbir iz görülmemektedir.	Özgün saçak profiline ilişkin hiçbir iz görülmemektedir.
	Üst örtü		Özgün örtü malzemesine ait hiçbir iz bulunmamaktadır.	5 modülün üst örtü biçimi görülebilmekle beraber özgün örtü malzemesine ait hiçbir iz bulunmamaktadır.	Özgün örtü malzemesine ait hiçbir iz bulunmamaktadır.	Özgün örtü malzemesine ait hiçbir iz bulunmamaktadır.

Kuzey-doğu cephesindeki yeni yapılar

Avlu zemini

Kuzey- doğu ile güney-doğu cephesinin kesişimindeki yeni yapılar

Güney-doğu cephesindeki yeni yapılar

Üst kata çıkış merdiveni

Kuzey-batı (giriş) cephesi ve avlu görünümü

BALKAPANI HAN ESKİ FOTOĞRAFLARI ENCÜMEN ARŞİVİ, 1937)

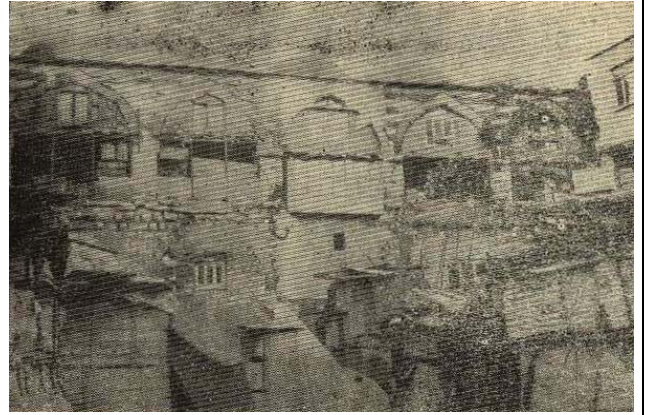
Batı yönünde dışarıdan bakış (1952 yangın öncesi)

Avlu

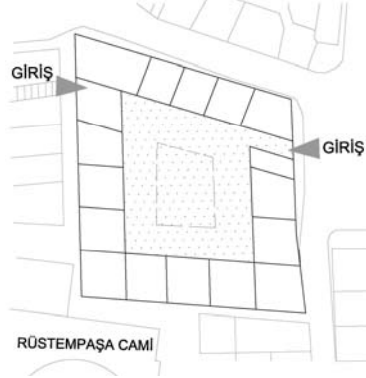
1952 yangın öncesi dükkan saçağı

Avludan batı cephesine bakış

GENEL TANIM KATALOĞU: BÜYÜK ÇUKUR HAN

Yapının adı: BÜYÜK ÇUKUR HAN	Envanter no: 26	Adresi: Rüstempaşa Mah. Ragıp Gümüş Pala Cad. Mahkeme Sok.	Kadaströ (pafta/ada/parşel): 430/72...82	Yapının tarihi: 1561	Yaptıran: Rüstem Paşa	Kitabe: Mevcut değil.
Kat adeti: Zemin+1	Avlu adeti: 1	Koruma durumu: A	K.V.K.K. Kararları: Tarih:25/06/1983 Sayı:15185	Mescit yeri: Yok	Özgün kullanımı (ya da yapılış amacı):	Günümüzdeki kullanımı: Avlu ve dış cephede çeşitli ticaret, imalat ve depo.

Bibliyografya :
D.B.İ.A., cilt 6, s. 374.

Geçirdiğı onarımlar:
Dış cepheler ve kubbeler onarım görmüştür.

Rölöve:
N. Yıldız
B. Kara

Pervititch, 1940

PLAN

	MEVCUT DURUM	ADETİ	BOYUTLARI	ÖRTÜ SİSTEMİ	ZEMİN KAPLAMASI	ÖZELLİKLER
GİRİŞ	Var	2	Batı cephesindeki 270x199 cm. Doğu cephesindeki 350x270 cm.	Beşik tonoz	Günümüz malzemesi. mozaik.	Doğu yönünde avluya girişi sağlayan ana giriştir. Basık taş kemerli giriş, beşik tonozlu bir hacim şeklindedir. Avlu ve üst katlara girişler birbirinden ayrıdır.
AVLU	Var	1	820x892 cm.		Şap	Yamuk formlu
REVAKLAR	Var	9	183x290 cm	Köşeler kubbe, kenarlar çapraz tonozdur. Tüm revakların yarı mekanını kaplayan odalar yapılmıştır.	Şap	
ODALAR	Var	32	340x375cm.	Kubbe	Günümüz malzemesi.	
ODABAŞI ODASI	Bilinmiyor					
DÜKKAN	Var	19		Kubbe	Çini ve şap	Günümüzde yapının özgünlüğüne uygun olmayan onarımlar sonucunda değişiklikler yapılmıştır.
BODRUM KAT	Var					Han dıştan 2 katlı olup bir bodruma sahiptir. Bu nedenle iç avludan 3 kat olarak gözükür.
AHIR	Yok					
MESCİT	Yok					
ŞADIRVAN	Yok					
MERDİVEN	Han girişinin batı ve doğu tarafında vardır.	2	Batı cephesindeki 155x15x25 cm. Doğu cephesindeki 189x11x37 cm.	Beşik tonoz.	Bazı basamaklar mermer, bazı basamaklar dökme mozaiktir.	Üst katları bağlayan merdiven revakta bulunur.
WC	Var	1		Asma tavan	Şap	1. kattaki bir oda modülü wc için kullanılmaktadır.

Kuzey cephesi

Doğu cephesi

Avluda kuzey-batı yönü revakları

Doğu cephesi giriş kapısı

Esas kattaki kemerler

Kuzey cephesi dükkan sırası

BÜYÜK ÇUKUR HAN

DİŞ CEPHE MEVCUT DURUMU					
	BİRİMLER	BATI CEPHESİ ÖZELLİKLER	KUZAY CEPHESİ ÖZELLİKLER	DOĞU CEPHESİ ÖZELLİKLER	GÜNEY CEPHESİ ÖZELLİKLER
ZEMİN KAT	Giriş Kapısı	Rüstempaşa sok. 1. kat girişi		Kızılhan cad. 'nden zemin kat girişi	
	Dükkan	Rüstempaşa sok. 4 adet dükkan mevcut.	Asmaaltı cad. 5 adet dükkan mevcut.	Kızılhan cad. 1 adet dükkan mevcut.	Hasırcılar cad. 5 adet dükkan mevcut.
	Duvar Örgüsü	Onarılmış bazı yerler mevcuttur. Ancak derzler arasında dökülmeler gözlenmektedir. Cephede genel kirlenme, malzemede kopmalar vardır.	Onarılmış bazı yerler mevcuttur. Ancak derzlerde dökülmeler gözlenmektedir.	Onarılmış bazı yerler mevcuttur. Ancak derzler arasında dökülmeler gözlenmektedir. Cephede genel kirlenme vardır.	Onarılmış bazı yerler mevcuttur. Ancak derzler arasında dökülmeler gözlenmektedir. Cephede genel kirlenme vardır.
	Eklentiler	1. modül revakı duvar ile örülerek kapatılmıştır. Tüm dükkanlarda doğramalar yenilenmiştir. Güneşlikler ve sergileme üniteleri mevcuttur.	Tüm dükkan doğramaları günümüz malzemeleri ile yenilenmiştir.	1. ve 2. modül revakları duvar ile örülerek kapatılmıştır. Tüm dükkanlarda doğramalar yenilenmiştir. Güneşlikler ve sergileme üniteleri mevcuttur.	Tüm dükkan doğramaları günümüz malzemeleri ile yenilenmiştir.
ÜST KATLAR	Duvar Örgüsü	Onarılmış bazı yerler mevcuttur. Sıvanmış bölümlerde ve bazı derzlerde dökülmeler gözlenmektedir. Taş ve tuğlalarda üstten gelen su ve iklim değişikliklerinden dolayı dökülme ve boşluklar var.	Onarılmış bazı yerler mevcuttur. Ancak derzler arası sıvalarda dökülmeler gözlenmektedir.	Onarılmış bazı yerler mevcuttur. Ancak derzler arası sıvalarda dökülmeler gözlenmektedir.	Onarılmış bazı yerler mevcuttur. Ancak derzler arası sıvalarda dökülmeler gözlenmektedir. Kesse taş ve tuğlalar üstten gelen su ve iklimsel nedenle yıpranmış.
	Pencere	Pencereler büyük çoğunlukla özgün boyuttur. Ancak doğramaları günümüz malzemesi ile yenilenmiştir. Bu cephede 2 adet yeni pencere açılmıştır.	Pencereler büyük çoğunlukla özgün boyuttur. Ancak doğramaları günümüz malzemesi ile yenilenmiştir.	Pencereler büyük çoğunlukla özgün boyuttur. Ancak doğramaları günümüz malzemesi ile yenilenmiştir.	Pencereler büyük çoğunlukla özgün boyuttur. Ancak doğramaları günümüz malzemesi ile yenilenmiştir.
	Eklentiler				

Rüstempaşa sokaktan 1. kat dış cephesi

Rüstempaşa sokaktan zemin kat dış cephesi

1. revakında oluşturulan odalar

Avludan güneydoğu köşesi

İÇ CEPHE MEVCUT DURUMU					
	BİRİMLER	BATI CEPHESİ ÖZELLİKLER	KUZAY CEPHESİ ÖZELLİKLER	DOĞU CEPHESİ ÖZELLİKLER	GÜNEY CEPHESİ ÖZELLİKLER
ZEMİN KAT	Revak –Oda	Revak kemerlerinin derzlerinde dökülmeler vardır. Özgün durumunda zemin katın revaklı olmasına rağmen, günümüzde bu revaklar kapatılarak odalara dahil edilmiştir.	Revak kemerlerinin derzlerinde dökülmeler vardır. Özgün durumunda zemin katın revaklı olmasına rağmen, günümüzde bu revaklar kapatılarak odalara dahil edilmiştir.	Revak kemerlerinin derzlerinde dökülmeler vardır. Özgün durumunda zemin katın revaklı olmasına rağmen, günümüzde bu revaklar kapatılarak odalara dahil edilmiştir.	Revak kemerlerinin derzlerinde dökülmeler vardır. Özgün durumunda zemin katın revaklı olmasına rağmen, günümüzde bu revaklar kapatılarak odalara dahil edilmiştir.
	Merdiven				Zemin kat hizasından 189x110x37 cm olan merdiven ile bodrum kat hizasındaki avluya inilmektedir. Basamaklar günümüz malzemesi ile kaplı ve çok tahrip olmuştur.
	Wc	1. kattaki bir oda modülü wc olarak kullanılmaktadır.			
	Kat silmesi	Özgün olarak mevcuttur. 50-150 cm. aralığında tek parça mermer olan silmenin derz araları tahrip olmuştur.	Özgün olarak mevcuttur. 50-150 cm. aralığında tek parça mermer olan silmenin derz araları tahrip olmuştur.	Özgün olarak mevcuttur. 50-150 cm. aralığında tek parça mermer olan silmenin derz araları tahrip olmuştur.	Özgün olarak mevcuttur. 50-150 cm. aralığında tek parça mermer olan silmenin derz araları tahrip olmuştur.
	Eklentiler	Tüm revaklar odalara dahil edilmiştir.	Tüm revaklar odalara dahil edilmiştir.	Tüm revaklar odalara dahil edilmiştir.	Tüm revaklar odalara dahil edilmiştir.

Avludan kuzeybatı köşesindeki çıkma

Avludan kuzeybatı köşesindeki çıkma

BÜYÜK ÇUKUR HAN

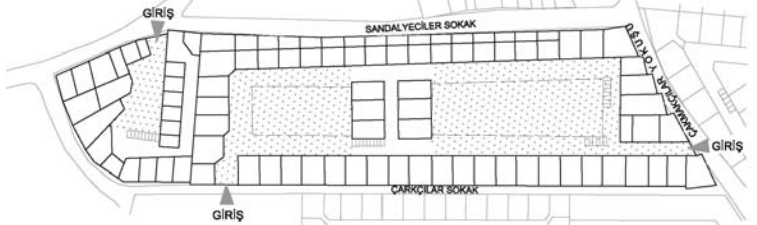
İÇ CEPHE MEVCUT DURUMU						
ÜST KATLAR	Odalar		BATİ CEPHESİ	KUZEY CEPHESİ	DOĞU CEPHESİ	GÜNEY CEPHESİ
		BİRİMLER	ÖZELLİKLER	ÖZELLİKLER	ÖZELLİKLER	ÖZELLİKLER
		Duvar	Günümüz malzemesi ile sıvanıp boyanmıştır.	Özgün yapıya uygun duvarlar mevcut. Ancak günümüz malzemesi ile sıvanıp boyanmıştır.	Özgün yapıya uygun duvarlar mevcut. Ancak günümüz malzemesi ile sıvanıp boyanmış.	Özgün yapıya uygun duvarlar mevcut. Ancak günümüz malzemesi ile sıvanıp boyanmış.
		Kapı	Köşe modüllerin kapılarından başka özgün örnek kalmamıştır. Hemen hepsi günümüz malzemeleri kullanılarak, doğramaları değiştirilmiş, bazı kapıların söveleri çıkarılmıştır.	Köşe modüllerin kapılarından başka özgün örnek kalmamıştır. Hemen hepsi günümüz malzemeleri kullanılarak, doğramaları değiştirilmiş, bazı kapıların söveleri çıkarılmıştır.	Köşe modüllerin kapılarından başka özgün örnek kalmamıştır. Hemen hepsi günümüz malzemeleri kullanılarak, doğramaları değiştirilmiş, bazı kapıların söveleri çıkarılmıştır.	Köşe modüllerin kapılarından başka özgün örnek kalmamıştır. Hemen hepsi günümüz malzemeleri kullanılarak, doğramaları değiştirilmiş, bazı kapıların söveleri çıkarılmıştır.
		Pencere	Birçok pencere içten ve dıştan kapatılmıştır. Bazıları sadece dıştan kapatılmış olup, içten dolap olarak kullanılmaktadır.	Birçok pencere içten ve dıştan kapatılmıştır. Bazıları sadece dıştan kapatılmış olup, içten dolap olarak kullanılmaktadır.	Bazı odaların pencere söveleri sökülerek genişletilmiştir.	Özgün boyutlar korunmakla birlikte doğramalar günümüz malzemesi kullanılarak yenilenmiştir.
	Revaklar	Paye	Kesme taşlardan yapılmış olan payeler kare kesitlidir. Kemer birleşim yerinde kare kesitli sütun başlığı bulunmaktadır.	Kesme taşlardan yapılmış olan payeler kare kesitlidir. Kemer birleşim yerinde kare kesitli sütun başlığı bulunmaktadır.	Kesme taşlardan yapılmış olan payeler kare kesitlidir. Kemer birleşim yerinde kare kesitli sütun başlığı bulunmaktadır.	Kesme taşlardan yapılmış olan payeler kare kesitlidir. Kemer birleşim yerinde kare kesitli sütun başlığı bulunmaktadır.
		Kemer	Sivri kemerler, boyutları 33x16.5x3.5 cm.lik tuğlalar ile oluşturulmuştur. Tuğlalar arasındaki harç 3-3.5 cm olarak uygulanmıştır. Derzlerde dökülmeler başlamıştır. Kemer açıklıkları doğrama ile kapalıdır.	Sivri kemerler, boyutları 33x16.5x3.5 cm.lik tuğlalar ile oluşturulmuştur. Tuğlalar arasındaki harç 3-3.5 cm olarak uygulanmıştır. Derzlerde dökülmeler başlamıştır. Kemer açıklıkları doğrama ile kapalıdır.	Sivri kemerler, boyutları 33x16.5x3.5 cm.lik tuğlalar ile oluşturulmuştur. Tuğlalar arasındaki harç 3-3.5 cm olarak uygulanmıştır. Derzlerde dökülmeler başlamıştır. Kemer açıklıkları doğrama ile kapalıdır.	Sivri kemerler, boyutları 33x16.5x3.5 cm.lik tuğlalar ile oluşturulmuştur. Tuğlalar arasındaki harç 3-3.5 cm olarak uygulanmıştır. Derzlerde dökülmeler başlamıştır. Kemer açıklıkları doğrama ile kapalıdır.
		Korkuluk	Özgün yapıya uygun korkuluk mevcut değildir.	Özgün yapıya uygun korkuluk mevcut değildir.	Özgün yapıya uygun korkuluk mevcut değildir.	Özgün yapıya uygun korkuluk mevcut değildir.
		Duvar	Revakların içi sıvalı ve boyalıdır. Dışındaki almasıık duvarda ise dökülmeler vardır.	Revakların içi sıvalı ve boyalıdır. Dışındaki almasıık duvarda ise dökülmeler vardır.	Revakların içi sıvalı ve boyalıdır. Dışındaki almasıık duvarda ise dökülmeler vardır.	Revakların içi sıvalı ve boyalıdır. Dışındaki almasıık duvarda ise dökülmeler vardır.
		Metal gergi	Özgün gergi demirleri mevcuttur.	Özgün gergi demirleri mevcuttur.	Özgün gergi demirleri mevcuttur.	Özgün gergi demirleri mevcuttur.
	Saçak	Saçak silmesi mevcuttur ancak dönem içerisinde yenilenmiştir.	Saçak silmesi mevcuttur ancak dönem içerisinde yenilenmiştir.	Saçak silmesi mevcuttur ancak dönem içerisinde yenilenmiştir.	Saçak silmesi mevcuttur ancak dönem içerisinde yenilenmiştir.	
	Üst örtü	Kubbe şeklindeki üst örtü kurşun taklidi sıva ile kaplıdır, bazı bölümlerinde kurşun kaplama kalmıştır.	Kubbe şeklindeki üst örtü zift ile kaplıdır, bazı bölümlerinde kurşun kaplama kalmıştır.	Kubbe şeklindeki üst örtü zift ile kaplıdır, bazı bölümlerinde kurşun kaplama kalmıştır.	Kubbe şeklindeki üst örtü kurşun taklidi sıva ile kaplıdır, bazı bölümlerinde kurşun kaplama kalmıştır.	

	Yenilenmiş oda kapıları
	Onarım görmüş kemer
	Revaktaki metal gergiler

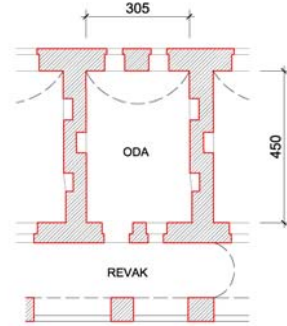
	Revakta oluşturulan ek oda sol köşede görülmektedir
	Avluya bakan revaklar kapatılmıştır
	Avluya doğru çıkma yapan sonraki dönem ek

GENEL TANIM KATALOĞU: BÜYÜK YENİ HAN

Yapının adı: BÜYÜK YENİ HAN	Envanter no: 30	Adresi: Çakmakçılar Yokuşu No:148 Eminönü	Kadaströ (pafta/ada/parsel): 259/1,2,19...77,79,80,81	Yapının tarihi: 1763-1764	Yaptıran: III. Mustafa	Kitabe: Mevcut değil
Kat adeti: Zemin + 2	Avlu adeti: 3	Koruma durumu: B	K.V.K.K. Kararları: Tarih:11/07/1969, Sayı:4894	Mescit yeri: Yok	Özgün kullanımı (yada yapılış amacı): Ticaret hanı	Günümüzdeki kullanımı: Ticaret ve imalat olarak kullanılmakta.

	Bibliyografya : C.Güran, s. 107-108. D.B.İ.A.cilt 2, s. 30.	
	Geçirdiği onarımlar: Günümüzde bakımsız durumda olmakla beraber, özgün özelliklerini büyük oranda korumaktadır. Basit onarım ile özgünlüğü devam ettirilmelidir.	
	Rölöve:	

PLAN

	GÜNÜMÜZ MEVCUDİYETİ	ADETİ	BOYUTLARI Cephe x derinlik	ÖRTÜ SİSTEMİ ve ÇATI KAPLAMASI	ZEMİN KAPLAMASI	ÖZELLİKLER
GİRİŞ	Var	3	Esas giriş koridoru 430x350 cm.dir.	Beşik tonoz	Kısmi olarak özgün mermer kaplama, büyük oranda şap	Çakmakçılar Yokuşundan olan giriş hanın esas girişidir ve sade taş bir kemere sahiptir. İçi ahşap, dışı yatay ve düşey çıtalı, dövme demir 2 kanatlı milli kapı ve kuzuluk kapısı bulunmaktadır. Çarşılar sokaktan ikinci avlunun ikinci katına ulaşılır ve girişin özgün boyut ve malzemesi korunmuştur. Sandalyeciler sokakta yuvarlak taş kemerli üçüncü giriş bulunur. Sokakta ki girişten önce küçük bir aralığa, oradan da yine yuvarlak taş kemerli sade girişten hanın ikinci avlusunun üçüncü katına ulaşılır. Bu girişin de özgün boyut ve malzemesi korunmuştur.
AVLU	Var	3	1. avlu 1280x4330, 2. avlu 1280x2710 cm.dir.	Açık	Şap dökülmüştür. Ancak parçalanmış şap döşemenin altında toprak zemin bulunmaktadır.	Birinci ve ikinci avlular altında kemerli geçit bulunan birinci avlunun sağ ve sol kollarını birleştiren bir bina ile birbirinden ayrılmıştır. Birinci avluya göre daha küçük olan 2. avlu, birinci avlu ile aynı karakteristik özelliği gösterir.
REVAKLAR	1. ve 2. avluda zemin katta batı ve doğu cephesindeki revaklar odaların genişletilmesi sonucu içerde kalmıştır.	1.avluda batıda 33, doğuda 33, kuzeyde 8 olmak üzere toplam 74 adet, 2. avluda batıda 21, doğuda 21, güneyde 9 olmak üzere toplam 51	1. Avlu Revak genişliği 295 cm Revak yüksekliği 487 cm 2. Avlu Revak genişliği 295 cm Revak yüksekliği 487 cm 3. Avlu Revak bulunmamaktadır.	Tüm revaklarda beşik tonoz uygulanmış olup, köşelerde çapraz tonozdur.	Büyük oranda şap olmakla beraber, şapın altından çeşitli boyutlarda amorf taş döşeme görülmektedir.	
ODALAR	Var	Zemin, birinci ve üçüncü katlarda 58 olmak üzere toplam 174 oda mevcut.	En çok kullanılan ölçü 305x450 cm.dir.	Sıra odalar beşik tonoz örtü sistemine, köşe odaları ise çapraz tonoz örtüye sahiptir. Asma tavan görülmektedir. Üst örtü kurşun kaplamadır.	Genellikle sap ya da çini ile kaplanmıştır.	
ODABAŞI ODASI	Bilinmiyor					Bu fonksiyon için günümüzde bir mekan bulunmamaktadır.
DÜKKAN	Var	Toplam 66.		Tonoz	Günümüz malzemesidir.	Günümüz malzemeleri ile doğrama ve kepenkler eklenmiştir.
BODRUM KAT	Var	32 adet tespit edilebildi.		Beşik tonoz	Şap	Kuzey-doğu yönünde özgün durumuna yakın olarak bulunmaktadır.
AHIR	Yok					Özgün planında bulunmadığı düşünülmektedir.
MESCİT	Yok					Özgün planında bulunmadığı düşünülmektedir.
ŞADIRVAN	Yok					
MERDİVEN	Var	1. avluda girişin sağ ve solunda 1'er, 2. avluda güneyde 1 adet	1.avludaki: 131x15x29(25 basamak), 2.avludaki:133x21x28cm (23 basamak)	Beşik tonoz	Tek parça mermer basamaklar	Özgün tek parça taştan korkulukları bulunmaktadır.
WC	Var	2	Özgün boyutlarında değildir.	Özgün örtü sistemi bulunmamaktadır.	Özgün kaplaması bulunmamaktadır.	Yapılan değişiklikler ile malzeme ve plan şeması değişmiştir.

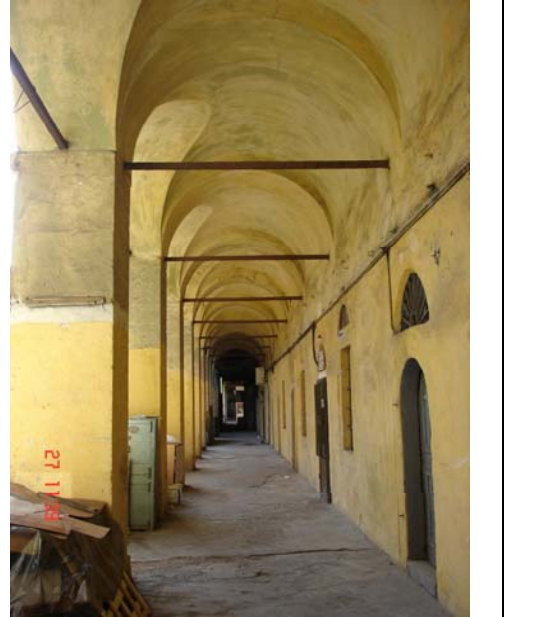
Ana giriş kapısı

Sandalyeciler sok. girişi

1. avlu batı cephesi revakları

1. avlu esas kat revakı

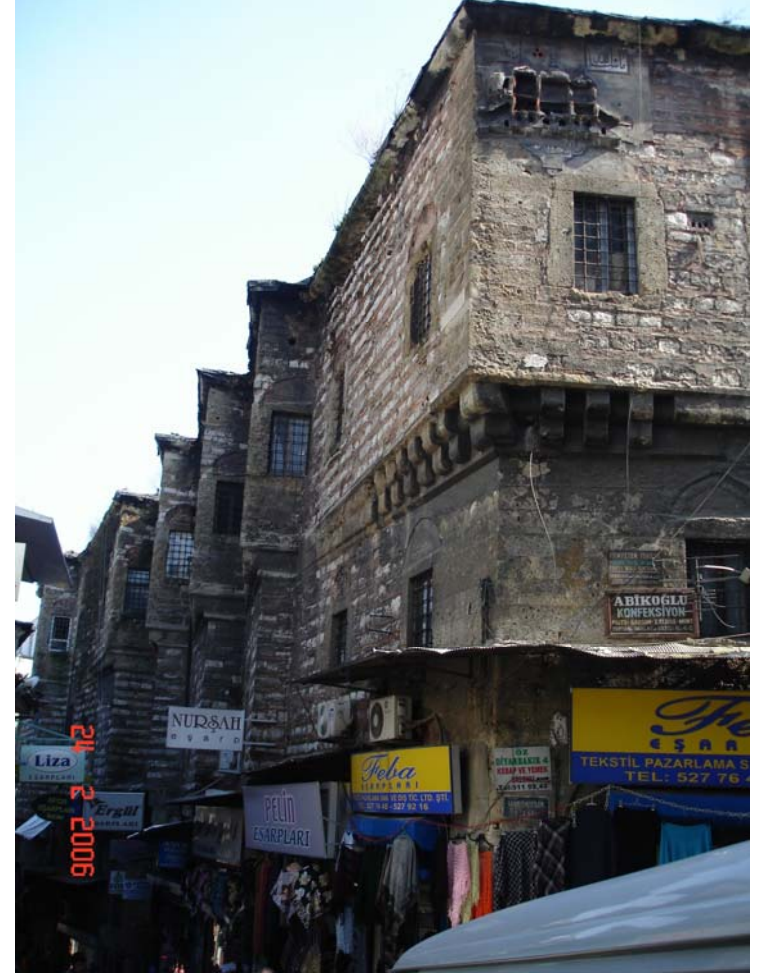
1. Avlu doğu cephesi revakalrı

Esas kattaki odanın wc olarak kullanılması

BÜYÜK YENİ HAN

DIŞ CEPHE MEVCUT DURUMU					
	BİRİMLER	BATI CEPHESİ ÖZELLİKLER	KUZEY CEPHESİ ÖZELLİKLER	DOĞU CEPHESİ ÖZELLİKLER	GÜNEY CEPHESİ ÖZELLİKLER
ZEMİN KAT	Giriş Kapısı		Çakmakçılar yokuşunda bulunan ana girişteki koridorunun boyutları 350x430 cm.dir. Taş kemerli ana giriş kapısı ahşap üzeri zımbalı dövme demirden olup, üzerinde kuzuluk kapısı bulunmaktadır. Araç giriş ve çıkışının yanı sıra üzerine sergi malzemeleri asmak için taş söveler ve giriş kapısı tahrip olmuştur.	Çarkçılar sokakta bulunan 3. giriş arazinin eğiminden dolayı hanın 2. katına denk gelmektedir. Taş kemerli dövme demirli 2 kanat kapıda tahribat bulunmamaktadır.	Taş kemerli, dövme demirden 2 kanatlı ikinci giriş, kuzey cephesindeki ana girişe göre arazinin eğiminden dolayı hanın 3. kat hizasında olup, 3. avluya açılmaktadır. Kalın sıva ve boya tabakası ile kaplı olduğundan cephe malzemeleri belirlenememektedir.
	Dükkan	Mevcutta 20 adettir. Yapının özgünlüğüne uygun olmayan güneşlik, kepenk ve tabela benzeri eklemeler yapılarak, ön cephe boyutları değiştirilmiştir.	Mevcutta 7 adettir. Yapının özgünlüğüne uygun olmayan güneşlik, kepenk ve tabela benzeri eklemeler yapılarak, ön cephe boyutları değiştirilmiştir.	Mevcutta 27 adettir. Yapının özgünlüğüne uygun olmayan güneşlik, kepenk ve tabela benzeri eklemeler yapılarak, ön cephe boyutları değiştirilmiştir.	Eğimden dolayı hanın iki köşesi arasında 2 kattan oluşan kot farkı bulunmaktadır. Bu cephedeki dükkanların tümü günümüz malzemeleri ile yenilendiğinden, özgün durumları tespit edilememiştir.
	Duvar Örgüsü	Taş duvar örgü sistemi (küfeki taşı) kullanılmıştır. Taşlarda ve derzlerde dökülmeler mevcuttur.	Taş duvar örgü sistemi (küfeki taşı) kullanılmıştır. Taşlarda ve derzlerde dökülmeler mevcuttur.	Taş duvar örgü sistemi kullanılan cephedeki taş ve derzlerde dökülmeler mevcuttur. Cephe yüzeyinde çok miktarda çiçeklenme ve küflenme oluşmuş olup çatıda büyük bir incir ağacı bulunmaktadır.	Cephe bütününde günümüz malzemeleri ile kaplandığından, özgün durumu tespit edilememiştir.
	Eklentiler	Eklenti yapı bulunmadığından, yapı tüm özgünlüğünü devam ettirmektedir.	Eklenti yapı bulunmadığından, yapı tüm özgünlüğünü devam ettirmektedir.	Çarkçılar girişinin bulunduğu yere kadar özgün yapıya uyumsuz yeni yapı eklentileri bulunmaktadır. Girişin devamında bulunan cephede eklenti yapı bulunmadığından, özgünlüğü devam etmektedir.	Ek yapı bulunmamakta ancak cephe bütününde günümüz malzemeleri ile kaplandığından, özgün durumu tespit edilememiştir.
ÜST KATLAR	Duvar Örgüsü	1 sıra taş + 2 sıra tuğla almalışık duvar örgü ile oluşturulan cephede, malzeme ve derzlerde dökülmeler görülmektedir.	1 sıra taş + 2 sıra tuğla almalışık duvar örgü ile oluşturulan cephenin köşeleri saçak altına kadar kesme taş ile oluşturulmuştur.	1 sıra taş + 2 sıra tuğla almalışık duvar örgü ile oluşturulan cephede, malzeme ve derzlerde dökülmeler görülmektedir.	1 sıra taş + 2 sıra tuğla almalışık duvar örgü ile oluşturulan cephede, malzeme ve derzlerde dökülmeler görülmektedir.
	Pencere	Dikdörtgen, taş hatıl ve söveli pencereler üstte sivri taş kemerli ve sağır alınlıklıdır. Özgün boyutları korunmuş olup, doğramalar günümüz malzemesi ile yenilenmiştir.	Dikdörtgen, taş hatıl ve söveli pencereler üstte sivri taş kemerli ve sağır alınlıklıdır. Özgün boyutları korunmuş olup, doğramalar günümüz malzemesi ile yenilenmiştir.	Dikdörtgen, taş hatıl ve söveli pencereler üstte sivri taş kemerli ve sağır alınlıklıdır. Özgün boyutları korunmuş olup, doğramalar ve parmaklıklar günümüz malzemesi ile yenilenmiştir.	Cephe bütününde günümüz malzemeleri ile kaplandığından, özgün durumu tespit edilememiştir.
	Eklentiler		Klima cihazları ve tabelalar bulunmaktadır.		Cephe bütününde günümüz malzemeleri ile kaplanmıştır.

Çakmakçılar Yokuşu (kuzey cephesi)

İÇ CEPHE MEVCUT DURUMU (2 avlu birlikte değerlendirilmiştir)					
	BİRİMLER	BATI CEPHESİ ÖZELLİKLER	KUZEY CEPHESİ ÖZELLİKLER	DOĞU CEPHESİ ÖZELLİKLER	GÜNEY CEPHESİ ÖZELLİKLER
ZEMİN KAT	Revak –Oda	1. ve 2. avluda zemin kat batı cephesindeki revaklar odaların genişletilmesi sonucu içerde kalarak, günümüz malzemesi ile kaplanmıştır.	Revak cephelerinde sıva dökülmeleri ve çatlaklar mevcuttur.	1. ve 2. avluda zemin kat batı cephesindeki revaklar odaların genişletilmesi sonucu içerde kalarak, günümüz malzemesi ile kaplanmıştır.	2. avluda revaklar arasında duvar örülerek küçük mekanlar elde edilmiştir. Bu mekanların bazıları avluya doğru çıkıntı (cumba biçiminde) yapmaktadır.
	Merdiven	Özgün malzemesi korunmuştur ancak basamaklarda çok fazla tahripler görülmektedir.		Özgün malzemesi korunmuş ancak basamakların orta noktalarında (basış yerlerinde) erimeler görülmektedir.	
	Wc				Özgün wc yerleri bilinmemektedir. 2. kattaki oda günümüz malzemeleri kullanılarak wc mekanına dönüştürülmüştür.
	Kat silmesi				
	Eklentiler	Girişin doğu cephesinde özgün yapıya uygun olmayan tek katlı yapı mevcuttur.	Ek birimler bulunmamaktadır.	1. avluda girişin batı cephesinde özgün yapıya uygun olmayan çay ocağı amaçlı ek birim yapılmıştır. 2. avlu girişinde ve avlunun batı cephesinin sonunda özgün yapıya uygun olmayan ek birim mevcuttur.	Ek birimler bulunmamaktadır.

Doğu cephesi revakları

Üst örtü

BÜYÜK YENİ HAN

İÇ CEPHE MEVCUT DURUMU (2 avlu birlikte değerlendirilmiştir)						
ÜST KATLAR	Oda		BATI CEPHESİ	KUZEY CEPHESİ	DOĞU CEPHESİ	GÜNEY CEPHESİ
		BİRİMLER	ÖZELLİKLER	ÖZELLİKLER	ÖZELLİKLER	ÖZELLİKLER
		Duvar	Özgün duvarlar büyük oranda korunmuştur. Ancak bazı oda duvarları günümüz malzemesi kullanılarak boya ya da duvar kağıdı ile kaplanmıştır.	Özgün duvarlar büyük oranda korunmuştur. Ancak bazı oda duvarları günümüz malzemesi kullanılarak boya ya da duvar kağıdı ile kaplanmıştır.	Özgün duvarlar büyük oranda korunmuştur. Ancak bazı oda duvarları günümüz malzemesi kullanılarak boya ya da duvar kağıdı ile kaplanmıştır. Bazı odalarda nişler açılmıştır.	Özgün duvarlar büyük oranda korunmuştur. Ancak bazı oda duvarları günümüz malzemesi kullanılarak boya ya da duvar kağıdı ile kaplanmıştır.
		Kapı	Özgün boyut ve malzemesi korunmuştur. Ancak bazı odaların kapı kanatlarının boyut ve malzemeleri günümüz malzemesi ile yenilenmiştir.	Özgün boyut ve malzemesi korunmuştur. Ancak bazı odaların kapı kanatlarının boyut ve malzemeleri günümüz malzemesi ile yenilenmiştir.	Özgün boyut ve malzemesi korunmuştur. Ancak bazı odaların kapı kanatlarının boyut ve malzemeleri günümüz malzemesi ile yenilenmiştir.	Özgün boyut ve malzemesi korunmuştur. Ancak bazı odaların kapı kanatlarının boyut ve malzemeleri günümüz malzemesi ile yenilenmiştir.
		Pencere	Her hacimde 2 pencere bulunmaktadır. Binanın sokağa açılan pencerelerinde dıştan kalın parmaklıklar bulunmaktadır, içerden de demir kanatlarla emniyete alınmıştır. Ancak günümüzde demir kanatların çoğu mevcut değildir. Avluya bakan pencereler kapılar ile birlikte özgün halleri korunmuş, ancak kapılardaki boyut ve malzeme değişikliği pencerelerde de görülmektedir.	Avluya bakan pencereler kapılar ile birlikte özgün halleri korunmuş, ancak kapılardaki boyut ve malzeme değişikliği pencerelerde de görülmektedir.	Her hacimde 2 pencere bulunmaktadır. Binanın sokağa açılan pencereleri dıştan kalın parmaklıklarla örtülmüş, içerden de demir kanatlarla emniyete alınmıştır. Ancak günümüzde demir kanatların çoğu mevcut değildir. Avluya bakan pencereler kapılar ile birlikte özgün halleri korunmuş, ancak kapılardaki boyut ve malzeme değişikliği pencerelerde de görülmektedir.	Avluya bakan pencereler kapılar ile birlikte özgün halleri korunmuş, ancak kapılardaki boyut ve malzeme değişikliği pencerelerde de görülmektedir.
	Revaklar	Paye	Kemer üzengi noktasında 85x85x12 cm.lik tek blok taşta oturmaktadır. Kesme taştan yapılmış olan payeler günümüz malzemesi ile boyanmıştır.	Kemer üzengi noktasında 85x85x12 cm.lik tek blok taşta oturmaktadır. Kesme taştan yapılmış olan payeler günümüz malzemesi ile boyanmıştır.	Kemer üzengi noktasında 85x85x12 cm.lik tek blok taşta oturmaktadır. Kesme taştan yapılmış olan payeler günümüz malzemesi ile boyanmıştır.	Kemer üzengi noktasında 85x85x12 cm.lik tek blok taşta oturmaktadır. Kesme taştan yapılmış olan payeler günümüz malzemesi ile boyanmıştır.
		Kemer	Derinliği 76 cm. olan yarım daire kesitli kemer 33x16.5x3.5 cm.lik tuğlalar ile merkeze doğru düz örgü sisteminde 1.5 sıra olarak örülmüştür. Harç 3-3.5 cm. olarak uygulanmıştır. Ancak tuğla ve harçlarda dökülmeler görülmektedir.	Derinliği 76 cm. olan yarım daire kesitli kemer 33x16.5x3.5 cm.lik tuğlalar ile merkeze doğru düz örgü sisteminde 1.5 sıra olarak örülmüştür. Harç 3-3.5 cm. olarak uygulanmıştır. Ancak tuğla ve harçlarda dökülmeler görülmektedir.	Derinliği 76 cm. olan yarım daire kesitli kemer 33x16.5x3.5 cm.lik tuğlalar ile merkeze doğru düz örgü sisteminde 1.5 sıra olarak örülmüştür. Harç 3-3.5 cm. olarak uygulanmıştır. Ancak tuğla ve harçlarda dökülmeler görülmektedir.	Derinliği 76 cm. olan yarım daire kesitli kemer 33x16.5x3.5 cm.lik tuğlalar ile merkeze doğru düz örgü sisteminde 1.5 sıra olarak örülmüştür. Harç 3-3.5 cm. olarak uygulanmıştır. Ancak tuğla ve harçlarda dökülmeler görülmektedir.
		Korkuluk	Kesme taştan 2 adet blok kullanılarak oluşturulan 1. ve 2. avlu korkuluklarında özgün boyut ve malzeme korunmuştur. Yüksekliği 100 cm. olan korkuluk taşlarında tahribatlar görülmektedir.	Kesme taştan 2 adet blok kullanılarak oluşturulan 1. ve 2. avlu korkuluklarında özgün boyut ve malzeme korunmuştur. Yüksekliği 100 cm. olan korkuluk taşlarında tahribatlar görülmektedir.	Kesme taştan 2 adet blok kullanılarak oluşturulan 1. ve 2. avlu korkuluklarında özgün boyut ve malzeme korunmuştur. Yüksekliği 100 cm. olan korkuluk taşlarında tahribatlar görülmektedir.	Kesme taştan 2 adet blok kullanılarak oluşturulan 1. ve 2. avlu korkuluklarında özgün boyut ve malzeme korunmuştur. Yüksekliği 100 cm. olan korkuluk taşlarında tahribatlar görülmektedir.
		Duvar	Özgün duvar korunmuştur. Ancak bazı oda duvarlarında günümüz malzemesi kullanılarak boyanmıştır.	Özgün duvar korunmuştur. Ancak bazı oda duvarlarında günümüz malzemesi kullanılarak boyanmıştır.	Özgün duvar korunmuştur. Ancak bazı oda duvarlarında günümüz malzemesi kullanılarak boyanmıştır.	Özgün duvar korunmuştur. Ancak bazı oda duvarlarında günümüz malzemesi kullanılarak boyanmıştır.
		Metal gergi	Özgün boyut ve malzemesi mevcuttur. 4x7 cm. dövme demir gergide bir miktar paslanma görülmektedir.	Özgün boyut ve malzemesi mevcuttur. 4x7 cm. dövme demir gergide bir miktar paslanma görülmektedir.	Özgün boyut ve malzemesi mevcuttur. 4x7 cm. dövme demir gergide bir miktar paslanma görülmektedir.	Özgün boyut ve malzemesi mevcuttur. 4x7 cm. dövme demir gergide bir miktar paslanma görülmektedir.
		Saçak	Tuğla ile oluşturulan saçaklar sıvalı olup büyük miktarda kopma ve dökülme mevcuttur.	Tuğla ile oluşturulan saçaklar sıvalı olup büyük miktarda kopma ve dökülme mevcuttur.	Tuğla ile oluşturulan saçaklar sıvalı olup büyük miktarda kopma ve dökülme mevcuttur.	Tuğla ile oluşturulan saçaklar sıvalı olup büyük miktarda kopma ve dökülme mevcuttur.
		Üst örtü	Tonoz şeklinde özgün boyut ve malzemesi mevcut olan üst örtüde bazı kısımlarına günümüz malzemesi ya da kurşun ile onarım yapılmıştır.	Tonoz şeklinde özgün boyut ve malzemesi mevcut olan üst örtüde bazı kısımlarına günümüz malzemesi ya da kurşun ile onarım yapılmıştır.	Tonoz şeklinde özgün boyut ve malzemesi mevcut olan üst örtüde bazı kısımlarına günümüz malzemesi ya da kurşun ile onarım yapılmıştır.	Tonoz şeklinde özgün boyut ve malzemesi mevcut olan üst örtüde bazı kısımlarına günümüz malzemesi ya da kurşun ile onarım yapılmıştır.

2. avluda 3. kat revakına yapılan ek

1. avlu revak modülü

1. ve 2. avlu arasındaki bölüm

1. avlu kuzey cephesi

Özgün korkuluk

Saçak silmesi ve üst örtü

BÜYÜK YENİ HAN ESKİ FOTOĞRAFLAR (ENCÜMEN ARŞİVİ, 1940)

Kuzeybatı yönünde dışarıdan hana bakış

1. avludan güney yönüne bakış

2. avlu güney revakları

2. avlu girişi

Çakmakçılar yokuşunda kuzey girişi

Üst örtü sistemi

Çakmakçılar yokuşundan bakış

Çakmakçılar yokuşundan bakış

Çakmakçılar yokuşundan bakış

1. kattan 2. kata çıkış merdiveni

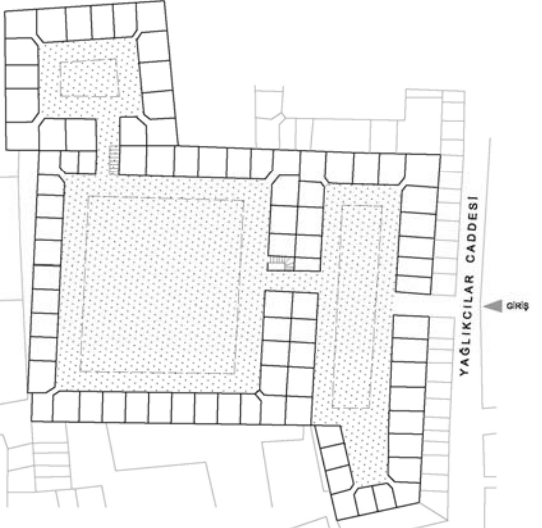
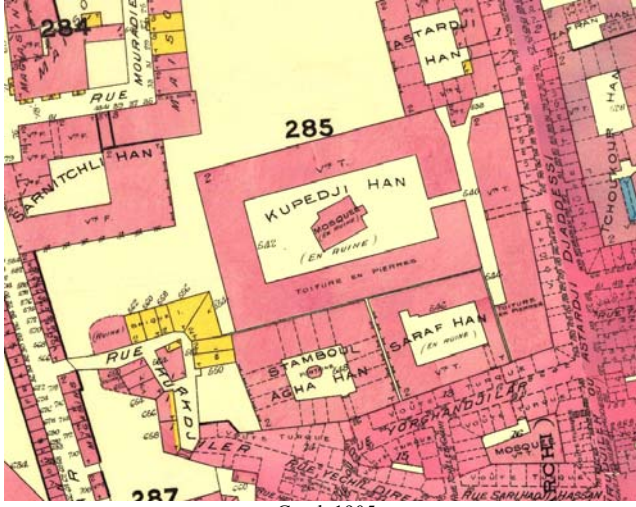
1. avluda güney tarafındaki çeşme

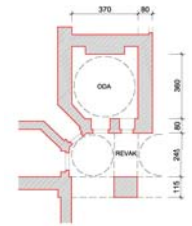

Sandalyeciler sokaktan bakış

GENEL TANIM KATALOĞU: CEBECİ HAN

Yapının adı: CEBECİ HAN	Envanter no: 35	Adresi: Yağlıkçılar cad. Kapalıçarşı	Kadaströ (pafta/ada/parsel): F21c-25d-3a/2812	Yapının tarihi: 18.yüzyılda tarihlendirilmekte	Yaptıran: Bilinmiyor	Kitabe: Mevcut değil
Kat adeti: Zemin + 1	Avlu adeti: 2	Koruma durumu: C	K.V.K.K. Kararları: 09/06/1973-7237	Mescit yeri: Özgün mescid yıkılmıştır	Özgün kullanımı (yada yapılış amacı):	Günümüzdeki kullanımı: 1.avlu çevresi çeşitli perakende ticaret, 2.avlu çevresi imalat, küçük sanayi ve depo

	Bibliyografya : C. Güran, s. 115 D.B.I.A., cilt 2, s. 390 A. Kuran, s. 369.	 Goad, 1905
	Geçirdiği onarımlar: A. Kuran'a göre E. Celebi'de Rüstem Paşa Kervansarayı olarak adlandırılan yapı Mimar Sinan eseridir. 1894 depreminde büyük bölümü yıkılmıştır. Rölöve:	

	MEVCUT DURUM	ADETİ	BOYUTLARI	PLAN ÖRTÜ SİSTEMİ	ZEMİN KAPLAMASI	ÖZELLİKLER
GİRİŞ	Var	1	420x930 cm.	Beşik tonoz	Günümüz malzemesi	Giriş, rampalı beşik tonozlu bir geçitle avluya bağlanır.
AVLU	Var	2	1.avlu 12500x36000 cm. 2.avlu 3700x3700 cm.		Günümüz malzemesi Şap	Dikdörtgen biçimlidir. Betonarme yapılar mevcuttur. Kare biçimlidir. Betonarme yapılar mevcuttur.
REVAKLAR	1.avlu: Büyük oranda özgünlüğü yitirmiştir. 2.avlu: Büyük oranda özgünlüğü yitirmiştir.	Restitüsyon çalışmalarından 24 olduğu tahmin edilmektedir. Restitüsyon çalışmalarından 36 olduğu tahmin edilmektedir.	Tespit edilememiştir. Yaklaşık 245x250 cm.	Tonozlu olduğu düşünülmektedir Kubbe max. yaklaşık 400 cm.	Her iki katta da günümüz malzemeleri ile yenilenmiştir. Zemin katta mekan içlerindedir, üst katta açıkta olan yerler şapdır.	1. avludaki revaklar odalara eklendiğinden özgünlüğünü yitirmiştir ve sayısı net olarak belirlenememiştir. 2. avluda modül boyutları mevcut olsa da 2 adet revak dışında özgün bölüm yoktur. 2. avluda bulunan köşe modül planı
ODALAR	1.avluda var 2.avluda var	Zemin katta 32 Üst katta 36 Zemin katta 34 Üst katta 38	Zemin kat 310x710 cm Üst kat 320x340cm Zemin kat 320x720 cm Üst kat 320x340cm	Zemin kat beşik tonoz Üst kat beşik tonoz Zemin kat beşik tonoz Üst kat çapraz tonoz	Her iki katta da günümüz malzemeleri Her iki katta da günümüz malzemeleri	
ODABAŞI ODASI	Var	1		Tonoz	şap	
DÜKKAN	Var	6	290x320 cm	Tonoz	Günümüz malzemeleri	Doğu (giriş) cephesinde, sağda
BODRUM KAT	Yok					Batı cephesinde bir odanın zemini yükseltip, alta bodrum kat eklenmiştir
AHIR	Yok					
MESCİT	Yok					Bazı yazılı kaynaklarda daha önce avluda bulunduğu belirmektedir
ŞADIRVAN	Yok					
MERDİVEN	Var	2	100x22x31cm	Tonoz	Tek parça mermer	1.avludan 2.avluya açılan geçiş mekanının sağ tarafına bitişiktir. 3. avluya geçişteki 2. merdiven özgün değildir.
WC	Var					Avluda ek yeni yapı şeklinde bulunmaktadır.

1. avlu girişe göre sol karşı cephe

Kapalıçarşı'dan hana giriş

2. avlu

2. avlu

2. avluya girişten revaklara bakış

2. avlu

CEBECİ HAN

DİŞ CEPHE MEVCUT DURUMU					
	BİRİMLER	BATI CEPHESİ ÖZELLİKLER	KUZEY CEPHESİ ÖZELLİKLER	GÜNEY CEPHESİ ÖZELLİKLER	DOĞU CEPHESİ ÖZELLİKLER
ZEMİN KAT	Giriş kapısı				Kapalıçarşı'nın içindendir.
	Dükkan				Han girişinin sağındadır. Yapılan tadilatlar cephenin değişmesine sebep olmuştur. .Tonoz örtülüdür.
	Duvar örgüsü	Bitişik nizamdır	Bitişik nizamdır	Bitişik nizamdır	Moloz taş
	Eklentiler	Özgün yapıya uyumsuz yeni yapı bulunmaktadır.	Özgün yapıya uygun yeni yapı bulunmaktadır.	Özgün yapıya uygun yeni yapı bulunmaktadır.	Özgün yapıya uygun yeni yapı bulunmaktadır.
ÜST KATLAR	Duvar örgüsü	Yerinde yeni yapı olduğundan izi yoktur.	Yerinde yeni yapı olduğundan izi yoktur.	Yerinde yeni yapı olduğundan izi yoktur..	Bitişik nizam olduğundan tek görünür cephesi girişin bulunduğu Yağlıkçılar sokaktadır. Moloz taş duvardır.
	Pencere	Yerinde yeni yapı olduğundan izi yoktur.	Tuğla yay kemer altında dikdörtgen biçimlidir. Doğraması yenilenmiştir. Sövesizdir. Lokmalı parmaklığı vardır.	Yerinde yeni yapı olduğundan izi yoktur.	Yerinde yeni yapı olduğundan izi yoktur.
	Eklentiler	Birçok farklı yükseklikte eklentiler mevcuttur.	Birçok farklı yükseklikte eklentiler mevcuttur.	Birçok farklı yükseklikte eklentiler mevcuttur.	Birçok farklı yükseklikte eklentiler mevcuttur.

1. avludan 2. avluya geçiş

1. avlu (iç cebeci han) doğu cephesi

İÇ CEPHE MEVCUT DURUMU (2. avlu esas alınmıştır)					
	BİRİMLER	BATI CEPHESİ	KUZEY CEPHESİ	GÜNEY CEPHESİ	DOĞU CEPHESİ
ZEMİN KAT	Revak –Oda	Kuzey-batı köşesindeki ilk modül dışında geriye kalan bölüm tümüyle yeni yapıdır. Zemin katta revak izi tavanda yapılan betonarme ekler nedeniyle kaybolmuştur. Tüm mekana ait tonoz üst örtüsü kısmi görülebilmektedir. Yapılan betonarme ekler nedeniyle revak-oda bileşimi izlenememektedir. Yeni yapılar boyut, biçim ve malzeme olarak özgün yapıya uygun değildir. Bir kısım yeni yapı, avluyu işgal etmiştir.	Revak izine rastlanmamıştır. Zemin kat revakları üst kat revak hizasından duvar örgüsü ile kapatılarak odalara dahil edilmiştir. Cephe tümüyle günümüz malzemeleri ile kaplanarak, yenilenmiştir. Odalar depo ya da satış birimi olarak kullanılmaktadır. Plan üzerinde: Cephenin ortasına denk gelen 2 oda arasındaki ortak duvar kaldırılmıştır.	Güney-doğu köşesindeki oda dışında bu cephede özgün yapıdan geriye hiçbir iz kalmamıştır. Dönem içinde bazı yerler yıkılarak yeni yapıya dönüşmüştür.	Zemin kat revakları üst kat revak hizasından duvar örgüsü ile kapatılarak odalara dahil edilmiştir. Cephe tümüyle günümüz malzemeleriyle kaplanarak, yenilenmiştir. Odalar depo ya da satış birimi olarak kullanılmaktadır. 2.avluya geçiş koridorunun güneyinde kalan bir modülde, zemin ve üst kat boyunca kesme taş kaplama görülmektedir. Kullanılan taşın cinsi, boyutu ve niteliğinin farklı olması, kemer biçimi, yüksekliği ve saçak bitişiğinin özgün yapıya uyum sağlamaması gibi nedenlerle, sonraki döneme ait onarım olduğu düşünülmektedir. Bu cephede zemin kat avlu kotundan yükseltilerek, alta bodrum açılmıştır.
	Merdiven	Özgün yapıya ait merdiven bulunmamaktadır. Ancak yeni yapıdan avluya iniş merdiveni yapılmıştır	Kuzey-batı köşesinde arka yapıya geçmek amacıyla 155 cm genişliğinde, 18 basamaklı özgün merdiven bulunmaktadır.	Güney cephesinde bulunan Sarraf Han'a geçiş için, sonradan açılan 8 basamaklı merdiven vardır.	1.avludan 2.avluya geçiş koridorunun sağ tarafında üst kata çıkan merdiven vardır. L planlı 100 cm genişliğinde 22 adet rıht 31 cm. genişliğindedir.
	Wc	Özgün wc yerleri depo olarak kullanıldığından avluya yeni yapı wc yapılmıştır.			
	Kat silmesi	Özgün yapının büyük çoğunluğu yok olduğundan kat silmesine ait iz yoktur.	Özgün yapının büyük çoğunluğu yok olduğundan kat silmesine ait iz yoktur.	Özgün yapının büyük çoğunluğu yok olduğundan kat silmesine ait iz yoktur.	Özgün yapının büyük çoğunluğu yok olduğundan kat silmesine ait iz yoktur.
	Eklentiler	Kuzey-batı köşe odasında özgün yapıya ilişkin bölüm yoktur. Tüm cephe uyumsuz yeni yapıdır.	Revaklar arka odalara dahil edilerek, günümüz malzemeleri ile kapatılmıştır. Yapı önüne saçak eklenmiştir.	Güney-doğu köşesindeki ilk oda dışında cephenin tümü uygunsuz yeni yapıdır.	Revaklar odalara dahil edilerek, günümüz malzemeleri ile kapatılmıştır. Revak izleri görülememektedir

2. avludaki wc

2. avlu batı cephesi

2. avludan batı cephesi

2. avlu güney cephesi

CEBECİ HAN

İÇ CEPHE MEVCUT DURUMU						
ÜST KATLAR	Odalar		BATİ CEPHESİ	KUZEY CEPHESİ	DOĞU CEPHESİ	GÜNEY CEPHESİ
		BİRİMLER	ÖZELLİKLER	ÖZELLİKLER	ÖZELLİKLER	ÖZELLİKLER
		Duvar	Kuzey-batıdaki köşe oda dışında özgün yapıya ilişkin bölüm çok azdır.	Yapının özgün durumuna ilişkin veriler alabileceğimiz örnekler sadece bu cephede bulunan 2 adet odadan ibarettir. Yan yana bulunan 2 odanın avlu cephesi kemer başlangıcına kadar kesme taştır. Üst örtüyü oluşturan kemer başlangıcından itibaren moloz taş duvar örgüsü görülür. Günümüzde cephe hava almayacak bir boya ile boyalıdır.	Revaklar odalara dahil edildiğinden, cepheler biçim değiştirmiştir. Kuzey-doğu cephesi haricinde özgün duvar yüzeyi görülememektedir. Özgün kapı ya da pencere bulunmamaktadır. Günümüz malzemeleri ile özgün yapıya uyumlu olmayan cepheler oluşturulmuştur	Güney-doğu köşesindeki ilk oda dışında cephenin tümü uyumsuz yeni yapıdır.
		Kapı	Özgün boyut ve malzemesine ilişkin hiçbir iz yoktur.	Oda girişleri tuğladan yay kemer altındandır. Sadece bu cephede özgün durumuna yakın 2 adet örnek kalmıştır.	Özgün boyut ve malzemesine ilişkin hiçbir iz yoktur.	Özgün boyut ve malzemesine ilişkin hiçbir iz yoktur.
		Pencere	Özgün boyut ve malzemesine ilişkin hiçbir iz yoktur.	Oda pencereleri tuğladan yay kemer altında dikdörtgen biçimlidir. Bu cephede özgün durumuna yakın tek örnekte söve yerine pencere etrafında kesme taş kullanılmıştır. Özgün doğrama bulunmamaktadır	Kuzey-doğu köşesinde 1 adet pencere bulunmaktadır. Yay kemer altında kesme taş söveli ve lokmal parmaklığı bulunmaktadır. Büyük oranda ise yeni yapı bulunmaktadır	Özgün boyut ve malzemesine ilişkin hiçbir iz yoktur.
	Revaklar	Paye	Özgün durumdan geriye ayakta kalan son 2 payeden biri kuzey-batı köşesindedir. Paye yaklaşık 80x30x35 cm.lik kesme taşlar ile oluşturulmuştur ve taban oturumu 110x110 cm.dir. Kesme taşlarda büyük kopmalar meydana gelmiştir. Kesme taş aralarında harç gözlenememektedir.	Özgün yeri boyutu ve malzemesine ilişkin hiçbir iz yoktur	Özgün durumdan geriye ayakta kalan son 2 payeden biri kuzey-batı köşesindedir. Paye yaklaşık 80x30x35 cm.lik kesme taşlar ile oluşturulmuştur ve taban oturumu 110x110 cm.dir. Kesme taşlarda büyük kopmalar meydana gelmiştir. Kesme taş aralarında harç gözlenememektedir.	Özgün boyut ve malzemesine ilişkin hiçbir iz yoktur.
		Kemer	Kemerler yaklaşık 33x16.5x3.5 cm.lik tuğlalar şaşırtmalı kullanılarak 1.5 sıra halinde uygulanmıştır. Tuğla aralarındaki harç 3-3.5 cm olarak uygulanmıştır. Tuğla ve harçlarda dökülmeler görülmektedir. Kemer genişliği yaklaşık 52 cm kalınlığı ise yaklaşık 100 cm.dir	Özgün boyut ve malzemesine ilişkin hiçbir iz yoktur.	Kemerler yaklaşık 33x16.5x3.5 cm.lik tuğlalar şaşırtmalı kullanılarak 1.5 sıra halinde uygulanmıştır. Tuğla aralarındaki harç 3-3.5 cm olarak uygulanmıştır. Tuğla ve harçlarda dökülmeler görülmektedir. Kemer genişliği yaklaşık 52 cm kalınlığı ise yaklaşık 100 cm.dir	Özgün boyut ve malzemesine ilişkin hiçbir iz yoktur.
		Korkuluk	Özgün boyut ve malzemesine ilişkin hiçbir iz yoktur.	Özgün boyut ve malzemesine ilişkin hiçbir iz yoktur.	Özgün boyut ve malzemesine ilişkin hiçbir iz yoktur.	Özgün boyut ve malzemesine ilişkin hiçbir iz yoktur.
		Duvar	Özgün boyut ve malzemesine ilişkin hiçbir iz yoktur.	Özgün boyut ve malzemesine ilişkin hiçbir iz yoktur.	Avluya bakan revak cephesi içi moloz duvar olup dışı kesme taş kaplamadır. Kuzey-doğu köşesinde bulunan payenin avlu cephesinde kalmış bulunan son birkaç taş kaplama yapıdan ayrılmış, düşmek üzeredir.	Özgün boyut ve malzemesine ilişkin hiçbir iz yoktur.
		Metal gergi	Özgün gergi demirlerine ait hiç örnek bulunmamaktadır.	Özgün gergi demirlerine ait hiç örnek bulunmamaktadır.	Özgün gergi demirlerine ait hiç örnek bulunmamaktadır. Paye üzerindeki kemerde 10x6 cm.lik gergi demiri boşluğu görülmektedir.	Özgün gergi demirlerine ait hiç örnek bulunmamaktadır.
		Saçak	Özgün saçak profiline ilişkin hiçbir iz görülmemektedir.	Özgün saçak profiline ilişkin hiçbir iz görülmemektedir	Özgün saçak profiline ilişkin hiçbir iz görülmemektedir	Özgün saçak profiline ilişkin hiçbir iz görülmemektedir
		Üst örtü	Farklı kotlarda yapılmış kırma çatılar vardır.	Farklı kotlarda yapılmış kırma çatılar vardır.	Bir kısmı özgün yapı bir kısmı yeni yapı üzerine farklı kotlarda yapılmış bulunan kırma çatı vardır.	Farklı kotlarda yapılmış kırma çatılar vardır.

1. avlu kuzey cephesi

1.avlu güney cephesi

1. avlu

2. avlu

2. avlu

2. avlu kuzey-doğu köşesi

2. avlu kuzey cephesi

Revak modülü

CEBECİ HAN ESKİ FOTOĞRAFLAR (ENCÜMEN ARŞİVİ, 1937 ve 1945)

2. avlunun kuzey-batı köşesinden Beyazıt kulesi görülmektedir, 1945

1. avlu

1. avlu

2. avlu kuzey cephesi revak ve odalar

2. avlu kuzey-batı köşesi, 1937

CEBECİ HAN ESKİ FOTOĞRAFLAR (ENCÜMEN ARŞİVİ, 1937)

Güney-batı köşesi

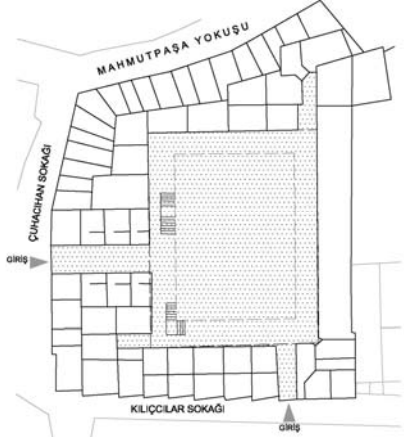

2. avlu kuzey-doğu köşesi

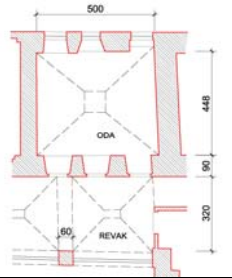
2. avlu kuzey-batı köşesi

GENEL TANIM KATALOĞU: ÇUHACI HAN

Yapının adı: ÇUHACI HAN	Envanter no: 39	Adresi: Çuhacıhan sok. No:2-4 Mollafenari Eminönü	Kadastro (pafta/ada/parşel): 28/325/14..49-53...62-120...138	Yapının tarihi: 1718-30	Yaptıran: Damat İbrahim Paşa	Kitabe: Mevcut değil
Kat adeti: Zemin+3	Avlu adeti: 1	Koruma durumu: B	K.V.K.K. Kararları: 21/06/1963-2072	Mescit yeri: Var	Özgün kullanımı(ya da yapılaş amacı): Ticaret	Günümüzdeki kullanımı: Ticaret + İmalat
				Bibliyografya : D.B.İ.A., cilt 2, s. 535. Geçirdiği onarımlar: 1755 Hoca paşa yangınından sonra birçok kez onarımlar görmüştür. 2000-2002 yılları arasında onarılmıştır. Rölöve:		
						

Pervititch, 1940

PLAN

	MEVCUT DURUM	ADETİ	BOYUTLARI	ÖRTÜ SİSTEMİ	ZEMİN KAPLAMASI	ÖZELLİKLER
GİRİŞ	Var	2	Çuhacıhan sok. girişi:565x2715 cm.	Çapraz tonoz	Günümüz malzemesi	Esas giriş Çuhacıhan sokağındandır. Üzeri çıkmalı yuvarlak taş kemerli bir açıklıktır.
AVLU	Var	1	2100x 2850 m.		Günümüz malzemesi	Avluyu 1. katta revaklı galeri çevreler.
REVAKLAR	Zemin katta var	22	320x320 cm.	Çapraz tonoz	Günümüz malzemesi	
	1. katta var	24	320x320 cm.	Çapraz tonoz	Günümüz malzemesi	
ODALAR	Zemin katta var	23	450x500 cm.	Tekne tonoz	Günümüz malzemesi	
	1. katta var	26	450x500 cm.	Çapraz tonoz	Günümüz malzemesi	
ODABAŞI ODASI	Yok					
DÜKKAN	Var	34	Yaklaşık 250-300x500-650 cm.	Tekne tonoz	Günümüz malzemesi	Onarım sonrasında cephe kaplamaları kesme taş ile kaplanarak, doğramalar metal malzeme ile yenilenmiştir.
BODRUM KAT	Var	Sayısı bilinmiyor	Bilinmiyor	Bilinmiyor	Bilinmiyor	Bir çok zemin kat dükkanın altında bodrum vardır.
AHIR	Yok					
MESCİT	Var	1				İğneci Hasan Ağa tarafından yaptırılmış Çuhacı Han'dan eski tarihli mescid, Han yapılırken içine almıştır. 1. Dünya Savaşı'na kadar kullanılan mescit, daha sonra han odalarına eklenmiştir.
ŞADIRVAN	Yok					
MERDİVEN	Var	2				Batı cephesinde girişin hemen sağında ve solunda merdivenler yer alır. Avluda köşe revakların solunda bulunan başka bir merdivenle hanın bodrumuna inilir.
WC	Var	2	120x200 cm.	Asma tavan	Günümüz malzemesi	Özgün yeri bilinmemekle birlikte Kılıççılar sok. girişinin sağındaki bir mekan wc olarak kullanılmaktadır.

Batı cephesindeki esas giriş

Esas giriş kemeri

Kuzey cephesindeki 1. kat revak modülleri

Batı cephesindeki revak modülleri

Güney cephesindeki revak modülleri

Doğu cephesindeki revak modülleri

ÇUHACI HAN

DİŞ CEPHE MEVCUT DURUMU					
	BİRİMLER	BATI CEPHESİ ÖZELLİKLER	KUZEY CEPHESİ ÖZELLİKLER	DOĞU CEPHESİ ÖZELLİKLER	GÜNEY CEPHESİ ÖZELLİKLER
ZEMİN KAT	Giriş Kapısı	Çuhacıhan sokağında konsollar üzerinde, çıkmalı, yarım daire kemerlidir. Kemerde işinsal metal parmaklık vardır.	Yok	Yok	İkincil giriş ise Kılıççılar sokağından ve kemerlidir.
	Dükkan	Çuhacıhan sok. 10 adet	Mahmutpaşa cad. 12 adet	Sağır cephedir.	Kılıççılar sok. 10 adet
	Duvar Örgüsü	Kesme taş	Kesme taş	Kesme taş	Kesme taş
	Eklentiler		Sağır cephedir		
ÜST KATLAR	Duvar Örgüsü	1 sıra taş+2 sıra tuğla almaşık örgü	Sağır cephedir	1 sıra taş+2 sıra tuğla almaşık örgü	1 sıra taş+2 sıra tuğla almaşık örgü
	Pencere	Pencereler dikdörtgen formda, söveli ve metal parmaklığa sahiptir. 1.kat pencereleri üzerinde üçgen alınlık bulunmaktadır.	Sağır cephedir	Pencereler dikdörtgen formda, söveli ve metal parmaklığa sahiptir. 1.kat pencereleri üzerinde üçgen alınlık bulunmaktadır.	Pencereler dikdörtgen formda, söveli ve metal parmaklığa sahiptir. 1.kat pencereleri üzerinde üçgen alınlık bulunmaktadır.
	Eklentiler		Sağır cephedir		

Batı cephesi giriş kapısı

Batı (giriş kapısı cephesi) cephesindeki duvar örgüsü ve pencere modülleri

İÇ CEPHE MEVCUT DURUMU					
	BİRİMLER	BATI CEPHESİ ÖZELLİKLER	KUZEY CEPHESİ ÖZELLİKLER	DOĞU CEPHESİ ÖZELLİKLER	GÜNEY CEPHESİ ÖZELLİKLER
ZEMİN KAT	Revak –Oda	Restorasyon sonrasında revaklar imitasyon taş ile kaplanarak onarılmıştır.	Restorasyon sonrasında revaklar imitasyon taş ile kaplanarak onarılmıştır.	Bazı revaklar kapatılmıştır.	Birçok revaklar odalar ile birleştirilerek kapatılmıştır, odalarda asma katlar oluşturulmuştur.
	Merdiven	Çapraz tonozlu giriş holünün hemen sağında ve solunda üst kata çıkan merdivenler yer alır. Buradan mescide de geçiş vardır.	Avluya bakan kuzey ve doğu cephelerinin kesiştiği köşede bodrum kata inene bir merdiven bulunur.		
	Wc				Özgün yeri bilinmemekle birlikte Kılıççılar sok. girişinin sağındaki bir mekan wc olarak kullanılmaktadır.
	Kat silmesi				
	Eklentiler	Batı cephesinde zemin kat revakları kapatılarak özgün yapıya uygun olmayan eklentiler yapılmış. Revak ve oda hizalarını algılamak oldukça güç olup, bu cephelere yeni pencere ve kapı eklenmiştir.	Restorasyonda tüm kaplamalar imitasyon olarak kullanıldığından özgün malzeme ve boyutlarına ulaşılammıştır.	Restorasyonda tüm kaplamalar imitasyon olarak kullanıldığından özgün malzeme ve boyutlarına ulaşılammıştır.	Restorasyonda tüm kaplamalar imitasyon olarak kullanıldığından özgün malzeme ve boyutlarına ulaşılammıştır.

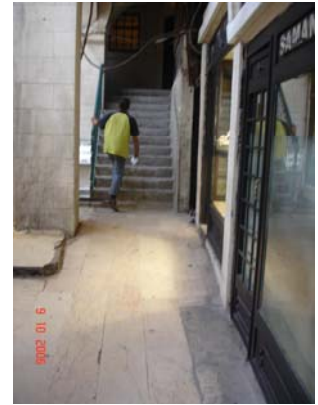
Zemin katta kapatılan revaklar

Kapatılan revaklar (kuzey-doğu cephesi)

Zemin katta revaklar ve dükkanlar (doğu cephesi)

Eklenti merdiven

Avludaki tek katlı ticaret yapıları

ÇUHACI HAN

İÇ CEPHE MEVCUT DURUMU						
		BİRİMLER	BATİ CEPHESİ	KUZEY CEPHESİ	GÜNEY CEPHESİ	DOĞU CEPHESİ
			ÖZELLİKLER	ÖZELLİKLER	ÖZELLİKLER	ÖZELLİKLER
ÜST KATLAR	Odalar	Duvar	Odalarda asma katlar oluşturulmuştur.	Odalarda asma katlar oluşturulmuştur.	Odalarda asma katlar oluşturulmuştur.	Odalarda asma katlar oluşturulmuştur.
		Kapı	Odaların revaklı galeriye açılan kapıları yanında iki pencereleri de bulunmaktadır. Özgün boyutunu korumaktadır. Günümüz malzemesi kullanılmıştır.	Odaların revaklı galeriye açılan kapıları yanında iki pencereleri de bulunmaktadır. Özgün boyutunu korumaktadır. Günümüz malzemesi kullanılmıştır.	Odaların revaklı galeriye açılan kapıları yanında iki pencereleri de bulunmaktadır. Özgün boyutunu korumaktadır. Günümüz malzemesi kullanılmıştır.	Odaların revaklı galeriye açılan kapıları yanında iki pencereleri de bulunmaktadır. Özgün boyutunu korumaktadır. Günümüz malzemesi kullanılmıştır.
		Pencere	Odaların revaklı galeriye açılan kapıları yanında iki pencereleri de bulunmaktadır.	Odaların revaklı galeriye açılan kapıları yanında iki pencereleri de bulunmaktadır.	Odaların revaklı galeriye açılan kapıları yanında iki pencereleri de bulunmaktadır.	Odaların revaklı galeriye açılan kapıları yanında iki pencereleri de bulunmaktadır.
	Revaklar	Paye	Taştan ve kare kesitlidir	Taştan ve kare kesitlidir	Taştan ve kare kesitlidir	Taştan ve kare kesitlidir
		Kemer	Revaklardan 4'ü kapatılarak, cumbalar oluşturulmuştur. Bu cumbalara değişik tip ve boyutlarda pencereler eklenmiştir.	Revaklardan 2 tanesi tuğla örgü sistemiyle, diğer 3'ü ise almasıık sistemle örülmüştür.	Revaklardan biri kapatılarak, bir cumba oluşturulmuştur. Cumbaya 2 adet aşağıda, bir adet yukarıda olmak üzere 3 adet pencere eklenmiştir. Almasıık örgü kullanılmıştır.	Revaklardan ikisi kapatılarak, cumbalar oluşturulmuştur. Bu cumbalara değişik tip ve boyutlarda pencereler eklenmiştir.
		Korkuluk	Özgün boyutlar korunmakla beraber, malzeme değişmiştir.	Özgün boyutlar korunmakla beraber, malzeme değişmiştir.	Özgün boyutlar korunmakla beraber, malzeme değişmiştir.	Özgün boyutlar korunmakla beraber, malzeme değişmiştir.
		Duvar	3 tanesinde tuğla duvar örgüsü yapılmıştır.	Tuğla duvar örgüsü yapılmıştır.	Tuğla duvar örgüsü yapılmıştır.	Tuğla duvar örgüsü yapılmıştır.
		Metal gergi	Özgün metal gergi mevcuttur.	Özgün metal gergi mevcuttur.	Özgün metal gergi mevcuttur.	Özgün metal gergi mevcuttur.
	Saçak		İç cephenin tamamı testere dişi saçakla çevrelenmiştir	İç cephenin tamamı testere dişi saçakla çevrelenmiştir	İç cephenin tamamı testere dişi saçakla çevrelenmiştir	İç cephenin tamamı testere dişi saçakla çevrelenmiştir
	Üst örtü		Avlu revak kemerleri ve üst örtü sistemi tuğla malzeme ile yapılmıştır. Örtü aynalı tonoz şeklindedir.	Avlu revak kemerleri ve üst örtü sistemi tuğla malzeme ile yapılmıştır. Örtü aynalı tonoz şeklindedir.	Avlu revak kemerleri ve üst örtü sistemi tuğla malzeme ile yapılmıştır. Örtü aynalı tonoz şeklindedir.	Avlu revak kemerleri ve üst örtü sistemi tuğla malzeme ile yapılmıştır. Örtü aynalı tonoz şeklindedir.

Esas katta revak, kapı ve pencereler

Avludan esas kat (1. kat) revakları

Üst örtü

Üst kattan kapı detayı

İç cepheden kirpi saçak detayı

ÇUHACI HAN ESKİ FOTOĞRAFLAR (ENCÜMEN ARŞİVİ, 1937)

Kılıççılar sok.

Çuhacıhan sok. giriş cephesi

Avlu

Üst örtü detayı

Üst örtü

ÇUHACI HAN ESKİ FOTOĞRAFLAR (ENCÜMEN ARŞİVİ, 1937)

Güney-batı cephesi

Kuzey cephesi

Merdiven çıkışı

1. kat revakları

ÇUHACI HAN ESKİ FOTOĞRAFLAR (ENCÜMEN ARŞİVLERİNDEN)

Çuhacı han eski fotoğraf (encümen arşivi 1937)

Çuhacı han eski fotoğraf (encümen arşivi 1937)

Çuhacı han eski fotoğraf (encümen arşivi 1937)

Çuhacı han eski fotoğraf (encümen arşivi 1937)

ÇUHACI HAN ESKİ FOTOĞRAFLAR (ENCÜMEN ARŞİVLERİNDEN)

Çuhacı han eski fotoğraf (encümen arşivi 1937)

Çuhacı han eski fotoğraf (encümen arşivi 1937)

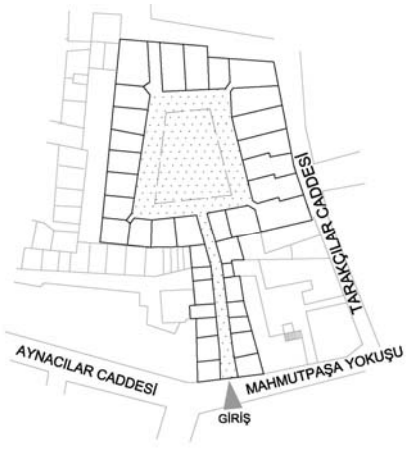

Çuhacı han eski fotoğraf (encümen arşivi 1937)

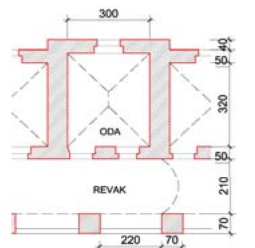

Çuhacı han eski fotoğraf (encümen arşivi 1937)

GENEL TANIM KATALOĞU: KALCILAR HAN

Yapının adı: KALCILAR HAN	Envanter no: 66	Adresi: Mahmutpaşa caddesi.No: 1 Dayahatun mah.	Kadaströ (pafta/ada/parşel): 160/630/23-24-31-38...43-45-46...55-241...249	Yapının tarihi: 18 yy	Yaptıran: Bilinmiyor	Kitabe: Mevcut değil
Kat adeti: Zemin + 1 normal	Avlu adeti: 1	Koruma durumu: A	K.V.K.K. Kararları: Tarih:15/03/1980-11832 Tarih :26/12/1990-2407	Mescit yeri:	Özgün kullanımı(yada yapıış amacı): Ticaret	Günümüzdeki kullanımı: Ticaret-İmalat
				Bibliyografya : D.B.İ.A., cilt 4, s. 394. Geçirdiğı onarımlar: 2005 yılında malikleri tarafından onarım görmüştür. Rölöve:	 Goad, 1905	

PLAN

	MEVCUT DURUM	ADETİ	BOYUTLARI	ÖRTÜ SİSTEMİ	ZEMİN KAPLAMASI	ÖZELLİKLER
GİRİŞ	Var	1	216x291 cm	Çapraz tonoz	Günümüz malzemesi	Mahmutpaşa yokuşu üzerindeki sade ve çıkıntısız , yuvarlak taş kemerli bir açıklıktan giriliyor.
AVLU	Var	1			Günümüz malzemesi	Yamuk biçimli . Girişin sol tarafındaki merdivenin yanında çeşme mevcut.
REVAKLAR	Var	19	353x416 cm	Beşik Tonoz	Günümüz malzemesi	
ODALAR	Var	Yaklaşık 31'i üst kat, 19'u zemin olmak üzere toplam 50 adet mevcut.		Zemin kattakiler beşik tonoz. 1. katlar kubbe	Günümüz malzemesi	
ODABAŞI ODASI	Yok					Hana girişteki geçite açılan 5 odadan biri özgününde hancıbaşı odası olabilir.
DÜKKAN	Var	16	Farklılık göstermekte	Beşik tonoz	Günümüz malzemesi	Mahmutpaşa cad. hanın ön cephesinde 5 adet mevcuttur. Avluya açılan geçitte 4 adet, Tarakçılar cad. 7 adet vardır.
BODRUM KAT	Yok					Özgününde olmamakla birlikte bazı zemin kat odalarının altında kısmi bodrum vardır.
AHIR	Yok					Kullanılıclılar tarafından vaktiyle zemin kattaki odaların olduğı bildirilmiştir.
MESCİT	Yok				...	
ŞADIRVAN	Yok					
MERDİVEN	Var	2	139x15.5x32.5 cm 144x20x33 cm		Günümüz malzemesi (mozaik)	Girişin sol tarafındaki 23, sağ tarafındaki ise 21 adet basamaklıdır. Girişin solundaki revakın içinden üst kata geçişi sağlamak için olan merdivenim özgün olduğı düşünölmektedir.
WC	Var	1		Beşik tonoz	Günümüz malzemesi	Hanın kuzeydoğı tarafında.

Mahmutpaşa cad. olan giriş

Yenilenmiş merdiven

Merdiven üzerindeki revaklar

Tarakçılar sokak cephesi

Kapatılan alt kat revakları

Özgün oda kapısı

KALCILAR HAN

DİŞ CEPHE MEVCUT DURUM					
	BİRİMLER	BATI CEPHESİ ÖZELLİKLER	KUZEY CEPHESİ ÖZELLİKLER	GÜNEY CEPHESİ ÖZELLİKLER	DOĞU CEPHESİ ÖZELLİKLER
ZEMİN KAT	Giriş Kapısı			Mahmutpaşa yokuşu güneydoğu cephesinde koridordan giriliyor.	
	Dükkan			5 adet	7 adet
	Duvar Örgüsü	Bitişik nizam	Bitişik nizam	Almaşık duvar.	Tüm cephe sıvanarak ya da mozaik ile kaplanarak özgün boyut ve malzemeleri değişmiştir.
	Eklentiler			Tüm dükkan cepheleri günümüz malzemeleri ile yenilenmiştir.	Tüm dükkan cepheleri günümüz malzemeleri ile yenilenmiştir.
ÜST KATLAR	Duvar Örgüsü	Almaşık duvar	Almaşık duvar	Almaşık duvar, ancak cephede yeşillenme vardır.	Almaşık duvar, ancak cephede yeşillenme vardır.
	Pencere			Özgün boyutu korunmuş pencerelerin doğramaları günümüz malzemesi kullanılmak suretiyle değiştirilmiştir.	Özgün boyutu korunmuş pencerelerin doğramaları günümüz malzemesi kullanılmak suretiyle değiştirilmiştir.
	Eklentiler		Üst örtünün üzerine özgün yapıya uygun olmayan ek kat yapılmıştır.	Özgün yapıya uygun olmayan yeni yapı mevcut ve cephe günümüz malzemesi ile kaplanmıştır.	Üst örtünün üzerine özgün yapıya uygun olmayan ek kat yapılmıştır. Pencerelerin doğramaları günümüz malzemesi kullanılmak suretiyle değiştirilmiştir.

Tarakçılar cad. dış cephe

Tarakçılar cad. dış cephe

İÇ CEPHE MEVCUT DURUM					
	BİRİMLER	BATI CEPHESİ ÖZELLİKLER	KUZEY CEPHESİ ÖZELLİKLER	GÜNEY CEPHESİ ÖZELLİKLER	DOĞU CEPHESİ ÖZELLİKLER
ZEMİN KAT	Revak –Oda	Kuzeybatı tarafında 1 revak mevcut. Zemin kat revakları örtü sistemi beşik tonozdur. Revak araları ve avluya bakan cepheleri kapatılmıştır.	2 adet revak mevcut diğerleri tamamen kapatılarak yeni bir mekan oluşturulmuştur. Revak boyutları 353x416 cm.dir. Revak ayakları yaklaşık olarak 83 eninde ve 86 cm genişliğindedir. Revaklar günümüz malzemesi ile sıvanıp boyanmış. 1. revak yarısından itibaren kapatılarak dükkan amaçlı kullanılmakta. Zemin kat revakları örtü sistemi beşik tonozdur.	Revaklar günümüz malzemesi ile sıvanıp boyanmıştır. Merdiven bitişiğinde yapılan çay ocağı 2. revağın 4/1 ini kaplamıştır. Revak boyutları 350x415 cm.dir. Revak ayakları yaklaşık 83cm eninde ve 86cm genişliğindedir. Zemin kat revakları örtü sistemi beşik tonozdur.	Güneydoğu tarafında 1 revak mevcut. Revak içersinden doğu yönüne doğru merdiven mevcuttur. Zemin kat revakları örtü sistemi beşik tonozdur. Revak araları kapatılmıştır.
	Merdiven	Güneybatı tarafında boyutları yaklaşık olarak 144x20x33 cm ve 21 basamaktan oluşmuş merdiven mevcuttur. Merdiven günümüz malzemesi ile yeniden oluşturulmuştur.			Doğu tarafındaki revağın içinde zemin katı 1. kata bağlayan merdiven mevcut. Merdiven boyutları yaklaşık olarak 139x15.5x32.5 cm ve 23 basamaktan oluşmaktadır. Merdiven günümüz malzemesi (mozaik) ile kaplanmıştır. Merdiven korkulukları günümüz malzemesinden yapılmıştır (demir).
	Wc		Kuzeydoğu tarafında 1. revağın altından girişi olan wc mevcut. Günümüz malzemesi kullanılarak zemin kaplaması yapılmıştır.		
	Kat silmesi	Onarım sırasında sıva ile kapatıldığından görülememektedir.	Onarım sırasında sıva ile kapatıldığından görülememektedir.	Onarım sırasında sıva ile kapatıldığından görülememektedir.	Onarım sırasında sıva ile kapatıldığından görülememektedir.
	Eklentiler	Girişin sol tarafındaki merdivenin çıktığı yerde kat arasında çay ocağı yapılmış. Revaklar kapatılarak yeni odalar oluşturulmuştur.			Girişin sağ tarafında çeşmenin bitişiğinde özgün yapıya uygun olmayan ahşaptan yeni yapı yapılmıştır. Çeşmenin arka tarafında merdiven altından geçişi tamamen engelliyen ve kömürlük amaçlı yeni yapı yapılmıştır. Revaklar kapatılarak yeni odalar oluşturulmuştur.

Kuzey cephendeside değiştirilen zemin kat revakı

Han girişin sağ tarafındaki merdiven

Çeşmenin yanındaki yeni yapı

Wc girişi

Kuzey revakları

Avluya girilen geçitteki odalar

KALCILAR HAN

İÇ CEPHE MEVCUT DURUMU						
ÜST KATLAR	Odalar		BATİ CEPHESİ	KUZEY CEPHESİ	GÜNEY CEPHESİ	DOĞU CEPHESİ
		BİRİMLER	ÖZELLİKLER	ÖZELLİKLER	ÖZELLİKLER	ÖZELLİKLER
		Duvar	Duvarlar günümüz malzemesi ile sıvanıp boyanmıştır.	Duvarlar günümüz malzemesi ile sıvanıp boyanmıştır.	Duvarlar günümüz malzemesi ile sıvanıp boyanmıştır.	Duvarlar günümüz malzemesi ile sıvanıp boyanmıştır.
		Kapı	Bazı kapıların özgün boyutları korunmuştur. Ancak bazılarında özgün boyut ve malzemeye ilişkin hiçbir iz yoktur. Özgün boyutu korunmayan kapıların yerine geniş kepenk yapılarak bazı oda cephelerinde kapı boşlukları büyütülmüştür.	Bazı kapıların özgün boyutları korunmuştur. Ancak bazılarında özgün boyut ve malzemeye ilişkin hiçbir iz yoktur. Özgün boyutu korunmayan kapıların yerine geniş kepenk yapılarak bazı oda cephelerinde kapı boşlukları büyütülmüştür.	Bazı kapıların özgün boyutları korunmuştur. Ancak bazılarında özgün boyut ve malzemeye ilişkin hiçbir iz yoktur. Özgün boyutu korunmayan kapıların yerine geniş kepenk yapılarak bazı oda cephelerinde kapı boşlukları büyütülmüştür.	Bazı kapıların özgün boyutları korunmuştur. Ancak bazılarında özgün boyut ve malzemeye ilişkin hiçbir iz yoktur. Özgün boyutu korunmayan kapıların yerine geniş kepenk yapılarak bazı oda cephelerinde kapı boşlukları büyütülmüştür.
		Pencere	Bazı pencerelerin özgün boyutları korunmuştur. Ancak bazıları da kapılar ile birleştirilerek geniş kepenk yapılmış ve özgünlükleri bozulmuştur.	Bazı pencerelerin özgün boyutları korunmuştur. Ancak bazıları da kapılar ile birleştirilerek geniş kepenk yapılmış ve özgünlükleri bozulmuştur.	Bazı pencerelerin özgün boyutları korunmuştur. Ancak bazıları da kapılar ile birleştirilerek geniş kepenk yapılmış ve özgünlükleri bozulmuştur.	Bazı pencerelerin özgün boyutları korunmuştur. Ancak bazıları da kapılar ile birleştirilerek geniş kepenk yapılmış ve özgünlükleri bozulmuştur.
	Revaklar	Paye	Kesme taştan yapılmış olan payeler günümüz malzemesi ile boyanmıştır. Kemerlerin birleşim yerlerinde kare kesitli sütun başlığı ile birleştirilmiştir. Günümüz malzemesi ile boyanmıştır. Genişliği 86 cm, derinliği 83 cm.dir..	Kesme taştan yapılmış olan payeler günümüz malzemesi ile boyanmıştır. Kemerlerin birleşim yerlerinde kare kesitli sütun başlığı ile birleştirilmiştir. Günümüz malzemesi ile boyanmıştır. Genişliği 86 cm, derinliği 83 cm.dir..	Kesme taştan yapılmış olan payeler günümüz malzemesi ile boyanmıştır. Kemerlerin birleşim yerlerinde kare kesitli sütun başlığı ile birleştirilmiştir. Günümüz malzemesi ile boyanmıştır. Genişliği 86 cm, derinliği 83 cm.dir..	Kesme taştan yapılmış olan payeler günümüz malzemesi ile boyanmıştır. Kemerlerin birleşim yerlerinde kare kesitli sütun başlığı ile birleştirilmiştir. Günümüz malzemesi ile boyanmıştır. Genişliği 86 cm, derinliği 83 cm.dir..
		Kemer	Kemerler zemin katta beşik kemer, üst katta sivri kemer şeklindedir. Üst kat kemerleri yaklaşık olarak boyutları 33x16.5x3.5 cm .lik tuğlalar ile örülmüştür. Tuğlalar arasında 3-3.5 cm harç kullanılmıştır. Tuğla ve harçlarda dökülmeler görülmektedir.	Kemerler zemin katta beşik kemer, üst katta sivri kemer şeklindedir. Üst kat kemerleri yaklaşık olarak boyutları 33x16.5x3.5 cm .lik tuğlalar ile örülmüştür. Tuğlalar arasında 3-3.5 cm harç kullanılmıştır. Tuğla ve harçlarda dökülmeler görülmektedir.	Kemerler zemin katta beşik kemer, üst katta sivri kemer şeklindedir. Üst kat kemerleri yaklaşık olarak boyutları 33x16.5x3.5 cm .lik tuğlalar ile örülmüştür. Tuğlalar arasında 3-3.5 cm harç kullanılmıştır. Tuğla ve harçlarda dökülmeler görülmektedir.	Kemerler zemin katta beşik kemer, üst katta sivri kemer şeklindedir. Üst kat kemerleri yaklaşık olarak boyutları 33x16.5x3.5 cm .lik tuğlalar ile örülmüştür. Tuğlalar arasında 3-3.5 cm harç kullanılmıştır. Tuğla ve harçlarda dökülmeler görülmektedir.
		Korkuluk	Özgün boyut ve malzemesi korunduğu düşünülmektedir. Ancak günümüz malzemesi ile sıvanıp boyandığından net olarak görülemez.	Özgün boyut ve malzemesi korunmuş. Ancak günümüz malzemesi ile sıvanıp boyanmış.	Özgün boyut ve malzemesi korunmuş. Ancak günümüz malzemesi ile sıvanıp boyanmış.	Özgün boyut ve malzemesi korunmuş. Ancak günümüz malzemesi ile sıvanıp boyanmış.
		Duvar	Revak başlangıcından saçaklara olan kısımda almalı duvar örgüsü kullanılmış. Saçaklarda kısmi olarak çiçeklenme mevcuttur.	Revak başlangıcından saçaklara olan kısımda almalı duvar örgüsü kullanılmış. Saçaklarda kısmi olarak çiçeklenme mevcuttur.	Revak başlangıcından saçaklara olan kısımda almalı duvar örgüsü kullanılmış. Saçaklarda kısmi olarak çiçeklenme mevcuttur.	Revak başlangıcından saçaklara olan kısımda almalı duvar örgüsü kullanılmış. Saçaklarda kısmi olarak çiçeklenme mevcuttur.
		Metal gergi	Revaklar arasında dövme demirden özgün metal gergi mevcuttur.	Revaklar arasında dövme demirden özgün metal gergi mevcuttur.	Revaklar arasında dövme demirden özgün metal gergi mevcuttur.	Revaklar arasında dövme demirden özgün metal gergi mevcuttur.
		Saçak	Tuğladan kirpi saçak mevcuttur. Ancak tuğlalar arasındaki harçlarda dökülmeler ve çiçeklenmeler görülmektedir.	Tuğladan kirpi saçak mevcuttur. Ancak tuğlalar arasındaki harçlarda dökülmeler ve çiçeklenmeler görülmektedir.	Tuğladan kirpi saçak mevcuttur. Ancak tuğlalar arasındaki harçlarda dökülmeler ve çiçeklenmeler görülmektedir.	Tuğladan kirpi saçak mevcuttur. Ancak tuğlalar arasındaki harçlarda dökülmeler ve çiçeklenmeler görülmektedir.
		Üst örtü	Kubbe olan üst örtü sisteminin kurşun kaplamaları tamamen kaldırılıp günümüz malzemesi ile kaplanmıştır.	Kubbe olan üst örtü sisteminin kurşun kaplamaları tamamen kaldırılıp günümüz malzemesi ile kaplanmıştır.	Kubbe olan üst örtü sisteminin kurşun kaplamaları tamamen kaldırılıp günümüz malzemesi ile kaplanmıştır.	Kubbe olan üst örtü sisteminin kurşun kaplamaları tamamen kaldırılıp günümüz malzemesi ile kaplanmıştır.

Doğu cephesi 1. kat revakları

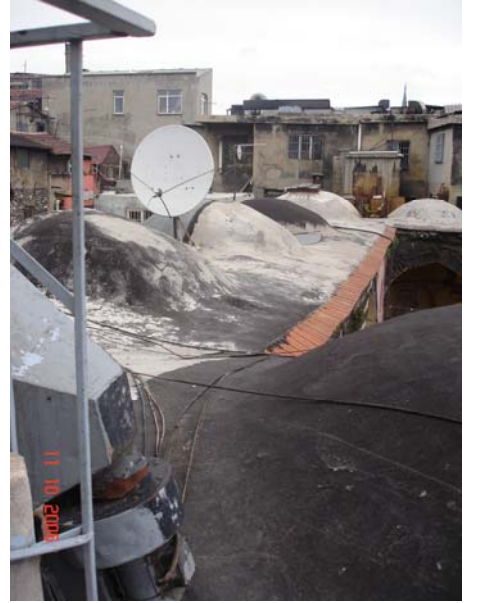
Üst kat revak kemerleri ve metal gergi

Batı cephesi 1. kat revakı

Kirpi saçak detayı

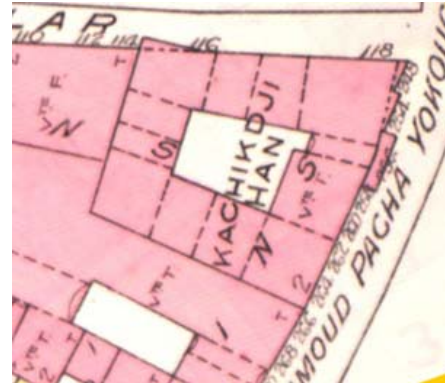
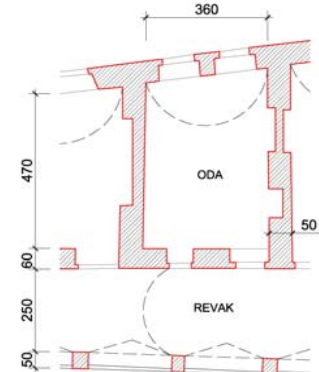

Üst örtü

Güney cephesi 1. kat revakı

GENEL TANIM KATALOĞU: KAŞIKÇI HAN

Yapının adı: KAŞIKÇI HAN	Envanter no: 67	Adresi: Mahmutpaşa yokuşu Dayahatun mah.Eminönü	Kadastro (pafta/ada/parsel): 2746/1...17-251...254	Yapının tarihi: 18 yy	Yaptıran: Bilinmiyor	Kitabe: Mevcut değil
Kat adeti: Zemin +1 normal	Avlu adeti: 1	Koruma durumu: A	K.V.K.K. Kararları:	Mescit yeri: Yok	Özgün kullanım: Han	Günümüzdeki kullanımı: Ticaret + İmalat
				Bibliyografya : D.B.İ.A., c. 4, s. 488		
				Geçirdiği onarımlar:		
				Rölöve:		
PLAN						
	MEVCUT DURUM	ADETİ	BOYUTLARI Cephe x derinlik	ÖRTÜ SİSTEMİ	ZEMİN KAPLAMASI	ÖZELLİKLER
GİRİŞ	Var	1	280x192 cm	Beşik Tonoz.	Günümüz malzemesi	Mahmutpaşa yokuşundan giriş sağlanıyor. Giriş, sade, çıkmalı, yuvarlak taş kemerlidir.
AVLU	Var	1	1000x1000 cm.		Günümüz malzemesi (çini)	Kare şeklinde.
REVAKLAR	Her iki katta 3'er adet mevcut.	12	250x360 cm	Zemin kattakiler yuvarlak, üst kattakiler ise sivri kemer şeklindedir.	Günümüz malzemesi (çini) Zemin katta girişin sol tarafında kalan revaklar arası duvar örülerek kapatılmış.	
ODALAR	Zemin ve üst katta mevcut.	20	470x360 cm.	Beşik tonoz	Günümüz malzemesi	
ODABAŞI ODASI	Bilinmiyor.					
DÜKKAN	Mahmutpaşa yokuşu ve tarakçılar sokak cephesinde mevcut.	9	Yaklaşık 24 m2	Aynalı tonoz	Günümüz malzemesi	
BODRUM KAT	Mevcut değil.					
AHIR	Bilinmiyor.					
MESCİT	Yok					
ŞADIRVAN	Yok					
MERDİVEN	Avluya girişin solunda.	1	107x23x33 cm	Tonoz	Günümüz malzemesi	19 basamaklı
WC	Var	1		Aynalı tonoz	Günümüz malzemesi	

Kaşıkçı Han girişi

1. kat revakların iç görünüşü

Kaşıkçı Han zemin kat dış cephesi

Zemin kat revakları

1. kat revakları

Girişin üzerindeki çıkma

KAŞIKÇI HAN

DİŞ CEPHE MEVCUT DURUMU					
	BİRİMLER	BATI CEPHESİ ÖZELLİKLER	KUZEY CEPHESİ ÖZELLİKLER	DOĞU CEPHESİ ÖZELLİKLER	GÜNEY CEPHESİ ÖZELLİKLER
ZEMİN KAT	Giriş Kapısı				Güneydoğu tarafında ana girişi kapısı Mahmutpaşa yokuşundan giriliyor.
	Dükkan	Sağır cephe olduğundan dolayı dükkan yok.	Sağır cephe olduğundan dolayı dükkan yok	Kuzeydoğu tarafında 4 adet mevcut.	Güneydoğu tarafında 5 adet mevcut.
	Duvar Örgüsü	Bitişik nizamdır.	Bitişik nizamdır.	Kesme taş kaplamalı dükkan duvarları kısmi olarak günümüz malzemesi ile kaplanmıştır.	Kesme taş kaplamalı dükkan duvarları kısmi olarak günümüz malzemesi ile kaplanmıştır.
	Yeni Yapı				
ÜST KATLAR	Duvar Örgüsü	Bitişik nizamdır.	Bitişik nizamdır.	Almaşık örgü sistemi kullanılmıştır ancak cephede yoğun çiçeklenme vardır.	Almaşık örgü sistemi kullanılmıştır ancak cephede yoğun çiçeklenme vardır.
	Pencere			Özgün boyutu korunmuş, ancak doğramaları günümüz malzemesi kullanılarak yenilenmiştir.	Özgün boyutu korunmuş, ancak doğramaları günümüz malzemesi kullanılarak yenilenmiştir.
	Eklentiler				

Zemin kat revakları

Kaşıkçı Han dış köşesi

İÇ CEPHE MEVCUT DURUMU					
	BİRİMLER	BATI CEPHESİ ÖZELLİKLER	KUZEY CEPHESİ ÖZELLİKLER	DOĞU CEPHESİ ÖZELLİKLER	GÜNEY CEPHESİ ÖZELLİKLER
ZEMİN KAT	Revak –Oda	Zemin kattaki yuvarlak kemerli revaklar arası kapatılarak, arkasındaki odalara ilave edilmiştir. Revaklar günümüz malzemesi ile sıvanıp boyanmıştır. Günümüz malzemesi ile zemini kaplatılmış odaların üst örtüleri ise beşik tonozdur. Bazı dükkanların içerisinde bölücü duvarla yeni bir mekanlar oluşturulmuş. Bazı mekanlara ise asma kat eklenmiştir.	Zemin kattaki yuvarlak kemerli revaklar arası kapatılarak, arkasındaki odalara ilave edilmiştir. Revaklar günümüz malzemesi ile sıvanıp boyanmıştır. Günümüz malzemesi ile zemini kaplatılmış odaların üst örtüleri ise beşik tonozdur. Bazı dükkanların içerisinde bölücü duvarla yeni bir mekanlar oluşturulmuş. Bazı mekanlara ise asma kat eklenmiştir.	Zemin kattaki yuvarlak kemerli revaklar arası kapatılarak, arkasındaki odalara ilave edilmiştir. Revaklar günümüz malzemesi ile sıvanıp boyanmıştır. Günümüz malzemesi ile zemini kaplatılmış odaların üst örtüleri ise beşik tonozdur. Bazı dükkanların içerisinde bölücü duvarla yeni bir mekanlar oluşturulmuş. Bazı mekanlara ise asma kat eklenmiştir.	Zemin kattaki yuvarlak kemerli revaklar arası kapatılarak, arkasındaki odalara ilave edilmiştir. Revaklar günümüz malzemesi ile sıvanıp boyanmıştır. Günümüz malzemesi ile zemini kaplatılmış odaların üst örtüleri ise beşik tonozdur. Bazı dükkanların içerisinde bölücü duvarla yeni bir mekanlar oluşturulmuş. Bazı mekanlara ise asma kat eklenmiştir.
	Merdiven	Girişi sağlayan geçitin sonunda başlayan merdiven 19 basamaktan oluşmakta ve günümüz malzemesi ile yenilenen merdivenin üst örtüsü tonozdur.			
	We		Üst katta kuzeybatı tarafında mevcuttur. Günümüz malzemesi ile sıvanıp boyanmış. Zemin örtüsü günümüz malzemesi ve üst örtü ise tonozdur. 2 kabinde oluşan wc'nin sıvalarında dökülmeler görülmekte.		
	Kat silmesi				
	Eklentiler			Girişi bağlayan geçit bitiminde merdiven başında çay ocağı yapılmış ve avluda özgün yapıya uygun olmayan yeni yapı eklenmiştir.	Girişi bağlayan geçit bitiminde merdiven başında çay ocağı yapılmış ve avluda özgün yapıya uygun olmayan yeni yapı eklenmiştir.

Avlu

Merdiven

Avlu içinde çay ocağı

Odanın içinden görülen pencere

KAŞIKÇI HAN

İÇ CEPHE MEVCUT DURUMU						
ÜST KATLAR	Odalar		BATI CEPHESİ	KUZEY CEPHESİ	DOĞU CEPHESİ	GÜNEY CEPHESİ
		BİRİMLER	ÖZELLİKLER	ÖZELLİKLER	ÖZELLİKLER	ÖZELLİKLER
		Duvar	Günümüz malzemesi ile sıvanıp boyanmıştır. Ancak dökülmeler görülmektedir.	Günümüz malzemesi ile sıvanıp boyanmıştır. Ancak dökülmeler görülmektedir.	Günümüz malzemesi ile sıvanıp boyanmıştır. Ancak dökülmeler görülmektedir.	Günümüz malzemesi ile sıvanıp boyanmıştır. Ancak dökülmeler görülmektedir.
		Kapı	Özgün boyut korunmuştur, ancak doğramalar günümüz malzemesi kullanılarak değiştirilmiştir. Kapı boyutları yaklaşık olarak 162x77 cm.dir.	Özgün boyut korunmuştur, ancak doğramalar günümüz malzemesi kullanılarak değiştirilmiştir. Kapı boyutları yaklaşık olarak 162x77 cm.dir.	Özgün boyut korunmuştur, ancak doğramalar günümüz malzemesi kullanılarak değiştirilmiştir. Kapı boyutları yaklaşık olarak 162x77 cm.dir.	Özgün boyut korunmuştur, ancak doğramalar günümüz malzemesi kullanılarak değiştirilmiştir. Kapı boyutları yaklaşık olarak 162x77 cm.dir.
		Pencere	Özgün boyut korunmuş. Ancak doğramalar günümüz malzemesi kullanılarak değiştirilmiştir. Avluya bakan pencereler yaklaşık olarak 189x95 cm dir. Ancak bazı pencereler genişletilmiş, bazıları kapıya dönüştürülmüştür.	Özgün boyut korunmuş. Ancak doğramalar günümüz malzemesi kullanılarak değiştirilmiştir. Avluya bakan pencereler yaklaşık olarak 189x95 cm dir. Ancak bazı pencereler genişletilmiştir.	Özgün boyut korunmuş. Ancak doğramalar günümüz malzemesi kullanılarak değiştirilmiştir. Avluya bakan pencereler yaklaşık olarak 189x95 cm dir.	Özgün boyut korunmuş. Ancak doğramalar günümüz malzemesi kullanılarak değiştirilmiştir. Avluya bakan pencereler yaklaşık olarak 189x95 cm dir.
	Revaklar	Paye	Kare kesitli taş payeler günümüz malzemesi ile sıvanıp boyanmıştır. Kemerler ile olan bağlantı yine taş sütun başlığı ile sağlanmış olup, hepsi özgün ve iyi durumdadır.	Kare kesitli taş payeler günümüz malzemesi ile sıvanıp boyanmıştır. Kemerler ile olan bağlantı yine taş sütun başlığı ile sağlanmış olup, hepsi özgün ve iyi durumdadır.	Kare kesitli taş payeler günümüz malzemesi ile sıvanıp boyanmıştır. Kemerler ile olan bağlantı yine taş sütun başlığı ile sağlanmış olup, hepsi özgün ve iyi durumdadır.	Kare kesitli taş payeler günümüz malzemesi ile sıvanıp boyanmıştır. Kemerler ile olan bağlantı yine taş sütun başlığı ile sağlanmış olup, hepsi özgün ve iyi durumdadır.
		Kemer	Kemerler günümüz malzemesi ile sıvanmış ve boyanmıştır.	Kemerler günümüz malzemesi ile sıvanmış ve boyanmıştır.	Kemerler günümüz malzemesi ile sıvanmış ve boyanmıştır.	Kemerler günümüz malzemesi ile sıvanmış ve boyanmış.
		Korkuluk	Özgün değildir.	Özgün değildir.	Özgün değildir.	Özgün değildir.
		Duvar	Günümüz malzemesi ile sıvanıp boyanmış. Ancak dökülmeler görülmektedir.	Günümüz malzemesi ile sıvanıp boyanmış. Ancak dökülmeler görülmektedir.	Günümüz malzemesi ile sıvanıp boyanmış. Ancak dökülmeler görülmektedir.	Günümüz malzemesi ile sıvanıp boyanmış. Ancak dökülmeler görülmektedir.
		Metal gergi	Özgün boyut ve malzemesi korunmuştur. Dövme demirden yapılmıştır.	Özgün boyut ve malzemesi korunmuştur. Dövme demirden yapılmıştır.	Özgün boyut ve malzemesi korunmuştur. Dövme demirden yapılmıştır.	Özgün boyut ve malzemesi korunmuştur. Dövme demirden yapılmıştır.
	Saçak		Kirpi saçaklar sıvanmıştır	Kirpi saçaklar sıvanmıştır	Kirpi saçaklar sıvanmıştır	Kirpi saçaklar sıvanmıştır
	Üst örtü		Kısmi olarak özgündür ancak büyük oranda kiremit kaplıdır.	Kısmi olarak özgündür ancak büyük oranda kiremit kaplıdır.	Kısmi olarak özgündür ancak büyük oranda kiremit kaplıdır.	Kısmi olarak özgündür ancak büyük oranda kiremit kaplıdır.

1. kat özgün oda kapısı

1. kat pencere boşluğu

Avludan revak görünüşü ve metal gergiler

Avludan revak görünüşü

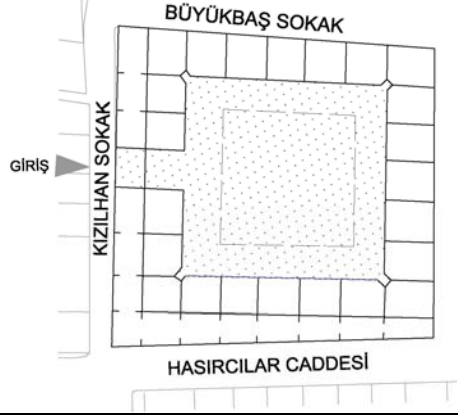
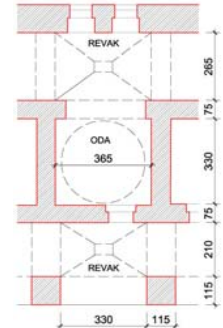

1. kat revakları ve özgün olmayan korkuluklar

Giriş cephesi

GENEL TANIM KATALOĞU: KIZIL (PAPAZOĞLU) HAN

Yapının adı: KIZIL HAN (PAPAZOĞLU)	Envanter no: 72	Adresi: Rüstempaşa mah. Kızılhan sok.	Kadastro (pafta/ada/parsel): 399/2...37	Yapının tarihi: 16.yy'ın ilk yarısı	Yaptıran: Bilinmiyor	Kitabe: Mevcut değil
Kat adeti: Zemin + 1	Avlu adeti: 1	Koruma durumu: A	K.V.K.K. Kararları: 25/06/1983 - 15185	Mescit yeri: Yok	Özgün kullanımı (ya da yapılış amacı): Han	Günümüzdeki kullanımı: Ticaret ve depo
				Bibliyografya : D.B.İ.A., cilt 5, s. 13.	 Pervititch, 1942	
				Geçirdiği onarımlar: 1894 depreminden sonra çatı bölümü yenilenmiş		
				Rölöve: G. Benli		
PLAN						
	MEVCUT DURUM	ADETİ	BOYUTLARI	ÖRTÜ SİSTEMİ	ZEMİN KAPLAMASI	ÖZELLİKLER
GİRİŞ	Var	1	310x328 cm	Beşik tonoz	Çini	Barok üslubu olan kemer mevcuttur.
AVLU	Var	1	1660x1660 cm		Kısmi şap ya da toprak	Kare Planlıdır.
REVAKLAR	Zemin kat ve üst katta özgün haliyle mevcuttur.	Zemin katta avlu girişi dahil her tarafta 4'er adet olmak üzere 16, üst katta da 16 adet bulunmaktadır. Kuzeybatı ve güneybatı cephelerinde odaların arkasında diğer revak sırası vardır.	210x330 cm	Çapraz tonoz	Büyük oranda şaptır.	
ODALAR	Var	55	330x365 cm.	Kubbe	Günümüz malzemesidir.	
ODABAŞI ODASI	Yok					
DÜKKAN	Bütün cephelerde var.	23		Kubbe	Çini ve şap	Dükkanlar günümüz malzemesi ile yenilenmiştir.
BODRUM KAT	Yok					
AHIR	Yok					
MESCİT	Yok					
ŞADIRVAN	Yok					
MERDİVEN	Girişte batı ve doğu yönünde 2 adet mevcuttur.	2	Batı yönündeki:142x19x29 cm. Doğu yönündeki:138x17x24 cm	Tonoz	Taş	
WC	Var	1		Asma tavan	Şap	Günümüzde sadece üst katta var. Zemin katta olup olmadığı hakkında herhangi bir bilgi yok.

Kızıl han girişi

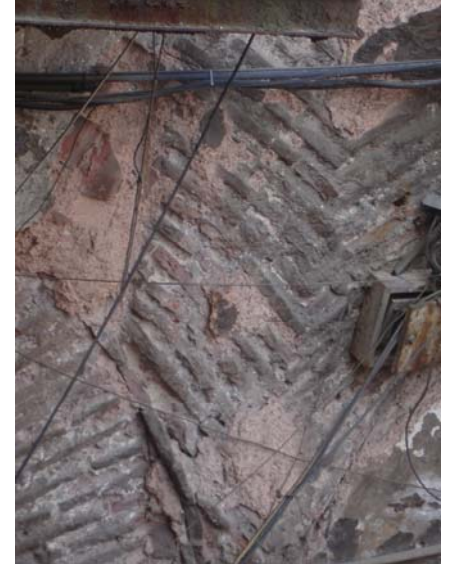
Oda kapısı

Bölükbaş sok. dış cephesi

Kızıl han avlu (kuzey yönü)

Revak arasındaki tuğla örgü detayı

Hasircılar cad. cephesinde oluşan tahribat

KIZIL (PAPAZOĞLU) HAN

DİŞ CEPHE MEVCUT DURUMU					
	BİRİMLER	GÜNEYBATI CEPHESİ ÖZELLİKLER	KUZEYBATI CEPHESİ ÖZELLİKLER	KUZEYDOĞU CEPHESİ ÖZELLİKLER	GÜNEYDOĞU CEPHESİ ÖZELLİKLER
ZEMİN KAT	Giriş Kapısı		Kızılhan sokağa bakıyor.		
	Dükkan	7 adet, beşik tonoz örtülüdür. Zemin günümüz malzemesi ile kaplanmıştır (çini,şap).	8 adet, beşik tonoz örtülü. Girişinin sağında ve solundadır. Zemin çini ve şap kaplamalıdır.	.Kubbe örtülü. .Zemin günümüz malzemesi ile kaplanmış (çini,şap).	.Kubbe örtülü. .Zemin günümüz malzemesi ile kaplanmış (çini,şap).
	Duvar Örgüsü	Kesme taş	Kesme taş	Kesme taş	Kesme taş
ÜST KATLAR	Eklentiler	Tüm dükkan cepheleri günümüz malzemeleri kullanılarak yenilenmiş, doğramalar değiştirilmiş, kepenkler eklenmiştir	Tüm dükkan cepheleri günümüz malzemeleri kullanılarak yenilenmiş, doğramalar değiştirilmiş, kepenkler eklenmiştir	Tüm dükkan cepheleri günümüz malzemeleri kullanılarak yenilenmiş, doğramalar değiştirilmiş, kepenkler eklenmiştir. Köşe modül yıkılarak yerine 3 katlı yeni yapı yapılmıştır.	Tüm dükkan cepheleri günümüz malzemeleri kullanılarak yenilenmiş, doğramalar değiştirilmiş, kepenkler eklenmiştir. Köşe modül yıkılarak yerine 3 katlı yeni yapı yapılmıştır.
	Duvar Örgüsü	Taş tuğla almasıık örgü sistemi kullanılmıştır. Cephegedeki taşlarda tahribat ve çiçeklenme vardır.	Taş tuğla almasıık örgü sistemi kullanılmıştır. Cephegedeki taşlarda tahribat ve çiçeklenme vardır.	Taş tuğla almasıık örgü sistemi kullanılmıştır. Cephegedeki taşlarda tahribat ve çiçeklenme vardır.	Taş tuğla almasıık örgü sistemi kullanılmıştır. Cephegedeki taşlarda tahribat ve çiçeklenme vardır.
	Pencere	Özgün boyutunda büyük oranda korunmasına rağmen hepsinin doğramaları günümüz malzemesi ile yenilenmiştir. Söveler aşınmıştır.	Özgün boyutunda büyük oranda korunmasına rağmen hepsinin doğramaları günümüz malzemesi ile yenilenmiştir. Söveler aşınmıştır.	Özgün boyutunda büyük oranda korunmasına rağmen hepsinin doğramaları günümüz malzemesi ile yenilenmiştir. Söveler aşınmıştır.	Özgün boyutunda büyük oranda korunmasına rağmen hepsinin doğramaları günümüz malzemesi ile yenilenmiştir. Söveler aşınmıştır.
ÜST KATLAR	Eklentiler	Isıtma-soğutma için cihaz ve borular takılıdır. Taş örgüde dönem içinde yenilenmiş yerler vardır.	Isıtma-soğutma için cihaz ve borular takılıdır. Taş örgüde dönem içinde yenilenmiş yerler vardır.	Kuzeydoğu cephesinde 1 parsel üzerinde 3 katlı yeni yapı bulunmaktadır. Taş örgüde dönem içinde yenilenmiş yerler vardır.	Güneydoğu cephesinde 25 parsel üzerinde 3 katlı yeni yapı bulunmaktadır. Taş örgüde dönem içinde yenilenmiş yerler vardır.

Kuzeybatı cephesi (Büyükbaz sok.)

İÇ CEPHE MEVCUT DURUMU					
	BİRİMLER	GÜNEYBATI CEPHESİ ÖZELLİKLER	KUZEYBATI CEPHESİ ÖZELLİKLER	KUZEYDOĞU CEPHESİ ÖZELLİKLER	GÜNEYDOĞU CEPHESİ ÖZELLİKLER
ZEMİN KAT	Revak –Oda	Paye ve revak kemerlerinde geniş çatlaklar ve kemer tuğlalarının arasındaki derzlerde dökülmeler, mevcuttur. Odalar günümüz malzemesi ile sıvanıp boyanmıştır. Ancak odalarda da çatlaklık ve dökülmeler görülmekte. Odaların üst örtülerinde nemlenme, küf tutma ve boya dökülmeleri görülmektedir. Revak ve odaların zemin kaplaması çini ya da şap döşemidir, ancak döşemede de büyük çatlaklıklar görülmektedir.	Paye ve revak kemerlerinde geniş çatlaklar ve kemer tuğlalarının arasındaki derzlerde dökülmeler, mevcuttur. Odalar günümüz malzemesi ile sıvanıp boyanmıştır. Ancak odalarda da çatlaklık ve dökülmeler görülmekte. Odaların üst örtülerinde nemlenme, küf tutma ve boya dökülmeleri görülmektedir. Revak ve odaların zemin kaplaması çini ya da şap döşemidir, ancak döşemede de büyük çatlaklıklar görülmektedir.	Paye ve revak kemerlerinde geniş çatlaklar ve kemer tuğlalarının arasındaki derzlerde dökülmeler, mevcuttur. Odalar günümüz malzemesi ile sıvanıp boyanmıştır. Ancak odalarda da çatlaklık ve dökülmeler görülmekte. Odaların üst örtülerinde nemlenme, küf tutma ve boya dökülmeleri görülmektedir. Revak ve odaların zemin kaplaması çini ya da şap döşemidir, ancak döşemede de büyük çatlaklıklar görülmektedir.	Paye ve revak kemerlerinde geniş çatlaklar ve kemer tuğlalarının arasındaki derzlerde dökülmeler, mevcuttur. Odalar günümüz malzemesi ile sıvanıp boyanmıştır. Ancak odalarda da çatlaklık ve dökülmeler görülmekte. Odaların üst örtülerinde nemlenme, küf tutma ve boya dökülmeleri görülmektedir. Revak ve odaların zemin kaplaması çini ya da şap döşemidir, ancak döşemede de büyük çatlaklıklar görülmektedir.
	Merdiven		Girişin hem batı hem de doğu yönünde bulunan merdivenlerde dökülmeler var. Özellikle doğu yönündeki merdivende taşlar arasında büyük çatlaklıklar görülmekte. Üst örtüde yarıya kadar olan kısımda boyalar dökülmektedir.		
	We				
	Kat silmesi				
	Eklentiler	Bazı revaklar kapatılmıştır.	Bazı revaklar kapatılmıştır.	Bazı revaklar kapatılmıştır. Avlunun doğu kesiminde yeni bir yapı yapılmıştır.	Bazı revaklar kapatılmıştır.

Avludan kuzeybatı cephesi (avlu girişi) ve avludaki ek birimler

1. kat revakı

Özgün merdiven basamakları

Avludan kuzeydoğu cephesi

KIZIL (PAPAZOĞLU) HAN

İÇ CEPHE MEVCUT DURUMU						
ÜST KATLAR	Odalar		GÜNEYBATI CEPHESİ	KUZEYBATI CEPHESİ	GÜNEYDOĞU CEPHESİ	GÜNEYBATI CEPHESİ
		BİRİMLER	ÖZELLİKLER	ÖZELLİKLER	ÖZELLİKLER	ÖZELLİKLER
		Duvar	Duvarlar günümüz malzemesi ile sıvanmış. Ancak sıvalarda dökülmeler görülmektedir.	Duvarlar günümüz malzemesi ile sıvanmış. Ancak sıvalarda dökülmeler görülmektedir.	Duvarlar günümüz malzemesi ile sıvanmış. Ancak sıvalarda dökülmeler görülmektedir.	Duvarlar günümüz malzemesi ile sıvanmış. Ancak sıvalarda dökülmeler görülmektedir.
		Kapı	Kapı boşlukları özgün boyutta olmasına rağmen doğramalar günümüz malzemesi kullanılarak yenilenmiştir.	Kapı boşlukları özgün boyutta olmasına rağmen doğramalar günümüz malzemesi kullanılarak yenilenmiştir.	Kapı boşlukları özgün boyutta olmasına rağmen doğramalar günümüz malzemesi kullanılarak yenilenmiştir.	Kapı boşlukları özgün boyutta olmasına rağmen doğramalar günümüz malzemesi kullanılarak yenilenmiştir.
		Pencere	Pencere boşlukları özgün boyutta olmasına rağmen doğramalar günümüz malzemesi kullanılarak yenilenmiştir. Bazı pencereler tuğla ile kapatılmıştır.	Pencere boşlukları özgün boyutta olmasına rağmen doğramalar günümüz malzemesi kullanılarak yenilenmiştir. Bazı pencereler tuğla ile kapatılmıştır.	Pencere boşlukları özgün boyutta olmasına rağmen doğramalar günümüz malzemesi kullanılarak yenilenmiştir. Bazı pencereler tuğla ile kapatılmıştır.	Pencere boşlukları özgün boyutta olmasına rağmen doğramalar günümüz malzemesi kullanılarak yenilenmiştir. Bazı pencereler tuğla ile kapatılmıştır.
	Revaklar	Paye	Taş ve tuğladan almalı olarak oluşturulmuş payeler günümüz malzemesi ile sıvanıp boyanmış. Ancak büyük oranda dökülmeler görülmektedir.	Taş ve tuğladan almalı olarak oluşturulmuş payeler günümüz malzemesi ile sıvanıp boyanmış. Ancak büyük oranda dökülmeler görülmektedir.	Taş ve tuğladan almalı olarak oluşturulmuş payeler günümüz malzemesi ile sıvanıp boyanmış. Ancak büyük oranda dökülmeler görülmektedir.	Taş ve tuğladan almalı olarak oluşturulmuş payeler günümüz malzemesi ile sıvanıp boyanmış. Ancak büyük oranda dökülmeler görülmektedir.
		Kemer	Boyutları 47x27x3.5 cm.lik tuğlalarla merkeze doğru düz örülmüş kemerler ve tuğlalar arasındaki harç 3-3.5 cm olarak uygulanmıştır. Kemerlerin alt cephesi günümüz malzemesi ile sıvanıp boyanmış, olup derzlerde büyük oranda dökülmeler mevcuttur.	Boyutları 47x27x3.5 cm.lik tuğlalarla merkeze doğru düz örülmüş kemerler ve tuğlalar arasındaki harç 3-3.5 cm olarak uygulanmıştır. Kemerlerin alt cephesi günümüz malzemesi ile sıvanıp boyanmış, olup derzlerde büyük oranda dökülmeler mevcuttur.	Boyutları 47x27x3.5 cm.lik tuğlalarla merkeze doğru düz örülmüş kemerler ve tuğlalar arasındaki harç 3-3.5 cm olarak uygulanmıştır. Kemerlerin alt cephesi günümüz malzemesi ile sıvanıp boyanmış, olup derzlerde büyük oranda dökülmeler mevcuttur.	Boyutları 47x27x3.5 cm.lik tuğlalarla merkeze doğru düz örülmüş kemerler ve tuğlalar arasındaki harç 3-3.5 cm olarak uygulanmıştır. Kemerlerin alt cephesi günümüz malzemesi ile sıvanıp boyanmış, olup derzlerde büyük oranda dökülmeler mevcuttur.
		Korkuluk	Özgün yapıya uygun korkuluk mevcut değildir.	Özgün yapıya uygun korkuluk mevcut değildir.	Özgün yapıya uygun korkuluk mevcut değildir.	Özgün yapıya uygun korkuluk mevcut değildir.
		Duvar	Günümüz malzemesi ile sıvanıp boyanmış olup sıvalarda dökülmeler mevcuttur.	Günümüz malzemesi ile sıvanıp boyanmış olup sıvalarda dökülmeler mevcuttur.	Günümüz malzemesi ile sıvanıp boyanmış olup sıvalarda dökülmeler mevcuttur.	Günümüz malzemesi ile sıvanıp boyanmış olup sıvalarda dökülmeler mevcuttur.
		Metal gergi	Eğrilmelerine rağmen özgün metal gergi mevcuttur.	Eğrilmelerine rağmen özgün metal gergi mevcuttur.	Eğrilmelerine rağmen özgün metal gergi mevcuttur.	Eğrilmelerine rağmen özgün metal gergi mevcuttur.
	Saçak		Kısmi kirpi saçak silmesi mevcuttur.	Yapılan onarımlarda saçak silmeleri korunamamıştır.	Yapılan onarımlarda saçak silmeleri korunamamıştır.	Kısmi kirpi saçak silmesi mevcuttur.
	Üst örtü		Günümüz malzemesi ile kullanılarak yenilenmiştir.	Günümüz malzemesi ile kullanılarak yenilenmiştir.	Günümüz malzemesi ile kullanılarak yenilenmiştir.	Günümüz malzemesi ile kullanılarak yenilenmiştir.

Avluda kuzeybatı revakları ve paye

Avluda kuzeydoğu köşesi

Avludaki ek birimler

Han girişi metal kapısı

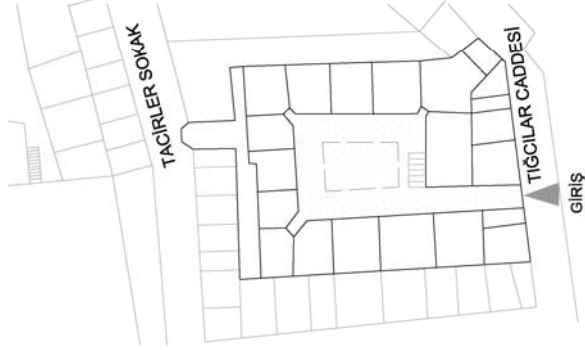
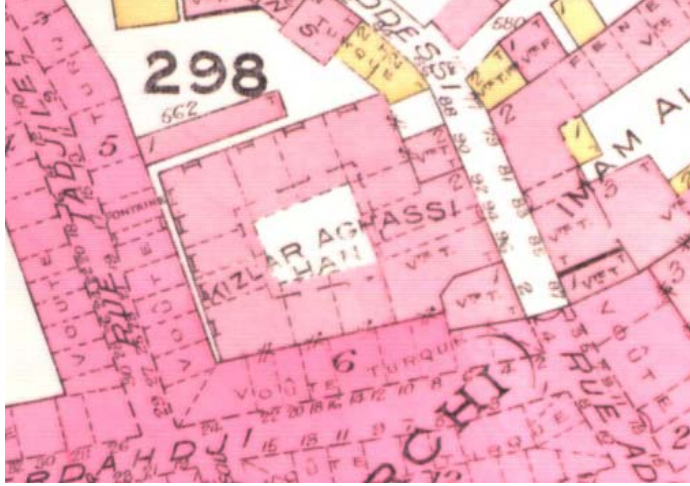
Avluda güneydoğu köşesi

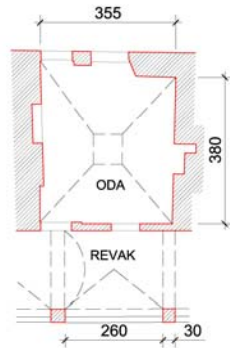
1. kat güneydoğu revakı

GENEL TANIM KATALOĞU: KIZLARAĞASI HAN

Yapının adı: KIZLARAĞASI HAN	Envanter no: 74	Adresi: Tıgıcılar sokak. No 94 Beyazıt mah. EMINÖNÜ	Kadastro (pafta/ada/parşel): 631/18-20...37	Yapının tarihi: 18.yy	Yaptıran: Bilinmiyor	Kitabe: Han girişinin solunda bulunan çeşmenin kitabesinde tamir olma tarihi ile ilgili olarak 1341 – 1343 tarihleri bulunmaktadır
Kat adeti: Zemin + 1 normal	Avlu adeti: 1	Koruma durumu: A	K.V.K.K. Kararları:	Mescit yeri: Yok	Özgün kullanımı(yada yapılış amacı): Han	Günümüzdeki kullanımı: İmalat

	Bibliyografya : D.B.İ.A.,cilt 5, s 16-17,	
	Geçirdiği Onarımlar:	
	Rölöve:	

PLAN

	GÜNÜMÜZ MEVCUDİYETİ	ADETİ	BOYUTLARI Çephe x derinlik	ÖRTÜ SİSTEMİ ve ÇATI KAPLAMASI	ZEMİN KAPLAMASI	ÖZELLİKLER
GİRİŞ	Var	1	176x254 cm	Beşik tonoz	Günümüz malzemesi (şap)	Hana Tıgıcılar sokaktan sade, çıkmasız, yuvarlak taş kemer ile girilir. Girişten avluya doğru yükselen rampa bulunmaktadır. Girişin solunda duvar çeşmesi vardır.
AVLU	Var	1	Yamuk avluda kenarlardan kısa kenarı:10, uzun kenarı:12, ve genişliği:9 metredir.		Günümüz malzemesi (şap)	Avlunun altında kuyu bulunmakta, odaların altında ise bodrum kat olduğu bildirilmektedir, ancak günümüzde toprak dolu olduğundan ulaşılamamaktadır
REVAKLAR	Zemin ve 1. katta revaklar mevcuttur.	Zemin katta:12 1.katta:9 adet	198x260 cm	Çapraz tonoz	Günümüz malzemesi	
ODALAR	Var	32	355x380 cm.	Zemin kat: çapraz tonoz Üst kat: çapraz tonoz	Günümüz malzemesi (şap)	
ODABAŞI ODASI	Girişin sağında	1	Yaklaşık 12 m2	Beşik tonoz	Günümüz malzemesi (muşamba)	
DÜKKAN	Var	Girişin sağında 5 ve solunda 1'er adet olmak üzere toplam 6 tane.	Yaklaşık 17 m2	Çapraz tonoz	Günümüz malzemesi	Cepheleri günümüz malzemeleri ile kaplanmış olup içleri satılan ürün nedeniyle doludur.
BODRUM KAT	Var					Odaların altında olduğu belirtilmekte ancak içine girilememektedir
AHIR	Yok					
MESCİT	Yok					
ŞADIRVAN	Yok					
MERDİVEN	Var	Girişin sağında 1 adet.	17x17x24 cm		Günümüz malzemesi (şap)	Tek kollu plan tipi
WC	Var	1		Çapraz tonoz		Batı cephesinde alt köşede

Giriş kapısı

Han girişi ve duvar çeşmesi

1. kat revakları

Üst kattan revaklara bakış

Zemin kat kuzey cephesi

Kapalıçarşı ve Kızlarağası han girişi ilişkisi

KIZLARAĞASI HAN

DİŞ CEPHE MEVCUT DURUMU					
	BİRİMLER	BATI CEPHESİ ÖZELLİKLER	KUZAY CEPHESİ ÖZELLİKLER	DOĞU CEPHESİ ÖZELLİKLER	GÜNEY CEPHESİ ÖZELLİKLER
ZEMİN KAT	Giriş Kapısı			Giriş Tıgçılar sokaktadır.	
	Dükkan	Kapalıçarşı sıra dükkânları mevcut	Sağır cephe	Giriş kapısının sol ve sağ tarafında 6 adet mevcut.	Kapalıçarşı sıra dükkânları mevcut
	Duvar Örgüsü	Almaşık duvar		Almaşık duvar	Almaşık duvar
	Eklentiler			Girişin üzerinde ek 2 kat, solunda ise ek 1 kat bulunmaktadır.	
ÜST KATLAR	Duvar Örgüsü	Almaşık duvar		Almaşık duvar	Almaşık duvar
	Pencere	Dikdörtgen, taş söveli ve yuvarlak kemerli pencerelerin özgün boyutunda değişiklik yok ancak doğramalar günümüz malzemesi kullanılarak yenilenmiştir.		Dikdörtgen, taş söveli ve yuvarlak kemerli pencerelerin özgün boyutunda değişiklik yok ancak doğramalar günümüz malzemesi kullanılarak yenilenmiştir.	Dikdörtgen, taş söveli ve yuvarlak kemerli pencerelerin özgün boyutunda değişiklik yok ancak doğramalar günümüz malzemesi kullanılarak yenilenmiştir.
	Eklentiler	Mevcut yapının üzerine 2 yeni kat eklemesi		Girişin üst tarafında 1. kattan sonra 2 kat daha yeni yapı yapılmıştır.	

Giriş cephesi

Girişin üzerindeki ek katlar

İÇ CEPHE MEVCUT DURUMU					
	BİRİMLER	BATI CEPHESİ ÖZELLİKLER	KUZAY CEPHESİ ÖZELLİKLER	DOĞU CEPHESİ ÖZELLİKLER	GÜNEY CEPHESİ ÖZELLİKLER
ZEMİN KAT	Revak –Oda	Zemin kattaki revaklardan 1. ve 2. revak arası kapatılarak odalar büyütülmüştür.	Zemin kattaki revakların arası kapatılarak odalar genişletilmiştir. Kapatılan revak aralarına günümüz malzemesi ile kepenk yapılmıştır. Odalar revak hizasından metal doğramalar ile kapatılmıştır.	Revaklar kapatılarak 1 adeti çay ocağı yapılmıştır. Revaklar günümüz malzemesi ile sıvanıp boyanmıştır.	Revak cephelerinde dökülmeler görülmektedir. Güney tarafının zemininde çökmeler meydana geldiğinden dolayı odaların zemin bağlantı yerlerinde çatlaklıklar gözlenmekte. Odalar revak hizasından metal doğramalar ile kapatılmıştır
	Merdiven			1.kata geçişi sağlayan merdiven doğu tarafında kuzey yönünde doğru yapılmıştır. Merdiven günümüz malzemesi ile yeniden yapılmıştır. Merdiven boyutları yaklaşık 117x17x24 cm ve 21 basamaktan oluşmaktadır.	
	Wc				Güneydoğu tarafında bulunan wc 2 kabinden oluşmakta. Günümüz malzemesi ile zemin kaplaması yapılarak, duvarları çini kaplanmıştır.
	Kat silmesi	Özgünlüğünü büyük oranda yitirmiştir.	Özgünlüğünü büyük oranda yitirmiştir.	Özgünlüğünü büyük oranda yitirmiştir.	Özgünlüğünü büyük oranda yitirmiştir.
	Eklentiler	1.ve 2. revaka bitişik yapılmış özgün yapıya uygun olmayan yeni yapı bulunmaktadır.		Avluda revağa bitişik şekilde metalden yeni yapı yapılmış.	

1. kat revakları

Zemin kat revak iç tarafı

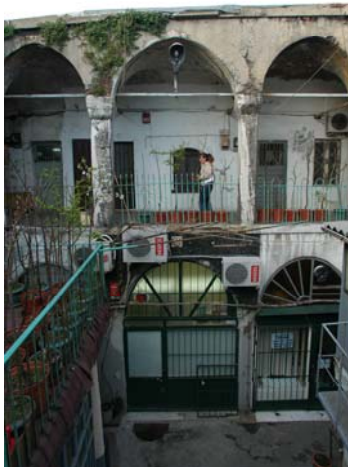
Avludaki ek birim

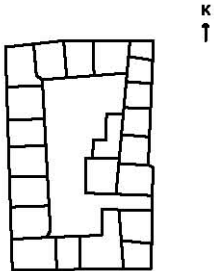
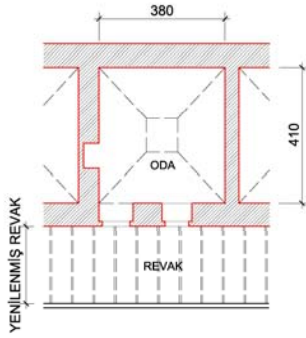
Avludaki ek birim

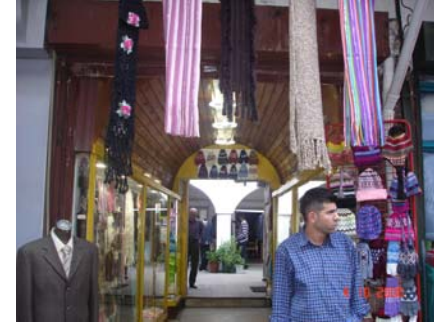
KIZLARAĞASI HAN

İÇ CEPHE MEVCUT DURUMU						
ÜST KATLAR	Oda		BATI CEPHESİ	KUZEY CEPHESİ	DOĞU CEPHESİ	GÜNEY CEPHESİ
		BİRİMLER	ÖZELLİKLER	ÖZELLİKLER	ÖZELLİKLER	ÖZELLİKLER
		Duvar	Duvarlar günümüz malzemesi ile sıvanmış boyanmıştır. Boya çatlakları ve çok miktarda dökülmeler mevcuttur.	Duvarlar günümüz malzemesi ile sıvanmış boyanmıştır. Boya çatlakları ve çok miktarda dökülmeler mevcuttur.	Duvarlar günümüz malzemesi ile sıvanmış boyanmıştır. Boya çatlakları ve çok miktarda dökülmeler mevcuttur.	Duvarlar günümüz malzemesi ile sıvanmış boyanmıştır. Boya çatlakları ve çok miktarda dökülmeler mevcuttur.
		Kapı	Kesme taş kemerli, dövme demir kanatlı kapılar Özgün boyut ve malzemesi olmayan kapılar günümüz malzemesi ile yenilenmiştir	Özgün boyut ve malzemesi olmayan kapılar günümüz malzemesi ile yenilenmiştir	Özgün boyut ve malzemesi olmayan kapılar günümüz malzemesi ile yenilenmiştir	Özgün boyut ve malzemesi olmayan kapılar günümüz malzemesi ile yenilenmiştir. Bazı odalara özgün olmayan yeni ek kapılar yapılmıştır.
	Pencere	Bazı oda pencereleri dikdörtgen taş söve, ahşap kasa-kanat, lokmal parmaklıkları ile özgün boyutları korunmuştur. Bazı pencere doğramaları ise günümüz malzemesi kullanılarak yenilenmiştir.	Bazı oda pencereleri dikdörtgen taş söve, ahşap kasa-kanat, lokmal parmaklıkları ile özgün boyutları korunmuştur. Bazı pencere doğramaları ise günümüz malzemesi kullanılarak yenilenmiştir.	Bazı oda pencereleri dikdörtgen taş söve, ahşap kasa-kanat, lokmal parmaklıkları ile özgün boyutları korunmuştur. Bazı pencere doğramaları ise günümüz malzemesi kullanılarak yenilenmiştir.	Bazı oda pencereleri dikdörtgen taş söve, ahşap kasa-kanat, lokmal parmaklıkları ile özgün boyutları korunmuştur. Bazı pencere doğramaları ise günümüz malzemesi kullanılarak yenilenmiştir.	
	Revaklar	Paye	Kesme taşlardan yapılmış olan payelerin kemerlerle olan birleşim yerleri yine taş malzeme ile kemere geçer. Herhangi bir sıva ve boya yapılmamış payelerde kabuklanma ve dökülmeler görülmekte.	Kesme taşlardan yapılmış olan payelerin kemerlerle olan birleşim yerleri yine taş malzeme ile kemere geçer. Herhangi bir sıva ve boya yapılmamış payelerde kabuklanma ve dökülmeler görülmekte.	Kesme taşlardan yapılmış olan payelerin kemerlerle olan birleşim yerleri yine taş malzeme ile kemere geçer. Herhangi bir sıva ve boya yapılmamış payelerde kabuklanma ve dökülmeler görülmekte. Bu cephe revaları özensiz yapılmıştır.	Hiç özgün revak bulunmamaktadır.
		Kemer	Revaklarda bulunan yuvarlak kemerler günümüz malzemesi ile sıvanmıştır ve dökülmeler gözlenmektedir.	Revaklarda bulunan yuvarlak kemerler günümüz malzemesi ile sıvanmıştır ve dökülmeler gözlenmektedir.	Revaklarda bulunan yuvarlak kemerler günümüz malzemesi ile sıvanmıştır ve dökülmeler gözlenmektedir.	Revaklarda bulunan yuvarlak kemerler günümüz malzemesi ile sıvanmıştır ve dökülmeler gözlenmektedir.
		Korkuluk	Özgün korkuluk yok. Ancak günümüz malzemesi ile yeni yapılmış.	Özgün korkuluk yok. Ancak günümüz malzemesi ile yeni yapılmış.	Özgün korkuluk yok. Ancak günümüz malzemesi ile yeni yapılmış.	Özgün korkuluk yok. Ancak günümüz malzemesi ile yeni yapılmış.
		Duvar	Duvarlar günümüz malzemesi ile sıvanmış ve boyanmış.	Duvarlar günümüz malzemesi ile sıvanmış ve boyanmış.	Duvarlar günümüz malzemesi ile sıvanmış ve boyanmış.	Tamamen yıkılığundan dolayı hiç bir ize rastlanmamıştır.
		Metal gergi	Özgün metal gergi mevcut.(dövme demirden yapılmış)	Özgün metal gergi mevcut.(dövme demirden yapılmış)	Özgün metal gergi mevcut.(dövme demirden yapılmış)	Tamamen yıkılığundan dolayı hiç bir ize rastlanmamıştır.
Saçak	Saçak sıvandığından özgünlüğü bozulmuştur.	Saçak sıvandığından özgünlüğü bozulmuştur.	Saçak sıvandığından özgünlüğü bozulmuştur.	Tamamen yıkılığundan dolayı hiç bir ize rastlanmamıştır.		
Üst örtü	.Çapraz tonoz. .Ancak günümüzde kireçli toprak üzerine tel örtü kaplanarak sıvanmış.	.Çapraz tonoz. .Ancak günümüzde kireçli toprak üzerine tel örtü kaplanarak sıvanmış.	.Çapraz tonoz. .Ancak günümüzde kireçli toprak üzerine tel örtü kaplanarak sıvanmış.	Tamamen yıkılığundan dolayı hiç bir ize rastlanmamıştır. Burada son dönem ek yapıları mevcuttur.		

	
Kuzey cephesi zemin kattaki soğutma cihazları	1. kat revakları
	
Güney cephesi ek katları	1. kat batı revakları
	
Özensiz yapılmış revaklar	Kuzey cephesi revakları
	
Doğu cephesi revakları	

GENEL TANIM KATALOĞU: KUŞAKÇI HAN

Yapının adı: KUŞAKÇI HAN	Envanter no: 81	Adresi: Örücüler kapısı sok. No:18 MERCAN	Kadastro (pafta/ada/parsel): 261/36-37-47- 48...60	Yapının tarihi: 18. yy.	Yaptıran: Bilinmiyor	Kitabe: Mevcut değil
Kat adeti: Zemin+1Normal	Avlu adeti: 1	Koruma durumu: B	K.V.K.K. Kararları:...	Mescit yeri: Yok	Özgün kullanımı (ya da yapılış amacı): Han	Günümüzdeki kullanımı: Ticaret
				Bibliyografya : D.B.İ.A., c. 5, s.135	 Goad, 1905	
				Geçirdiği onarımlar:		
				Rölöve:		
PLAN						
	GÜNÜMÜZ MEVCUDİYETİ	ADETİ	BOYUTLARI Cephe x derinlik	ÖRTÜ SİSTEMİ ve ÇATI KAPLAMASI	ZEMİN KAPLAMASI	ÖZELLİKLER
GİRİŞ	Var	1	214x304 cm	Beşik tonoz	Günümüz malzemesi (çini)	Örücüler kapısı sokaktan hana giriş yapıyor.
AVLU	Var	1	1193x242 cm		Günümüz malzemesi (çini).	Dikdörtgen biçimli.
REVAKLAR	Var	Batı da 7, güneyde 2 olmak üzere toplam 9 adet mevcut.	258x264 cm	Beşik tonoz	Günümüz malzemesi (şap).	
ODALAR	Mevcut.	Zemin ve 1. katlarda toplam 22 oda mevcut.	380x410 cm	Kubbe	Günümüz malzemesi (çini) Odaların avluya bakan tarafında zemin katlardakilerin özellikle batı tarafı 1. ve 2. odalarda ön cepheleri tamamen değiştirilip günümüz malzemesi ile vitrin yapılıp güvenlik amaçlı kepenk taktirilmiş. .Kuzey tarafta ise merdivenin bulunduğu sıradan itibaren ön cephe kapatılıp revaklar dahil edilip depoya çevrilmiş.	
ODABAŞI ODASI	Yok					Bilgi alınamamıştır.
DÜKKAN	Var	3	380x340 cm	Beşik tonoz	Günümüz malzemesi (çini).	Örücüler kapısı sokağa bakıyor.
BODRUM KAT	Yok		...	...		
AHIR	Yok					
MESCİT	Yok					
ŞADIRVAN	Yok					...
MERDİVEN	Mevcut	1		Beşik tonoz .	Günümüz malzemesi (mozaik).	Revak altından çıkılıyor.
WC	Yok					

Kuşakçı Hana giriş

Avlu

Seramik ile kaplanmış revaklar

Yenilenmiş merdiven

Zemin kat revak örtüsü

1. katta özgün oda kapısı

KUŞAKÇI HAN

DİŞ CEPHE MEVCUT DURUMU					
	BİRİMLER	BATI CEPHESİ ÖZELLİKLER	KUZEY CEPHESİ ÖZELLİKLER	GÜNEY CEPHESİ ÖZELLİKLER	DOĞU CEPHESİ ÖZELLİKLER
ZEMİN KAT	Giriş Kapısı				Girişi kapısı Örücüler sokaktadır.
	Dükkan				Girişin sol tarafında 2, sağ tarafında 1 olmak üzere 3 adet mevcuttur. Dükkanların ön cephelerinde yapının özgünlüğüne uygun olmayan vitrin ve kepenk yapılmıştır.
	Duvar Örgüsü	Caferiye Han ile bitişik olduğu için sağır cephedir.	Almaşık duvar	Almaşık duvar	Örücüler sokağa bakan dükkanların duvarları günümüz malzemesinden vitrin ve kepenk yapıldığından duvarlar belli olmuyor.
	Eklentiler				
ÜST KATLAR	Duvar Örgüsü	Caferiye Han ile bitişik olduğu için sağır cephedir.	Mercan caddesine bakan dükkanlarla bitişik olduğu için sağır cephedir.	Mercan hamamı ile bitişik olduğundan dolayı sağır cephedir.	Günümüz malzemesi ile boyanmıştır.
	Pencere	Sağır cephedir.			Vitrin oluşturulduğundan hiçbir iz yok.
	Eklentiler				

Dış cephe

Dış cephedeki dükkanlar

İÇ CEPHE MEVCUT DURUMU					
	BİRİMLER	BATI CEPHESİ ÖZELLİKLER	KUZEY CEPHESİ ÖZELLİKLER	GÜNEY CEPHESİ ÖZELLİKLER	DOĞU CEPHESİ ÖZELLİKLER
ZEMİN KAT	Revak –Oda	Özgünlüğünü korumuş olan revaklar günümüz malzemesi ile sıvanıp boyanmış. Bazı odalar arasındaki duvarlar yıkılarak tek oda oluşturulmuş. Odaların iç kısmında günümüz malzemesi kullanılarak yapıya uygun olmayan dekorasyon yapılmış. Odaların avluya bakan tarafında kepenk yapılmıştır. Üst kat revakları yıkılmış. Batı tarafı 1. ve 2. odalarda ön cepheleri tamamen değiştirilip günümüz malzemesi ile vitrin yapıp güvenlik amaçlı kepenk taktırılmış. Hanın revak bölümü sonraki yıllarda betonarme olarak yenilenmiştir	Revaklar kapatılarak depo haline çevrilmiştir. Buradaki odalar özgün yapılarını korumuş. Ancak günümüz malzemesi ile boyanmış. Odaların zemin kaplaması çinidir. Örtü sistemi kubbedir.	Odaların özgün yapısı korunmuştur. Ancak günümüz malzemesi ile iç kısımlarda dekorasyon yapıp boyanmış.	Doğu cephesinde oda mevcut değildir, yeni yapılmıştır.
	Merdiven	Revakların altından üst kata geçişi sağlayan özgün durumda taş olup ancak günümüzde mozaik olan merdiven mevcuttur.			
	Wc	Yok			
	Kat silmesi	Özgünlüğü tamamen bozulmuştur.	Özgünlüğü tamamen bozulmuştur.	Özgünlüğü tamamen bozulmuştur.	Özgünlüğü tamamen bozulmuştur.
	Eklenti		Batı revaklarını da içine alacak şekilde yeni yapı yapılmış.		Hana uygun olmayan yeni yapı mevcuttur.

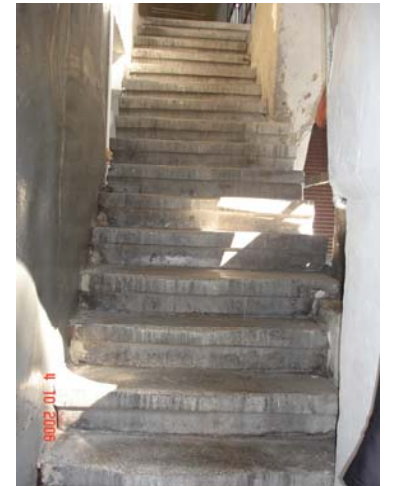
Batı cephesi zemin kat revakları

Güney batı köşesi

Avludaki yeni yapı

Yeniden yapılmış merdiven

KUŞAKÇI HAN

İÇ CEPHE MEVCUT DURUMU						
			BATI CEPHESİ	KUZEY CEPHESİ	GÜNEY CEPHESİ	DOĞU CEPHESİ
		BİRİMLER	ÖZELLİKLER	ÖZELLİKLER	ÖZELLİKLER	ÖZELLİKLER
		Duvar	Günümüz malzemesi ile sıvanıp boyanmıştır.	Günümüz malzemesi ile sıvanıp boyanmıştır.	Günümüz malzemesi ile sıvanıp boyanmıştır.	Dükkan sıralarının arkası olduğundan almaşık duvar örgüsüdür.
		Kapı	Özgün boyut ve malzemesi korunmuş kapılar mevcut.	Özgün boyut ve malzemesi korunmuş kapılar mevcut.	Özgün boyut ve malzemesi korunmuş kapılar mevcut.	Özgün örnek yoktur.
		Pencere	Özgün boyut ve malzemesi korunmuş örnekler mevcuttur.	Özgün boyut ve malzemesi korunmuş örnekler mevcuttur.	Özgün boyut ve malzemesi korunmuş örnekler mevcuttur.	Özgün örnek yoktur.
ÜST KATLAR	Revaklar	Paye	Kesme taştan yapılmış paye günümüz malzemesi ile sıvanıp boyanmış. Kemer birleşimi ise kare kesitli kesme taş ile birleştirilmiştir.	Özgün örnek yoktur.	Kesme taştan yapılmış paye günümüz malzemesi ile sıvanıp boyanmış. Avluya bakan cephede ise paye yüzeyi çini ile kaplatılmış. Kemer birleşimi ise kare kesitli kesme taş ile birleştirilmiştir.	Özgün örnek yoktur.
		Kemer	Kemerler günümüz malzemesi ile sıvanıp boyanmış. Sivri kemer sistemi kullanılmış.	Özgün örnek yoktur.	Kemerler günümüz malzemesi ile sıvanıp boyanmış. Sivri kemer sistemi kullanılmış. Kemerlerin ön yüzeyi çini kaplaması yapılarak özgün durumundan uzaklaştırılmış.	Özgün örnek yoktur.
		Korkuluk	Özgün örnek yoktur.	Özgün örnek yoktur.	Özgün örnek yoktur.	Özgün örnek yoktur.
		Duvar	Günümüz malzemesi ile sıvanıp boyanmış.	Günümüz malzemesi ile sıvanıp boyanmış.	Günümüz malzemesi ile sıvanıp boyanmış.	Günümüz malzemesi ile sıvanıp boyanmış.
		Metal gergi	Batı revakları arasına günümüzde yerleştirildiği varsayılıyor.	Özgün örnek yoktur.	Güney revakları arasına günümüzde yerleştirildiği varsayılıyor.	Özgün örnek yoktur.
	Saçak		Özgünlüğü büyük oranda bozulmuştur.	Özgünlüğü büyük oranda bozulmuştur.	Özgünlüğü büyük oranda bozulmuştur.	Özgün örnek yoktur.
	Üst örtü		Günümüzde kiremit örtülü çatı yapılmıştır.	Günümüzde kiremit örtülü çatı yapılmıştır.	Günümüzde kiremit örtülü çatı yapılmıştır.	Günümüzde kiremit örtülü çatı yapılmıştır.

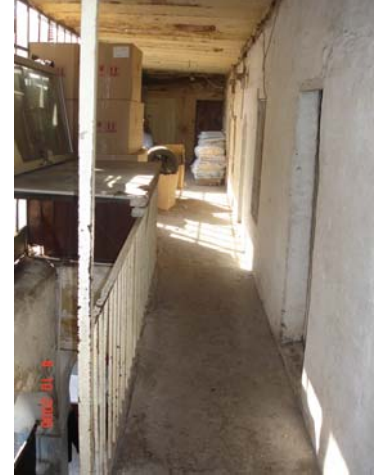
Kuşakçı han kapı

Metal gergi

Saçak silmesi.

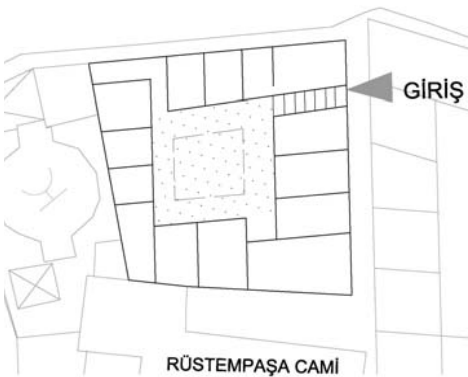
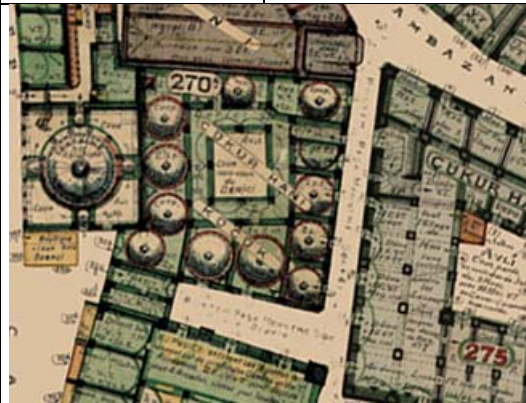
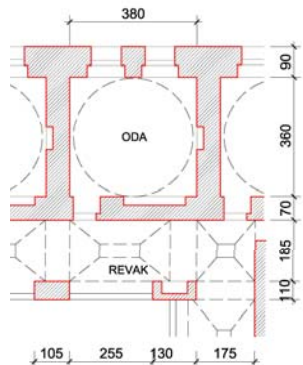

Kuşakçı han balkondan bakış

Duvar

GENEL TANIM KATALOĞU: KÜÇÜK ÇUKUR HAN

Yapının adı: KÜÇÜK ÇUKUR HAN	Envanter no: 84	Adresi: Ragıp Gümüş paşa cad. Mahkeme sok. Rüstem paşa mah.	Kadaströ (pafta/ada/parşel): 430/23-49..52-53(istimlak)-54...61	Yapının tarihi: 1560	Yaptıran: Rüstem Paşa	Kitabe: Mevcut Değil
Kat adeti: Zemin+ 1	Avlu adeti: 1	Koruma durumu: A	K.V.K.K. Kararları: 25/06/1983-15185	Mescit yeri:Yok	Özgün kullanımı (ya da yapılış amacı):Ticaret	Günümüzdeki kullanımı:Avlu ve dış cephede çeşitli perakende ticareti ve depo.
				Bibliyografya : D.B.İ.A., cilt 6, s. 373		
				Geçirdiği onarımlar: Ragıp Gümüş Pala cad. cephesi tamamen onarım geçirmiştir.		
				Rölöve:		
PLAN						
	MEVCUT DURUM	ADETİ	BOYUTLARI	ÖRTÜ SİSTEMİ	ZEMİN KAPLAMASI	ÖZELLİKLER
GİRİŞ	Var	1 zemin kat	211x283 cm	Beşik tonoz	Şap	Rüstempaşa cad.'ndendir. Sade, basık taş kemerli olup, çıkıntısız ve bindirmeliksizdir.
		1 üst kat	151x243 cm	Beşik tonoz	Mermer	Rüstempaşa cad.'ndendir. Üst kat girişi ana girişin sağından merdivenle sağlanmaktadır.
AVLU	Var	1	680x570 cm		Şap	Dikdörtgen formdadır.
REVAKLAR	Var	8	183x290 cm	Çapraz tonoz	Günümüz malzemesi	
ODALAR	Var	14	360x380 cm.	Odalar: kubbe Köşe odalar: çapraz tonoz	Günümüz malzemesi	
ODABAŞI ODASI	Bilinmiyor					
DÜKKAN	Var	9	Eşit ebatlarda değil.	Kubbe	Günümüz malzemesi	Günümüz malzemesi ile sıvalıdır.
BODRUM KAT	Yok					
AHIR	Yok					
MESCİT	Yok					
ŞADIRVAN	Yok					
MERDİVEN	Han girişinin batı tarafında üst katta çıkmak için merdiven bulunmaktadır.	1	169x18x32 cm	Tonoz	Mermer	Katları birbirine bağlayan merdiven revaklarda yer alır.
WC	Var	1			Şap	

Güneybatı cephesi

Ragıp Gümüş Pala Cad. onarım görmüş dış cephesi

Avlunun günümüzdeki durumu

Avludan doğu cephesi

Güneybatı cephesinden 1. kata olan giriş kapısı

Zemin kat (avlu kotu) girişi

KÜÇÜK ÇUKUR HAN

DIŞ CEPHE MEVCUT DURUMU							
	BİRİMLER	KUZEYBATI CEPHESİ ÖZELLİKLER	KUZEYDOĞU CEPHESİ ÖZELLİKLER	GÜNEYDOĞU CEPHESİ ÖZELLİKLER	GÜNEYBATI CEPHESİ ÖZELLİKLER		
ZEMİN KAT	Giriş kapısı				Rüstem Paşa sokağındandır.		
	Dükkan	Kör cephe olduğundan dükkan yok.	Ragıp Paşa Caddesine bakan 4 adet dükkan mevcuttur.	Camii girişindeki sokağa bakan doğu tarafında 2 adet dükkan mevcuttur. Dükkan cephelerinin boyutlarında bozulmalar gözlenmektedir.	Mahkeme sokağa bakan 3 adet dükkan mevcuttur.		
	Duvar Örgüsü	Almaşık duvar cephe, onarım sırasında özgün malzeme benzeri ile kaplanmıştır.	Almaşık duvar cephe, onarım sırasında özgün malzeme benzeri ile kaplanmıştır.	Almaşık duvar cephe, onarım sırasında özgün malzeme benzeri ile kaplanmıştır.	Almaşık duvar cephe, onarım sırasında özgün malzeme benzeri ile kaplanmıştır.		
	Eklentiler						
ÜST KATLAR	Duvar Örgüsü	Almaşık duvar cephe, onarım sırasında özgün malzeme benzeri ile kaplanmıştır.	Almaşık duvar cephe, onarım sırasında özgün malzeme benzeri ile kaplanmıştır.	Almaşık duvar cephe, onarım sırasında özgün malzeme benzeri ile kaplanmıştır.	Almaşık duvar cephe, onarım sırasında özgün malzeme benzeri ile kaplanmıştır.	Batı Cephesi	Doğu Cephesi
	Pencere	Özgün boyutu korunmuş ancak günümüz malzemesi kullanılarak doğramaları yenilenmiştir.	Özgün boyutu korunmuş ancak günümüz malzemesi kullanılarak doğramaları yenilenmiştir.	Özgün boyutu korunmuş ancak günümüz malzemesi kullanılarak doğramaları yenilenmiştir.	Özgün boyutu korunmuş ancak günümüz malzemesi kullanılarak doğramaları yenilenmiştir.		
	Eklentiler						

İÇ CEPHE MEVCUT DURUMU							
R	BİRİMLER	BATI CEPHESİ ÖZELLİKLER	KUZEY CEPHESİ ÖZELLİKLER	DOĞU CEPHESİ ÖZELLİKLER	GÜNEY CEPHESİ ÖZELLİKLER		
ZEMİN KAT	Revak –Oda	Revak ve duvar arasına duvar örülmüş. Özgün hali ile duruyor. Döşeme kaplamsı şap. Üst katlarda revaklar kapatılıp yeni mekanlar oluşturulmuş.	Tüm revak içine hava almayan sıva ya da boya yapılmıştır. Üst örtüden aldığı su nedeniyle çok miktarda rutubetlenme ve sıvalarda dökülmeler mevcuttur. Oda boyutlarında değişiklik yoktur. Döşeme kaplaması günümüz malzemesidir.	Revaklar arasına duvar örülmüş. Özgün hali ile duruyor. Döşeme kaplamsı şap.	Revaklar arasına duvar örülmüş. Özgün hali ile duruyor. Döşeme kaplamsı şap.	Kuzey Cephesi	Revak kemeri
	Merdiven						
	Wc						
	Kat silmesi	.Cepheler en üstte bir taş silme ile biter. Günümüz malzemesi ile özgün olmayan bir şekilde yapılmıştır.	.Cepheler en üstte bir taş silme ile biter. Günümüz malzemesi ile özgün olmayan bir şekilde yapılmıştır.	.Cepheler en üstte bir taş silme ile biter. Günümüz malzemesi ile özgün olmayan bir şekilde yapılmıştır.	.Cepheler en üstte bir taş silme ile biter. Günümüz malzemesi ile özgün olmayan bir şekilde yapılmıştır.		
	Eklentiler	Yok.	Yok.	Yok.	Yok.		
							
						Üst Kat Girişi	Wc

KÜÇÜK ÇUKUR HAN

İÇ CEPHE TAHRİBATLARI						
ÜST KATLAR	Odalar		BATİ CEPHESİ (kuzeybatı)	KUZEY CEPHESİ (kuzeydoğu)	DOĞU CEPHESİ (güneydoğu)	GÜNEY CEPHESİ (güneybatı)
		BİRİMLER	ÖZELLİKLER	ÖZELLİKLER	ÖZELLİKLER	ÖZELLİKLER
		Duvar	Avlu ve dükkan duvarları özgün haline uygun olmayan günümüz malzemesi ile sıvanarak boyanmıştır.	Avlu ve dükkan duvarları özgün haline uygun olmayan günümüz malzemesi ile sıvanarak boyanmıştır.	Avlu ve dükkan duvarları özgün haline uygun olmayan günümüz malzemesi ile sıvanarak boyanmıştır.	Avlu ve dükkan duvarları özgün haline uygun olmayan günümüz malzemesi ile sıvanarak boyanmıştır.
		Kapı	Özgün boyutları nisbeten korunsu da doğramaları günümüz malzemesi kullanılarak yenilenmiştir.	Özgün boyutları nisbeten korunsu da doğramaları günümüz malzemesi kullanılarak yenilenmiştir.	Özgün boyutları nisbeten korunsu da doğramaları günümüz malzemesi kullanılarak yenilenmiştir.	Özgün boyutları nisbeten korunsu da doğramaları günümüz malzemesi kullanılarak yenilenmiştir.
		Pencere	Özgün boyutları mevcut olmakla birlikte doğramaları günümüz malzemesi kullanılarak yenilenmiştir.	Özgün boyutları mevcut olmakla birlikte doğramaları günümüz malzemesi kullanılarak yenilenmiştir.	Özgün boyutları mevcut olmakla birlikte doğramaları günümüz malzemesi kullanılarak yenilenmiştir.	Özgün boyutları mevcut olmakla birlikte doğramaları günümüz malzemesi kullanılarak yenilenmiştir.
	Revaklar	Paye	Kesme taştan yapılmış olan payelerin kemer birleşim yerlerinde kare kesitli sütun başlığı bulunmaktadır. Paye taşlarında dökülmeler görülmektedir.	Kesme taştan yapılmış olan payelerin kemer birleşim yerlerinde kare kesitli sütun başlığı bulunmaktadır. Paye taşlarında dökülmeler görülmektedir.	Kesme taştan yapılmış olan payelerin kemer birleşim yerlerinde kare kesitli sütun başlığı bulunmaktadır. Paye taşlarında dökülmeler görülmektedir.	Kesme taştan yapılmış olan payelerin kemer birleşim yerlerinde kare kesitli sütun başlığı bulunmaktadır. Paye taşlarında dökülmeler görülmektedir.
		Kemer	Sivri kemerler 33x16.5x3.5 cm lik tuğlalar ile oluşturulmuştur. Tuğlalar arasındaki 3.5 cm lik harçlarda dökülme görülmektedir. Kemer genişliği yaklaşık 62 cm kalınlığı ise 56 cm.dir.	Sivri kemerler 33x16.5x3.5 cm lik tuğlalar ile oluşturulmuştur. Tuğlalar arasındaki 3.5 cm lik harçlarda dökülme görülmektedir. Kemer genişliği yaklaşık 62 cm kalınlığı ise 56 cm.dir.	Sivri kemerler 33x16.5x3.5 cm lik tuğlalar ile oluşturulmuştur. Tuğlalar arasındaki 3.5 cm lik harçlarda dökülme görülmektedir. Kemer genişliği yaklaşık 62 cm kalınlığı ise 56 cm.dir.	Sivri kemerler 33x16.5x3.5 cm lik tuğlalar ile oluşturulmuştur. Tuğlalar arasındaki 3.5 cm lik harçlarda dökülme görülmektedir. Kemer genişliği yaklaşık 62 cm kalınlığı ise 56 cm.dir.
		Korkuluk	Özgün durumunda da olduğu düşünülen, yüksekliği 80 cm olan metal korkuluklar bulunmaktadır.	Özgün durumunda da olduğu düşünülen, yüksekliği 80 cm olan metal korkuluklar bulunmaktadır.	Özgün durumunda da olduğu düşünülen, yüksekliği 80 cm olan metal korkuluklar bulunmaktadır.	Özgün durumunda da olduğu düşünülen, yüksekliği 80 cm olan metal korkuluklar bulunmaktadır.
		Duvar	Özgün almasıık duvar mevcut olup, onarım sonrasında derzler taş ve tuğla malzemelerin üzerine doğru genişletilerek uygulanmıştır. Kısmi rutubetlenme ve sıvalarda dökülmeler vardır.	Özgün almasıık duvar mevcut olup, onarım sonrasında derzler taş ve tuğla malzemelerin üzerine doğru genişletilerek uygulanmıştır. Kısmi rutubetlenme ve sıvalarda dökülmeler vardır.	Özgün almasıık duvar mevcut olup, onarım sonrasında derzler taş ve tuğla malzemelerin üzerine doğru genişletilerek uygulanmıştır. Kısmi rutubetlenme ve sıvalarda dökülmeler vardır.	Özgün almasıık duvar mevcut olup, onarım sonrasında derzler taş ve tuğla malzemelerin üzerine doğru genişletilerek uygulanmıştır. Kısmi rutubetlenme ve sıvalarda dökülmeler vardır.
		Metal gergi	Özgün gergi demirleri mevcut olup, 4x6 cmdir.	Özgün gergi demirleri mevcut olup, 4x6 cmdir.	Özgün gergi demirleri mevcut olup, 4x6 cmdir.	Özgün gergi demirleri mevcut olup, 4x6 cmdir.
	Saçak		Özgün saçak profili taşdır.	Özgün saçak profili taşdır.	Özgün saçak profili taşdır.	Özgün saçak profili taşdır.
	Üst örtü		Kubbelerin üstü günümüz malzemesi ile sıvanarak zift sürülmüştür.	Kubbelerin üstü günümüz malzemesi ile sıvanarak zift sürülmüştür.	Kubbelerin üstü günümüz malzemesi ile sıvanarak zift sürülmüştür.	Kubbelerin üstü günümüz malzemesi ile sıvanarak zift sürülmüştür.

1. kat revakı

Oda içinde duvar ile oluşturulmuş alan

Güneybatı dış cephesi

Avludan 1. kat revak görünüşü ve Rüstempaşa Camisi

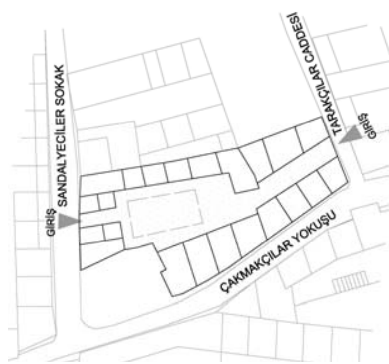
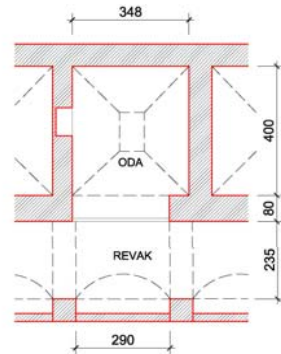

Köşe modüle ait çapraz tonoz üst örtü

Onarımı yapılmış revak duvarı

GENEL TANIM KATALOĞU: KÜÇÜK YENİ HAN

Yapının adı:	Envanter no:	Adresi:	Kadastro (pafta/ada/parsel):	Yapının tarihi:	Yaptıran:	Kitabe:
KÜÇÜK YENİ HAN	87	Tarakçılar sokak no:3 Dayahatun/Eminönü	260/6...32-45-47	1760 yılında (Sultan Selim Cami ile birlikte yapılmış.)	Rüstem Paşa	Mevcut değil.
Kat adeti: Zemin+2	Avlu adeti: 1	Koruma durumu: A	K.V.K.K. Kararları: 13/06/1971-5871	Mescit yeri:	Özgün kullanımı(yada yapılış amacı):	Günümüzdeki kullanımı: Ticaret ve depo
				Bibliyografya : C. Güran, s 129.	 Pervittich, 1945	
				Geçirdiği onarımlar:		
				Rölöve:		
PLAN						
	GÜNÜMÜZ MEVCUDİYETİ	ADETİ	BOYUTLARI Cephe x derinlik	ÖRTÜ SİSTEMİ ve ÇATI KAPLAMASI	ZEMİN KAPLAMASI	ÖZELLİKLER
GİRİŞ	Var	2	Sandalyeciler sok., 218x319 cm, Tarakçılar cad., ikinci giriş 110x240 cm.	Beşik tonoz	Günümüz malzemesi	Zemin kata giriş doğu cephesinden sağlanıyor. Tarakçılar sokaktan olan giriş 23 basamaklı merdiven ile sağlanıyor.
AVLU	Mevcut.	1	640x840 cm		Günümüz malzemesi	Avluya doğu cephesindeki girişten giriliyor. Avlu üzeri cam bir örtü ile kapatılmış. Avlu içerisine yeni yapılar eklenmiş
REVAKLAR	Zemin kat hariç 1. ve 2. katlarda mevcut.	18	290x235 cm	Beşik tonoz	Çini .Revaklar günümüz malzemesi ile sıvanıp boyanmış.Özgün yapıya uygun olmayan bu siva ve boyalarda dökülmeler görülmekte. .Bazı katlardaki revak boşluklarında duvarlar örülüp günümüzde dükkan olarak kullanılan odalara eklenti yapılmıştır.	
ODALAR	Var	Yaklaşık 54		Kubbe	Günümüz malzemesi	
ODABAŞI ODASI	Özgün yeri bilinmiyor					
DÜKKAN	Var			Kubbe	Günümüz malzemesi (mozaik,şap)	Günümüzde dükkan sahiplerinden biri bu görevi yaptığı için ayrıca bir oda yoktur.
BODRUM KAT	Yok					
AHIR	Yok					
MESCİT	Yok					
ŞADIRVAN	Yok					
MERDİVEN		4	111x20x33 cm 139x20x28 cm 110x21x30 cm 139x20x28 cm	Beşik tonoz	Günümüz malzemesi (mozaik,şap)	Tarakçılar sokaktan olan han girişinin solunda 10 basamaktan oluşan merdiven mevcut. Katlar arası özgün yerinde olmayan günümüz malzemesi ile yeni merdivenler yapılmıştır.
WC	Var	1		Asma tavan	Günümüz malzemesi	1. Katın revakına özgün yapıya uygun olmayan yeni bir wc yapılmıştır.

Kuzey Cephesi

1. ve 2. kat revakları

Avluya açılan oda cepheleri

Tarakçılar Sokağından olan giriş

Kuzeydoğu cephesi

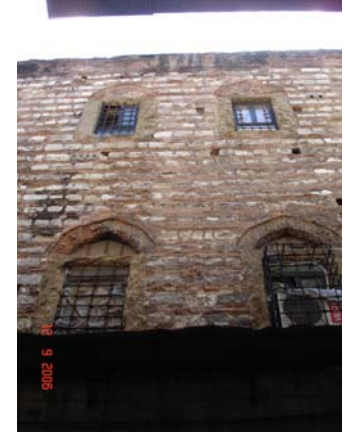
Avluya açılan giriş koridoru

KÜÇÜK YENİ HAN

DİŞ CEPHE MEVCUT DURUMU					
	BİRİMLER	BATI CEPHESİ ÖZELLİKLER	KUZEY CEPHESİ ÖZELLİKLER	GÜNEY CEPHESİ ÖZELLİKLER	DOĞU CEPHESİ ÖZELLİKLER
ZEMİN KAT	Giriş Kapısı		Sandalyeciler Sokaktan girişi vardır	Tarakçılar Sokaktan girişi vardır	
	Dükkan	Yapının özgünlüğüne uygun olmayan değişiklikler yapılmıştır. Ön cephe boyutları değiştirilip günümüz malzemesi ile kepenk ve güneşlikler yapılmıştır.	Yapının özgünlüğüne uygun olmayan değişiklikler yapılmış (Ön cephe boyutları değiştirilip günümüz malzemesi ile kepenk yapılmış). Ve yine günümüz malzemesi ile güneşlik yapılmış.	Yapının özgünlüğüne uygun olmayan değişiklikler yapılmıştır. Ön cephe boyutları değiştirilip günümüz malzemesi ile kepenk ve güneşlikler yapılmıştır.	Bitişik nizamdır.
	Duvar Örgüsü	Taş duvar örgü sistemi kullanılmıştır.	Taş duvar örgü sistemi kullanılmıştır.	Taş duvar örgü sistemi kullanılmıştır.	Bitişik nizamdır.
	Eklentiler	Dükkan cepheleri günümüz malzemeleri ile yenilenmiştir.	Dükkan cepheleri günümüz malzemeleri ile yenilenmiştir.	Dükkan cepheleri günümüz malzemeleri ile yenilenmiştir.	
	Duvar Örgüsü	Almaşık duvar örgü sistemi kullanılmıştır.	Almaşık duvar örgü sistemi kullanılmıştır.	Almaşık duvar örgü sistemi kullanılmıştır.	
ÜST KATLAR	Pencere	Dikdörtgen söveli pencere birinci katta tepe pencereli, ikinci katta sağır alınlıklı olarak uygulanmış ve özgün boyutlarını korumaktadır	Dikdörtgen söveli pencere birinci katta tepe pencereli, ikinci katta sağır alınlıklı olarak uygulanmış ve özgün boyutlarını korumaktadır	Dikdörtgen söveli pencere birinci katta tepe pencereli, ikinci katta sağır alınlıklı olarak uygulanmış ve özgün boyutlarını korumaktadır	
	Eklentiler				

Giriş Kapısı

Dış cephe duvar örgüsü

İÇ CEPHE MEVCUT DURUMU					
	BİRİMLER	BATI CEPHESİ ÖZELLİKLER	KUZEY CEPHESİ ÖZELLİKLER	GÜNEY CEPHESİ ÖZELLİKLER	DOĞU CEPHESİ ÖZELLİKLER
ZEMİN KAT	Revak –Oda	Revak ve odaların dış cephesi günümüz malzemesiyle sıvanıp boyandığından, bazı yerlerde dökülmeler görülmektedir. Odaların revaklara açılan bedeb duvarlarının cephesinde demir, ya da alüminyum ile kepenk kullanılmıştır. Revak araları örülerek odaların boyutlarında değişiklik yapıldığından zemin kat doluluk-boşluk oranı değişmiştir.	Revak ve odaların dış cephesi günümüz malzemesiyle sıvanıp boyandığından, bazı yerlerde dökülmeler görülmektedir. Odaların revaklara açılan bedeb duvarlarının cephesinde demir, ya da alüminyum ile kepenk kullanılmıştır. Revak araları örülerek odaların boyutlarında değişiklik yapıldığından zemin kat doluluk-boşluk oranı değişmiştir.	Revak ve odaların dış cephesi günümüz malzemesiyle sıvanıp boyandığından, bazı yerlerde dökülmeler görülmektedir. Odaların revaklara açılan bedeb duvarlarının cephesinde demir, ya da alüminyum ile kepenk kullanılmıştır. Revak araları örülerek odaların boyutlarında değişiklik yapıldığından zemin kat doluluk-boşluk oranı değişmiştir.	Revak ve odaların dış cephesi günümüz malzemesiyle sıvanıp boyandığından, bazı yerlerde dökülmeler görülmektedir. Odaların revaklara açılan bedeb duvarlarının cephesinde demir, ya da alüminyum ile kepenk kullanılmıştır. Revak araları örülerek odaların boyutlarında değişiklik yapıldığından zemin kat doluluk-boşluk oranı değişmiştir.
	Merdiven	Özgün yapıya ait merdivenin batı cephesindeki olduğu düşünülmektedir. Ancak mozaik ile kaplanmıştır. Boyutları 111x20x33 cm. ve 19 basamaktan oluşmakta. Üst örtüsü tonozdur.			
	Wc	Yok			
	Kat silmesi	Özgün haliyle mevcuttur.			
	Eklentiler			Avlunun güney-batı kısmını kaplayacak şekilde özgün yapıya uygun olmayan çay ocağı ve dükkan amaçlı yeni yapı yapılmıştır.	

Kapatılmış revaklar

Zemin kattaki merdiven

1. ve 2. kat revakları

Eklenti mekan

KÜÇÜK YENİ HAN

İÇ CEPHE MEVCUT DURUMU						
ÜST KATLAR	Odalar		BATI CEPHESİ	KUZEY CEPHESİ	GÜNEY CEPHESİ	DOĞU CEPHESİ
		BİRİMLER	ÖZELLİKLER	ÖZELLİKLER	ÖZELLİKLER	ÖZELLİKLER
		Duvar	Duvarlar günümüz malzemesi ile sıvanıp boyandığından, boyalarda rutubet olduğundan dökülmeler görülmektedir.	Duvarlar günümüz malzemesi ile sıvanıp boyandığından, boyalarda rutubet olduğundan dökülmeler görülmektedir.	Duvarlar günümüz malzemesi ile sıvanıp boyandığından, boyalarda rutubet olduğundan dökülmeler görülmektedir.	Duvarlar günümüz malzemesi ile sıvanıp boyandığından, boyalarda rutubet olduğundan dökülmeler görülmektedir.
		Kapı	Özgün boyut ve malzemesine uygun birkaç kapı kalmış. Diğer kapıların boyutları ve malzemesi değiştirilmiştir.	Kapıların özgün boyutlarında pek değişiklik yapılmamış, birçoğu özgün durumundadır.	Kapıların özgün boyutlarında pek değişiklik yapılmamış, birçoğu özgün durumundadır.	Kapıların özgün boyutlarında pek değişiklik yapılmamış, birçoğu özgün durumundadır.
		Pencere	Avluya bakan odalar dükkana çevrilirken ön cepheyi tamamen vitrin haline getirdiklerinden özgün boyut ve malzemesi yoktur.	Pencerelerin özgün boyutlarında pek değişiklik yapılmamış, birçoğu özgün durumundadır.	Pencerelerin özgün boyutlarında pek değişiklik yapılmamış, birçoğu özgün durumundadır.	Pencerelerin özgün boyutlarında pek değişiklik yapılmamış, birçoğu özgün durumundadır.
	Revaklar	Paye	Payelerin dış yüzeyi günümüz malzemesi ile sıvanıp boyanmış. Kemer birleşim yerlerinde kare kesitli sütun başlığı ile birleştirilmiştir.	Payelerin dış yüzeyi günümüz malzemesi ile sıvanıp boyanmış. Kemer birleşim yerlerinde kare kesitli sütun başlığı ile birleştirilmiştir.	Payelerin dış yüzeyi günümüz malzemesi ile sıvanıp boyanmış. Kemer birleşim yerlerinde kare kesitli sütun başlığı ile birleştirilmiştir.	Payelerin dış yüzeyi günümüz malzemesi ile sıvanıp boyanmış. Kemer birleşim yerlerinde kare kesitli sütun başlığı ile birleştirilmiştir.
		Kemer	Kemerlerin dış cepheleri sıvandığından bazı yerlerde dökülmeler mevcuttur.	Kemerlerin dış cepheleri sıvandığından bazı yerlerde dökülmeler mevcuttur.	Kemerlerin dış cepheleri sıvandığından bazı yerlerde dökülmeler mevcuttur.	Kemerlerin dış cepheleri sıvandığından bazı yerlerde dökülmeler mevcuttur.
		Korkuluk	Günümüz malzemesi ile korkuluk yenilediğinden, özgün değildir.	Günümüz malzemesi ile korkuluk yenilediğinden, özgün değildir.	Günümüz malzemesi ile korkuluk yenilediğinden, özgün değildir.	Günümüz malzemesi ile korkuluk yenilediğinden, özgün değildir.
		Duvar	Duvarlar günümüz malzemesi ile sıvanıp boyanmış. Ancak boyalarda dökülmeler ve rutubet görülmektedir.	Duvarlar günümüz malzemesi ile sıvanıp boyanmış. Ancak boyalarda dökülmeler ve rutubet görülmektedir.	Duvarlar günümüz malzemesi ile sıvanıp boyanmış. Ancak boyalarda dökülmeler ve rutubet görülmektedir.	Duvarlar günümüz malzemesi ile sıvanıp boyanmış. Ancak boyalarda dökülmeler ve rutubet görülmektedir.
		Metal gergi	Özgün gergi demirleri mevcuttur.	Özgün gergi demirleri mevcuttur.	Özgün gergi demirleri mevcuttur.	Özgün gergi demirleri mevcuttur.
	Saçak		Avlunun üzeri camekan ile kapatılırken özgün saçak silmesi yenilenmiştir.	Avlunun üzeri camekan ile kapatılırken özgün saçak silmesi yenilenmiştir.	Avlunun üzeri camekan ile kapatılırken özgün saçak silmesi yenilenmiştir.	Avlunun üzeri camekan ile kapatılırken özgün saçak silmesi yenilenmiştir.
	Üst örtü		Üst örtü büyük oranda değişmiş, günümüz malzemesi ile kaplanmıştır.	Üst örtü büyük oranda değişmiş, günümüz malzemesi ile kaplanmıştır.	Üst örtü büyük oranda değişmiş, günümüz malzemesi ile kaplanmıştır.	Üst örtü büyük oranda değişmiş, günümüz malzemesi ile kaplanmıştır.

1. kat revakları

Özgün oda kapısı

2. katta kapatılan revak

1. kat revakı

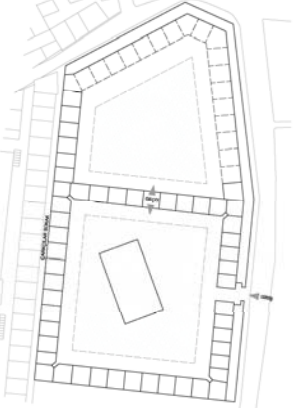
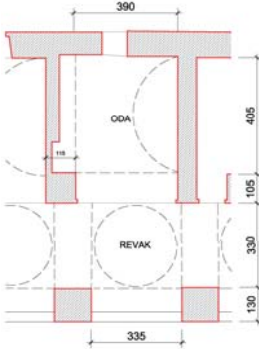

Avludan üst örtüye bakış

1. ve 2. kat revakları

GENEL TANIM KATALOĞU: KÜRKÇÜ HAN

Yapının adı: KÜRKÇÜ HAN	Envanter no: 89	Adresi: Mahmutpaşa yokuşu no:129 Dayahatun	Kadastro (pafta/ada/parsel): 258/42-48..133-157- 158-164	Yapının tarihi: 1480 sonrası	Yaptıran: Vezir Mahmut Paşa	Kitabe: Mevcut değil
Kat adeti: Zemin + 1 Normal katlı	Avlu adeti: 2	Koruma durumu: A	K.V.K.K. Kararları:	Mescit yeri: 1. avlunun güneydoğu tarafına yakın yerdedir.	Özgün kullanımı :	Günümüzdeki kullanımı: Ticaret
				Bibliyografya : E.H.Ayverdi, Fatih Devri Mimarisi, c. 4, s. 580 D.B.İ.A., c. 5, s. 171	 Pervittich, 1942	
				Geçirdiği onarımlar:		
				Rölöve: I. Dinçer		
PLAN						
	GÜNÜMÜZ MEVCUDİYETİ	ADETİ	BOYUTLARI	ÖRTÜ SİSTEMİ	ZEMİN KAPLAMASI	ÖZELLİKLER
GİRİŞ	Var	1	283x300 cm.	Aynalı tonoz örtülü.	Günümüz malzemesi (çini)	Mahmutpaşa yokuşuna bakan cephede tekne tonoz örtülüdür
AVLU	Var	2	1. avlu 4115 x 4500 cm		Günümüz malzemesi (çini)	Birinci avluya oranla ikinci avlu daha küçük, yamuk formudur.
REVAKLAR	Var	1. avluda 38 adet	390x330 cm	Zemin kat: çapraz tonoz Üst kat: tekne tonoz kubbe	Günümüz malzemesi (çini)	
ODALAR	1. avlu	Zemin kat: 38 1. kat : 46 adet	390x405 cm	Tekne tonoz	Günümüz malzemesi (çini,mozaik) Köşelerdeki odalar hariç her odanın ölçüleri genellikle eşit boyutlardadır.	
	2.avlu	Net olarak tespit edilememiştir			İkinci avludaki odalar özgün durumuna göre çok farklıdır. Bir çoğu yenilenmiştir.	
ODABAŞI ODASI	Özgün yeri bilinmemektedir				Günümüz malzemesi (çini)	Günümüzde odabaşının bulunduğu yer girişin sol tarafında 1. kata çıkışı sağlayan merdivenin bittiği yerdedir.
DÜKKAN	Var	Hanı çevreleyen 33 adet dükkan mevcuttur	Yaklaşık 330x250 cm	Tekne tonoz	Günümüz malzemesi (çini)	Ancak dış taraf batı cephesinde Çarkçılar sokakta han duvarlarına kapılar açılarak bazı dükkanlara geçiş sağlanmıştır.
BODRUM KAT	Bazı dükkanların altına bodrum katı eklenmiştir	Net olarak tespit edilememiştir	Net olarak tespit edilememiştir			Birçok bodrum kata zemin kat odalarının zemininden açılan kapaklar ile ulaşılmaktadır
AHIR	Yok.					Özgün, yeri günümüzde bilinmiyor.
MESCİT	Var	1		Günümüz malzemesi (betonarme)	Günümüz malzemesi (çini)	1. avludaki mescit özgün oturum alanından daha büyük yer kaplayacak şekilde ve betonarme olarak yenilenmiştir.
ŞADIRVAN	Yok					
MERDİVEN	Girişin sağ ve solundadır	2	Sol taraftaki:158x20x28 Sağ taraftaki:163x18x28	Beşik tonoz	Günümüz malzemesi (mermer)	Sol taraftaki merdiven 21 basamaklı, sağ taraftaki merdiven 25 basamaklıdır
WC	Var	8		Günümüz malzemesi	Günümüz malzemesi (çini)	Özgün yeri mevcut değil. Ancak 2. avluda kuzeydoğu tarafında 8 kabinden oluşan bir wc mevcuttur.

Kırkcı han giriş

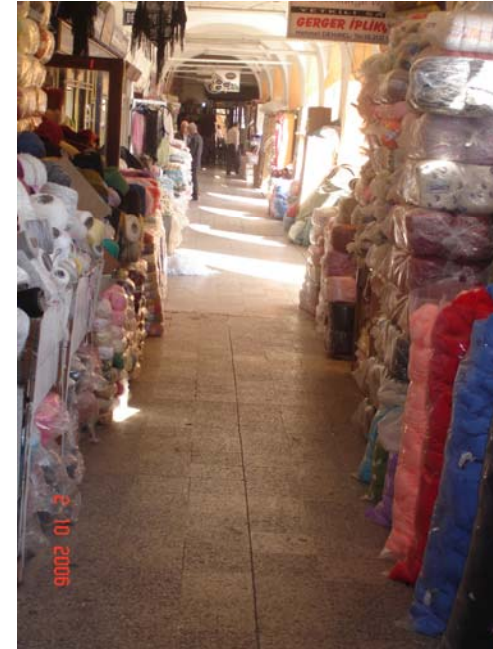
1. avlu güneydoğu revakları

Mescidin özgün yerindeki bina

Girişin sol tarafındaki merdiven

1.kat kuzey revakı

Revak kemerleri

KÜRKÇÜ HAN

DİŞ CEPHE MEVCUT DURUMU					
	BİRİMLER	BATI CEPHESİ ÖZELLİKLER	KUZEY CEPHESİ ÖZELLİKLER	DOĞU CEPHESİ ÖZELLİKLER	GÜNEY CEPHESİ ÖZELLİKLER
ZEMİN KAT	Giriş Kapısı			Özgün boyut ve malzemesi mevcuttur.	
	Dükkan	Sağır cephe olup, bazı dükkanlardan sokağa açılan kapılar mevcuttur	10 adet	23 adet	Hürriyet çarşısına bitişik olduğundan sağır cephedir.
	Duvar Örgüsü	Almaşık duvar.	Almaşık duvar.	Almaşık duvar.	Sağır cephedir
	Eklentiler	Bazı dükkanlardan sokağa kapılar açılarak sağır cephe etkisi bozulmuştur	Dükkan cepheleri günümüz malzemeleri kullanılarak özgünlüğü bozulmuştur	Dükkan cepheleri günümüz malzemeleri kullanılarak özgünlüğü bozulmuştur	Sağır cephedir
ÜST KATLAR	Duvar Örgüsü	Almaşık duvar.	Almaşık duvar.	Almaşık duvar. Giriş üzerine günümüz malzemesi ile ek çatı örtüsü yapılmıştır. Bitkisel tahribat söz konusu olup, cephe malzemelerinde bozulmalar vardır.	Sağır cephedir
	Pencere	Özgün boyutunu korumuş.Ancak günümüz malzemesi kullanılmış.Korkuluk demirlerinin özgün olduğu varsayılıyor.	Özgün boyutunu korumuş.Ancak günümüz malzemesi kullanılmıştır. Korkuluk demirlerinin özgün olduğu varsayılıyor.	Özgün boyutunu korumuş.Ancak günümüz malzemesi kullanılmış.Korkuluk demirlerinin özgün olduğu varsayılıyor.	Sağır cephedir
	Eklentiler	2. avlunun batı kolunda bazı odalarda ek katlar yapılmıştır. Çatı örtüsü çok bozulmuştur.	2.avlunun kuzey kolunda, tescilli 20. yy başı çok katlı yapı mevcuttur	2.avlunun doğu kolunda özgün yapıya uygun olmayan çok katlı ek yapı mevcuttur	Sağır cephedir

Doğu cephesindeki yeni yapı

Doğu cephesindeki özgün duvar örgüsü

İÇ CEPHE MEVCUT DURUMU					
	BİRİMLER	BATI CEPHESİ ÖZELLİKLER	KUZEY CEPHESİ ÖZELLİKLER	DOĞU CEPHESİ ÖZELLİKLER	GÜNEY CEPHESİ ÖZELLİKLER
ZEMİN KAT	Revak –Oda	1. avluda; Revaklar kapatılarak dükkan haline dönüştürülmüştür. Odalar genellikle aynı boyutlarda ve tonoz ile örtülüdür. Bazı odalarda ahşap döşeme ile ara katlar oluşturulmuştur. Oda ve revak duvarları günümüz malzemesi ile boyanmıştır. Zeminde günümüz malzemesi kullanılmıştır (çini, mozaik). 2. avluda; oda ara duvarları mevcut olup, cephede büyük oranda bozulmalar vardır.	1. avluda; Revaklar kapatılarak dükkan haline dönüştürülmüştür. Odalar genellikle aynı boyutlarda ve tonoz ile örtülüdür. Bazı odalarda ahşap döşeme ile ara katlar oluşturulmuştur. Oda ve revak duvarları günümüz malzemesi ile boyanmıştır. Zeminde günümüz malzemesi kullanılmıştır (çini, mozaik). 2. avluya olan geçit bu cephenin ortasındadır. 2. avluda; oda ve revaklar mevcut değildir. Bu cephede 20. yy başına ait tescilli ve çok katlı yapı mevcuttur	1. avluda; Revaklar kapatılarak dükkan haline dönüştürülmüştür. Odalar genellikle aynı boyutlarda ve tonoz ile örtülüdür. Bazı odalarda ahşap döşeme ile ara katlar oluşturulmuştur. Oda ve revak duvarları günümüz malzemesi ile boyanmıştır. Zeminde günümüz malzemesi kullanılmıştır (çini, mozaik). 2. avluda; oda ara duvarları mevcut olup, cephede büyük oranda bozulmalar vardır.	1. avluda; Revaklar kapatılarak dükkan haline dönüştürülmüştür. Odalar genellikle aynı boyutlarda ve tonoz ile örtülüdür. Bazı odalarda ahşap döşeme ile ara katlar oluşturulmuştur. Oda ve revak duvarları günümüz malzemesi ile boyanmıştır. Zeminde günümüz malzemesi kullanılmıştır (çini, mozaik). 2. avluda; 1. avlunun sağır cephesi mevcuttur ve sıvalıdır.
	Merdiven			Girişin sağ ve sol tarafından 1. kata çıkışı sağlayan 21 ve 25 basamaktan oluşan merdiven mevcuttur. Günümüz malzemesi (mermer) ile kaplıdır.	
	Wc			2.avlunun kuzeydoğu tarafında bulunan ve günümüz malzemesi ile yapılan 4 kabini bayanların 4 kabinini erkeklerin kullanabileceği toplam 8 kabinde oluşan wc mevcuttur.	
	Kat silmesi	İç tarafta kat silmesi mevcut değil.	İç tarafta kat silmesi mevcut değil.	İç tarafta kat silmesi mevcut değil.	İç tarafta kat silmesi mevcut değil.
	Eklentiler		2. avluda tescilli yapının yanı sıra farklı kat adetlerinde betonarme yapılar mevcuttur	2. avlu doğu cephesindeki odalar üzerinde özgün yapıya uygun olmayan betonarme yapı yapılmıştır.	

1. avludaki revaklar

2. avludaki wc.ler

2.avlunun doğu cephesinden görülen yeni yapı

Güney yönü 1. kat revakları

Kürkçü han 2.avlu batı cephesindeki yeni yapılar

KÜRKÇÜ HAN

İÇ CEPHE MEVCUT DURUMU						
ÜST KATLAR			BATI CEPHESİ	KUZEY CEPHESİ	DOĞU CEPHESİ	GÜNEY CEPHESİ
		BİRİMLER	ÖZELLİKLER	ÖZELLİKLER	ÖZELLİKLER	ÖZELLİKLER
		Duvar	Günümüz malzemesi ile boyanan hanın özgün duvarları mevcuttur.	Günümüz malzemesi ile boyanan hanın özgün duvarları mevcuttur.	Günümüz malzemesi ile boyanan hanın özgün duvarları mevcuttur.	Günümüz malzemesi ile boyanan hanın özgün duvarları mevcuttur.
		Kapı	Özgün boyut ve malzemesine dair hiçbir iz yoktur.	Özgün boyut ve malzemesine dair hiçbir iz yoktur.	Özgün boyut ve malzemesine dair hiçbir iz yoktur.	Özgün boyut ve malzemesine dair hiçbir iz yoktur.
		Pencere	Revaklara bakan cephede özgün boyut ve malzemesine ilişkin hiçbir ize rastlanmamaktadır. Ancak dış cepheye bakan pencerelerin özgün boyutu korunup, çerçeveler de günümüz malzemesi kullanılmıştır. Bazı pencerelerin demir parmaklıkları kırılmıştır.	Revaklara bakan cephede özgün boyut ve malzemesine ilişkin hiçbir ize rastlanmamaktadır. Ancak dış cepheye bakan pencerelerin özgün boyutu korunup, çerçeveler de günümüz malzemesi kullanılmıştır. Bazı pencerelerin demir parmaklıkları kırılmıştır.	Revaklara bakan cephede özgün boyut ve malzemesine ilişkin hiçbir ize rastlanmamaktadır. Ancak dış cepheye bakan pencerelerin özgün boyutu korunup, çerçeveler de günümüz malzemesi kullanılmıştır. Bazı pencerelerin demir parmaklıkları kırılmıştır.	Revaklara bakan cephede özgün boyut ve malzemesine ilişkin hiçbir ize rastlanmamaktadır. Ancak dış cepheye bakan pencerelerin özgün boyutu korunup, çerçeveler de günümüz malzemesi kullanılmıştır. Bazı pencerelerin demir parmaklıkları kırılmıştır.
	Revaklar	Paye	Kesme taştan yapılmış payeler günümüz malzemesi ile sıvanıp boyanmıştır.	Kesme taştan yapılmış payeler günümüz malzemesi ile sıvanıp boyanmıştır.	Kesme taştan yapılmış payeler günümüz malzemesi ile sıvanıp boyanmıştır.	Kesme taştan yapılmış payeler günümüz malzemesi ile sıvanıp boyanmıştır.
		Kemer	Kemerler günümüz malzemesi ile sıvanıp boyanmıştır. Yüzeyde sıva olduğundan dolayı kemerlerdeki tuğla örgü sistemi hakkında bilgi edinilememiştir. Kemer genişliği 132 cm ve kalınlığı ise 136 cm.dir. Kemerlerin sıvalarında dökülmeler olup, taş örgü sistemi görülmektedir.	Kemerler günümüz malzemesi ile sıvanıp boyanmıştır. Yüzeyde sıva olduğundan dolayı kemerlerdeki tuğla örgü sistemi hakkında bilgi edinilememiştir. Kemer genişliği 132 cm ve kalınlığı ise 136 cm.dir. Kemerlerin sıvalarında dökülmeler olup, taş örgü sistemi görülmektedir.	Kemerler günümüz malzemesi ile sıvanıp boyanmıştır. Yüzeyde sıva olduğundan dolayı kemerlerdeki tuğla örgü sistemi hakkında bilgi edinilememiştir. Kemer genişliği 132 cm ve kalınlığı ise 136 cm.dir. Kemerlerin sıvalarında dökülmeler olup, taş örgü sistemi görülmektedir.	Kemerler günümüz malzemesi ile sıvanıp boyanmıştır. Yüzeyde sıva olduğundan dolayı kemerlerdeki tuğla örgü sistemi hakkında bilgi edinilememiştir. Kemer genişliği 132 cm ve kalınlığı ise 136 cm.dir. Kemerlerin sıvalarında dökülmeler olup, taş örgü sistemi görülmektedir.
		Korkuluk	Revak aralarında günümüz malzemesi (metal ya da tuğla duvar) ile korkuluk yapılmıştır.	Revak aralarında günümüz malzemesi (metal ya da tuğla duvar) ile korkuluk yapılmıştır.	Revak aralarında günümüz malzemesi (metal ya da tuğla duvar) ile korkuluk yapılmıştır.	Revak aralarında günümüz malzemesi (metal ya da tuğla duvar) ile korkuluk yapılmıştır.
		Duvar	Günümüz malzemesi ile sıvanıp, boyanan revak duvarlarında kısmi rutubet sorunu vardır.	Günümüz malzemesi ile sıvanıp, boyanan revak duvarlarında kısmi rutubet sorunu vardır.	Günümüz malzemesi ile sıvanıp, boyanan revak duvarlarında kısmi rutubet sorunu vardır.	Günümüz malzemesi ile sıvanıp, boyanan revak duvarlarında kısmi rutubet sorunu vardır.
		Metal gergi	Revak aralarında özgün gergi sistemi mevcut olup, boyalıdır.	Revak aralarında özgün gergi sistemi mevcut olup, boyalıdır.	Revak aralarında özgün gergi sistemi mevcut olup, boyalıdır.	Revak aralarında özgün gergi sistemi mevcut olup, boyalıdır.
	Saçak		Özgün saçak silmesi kirpi saçak olup, kısmi yerlerde mevcuttur.	Özgün saçak silmesi kirpi saçak olup, kısmi yerlerde mevcuttur.	Özgün saçak silmesi kirpi saçak olup, kısmi yerlerde mevcuttur.	Özgün saçak silmesi kirpi saçak olup, kısmi yerlerde mevcuttur.
	Üst örtü		Çatının özgün kurşun örtü kaplaması mevcut olmayıp, günümüz malzemesi ile kaplıdır.	Çatının özgün kurşun örtü kaplaması mevcut olmayıp, günümüz malzemesi ile kaplıdır.	Çatının özgün kurşun örtü kaplaması mevcut olmayıp, günümüz malzemesi ile kaplıdır.	Çatının özgün kurşun örtü kaplaması mevcut olmayıp, günümüz malzemesi ile kaplıdır.

1. avlu kuzeydoğu köşesi ve arkadaki ek yapı

1. avludaki mescid

Batı cephesi revakların kullanımı

1. avlu doğu cephesi zemin ve 1. kat cephesi

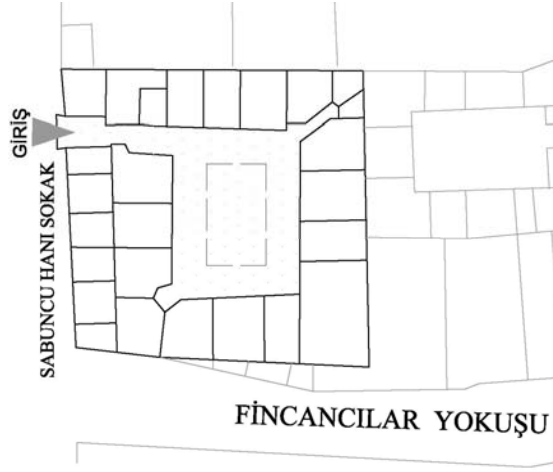
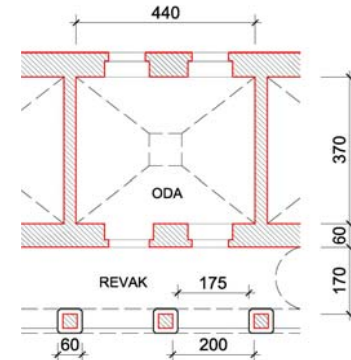

Güney cephesi revak kemerleri, metal gergileri

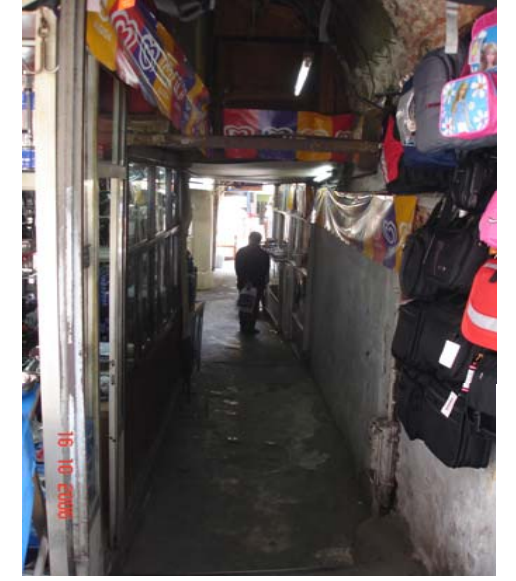
Mescid cephesi

GENEL TANIM KATALOĞU: LEBLEBİCİ HAN

Yapının adı: LEBLEBİCİ HAN	Envanter no: 91	Adresi: Sabuncuhan sokak. Rüstempaşa	Kadastro (pafta/ada/parsel): 394/18-49...67	Yapının tarihi: 16.yy ortaları	Yaptıran:	Kitabe: Mevcut değil
Kat adeti: Zemin+1	Avlu adeti: 1	Koruma durumu: C	K.V.K.K. Kararları: 14/01/1977-9589	Mescit yeri: Yok	Özgün kullanımı(yada yapılış amacı): Han	Günümüzdeki kullanımı: Ticaret
				Bibliyografya : D.B.İ.A., c. 5, s. 199 Geçirdiği onarımlar: Avluda yapılan değişikliklerden dolayı yapının 18.yy’da onarıldığı anlaşılmaktadır. Rölöve:		
						
Pervititch, 1945						
PLAN						
	GÜNÜMÜZ MEVCUDİYETİ	ADETİ	BOYUTLARI Cephe x derinlik	ÖRTÜ SİSTEMİ	ZEMİN KAPLAMASI	ÖZELLİKLER
GİRİŞ	Var	1		Beşik Tonoz	Günümüz malzemesi	Sade, çıkmalı, yuvarlak taş kemerli bir açıklıktır.
AVLU	Var	1	1300x1700 cm.		Günümüz malzemesi	Avlu cephesi her iki katta da revaklıdır.
REVAKLAR	Var	14		Alt katta beşik tonoz Üst katta çapraz tonoz		
ODALAR	Var	18	Her oda boyutu farklı olduğundan özgün ölçüleri bilinmiyor. Yaklaşık 440x370cm.dir.	Altta beşik tonoz Üstte çapraz tonoz		
ODABAŞI ODASI	Bilinmiyor					
DÜKKAN	Var	7	200x250 cm.	Beşik tonoz	Günümüz malzemesi	Dış cepheleri günümüz malzemeleri ile yenilediğinden özgün duvar kaplamaları görülememektedir.
BODRUM KAT	Yok					
AHIR	Yok					
MESCİT	Yok					
ŞADIRVAN	Yok					
MERDİVEN	Var	1			Günümüz malzemesi ile tümüyle yenilenmiştir.	Batı cephesinde
WC	Yok					

Giriş cephesi

Avluya giriş koridoru

1. kat revakları

1. kat revakları

Revaklardan avlu görünüşü

LEBLEBİCİ HAN

DİŞ CEPHE MEVCUT DURUMU					
		BATI CEPHESİ	KUZEY CEPHESİ	GÜNEY CEPHESİ	DOĞU CEPHESİ
	BİRİMLER	ÖZELLİKLER	ÖZELLİKLER	ÖZELLİKLER	ÖZELLİKLER
ZEMİN KAT	Giriş Kapısı	Özgün boyut ve malzemesi mevcuttur.			
	Dükkan	7 adet dükkan günümüz malzemeleri kullanılarak yenilendiğinden özgün detaylar görülememektedir.	Bitişik nizam	Bir kısmı sağır cephe, bir kısmında cepheye sonradan eklenmiş dükkan sırası bulunmakta	Bitişik nizam
	Duvar Örgüsü	Almaşık duvar	Bitişik nizam	Sağır cephe	Bitişik nizam
	Eklentiler	Günümüz malzemeleri kullanarak yenileneler yapıldığından özgün detaylar görülememektedir.	Günümüz malzemeleri kullanarak yenileneler yapıldığından özgün detaylar görülememektedir.	Günümüz malzemeleri kullanarak yenileneler yapıldığından özgün detaylar görülememektedir.	Günümüz malzemeleri kullanarak yenileneler yapıldığından özgün detaylar görülememektedir.
ÜST KATLAR	Duvar Örgüsü	Almaşık duvar	Bitişik nizam	Sağır cephe	Bitişik nizam
	Pencere	Girişin üzerindeki çıkma hariç cephenin geri kalan bölümleri yenilenmiştir. Giriş üzerindeki çıkmada dikdörtgen, taş söveli ve hatıllı 2 pencere bulunmaktadır. Çıkmaların yan cephelerine yeni pencereler açılmıştır.	Bitişik nizam	Günümüzde yeni yapıların yapılmasından dolayı pencereler kaybolmuştur.	Bitişik nizam
	Eklentiler	Zemin kat üzerinde han cephesine bitişik yeni yapı dizileri oluşturulmuş.	Bitişik nizam	Zemin kat üzerinde han cephesine bitişik yeni yapı dizileri oluşturulmuş.	Bitişik nizam

Girişin üzerindeki çıkma

Giriş üzerindeki çıkma

İÇ CEPHE MEVCUT DURUMU					
		BATI CEPHESİ	KUZEY CEPHESİ	GÜNEY CEPHESİ	DOĞU CEPHESİ
	BİRİMLER	ÖZELLİKLER	ÖZELLİKLER	ÖZELLİKLER	ÖZELLİKLER
ZEMİN KAT	Revak –Oda	Zemin kattaki revakların kapatılması ile oluşturulan odalara asma katlar yapılarak, merdivenlerle üst katlara ulaşım sağlanmıştır. Odalar genellikle aynı boyutta olup, örtü sistemi çapraz tonozdur. Odaların önüne ahşap saçaklar yapılmış.	Zemin kattaki revakların kapatılması ile oluşturulan odalara asma katlar yapılarak, merdivenlerle üst katlara ulaşım sağlanmıştır. Odalar genellikle aynı boyutta olup, örtü sistemi çapraz tonozdur. Odaların önüne ahşap saçaklar yapılmış.	Zemin kattaki revakların kapatılması ile oluşturulan odalara asma katlar yapılarak, merdivenlerle üst katlara ulaşım sağlanmıştır. Odalar genellikle aynı boyutta olup, örtü sistemi çapraz tonozdur. Odaların önüne ahşap saçaklar yapılmış.	Zemin kattaki revakların kapatılması ile oluşturulan odalara asma katlar yapılarak, merdivenlerle üst katlara ulaşım sağlanmıştır. Odalar genellikle aynı boyutta olup, örtü sistemi çapraz tonozdur. Odaların önüne ahşap saçaklar yapılmış.
	Merdiven	Girişin solunda üst katlara çıkmayı sağlayan bir merdiven bulunmaktadır. Revaklı avluda bulunan merdiven özgün halini kaybetmiştir.			
	Wc				
	Kat silmesi	Özgün durumunu kaybetmiştir.	Özgün durumunu kaybetmiştir.	Özgün durumunu kaybetmiştir.	Özgün durumunu kaybetmiştir.
	Eklentiler	Yeni kat yapılarak 2 katlı olan avlu cephesi 3 kata çıkartılmıştır.	Yeni kat yapılarak 2 katlı olan avlu cephesi 3 kata çıkartılmıştır.	Avlu içine yeni yapılar yapıldı. Bu yapılar güney cephesini yok etmiş durumda.	Yeni kat yapılarak 2 katlı olan avlu cephesi 3 kata çıkartılmıştır.

Avlu

Avluda doğu cephesi revaklarının önüne gelen ek yapı

LEBLEBİCİ HAN

İÇ CEPHE MEVCUT DURUMU						
ÜST KATLAR	Odalr	BİRİMLER	BATI CEPHESİ	KUZEY CEPHESİ	DOĞU CEPHESİ	GÜNEY CEPHESİ
		ÖZELLİKLER	ÖZELLİKLER	ÖZELLİKLER	ÖZELLİKLER	ÖZELLİKLER
		Duvar	Özgün halini korumuş, ancak günümüz malzemesi ile boyanmıştır	Özgün halini korumuş, ancak günümüz malzemesi ile boyanmıştır	Özgün halini korumuş, ancak günümüz malzemesi ile boyanmıştır	Özgün halini korumuş, ancak günümüz malzemesi ile boyanmıştır
		Kapı	Düz hatıllı veya üstleri yuvarlak kemerli sağır alınlıklı kapıların çoğu özgün boyutundadır. Ancak doğramaları yenilenmiştir.	Düz hatıllı veya üstleri yuvarlak kemerli sağır alınlıklı kapıların çoğu özgün boyutundadır. Ancak doğramaları yenilenmiştir.	Düz hatıllı veya üstleri yuvarlak kemerli sağır alınlıklı kapıların çoğu özgün boyutundadır. Ancak doğramaları yenilenmiştir.	Düz hatıllı veya üstleri yuvarlak kemerli sağır alınlıklı kapıların çoğu özgün boyutundadır. Ancak doğramaları yenilenmiştir.
		Pencere	Dikdörtgen taş söveli ve hatıllı pencereler özgün boyutundadır. Avlu cephesinde her mekana 1 pencere düşmektedir.	Dikdörtgen taş söveli ve hatıllı pencereler özgün boyutundadır. Avlu cephesinde her mekana 1 pencere düşmektedir.	Dikdörtgen taş söveli ve hatıllı pencereler özgün boyutundadır. Avlu cephesinde her mekana 1 pencere düşmektedir.	Dikdörtgen taş söveli ve hatıllı pencereler özgün boyutundadır. Avlu cephesinde her mekana 1 pencere düşmektedir.
	Revaklar	Paye	Kesme taştan yapılmış payeler günümüz malzemesi ile sıvanıp boyanmıştır. Yer yer çatlaklar bulunmaktadır.	Kesme taştan yapılmış payeler günümüz malzemesi ile sıvanıp boyanmıştır. Yer yer çatlaklar bulunmaktadır.	Kesme taştan yapılmış payeler günümüz malzemesi ile sıvanıp boyanmıştır. Yer yer çatlaklar bulunmaktadır.	Kesme taştan yapılmış payeler günümüz malzemesi ile sıvanıp boyanmıştır. Yer yer çatlaklar bulunmaktadır.
		Kemer	Yuvarlak kemerlerdeki tuğla derzlerinde dökülmeler görülmektedir. Revak kemerleri günümüz malzemesi ile sıvanmış ve sıvalarda dökülmeler görülmektedir.	Üst katta 6 adet revak bulunmaktadır. Günümüz malzemesi ile boyananlar kötü durumdadır. Kemerlerdeki tuğla derzlerinde dökülmeler görülmektedir. Revak kemerleri günümüz malzemesi ile sıvanmış ve sıvalarda dökülmeler görülmektedir.	Üst katta 7 adet revak bulunmaktadır. Günümüz malzemesi ile boyananlar kötü durumdadır. Avludaki ek yapının arkasında kalmışlardır. Kemerlerdeki tuğla derzlerinde dökülmeler görülmektedir. Revak kemerleri günümüz malzemesi ile sıvanmış ve sıvalarda dökülmeler görülmektedir.	Yuvarlak kemerlerdeki tuğla derzlerinde dökülmeler görülmektedir. Revak kemerleri günümüz malzemesi ile sıvanmış ve sıvalarda dökülmeler görülmektedir.
		Korkuluk	Özgünlüğünü kaybetmiş durumdadır.	Özgünlüğünü kaybetmiş durumdadır.	Özgünlüğünü kaybetmiş durumdadır.	Özgünlüğünü kaybetmiş durumdadır.
		Duvar	Günümüz malzemesi ile boyanmış olup, dökülmeler mevcuttur.	Günümüz malzemesi ile boyanmış olup, dökülmeler mevcuttur.	Günümüz malzemesi ile boyanmış olup, dökülmeler mevcuttur.	Günümüz malzemesi ile boyanmış olup, dökülmeler mevcuttur.
		Metal gergi	Yapılan asma katlar metal gergi sistemine oturtulduğundan, gergide sehim oluşmuştur.	Yapılan asma katlar metal gergi sistemine oturtulduğundan, gergide sehim oluşmuştur.	Yapılan asma katlar metal gergi sistemine oturtulduğundan, gergide sehim oluşmuştur.	Yapılan asma katlar metal gergi sistemine oturtulduğundan, gergide sehim oluşmuştur.
	Saçak		Kirpi saçak kullanıldığı tahmin edilmektedir. Ancak sıva ile kapatıldığından özgünlüğü büyük oranda bozulmuştur.	Kirpi saçak kullanıldığı tahmin edilmektedir. Ancak sıva ile kapatıldığından özgünlüğü büyük oranda bozulmuştur.	Kirpi saçak kullanıldığı tahmin edilmektedir. Ancak sıva ile kapatıldığından özgünlüğü büyük oranda bozulmuştur.	Kirpi saçak kullanıldığı tahmin edilmektedir. Ancak sıva ile kapatıldığından özgünlüğü büyük oranda bozulmuştur.
	Üst örtü		Ek yapılar nedeniyle özgünlüğünü kaybetmiştir.	Ek yapılar nedeniyle özgünlüğünü kaybetmiştir.	Ek yapılar nedeniyle özgünlüğünü kaybetmiştir.	Ek yapılar nedeniyle özgünlüğünü kaybetmiştir.

1. kat revakları

Kuzey cephesi revakları

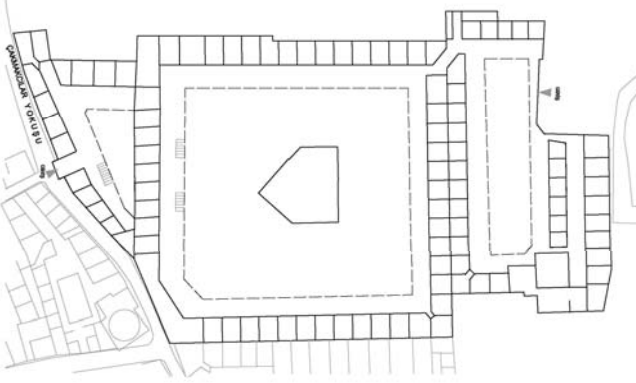
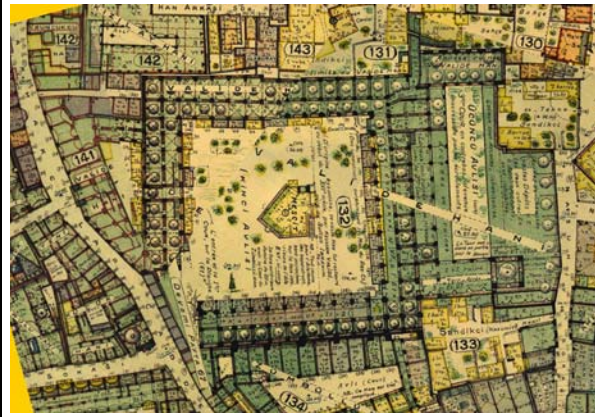
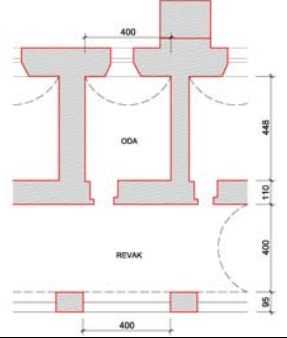

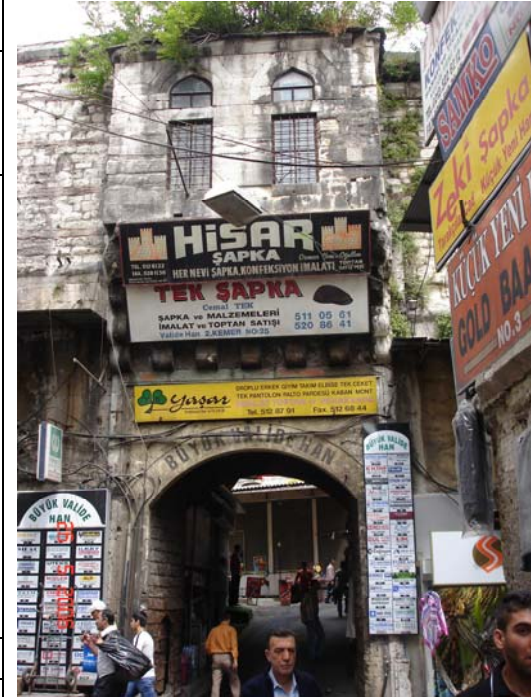
Çatlayan paye

Revak kemeri

GENEL TANIM KATALOĞU: VALİDE HAN

Yapının adı: VALİDE HAN	Envanter no: 133	Adresi: Çakmakçılar Yok. Dayahatun	Kadastro (pafta/ada/parsel): 125/339/1..18-22..25-27..31-34..80-86..100...136	Yapının tarihi: 17.yy.	Yaptıran: Valide Kösem Sultan	Kitabe: Mevcut değil
Kat adeti: Zemin + 1	Avlu adeti: 3	Koruma durumu: B	K.V.K.K. Kararları: Tarih:15/02/1970, Sayı:5250 Tarih:19/04/1988 Sayı:305	Mescit yeri: 31..34 parsel	Özgün kullanımı: Han	Günümüzdeki kullanımı: Ticaret ve imalat olarak kullanılmakta.
				Bibliyografya : C. Güran, s. 85 D.B.İ.A..cilt 7, s. 362.		
				Geçirdiği onarımlar: 1894 yılı depremi sonrası 1926 yılında çıkan yangın sonrası 3. avlu etrafı		
				Rölöve:		
Pervitich, 1940						
PLAN						
	GÜNÜMÜZ MEVCUDİYETİ	ADETİ	BOYUTLARI Cephe x derinlik	ÖRTÜ SİSTEMİ ve ÇATI KAPLAMASI	ZEMİN KAPLAMASI	ÖZELLİKLER
GİRİŞ	Var	1	Yaklaşık 400x450 cm.dir	Beşik tonoz	Günümüz malzemesi (şap)	7 adet taş konsola oturan çıkma altında, kesme taş cephe içinde kesme taş basık kemerli giriş mevcuttur. İçi ahşap, dışı dövme demirden, millî 2 kanatlı kapı ve kuzuluk kapısı bulunmaktadır.
AVLU	Var	3	1. avlu yaklaşık 3000x1200, 2. avlu 6000x6300, 3. avlu 1500x5600 cm.		Kısmi özgün taş kaplama, kısmi toprak zemindir.	1. avlu üçgen, 2. avlu kare, 3. avlu dikdörtgen biçimlidir. 3. avlu ahır amaçlı kullanılmıştır.
REVAKLAR	Güney cephesindeki köşe revakları hariç büyük oranda mevcut ve iyi durumdadır		Yaklaşık 400x400 cm.dir.	Kubbe büyük oranda özgün olup, bazılarında çatlaklar vardır.	Her 2 katta günümüz kaplaması kullanılmıştır (çini ve şap).	
ODALAR	Var	Her iki katta yaklaşık, toplam 230 adet	400x450cm.dir.	Zemin katta beşik tonoz, 1. katta kubbe. Üst örtüde birçok kubbe özgün kaplamasına uygun olmayarak şap ile sıvanmıştır. Kurşun kaplama kısmi olarak görülür.	Günümüz malzemesi (çini, şap)	
ODABAŞI ODASI	Günümüzde yok					
DÜKKAN	Var	9 adet özgün, 7 adet sonradan eklenmiş	400x450 ile 220x310 cm. arasındadır.	Tonoz	Günümüz malzemesidir.	Her dükkanın duvar ve zemini farklı malzeme ile kaplıdır.
BODRUM KAT	Var	8				Tespit edilemedi
AHIR	Var	1	1500x5600 cm	Üzeri açık	Toprak	3. avlu ahır olarak planlanmıştır.
MESCİT	Var	1	1400x1550 cm	Ahşap kırma çatı	Günümüz malzemesi (çini)	Acemlerin mescidi olarak bilinen yapı özgün durumunda değildir. Eski fotoğrafta ahşap ve tek katlı görülmektedir.
ŞADIRVAN	Yok					
MERDİVEN	Var	3	Yaklaşık 145x18x28 cm.dir.	Beşik tonoz	Mermer basamaklıdır	
WC	Var	6	Özgün yerindedir	Özgün örtü sistemi bulunmamaktadır.	Özgün kaplaması bulunmamaktadır.	Yapılan değişiklikler ile malzeme ve plan şeması değişmiştir.

Kuzey-batı cephesindeki han girişi

Güney-doğu cephesindeki revak modülleri

Kuzey-doğu cephesi

Kuzey-doğu cephesinden 2 adet revak modülü

Güneydoğu cephedeki revaklar

Güney-doğu cephesi

VALİDE HAN

DİŞ CEPHE MEVCUT DURUMU (2. avlu esas alınmıştır)							
	BİRİMLER	BATI CEPHESİ ÖZELLİKLER	KUZEY CEPHESİ ÖZELLİKLER	GÜNEY CEPHESİ ÖZELLİKLER	DOĞU CEPHESİ ÖZELLİKLER		
ZEMİN KAT	Giriş Kapısı		Bu cephede günümüzde kullanılan giriş özgün olmayıp, sonradan açılmıştır.	Konsol üzeri çıkma ile giriş vurgulanmaktadır. Çift kanatlı kapıda ayrıca kuzuluk kapısı bulunmaktadır			
	Dükkan	Sağır cephedir	Bu cephenin sağır olduğu ve dükkan bulunmadığı düşünülmektedir. Ancak günümüzde yıkık bulunan bu cephenin özgün durumu araştırılmalıdır.	Girişin iki yanında toplam 12 adettir.			
	Duvar Örgüsü	Sağır cephedir	Kesme taş ve kat hizasında kesme taş kat silmesi vardır.	Kesme taş ve kat hizasında kesme taş kat silmesi vardır.	Sağır cephedir		
	Eklentiler	Sağır cephe olduğundan özgün cephe görülememektedir.	Dükkan cepheleri değiştirilmiştir.	Dükkan cepheleri değiştirilmiştir.			
ÜST KATLAR	Duvar Örgüsü	1 sıra taş+2 sıra tuğla almasıık duvar	Almasıık duvar görülmekle birlikte çoğunluğu moloz taş	1 sıra taş+2 sıra tuğla almasıık duvar	Sağır cephedir		
	Pencere	1 sıra tuğla yuvarlak kemer altında yuvarlak kesme taş sövelidir.	Özgün boyut ve malzemelerde büyük oranda bozulmalar mevcuttur ancak tuğla yuvarlak kemerli olduğu görülebilmektedir.	1 sıra tuğla yuvarlak kemer altında yuvarlak kesme taş sövelidir. Giriş üzerindeki çıkma oda kesme taş cephelidir. Bazılarının boyut ve doğramalarında değişiklikler yapılmıştır.			
	Eklentiler	Özgün yapıya uyumsuz yeni yapı bulunmamakta	Özgün yapıya uyumsuz yeni yapı bulunmamakta	Özgün yapıya uyumsuz yeni yapı bulunmamakta ancak tabela ve dükkan tenteleri cepheye zarar vermektedir.			

Güney (giriş) cephesi

Güney (giriş) cephesi

İÇ CEPHE MEVCUT DURUMU (2. avlu esas alınmıştır)							
	BİRİMLER	BATI CEPHESİ ÖZELLİKLER	KUZEY CEPHESİ ÖZELLİKLER	GÜNEY CEPHESİ ÖZELLİKLER	DOĞU CEPHESİ ÖZELLİKLER		
ZEMİN KAT	Revak –Oda	Avluda hanın önünde 2-3’er katlı kağır yapılar bulunmaktadır. Özgün yapıya uygun olmayan eklentilerden dolayı revaklar görülememektedir. Bazı modüllerde oda ve revaklar birleştirilmiştir. Döşeme kaplamaları çini ve şapdır. Mekanlar imalathane ve depo olarak kullanılmaktadır.	Avluda hanın önünde 2-3’er katlı kağır yapılar bulunmaktadır. Özgün yapıya uygun olmayan eklentilerden dolayı revaklar görülememektedir. Bazı modüllerde oda ve revaklar birleştirilmiştir. Döşeme kaplamaları çini ve şapdır. Mekanlar imalathane ve depo olarak kullanılmaktadır.	Avluda hanın önünde 2-3’er katlı kağır yapılar bulunmaktadır. Özgün yapıya uygun olmayan eklentilerden dolayı revaklar görülememektedir. Bazı modüllerde oda ve revaklar birleştirilmiştir. Döşeme kaplamaları çini ve şapdır. Mekanlar imalathane ve depo olarak kullanılmaktadır.	Avluda hanın önünde 2-3’er katlı kağır yapılar bulunmaktadır. Özgün yapıya uygun olmayan eklentilerden dolayı revaklar görülememektedir. Bazı modüllerde oda ve revaklar birleştirilmiştir. Döşeme kaplamaları çini ve şapdır. Mekanlar imalathane ve depo olarak kullanılmaktadır.		
	Merdiven			Girişten sonra üst katlara bağlantı sağlamak amacıyla hem doğu yönü hem batı yönü olmak üzere 2 adet merdiven bulunmakta olup, boyutları 145x18x28 cm ve 35 mermer basamaktan oluşmaktadır.			
	Wc	Zemin katta 8 adet vardır.					
	Kat silmesi	Hana bitişik yapılar bulunduğuundan özgün kat silmesi görülememektedir.	Hana bitişik yapılar bulunduğuundan özgün kat silmesi görülememektedir.	Hana bitişik yapılar bulunduğuundan özgün kat silmesi görülememektedir.	Hana bitişik yapılar bulunduğuundan özgün kat silmesi görülememektedir.		
	Eklentiler	Avluda hana bitişik yapılmış 2-3 katlı, kargir ya da betonarme birçok yapı mevcuttur. Bundan dolayı han arkada gizlenmiş gibidir.	Avluda hana bitişik yapılmış 2-3 katlı, kargir ya da betonarme birçok yapı mevcuttur. Bundan dolayı han arkada gizlenmiş gibidir.	Avluda hana bitişik yapılmış 2-3 katlı, kargir ya da betonarme birçok yapı mevcuttur. Bundan dolayı han arkada gizlenmiş gibidir.	Avluda hana bitişik yapılmış 2-3 katlı, kargir ya da betonarme birçok yapı mevcuttur. Bundan dolayı han arkada gizlenmiş gibidir.		

2. avlunun batı cephesi revakı

2. avlu güneydoğu cephesi ve avludaki mescid

3. avlunun güney cephesi revakları

3. avlu doğu cephesi ve sol arka köşedeki Saint İrene Kulesi

VALİDE HAN

İÇ CEPHE MEVCUT DURUMU (2. avlu esas alınmıştır)						
	Oda	BİRİMLER	BATİ CEPHESİ ÖZELLİKLER	KUZEY CEPHESİ ÖZELLİKLER	DOĞU CEPHESİ ÖZELLİKLER	GÜNEY CEPHESİ ÖZELLİKLER
		Duvar	Oda duvarları sıvalı ve boyalıdır Özgün boyutlarındadır.	Oda duvarları sıvalı ve boyalıdır Özgün boyutlarındadır.	Oda duvarları sıvalı ve boyalıdır Özgün boyutlarındadır.	Oda duvarları sıvalı ve boyalıdır Özgün boyutlarındadır.
		Kapı	Kapıların bir çoğu sonraki dönemlerde boyut ve malzeme olarak değişmiştir.	Kapıların bir çoğu sonraki dönemlerde boyut ve malzeme olarak değişmiştir.	Kapıların bir çoğu sonraki dönemlerde boyut ve malzeme olarak değişmiştir.	Kapıların bir çoğu sonraki dönemlerde boyut ve malzeme olarak değişmiştir.
		Pencere	Lokmalı parmaklık bulunan pencerelerin bir çoğu sonraki dönemlerde boyut ve malzeme olarak değişmiştir.	Pencerelerin bir çoğu sonraki dönemlerde boyut ve malzeme olarak değişmiştir.	Pencerelerin bir çoğu sonraki dönemlerde boyut ve malzeme olarak değişmiştir.	Pencerelerin bir çoğu sonraki dönemlerde boyut ve malzeme olarak değişmiştir.
ÜST KATLAR	Revaklar	Paye	Kesme taş ile oluşturulan payelerin hepsi özgün ve sağlam durumdadır.	Kesme taş ile oluşturulan payelerin hepsi özgün ve sağlam durumdadır.	Kesme taş ile oluşturulan payelerin hepsi özgün ve sağlam durumdadır.	Kesme taş ile oluşturulan payelerin hepsi özgün ve sağlam durumdadır.
		Kemer	Kesme taş ile oluşturulan kemerlerin büyük çoğunluğu özgün ve sağlam durumdadır.	Kesme taş ile oluşturulan kemerlerin büyük çoğunluğu özgün ve sağlam durumdadır.	Kesme taş ile oluşturulan kemerlerin büyük çoğunluğu özgün ve sağlam durumdadır.	Kesme taş ile oluşturulan kemerlerin büyük çoğunluğu özgün ve sağlam durumdadır.
		Korkuluk	Yekpare iki büyük taş ile oluşturulan korkulukların bir çoğu revakların önüne eklenen yapılardan dolayı mevcut değildir	Yekpare iki büyük taş ile oluşturulan korkulukların bir çoğu revakların önüne eklenen yapılardan dolayı mevcut değildir	Yekpare iki büyük taş ile oluşturulan korkulukların bir çoğu revakların önüne eklenen yapılardan dolayı mevcut değildir	Yekpare iki büyük taş ile oluşturulan korkulukların bir çoğu revakların önüne eklenen yapılardan dolayı mevcut değildir
		Duvar	Kesme taş ile oluşturulan revak alınları büyük oranda özgün olup, kısmi çatlaklar ve bitkilenme mevcuttur.	Kesme taş ile oluşturulan revak alınları büyük oranda özgün olup, kısmi çatlaklar ve bitkilenme mevcuttur.	Kesme taş ile oluşturulan revak alınları büyük oranda özgün olup, kısmi çatlaklar ve bitkilenme mevcuttur.	Kesme taş ile oluşturulan revak alınları büyük oranda özgün olup, kısmi çatlaklar ve bitkilenme mevcuttur.
		Metal gergi	Revakların ön cephesinde olmayıp, revakları odalara bağlayan kemerlerde mevcuttur.	Revakların ön cephesinde olmayıp, revakları odalara bağlayan kemerlerde mevcuttur.	Revakların ön cephesinde olmayıp, revakları odalara bağlayan kemerlerde mevcuttur.	Revakların ön cephesinde olmayıp, revakları odalara bağlayan kemerlerde mevcuttur.
	Saçak		Tahribatlar olmasına rağmen, kesme taş özgün saçak profili bir çok yerde mevcuttur.	Tahribatlar olmasına rağmen, kesme taş özgün saçak profili bir çok yerde mevcuttur.	Tahribatlar olmasına rağmen, kesme taş özgün saçak profili bir çok yerde mevcuttur.	Tahribatlar olmasına rağmen, kesme taş özgün saçak profili bir çok yerde mevcuttur.
	Üst örtü		Örtü sistemi büyük oranda mevcut ve özgündür. Çoğu yerde tahrip olan kurşun örtü kaplaması yerine şap ile sıva yapılmış ya da günümüz malzemesi ile kaplanmıştır.	Örtü sistemi büyük oranda mevcut ve özgündür. Çoğu yerde tahrip olan kurşun örtü kaplaması yerine şap ile sıva yapılmış ya da günümüz malzemesi ile kaplanmıştır.	Örtü sistemi büyük oranda mevcut ve özgündür. Çoğu yerde tahrip olan kurşun örtü kaplaması yerine şap ile sıva yapılmış ya da günümüz malzemesi ile kaplanmıştır.	Örtü sistemi büyük oranda mevcut ve özgündür. Çoğu yerde tahrip olan kurşun örtü kaplaması yerine şap ile sıva yapılmış ya da günümüz malzemesi ile kaplanmıştır.

3. avlu güney cephesi

3. avlu, kapatılmış revaklar ve revaklar üzerindeki ek yapı

2. avlu batı cephesi ve han önündeki ek yapılar

3. avlu da revakların üzerindeki ek yapılar

2. avluda kuzey cephesi ve ek yapıların arkasında kalan han

2. avlu doğu cephesi ve han önündeki ek yapılar

VALİDE ESKİ FOTOĞRAFLAR (ENCÜMEN ARŞİVİ, 1937)

Üst örtü

Avludaki tek katlı ve ahşap mescid

2. avlu doğu revakların önündeki ek yapılar

Giriş kapısı üzerindeki çıkmalı oda

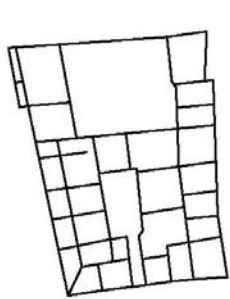
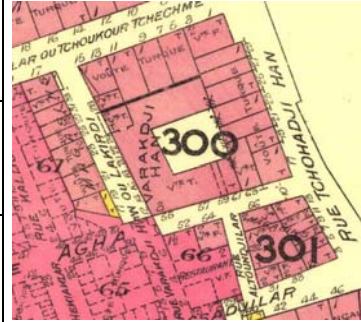
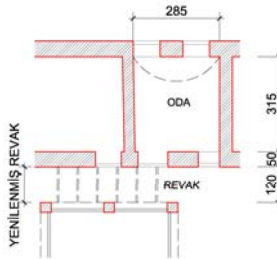

Çakmakçılar yokuşundan ana giriş

3. avlu güney cephesi revakları

GENEL TANIM KATALOĞU: VARAKÇI HAN

Yapının adı: VARAKÇI HAN	Envanter no: 134	Adresi: Kapalıçarşı Ağa Sok. No:59 Beyazıt/Eminönü	Kadastro (pafta/ada/parcel): 2745/1...6-24...33	Yapının tarihi: 18. yy.	Yaptıran: Bilinmiyor	Kitabe: Mevcut değil.
Kat adeti: Zemin + 1 Normal	Avlu adeti: 1	Koruma durumu: B	K.V.K.K. Kararları: 12/12/1970-5670	Mescit yeri: Yok	Özgün kullanımı(yada yapılış amacı): Han	Günümüzdeki kullanımı: Ticaret
				Bibliyografya : D.B.İ.A., c. 1, s. 227		
				Geçirdiği onarımlar:		
				Rölöve:		
Goad, 1905						
PLAN						
	GÜNÜMÜZ MEVCUDİYETİ	ADETİ	BOYUTLARI Cephe x derinlik	ÖRTÜ SİSTEMİ ve ÇATI KAPLAMASI	ZEMİN KAPLAMASI	ÖZELLİKLER
GİRİŞ	Var	1	127x217 cm	Beşik kemer	Günümüz malzemesi (mermer kaplama)	Hana giriş Ağa Sokaktan yapılıyor.
AVLU	Var	1	790x380 cm		Günümüz malzemesi (mermer)	Dikdörtgen şeklinde.
REVAKLAR	Var	2	380x400 cm	Beşik kemer.	Günümüz malzemesi.	
ODALAR	Var	Zemin katta 10 ve 1. katta 10 adet olmak üzere 20 adet mevcuttur.	Yaklaşık 25 metrekare olduğu biliniyor.	Beşik tonoz	Günümüz malzemesi.	
ODABAŞI ODASI	Yok					
DÜKKAN	Var	7	Yaklaşık 22-25 m2	Beşik tonoz	Günümüz malzemesi	
BODRUM KAT	Yok					Günümüzde bazı esnaf kendi inisiyatifiyle bodrum yapmış.
AHIR	Yok					
MESCİT	Yok					
ŞADIRVAN	Yok					
MERDİVEN	Var	1	71x23x30 cm		Günümüz malzemesi (mermer)	21 basamaktan oluşuyor.
WC	Yok					

Varakçı Han girişi

Merdiven

Dış cephe

Zemin kat revakı

Avluya bakış

VARAKÇI HAN

DİŞ CEPHE MEVCUT DURUMU					
		BATI CEPHESİ	KUZEY CEPHESİ	GÜNEY CEPHESİ	DOĞU CEPHESİ
	BİRİMLER	ÖZELLİKLER	ÖZELLİKLER	ÖZELLİKLER	ÖZELLİKLER
ZEMİN KAT	Giriş Kapısı			Kapalıçarşı Ağa Sokaktan	
	Dükkan	4 adet mevcuttur.	Bitişik nizamdır.	Girişin sağında 1 adet ve solunda 2 olmak üzere toplam 3 adet mevcut.	5 adet mevcuttur.
	Duvar Örgüsü	Almaşık duvar	Bitişik nizamdır.	Almaşık duvar	Almaşık duvar
	Eklentiler				
ÜST KATLAR	Duvar Örgüsü	Almaşık örgü sistemi. Örgüdeki taşlarda bozulmalar mevcut.	Almaşık örgü sistemi. Örgüdeki taşlarda bozulmalar mevcut	Almaşık örgü sistemi. Örgüdeki taşlarda bozulmalar mevcut	Almaşık örgü sistemi. Örgüdeki taşlarda bozulmalar mevcut
	Pencere	Dikdörtgen formda ve demir korkuluklu. Özgün boyutunu korumakta. Ama doğramalar günümüz malzemesi	Dikdörtgen formda ve demir korkuluklu. Özgün boyutunu korumakta. Ama doğramalar günümüz malzemesi	Dikdörtgen formda ve demir korkuluklu. Özgün boyutunu korumakta. Ama doğramalar günümüz malzemesi	Dikdörtgen formda ve demir korkuluklu. Özgün boyutunu korumakta. Ama doğramalar günümüz malzemesi
	Eklentiler			Girişin üst tarafında ek 2 kat yapılmış. Ve yan tarafına ek 1 kat ilave edilmiş.	

Dış cephe

Dış cephe-girişin üstü

İÇ CEPHE MEVCUT DURUMU					
	BİRİMLER	BATI CEPHESİ	KUZEY CEPHESİ	GÜNEY CEPHESİ	DOĞU CEPHESİ
ZEMİN KAT	Revak –Oda	Revak mevcut değil. Odalarda ise avluya bakan cephede ön taraflarında günümüz malzemesi ile boya yapılmış ve bu boyalarda dökülmeler başlamış. Odaların kapı ve pencerelerinde ebat ve malzeme olarak değişiklik yapılmış. Ön cepheye yaklaşık 1.3 metre yüksekliğinde duvara yapıştırılmak suretiyle mermer yapılmış ve günümüz malzemesi ile kapıları üst tarafına yağmurdan korunmak amacıyla saçak yapılmıştır.	Tek revak mevcut. Revak boyutları 380x400 cm.dir. Günümüz malzemesi ile sıvanıp boyanmış. Odaların kapıları ve ön cephesi boyut ve malzeme olarak değiştirilmiş. Zemin örtüsü olarak günümüz malzemesi olarak mermer kullanılmıştır. Revaklar kapatılarak asma katlar ile 2 katlı dükkanlar oluşturulmuş. Revaklar yok olmuş. Yerine üst katlarda volta döşeme yapılmış.	Güney taraftaki revak içinde boyutları 263x139 cm olan 2 adet revak mevcut. Bu revaklar, hana girerken sağ taraftaki girişi,sol taraftakinde ise çay ocağı mevcut. Revak zemin örtüsü günümüz malzemesi kullanılmış. Sadece çay ocağının olduğu oda mevcut	Revak mevcut değil. Bazı odalarda özgün kapı ve pencereler ortadan kaldırılarak yerine günümüz malzemesi ile vitrin yapılmış. Odaların zemin örtüsü günümüz malzemesi kullanılmış. Günümüz malzemesi ile odaların giriş üstüne tenteler yapılmıştır.
	Merdiven	Hana girişi sağlayan koridorun sol tarafında merdiven mevcut. Boyutları:71x23x30 cm olan merdiven 21 basamaktan meydana gelmektedir. Zemin örtüsünde mermer kullanılmış.			
	We	Yok			
	Kat silmesi				
	Yeni yapı				Avluya aslında var olmayan iki katlı bir yapı ilave edilmiş.

Kuzey revağı

Avlu batı cephesi

Merdiven

Avlu

VARAKÇI HAN

İÇ CEPHE MEVCUT DURUMU						
ÜST KATLAR	Odalar	BİRİMLER	BATİ CEPHESİ ÖZELLİKLER	KUZEY CEPHESİ ÖZELLİKLER	GÜNEY CEPHESİ ÖZELLİKLER	DOĞU CEPHESİ ÖZELLİKLER
		Duvar	Günümüz malzemesi ile sıvanıp boyanmış .	Günümüz malzemesi ile sıvanıp boyanmış .	Günümüz malzemesi ile sıvanıp boyanmış .	Günümüz malzemesi ile sıvanıp boyanmış .
		Kapı	Özgün boyut ve malzemesi dair hiçbir iz yok. İhtiyaçlara göre yeni kapılar açılmış.	Özgün boyut ve malzemesi dair hiçbir iz yok. İhtiyaçlara göre yeni kapılar açılmış.	Özgün boyut ve malzemesi dair hiçbir iz yok. İhtiyaçlara göre yeni kapılar açılmış.	Özgün boyut ve malzemesi dair hiçbir iz yok. İhtiyaçlara göre yeni kapılar açılmış.
		Pencere	Özgün boyutu korunmuştur. Ancak günümüz malzemesi kullanılmış. Pencere korkulukları özgün dövme demirlerinden.		Özgün boyutu korunmuş. Ancak günümüz malzemesi kullanılmış. Pencere korkulukları özgün dövme demirlerinden.	
	Revaklar	Paye	Tuğlalardan yapılmış olan payeler dökülmelerden dolayı günümüz malzemesi sıvanıp boyanmış.	Tuğlalardan yapılmış olan payeler dökülmelerden dolayı günümüz malzemesi sıvanıp boyanmış.	Tuğlalardan yapılmış olan payeler dökülmelerden dolayı günümüz malzemesi sıvanıp boyanmış.	Tuğlalardan yapılmış olan payeler dökülmelerden dolayı günümüz malzemesi sıvanıp boyanmış.
		Kemer			Giriş kapısı üst tarafında boyutları 25x25x15 ve 25x25x21 cm olan taşlardan yapılmış.	
		Korkuluk	Korkuluk özgün boyut ve malzemesinde değildir.	Korkuluk özgün boyut ve malzemesinde değildir.	Korkuluk özgün boyut ve malzemesinde değildir.	Korkuluk özgün boyut ve malzemesinde değildir.
		Duvar	Günümüz malzemesi ile sıvanıp boyanmış .	Günümüz malzemesi ile sıvanıp boyanmış .	Günümüz malzemesi ile sıvanıp boyanmış .	Günümüz malzemesi ile sıvanıp boyanmış .
		Metal gergi	Özgün boyut ve malzemesi korunmuş metal gergi mevcuttur.	Özgün boyut ve malzemesi korunmuş metal gergi mevcuttur.		
	Saçak		Dar saçak mevcut.	Dar saçak mevcut.	Dar saçak mevcut.	Dar saçak mevcut.
	Üst örtü		Özgün malzemesi yok olan üstü örtü sistemi günümüz malzemesi kullanılmıştır.	Özgün malzemesi yok olan üstü örtü sistemi günümüz malzemesi kullanılmıştır.	Özgün malzemesi yok olan üstü örtü sistemi günümüz malzemesi kullanılmıştır.	Özgün malzemesi yok olan üstü örtü sistemi günümüz malzemesi kullanılmıştır.

1. kat revaklarındaki onarım

Yenilenmiş oda kapıları

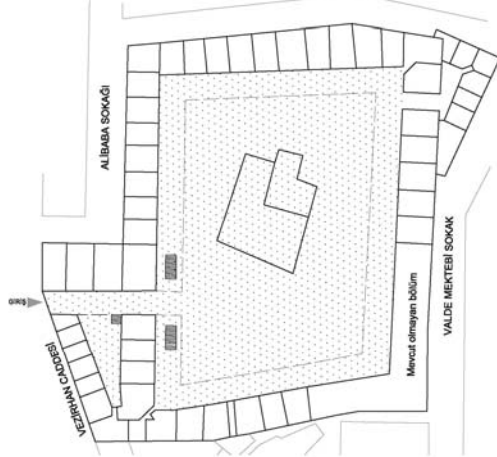
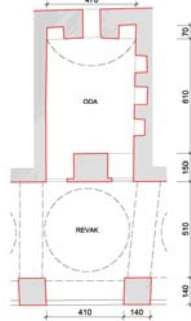
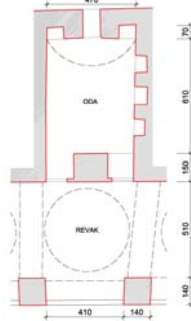

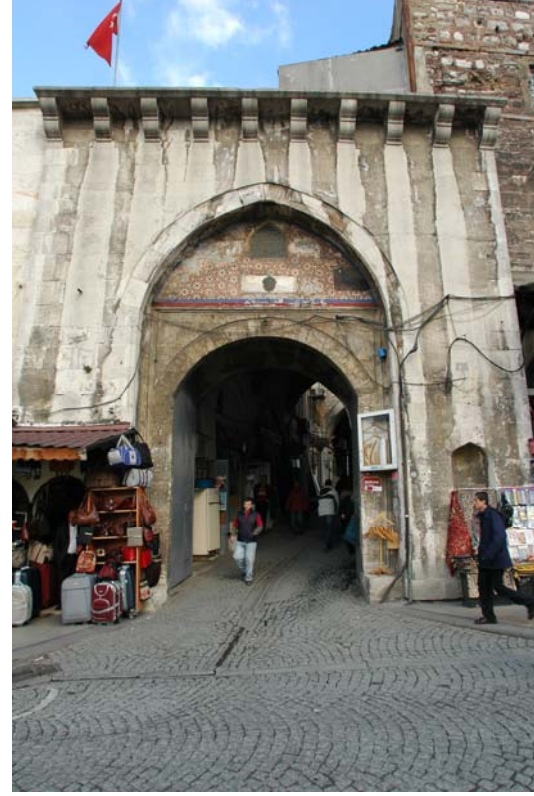
Avludaki ek yapı

Pencere nişi

GENEL TANIM KATALOĞU: VEZİR HAN

Yapının adı: VEZİR HAN	Envanter no: 22	Adresi: Vezirhan Cad Türbedar sokak Molla Fenari	Kadastro (pafta/ada/parsel): F21-c-25c-4a/296/ 16.....83,174..177	Yapının tarihi: 17 yy 2.yarısı	Yaptıran: Köprülü Fazıl Ahmet Paşa	Kitabe: Tamir kitabesi bulunmakta.
Kat adeti: Zemin+1	Avlu adeti: 2	Koruma durumu: B	K.V.K.K. Kararları:	Mescit yeri: Avluda	Özgün kullanımı(yada yapılış amacı): Konaklama	Günümüzdeki kullanımı: Ticaret+Depo
				Bibliyografya : C. Güran, s. 99-101. Geçirdiği onarımlar: 1894 depreminden sonra Vakıflar Genel Müd. tarafından onarılmıştır. Rölöve:	 Pervititch, 1945	
PLAN						
	MEVCUT DURUM	ADETİ	BOYUTLARI	ÖRTÜ SİSTEMİ	ZEMİN KAPLAMASI	ÖZELLİKLER
GİRİŞ	Var	1	330x474x184 cm(kapı) 525x3457cm	Çapraz tonoz max. H: 600 cm.	Parke taş	Taş saçığı var, kitabesi üzerinde, sağında niş var.
AVLU	Var	1. avlu	1223 x 196 – 350 cm.		Şap	Üçgen planlıdır. Vezirhan cad. dükkanlardan dolayı avluya 8 basamakla çıkılır. Yükseltilmiş avludan diğer bir merdiven ile 1. kat revaklarına çıkılır.
		2. avlu	4700 x 6500 -7000 cm.		Toprak	Yamuk planlı avlu İstanbul'un en büyük han avlularındandır.
REVAKLAR	1. avlu	5	140x140 cm.	Eğimden dolayı zemin katta revak yoktur. 1. kat çapraz tonoz max. H: 300 cm.	Şap	Revakların bir çoğu çelik konstrüksiyon ile desteklenmiştir.
	2. avlu	32	410x510 cm.	Zemin kat beşik tonoz H: 458 cm Üst kat: Kubbe max. H: 720 cm.	Şap olmakla birlikte, şapın kalktığı yerlerde mermer kaplama görülmektedir.	
ODALAR	1.avlu	Zemin kat :9 Üst kat: 9	1. katta 300x300 cm.	Zemin: Beşik tonoz Üst kat: Kubbe	Günümüz malzemesi	
	2.avlu	Zemin kat:29 Üst kat: 34	1. katta 470x610 cm.	Zemin: Beşik tonoz Üst kat: Kubbe	Günümüz malzemesi	
ODABAŞI ODASI	Girişin solunda	1	322 x 292 cm	max. H: 223 cm.	Pvc	Dolap nişi bulunmakta
DÜKKAN	Batı cephesinde	8	410 x 615 cm.	Beşik tonoz	Şap	Deprem sonrasında dükkanların boyut ve malzeme olarak yenilediği düşünülmektedir
BODRUM KAT	Var	-----	-----	-----	-----	Batı cephesi 2 katlı, diğer cepheler 3 katlıdır.
AHIR	Yok	-----	-----	-----	-----	
MESCİT	Var (avluda)	1		Kubbe	Günümüz malzemesi	Ortasında yer alan kesme taştan yapılmış mescit günümüze ulaşmamıştır.
ŞADIRVAN	Yok	-----	-----	-----	-----	
MERDİVEN	Batı cephesinde	2 (18 basamak)	110 cm.31 / 30		-----	Girişin sağında ve solunda 2 adet merdiven üst katlara ulaşmayı sağlıyor.
WC	Var	5			Şap	Güney cephesi zemin katta

Han girişi

1. Avluya olan geçit

2. Avlu

Avludaki mescit kalıntısı

2. avluya çıkan geçitteki 2 yöndeki merdiven

Alibaba sokağından görünüş

VEZİR HAN

DİŞ CEPHE MEVCUT DURUMU							
	BİRİMLER	BATI CEPHESİ ÖZELLİKLER	KUZEY CEPHESİ ÖZELLİKLER	DOĞU CEPHESİ ÖZELLİKLER	GÜNEY CEPHESİ ÖZELLİKLER		
ZEMİN KAT	Giriş Kapısı	Kesme taş cepheli ve sivri kemer altından basık kemerli giriş mevcuttur, taş konsollu saçak bitişi vardır.					
	Dükkan	Vezir Han caddesinde 8 adettir. Kesme taş cepheli, yuvarlak kemerlidir. Bazılarının cepheleri malzeme ve boyut açısından yenilenmiştir.					
	Duvar Örgüsü	1 sıra taş + 2 sıra tuğla almalıık duvardır.	1 sıra taş + 2 sıra tuğla almalıık duvarda çiçeklenme ve nemden kaynaklanan tahribatlar vardır. Yüzeyde sıva dökülmesi, malzemede kopma ve kırılmalar mevcuttur.	Kısmi almalıık duvar, kısmi betonarme yeni yapı mevcuttur.	Sağır almalıık duvardır.		
	Eklentiler	Dükkan cephelerinin ve giriş kapısını içine alan bölümün deprem sonrasında yenilendiği düşünülmektedir.		Büyük bölümünde betonarme yeni yapı bulunmaktadır.	Eklenti barakalar mevcuttur.		
ÜST KATLAR	Duvar Örgüsü	1 sıra taş + 2 sıra tuğla almalıık duvar olup, cephede kirlenme mevcuttur.	1 sıra taş + 2 sıra tuğla almalıık duvar olup, cephede kirlenme mevcuttur.	Kısmi 1 sıra taş + 2 sıra tuğla almalıık duvar Kısmi betonarme yeni yapı	Almalıık duvardır.		
	Pencere	Tuğladan sivri hafifletme kemer altında dikdörtgen açıklıklı ve söveli pencerelerin bazılarında boyutlar ve doğrama malzemeleri yenilenmiştir. Bazı söveler aşınmıştır.	Tuğladan sivri hafifletme kemer altında dikdörtgen açıklıklı ve söveli pencerelerin bazılarında boyutlar ve doğrama malzemeleri yenilenmiştir. Bazı söveler aşınmıştır.	Hanın özgün kalan kısmındaki pencereleri malzeme ve boyut olarak yenilenmiştir.	Tuğladan sivri hafifletme kemeri altında dikdörtgen açıklıklı ve söveli pencereler mevcuttur.		
	Eklentiler			Büyük bir bölümünde betonarme yeni yapı bulunmaktadır.	Çatı hizasında kısmi ara kat bulunduğundan çatı kaplaması yükseltilmiş ve özgün değildir.		

İÇ CEPHE MEVCUT DURUMU							
	BİRİMLER	BATI CEPHESİ ÖZELLİKLER	KUZEY CEPHESİ ÖZELLİKLER	DOĞU CEPHESİ ÖZELLİKLER	GÜNEY CEPHESİ ÖZELLİKLER		
ZEMİN KAT	Revak –Oda	Odaların hemen hepsi depo ya da dükkân olarak kullanılmaktadır. Cephe kemer altından metal doğrama ile kapatılmıştır. Kesme taşların bir kısmı sonradan yenilenmiştir. Bazı odaların önlerinde sonraki döneme ait geleneksel ek yapı bulunmaktadır.	Odaların hemen hepsi depo ya da dükkân olarak kullanılmaktadır. Cephe kemer altından metal doğrama ile kapatılmıştır. Kesme taşların bir kısmı sonradan yenilenmiştir.	Özgün yapıya ait 7 modül dışındaki alana betonarme yeni yapı yapılmıştır.	Odaların hemen hepsi depo ya da dükkân olarak kullanılmaktadır. Cephe kemer altından metal doğrama ile kapatılmıştır. Kesme taşların bir kısmı sonradan yenilenmiştir. Bazı odaların önlerinde sonraki döneme ait geleneksel ek yapı bulunmaktadır.		
	Merdiven	Avluya girişte sağda ve solda 2 adet merdiven bulunmaktadır. Basamakların bazılarında kırıklar bulunmaktadır. Korkulukların bir bölümü yenilenmiştir.		Özgün köşe revakının önüne demir merdiven eklenmiştir	3. modülün önüne sonradan betonarme merdiven eklenmiştir.		
	Wc				5 adet olup, girişi tonozludur.		
	Kat silmesi	Kesme taş bordürlü kat silmeleri kısmi olarak dökülmüştür	Kesme taş bordürlü kat silmeleri kısmi olarak dökülmüştür	Kesme taş bordürlü kat silmeleri kısmi olarak dökülmüştür	Kesme taş bordürlü kat silmeleri kısmi olarak dökülmüştür		
	Eklentiler	Revakların önünde 2 katlı ek yapılar bulunmaktadır.	Tüm zemin kat revakları kapatılarak, odalar büyütülmüştür. Köşe revakının önünde demir merdiven yapılmıştır.	Özgün yapının bir bölümünün yerinde betonarme yeni yapı bulunmaktadır.	Özgün yapının bir bölümünün yerinde betonarme yeni yapı bulunmaktadır.		
							

VEZİR HAN

İÇ CEPHE MEVCUT DURUMU						
ÜST KATLAR	Odalar		BATI CEPHESİ	KUZEY CEPHESİ	DOĞU CEPHESİ	GÜNEY CEPHESİ
		BİRİMLER	ÖZELLİKLER	ÖZELLİKLER	ÖZELLİKLER	ÖZELLİKLER
		Duvar	Bazıları sıvalı ve boyalıdır. Sıvalarda dökülmeler mevcuttur.	Bazıları sıvalı ve boyalıdır. Sıvalarda dökülmeler mevcuttur.	Bazıları sıvalı ve boyalıdır. Sıvalarda dökülmeler mevcuttur.	Bazıları sıvalı ve boyalıdır. Sıvalarda dökülmeler mevcuttur.
		Kapı	Kapı sövelerinin bir kısmı sıvanmış ve boyanmıştır. Bazı söveler yerinden sökülerek kapı boşlukları büyütülmüştür. Pek çok kapı kasa ve kanatları yenilenmiştir.	1 adet özgün kapı sövesi, kapı kasası ve kanadı mevcuttur. Diğerleri çok bozulmuş ya da yenilenmiştir.	Özgün kalan modüllerde özgün kapı bulunmamaktadır.	Kapı sövelerinin bir kısmı sıvanmış ve boyanmıştır. Bazı söveler yerinden sökülerek kapı boşlukları büyütülmüştür. Pek çok kapı kasa ve kanatları yenilenmiştir.
	Pencere	Pencere sövelerinin bir kısmı sıvanmış ve boyanmıştır. Bazı söveler yerinden sökülerek pencere boşlukları büyütülmüştür. Pek çok pencere kasa ve kanatları yenilenmiştir. Bazı lokmalı parmaklıklar yerinden sökülüştür. Bazı parmaklıklar korozyona uğramış, bağlı bulundukları mermerler çatlatmıştır.	Bazı odalarda mevcut pencerelerin üzerinde 2. küçük pencere boşluğu bulunmaktadır. Bu boşlukların doğramaları bulunmayıp, önünde demir lokmalı parmaklık vardır.	Özgün pencere bulunmamaktadır.	Pencere sövelerinin bir kısmı sıvanmış ve boyanmıştır. Bazı söveler yerinden sökülerek pencere boşlukları büyütülmüştür. Pek çok pencere kasa ve kanatları yenilenmiştir. Bazı lokmalı parmaklıklar yerinden sökülüştür. Bazı parmaklıklar korozyona uğramış, bağlı bulundukları mermerleri çatlatmıştır.	
	Revaklar	Paye	Büyük miktarda kopmalar, ayrılmalar görülmektedir. Sonraki dönemde çelik gergi çerçeveler ile taşıyıcılığı artırılmıştır. Ancak çelik gergi de kısmi korozyona uğramıştır.	Büyük miktarda kopmalar, ayrılmalar görülmektedir. Sonraki dönemde çelik gergi çerçeveler ile taşıyıcılığı artırılmıştır. Ancak çelik gergi de kısmi korozyona uğramıştır.	Büyük miktarda kopmalar, ayrılmalar görülmektedir. Sonraki dönemde çelik gergi çerçeveler ile taşıyıcılığı artırılmıştır. Ancak çelik gergi de kısmi korozyona uğramıştır.	Büyük miktarda kopmalar, ayrılmalar görülmektedir. Sonraki dönemde çelik gergi çerçeveler ile taşıyıcılığı artırılmıştır. Ancak çelik gergi de kısmi korozyona uğramıştır.
		Kemer	Sonraki dönemlere ait onarımlar bulunmaktadır.	Sonraki dönemlere ait onarımlar bulunmaktadır.	Sonraki dönemlere ait onarımlar bulunmaktadır.	Sonraki dönemlere ait onarımlar bulunmaktadır.
		Korkuluk	Kısmi blok ya da kesme taş korkuluk vardır. Dökülmüş korkulukların üzerileri kısmi sıvanmıştır.	Kısmi parçalanmalar ve ayrılmalar vardır.	Özgün korkuluklar büyük değişikliklere uğrayarak, eklentiler yapılmıştır.	Kısmi parçalanmalar ve ayrılmalar vardır.
		Duvar	Cephe örgüsünde yer yer dökülmeler vardır. Kısmi sıva yapılmış yüzeyler, sonraki dönem onarımları, sıva ile kapatılmış duvar yüzeyleri bulunmaktadır. Çiçeklenme oluşmuştur.	Cephe örgüsünde yer yer dökülmeler vardır. Kısmi sıva yapılmış yüzeyler, sonraki dönem onarımları, sıva ile kapatılmış duvar yüzeyleri bulunmaktadır. Çiçeklenme oluşmuştur.	Sonraki dönem onarımlar bulunmaktadır. Cephenin büyük bölümünde yeni yapı bulunmaktadır.	Cephe örgüsünde yer yer dökülmeler vardır. Kısmi sıva yapılmış yüzeyler, sonraki dönem onarımları, sıva ile kapatılmış duvar yüzeyleri bulunmaktadır. Çiçeklenme oluşmuştur.
		Metal gergi	Demir gergide kopmalar ve kısmi sehim mevcuttur.	Demir gergide kopmalar ve kısmi sehim mevcuttur.	Demir gergide kopmalar ve kısmi sehim mevcuttur.	Demir gergide kopmalar ve kısmi sehim mevcuttur.
	Saçak	Özgün saçak profili büyük ölçüde bozulmuştur.	Özgün saçak profili büyük ölçüde bozulmuştur.	Özgün saçak profili büyük ölçüde bozulmuştur.	Özgün saçak profili büyük ölçüde bozulmuştur.	
Üst örtü	Bir kısım kubbeler kurşun kaplıdır, bir kısım kubbeler ise sıvalıdır.	3 modülün üzeri kubbe ile örtülüdür, geri kalan bölümün üzerinde kırma çatı bulunmaktadır.	Cephenin büyük bölümünde yeni yapı bulunmaktadır.	Bir kısım kubbenin üzeri kırma çatıdır. Geri kalan bölümün üst örtüsü yıkılıp ek yapıldığından özgün üst örtü bulunmamaktadır.		

	1. avluda takviye edilen revak
	2. avlu kuzey revakları
	2. avlu kuzey cephesinde revak arasındaki korkuluk

	2. avlunun otopark olarak kullanılması
	Oda kapı boşluğu (Söveleri sökülüş, doğramaları yenilenmiştir)
	Çelik konstrüksiyon ile takviye edilmiş paye

2. avlu 1. kat kuzey revakı ve yer döşemesi

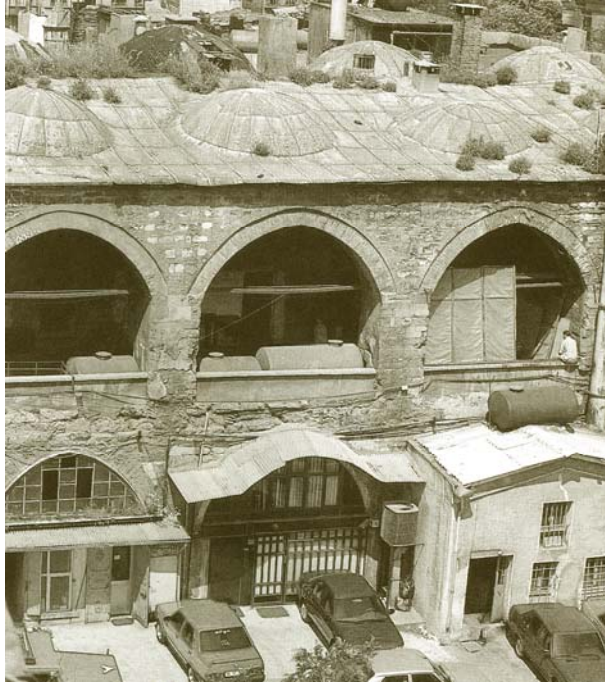
Han geçiti ve dükkanlar

Han girişinin üzerindeki konut cephesi

Han girişi

2. avlu kuzey cephesi

2. avlu 1. kat güney cephesinde yıkılmış üst örtü

Han girişi ve girişin üzerindeki konut

Han girişi

VEZİR HAN ESKİ FOTOĞRAFLAR (ENCÜMEN ARŞİVİ, 1937)

2. avluda doğu cephesinde görülen yapı, Pervititch haritasında (1940) otel olarak görülmektedir. Günümüzde otelin yerinde betonarme yapı bulunmaktadır.

Geçitten 2. avluya çıkıştaki hanın önündeki geleneksel ek yapı

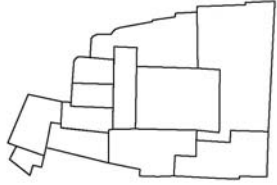
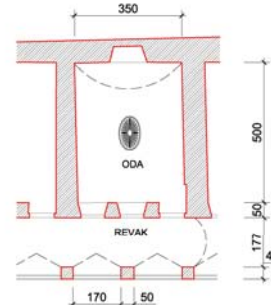

2. avlu 1. kat revakı

2. avlu güney cephesine eklenen merdiven, 1975

GENEL TANIM KATALOĞU: YILDIZ HAN

Yapının adı: YILDIZ HAN	Envanter no: 143	Adresi: Mahmut paşa cad. B.Yıldız han no:64 - 66 Sururi mah. Eminönü	Kadastro (pafta/ada/parsel): 322/15...24-40	Yapının tarihi: 1818	Yaptıran: Bilinmiyor	Kitabe: Mevcut (fı muharrem 1233)
Kat adeti: Zemin+2	Avlu adeti: 1	Koruma durumu: B	K.V.K.K. Kararları: Tarih:14/12/1974-8121 Sayı :8121	Mescit yeri: Yok	Özgün kullanımı (ya da yapıış amacı): Han	Günümüzdeki kullanımı: Ticaret+ depo
				Bibliyografya : D.B.İ.A., cilt 8, s. 480.		
				Geçirdiği onarımlar:		
				Rölöve: G. Benli		
PLAN						
	MEVCUT DURUM	ADETİ	BOYUTLARI	ÖRTÜ SİSTEMİ	ZEMİN KAPLAMASI	ÖZELLİKLER
GİRİŞ	Var	1		Beşik Tonoz	Özgün mermer	Han girişi, avluyla arasındaki kot farkından dolayı birkaç basamak çıkılarak ilerlenen yuvarlak kemerli, beşik tonozlu, zemin örtüsü özgün mermer olan bir geçitle avluya bağlanır.
AVLU	Var	1	1280x1740 cm.		Günümüz malzemesi (çini, mozaik)	Avlu dikdörtgen planlı olup, bütün katlarda revaklıdır. Avlunun altında sarnıç bulunmaktadır.
REVAKLAR	Var	Girişin sağ tarafında(güney yönünde) 1. katta 8,sol tarafta (kuzey yönü) 1. katta 8, girişin karşısı (doğu yönü) 1. ve 2. katlarda 6 şar ve girişin üst katındaki ara kat ve üst katında ise 5'er olmak üzere toplam 38 adet.	Giriş üst kat revak boyutları: 273x322cm, Diğer cephelerin revak boyutları: 198x322 cm.	Çapraz tonoz	Günümüz malzemesi (yerinde dökme mozaik)	
ODALAR	Var	Girişte sağ ve sol tarafta 2'şer adet olmak üzere toplam 42 adet	Yaklaşık 35- 37 m2.	Zemin katlardaki odalarda asma kat, üst katlardaki odalarda ise aynalı kubbedir	Günümüz malzemesi (çini, mozaik).	
ODABAŞI ODASI	Yok					Avluya girişte bulunan odalardan biri olabilir.
DÜKKAN	Var	Doğu cephesi: 8 adet Kuzey cephesi:13 (ancak 2 dükkana avludan giriş var) Batı cephesi:1 adet Güney cephesi: Sağır cephe olduğundan dükkân yok. Toplam : 22 adet.		Zemin katlarda asma tavan, ara kat, 1. ve 2. katlarda ise aynalı kubbedir.	Günümüz malzemesi (çini, mozaik).	Kuzey cephede 1. ve 4. modüllerdeki odalardan dükkânlara merdivenle inişler yapılmıştır.
BODRUM KAT	Var	Zemin kattaki tüm dükkânların bodrumu mevcuttur.				
AHIR	Yok					
MESCİT	Yok					
ŞADIRVAN	Yok					
MERDİVEN	Var	4	1. kata çıkış (girişin Sağ tarafı):150x19x28 (14 basamak), sol tarafta 150x19x28 cm 2. kat : 157 x 12 x 31 cm 3. kat : 130 x 17 x 29 cm	Tekne tonozdur.	Mermer ve yer yer günümüz malzemesi olan mozaik ve şap kullanılmıştır.	1. kata çıkışta girişin sağ ve solundan birer adet, üst katlarda ise sadece 1 adet, düşeyde aynı hizada devam eder
WC	Var	2		Asma tavan	Seramik.	Zemin katta 3 kabin ,1. katta 4 kabin vardır. 1. katta ayrı ayrı olan wc düşeyde üst üstte değildir.

Giriş kapısı

Avludan girişe bakış

Köşe oda wc mekanına dönüştürülmüştür

Doğu cephesi 1. ve 2. kat revakları

Metal giriş kapısı

Doğu cephesi 1. kattan 2. kata çıkış merdiveni

YILDIZ HAN

DİŞ CEPHE MEVCUT DURUMU					
	BİRİMLER	BATİ CEPHESİ ÖZELLİKLER	KUZEY CEPHESİ ÖZELLİKLER	DOĞU CEPHESİ ÖZELLİKLER	GÜNEY CEPHESİ ÖZELLİKLER
ZEMİN KAT	Giriş Kapısı	Demir kapı özgün boyut ve malzemesi ile mevcuttur.			
	Dükkan	2 adet. Dükkan cepheleri vitrin ve kepenk takılmak sureti ile bozulmuştur.	11 adet mevcuttur. Ancak bütün dükkanların ön cephesinde günümüz malzemesi ile vitrin ve kepenk yapılmıştır. Kuzey-doğu köşesinden 1.ve 4. modüllerdeki dükkanlardan üst katındaki odalara geçiş için merdiven yapılmıştır.	8 adet dükkan mevcuttur. Kemerler metal doğrama ile kapatılmıştır.	Sağır cephe olduğundan mevcut değildir.
	Duvar Örgüsü	Günümüz malzemesi ile kaplandığı için duvar örgüsü görülememektedir.	Kesme taş	Kesme taş	Sağır cephedir.
	Eklentiler				Sağır cephedir.
ÜST KATLAR	Duvar Örgüsü	Almaşık duvar örgüsü görülen duvar yüzeyi onarım geçirmiştir Cephede kısmi sıva olup, geniş derz kullanılmıştır.	1 sıra taş+2 sıra tuğla almaşık duvar örgüsü kullanılmıştır. Cephede yoğun çiçeklenme vardır. Bitkiler kökleri ile yapıya zarar vermektedir.	1 sıra taş+2 sıra tuğla almaşık duvar örgüsü kullanılmıştır.	Sağır cephedir.
	Pencere	Dikdörtgen boyutlu ve taş söveli olup üstleri yuvarlak tuğla kemerli, sağır alınlıklıdır. Ayrıca iki pencerenin üstünde ve aralarına gelecek şekilde küçük kare pencere ilave edilmiştir. Özgün boyutunda herhangi bir değişiklik yok, doğramalar günümüz malzemesi kullanılarak yenilenmiştir.	Odaların bazıları birer, bazıları ikişer tane pencere ile sokağa açılır. Dikdörtgen ve kemersiz pencerelerin özgün boyutunda herhangi bir değişiklik yoktur, ancak doğramalar günümüz malzemesi ile yenilenmiştir.	Esas pencerelerin üstünde küçük kare bir pencere bulunmaktadır. Bu pencereler esas pencerelerin arkasına veya kenar hizasına değil, biraz dışa taşmış şekilde yerleştirilmişlerdir. Özgün boyutunda herhangi bir değişiklik yoktur. Ancak günümüz malzemesi kullanılmış	Sağır cephedir.
	Eklentiler	1 kat ilavesi vardır.	Yoktur		1 kat ilavesi vardır.

Batı cephesi üst kat

Batı cephesi (giriş)

İÇ CEPHE MEVCUT DURUMU					
	BİRİMLER	BATİ CEPHESİ	KUZEY CEPHESİ	DOĞU CEPHESİ	GÜNEY CEPHESİ
ZEMİN KAT	Revak –Oda	Revak yoktur. 1. ve 2. katlarda revaklar mevcuttur. Yarım daire revak kemerleri sıvalı ve boyalıdır. Avlu girişinin üstüne denk gelen modüldeki revak diğerlerine göre daha yüksek ve geniştir. Odalarda ocak vardır.	Revak yoktur. 1. ve 2. katlarda revaklar mevcuttur. Yarım daire revak kemerleri sıvalı ve boyalıdır. Odalar arasında birbirine geçebilmek için ara duvarların bazılarında kapı boşlukları açılmıştır.	Revak yoktur. 1. ve 2. katlarda revaklar mevcuttur. Yarım daire revak kemerleri sıvalı ve boyalıdır. Odalarda ocak vardır.	Revak yoktur. 1. ve 2. katlarda revaklar mevcuttur. Yarım daire revak kemerleri sıvalı ve boyalıdır. Odalarda ocak vardır.
	Merdiven	Girişin sağından ve solundan üst kata çıkmak için 2 adet merdiven mevcuttur.			
	Wc			Girişin karşısında güney-doğu cephesinde zemin katta günümüz malzemesi kullanılarak tadilatı yapılmış, zemin örtüsü çini olan 3 kabin den oluşan wc mevcuttur.	1. katta güney-doğu köşesinde günümüz malzemesi ile tadilatı yapılmış, zemin örtüsü seramik olan 4 kabin mevcuttur.
	Kat silmesi	Kesme taş	Kesme taş	Kesme taş	Kesme taş
	Eklentiler	Hanin en üst katına yapının özgün yapısına uygun olmayan batı cephesinde 1, 2, 3, 4, 5. modül revakların üstüne yeni yapı yapılmıştır.			Hanin en üst katına yapının özgün yapısına uygun olmayan batı cephesinde 1, 2, 3, 4, 5, 6. modül revakların üstüne yeni yapı yapılmıştır.

Revaklar

Avlu

Revaklar ve kat silmesi

Güney-batı cephesi eklenti yapı

YILDIZ HAN

İÇ CEPHE MEVCUT DURUMU						
ÜST KATLAR	Oda		BATI CEPHESİ	KUZEY CEPHESİ	DOĞU CEPHESİ	GÜNEY CEPHESİ
		BİRİMLER	ÖZELLİKLER	ÖZELLİKLER	ÖZELLİKLER	ÖZELLİKLER
		Duvar	Günümüz malzemesi ile sıvalı ve boyalıdır.	Günümüz malzemesi ile sıvalı ve boyalıdır.	Günümüz malzemesi ile sıvalı ve boyalıdır.	Günümüz malzemesi ile sıvalı ve boyalıdır.
		Kapı	Özgün boyut ve malzemesi mevcuttur. 2 adetinin doğraması günümüz malzemesi ile yenilenmiştir.	Özgün boyut ve malzemesi mevcuttur. 2 adetinin doğraması günümüz malzemesi ile yenilenmiştir.	Özgün boyut ve malzemesi mevcuttur. 2 adetinin doğraması günümüz malzemesi ile yenilenmiştir.	Özgün boyut ve malzemesi mevcuttur. 2 adetinin doğraması günümüz malzemesi ile yenilenmiştir.
		Pencere	Kemerli pencerelerin özgün boyutlarında bir değişiklik yapılmamış, ancak doğramalar günümüz malzemesi kullanılarak yenilenmiştir.	Kemerli pencerelerin özgün boyutlarında bir değişiklik yapılmamış, ancak doğramalar günümüz malzemesi kullanılarak yenilenmiştir.	Kemerli pencerelerin özgün boyutlarında bir değişiklik yapılmamış, ancak doğramalar günümüz malzemesi kullanılarak yenilenmiştir.	Kemerli pencerelerin özgün boyutlarında bir değişiklik yapılmamış, ancak doğramalar günümüz malzemesi kullanılarak yenilenmiştir.
	Revak	Paye	Günümüz malzemesi ile sıvanıp boyanmış olup, kemer ile birleştiği yerde kare kesitli taş sütun başlığı bulunmaktadır.	Günümüz malzemesi ile sıvanıp boyanmış olup, kemer ile birleştiği yerde kare kesitli taş sütun başlığı bulunmaktadır.	Günümüz malzemesi ile sıvanıp boyanmış olup, kemer ile birleştiği yerde kare kesitli taş sütun başlığı bulunmaktadır.	Günümüz malzemesi ile sıvanıp boyanmış olup, kemer ile birleştiği yerde kare kesitli taş sütun başlığı bulunmaktadır.
		Kemer	Yuvarlak kemerler sıvalı ve boyalıdır	Yuvarlak kemerler sıvalı ve boyalıdır	Yuvarlak kemerler sıvalı ve boyalıdır	Yuvarlak kemerler sıvalı ve boyalıdır
		Korkuluk	Metal malzeme ile çapraz biçimde oluşturulan korkuluklar her katta mevcuttur. Günümüz malzemesi ile boyanmıştır.	Metal malzeme ile çapraz biçimde oluşturulan korkuluklar her katta mevcuttur. Günümüz malzemesi ile boyanmıştır.	Metal malzeme ile çapraz biçimde oluşturulan korkuluklar her katta mevcuttur. Günümüz malzemesi ile boyanmıştır.	Metal malzeme ile çapraz biçimde oluşturulan korkuluklar her katta mevcuttur. Günümüz malzemesi ile boyanmıştır.
		Duvar	Günümüz malzemesi ile sıvalı ve boyalıdır.	Günümüz malzemesi ile sıvalı ve boyalıdır.	Günümüz malzemesi ile sıvalı ve boyalıdır.	Günümüz malzemesi ile sıvalı ve boyalıdır.
		Metal gergi	Revak payeleri ve kemerler arasında metal gergi mevcuttur.	Revak payeleri ve kemerler arasında metal gergi mevcuttur.	Revak payeleri ve kemerler arasında metal gergi mevcuttur.	Revak payeleri ve kemerler arasında metal gergi mevcuttur.
	Saçak		İç cephede saçak yoktur. Dış cephe kirpi saçak ile sonlanır.	İç cephede saçak yoktur. Dış cephe kirpi saçak ile sonlanır.	İç cephede saçak yoktur. Dış cephe kirpi saçak ile sonlanır.	İç cephede saçak yoktur. Dış cephe kirpi saçak ile sonlanır.
	Üst örtü		Özgün bölümleri kurşun ile kaplıdır. Batı cephesinde yapılan ek katın çatısı kırma olup, ondülin kaplıdır.	Özgün bölümleri kurşun ile kaplıdır. Kısmi teras çatı bulunmaktadır.	Özgün bölümleri kurşun ile kaplıdır.	Özgün bölümleri kurşun ile kaplıdır.

1. kat revak duvarındaki Yıldız Han resmi

Özgün oda kapısı – çift kanatlı

Revaklardaki metal gergi

Çatı katındaki ek kat

Çatı hizası ve revaklar

2. kattan avluya bakış

YILDIZ HAN ESKİ FOTOĞRAFLAR (ENCÜMEN ARŞİVİ, 1937)

Kuzey-doğu köşesi

Çatıdan bakış

Avludan girişe bakış

Sultan Mektebi sokaktan bakış

Ön cephe

Avludan girişin üst katına bakış

Aynacılar caddesinden hana bakış

Doğu cephesi revakı

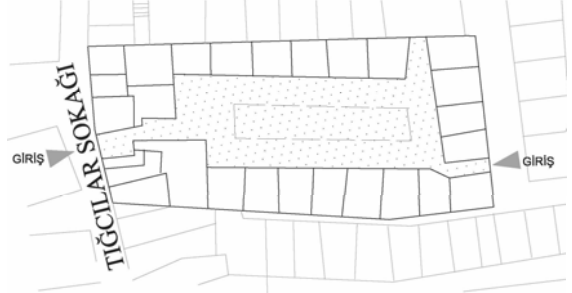
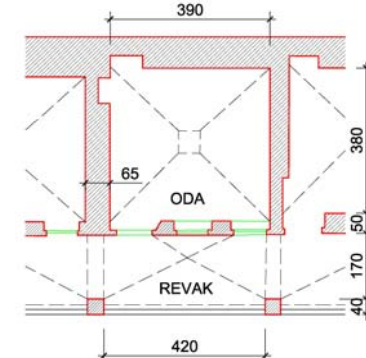

Sultan Mektebi sokaktan dış cepheye bakış

Bezciler sokaktan bakış

GENEL TANIM KATALOĞU: ZİNCİRLİ HAN

Yapının adı: ZİNCİRLİ HAN	Envanter no: 147	Adresi: Tiğcılar Sok. Dayahatun Mah.	Kadastro (pafta/ada/parsel): 2746/53-55-56-58...78-81	Yapının tarihi: 18.yy	Yaptıran: Bilinmiyor	Kitabe: Mevcut değil
Kat adeti: Zemin + 1	Avlu adeti: 1	Koruma durumu: A	K.V.K.K. Kararları:	Mescit yeri: Bilinmiyor	Özgün kullanımı (ya da yapılış amacı): Han	Günümüzdeki kullanımı: Ticaret +İmalat
				Bibliyografya : C. Güran, s. 141, 142, 225. K. Pamukciyan listesi Goad haritası		
				Geçirdiği onarımlar: 1945 ve 1988 yıllarında		
				Rölöve: A. Sarpkaya, E. Işık		
						
Goad, 1905						
PLAN						
	GÜNÜMÜZ MEVCUDİYETİ	ADEDİ	BOYUTLARI Cephe x derinlik	ÖRTÜ SİSTEMİ ve ÇATI KAPLAMASI	ZEMİN KAPLAMASI	ÖZELLİKLER
GİRİŞ	Var	1	Genişliği yaklaşık 160-175 cm.dir.	Ön giriş çapraz tonoz, esas giriş tekne tonozdur.	Eşik özgün mermer olup, basamaklar şap ile kaplıdır.	İki bölümdür: 1. bölüm; han dış hizasından ana girişe kadar olan ön giriş, 2. bölüm; ana giriş kapısından avluya kadar merdivenli esas giriş
AVLU	Var	1	673x2080 cm.		Arnavut kaldırımı	Dikdörtgen planlı olup, merkezde çeşme ve atkestanesi ağacı bulunmaktadır.
REVAKLAR	Var	Zemin katta revaklar kapatıldığında n sadece üst katta 14 adet mevcuttur.	254x410 cm.	1 sıra tuğla yuvarlak kemer.	Günümüz malzemesi kullanılmış.	
ODALAR	Var	Zemin katta 22, üst katta 25 adet olmak üzere toplam 47 adettir.	390X380 cm.dir.	Çapraz tonoz.	Günümüz malzemesi ile kaplı olduğundan özgün kaplama görülememektedir.	
ODABAŞI ODASI						Avlu girişindeki oda olduğu bilinmekle birlikte günümüzde bu anlamda ayrılmış bir oda bulunmamaktadır.
DÜKKAN	Var	Hepsi giriş cephesinde olmak üzere toplam 4 adettir.				Dükkan girişleri Kapalıçarşı içindedir.
BODRUM KAT	Yok					
AHIR	Yok					Han esnafı tarafından hanın, seyis odaları olarak kullanıldığı bilgisi verilmiştir.
MESCİT	Yok					
ŞADIRVAN	Çeşme var	1				Avlunun orta noktasında bulunmaktadır.
MERDİVEN	Var	Girişin solunda T planlı 1 adettir	215x21.5x28.5cm		Özgün blok taş	20 basamaklı T planlı merdiven, 15 basamak sonrasında iki kola ayrılarak, her kolda 5 basamak bulunmaktadır.
WC	Var	1				Güney cephesinde, zemin katta.3 kabinden oluşmaktadır.

Zincirli Han girişi

Merdivenli esas giriş ve buraya bakan odalar

Üst kattan avluya bakış

Üst kat revakları (girişe göre sol cephe)

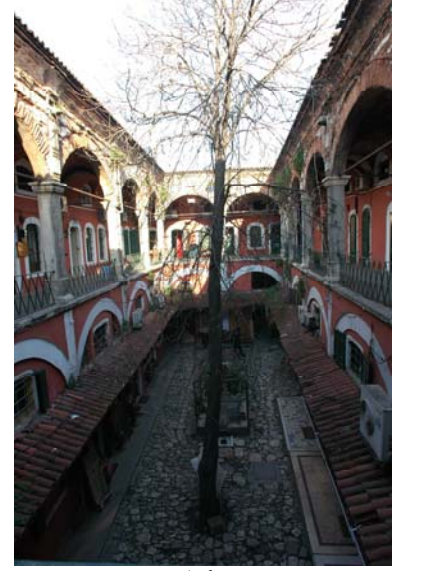
Kapatılan zemin kat revakları

ZİNCİRLİ HAN

DİŞ CEPHE MEVCUT DURUMU					
	BİRİMLER	BATI CEPHESİ ÖZELLİKLER	KUZEY CEPHESİ ÖZELLİKLER	DOĞU CEPHESİ ÖZELLİKLER	GÜNEY CEPHESİ ÖZELLİKLER
ZEMİN KAT	Giriş Kapısı	Sadece Kapalıçarşı içindendir. 210 cm. ön giriş ardından kemerli giriş ve 2 kanatlı demir kapı bulunmaktadır.		Kalcılar Han ile arada bulunan boşluğa çıkan kemerli demir bir kapı bulunmaktadır. Doğraması yenilenmiştir	
	Dükkan	4 adet			
	Duvar Örgüsü	Kapalıçarşı'nın tonoz üst örtüsüne bitişik bölümünün altı sıvalıdır.	Sağır duvar olup, İmameli hana bitişiktir.	Almaşık duvar	Sıra odalar sokağa bakan cephe sıvalıdır.
	Eklentiler			Kalcılar Han ile arada bulunan boşluğun üzeri günümüz malzemesi ile kapatılmıştır	
ÜST KATLAR	Duvar Örgüsü	Kapalıçarşı'nın tonoz üst örtüsüne bitişik bölümünün üstü almaşık duvardır	Almaşık duvar	Almaşık duvar	Sıvalıdır
	Pencere	4 tarafı 15 cm. kalınlığında taş söveli olan pencereler özgün boyutunu korumuş, ancak doğramalar yenilenmiştir. Lokmahı parmaklıkları vardır.	Sağır duvar olduğundan pencere yoktur.	Taş söveli olan pencereler özgün boyutunda olup doğramalar ahşaptır.	4 tarafı 15-18 cm. kalınlığında taş söveli olan pencereler özgün boyutunu korumuş, ancak doğramalar yenilenmiştir.
	Eklentiler				

Revak kemeri ve saçak detayı

Avlu

İÇ CEPHE MEVCUT DURUMU					
	BİRİMLER	BATI CEPHESİ ÖZELLİKLER	KUZEY CEPHESİ ÖZELLİKLER	DOĞU CEPHESİ ÖZELLİKLER	GÜNEY CEPHESİ ÖZELLİKLER
ZEMİN KAT	Revak –Oda	Revaklar yuvarlar kemer, revak araları duvar örülerek kapatılıp odaların genişletilmesi sağlanmış. Revaklar günümüz malzemesi ile sıvanıp boyanmış. Revakların avluya bakan tarafında dökülmeler gözlenmekte. Odaların üst örtü sistemi çapraz tonoz olup zemin kaplaması ise günümüz malzemesidir(çini). Odaların kapı pencerelerinde özgün boyut kullanılarak günümüz malzemesi kullanılmıştır. Odalarda çelik konstrüksiyon ile asma katlar oluşturulmuş. Revaklara açılan odaların bir pencere ve bir kapısı vardır.	Revaklar yuvarlar kemer, revak araları duvar örülerek kapatılıp odaların genişletilmesi sağlanmış. Revaklar günümüz malzemesi ile sıvanıp boyanmış. Revakların avluya bakan tarafında dökülmeler gözlenmekte. Odaların üst örtü sistemi çapraz tonoz olup zemin kaplaması ise günümüz malzemesidir(çini). Odaların kapı pencerelerinde özgün boyut kullanılarak günümüz malzemesi kullanılmıştır. Odalarda çelik konstrüksiyon ile asma katlar oluşturulmuş. Revaklara açılan odaların bir pencere ve bir kapısı vardır.	Revaklar yuvarlar kemer, revak araları duvar örülerek kapatılıp odaların genişletilmesi sağlanmış. Revaklar günümüz malzemesi ile sıvanıp boyanmış. Revakların avluya bakan tarafında dökülmeler gözlenmekte. Odaların üst örtü sistemi çapraz tonoz olup zemin kaplaması ise günümüz malzemesidir(çini). Odaların kapı pencerelerinde özgün boyut kullanılarak günümüz malzemesi kullanılmıştır. Odalarda çelik konstrüksiyon ile asma katlar oluşturulmuş. Revaklara açılan odaların bir pencere ve bir kapısı vardır.	Revaklar yuvarlar kemer, revak araları duvar örülerek kapatılıp odaların genişletilmesi sağlanmış. Revaklar günümüz malzemesi ile sıvanıp boyanmış. Revakların avluya bakan tarafında dökülmeler gözlenmekte. Odaların üst örtü sistemi çapraz tonoz olup zemin kaplaması ise günümüz malzemesidir(çini). Odaların kapı pencerelerinde özgün boyut kullanılarak günümüz malzemesi kullanılmıştır. Odalarda çelik konstrüksiyon ile asma katlar oluşturulmuş. Revaklara açılan odaların bir pencere ve bir kapısı vardır.
	Merdiven	Girişi sağlayan geçittin sonunda sol tarafında bulunana merdiven özgün boyut ve malzemesi ile günümüze ulaşmıştır. 251x21.5x28.5 cm boyutlarında 21 adet basamaklıdır. Merdivene günümüz malzemesinden korkuluk eklenmiştir.			
	Wc	Zemin katta güneydoğu tarafında bulunan wc 3 kabinden meydana gelmektedir. Zemini günümüz malzemesi ile kaplanmıştır.			
	Kat silmesi	Dairesel dış bükey biçimli kat silmesi mevcuttur. Yer yer dökülmeler mevcuttur.	Dairesel dış bükey biçimli kat silmesi mevcuttur. Yer yer dökülmeler mevcuttur.	Dairesel dış bükey biçimli kat silmesi mevcuttur. Yer yer dökülmeler mevcuttur.	Dairesel dış bükey biçimli kat silmesi mevcuttur. Yer yer dökülmeler mevcuttur.
	Eklentiler	Girişi sağlayan geçitte sağ tarafta çay ocağı yapılmıştır. Odaların ön tarafında günümüz malzemesi ile üstü tuğla örtülü ahşaptan yapılmış saçak mevcuttur.	Odaların ön tarafında günümüz malzemesi ile üstü tuğla örtülü ahşaptan yapılmış saçak mevcuttur.	Odaların ön tarafında günümüz malzemesi ile üstü tuğla örtülü ahşaptan yapılmış saçak mevcuttur.	Odaların ön tarafında günümüz malzemesi ile üstü tuğla örtülü ahşaptan yapılmış saçak mevcuttur.

Zemin kat dükkanları

Kısa kenar revak modülü (girişin üstü)

Üst kat revak modülü

Revakların çapraz tonoz üst örtüsü

ZİNCİRLİ HAN

İÇ CEPHE MEVCUT DURUMU						
	Odalar		BATI CEPHESİ	KUZEY CEPHESİ	DOĞU CEPHESİ	GÜNEY CEPHESİ
			ÖZELLİKLER	ÖZELLİKLER	ÖZELLİKLER	ÖZELLİKLER
		Duvar	Duvarlar günümüz malzemesi ile sıvanıp boyanmıştır	Duvarlar günümüz malzemesi ile sıvanıp boyanmıştır	Duvarlar günümüz malzemesi ile sıvanıp boyanmıştır	Duvarlar günümüz malzemesi ile sıvanıp boyanmıştır
		Kapı	Basık kemerli kapı boşlukları korunmuş ancak tüm doğramalar günümüz malzemesi ile yenilenmiştir	Basık kemerli kapı boşlukları korunmuş, 2 adet haricindeki diğer doğramalar günümüz malzemesi ile yenilenmiştir 2 adet özgün kapı; kasasız, yatay ve düşey kayıtlı, millî dövme demir kanatlıdır	Basık kemerli kapı boşlukları korunmuş ancak doğramalar günümüz malzemesi ile yenilenmiştir	Basık kemerli kapı boşlukları korunmuş, 1 adet haricindeki diğer doğramalar günümüz malzemesi ile yenilenmiştir 1 adet özgün kapı; kasasız, yatay ve düşey kayıtlı, millî dövme demir kanatlıdır
		Pencere	Basık kemerli, kilit taşı, söveli pencere boşlukları korunmuş ancak doğramalar günümüz malzemesi ile yenilenmiştir. Her odaya ait bir adet taş söveli tepe penceresi bulunmaktadır	Basık kemerli, kilit taşı, söveli pencere boşlukları korunmuş ancak doğramalar günümüz malzemesi ile yenilenmiştir. Her odaya ait bir adet taş söveli tepe penceresi bulunmaktadır	Basık kemerli, kilit taşı, söveli pencere boşlukları korunmuş ancak doğramalar günümüz malzemesi ile yenilenmiştir. Her odaya ait bir adet taş söveli tepe penceresi bulunmaktadır	Basık kemerli, kilit taşı, söveli pencere boşlukları korunmuş ancak doğramalar günümüz malzemesi ile yenilenmiştir. Her odaya ait bir adet taş söveli tepe penceresi bulunmaktadır
ÜST KATLAR	Revaklar	Paye	Özgün olarak h:40 cm. alt başlık, h:20 cm. üst başlık, arada yaklaşık h:125 cm. tek parça taş payeler	Özgün olarak h:40 cm. alt başlık, h:20 cm. üst başlık, arada yaklaşık h:125 cm. tek parça taş payeler	Taş payeler günümüz malzemesi ile sıvandığından, sıvalar da büyük oranda payeleri de kısmi patlatarak dökülmüştür Paye alt ve üst başlıklarda büyük oranda kabuklanma ve parçalanma mevcuttur	Taş payeler günümüz malzemesi ile sıvandığından, sıvalar da büyük oranda payeleri de kısmi patlatarak dökülmüştür Paye alt ve üst başlıklarda büyük oranda kabuklanma ve parçalanma mevcuttur
		Kemer	1 sıra tuğla ile oluşturulmuş yuvarlak kemer, duvara geçişte kemer sırtında 1 sıra yatay tuğla sırası bulunmaktadır	1 sıra tuğla ile oluşturulmuş yuvarlak kemer, duvara geçişte kemer sırtında 1 sıra yatay tuğla sırası bulunmaktadır	1 sıra tuğla ile oluşturulmuş yuvarlak kemer, duvara geçişte kemer sırtında 1 sıra yatay tuğla sırası bulunmaktadır	1 sıra tuğla ile oluşturulmuş yuvarlak kemer, duvara geçişte kemer sırtında 1 sıra yatay tuğla sırası bulunmaktadır
		Korkuluk	Özgün boyut ve malzemesi ile korunduğu düşünülen dövme demir korkuluk günümüz malzemesi ile boyanmıştır	Özgün boyut ve malzemesi ile korunduğu düşünülen dövme demir korkuluk günümüz malzemesi ile boyanmıştır	Özgün boyut ve malzemesi ile korunduğu düşünülen dövme demir korkuluk günümüz malzemesi ile boyanmıştır	Özgün boyut ve malzemesi ile korunduğu düşünülen dövme demir korkuluk günümüz malzemesi ile boyanmıştır
		Duvar	Paye üst başlığından saçak alt hizasına kadar paye hizasında, 1 sıra taş+3 sıra tuğla ile duvar hizasından 4 cm. çıkıntı yapan hat oluşturulmuştur Genelinde 1 sıra taş+2 sıra tuğla ile almaşık duvar örülerek özgün durumunda da üzeri sıvanmıştır, bu siva büyük oranda dökülmüştür	Paye üst başlığından saçak alt hizasına kadar paye hizasında, 1 sıra taş+3 sıra tuğla ile duvar hizasından 4 cm. çıkıntı yapan hat oluşturulmuştur Genelinde 1 sıra taş+2 sıra tuğla ile almaşık duvar örülerek özgün durumunda da üzeri sıvanmıştır, bu siva büyük oranda dökülmüştür	Paye üst başlığından saçak alt hizasına kadar paye hizasında, 1 sıra taş+3 sıra tuğla ile duvar hizasından 4 cm. çıkıntı yapan hat oluşturulmuştur Genelinde 1 sıra taş+2 sıra tuğla ile almaşık duvar örülerek özgün durumunda da üzeri sıvanmıştır, bu siva büyük oranda dökülmüştür	Paye üst başlığından saçak alt hizasına kadar paye hizasında, 1 sıra taş+3 sıra tuğla ile duvar hizasından 4 cm. çıkıntı yapan hat oluşturulmuştur Genelinde 1 sıra taş+2 sıra tuğla ile almaşık duvar örülerek özgün durumunda da üzeri sıvanmıştır, bu siva büyük oranda dökülmüştür
		Metal gergi	Revak aralarında (genişlik ve derinlik) özgün durumda 6x8 cm. boyutlarında metal gergiler mevcuttur	Revak aralarında (genişlik ve derinlik) özgün durumda 6x8 cm. boyutlarında metal gergiler mevcuttur	Revak aralarında (genişlik ve derinlik) özgün durumda 6x8 cm. boyutlarında metal gergiler mevcuttur	Revak aralarında (genişlik ve derinlik) özgün durumda 6x8 cm. boyutlarında metal gergiler mevcuttur
	Saçak		8 sıra tuğla ile oluşturulmuş sıvalı iç bükey saçak silmesi mevcut olup, sıvalar büyük oranda dökülmüştür Özgün durumunda saçak silmesi revak beden duvarından 3 cm. çıkmalı yapılmıştır	8 sıra tuğla ile oluşturulmuş sıvalı iç bükey saçak silmesi mevcut olup, sıvalar büyük oranda dökülmüştür Özgün durumunda saçak silmesi revak beden duvarından 3 cm. çıkmalı yapılmıştır	8 sıra tuğla ile oluşturulmuş sıvalı iç bükey saçak silmesi mevcut olup, sıvalar büyük oranda dökülmüştür Özgün durumunda saçak silmesi revak beden duvarından 3 cm. çıkmalı yapılmıştır	8 sıra tuğla ile oluşturulmuş sıvalı iç bükey saçak silmesi mevcut olup, sıvalar büyük oranda dökülmüştür Özgün durumunda saçak silmesi revak beden duvarından 3 cm. çıkmalı yapılmıştır
	Üst örtü		Günümüzde mekan üstleri marsilya kiremitli kırma çatı örtülüdür. Çatı parapetleri alaturka kiremit ile kaplı olup, her revak arasından yekpare taştan çörten bulunmaktadır, çörten etrafında çiçeklenmeler mevcuttur	Günümüzde mekan üstleri marsilya kiremitli kırma çatı örtülüdür. Çatı parapetleri alaturka kiremit ile kaplı olup, her revak arasından yekpare taştan çörten bulunmaktadır, çörten etrafında çiçeklenmeler mevcuttur	Günümüzde mekan üstleri marsilya kiremitli kırma çatı örtülüdür. Çatı parapetleri alaturka kiremit ile kaplı olup, her revak arasından yekpare taştan çörten bulunmaktadır, çörten etrafında çiçeklenmeler mevcuttur	Günümüzde mekan üstleri marsilya kiremitli kırma çatı örtülüdür. Çatı parapetleri alaturka kiremit ile kaplı olup, her revak arasından yekpare taştan çörten bulunmaktadır, çörten etrafında çiçeklenmeler mevcuttur

Kuzey cephesi revak modülü

Avludaki çeşme

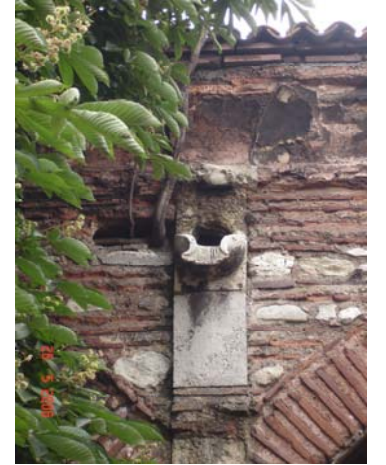
Sıra odalar sok. cephesi

Avlu zemin döşemesi
(Arnavut kaldırımı)

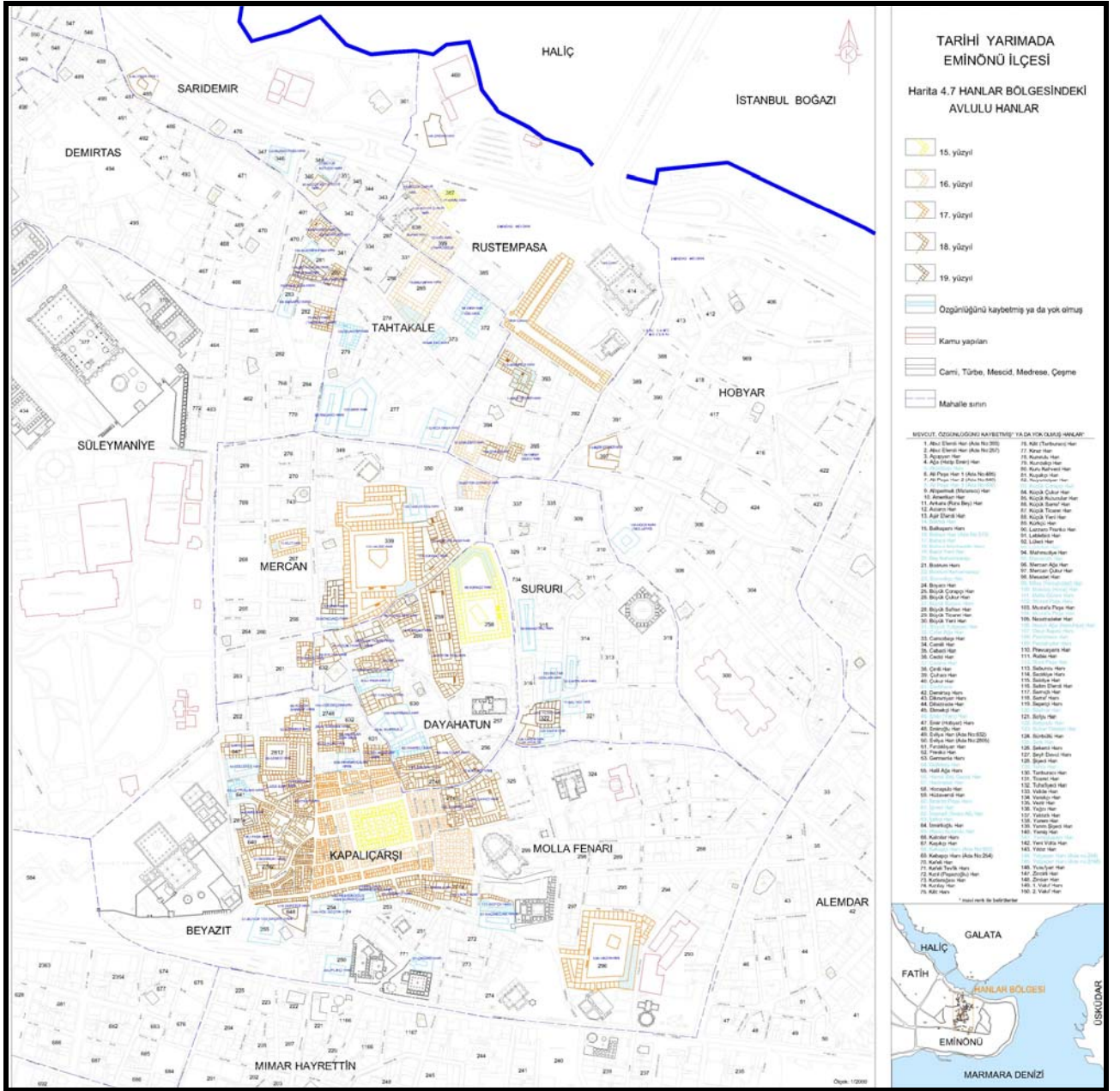

Güney cephesi üst kat revakları

Çörten örneği

Ek 7 Hanlar Bölgesindeki Avlulu Hanlar

ÖZGEÇMİŞ

Doğum tarihi 20.10.1969

Doğum yeri İstanbul

Lise 1980-1987 Özel Darüşşafaka Lisesi

Lisans 1987-1991 Yıldız Üniversitesi Mimarlık Fak.
Mimarlık Bölümü

Yüksek Lisans 1991-1994 Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü
Mimarlık Anabilim Dalı, Rölöve Restorasyon Programı

Doktora 2001-2007 Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü
Mimarlık Anabilim Dalı, Rölöve Restorasyon Programı

Çalıştığı kurumlar

1994-1996 Era Ltd. Şti.

1996-2006 Han Mimarlık Ltd. Şti.

2006-Devam ediyor Bimtaş A.Ş.